

M A R I A

MARIOLOGIE

UPRAVENÁ ZA MARIÁNSKÉ ČTENÍ PRO VĚŘÍCÍ LID

I. DÍL

*„Sluši se, abychom rozuměli
tomu, co uctíváme.“*

(Tomáš z Villanovy.)

ZE SVATÝCH OTCŮ S POUŽITÍM NEJLEPŠÍ
BOHOSLOVNÉ LITERATURY SESTAVIL
P. KONRÁD M. KUBEŠ T. J.

V PRAZE 1936

NÁKLADEM POSLA BOŽSKÉHO SRDCE PÁNĚ

IMPRIMI POTEST

Josephus Vraštil S. J., Praep. Prov.

NIHIL OBSTAT

Prof. dr. Theophilus Spáčil S. J., censor.

IMPRIMATUR

Pragae, die 27. Februarii 1936. Prael. dr. Theophilus Opatrný.

Vicarius generalis. — Nr. 2770.

K R Á L O V N Ě M Á J O V Ě

D. D. D.

A U T O R

„Bůh nekonečné velebnosti nejenom jest nepochopitelný sám v sobě, nýbrž jest slavný i v dílech svých, že nestačíme s dostatek obdivovat se v nich velikosti jeho moudrosti a všemohoucnosti. Je-li tomu tak v díle přírody, čím více v díle milosti? Avšak mezi všemi výtvořmi milosti nejvznešenější jest to, co převznešený a svatý Bůh vykonal v přeslavné Marii Panně . . . Káže-li se nám, abychom Boha vznešeného a slavného chválili ve svatých jeho, čím více v Marii, jež jest svatá svatých? Je-li Tvůrci milá oslava, již prokazujeme v tomto vyhnanství jeho služebníkům, oč milejší mu bude chvála, kterou oddaní sluhové oslavují jeho nejvznešenější Rodičku? . . . Kromě utěleného Syna Božího není na celém okrsku zemském ani v celém vesmíru díla, v němž bychom poznávali jako v zrcadle Boha, jako jest přeblažená Maria Panna.“ (Dionysius Kartusiánský, De dignitate et laudibus B.V. M., prooem., I. a. 1., a. 28.)

Mariánské čtení pro věřící lid — tento titul našich úvah vysvětluje vše místo dlouhého úvodu. Nepodávám čtenářům vědeckou mariologii; tím však nepravím, že jsem naplnil knihu nevědeckými a nedokázanými dohady legendárního rázu. Není v ní ani slova, pro něž by nebylo důkazu v Písmě nebo v Otcích (resp. ve spisech theologů). Nechtěl jsem vyzdobit svatou Pannu šperky falešnými, nechtěl jsem nedostatek vědomostí nahradit smělymi nebo nesmělymi domněnkami, nechtěl jsem psát biblickou povídku, nýbrž povědět věřícímu lidu pokud možno vše, co svatá víra o jeho milé nebeské Matce a Královně učí a co o ní s určitostí ví. Protože jest kniha psána pro lid, provázel jsem výklady neustálými příklady z dějin a ze života, jakož i obrazy z přírody, což by bylo nepřípustno v díle přesně theologicky vědeckém. Kromě toho jsem hleděl, pokud možno, při každé úvaze poukázat na to, *co znamená Maria* (učení o ní a úcta k ní) *pro život*, což taktéž do díla čistě dogmatického nepatří. Tím se ozřejmí, že mariologie není jen spekulativní věda (protivníci by řekli: „na způsob metafysiky“), mající svou oprávněnost jen na sežloutlých listech foliantů a školních knih bohovědných učelišť nebo v klášterních zdech „mystického“ středověku, a jsouc při tom prosta vši *životnosti* a *všeho významu pro praktický život jak jednotlivých věřících, tak veškeré společnosti*. Dostane-li se mi proto výtky, že tón úvah se stává kazatelským, protože jsou provázeny „aplikacemi“, milerád to snesu, jen když se tím získá něco pro *praktické porozumění* mariologie, pro rozmach úcty mariánské a pro *dobro duší*. Kdo touží po vědeckém díle, nechť přihlédne k nedostižnému Scheebenovi (Mariologie-Dogmatik III. §§ 274—282), nebo Pohleovi (Dogm. II.), Heinrichovi (Dogm. VII.), Schäferovi (Die Gottesmutter in der hl. Schrift), Campanovi (Maria nel dogma, tři svazky), Aug. Nikolovi (La Vierge dans le plan divin, La V. selon l'Évangile), Suarezovi (De Verbo Incarnato). Tím jsem zároveň udal z moře mariologické literatury nejlepší díla.

Kromě uvedených prvotřídních autorů uvádím ještě tyto: Dubosc, L'Immaculée Conception (Paris). Malou, L'Immaculée Conception (Bruxelles). Terrien, La Mère de Dieu et des hommes, I.—IV., trochu rozvláčné. Livius, The Blessed

Virgin in the Fathers . . . (London). Bachelet, L'Immaculée Conception (Paris). Lépiciér, Tractatus de Bma V. M. Castelpiano, Maria nel consiglio divino (jen první díl cenný). Ventura, La Madre di Dio-Madre degli uomini. Salmanticenses, De Verbo Incarnato. Tato díla pokládám za nejzdařilejší.

Z exegetických děl jmenuji komentáře k evangeliím (zvláště k Lukášovi) od Knabenbauera, Maldonata, Cornelia a Lapide; pak Vigouroux (Dictionnaire de la Bible); Grimm, Das Leben Jesu, I.—VII.; Hippolyte Leroy, Jésus Christ, Leçons d'Écriture sainte, asi 25 svazků; Belserův komentář k evangeliu svatého Jana.

K citátům v knize uvedeným podotýkám: Když jsem v metropoli na Vltavě za svých bohosloveckých studií vzal v předvečer svátku Neposkvrněné Panny roku 1909 první mariologické dílo do rukou, netušil jsem, že vydám ovoce svých prací tiskem. Z Otců jsem pilně vypisoval (Migne, Patrologia Latina et Graeca; Bourassé, Summa aurea de laudibus B. M. V., I—XIII), ale neoznačil vždy přesně citát. Právě tak, když jsem vykořisťoval bohatství bohovědné knihovny naší koleje v tyrolských Alpách (syrské Otce). Mohu tedy ujistit každého, že za pravost citátů ručím (neopsal jsem jich ze sbírek), uvádím je však tak, jak je ve svých manuskriptech nalézám. — tu a tam jen autora bez přesného označení místa — a překlad někdy trochu volnější, aby prostí čtenáři snáze porozuměli. Že uvádím úryvky svatých Otců snad příliš často, k tomu mne pohnuly úsudky o knize „Ve šlépějích Neposkvrněné“. Modlitby v ní uvedené (skoro veškrze z Otců) překvapily svou krásou a hloubkou, a bylo při tom poukazováno na to, že to jsou „poklady veřejnosti neznámé“. Nelze popřít, že patrologie je namnoze kniha zapečetěná, obsahující netušené bohatství perel.

Nadto jsou Otcové nejlepším dokladem, že v systému katolické věrouky, jak praví Scheeben, má Maria významnější a důležitější místo, než se jí obyčejně přiděluje. Svým úřadem jako Matka Boží a pomocnice Vykupitele stojí nade vším tvorstvem a je spolu s Kristem „základní kámen, kořen a koruna“ nadpřirozeného řádu. Svou osobní svatostí jest první a nejkrásnější výkvět vykupitelského díla Kristova, a tím jednak ideál a předobraz božského synovství vykoupených, jednak typus a vzor nebeského mateřství církve. Proto má Maria jak v Božím plánu, tak ve věrouce i v *křesťanském životě* místo podstatné, nade vše pomyšlení vzne-

šené a *nezbytné*. Jinými slovy: bez Marie se ani plán Boží, ani křesťanské dogma, ani život věřících *neobejde*. (Bližší vysvětlení viz v I. kapitole.) Mariologie pojí tedy učení o Vykupiteli a jeho díle s naukou o milosti a jejím zprostředkování skrze církev. Tím se stává bohatým „zdrojem světla“ nauce o církvi, její podstatě a jejím úkolu. Ostatně předmět, jenž tak živě a tak hojnou měrou zaměstnává zbožnost věřících, neměl by být přenechán výhradně homiletice a askesi, jako by nepotřeboval nebo nebyl schopen vědeckého (dogmatického) zpracování. Nehledě k tomu, že mnozí (jak zkušenost učí) upadají snadno do více nebo méně povážlivých omylů, jež pobožnost samu kompromitují, dostane se úctě mariánské přesně věroučným pojetím pevného podkladu, a naše idea o svaté Panně bude daleko krásnější a vznesenější, než když se opírá o okamžité vzplanutí citu. Tak Scheeben.

Důkladná znalost mariologie nepatří právě k věcem neobvyklejším. Protože snad k mé knize sáhne někdy i inteligent, uvádím (obyčejně pod čarou, tu a tam v textě) vědecký materiál, kde jsem to pokládal za nutné nebo prospěšné — zvláště tam, kde by se některé tvrzení mohlo zdát nejisté nebo nepodepřené důkazy.

Jedna věc by se mohla knížce právem vytýkat, a v tom prosím za prominutí. Při bedlivém studiu každý shledá, že se některé myšlenky opakují. Učinil jsem tak úmyslně, a to z ohledu na čtenáře z lidu. Co si inteligent snadno zapamatuje, zapomene nebo neuvědomí si při pozdější kapitole ten, jemuž se vyššího vzdělání nedostalo. Mně pak šlo o to, upozornit, jak krásně souvisí spolu jednotlivé články víry. Nikoli hromada písku, nýbrž nádherná mosaika neb stavba (či lépe živoucí organismus) jest nauka církve. Theolog jest při hlubokém studiu dogmatiky přímo uchvácen, pozoruje tuto souvislost svatých pravd, jak jedna z druhé vyplývá, třetí podmiňuje a čtvrtou osvětluje („concatenatio dogmatum“). Tím si vysvětlíme, proč kterýkoli blud, popírající jediný článek víry, nezůstal osamocený, nýbrž měl řadu dalších bludů v zápětí. To jest nezbytná konsekvence, jako při výpočtu má první chyba v důsledku nepřehlednou řadu dalších. Zevrubné pochopení vzájemné souvislosti a souladu svatých pravd nám vlije nezvratné přesvědčení, že dílo tak nadzemsky krásné není původu lidského, nýbrž výtvor nestvořené nekonečné Moudrosti.

Že jsem pojal do knihy i těžší partie (na příklad odvěké

vyvolení, Neposkvrněné Početí, božské mateřství a pod.), stalo se proto, aby měli věřící vše, co víra o nejblahoslavenější Panně učí, a aby dílo nebylo kusé. Prostým čtenářům radím, aby *začali s kapitolou 23.*, kterou počíná snadnější část našich úvah.

Že jsem kromě příkladů z dějin a ze života, což není nic neobvyklého, uváděl k objasnění dogmatických pravd i obrazy z přírody, nebude nápadno, uvážíme-li, že nebeský učitel sám tak ve svých podobenstvích činíval. Jest to jen pokus — ukázat, jak se dají hluboké pravdy těmi a podobnými obrazy pěkně osvětlit, a zároveň povzbuzením homiletům, aby po vhodných ilustracích z knihy přírody pátrali sami.

Ke konci stůj zde slovo ze Suarezova úvodu k jeho *Mariologii*. „Nedomnívej se nikdo, že tato látka do theologie nepatří, snad proto, že učitelé bohosloví se jí co nejkratčeji dotýkají, anebo že by se neopírala o pevné bohoslovné důkazy, nýbrž jen o pravděpodobné důvody nebo zbožné domněnky. Co mne se týče, nemyslím, že by po poznání Boha a Krista byl který předmět *užitečnější* aneb *bohoslovce důstojnější*. Nechápu vpravdě, proč o milosti a zásluhách andělů, o jejich době zkoušky, nebeské oslavě, o ostatních darech milosti . . . a o jejich úřadech bohoslovci tak zevrubně pojednávají, a proč by se o Královně andělů, o jejím důstojenství, milostech, vědění, zásluhách a jedinečné oslavě nemělo jednat s daleko větší pílí a bedlivostí: kdyžtě tato nauka jak sama v sobě vznešenější a milejší, tak k rozněcování zbožnosti daleko vhodnější — a to tím spíše, že lze z principů víry (to jest z Písma a tradice, jakož i z jiných známých a jistých věroučných pravd) čerpatí daleko hojnější a jistější poznání o milostech a oslavě svaté Panny než o andělich. V evangeliu se nemnoho mluví o svaté Panně, protože po dokonalém poznání Krista nelze vznešenost jeho Matky znát nebo nevidět; ostatně v oněch několika málo slovech jest obsaženo vše, co se dá o svaté Panně říci. Kristus neřekl ničeho k chvále své Matky (třebaže Jana, Magdalenu a jiné pochválil), protože chtěl poučit lidi především o svém božském původu, z jehož poznání snadno pochopí i důstojnost jeho Matky. Kromě toho netřeba slov, kde volá věc sama i skutky, jimiž svou Matku poctil.“

U hrobu svatého Metoděje v předvečer svátku Panny bez poskvrny počaté 1935.

P. K.

I. V MYSLI SVOJÍ OD VĚČNOSTI...

*Hospodin vládl mnou na počátku cest svých.
(Př 8, 22.)*

A

Nevyzpytatelný Bůh, jehož cesty jsou milosrdenství, jehož vůle všemohoucnost, jehož moudrost sahá mocně od konce do konce a mile vše pořádá, předvídaje od věčnosti žalostný pád lidského pokolení, věčným úradkem lásky své ustanovil, že původní dílo své dobroty podivuhodněji obnoví vtělením svého Syna, aby proti jeho milosrdnému záměru nezahynul člověk, ďábelskou zlobou vehnaný do neštěstí a viny, a aby druhý Adam daleko šťastněji napravil, co první Adam pokazil. Od počátku a před věky vyvolil zároveň témuž Synu svému Matku, z níž by v blahé plnosti tělo na sebe vzal a se narodil. Ji pak nade všecky tvory obdařil takovou láskou, že se mu v ní nevýslovně zalíbilo, pročez ji nade všecky andělské legie a zástupy svatých podivuhodně zahrnul takovou plností milostí, že prosta vší poskvrny hříchu, veskrze dokonalá a krásná takovou svatostí se stkvěla, že větší nad ni se kromě Boha mysliti nedá. Slušeloť se naprosto, aby vždy ozdobena září nejdokonalejší svatosti se stkvěla a aby byla prosta i skvrny dědičné viny a tak úplného vítězství nad starým hadem dosáhla ta, již se Bůh rozhodl dát svého jednorozeného Syna od věčnosti zplozeného a sobě rovného, aby byl jedním a společným Synem Boha Otce a vyvolené Panny...¹

Tak asi mluví Pius IX. na začátku dogmatické buly *Ineffabilis Deus*, kterou prohlásil za článek víry učení církve o Neposkvrněném Početí. Těmi slovy začínáme i my svou cestu do májových krajů mariánských. Cestovatelé, kteří křížem krážem prochodili celou Kanadou, líčí ve svých cestopisech překrásnou scenerii s řeky sv. Vavřince. Řeka vytéká z jezera Ontario na hranicích Spojených států a Kanady a po dlouhém toku vlévá se do zálivu téhož jména. Turistovi plujícímu po vlnách řeky naskytuje se často malebný pohled: příkré břehy, v pozadí hřebeny hor... Náhle vjedeš do hotového labyrintu ostrovů a průlivů: přišel jsi na místo nazvané Tisíc ostrovů. Název se zdá být spíše poeticky nadsazený než do slova pravdivý, asi jako „stověžatá Pra-

¹ Tato poslední věta jest vzata z Anselma, *De conceptu virg.* 16.

ha", avšak v našem případě není nadsázkou, naopak těch ostrovů a ostrůvků jest víc než tisíc — na půl druhého tisíce se jich počítá. Od sebe nepříliš vzdálené, hned ve skupinách a hned zase jednotlivě, vypadají, jako by na hladině plavaly. Velebně a elegantně se vznášejí na vlnách, a čím jich počtem přibývá, tím jsou menší a malebnější, některé neobydlené, na jiných bystré oko objeví vily ukryté jako hnízdečko v zeleném houští neb jako drahokamy zasazené do svěží vegetace. Různost a krása těch ostrůvků plní pozorovatele obdivem a úžasem. Tvoří opravdové bludiště; když do něho vpluješ, sevře se ti s počátku srdce úzkostí, že zabloudíš, obava však ponenáhlu mizí a ustoupí radosti. Jest opravdové potěšení prohánět se na loďce v tomto zmatku vodních cest a cestiček, turista se té kratochvíle a podívané ani nasytit nemůže a jen nerad se vrací, kdy noc ho volá zpět.

Nejinak vede se nám, když vyplujeme na moře chval mariánských. Krása vyvolené Panny tak uchvátí ducha, že nelze leč osvědčovat se svatým Bernardem: „Nic mi nepůsobí větší radost, nic větší starost, než rozprádat řeč o chválách blahoslavené Panny. Nic větší radost — vždyť jde o tu, která jest Královna srdcí a rozkoš veškeré země; nic větší starost, chce-li ji věřící duše oslavovat přiměřeně její velikosti.“ (In Assumpt. s. 4.) „Všecka jsi krásná, přítelkyně má,“ oslovuje ji Šalomoun (Pís. 4, 4), a církev, osvěcovaná Duchem svatým, osvědčuje: „Jak bych tě chválila a velebila, nevím, neboť toho, jehož nebesa nebes obsáhnout nemohou, do lůna svého jsi pojala.“

Otaž se mne, co pokládám za největší div v životě svaté Panny, a já ti odpovím: „To, že žila v Nazaretě celá desítiletí, denně se s lidmi stýkajíc, a že na ní neobjevili nic zvláštního; praobyčejnou israelskou řemeslnickou ženou jim připadala milostiplná, jež svatostí převyšovala anděly a jež byla Matkou Boží.“ Víš, čemu se říká ve fysice polarisace?² Vezmi krystalek soli, zrnko křemene nebo jakýkoli kámen; při obyčejném světle nevidíš na něm nic zvláštního, vlož je však do polariskopu, hled' na ně v polarisovaném světle, a

² Chromatická polarisace jest zajímavý optický zjev. Paprsek dopadá na destičku v přístroji pod jistým úhlem, odráží se od roviny dopadu, často se láme (dvojlom) a rozkládá; jeden z obou rozložených paprsků se podle přesných zákonů fysických úplně odráží (oku mizí), druhý zvaný „mimořádný“ jest polarisován. Zevrubné popsání polarisačního přístroje nespadá v rámec našeho pojednání.

vykřikneš úžasem. Dech se ti zatají nad krásou, jež se objeví tvému překvapenému zraku — nad krásou prostému oku docela skrytou a netušenou. Jaká nádhera barev, jaké obrazy! Nejinak vede se nám, hledíme-li na svatou Pannu. Vlažný věřící sotva její krásu tuší, světákovi je skryta, nevěrec jest pro ni slepý docela, jen věřícímu zraku ve světle víry jest viditelná. Jestliže Tvůrce vložil tolik okouzující krásy do zrnka křemene nebo krystalku vápence, co krásy asi vložil do té, kterou učinil svou Matkou a Snoubenkou! Všecka krása ukrytá v hlubinách nejsvětější Trojice se zrcadlí v Marii, pokud se ve stvořené osobě zrcadlit může. Jako bílý sluneční paprsek se hranolem rozkládá v duhové barvy, tak se nestvořená krása Boží láme v Marii v tisícere duhově zbarvené krůpěje. Jako naše tělesné oko, neschopné objevit ve slunečním paprsku tu utajenou krásu, si musí pomoci hranolem, tak náš duševní zrak není s to, aby pojal veškeru krásu Tvůrce. Ve vánoční prefaci praví církev, že ve vtěleném Synu Božím se nám stal neviditelný a nevystihlý Bůh viditelným, abychom tak byli uschopněni k jeho dokonalejšímu poznání a k lásce neviditelných statků. Totéž můžeme říci do jisté míry o jeho Matce. V ní jako v zrcadle nám přiblížil a viditelnou učinil (ovšem jen z nepatrné části) svou neviditelnou a nevystihlou krásu.

„Božství Páně, neskonalá krásu . . .“ Pravá krása tkví jedině v Bohu, a tvor jest krásný a potud krásný, protože a pokud má podíl na kráse Tvůrce. Pěkně to praví ctih. Dionysius Kartusiánský: „Vznešenost tvora záleží v tom, aby se připodobnil seč může Tvůrci veškerenstva, a čím jest mu podobnější, tím jest i vznešenější . . . Tebe pak, přesvatá a přesladká Maria, učinil větší, než kteroukoli stvořenou osobu v minulosti anebo po celou budoucnost všech věků by učinit mohl. Učinil tě tak milou, tak krásnou, tak sličnou, že sám zatoužil po kráse tvé.“ (De dign. et laud. B. M. V. I. 15.) „Ó nejkrásnější Maria, tys ukázala světu jeho Tvůrce . . .“ tak mluví i jiní svatí Otcové, a jejich tvrzení jest jen důsledek učení svaté víry. Vylíčit, pokud naše slabé síly stačí, poněkud tuto krásu svaté Panny, vylíčit vznešenost jejích ctností, jimiž po Kristu se stala naším nejvznešenějším vzorem a ideálem, ideálem vedoucím a povznášejícím srdce vzhůru, ideálem schopným nadchnout zvláště mladé duše pro vznešené cíle, k čistotě, k oběti, k odříkání, ideálem schopným vyzbrojit jinocha a učinit jej mravním hrdinou, dívku pak andělskou bytostí, to jest cílem těchto úvah.

V italském městě, jež se honosí tímž jménem jako město Matky Boží (Florencie, znamená totéž co Nazaret, viz kap. 28) uctívá se ve chrámě Zvěstování Panny Marie milostný obraz, o němž vypravuje legenda: Když sv. Bonfilius ten chrám stavěl — právě 600 let před rokem, kdy bylo slavně definováno dogma Neposkvrněného Početí — požádal malíře Fra Bartolomeo, aby mu zhotovil pro hlavní oltář obraz. Umělec se dal ihned ochotně do práce. Brzo byl hotov s postavou archandělovou, kdekdo žasl nad mistrovou dovedností a zručností. Pak se pokoušel vystihnout tvář sv. Panny, právě ve chvíli, kdy odpovídá vyslanci Nejvyššího: „Aj, služebnice Páně.“ Kolikrát vzal štětec do rukou, tolikráte jej zas odložil — ne a ne vystihnout nebeskou čistotu, krásu a sebeodevzdání omilostněné Panny. V bezradnosti nad obrazem usnul, a tu prý sestoupil s nebe anděl, chopil se mistrova štětce a obraz dokončil. Bartolomeo se probudí a žasne: před ním na plátně tvář tak krásná, že svět podobného díla dotud neviděl. Jistěže andělského jazyka by bylo třeba, aby důstojně vylíčil vznešenost nebeské Královny a Matky Boží. Slavný učenec a znatel Zákona Jonathas mluvil s takovým ohněm a zápalem, že židé říkali: „Kdyby tu chvíli nad jeho hlavou letělo ptáče, spálilo by si křídélka.“ Tak si představuji svatého Bernarda; při jeho ohnivých řečech mariánských mu asi hořela tvář jako Jonathovi.

Začněme úvahou, kde hledat *zdroj krásy, důstojnosti a vyvolení naší Královny*.

Kolumbus hledá cestu do Indie, a na svých třech cestách objevil několik ostrovů. Jaké jsou to ostrovy? Je to Kathai (Čína)? Či snad Zipangu (Japonsko)? Patří k Indii? Neví, na čem jest. Při třetí cestě r. 1498 objíždí pobřeží jižní Ameriky, a tu se dostane jeho karavella k ústí Orinoka. Neohrožený Janovan hledí na ohromné masivy vod, řítící se do moře, a veliký objevitel se zamyslí. Zde nestojí na břehu ostrova! Takový veletok se může vyvinout jen na pevnině! Jaká to nová netušená země se vynořila před jeho zrakem z vln oceánu...? S nejinými pocity stál r. 1500 Pinzon u ústí Amazonky... skoro 100 km šířka, 100 m hloubka, v jaké dálce jsou asi prameny toho veletoku?

Jak bylo jemu, když hleděl na ústí této nejmohutnější řeky světa, tak je nám, když rozjímáme o velikosti svaté Panny a dáme si otázku: Kde má její velikost *pramen* a původ? Na to nám odpovídá sama slovy věčné Moudrosti: „Od věčnosti vyvolena jsem a od pradávna, prve než země učiněna

byla." (Př 8, 23) Svatí Otcové zdůrazňují, že Maria Panna byla *nikoli náhodně nalezena*, nikoli dodatečně vybrána, jedna z mnohých, jako když král si vybírá snoubenku, nýbrž od věčnosti vyhlédnuta, vyvolena, ustanovena: k tomu jediné bude jednou stvořena, aby byla Matkou Boží.

Můžeme užít jiného, snad ještě zřejmějšího přirovnání. Staví-li se dům, jest lhostejno, pro koho — vlastně pro nikoho určitého. Stavitel nemá zdání, kdo v něm bude bydlit, zda pán či sluha, Čech neb Indián, a zhora mu na tom nezáleží. Až bude budova stát, však se tam už někdo nastěhuje — a rozumí se, že tam nebude trvale. Jeden odejde, a druhý přijde. Staví-li však chrám, ví on i každý už předem: staví se dům Boží, jediné pro Boha a pro nikoho jiného. Nikdo kromě Boha v něm přebývat nikdy nebude, a kdyby se nestavěl pro Boha, nestavěl by se vůbec. Hledáme-li pro někoho byt, zvolíme jeden z mnohých domů, které tu již stojí. Chceme-li v osadě připravit příbytek eucharistickému Spasiteli, nemůžeme mu nějaký ze stávajících domů „vybrat“, nýbrž nový, docela jiný než jsou všechny ostatní, mu nutno zbudovat.

Tak nejbl. Panna: jediné pro Krista vyvolená a pro něho stvořená. Vstoupí jednou na naši zemi s tímto jediným povoláním, býti Matkou Vykupitele a zrodit světu Beránka Božího — býti živoucím chrámem Syna Božího. K tomu byla od pravěku ustanovena.³ „Tys přišla na tento svět jediné, abys přispěla k spáse člověčenstva a uskutečnila spolu s Bohem úradek vtělení Slova a našeho povýšení“ (deficationis — zpodobnění s Bohem, Jan Damašský).

Královský princ jest napřed vychováván, v ničem se nelíše

³ Suarez, Mariologia, disputatio I. sectio 3: „Praedestinata ante praevisa merita (n. 2) . . . ante praevisum originale peccatum, per se et absolute, tam ad maternitatem quam ad gloriam, quia 1. electio Virginis antecessit electionem aliorum sanctorum; 2. Christus, Deus homo, praeordinatus ante praevisum orig. pec., ergo etiam Mater; 3. haec dignitas (maternitatis divinae) singularis est et ab omni alia creata distincta, ergo per se pertinet ad consummatam perfectionem operum Dei, ergo per se intenta; 4. hoc modo illustrior fit gratia divina erga genus humanum, quia non solum contentus est Deus humanam naturam assumere, sed etiam honorare voluit personam creatam humanam, quantum in ratione personae capax est . . . (n. 4); ratione prius praedestinata et electa, ut esset Mater Dei, quam ad tantam gratiam et gloriam; ideo ad tantam gratiam et gloriam, quia electa in Matrem Dei“ (n. 3).

od služebníků, třebaže jest dědic královské koruny. Teprve když dospěje, vyhledá se mu snoubenka, některá z mnohých. U Syna Božího bylo jinak: první, co mu Otec, a to od věčnosti, připravil, byla snoubenka.⁴ Pak se teprve Syn Boží v čase vtělil a narodil, sestoupil do svého, od pradávna připraveného stánku. Nesmíme si to představovat po způsobu Tertullianově: Otec hledá matku svému Synu teprve ve chvíli, kdy se měla druhá božská osoba vtělit, a vyhlédl Marii, jednu z mnohých (anebo chceš-li, nejkrásnější z těch, které právě na zemi byly). Nikoli; ne „náhodně nalezenou“ (Bernard), nýbrž od věčnosti vyvolenou. Že vybral Otec Synu matku „dodatečně“ — bludný názor muže, jehož spisy mají jinak nesmírnou důležitost a význam, a jenž bohužel od církve Kristovy přešel k bludným montanistům — jest názor nedůstojný jak Boha, tak i jeho Matky. Jansenistická příkrost vane z knih onoho církevního spisovatele († kolem r. 240) a nadto i jistá neomalenost,⁵ místy až zarážející u věcí, o nichž věřící duše se nezmíní jinak leč s největší uctivostí a šetrností. Že se protestanté jeho bludu oběma rukama chopili, jest samozřejmé při jejich zarputile odmítavém stanovisku vůči úctě mariánské. „Hospodin stvořil mne (řecký text) na počátku díla svého, prve než byl co učinil od počátku.“ (Př 8. 22) Jedině k tomu vyvolena, aby se stala Matkou Boží, nebyla by vůbec stvořena, kdyby se nebyl Syn Boží vtělil a tudíž nepotřeboval matky, tak jako by nikdo nestavěl zámku, kdyby nebylo třeba příbytku pro vládce. „Kdyby nebylo Krista, nebylo by ani Marie“ (Ondřej Krétský).

Hledáme-li tedy pramen její velikosti, musíme se ponořit do bezedných hlubin nevyzpytatelných úradků Božích, do

⁴ Svatí Otcové a po nich velcí bohoslovci nazývají nejsv. Pannu snoubenkou věčného Slova, snoubenkou druhé božské osoby, a to z toho důvodu, že vtělení jest nazýváno zasnoubením božské přirozenosti Syna Božího s lidskou přirozeností. Sv. Efrém na př. klade sv. Panně do úst slova: „Jak tě mám nazvat? Jsem tvou snoubenkou, tvou sestrou, tvou matkou. Snoubenkou, protože jsi mne vyvolil; sestrou, protože pocházíš od téhož praotce; matkou, protože jsem tě zrodila.“ Tak ve svých vánočních hymnech a zpěvech, jež na způsob našich koled se dlouhá leta zpívaly v syrské církvi. Vysvětlení termínu „snoubenka“ podáme v kapitole o božském mateřství sv. Panny.

⁵ Viz jeho *De carne Christi* c. 4, 7, 22; de monog. 8. Jinak jest i tento starokřesťanský apologeta dokladem mariánské úcty 3. století.

věčnosti, která byla před stvořením světa. „Prve než byl co činil od počátku . . .“ kdy nebylo andělů na nebi, nebylo tvorů na zemi, nebylo země ani vesmíru, jen trojjediný Bůh sám a sám, jen tři božské osoby, Otec a Syn neskonale blažení v lásce Ducha svatého, nic nepotřebovali, nic jim nechybělo. Odvěké úradky Boží . . . Žádný smrtelný člověk by se nesměl odvážit o nich hloubat, kdyby sám Nejvyšší se nebyl k nám snížil, neodhalil našemu zraku aspoň z části závoj a nám ve své nekonečné blahovůli nedovolil do nich nahlédnout.

„*Hospodin vládl mnou na počátku cest svých, prve než byl co činil od počátku*“ (LXX: Hospodin stvořil mne s ohledem na dílo své, respectu operum suorum). Rok co rok slýcháme tato slova, ale když se nad nimi zamyslíme a je po prvé poněkud pochopíme, otevře se našemu zraku nový neznámý, netušený svět, jako Kolumbovi za oceánem. Velikost Mariína nám zazáří v takovém jasu a světle, že překvapí i nejsmělejší očekávání jejích ctitelů a vůbec každé věřící duše. „Sluší se, abychom rozuměli tomu, co uctíváme“ (Tomáš z Villanovy, De Purif. B. M. V.). Tím dražší nám svatá Panna bude, čím lépe ji poznáme. Pokusme se tedy o jakés takés pochopení jejího věčného vyvolení.

„Hospodin vládl mnou na počátku cest svých . . .“ Dříve než stvořil svět, než se „dal do tvorby vesmíru“, již tehdy od věčnosti byla Maria „zřízena“, to jest předurčena a vyvolena, a to za Matku jedné vtělené božské osoby. Bůh nemusil svět stvořit, rozhodl se však od věčnosti, že jej stvoří. Ne, že by ho potřeboval — miliardy tvorů nemohly zvětšit jeho bohatství, bezmezný vesmír nebyl s to rozmnožit jeho slávu, nepřetržitá chvála andělů a lidí nedokázala zvýšit jeho blaženost, již sám v sobě požívá. O fysické nutnosti stvoření nemůže tedy být ani řeči. Nezbyvá tedy, leč motiv etický, to jest jeho nekonečná *dobrota ho přiměla*, aby z nekonečného oceánu svého vlastního blaha a štěstí udělil několik krůpějí i jiným, a tím zjevil svou dobrotu a moudrost. Tedy dvojí cíl měl Tvůrce při stvoření: a) zjevit svou slávu (pravím „zjevit“, nikoli „rozmnožit“), b) dát tvorům podíl na své blaženosti. Když se však rozhodl, že zjeví svou moudrost a moc, chtěl ji zjevití způsobem velkolepým, přiměřeným své božské velebnosti. Umělec se nespokojí s dílem ledajakým. Může sice vytvořit i méně umělecké; Michelangelo na příklad žádán od děvčátka, jdoucího ze školy, aby jí namaloval „jejího anděla strážného“, posadil se na schody

a několika črty jí do knihy nakreslil andílka. Jde-li však o to, aby ukázal, co dovede, vytvoří dílo důstojné a hodné jeho talentu. Podle věčného úradku Božího mělo být i jeho dílo, to jest vesmír se vším tvorstvem, veledílem jeho moci a velechrámem jeho velebnosti. Nikoli v bludném smyslu, že Bůh *musil* vytvořit nejdokonalejší svět, jaký se dá myslet, nebo že tento svět je beze vši nedokonalosti. Vše, co jest stvořené a tedy konečné, nemůže být absolutně (veskrze) dokonalé, že by už dokonalejším bytí nemohlo; konečnost neboli omezenost sama už je nedokonalost! Bůh zjevil svou slávu v nedokonalém tvorstvu způsobem, jakým za vhodné uznal, ale důstojným své moudrosti.

B

Bohatství Boží moudrosti a moci! Hospodin ukázal v noci patriarchovi, praotci Marie Panny, hvězdnou oblohu: „Sečti ty hvězdy, můžeš-li“ (Gn 15. 5). Nechtěl by sis udělat výlet do těch hvězdných světů? Nikoli rychlíkem — potřeboval bys na slunko 300 let, na nejvzdálenější štaci naší sluneční provincie (Pluto, nejzazší oběžnice) skoro 12.000 let, a na nejbližší stálici 80 milionů let. K výletu musíš použít jiného dopravního prostředku: nejrychlejšího, jaký existuje, totiž světelného paprsku. Naši zeměkouli obletí za vteřinu osmkrát, na měsíc nás doveze za jednu vteřinu. Na něm si tedy vyjedeme . . . Počkáme na tento „vlak“, až přijede ze slunce. Za 8 a půl minuty je tu. Vsedneme a letíme . . . za několik minut míjíme Mars, za tři čtvrtě hodiny Jupitera, pak ještě tolik a letíme podle Saturna, za půl druhé hodiny potom jsme u Urana, a pak ještě Neptun a Pluto; od odjezdu uplynulo necelých šest hodin, když jsme na hranicích. Slunce mezitím zmizelo, vidíme místo něho zářivou hvězdu 1. velikosti, a docela blizounko drobounkou hvězdičku — Jupitera, největší naší oběžnici. Z celého slunečního systému zbyla jen dvojhvězda, jakých je ve vesmíru na tisíce! Země zmizela už dávno nadobro v roji hvězd.

Teď dál . . . kdy budeme u cíle? Druhého dne? Ani zdání. Letíme šílenou rychlostí prostorem. Souhvězdí ještě nezměnila obvyklou podobu, v jaké se jeví pozorovateli na zeměkouli, ale kromě hvězd nevidíme nic. Tedy snad za týden? Za měsíc? Letíme už rok a o „přistání“ ani řeči. Přes čtyři roky jsme už na cestě. Tu jedna hvězda mezi ostatními září

mocněji a mocněji, z hvězdy stává se terč, jenž vůči hledě roste, konečně jsme u cíle, za 4 roky a 4 měsíce u Alfa Centauri. To je náš nejbližší soused v říši stálic. Slunko vidíš odtamtud jako hvězdu 2. velikosti.

Máš chuť na další cestování? U kolika štací by se za celý tvůj život tvůj „vlak“ zastavil? U několika! A těch světů tolik! Posad se na astronomické observatoři k dalekohledu . . . svět se ti vynořuje za světem, světy „blízké“ i daleké. Tam nahoře se zdá všecko v klidu, a přece všechny ty světy letí vesmírem, tisíce kilometrů v minutě, desettisíckrát větší rychlostí než expresní vlak. Hvězdy, z nichž souhvězdí sestávají, vypadají jako na nebeskou bář přibíty. Na ta souhvězdí hleděl Kolumbus, když na své St. Maria vyhlížel zemi, Ramses II., když vedl války se Syrií, prorok, když psal žalm 8. a 18. Teprve po dlouhých tisíciletích bude patrna změna jejich místa — asi o šířku měsíce v úplňku! Kdybychom však z tisíciletí udělali vteřiny a ze světelných roků centimetry, viděli bychom ty světy vířit jako sněhové vločky za větru.

Při tom se však nenašly ani dvě hvězdy, jež mají stejné spektrum, to jest každá má svůj vlastní ráz. Jako nenaješ na louce dva lístečky docela stejné, tak ani dvě hvězdy složením sobě navlas rovné — o velikosti vůbec nemluvě. Jaké to bohatství moudrosti jejich Tvůrce! Chce-li se kdo ponořit v rozjímání o velikosti Boží, neznám lepšího prostředku, leč udělati si výlet do hvězdných světů.

Otoč nyní svůj dalekohled o několik centimetrů, a jsi o celé biliony kilometrů v prostoru dál. Tvým zorným polem táhnou komety, oběžnice se svými drobnými měsíci, nesčetná slunce, ohromná, ale tobě se jeví jako svítící body. Otočíš zase, a uzříš najednou roj hvězdiček — Kuřátka, kde prostým okem stěží rozeznáš 7 hvězd, ve skutečnosti je jich několik set; 300 světelných roků jsou od nás vzdáleny, slunko bys tamodtud prostým okem neviděl a maličká Alkyona (hlavní hvězda) je ve skutečnosti obr, září šestsetkrát mocněji než naše slunce!

Otočíš opět maličko svým přístrojem, a uzříš slabou bílou skvrnu (mezi Vegou a Gemmou). Zde ti tvůj nástroj vypoví službu. Musíš vzít na pomoc fotografickou desku, a na té se ukáže tisíce a tisíce hvězd, statisíce sluncí, vzdálených od nás tisíce světelných roků. Ta slunce mají jistě své oběžnice, a hledí-li tam pozorovatel v noci na nebe, vidí je poseto celými stovkami hvězd, jasných jako náš Sirius. Tako-

vých shluků hvězd jako tato „bílá skvrna“ jest objeveno na sto, jsou roztroušeny po obou stranách mléčné dráhy, jež sama obsahuje miliony ohromných světů a sluncí.

Otoč zase dalekohledem — zase mlhovina, kterou ani fotografická deska nerozloží ve hvězdičky. Spektrální analýza nám pomůže a potvrdí: „Ano, samé světy . . .“ V zorném poli tvého přístroje zaujímá sotva čtverečný centimetr, ve skutečnosti je to nějaká vzdálená mléčná dráha (jakých už objeveno bez počtu!) s miliony hvězd, jež dělí od sebe biliony kilometrů, a od nás? Paprsek odtamtud potřeboval k nám snad milion let, snad několik milionů. Před miliony roků ten paprsek odtamtud vyletěl do vesmíru a dnes padá do mého oka, na mé zemi, o níž tam nemají ani tušení.

Stojím-li však před věčnými úradky Tvůrce, neplní se tu má duše ještě větším, nepravím obdivem, nýbrž úctou a pokorou? Několik paprsků světla z odvěkých nevyzpytatelných hlubin trojjediného Boha padá do mého oka, do mé duše — a kdo jsem já, že mi Nejvyšší dovoluje, abych se osmělil do těch propastí jeho velebnosti se zadívat? Jen na kolenou smí nicotnost nepatrného tvora rozjímat o těchto nevystihlých věčných úradcích Božích a vítat je jako posly nikoli ze zmizelých milionů let, nýbrž z věčnosti — z odvěkého tajemného života nejsvětější Trojice.

Nemysleme však, že vybudování mrtvého vesmíru věnoval Bůh hlavní péči. Ty hvězdné světy a veškerá „knih přírody“ mu byla věcí vezdejší; *na čtenářích* té knihy mu více záleželo. Jinými slovy: *hmotný svět* stvořil Bůh k *uůli tvorům rozumným*, aby z pozorování viditelného světa se vyšinuli k poznání neviditelného Tvůrce a jej v jeho díle oslavovali. Abychom však nepředbíhali, vraťme se k odvěkým úradkům Božím.

Když se trojjediný Bůh od věčnosti rozhodl, že svět stvoří, pojal též ideu, podle níž chtěl svět zbudovat. Stavitel sebe dovednější nebude nikdy nazdařbůh, nýbrž vždy podle určitého promyšleného plánu, byť existoval jen v jeho mysli. Nejinak i Tvůrce vesmíru. Plán musil pojmut tím spíše, že měl miliardy možností, jak stvořit a uspořádat svět, jaké síly do hmoty vloží a jaké zákony jí dá, měl na vybranou, kolik světů stvoří, budou-li v celém viditelném světě tytéž zákony, jaké tvory a které ze všech možných stvoří, jak dlouho jim a celému vesmíru ponechá existenci, zda vždy v téže podobě atd. K tomu všemu musil pojmut určitý plán. Nutno ovšem při tom odmyslit přemýšlení, uvažo-

vání, nerozhodnost, vybírání, upravování a opravování — všechny nedokonalosti, s nimiž má lidský stavitel co dělat. Tvůrce „pojal plán“, to jest od věčnosti jediným úkonem své všemohoucí, neomylné, nejmoudřejší a naprosto svobodné vůle se rozhodl, že stvoří svět takto a ne jinak. V tomto plánu neboli obraze viděl od věčnosti všechny tvory, které chtěl stvořit a kteří jednou z jeho tvůrčích rukou vyjdou. Jako ve složitém stroji má každá součástka svůj účel, tak i v celém vesmíru. Ani jediný lístek, ani jeden atom není bezúčelný. *V plánu Božím má každý tvor své určení*, poslání, úkol, jež musí vyplnit, zároveň i místo a čas od Tvůrce přesně vymezený a přidělený, kde a kdy svůj úkol bude plnit a jak Boha oslaví.

V tomto plánu Božím byli jako v nějakém obraze rozestaveni všichni tvorové podle důležitosti povolání jim od Tvůrce přiděleného a podle důstojnosti, které se jim dostane. Představme si vše trochu po lidsku. Na nejzazším kraji obrazu jsou tvorové nerozumní, stvoření jen „pro tento svět“, k vůli člověku. Blíže ke středu vidí Bůh jasně všechno lidstvo. Tito, jakožto tvorové rozumní, jsou povoláni k tomu, aby jednou na věky s ním byli spojeni, byli jeho přáteli a měli podíl na jeho blaženosti; jsou tedy stvoření pro jiný svět, pro vyšší život, dostali vznešenější cíl. Ještě blíže k sobě vidí i anděly rozdělené v devět kůrů, čím vyšší a dokonalejší, tím i Bohu bližší. Viděl i zkoušku, které je podroben jeho vševládnoucí moudrost, aby si zasloužili nebe. Připravil všem dostatek milosti, aby obstáli, a viděl ty, kteří neobstojí a budou tudíž vyloučeni z toho plánu na místo, kde nevládne jeho láska a dobrota, nýbrž trestající spravedlnost.

Ve svém plánu viděl Tvůrce i prarodiče lidského pokolení, od něho bezprostředně stvořené. I oni budou podrobeni zkoušce, i jim připravil nezbytné milosti, aby obstáli. Viděl ovšem, jak dopadnou, a že svým proviněním pozmění původní jeho plán: místo radosti a blaha nastoupí bolest, strádání se stane údělem lidstva — ne podle jeho vůle, nýbrž následkem prvotné viny. Tvůrce viděl jejich syny a syny jejich synů, celou nepřehlednou řadu všech potomků Adamových, a každému přichystal potřebné milosti pro stav a úkol jemu božskou prozřetelností určený. Viděl duše jemu oddané, a na ty hleděl pochopitelně s větším zalíbením než na ty, kteří pohrdnou jeho milostí. Ale i mezi těmi, jejichž jména viděl zapsána v knize života, jak mnoho stupňů!

Od nějaké svaté Anežky nebo Aloisia, kteří čistotou srdce budou závodit s anděly, od svatého Pavla nebo Xavera, kteří by byli s to svou láskou zanítit celý svět, až ke kajícímu zločinci, který teprve na samém prahu nebeské brány volá: „Buď milostiv mně hříšnému!“

To vše rozloženo od věčnosti před zrakem Nejvyššího. Jediným pohledem přehlédl všecko, asi jako my jediným pohledem přehlédneme rázem veškeru nádheru při vstupu do gotické katedrály. Při tom však přirozeně utkví náš zrak na hlavním oltáři, třebaže při tom nesejdou s očí sloupy, arkády, okna, malby atd. Tak i Tvůrce *uprostřed* všech tvorů v samém *středisku svého plánu* viděl bytost jednu: toho, jež ustanovil od věčnosti za krále a hlavu všeho viditelného i neviditelného tvorstva, lidí i andělů, toho, o němž prohlásí: „Toto je Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.“ *Vtělený jednorozený Syn* nebeského Otce trůnil nade vším tvorstvem, a na něm s největší zálibou spočívalo oko Všemohoucího. Jako král miluje svého syna a spoluvládce nad ostatní poddané, tak neskonale dražší nade všechny tvory byl Nejvyššímu milý jeho vtělený Syn, jemuž i jako člověku příslušela vláda nade vším tvorstvem. Čteme-li v Písmě, že veškeré lidstvo (rcemež: veškeré tvorstvo, ani anděly nevyjímaje) jest před Bohem jako krůpěj na okovu (Is 40, 15) a jako zrnko písku na břehu mořském, neplatí to o vtěleném Synu Božím. Ježíš Kristus byl tudíž první, na něhož se ve svém plánu Tvůrce zahleděl, jím se v mysli obíral dříve než k provedení svého díla (stvoření světa) přikročil. Ano, někteří svatí Otcové a bohoslovci tvrdí, že celý svět byl stvořen jediné k tomu, aby byl palácem vtěleného Syna Božího, andělé pak jeho komonstvem, lidstvo jeho služebnictvem, a své tvrzení opírají o některé výroky svatého Pavla.⁶

Když však zíral Tvůrce od věčnosti na lidskou přirozenost svého Syna, utkvěl při tom jeho zrak na bytosti, která stála těsně vedle něho, s ním nerozlučně spojená, z níž vezme na sebe lidskou přirozenost a jež bude jeho pomocnicí ve velkém díle spásy. *Nejblahoslavenější Panna trůnila tedy s Vykupitelem uprostřed tvorstva*, nade vším tvorstvem *nejblíže trojjedinému Bohu*. Nebylo jinak možno. Když Otec ustanovil, že jeho Syn se stane člověkem, musil mu od věčnosti připravit matku, a to matku hodnou a důstojnou takového Syna, a ji postavit jemu po bok.

Vyvolení a předurčení Marie Panny jako Matky Boží

⁶ Viz str. 34.

spadá v jedno spolu s předurčením Ježíše Krista. Od věčnosti jediným úradkem všemohoucí vůle Boží bylo ustanoveno vtělení Syna a vyvolení jeho Matky. Člověkem se přece nemohl Syn bez matky stát. Proto brává církev v liturgii o svátcích svaté Panny úryvky z 8. kapitoly knihy Přísloví⁷ nebo 24. kapitoly knihy Širachovy,⁸ místa, jež v literním (vlastním) smyslu se týkají nestvořené Moudrosti (druhé božské osoby), ale od církve jsou přenesena i na Matku této vtělené Moudrosti, protože ona se Synem nerozlučně spjata ve věčných úradcích Božích.⁹

Než Bůh stvořil nebe, zemi, ty jsi byla počatá,
před hvězdami, věky všemi, myslí božskou pojatá.

*K vůli Ježíšovi, pro Ježíše a spolu s Ježíšem vyvolena,
k vůli Ježíšovi a pro Ježíše uší krásou a milostmi obdařena.*

⁷ Tuto kapitolu lze rozčlenit takto: a) chvála věčné Moudrosti, 7—13; b) její původ, 22—26; c) Moudrost jako spolupříčina všeho stvoření, 27—31; d) ovoce ze společenství s Moudrostí, 32—33, 14—21. Aplikováno na Matku vtělené Moudrosti: a) vyniká nade vše stvořené; b) vyšla neposkrvněná z rukou Tvůrce, *analogicky* (podobně, nikoli rovně!) jako hypostatická Moudrost, jež jest „světlo ze světla“ pocházející; c) jest prostřednicí mezi Kristem a lidstvem a pomocnicí Spasitelovou, a spolu s ním přivedla (obnovila) lidstvo k novému životu duchovním stvořením; d) z nevyčerpatelného zdroje božských pokladů skrze Marii neustále se řinou milosti na veškeré lidstvo, jichž jest však účasten jenom ten, jenž jim své srdce otevře.

⁸ Rozvrh této kapitoly: a) vznešený původ Moudrosti (z Boha, v. 5, 7—16); b) její nespočetná dobrodiní světu prokázaná, v. 6, 25; c) její vznešenost a krása, v. 17—24; d) vybídnutí, aby všechno lidstvo čerpalo z jejích nepřeberných pokladů, 26—31.

⁹ Tato místa obrací církev na Matku a Snoubenku věčné Moudrosti nikoli sensu accomodatitio, nýbrž sensu consequente, a Spiritu sancto intento. Jako Adam tvořil s Evou jednotu takovou, že líčení jeho předností, stvořeného k obrazu Božímu, platila i o ženě, tak tvoří Maria s věčnou Moudrostí, obrazem a odleskem Boha Otce, jednotu podobnou. Viz Scheeben Dogm. II § 274. — Odvěké vyvolení Matky Spasitele (praedestinatio Virginis) obsahuje hlubokou teologii a vrhá takový proud světla na velikost Mariinu, že při prvním odborném studiu tohoto předmětu zvoláme: „Teď teprve vím, čím Maria jest.“ Celá kniha by se o tom dala napsat. Žel, že pro přílišnou teologickou hloubku se nehodí tento předmět pro lidové čtení. Viz Scheebena, Suarez a jiné obšírnější mariologie.

Spolu s Ježíšem nejdokonalejší ze všech tvorů, kteří vyšli z rukou Tvůrce. Co milostí a darů našel ve svých pokladech, to vše shrnul na ni. Paolo Veronese stojí nad obrazem Bolestné Matky a praví: „Krví vlastního srdce jsem jej maloval.“ Chce říci: „Všecku svou dovednost jsem naň vynaložil, celou svou duši do něho vložil, sám sebe překonal.“ Nebo vzpomeňme Raffaela, an pracuje o svém posledním obraze Proměnění Páně. Na hlavu Kristovu vynaložil všecko své umění, a jeho poslední malba je jeho vrcholné dílo. Smíme podobně mluvit o Stvořiteli? „Po Kristu nad tebe nemáme . . .“; po Kristu není nad tebe krásnějšího a vznešenějšího. Kristus, Slunce spravedlnosti, ostatní světci jako hvězdy roztroušené po nebi, ty však žena Sluncem oděná.

Záříš leskem svého plodu,
budiž Adamovu rodu
mocnou orodovnicí . . .

Toto odvěké vyvolení, jenom jí vlastní, se žádnou osobou společné, jímž ona samojediná nade vše tvorstvo vyznamenána, jest podklad vši její velikosti a důstojnosti a tedy i první důvod naší úcty k ní. V životě světců se dočítáme, že mnohdy jediná událost (Marketa Kortónská, stojící nad mrtvolou svůdce, Jan Gualbertus, odpouštějící nepříteli pro lásku Ukřižovaného), jediné kázání (Pelagie), jediný verš Písma svatého (František Serafínský a Xaverský) způsobil naprostou změnu v jejich názorech a životě. Naše úvaha o věčném vyvolení Neposkvrněné by dostačila sama učinit nejvlažnějšího křesťana, pokud má ještě víru v Krista Pána, vroucím a horlivým ctitelem svaté Panny. Stačí jen bedlivě uvážít, co znamená: „Hospodin vládl mnou na počátku cest svých.“ Je třeba něco více k tomu, aby naše úcta k ní měla neochvějný základ? Může stát na pevnějším podkladě? Zde první a nejhlubší důvod vši úcty mariánské: místo, jež zaujímá svatá Panna v naší víře, v řadě všech tvorů, v plánu Božím, v hlubinách božské Prozřetelnosti a jejích odvěkých úradků. Její krása je starší než ostatní krása stvořená. Ještě nebyl svět a ona již zářila v lesku všech milostí, ovšem jen v mysli Boží. Přede vším tvorstvem se v mysli obíral jí, pohledem na její krásu se těšil, jak praví Otcové, nazývajíce ji radostí a rozkoší nejsvětější Trojice.

V myslí svojí od věčnosti radujíc se, Maria,
tvoji krásu, tvoje ctnosti láska Boží patřila.

Musíme přece vědět, jak nám připomínají slova svatého Tomáše Vill., nahoře uvedená, proč Marii uctíváme, proč ji uctívat máme, proč ji církev nade všechny anděly a svaté uctívá a my s ní, a to úctou, kterou nepřevyšuje nic, leč klanění povinné Bohu, a proč jí veliké věci učinil ten, jenž mocný jest. Zde máš důvod: nikoli cit, nýbrž hluboká úvaha o pravdách svaté víry nás vede k trůnu nebeské Královny. Úcta mariánská má kořen nikoli v planém a blouznivém horování, nýbrž v dogmatice, a to ji činí oprávněnou a neochvějnou. Nemilujeme vidinu, neblouzníme o vybájeném ideálu, nýbrž klečíme před krásou pravou, skutečnou, vznešenou.

Zdrávas, Matko věčné spásy,
schrána Bohem zvolená jsi,
schrána, náplň milosti:
od věčnosti předurčená,
schrána svatě vytvořená
rukou věčné moudrosti.
(Adam a S. Victore.)

Již z této první úvahy vyplývá sdostatek, že Maria má v plánu Božím a v *díle* jak *stvoření*,¹⁰ tak především *vykoupení*, místo a *určení podstatné, nikoli vedlejší, pouze dekorativní*. Mariologie — opakujeme ještě jednou — zaujímá ve velkolepém systému křesťanské (to jest katolické) theologie vynikající místo, tvoříc odvětví kristologie,¹¹ jež jest fundamentální částí dogmatiky (věrouky). Na Marii si *musím* vzpomenout, mluvím-li o Kristu. Ve všech formulích vyznání víry, začínaje nejstarší,¹² jest řeč o Matce Spasitelově

¹⁰ Podle skotistické sentence.

¹¹ Nauka o Kristu.

¹² První stopy apoštolského vyznání se vyskytují již u Justina († asi 167). Pro oba články víry, k vůli nimž sv. Panna do vyznání pojata (božské mateřství a nadpřirozené panenské početí z Ducha sv.) máme kromě evangeliích svědectví písemné doklady již z 1. století (případně kolem r. 100: Ignác Ant., Kliment Ř.). Určitou formuli vyznání víry (takže se dá snadno sestavit z jejich spisů) mají s malými obměnami Priscillián († 285), Liber ad Damasum II.; Rufin († 420); Augustin († 430) ji má vícekrát a vysvětluje ji v kázáních ke katechumenům. Celá formule zaznamenána po prvé od Fausta z Regia (v jižní Francii, † 485). Východ-

— musí být o ní řeč, je-li tam zmínka o vtělení Páně, a ta zmínka chybět nesmí, byť byla formule sebe stručnější. Není řeč o Josefovi, Janovi, Petrovi — žádným z nich se dogmatika nezabývá, pokud se jejich osoby týče — nanejvýš jejich úřadem. Tak věnuje na příklad věrouka dlouhý traktát Petrově *primátu*. Při tom však nedbá a nestará se o jeho osobní svatost a dokonalost — ta nejen že nepadá na váhu, nýbrž nemá s jeho úřadem vůbec co dělat.¹³ Marii se však věrouka zabývá jakožto osobou — *jedině ji* (kromě Krista). Její osobní svatost, milosti a výsady, jimiž byla obdařena jak duše, tak i *tělo* (Neposkvrněné Početí, neporušené panenství, nanebevzetí, bezhříšnost atd.), to vše jest předmětem článků víry, bohoslovného badání i papežských věroučných rozhodnutí.

Kdesi v Anglii přišel do školy inspektor a ptá se dětí, dovedou-li se modlit. Náhodou vyvolal katolické dítě; začalo: „Otče náš . . . Zdrávas . . .“ Jen vyslovilo první slova andělského pozdravu, přerušil je: „To nechci slyšet, něco jiného.“ Začalo „Věřím v Boha“, jež mají věřící protestanté s námi společné. Přišlo ke slovům: „Jenž se počal z Ducha svatého“, a umlklo. „No tak dál!“ „Teď zase přijde ta, o které nechcete slyšet: narodil se z Marie Panny.“ Dítě mu dalo na srozuměnou, že činí věc nerozumnou a *nemožnou*, chtěje *oddělit Matku od Syna*.

ní formuli mají: *Constitutiones Apostolicae Copticae* (formule tam uvedená pochází pravděpodobně z poloviny 3. století), Cyril Jerusalemský († 386), Epifan († 403), jenž tvrdí, že vyznání od něho uvedené pochází z dob apoštolských. — Podle Denzinger, *Enchiridion* 1—14.

¹³ Blud Husův, že papež není hlavou církve, není-li svatého života. V té věci pochybil poněkud i Savonarola, nechtěje dbát rozkazů nehodného papeže Alexandra VI. Abychom předešli nedorozumění, podotýkáme: netvrdíme, že svatost není přiměřena vznešenému úřadu náměstka Kristova — vymáhá-li se právem od služebníků oltáře, tím větším právem jest požadována od hlavy církve.

II. „TYS OD VĚKŮ SE OTCI SVÉMU NABÍDL ZA NÁS K OBĚTI...”

*Vyvolil nás v něm před ustanovením světa ...
předurčiv nás k přijetí za syny skrze Ježíše
Krista ... v němž máme vykoupení skrze krev
jeho ... aby v dokonání plnosti časů shromáždil
všecko v Kristu, jak věci nebeské, tak i pozem-
ské. (Ef 1.)*

A

Vzpomínám rád na léta svých bohoslovných studií. Doba, kdy mladý bohoslovec se věnuje jedině sobě, své nesmrtelné duši, studiu ... každý den mu přináší nové poznatky, každým dnem vniká hlouběji do poznání netušených krás svaté víry. Profesor dogmatiky nám při tom často připomínal výrok Newtonův: „Při svém přírodovědeckém badání si připadám jako chlapec, stojící na břehu oceánu. Tu a tam mu vlny vyhodí k nohám nějakou mušli, on si s ní hraje, a bezedný oceán se před ním prostírá do nedozírné dále se vším svým bohatstvím, které jest v jeho hlubinách skryto a o němž chlapec nemá ani tušení.“ Profesor podotýkal: „Platí to o vědách přírodních, platí to ještě větším právem o vědě posvátné, o poznání Boha.“

Vniknout do nezbadaných hlubin oceánu ... Dříve smělý sen, dnes se však přece pomalu člověku daří jeho uskutečnění. Kterýsi badatel (De Pleury) více než stokrát se ponořil do hlubin. Moderní technika umožňuje dnes, co dříve se zdálo býti fantasií. V hloubce 32 metrů vypadalo slunce jako karmínově červená koule. Skryt za nějakou podmořskou skalou, viděl hvězdy na denní obloze. Jednou stálo slunce v zenitu, jeho paprsky se lámaly a odrážely od bílého písčitého dna, a on měl dojem, jako by stál uprostřed roztaženého zlata. Jiný badatel tvrdí, že v hloubce 180 metrů byl obklopen intenzivním modrým světlem; voda zářila tak, že překonala silnou elektrickou lampu. V hlubinách něco přes 200 metrů bylo osvětlení vody žluté, v hloubce 240 metrů zase modré, pak přecházelo do temně fialového, až konečně zmizelo docela. Fotografická deska, která zachycovala ještě paprsky ultrafialové, nejevila v hloubce 400 metrů již pražádnou reakci — úplná temnota, kterou již sluneční světlo neproniká.

Což život v hlubinách! Nový živočišný svět se tam badajícimu lidskému duchu vynořil. Ryby mající podobu koule, aby snesly ohromný tlak vody . . . jsou-li naráz z hlubin vytaheny, explodují v pravém slova smyslu. Kolem pozorovatele se míhají živočichové se svítícími orgány jako světélka nebo bludičky, vyskakují a mizejí v temnotách. Přinášejí si lucerny s sebou na svět a nosí je na těle po celý život. Do jakých hlubin asi život sahá? Kolik živočichů, ještě neznámých, moře skrývá? Kdož to může vědět!

V minulé úvaze jsme se pokusili vniknout do oceánu věčného božství a osvětlit několika paprsky hlubiny Boží moudrosti a dokonalosti. Odkryté je vidět není smrtelnému oku možno; to nám bude dopřáno, až nám jednou Pán sám odhalí závoj, zastírající jeho bytnost. Ale vedení a osvětlení světlem svaté víry, můžeme alespoň poněkud poznat úmysly, které s námi a se vším tvorstvem Všemohoucí měl. Když jsme rozjímalí o jeho věčných úradcích, o cestách jeho nevyzpytatelné moudrosti a prozřetelnosti, setkali jsme se na samém počátku jeho cest s Neposkvrněnou Pannou.

V předešlé úvaze vyvstaly před naším zrakem první obrysy velikosti Neposkvrněné Panny, zatím jen v dáli, ale vyvstaly přece. Co bohatství nadpřirozené krásy její velikost v sobě tají a skrývá, poznáme později. Ale první rysy jejího obrazu jsou již načrtnuty. Nežli však půjdeme dále, jest nám trochu odbočit a zahledět se v tajemství, na němž jako na zlatém podkladě budeme malovat krásu nebeské Královny a v jehož záři jedině můžeme její vznešenost dokonale pochopit.¹

Od věčnosti vyvolená Panna . . . to byla řeč předešlé úvahy. Vyvolená za Matku Syna Božího a tím včleněna do rodiny nebeského Otce — anebo máme spíše říci, že tím jeho Syn vtělen do rodiny naší? Obojí jest pravda a my k plnému pochopení se nyní zamyslíme nad tím: Syn Boží vstupuje do naší rodiny v příbuzenský svazek se syny Adamovými, stává se naším bratrem podle těla.

Jak bylo řečeno, jen nekonečná dobrota přiměla Tvůrce, aby stvořil svět. Chtěl vidět mimo sebe více bytostí, jež by oblažil svým vlastním štěstím. „V Otci byla moc, aby stvořit mohl; v Synu moudrost a v ní jako v zrcadle bylo vidět krásu, kterou chtěl tvory obdařit; v Duchu sv. nekonečná lás-

¹ Upozorňujeme čtenáře v teologii méně zběhlé, že tato kapitola patří k nejtěžším celého díla. Komu by se zdála těžkou, nechť přejde hned k další.

ka, která hleděla i mimo sebe rozlévat štěstí; v celé nejsvětější Trojici mezi svatými osobami naprostá svornost. Co tedy chybělo, aby Bůh se rozhodl stvořit svět?" (Castelplano.) „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi," praví první verš Písma sv. (Gn 1, 1) Stvořil svět a naplnil jej nesčíslnými tvory. Nikoli naráz, nýbrž ponenáhlu. Překrásná stupnice od neživého kamene až k serafínu na nebi nám prozrazuje plán, podle něhož Boží moudrost vesmír zbudovala. Nikoli nazdařbůh, dnes tyto a zítra jiné tvory, dnes takové a zítra s vlastnostmi docela rozdílnými a opačnými. „V přírodě není skoků," poznávali už scholastičtí filosofové.² Jaká překrásná harmonická (nebo chceš-li, důmyslná) škála jest provedena již v přírodě neživé, anorganické! Mendělejeva soustava překvapila celý vědecký svět. Chemické prvky tvoří v pravém smyslu stupnici, která v ničem nestojí za hudební tóninou.

Přejdeme k říši bytostí organických, živoucích. Zde přirozeně nemůže být řeči o nějaké matematické stupnici. Ale jak se řadí jedna forma ke druhé, dokonalejší k méně dokonalé, jest tak krásné, že nás vpravdě okouzluje. Jenže slabý lidský duch místo co by v tom viděl projev tvůrčí moudrosti, nesnese tu krásu; jako andělu jeho vlastní krása se stala osidlem a pádem, tak slabým duchům tato krása, o níž mluvíme, se stala léčkou. Místo co by je přivedla k dokonalejšímu poznání a lásce Tvůrce, odvedla je od něho.³

Pohlédneme zhruba na celou stupnici. Příroda anorganická, bez života. Rostlina má život, avšak bez citění, bez pohybu, bez poznání. Živočich žije, cítí, má poznání, avšak pouze smyslové, a jemu odpovídající smyslové toužení.⁴ Anděl, pouhý duch, obdařený rozumem a vůlí. Uprostřed mezi říší duchů a hmoty stojí člověk. Již staří Otcové (na př. Řehoř Veliký) praví: „Člověk shrnuje v sobě všechno, co jednotliví tvorové mají. S každým má něco společného: s kamenem viditelnou hmotu (t. j. tělo hmotné a viditelné), s rostlinou život, se živočichem citění a smyslové poznání i toužení, s andělem nesmrtelnou duší, rozumové poznání a svobodné chtění (vůli)." Proto nazýván člověk „zástupcem

² Natura non facit saltus.

³ Míníme Darwinovu teorii, a to výstřední darwinismus. Jako by překrásná stupnice, o níž byla řeč, byla důkazem, že jednotlivé tvary samy sebou, pouhými zákony anorganické přírody, přecházely v dokonalejší, ba dokonce z anorganických se vyvinuly!

⁴ Cognitio et appetitus sensitivus.

a hlasem všeho tvorstva" (mikrokosmos). Svou přirozeností jako by byl určen, aby mohl před tváří Nejvyššího zastupovat veškeré tvorstvo („být knězem všeho tvorstva"), což nemohl anděl, který jest pouhý duch. Proto podle sv. Otců byl člověk stvořen až nakonec, když už andělé naplnili nebe a viditelní tvorové zemi, a když dílo stvoření již bylo dokonáno.⁵ Člověk jest spona mezi hmotou a duchem, takřka rekapitulace všeho tvorstva.

Jedině on a anděl jest obdařen nesmrtelností a schopností poznávat Boha. Bůh se mohl spokojit tím, že člověka stvořil, a ponechat jeho přičinění a studiu, aby z pozorování věcí viditelných se povznesl jak k poznání Tvůrce, tak zároveň k uvědomění své povinnosti: Bohu svědomitě sloužit. Odměnou za jeho služby by mu pak byla tak zvaná přirozená blaženost: přirozené poznání Boha, z něho plynoucí přirozená láska Boha a z obojího vyvěrající radost. Že i tato blaženost může být veliká, nelze pochybovat. Jest známo, že starověký fysik Archimedes při objevení jistého fysického zákona zapomněl, kde jest, a z lázně utíkal rovnou domů s radostným voláním: „Už to mám!" Newton samým radostným rozechvěním nebyl s to, aby klidně spal a počítal, když objevil zákon přitažlivosti, jenž mu umožnil vypočítat přesně pohyby nebeských těles. Radost těchto i jiných badatelů, kterou mají při objevení (poznání) pravdy, zvláště dotud neznámé, jest nám jakýmsi obrazem této přirozené blaženosti. K patření na tvář Boží (a ke vzkříšení těla) by člověk v tomto stavu práva neměl, ba ani by ho (patření) nebyl schopen. Tento stav nazývá bohosloví stav pouhé *přirozenosti* (status naturae purae).

Bůh ve své dobrotě však dal člověku i andělu neskonale více. Povýšil ho do stavu nadpřirozeného, do stavu *milosti* (status naturae elevatae). Člověk ze služebníka se stává dítkem Nejvyššího, duše jest obdařena posvěcující milostí, rozumu zjeveny i nadpřirozené pravdy, totiž tajemství, na něž by sám nepřišel, a konečně po dokonáníездеjšího života, ve spojení s trojjediným Bohem, se toto povýšení a omilostnění člověka dokonává a vyvrcholuje (patření na tvář Boží, nebeská oslava, status gloriae). Na toto povýšení do řádu nadpřirozeného neměl nikdo práva, ani andělé, ba ani Neposkvrněná Panna. Bohu se tím dostalo větší slávy, protože tímto způsobem zjevil dokonaleji svou lásku a byl

⁵ Mluvíme pouze o zeměkouli. O tom, co jest mimo ni, nám ani Písmo sv. ani sv. víra nic nesděluje.

tedy od tvorů dokonaleji poznáván a milován. Tvoru takto povýšenému se dostalo vyšší důstojnosti a větší blaženosti.

Ale i takto všechna chvála, kterou člověk a anděl může Bohu vzdávat, jest *nedokonalá* a nedostatečná.⁶ Tvor není s to, aby dal Tvůrci oslavu nekonečnou; konečná však jest a zůstává kusou. Nejvyšší se sice s ní mohl spokojit, ale nechtěl. Rozhodl se, že si stvořením pořídí oslavu nekonečnou. Jakým způsobem? Tím, že jeden člen lidského pokolení⁷ byl pojat do osobního spojení s Bohem; jinými slovy, že jedna božská osoba na sebe vzala lidskou přirozenost. Ve vtělené božské osobě pak spojen osobně tvor s Tvůrcem, božství a člověčenství, Bůh s neviditelnou duší a viditelným tělem. Jako člověk jest most mezi říší hmoty a říší duchů, tak jest vtělená božská osoba (Bohočlověk) prsten pojící tvorstvo a Boha,⁸ spojuje v sobě první a poslední: Stvořitele, jenž byl od počátku, a člověka, jenž stvořen na konec. — K tomuto dílu byla vyvolena *druhá* božská osoba. Theologie překrásně vysvětluje, proč bylo přiměřeno, aby se vtělil spíše Syn nežli Otec nebo Duch svatý. (Tomáš Akv., Summa contra gent. 4. 42; viz také tamtéž k. 44 a dole str. 38.)

Tato *vtělená božská osoba* mohla dáti trojjedinému Bohu *oslavu ceny nekonečné*, a tedy Boha hodnou a důstojnou. Tím teprve dosáhl stvořený svět plně svého účelu. Bohočlověk, hlava lidského pokolení a král vesmíru, byl prostředník mezi tvorstvem a Tvůrcem,⁹ v něm a skrze něho může tvorstvo oslavit Tvůrce důstojně a nekonečně.¹⁰ „Skrze něhož velebnost tvoji chválí andělé . . . s nimiž i my své nehodné chvály spojujeme“ (a skrze jeho ruce je tobě podáváme . . . ; preface mešní).

⁶ Sláva, již se od tvora rozumem obdařeného Bohu dostává, záleží v trojí věci: Člověk (anděl) Tvůrce a jeho dokonalosti poznává — za to ho velebí a jemu dobrovolně slouží — a jej miluje: jakožto *pána* v řádě přirozeném, jako *otce* v řádě milosti.

⁷ Nikoli anděl, protože jedině člověk (jak právě řečeno) může být zástupcem všeho tvorstva, an v sobě spojuje říši duchovou i hmotnou.

⁸ Maria Panna nazývána „spona pojící vtěleného Syna Božího s člověčenstvem“.

⁹ Jest hlavou a prostředníkem i andělské říše.

¹⁰ Chválí-li učitele jeho žák, sotva si na tom bude zakládat. Jinou cenu však má chvála odborníka, na př. ředitele. Dá-li otcí dítě k svátku „obraz“, který samo tužkou zhotovilo, zaslouží při něm uznání jen dobrá vůle dítěte. Obraz umělce, dostane-li ho darem, má cenu skutečnou (objektivní). Ještě lépe jest tato věc

Tím překlenuta nekonečná propast, dělicí tvorstvo od Tvůrce. Avšak toto vstoupení Syna Božího do řady lidstva, jeho vstípení na strom pokolení lidského, musilo být podle vůle Boží *zprostředkováno jinou osobou*. Tím jsme přišli k svému předmětu. Slovo věčného Otce vstoupilo do lůna Neposkvrněné Panny, tam se přiodělo tělem, a tak stalo se viditelným a objevilo se světu — jako sluneční paprsek musí napřed projít hranolem, v něm „se odít duhovými barvami“ (smíme-li se tak vyjádřit) a tak, stává se „viditelným“, vychází a zjevuje se oku.

Tím jest svatá Panna a) vtažena do nejhlubších *úradků Božích*: jest vyvolena, aby zprostředkovala vstup druhé božské osoby do řady tvorstva; stává se tedy prostřednicí největšího tajemství a pomocnicí při největším díle, jež bylo kdy vykonáno „v prostoru a čase“ (Dante); zde se stýká činnost lidská s činností božskou,¹¹ zde vysvětlení jejího těsného vztahu k nejsvětější Trojici (podrobněji v kap. 4. a 36.), a zároveň b) jejího vynikajícího (eminentního) *postavení v tvorstvu*: Maria královská cesta (Bernard), vedoucí ke Kristu, a pro své spolupůsobení při vykonání nejvyššího tajemství jest vznešenější andělů.

Spojení tvora s Tvůrcem jest problémem všech náboženství, pokud nestojí na úrovni příliš nízké — ale každé je řeší nedostatečně a bludně. Jen v křesťanství je tento úkol správně rozřešen a jedině ono jej zároveň uskutečňuje. Spojení Boha a člověka v osobě Kristově jest obraz našeho spojení s Bohem. Stáváme se dítkami Nejvyššího podle vzoru jeho jednorozeného Syna, čehož lze jedině v křesťanství dosíci. My pak „na počátku cest našich“, když jsme (vedeni svatou vírou) vnikli až k prvním pramenům všeho stávajícího, vyvěrajícím z hlubin odvěké Trojice, setkáváme se s tou, již platí naše úvahy.

patrna, jde-li o odprošení, o čemž bude ještě řeč. Uvažuj sám: vojn urazí vojevůdce, a pak ho odprosí sám — nebo skrze důstojníka — nebo sám král prosí uraženého za prominutí. Které z těchto odprošení jest pro vojevůdce jedině čestné a plně vyváží učiněnou urážku?

¹¹ Jakýsi slabý obraz tohoto těsného spojení činnosti lidské a božské jsou sv. svátosti. Lidská činnost jest to, co koná udělující kněz a přijímající věřící. Božská činnost, hlavní a důležitější část, jest udělení, po případě rozmnožení milosti (ospravedlňující, hojící atd.). Proto nazývají někteří Otcové lidskou přirozenost Syna Božího „největší svátostí“, ovšem metaforicky.

„Touha mne nutkala, abych poznal svého Boha, láska mě poháněla, zda bych nenašel nějakou cestu, po níž bych se k němu přiblížit mohl. Přišel jsem na kraj nebes, ale tam mne zadržely andělské voje, takže jsem nemohl k tomu, jehož jsem hledal. Nepropustily mne ani Gabrielovy řady ani Michaelovy legie. Pohlédl jsem vzhůru, a závrť mne pojala při pohledu na chóry andělů ohněm planoucích. Jak bych se mohl odvážit postavit se doprostřed nich a snést pohled na toho, jenž přebývá ve světle nepřístupném? Vracel jsem se tedy, nedosáhnuv, po čem jsem toužil. I potkal mne anděl, jenž právě přicházel z betlemských niv, a pravil ke mně: „Proč jsi smuten a proč se tvá duše kormoutí? Proč se zbytečně namáháš dostat se tam, kde přebývají ohniví andělé, proniknout ke trůnu toho, k němuž přístupu není, a spatřit toho, jehož lidské oko uzříti nemůže? Ale pojď, běž do Betlema, jdi do jeskyně, pospěš k Marii: v jejím náručí uzříš toho, po kterém toužíš a jehož jsi v nebi uzříti nemohl. Aby se ti dal spatřit, oděl se smrtelným tělem a v loktech Mariiných jako na trůně spočívá, neviditelný v nebi, viditelný však na zemi zde dole, aby tě obdařil svou láskou.“ (Efrém, Hymn. de Nat.)

*

Abychom předešli nedorozumění, podotýkáme: Nejde o otázku, zda se Syn Boží vtělit *musil*. Jest naprosto jisto, že se vtělit nemusil, ani v tom případě, že se Bůh rozhodl člověku odpustit a přijmout ho na milost. Tvůrce mohl dluh Adamův prostě „škrtnout“, mohl se spokojit s dostiučiněním inadequate (neúplným), jež mohl dát na př. za padlého člověka anděl. Otázka bohoslovců zní takto: a) „Jestliže Bůh stál na tom, aby se mu dostalo dostiučinění *úplného*, bylo v tom případě vtělení nutné?“ Na to odpovídají všichni bez rozdílu: v tomto předpokladu *ano*. — b) „Kdyby člověk nebyl Vykupitele potřeboval, byla by se rozhodla věčná Moudrost i v tomto případě pro vtělení Syna Božího?“ V tomto druhém případě by nebyl Syn Boží Vykupitelem, nýbrž toliko hlavou (a prostředníkem) lidského pokolení, Králem lidstva a všeho veškerenstva. Utrpení, smrt, ponížení, odříkání atd. by přirozeně odpadlo, vtělený Syn Nejvyššího by byl přišel ve slávě a velebnosti, oslaven od prvního okamžiku života. Nebylo by třeba, aby se obětoval za nás v bolestnou oběť smíru, jeho Matka by nebyla Matkou Bolestnou, nebyla by Útočištěm hříšníků atd.

Tato druhá otázka jest sporná. Nelze na ni dát odpověď určitou, beze vší pochyby, a bohoslovci se dělí na dva tábory. Jedni tvrdí: „Syn Boží byl by se vtělil, i kdyby nebyl člověk hřešil.“ Druzí: „Vtělil se jedině proto, že padlý člověk potřeboval Vyku-

pitele." První náhled, zvaný skotistický po svém původci (Duns Scotus, „doctor Marianus“, † 1306, největší a nejdůkladnější obhájce Neposkvrněného Početí ve scholastické teologii), nachází od dob sv. Františka Saleského vždy více zastánců. Druhý názor, nazvaný tomistický podle sv. Tomáše Aq. († 1274), dříve všeobecný,¹² má dnes asi tolik přívrženců co první, mezi nimi i největšího theologa doby potridentské Suarez (Mariologia disp. I. sect. 3.). Pro naše pojednání nemá tato theologická kontroverse významu: snad tu a tam poznáš, že autor těchto řádků dává přednost skotistickému názoru. Jest nesporno, že se jím vznešenost vtěleného Syna Božího a jeho vyvolené Matky staví do světla daleko krásnějšího a získá nesmírně více než v tomistické sentenci. Tato činí totiž existenci vtělené božské osoby a tudíž vykonání největšího tajemství od hříchu závislým a hříchem podmíněným, takže by vtělený Syn Boží za svou existenci děkoval hříchu; to se však zdá být Syna Božího nedůstojné. Skotisté se dovolávají ne bezdůvodně některých hlubokých výroků sv. Pavla z listu k Efeským a Kolosenským.

„Přenesl nás do království milovaného Syna svého ... kterýž jest obraz Boha neviditelného, *prvorozený* všeho tvorstva. Neboť skrze něho stvořeno jest vše, co jest na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné ... všechno skrze něho a *pro něho stvořeno jest*, on pak jest přede vším, a jím všechno stojí. Onť jest hlava těla církve, jenžto jest počátek a *prvorozený* z mrtvých, aby tak on ve všem měl primát, poněvadž zalíbilo se Otci, aby v něm všechna milost přebývala ...“ (Col 1. 13—19; srovnej 1 Cor 3. 22 n: „Vše vaše jest, vy pak Kristovi“; 8. 6 „Kristus ... skrze něhož všechno, i my skrze něho.“) Jak patrně z celé hlavy, mluví apoštol o Kristu jakožto člověku, ne jako Bohu. Jestliže všechno pro něho jako člověka jest stvořeno (i andělé), jestliže všechno jím stojí a on jako člověk v úradcích Božích jest přede všemi věcmi, máje ve všem primát: pak nelze chápat ta slova jinak leč tak, že vtělení Syna Božího bylo ustanoveno bez ohledu na hřích prvního člověka. Srovnej též Ef 1. Ale jak řečeno, nám na věci nezáleží a my nebudeme tento spor ani rozhodovat ani odvažovat důvody pro a proti. Jisto jest, že člověk hřešil, a jako hříšník propadlý zkáze Vykupitele potřeboval; že Bůh jeho pád od věčnosti viděl a od

¹² Světec nemluví s tak naprostou určitostí jako někteří jeho přívrženci v minulosti i dnes. „*Zdá se, že jest spíše přisvědčit tvrzení těchto ...*“ (III. q. I. a. 3.). Sv. Bernardin Sienský praví (De glorioso nomine M.), že všechno tvorstvo krouží kol Syna Božího jako vesmír kolem světového pólu. „On stojí v centru ... ostatní tvorové, více nebo méně od něho vzdálení, tvoří sféru, točící se kolem něho. Mezi všemi jest mu nejbližší Maria. Protože pak Bohu jest tak docela blízká, musí k ní zírat všichni věrní Kristovi a k ní plout na loďce svého života, chtějí-li k Bohu se dostat ...“

věčnosti se rozhodl Vykupitele mu skutečně poslat; že vtělený Syn Boží skutečně přišel, aby padlého člověka vykoupil; zda přišel *jedině* proto, jest ovšem jiná otázka.

B

Na dvoře Karla Velikého to bylo. Spiknutí — nic zvláštního ani řídkého na královských dvorech. Hrodgauds se jmenoval ten, jenž byl původcem vzpoury. Byla však prozrazena, a jaký osud vinníky čekal, netřeba vykládat. Jeden z těch, kteří byli do spiknutí zapleteni, byl Longobardan Arichis. Zajat, jeho jmění konfiskováno a manželka se čtyřmi dětmi se ocitla v nouzi a bídě. Učený mnich Pavel Winfrid se za provinilce přimlouvá; císař mu vrací svobodu i majetek, ale žádá za to Pavla, aby zůstal na jeho dvoře. Mnich však odpovídá: „Pro mne by byl život na dvoře žalářem, já se vrátím do své cely.“ Karel shromažďoval na dvoře všechny učence své veleříše — což by se mu nepodařilo dostat i tohoto, který jediný ještě chybí? Brzy se naskytla příležitost. Pavel se přimlouvá i za jiné tři odsouzence a císař praví: „Rád jím na tvou přímluvu prominu, ale pod jednou podmínkou, totiž že ty přijdeš na můj dvůr.“ Aby zachránil provinilcům život, vyhověl mu, Karel se raduje a vítá Pavla s plesáním, ten však praví: „Pobyt v císařském paláci bude pro mne doživotním pokáním.“

Také my vítáme Syna Božího ve své rodině, i my plesáme, že do našeho středu zavítal — rceme raději, že do našeho vyhnanství sestoupil, ale pro něho to bylo neskonale snižení. Víme přece, *proč* s nebeského trůnu sestoupil k nám a jak jeho příchod vypadal.

„Tys od věků se Otci svému
nabídl za nás k oběti,
chtěls k naší spáse v poslušnosti
se odít v tělo, trpěti.“

Božský Spasitel se nechtěl mít lépe než my, jež nazval svými bratřími. S námi se chtěl sdílet o vyhnanství a bídu, již jsme si sami zavinili. Sdílel se o ni a vzal ji na sebe, aby nás jí zbavil. Dobrovolně sestoupil s nebeské slávy na naši ubohou zemi, aby nás vyhnance do ztraceného ráje uvedl a k věčné blaženosti nám zase dopomohl. Aby toho dosáhl,

musil se podle úradků Nejvyššího státi jedním z nás, nám veskrze roven a podoben, vyjma hřích.

Tedy obětovat se, a to obětovat se za nás. Dne 27. července r. 1794 vrazí katí v noci znenadání do jednoho pařížského domu — to nebylo v revoluci prázdnou vzácností — a volají: „Loiserolles!“ Otec rodiny, 64letý, vstává a hlásí se: „Tu jsem.“ Odvlečen do žaláře, manželka a syn ho provázejí, tam srdcervoucí scéna, když musí od sebe. Při přelíčení vidí stařec v listině jméno svého syna a hned pochoopil, že se zmýlili a zajali nepravého. Když voláno jeho jméno, vstává, soudce opravil — místo František napsal Jan . . . syn se dověděl až za čtvrt roku po smrti otcově, že se za něho obětoval, a nyní teprve též chápali jeho poslední slovo: „Zdařilo se, bohudíky.“ Podobný případ se stal rok předtím, kdy 15letá Anděla Desilles, omylem obžalovaná místo švagrové, šla za ní dobrovolně na smrt, aby dětem svého bratra zachránila matku. Na počátku minulého století byl v Athénách odsouzen státník Trottin (protože zneužil důvěry krále), aby mu byly uřaty obě ruce. Nejstarší 18letá dcera odsouzeného prosí vládce, aby směla trest podstoupit místo otce a zachránila rodinu před bídou. Král ovšem na to nepřistoupil, ale aby se přesvědčil, zda to myslí doopravdy, na oko svolil, byl exekuci přítomen a v poslední chvíli jí dal milost, a z ohledu na hrdinnou lásku dcery odpustil i otcí. Nebeský Otec však přijal nabídku svého božského Syna (po lidsku řečeno)!

Oběť . . . otec za dítě, sestra za sestru, dcera za otce . . . Albán Stolz vypravuje kdesi případ ještě větší lásky. Stál nad otevřeným rovem dívky asi 14leté. Onemocněla jím těžce služebná; dceruška prosila rodiče, aby ubohou opuštěnou dívku nedávali z domu, pracovala sama místo ní, a nejen to, ošetřovala ji, sedávala vedle lože a předčítala jí z knížky. Služebná se uzdravila, ale šlechtěná její zachránkyně se nakazila a devátého dne skonala.

Za nás se obětoval Kristus . . . Syn Nejvyššího měl právo na vši slávu na nebi i na zemi, a slova svatého Pavla, že Kristus utrpením se chtěl naučit poslušnosti (Žid 5. 8) znamenají jen tolik, že dobrovolně na sebe vzal odříkání a bolest, aby byl veskrze podoben nám.

„Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému,“ řekl Bůh, když člověka stvořil (Gn 1. 26; hebr.: k našemu obrazu jakožto naše podobenství“). Hříchem člověk v sobě tento obraz Boží znetvořil, zastřel — bezmála setřel, přestal být

„podobenství“ Nejvyššího. Bůh ve své lásce a milosrdenství v něm ten obraz zase *přetvořil*, restauroval, obnovil (v latině slovní hříčka: *formavit*, *deformavit*, *reformavit*), takže člověk zase byl jeho podobenstvím. Jak jsme již slyšeli, vtělenému Synu Božímu připadl tento úkol.

Divným řádem, divnou cestou člověka Bůh vytvořil,
podivněji, zázračněji padlého zas obnovil.

Proč právě Syn měl podle věčných úradků vzít na sebe lidskou přirozenost? Pěkně na to odpovídá svatý Bernard, hluboce svatý Tomáš. Slyšme nejprve adventního a vánočního kazatele clairveauxského kláštera.

„Ne bez nejvyššího úradku svatosvaté Trojice se stalo, že přišel právě Syn. Lucifer (to jest jitřenka), onen totiž, jenž ráno na nebi vycházel, osmělil se chtít Nejvyššímu býti podoben (Is 14) a nepokládal za loupež být roven Bohu (Fil 2. 6), což jedině Synu přísluší — a v okamžiku svržen se zřítíl, protože pro čest Synovu horlil Otec. Ihned viděl jsem satana jako blesk padati s nebe (Lk 10. 18). Co se tedy pyšníš, prachu a popele (Sir 10. 9)? Když pyšných andělů Bůh neušetřil, čím méně tebe, jenž jsi hniloba a červ (Job 25. 9)? Nic zlého neudělal, nic neprovedl, jenom k pyšné myšlence přivolil, a ve mžiku, v mihnutí oka neodvolatelně byl svržen, protože podle evangelia v pravdě nestál. (Jan 8. 44) Začátek všeho hříchu jest pýcha (Sir 10. 15), která ne pouze anděla, nýbrž prvního anděla v ďábla proměnila.

Ten pak závidě člověku, nepravost v sobě počatou v něm porodil (Job 13. 35), namluviv mu, aby okuse stromu zakázaného byl jako Bůh, věda dobré i zlé (Gn 3). Co mu slibuješ, bídniče, kdyžtě Syn Nejvyššího má klíče vědění (Lk 11. 52) a sám jest klíčem, jenž zavírá a nikdo neotevře (Zj 3. 7)? V něm jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědomosti (Kol 2. 3), a ty je ukradneš a dáš člověku? Vidíte, že jest lhář a otec lži (Jan 8. 44), a ty také, člověče, vidíš-li zloděje, běžíš s ním spolu (Ž. 49). Vpravdě prarodiče naši, neposlušní a společníci zlodějů, na radu ďábelskou urvatí chtěli, co Synu Božímu patří. Nemlčel však Otec k bezpráví Synovu (Otec totiž Syna miluje), nýbrž okamžitě nad člověkem vyřkl ortel smrti.

Co učiní Syn? „Hle,“ praví, „k vůli mně své tvory Otec ztrácí. Po vznešenosti mé zatoužil anděl, a ihned hněv Otcův ho potřel se všemi jeho ranou nezhojitelnou (2 Mak 9. 5).

Vědění moje uchvátit chtěl první člověk, a ani jeho neušetřilo oko Otcovo. Dva pouze tvory schopné věčné blaženosti stvořil, anděla a člověka, a hle, k vůli mně ztratil anděly mnohé a lidi všechny. Aby tedy věděli, že i já miluji Otce, skrze mne ať zase obdrží ty, kterých jaksi k vůli mně pozbyl. Jestliže k vůli mně tato bouře povstala, chopte se mne a vrzte do moře (Jon 1. 12). Všichni mi závidí: nuže, půjdu a takovým se jim ukáži, aby, kdožkoli by mi chtěl závidět, se mnou závodit a mně býti podoben, nemusil proto pykat, nýbrž aby mu byla snaha jeho k dobru. Vím však, že nelze zachránit anděly, protože pokání konati nechtějí. Proto stvořil (Otec) lidi, aby vyplnili místo padlých andělů a doplnili mezery nebeského Jerusalema. Místo člověka však nestvořil už jiného tvora, dává tak najevo, že ho lze vykoupit, kdyžtě ho byla porazila cizí (ďáblova) zloba, a proto mu může prospět i cizí (Vykupitelova) láska . . ." (In Adv. s. 1.)

Po tomto překrásném adventním rozjímání, plném úchvatné mystiky, slyšme největšího učitele scholastiky. Krátce a hluboce odpovídá na naši otázku svatý Tomáš. (Sum. c. Gent. I. c.; Sum. th. III. q. 1.) Jeho myšlenky se dají rozvést asi takto: „Bylo přiměřeno, aby se vtělil Syn a ne jiná osoba božská:

a) Protože Syn jest *obraz* a odlesk Otce, byl poslán on, aby obnovil člověka k obrazu Božímu, k němuž byl stvořen a jenž hříchem zastřený v něm měl být obnoven. On, nestvořený obraz Otce, vzal na sebe obraz stvořený (člověčenství), aby jej přivedl zpět k bývalé kráse a lesku. *Nestvořené Slovo* (to jest Syn) jest obraz a vzor, podle něhož Otec vše stvořil (*causa exemplaris omnium rerum creatarum et creabilium*), pravzor všeho tvorstva viditelného i neviditelného; *vtělené Slovo* mělo být obrazem a vzorem naší *obnovy* (*causa meritoria et efficiens reformationis*). „Per quem et secundum quem," to jest skrze něho a podle něho Otec vše učinil, skrze něho mělo býti všecko i restaurováno. Nadto měla vtělená božská osoba dát svým životem člověku vzor, jehož by následoval a podle něhož by svůj život upravil. Že nestačila pouhá mrtvá příkázání, jest dokladem Starý Zákon a výslovná nauka svatého Pavla (Řím 7) i otevřené doznání pohanů: „Vím, co konat mám a schvaluji to, ale neřídím se podle toho." (Ovidius.) Potřeboval-li člověk vzoru, jemuž by se připodobnil a tím v sobě zase obraz Boží reproduko-

val, bylo opětně přiměřeno, aby jím byl Syn, věčný a nestvořený obraz Otce.¹³

b) Hříchem pozbyl člověk důstojnosti *dítka Božího* a jí nemohl nikterak nabýti, leda že by mu ji zasloužil vtělený Bůh; k tomu zase bylo nejpřiměřenější, aby nás syny nebeského Otce učinil jeho věčný jednorozený Syn.

c) Druhá božská osoba, „Slovo“ věčného Otce, měla být i *učitelkou pravdy*, hlásat nevědomému člověku „slovo“ pravdy; pravda pak se připisuje Synu tak, jako moc Otcí a svatost Duchu svatému.

d) Centrální postavení Syna mezi Otcem a Duchem svatým činilo též přiměřeným, aby se vtělil a *prostředníkem* mezi Bohem a lidstvem stal právě on.

e) Syn je zosobněná *moudrost* Otce; slušelo se, aby právě on provedl největší dílo božské moudrosti, jak nám již svatý Bernard pověděl; nadto bylo přiměřeno, aby od vtělené Moudrosti se dostalo moudrosti pravé tomu, jenž sveden satanem, zatoužil po moudrosti falešné. „Ó Moudrosti, jež ovládáš končiny země, mocně a jemně vše pořádajíc: přijď a cestě moudrosti rač naučit nás.“ (Liturgie.)

Kromě toho tajemství vtělení posiluje: a) naši víru — máme větší jistotu, když k nám mluví sám Bůh; b) naši naději — nic nás tak neutvrzuje v důvěře jako pohled na Syna Božího, jenž ráčil na se vzít naše člověčenství; c) naši lásku — ta je rozněcována pohledem na nekonečnou lásku Boha pro nás vtěleného; d) naše správné konání — podle člověka, kterého vidělo, se lidstvo řídit nesmělo, a Boha, jehož mělo následovat, nevidělo; proto se Bůh stal člověkem, aby lidstvo mělo viditelný vzor dokonalosti, jímž by se řídilo a jehož by následovalo; e) Bůh se stal člověkem, aby se člověk stal Bohem, to jest aby došel podílu na jeho božské přirozenosti, k čemuž byl stvořen a což jest jeho posledním cílem. (Tomáš Aq.)

¹³ Per Incarnationem fit quodammodo extensio processionum in Trinitate ad extra: Bůh jakoby vystoupil sám ze sebe. Dosud sdílela jedna osoba druhé svou přirozenost, nyní ve vtělení sdílí trojjediný Bůh sám sebe tvorstvu tím, že stvořenou přirozenost pojímá ve svaz hypostaticae unionis s jednou božskou osobou. Bylo tudíž přiměřeno, aby se Bůh zjevil ad extra skrze tu osobu, jež jest jeho Slovem vnitřním. Kromě toho: Bůh přebývá ve světě nepřístupném (appropriatur Patri!), chtěl se stát člověku viditelným, jeho poznání přístupným — skrze koho jiného, leč skrze Syna, jenž jest jeho odlesk? Syn poučí lidstvo o Otcí a povede je k němu, ne naopak.

Vtělení Syna Božího bylo tedy i lékem onemocnělému lidstvu, lékem takovým, že si nelze účinnějšího myslit. „Kterou pýchu možno vyléčit, není-li vyléčena pokorou Syna Božího? Kterou lakotu možno vyhojit, není-li vyhojena chudobou Syna Nejvyššího? Který hněv, nepřemůže-li ho mírnost vtěleného Syna věčného Otce? Kterou bezbožnost, nepoddá-li se lásce Syna poslušného Otce až k smrti kříže?“ (Aug., *De agone Christiano* 11.)

„Původce všech věcí k člověku sestoupil a prokázal se mu takovým, aby ho mohl poznávat, milovat, následovat (*primum principium reddendo se illi cognoscibile, amabile, imitabile*). Protože člověk smyslnosti docela propadlý nepoznával, nemiloval, nenásledoval, leč co mu bylo podobné a jeho schopnostem přizpůsobené (*proportionatum*), Slovo tělem se stalo, aby od člověka smyslného mohlo být poznáno, milováno, následováno, a aby člověk ve vtěleném Synu Božím, poznáváje, miluje a následuje samého Boha, byl uzdraven od nemoci hříchu.“ (Bonaventura, *Breviloquium* IV. 1. Překrásná stať. „*Incarnatio conveniens . . . reparatori, reparabili, reparationi . . . Homo perfecte reparari non poterat nisi recuperaret mentis innocentiam, Dei amicitiam, suam excellentiam, qua Deo soli suberat . . .*“)

Od věčnosti se tedy Bůh svobodně rozhodl, že dá člověku život a nebe, od věčnosti se taktéž svobodně rozhodl, že mu ztracené nebe zase opatří, to jest že ho vykoupí. Velký Bůh, jenž vytvořil ty miliardy světů, naplňující vesmír — některé tak ohromné, že naše země by v nich zmizela jako zrnko písku v rybníce — tento Bůh, jehož vláda obepíná i ony neznámé mléčné dráhy, kam žádný dalekohled nepronikl a nikdy nepronikne, Bůh, jenž ví o každé krůpěji vody a o každém atomu, jak u nás, tak na oněch neznámých sluncích, ten shlédl na naši ubohou zemi, omilostnil ji vyznamenáním, že právě ona bude příbytkem jeho jednorozeného Syna a domovinou Královny nebes. A když se země hříchem svého pána stala té výsady nehodnou, neodvrátil se od ní, nýbrž trval při svém rozhodnutí: Syn na ni sestoupí přece, ale jako Vykupitel.

Bude mu ta dvojnásob vyznamenaná země za to vděčná?

Byly pozdní večerní hodiny 17. července 1846. Na rozích římských ulic se objevily jakési plakáty. V přítmí se nenamáhal valně, aby přečetli, co na nich psáno. Jeden chodec si na ně však přece posvítíl — amnestie všem politickým provinilcům! Zvolá: „Amnestie!“ Jako elektrická jiskra se

nese to slovo od úst k ústům, ode dveří ke dveřím, od ulice k ulici, všemi okresy Říma. Bylo to právě měsíc po zvolení Pia IX., kdy se osířelé církvi dostalo pastýře a církevnímu státu vládce. Celý Řím jest na nohou, kdekdo spěchá se světly k proklamaci, čtou, jásají, tu se ozve výkřik: „Na Cavallo“ (pahorek s kvirinálským palácem, papežovou residencí). Pius slyší z dále hluk, lomoz se blíží víc a více, slyší volat své jméno, vyjde na balkon, dav 10.000 lidí se tísni na náměstí a provolává mu slávu. Bylo po deváté hodině. Ale po desáté a po jedenácté musí ještě jednou vyjít, před Kvirinálem se shromáždilo na 20.000 lidí . . . divadelní orchestry byly alarmovány, krámy skoro vypáčeny, aby si lid zjednal pochodně, na zdech bengálské ohně, prostranství zářilo o půlnoci jako ve slunečním světle. Nazítří všechny proklamace ověněny květy a guirlandy. Třetího dne se ubírá papež do chrámu lazaristů (ve svátek jejich patrona), v okamžiku byly všechny domy ozdobeny koberci a prapory papežských barev, ulice posypány květy, a na zpáteční cestě nebylo možno projítí tisícehlavými davy.

Ples nad osvobozením . . . všeobecný ples těch, kterým otevřel papež dveře žaláře, ples těch, kterým vrátil příbuzné, ples všech, kterých se věc vůbec netýkala, radost ze štěstí bližních. Tak plesali andělé nad jeslemi, tak plesali při našem vykoupení, tak plesali spravedliví v předpekli, když se jim otevřely brány jejich vězení.

Uplynuly necelé dva roky. Dne 29. dubna 1848 stojí papež na témže balkoně a v předvečer prvního máje, mezitím co věřící lid obklopuje oltáře májové Kněžny a prosí Královnu míru za pokoj rozervané Evropě, objevují se za tmy zase proklamace na římských nárožích. Ale za jak změněné situace! Pius se nechtěl dát pohnout k nespravedlivé válce a osvědčuje, že všichni křesťané jsou jeho syny a že všechny otcovsky vine na své srdce. Tentokráte papežská prohlášení strhána nebo poházena blátem. Ti, kterým otevřel před 22 měsíci žaláře, spojili se se zarytými nepřáteli křesťanství a papežství, zednáři zpracovali tiskem veřejné mínění, luza ovšem získána nejdřív, náboženství veřejně zesměšňováno, ministři vraždění před papežovými očima, na branách chrámu čteny nápisy: „Smrt Kristu, ať žije Barabáš“, jako by se opakovala scéna před Pilátovou dvoranou. Když nechtěl Pius vydat zákony, jež znamenaly smrtelnou ránu křesťanství, šlo mu o život. Na jeho palác podniknut útok, v davu čekali někteří se skrytými pistolemi na chvíli, kdy se papež

objeví na balkoně. Ve vlastním paláci byl držen v zajetí; v noci 24. listopadu unikl v přestrojení tajným východem z paláce a pak ve voze bavorského vyslance Spaura z hradb nevďěčného města, s Velebnou Svátostí na prsou. Ráno ještě za tmy překročil vznešený uprchlík hranice svého státu, a za málo hodin ho vidíme na cizím území nepoznaného v malé hospůdce pevnosti Gaety, v neapolském království.

Smíme při těchto scénách myslet na vděk, jehož se dostává světovému Osvoboditeli ode všeho lidstva? Ano, tleskali by mu, kdyby jim chtěl býti po vůli a dal vykoupným zákony, jaké chtějí: „Škrtni nám VI. přikázání, přestaň vymáhat sebezápor a mluvit o věčném zavržení.“ A protože to učinit nemůže ten, jenž nepřišel Zákon zrušit, nýbrž zdokonalit, volají smrt jemu i jeho církvi. To vše od věčnosti předvídal, a přece všecka tato zášť a nenávisť nemohla uhasit oheň svaté lásky, jímž planul od věčnosti k nám nehodným.

*

Ze dnes nikoli nestudovaní lidé, nýbrž inteligenti se pozastavují nad tím, proč Syn Boží za místo svého vtělení ze všech světových těles vyvolil naši „maličkou“ zemi, jest dokladem, že při tak malicherném nazírání jim chybí docela jakýkoli široký rozhled. Dítěti odpustíme, že mu imponuje a je uchvátí velikánský slon spíše než malá včelka, a že se obdivuje ohromnému sněhu-láku nebo kolotoči více než fialce, netuší, že malý kvítek nebo malé ptáče (kolibřík) jest krásnější výtvar tvůrčí Moudrosti než na př. mamut.¹⁴ Za starověku nechápali, že Bůh se „vešel“ do jesliček — jejich Zeus v Olympii sahal až ke stropu! Jiní se divili, jak je možno, že se narodil v nepatrném Betlemě — vždyť měl k dispozici velká města jako Řím nebo Alexandrii! Nechápali, že před Bohem jest Ninive a Babylon stejně malý jako Betlem, a dnes nevědí, že v očích Tvůrce jest Jupiter stejný prášek jako zeměkoule.

Měřit všechno podle velikosti jest dětinské počínání. Smáli jsme se „stréčkovi“, jenž kupoval v krámě velikánské kulaté hodiny na zeď „za tři zlatky“ a chtěl, aby mu „tady pro kluka přidali tyto malé nádavkem“, a ukazoval na zlaté dámské hodinky, třicetkrát drahocennější než koupené velké do kuchyně. Smáli jsme se posluchačovi, jenž při imatrikulaci chtěl složit slib do rukou školníka, mohutné herkulovské postavy v nádherné livree a nevšiml si universitního profesora, děkana fakulty, drobné postavy a prostě oděného. Ve škole jsme se s nehorázným respektem skláněli nad mapou ohromného Ruska, nevědouce, že mnohý maličký státeček (Belgie, Holandsko) stojí vzděláním a vyspě-

¹⁴ Více se obdivuji hbitosti mušky než velikosti velblouda. (Aug. Conf.)

lostí daleko výše než Rusko se svou rozlehlou Sibiří. Kdo za války s Japonskem myslel, že „velké“ Rusko spolkně nepřítel jak ústřici, ten se ovšem zklamal. Rozlehlé Grónsko neznamená zhora nic, maličký Ceylon jest cílem turistů stejně jako zlatý důl obchodu a vzácný objekt kolonizační politiky. Malá Attika s Athénami neznamenal politicky nic (krom krátké doby perských válek), byla však eldorado věd a umění, sídlo škol, básníků a umělců, ohnisko všeho duševního vývoje starověkého lidstva, nikoli velkánský Řím nebo Ninive. Světovou hegemonii na poli kultury nemá ohromná Asie nebo Amerika, nýbrž malá Evropa. Či mám se jako pravosti křesťanství dovolávat toho, že Kristus se narodil a působil „v největším díle světa“?

Všimněme si těla živočišného. Největší jeho částí jest dutina břišní, zaujímající právě střed těla, ale nikdo neřekne (doufám), že jest hlavním a nejušlechtlejším orgánem. Mozek a srdce nejsou ani největší ani centrální orgány. Květ a plod není ani největší část rostliny ani nesedí na vrcholu kmenu, nýbrž na nejmenších ratolestech stranou. Malý dokonalý krystalek jest vzácnější než celá ložiska uhlí nebo písku a platí se za něj víc než za vagon soli. Totéž platí o drahokamech. Roční výtěžek transvaalských diamantových polí se vejde do kapsy u vesty, a přec se vynakládá na těžbu těch kaménků tolik práce, času, lidí a strojů, pokrývajících širé kraje.

Jde-li dokonce o hodnoty duševní, tu mizí všechno srovnání s materiální velikostí. Či bude mít někdo pochybnosti o vědecké zdatnosti Edisonově, protože nesídlil a „nepracoval“ v New Yorku, nýbrž v blízkém malém Menlo Park? Jsou malby Corregiovy méně cenné proto, že svá díla tvořil v malém stejnojmenném městečku a ne ve velkých centrech tehdejších italských republik? Či dokonce chtějí pochybovat o geniálnosti badatelů, učenců a umělců proto, že jejich rodiště jest malá vesnička, tak jako žasnou, že „rodištěm“ Kristovým jest naše malá země?

Na otázku, jak to zařídil Bůh na jiných světech, jsou-li tam „lidé“, potřebující Vykupitele, nám sv. víra nedává odpovědi, protože nám po tom nic není. Podotýkáme jen tolik: a) není jisto, zda Tvůrce ty rozumné tvory tam povýšil do řádu nadpřirozeného; b) nevíme, zda potřebovali Vykupitele; c) není známo, zda Bůh stál na tom, aby se mu dostalo úplného zadostiučinění jménem jejich pokolení; d) jedna božská osoba se může vtělit vícekrát, tedy i na jiných světech.

III. „KTERÁS BOHEM VYVOLENA SPASENÍ NÁM ZRODILA...”

*Od věčnosti zvolila Moudrost Boží tebe,
abys byla důstojnou Matkou Spasitele,
s nímž bys ďáblu vyrvala z moci lidstvo celé.*

Najde-li turista vysoko v Alpách zkamenělou mušli nebo ulitu, zamyslí se: zbytky předhistorického života . . . Stojí 3000 metrů nad mořem — kdysi tyto skály byly 3000 metrů pod mořem! Modré vlnící vody pokrývaly kdysi kameny, pokryté nyní věčným sněhem nebo porostlé alpskými anemonkami, docela jiný život oživoval tyto kraje . . . Kolik milionů let tomu, co zvířátko v té ulitě žilo na dně oceánu? Ta zkamenělina jest mu *poslem* z dávno uplynulých tisíciletí.

Staneš-li v krápníkové jeskyni, ozářené elektrickým světlem, jsi jistě rozmanitostí tvarů upoután. Máš-li trochu fantasie, vykouzlí ti pohádkový svět: tu zkamenělé vodopády, tam vosí hnízda, onde skřítkové nebo hrající si děti v rybníčku, tu holubice, tam ze země vyrůstající ruka, před tebou záclona, vpravo „čarodějnice“, vlevo varhany . . . Máš-li vnímavou duši, děkuješ Tvůrci, že ti dopřál vidět ty podzemní taje, a odcházíš s myšlenkou: „Kolik tisíciletí tam voda ve skrytě ve tmách pracovala, než vytvořila tu krásu? Začala svou práci dříve, dávno dříve, než se člověk na zemi objevil, než Adam obýval ráj a tam rozhodl o našem osudu . . .“ Návštěva vápencové jeskyně ti připomíná, že dlouhé věky pracovaly o *kráse*, jejíž pohled tě uchvátil.

Sedíme ve vlaku a ohromné kotouče dýmu, jež začerňují vzduch a skoro zahalují slunce, nám prozrazují, že se blížíme průmyslovému městu. S jakými pocity? Nepříliš vášnými. „Tady bych nechtěl celý život trávit.“ Snad právě čteme pro ukrácení chvíle nějaký cestopis, v myšlenkách jsme pod palmami na korálových ostrovech malajského moře . . . Jak by se nám však vedlo, kdybychom tam byli přeneseni, o tom vypravují leccos misionáři. Žít beze všeho toho, co nám doma skýtá moderní kultura . . . V rákosových boudách, bez kamen a bez elektrického světla, bez knihy, bez pošty a telefonu, bez nože, bez péra, bez hodinek . . . Dovedlí bychom tam lépe cenit své „domácí pohodlí“. Ale bez oněch černých diamantů, jejichž kouř začazuje celé město, by toho pohodlí nebylo! Ony též nám připomínají dávno zmizelá tisíciletí. Jak dávno asi tomu, co tyto uhelné lesy rostly ve

slatinách na břehu moře! Dobrotivý Tvůrce připravoval již tehdy člověku k jeho *užitku* poklady, jež kdysi z hlubin země dopraví na povrch.

Ulita v Alpách, krápníky v jeskyni, uhlí v našich kamnech — zvěst, krása, užitek, vše vytvořeno a připraveno v pradávných dobách, připraveno *člověku*. — Jenže člověk jde mnohdy mimo lhostejně, bez pochopení...

Dílo vykoupení! — Co *krásy* v něm objeví oko osvětlené vírou! Z jeho *ovoce* žijeme — a to vše jest dílo úradků odvěkých, o tom všem pracováno, možno-li tak říci, od pradávna.¹ Dílo od věčnosti předurčené, celá tisíciletí připravované, v plnosti času dokonané! Modlíme-li se Anděl Páně nebo Věřím v Boha, netušíme, jaké hlubiny by ty modlitby rozevřely věřícímu zraku. Nejen poselství minulých věků... poklady krásy a milosti nám dané k dispozici jsou v nich! Jediné svátostné rozhršení, jež jsme obdrželi snad při poslední z našich nesčetných svatých zpovědí... i to jest ovoce díla, k němuž od věčnosti vyvolen Kristus. „V němž máme vykoupení skrze Krev jeho... aby v dokonání plnosti časů shromáždil všecko v Kristu, jak věci nebeské, tak i pozemské.“ (Ef 1.)

A Maria?

Zvolený a později sesazený polský král Leszczyński (století 18.) žil po odchodu ze ztraceného království s celou rodinou v Elsasku jako prostý občan. Jednou přijde domů a volá pln radosti: „Děti, padněme na kolena a děkujeme Pánu Bohu.“ Nejstarší dcera Marie zvedla udiveně hlavu. „Co se stalo? Jsi snad zase zvolen za polského krále?“ „Nikoliv, ale ty jsi vyvolena za francouzskou královnu.“ Přinášel totiž svým radostnou zprávu, že jedno jeho dítě vyhlédnuto za manželku dauphina (následníka trůnu), pozdějšího Ludvíka XV.

¹ Při stavbě suezského průplavů objevili na dně kořeny stromů, jež rostly ve výši po obou stranách kanálu! U některých rostlin na poušti sahají kořeny dvacetkrát hlouběji pod povrch země než vrchol rostliny nad něj. Délka všech kořenů a kořínků pod zemí rozvětvených činí u stromů našich krajů 20—25 kilometrů — co obnáší asi u nějakého australského obra, eukalyptu, vysokého 152 m, tedy o polovinu vyššího než svatovítská věž! Při výšce 70 m sahají kořeny tohoto stromu 60 m hluboko do země. Z takové (zraku nepřístupné) hloubky přijímá potravu strom, aby vydal plod! Mysleme též na léčivost jeho plodů, dávajících eukalyptový olej, a rceme: odkud čerpá svou hojivou moc *nebeský* lék, jež nám Maria z vůle Otce zrodila!

Po své první úvaze mohli bychom zvolat i my: „Děkujeme Pánu, že jedna z nás, naše sestra podle těla, byla vyvolena za snoubenku věčného Slova a Matku Syna Božího.“ Maria spolu s Ježíšem, trůnící uprostřed plánu Božího, oba dva střediskem věčných a nevyzpytatelných úradků Božích... K tomu ještě několik poznámek.

Maria byla v plánu Božím nezbytně *nutná*, ji Tvůrce do svého plánu pojmouti musil, a to na místo jí zvlášť vyhrazené, předpokládaje ovšem, že trojjediný Bůh ustanovil vtělení jedné božské osoby („in hoc ordine salutis“). V Božím plánu, o němž byla dosavad řeč, nebyl nutný nižádný tvor; zhola nic by na tom nezáleželo, kdybych v něm byl chyběl já nebo ty (jinými slovy, kdyby nás dva nebyl Pán stvořil), kdyby bylo zůstalo prázdné místo, jež zaujímá můj nebo tvůj křestní patron anebo kterýkoli jiný světec, kdyby v něm chyběl některý z proroků nebo z apoštolů, ba i sám předchůdce Páně, pěstoun Páně a vůdce nebeských zástupů. Žádný z těchto jmenovaných světců nebyl nutný. Tak jako armáda se obejde bez toho neb onoho vojína nebo důstojníka, ba i celé pluky mohou chybět, ale bez vůdce býti nemůže. Totéž tvrdíme o svaté Panně. Maria v plánu Božím scházet nesměla. Vrátime-li se k dřívějšímu přirovnání (str. 22), můžeme říci: v kostele může leccos chybět (kazatelna, zpovědnice, obrazy atd.), ale oltář scházet nesmí, sice nemáme kostela; je to snad modlitebna nebo cokoli jiného, ale ne chrám, aspoň ne katolický.

Proč jest Maria v Božím plánu *nutná*?

1. Protože jest *Matka Ježíšova*, Matka vtěleného Syna Božího. Pěstouna Pán mít nemusil, bez apoštolů by se byl obešel, ale *matku mít musil* — opět předpokládaje, že se chtěl stát synem člověka, členem lidského pokolení a jedním z nás. Jest ovšem nesporno, že lidská přirozenost věčného Slova mohla být stvořena i jinak, na příklad bezprostředním zasažením tvůrčí moci Nejvyššího, jako tělo našeho praotce z hlíny. Pak by ale nebyl Spasitel „synem člověka“, t. j. potomkem Adamovým a členem lidského pokolení, a právě to vymáhala Boží moudrost, aby totiž vina Adamova se všemi následky byla odčiněna někým z nás, nikoli někým cizím, ať andělem, ať kýmkoli jiným. Žádala-li tedy moudrost Nejvyššího, aby Spasitel byl plodem vyrostlým na stromu lidského pokolení, pak *musil mít Spasitel lidskou matku* (nikoli však lidského otce, jak později zvíme). Spasitel jest nejdokonalejší plod, Maria nejkrásnější květ,

který Adamův rod vydal. V proroctvích Starého Zákona jest Matka Boží vždy spojena s Mesiášem; není ani jediné předpovědi, kde by byla bez něho, začínaje Gn 3. 15 a konče Is 7, 14, Mich 5. 3, Jer 31. 22.

2. Protože podle vůle Boží měla být *pomocnicí Spasitelovou*. Uslyšíme ještě, že původní plán stvoření byl hříchem změněn v plán vykoupení. Syn Boží se stal člověkem nikoli aby se hned ujal vlády, která mu příslušela, nýbrž aby především vykoupil ztracené lidstvo z otroctví, do něhož bylo vinou praotce a spolu vinou pramatky zaprodáno. Syn Boží přišel tudíž jako Vykupitel, Osvoboditel, Obnovitel, měl napraviti zkázu Adamem způsobenou a tím se stát novou hlavou (neboli podle svatého Pavla druhým Adamem) vykoupnému lidstvu. Při tom mu byla jako prvnímu Adamovi po bok postavena společnice a pomocnice, druhá Eva (kap. 7. a 8.).

Proto čteme v řeckém textu (LXX) známý verš Př 8, 22: „Hospodin stvořil mne z *ohledu na své dílo*,“ t. j. pro své dílo — k nápravě svého díla.²

Odvěké vyvolení nejbl. Panny mělo *nedozírné následky pro ni samu*. Učinilo ji tím, čím jest. Od něho závisí totiž:

1. *Její poměr k trojjedinému Bohu*, především k druhé božské osobě, t. j. důstojnost Matky Boží. Tato důstojnost, největší ze všech jejích milostí, základ a důvod všech jejích ostatních výsad, jest první a hlavní důsledek jejího odvěkého vyvolení. Znamená pro ni totéž, co pro dívku vyvolení za královskou snoubenku. (Viz kap. 4. a pozdější úvahu o božském mateřství.)

2. *Její poměr k vykoupnému lidstvu*. Maria jest dílo věč-

² Předurčení (predestinace) patří k nejtěžším problémům theologickým; na tomto poli klopýtli nesčetní bludaři, od Gottschalka až ke Kalvínovi a jansenistům, zde vedeno dodnes přemnoho sporů i v katolických školách (Bañez a Molina). Nebudeme se u problému předurčení svaté Panny déle zdržovat. Zakončíme své úvahy jenom jedinou poznámkou. Maria měla v plánu a v království Božím takové určení a úkol, že nesměl být nikterak zmařen (na př. zneužitím její svobodné vůle, t. j. neposlušností a hříchem.) Měla takové poslání, že jeho účele musilo být dosaženo stůj co stůj (po lidsku mluveno), protože na něm záviselo provedení celého plánu Božího: vtělení, vykoupení, dílo spásy, stavba království Božího. Proto souhlasíme s theology, kteří zastávají — a to jediné u sv. Panny — praedestinationem absolutam ante praevisa merita. Tím ovšem nikterak nepopírají, že i ona si musila věčnou blaženost zasloužit.

ného milosrdenství. Božská slitovnost dala lidstvu Spasitele, dala mu i Marii, předurčenou a vyvolenou, aby byla pomocnicí Mesiášovou, a to ještě dříve, než Adam zhřešil a než lidstvo pomoci potřebovalo. Od věčnosti spočívá na osobě svaté Panny pečeť Božího milosrdenství. I jiní světci se stali nástroji milosti Boží a jsou nyní pomocníky v různých záležitostech, ten v té, onen v oné, ale stali se tím teprve „dodatečně“, obyčejně se toho stali hodni svým životem, pokáním, ctnostmi. Maria však byla od věčnosti předurčena a k tomu již stvořena, aby byla matkou milosrdenství a aby skrze ni lidstvo milosti navždy hledalo a dosáhlo.

„Kterás Bohem vyvolena, spasení nám zrodila.“

Zprostředkovala lidstvu spásu a vše, co s ní souvisí.

3. Svým vyvolením stává se Maria *předmětem zvláštní péče Boží* (providentia singularis). Boží prozřetelnost objímá sice všechno tvorstvo, ale ne všechny stejnou měrou. — Člověka více než přírodu nerozumnou, věřící členy církve více než ty, kteří jsou mimo jeho rodinu, a mezi věřícími zvláště ty, jichž se rozhodl užít k vykonání věcí velikých. Pán při poslední večeři se modlí za všechny učedníky, ale přece osvědčoval Šimonovi, že za něho se modlil zvlášť. Proč? Pro jeho význačné postavení v království Kristově. Na víře Petrově záviselo více než na víře ostatních. Tím spíše byla tudíž Maria nezbytně předmětem zvláštní, vlastně *jedinečné péče* a prozřetelnosti Nejvyššího, protože ona měla úřad a poslání jedinečné, které nesmělo být zmařeno. V ní viděl Pán nápravu a obnovu svého zmařeného díla, ano, učinil tuto obnovu závislou na jejím svolení, vložil ji takměř do jejích rukou. Proto byla od věčnosti miláčkem jeho myšlenek, jak se vyjadřují svatí Otcové. Zde náš nejhlubší důvod, proč jest Maria od věřícího lidu tak vroucně vzývána. Jestliže jsme v jejím odvěkém vyvolení našli nejhlubší důvod naší úcty k ní, nacházíme v něm též *důvod naší důvěry* k ní. Je-li její vyvolení důvod a podklad její důstojnosti, všech milostí a veškeré krásy přirozené i nadpřirozené, jak jsme uvažovali a uvažovat ještě budeme, jest její vyvolení též důvod, proč její přímluva jest všemocná. Utíkáme-li se tedy k ní a vzýváme-li ji za přímluvu, hledáme-li skrze ni odpuštění a u ní útěchu, děje se tak v intencích Nejvyššího, je to po vůli a po přání Tvůrce a nikoli snad jen na základě zkušenosti, že nikdo nebyl opuštěn a zklamán, kdo se k ní utíkal.

K vůli hříšným předurčená,
k vůli nim tak povýšená,
Bůh jen tebe vyšší je:
od věčností zvolena jsi,
Panno mocná, naše hlasy
k Tvůrci vznes, ať slyší je.

4. *Pro nás* je konečně vyvolení svaté Panny *slávou a ctí*, že totiž Syn Boží si vyvolil matku z našeho rodu — právě tak, jako jest vyznamenáním pro příbuzenstvo a pro celý stav (rolnický, občanský . . .), je-li z jejich řad vybrána snoubenka pro krále. Všichni jsou si vědomi, že stojí vysoko nad nimi; vzata na královský dvůr, není už venkovskou dívkou, ale jest kost z jejich kostí, a třebaže důstojností je převyšuje, zůstává s nimi spojena pouty příbuzenství a lásky.

„Snoubenku našeho rodu si vyvolil Boží Syn. Kníže nebeské slávy si zamiloval tu, která patří našemu pokolení. Ó šťastné vlasti, ó blaženého příbuzenstva! Sestra naše, kost z našich kostí, Králi nebes jest snoubena, vystoupila na vrchol královské vznešenosti. Raduj se, země naše, takovým zasnoubením oslavená; plesej, země, protože přichází vznešený k nízkým, aby vznešeným učinil náš rod a poctil rodinu naši.“ (Tomáš z Villanovy, *De Annunt.* I.)

Zase nový *motiv naší důvěry k ní*. „Veškerou vroucností srdce uctívejme Marii, protože tak jest vůle toho, jenž nám dal všechno skrze Marii. K Otci bál jsi se přistoupit, dal ti Ježíše za prostředníka. Či se obáváš i jeho? Bratr tvůj jest a tělo tvé . . . toho bratra ti Maria dala. Ale snad i při něm tě naplňuje bázní božská vznešenost. Chceš mít i u něho prostředníka? Obrať se na Marii . . . Syn vyslyší Matku. Ona jest útočiště hříšníků, ona moje největší důvěra, ona veškeren důvod (opora) mé naděje. „Nalezla jsi milost u Boha . . .“ vždy najde milost u něho, a milost jest jediné, čeho potřebujeme. Hledejme milost, hledejme ji skrze Marii: kdo hledá u ní, nalézá a zklamán nebude . . . Odstraň zářivé slunce, jež osvětluje svět, a kde máš den? Odstraň Marii, tuto hvězdu mořskou, a co zbude, leč temnota a stín smrti a tma nejhustší . . . ?“ (Bernard de Aquaed.) Kdybychom celou řeč tohoto mariánského chvalořečníka mohli otisknouti, dočetl by ses v ní téhož, co právě řečeno: Maria jediný důvod naší naděje, protože vyvolena za Matku Syna Božího.

„Matko Boží, neslýcháno, že kdy v těžké žalosti
marně bylo k tobě lkáno, k tobě, Matce milosti.
Nikdo, nikdo zemí širou nevyslyšen nezůstal,
kdo své ruce s živou vírou k tobě, Máti, vroucně spjal.“
(P. Fr. Žák.)

Dante však jde ještě dál:

„Leč dobrota tvá nejen těm pomáhá,
kdo prosí: často na pomoc dřív spěje,
než k tobě hříšník v bídě ruce spíná.“
(Paradiso 33.)

Sheehan vypravuje v románě „Pater Delmege“ o čisté dívce, jež se obětovala za záchranu duše bratrovy. Zavázala se slibem, že bude deset let trávit mezi kajícnicemi v klášteře sester Dobrého Pastýře. Dívky, jež provozovaly hřích z řemesla a chtějí se vrátit na lepší cestu, jsou přijímány do klášterů zmíněného řádu a tam tvoří svou zvláštní komunitu mimo sestry. Prosba dívky byla vyslyšena, a nyní nepoznána plní svůj slib. Po deseti letech přišla věc najevo a biskup jí řekl: „Zde není vaše místo — nechcete-li však klášter opustit, můžete se stát řeholní sestrou.“ Román pak líčí její obláčku. Kajícnice ve svých oddělených lavicích jí byly přítomny, dovídajíce se, že mezi nimi žila duše čistá, a pokládajíce si za čest, že jedna z jejich řad se stává snoubenkou Kristovou. Nepochybovaly nikterak, že její láska k nim nevyhasne jejím povýšením.

Kdesi se stalo před lety, že otec, opílec, žil s rodinou v jakési boudě v polích. Jedna jeho dcera, dívka velice jemná a ušlechtilá, jako by ani nepocházela z takového hnízda, stala se komornou jisté hraběnky. Jeden svobodný šlechtic ji tam poznal a řekl si: „V manželství hledám štěstí, a to mi nezjednájí ani tituly ani peníze,“ a dívku pojal za choť. Její otec chápal vyznamenání a čest, již se jeho rodině dostalo, ale pochopil též, že teď nesmí dělat dceři hanbu. Nechal pítí, opustil boudu a žil mezi slušnými lidmi.

Vyvolení Marie, naší sestry, jest pro nás ctí — ale žijme i my, jak se sluší na příbuzné bytosti tak neskonale povýšené! Mějme úctu sami k sobě . . . Má k sobě úctu opílec? Může k němu mít úctu jeho dítě? Má k sobě samému úctu nečistý? Může ji k němu mít někdo jiný? Má-li jaké postavení, prokazují se mu předepsané poklony, ale kdo si ho v srdci váží, je-li o něm známo, že . . . ? Může k němu mít

úctu spoluvinník? Kolikrát jsem se ptal: „Jestliže jste v sobě neutloukli všechnu jemnost, pak nechápu, že se můžete druhého dne na sebe usmát a pohlédnout si do očí?“ Vždycky jsem dostal jen vyhýbavou odpověď. Mít úctu k sobě u vědomí, že naši přirozenost tak vysoce ctí její Tvůrce, kdyžť ji v Marii tak neskonale povýšil a se rozhodl být sám plodem ženského lůna. Za válečného tažení francouzského v Itálii koncem 15. století přivedli králi (Karlu VIII.) dívku. Našel ji ve stanu klečící před obrazem Neposkvrněné, a pro lásku svaté Panny ji obdaroval věnem a přikázal, aby ji odvedli k rodičům. Cośi podobného nám vypravují letopisy o kterémśi švábském rytíři. Táže se dívky: „Jak se jmenuješ?“ „Marie.“ Zarazí se. „Jako Matka Boží?“ Z úcty k nejčistší Panně se dívky nedotkl. Taktěž v životě Bayarda, rytíře „bez bázně a hany“, čteme cośi takového.

Z úcty k Neposkvrněné . . .

Překrásnou legendou zakončeme svou úvahu.

Podle cesty, která vede Šumavou z bavorské vesničky Krönau k českým hranicím, stojí pod šindelovou stříškou prostá soška Matičky Boží s dítkem v náruči, obklopená mřížkou, aby byla chráněna před zvěří — před lidmi netřeba ji chránit, protože soška jest „svatá“, ani největší uličník by si netroufal jí ublížit. Ale i zvěři jest obrázek panenské Matky „svatý“. Když jest cesta opuštěná — a to jest skoro neustále, poněvadž zřídka kdy tudy někdo jde — přijdou srnky a položí se tam do trávy u nohou nebeské Královny; v máji ptáčci pějí Jezulátku milé písni, jenom lstivá liška se vyhne velikým obloukem svatému místu. Jediná ozdoba kráší svatou Pannu: prostý věnec bílých a červených papírových růží. Od nepaměti na něj prší, víchř lomcuje stromy, ale růže jsou vždy čerstvé, jako by je tam včera přinesl. Lidé totiž přicházejí k milostné sošce, když něco potřebují, vyprosit si milosti pro tělo i duši, ale nikomu nenapadne přijít také poděkovat, když byl vyslyšen. Na to jest Maria už zvyklá. Jednou však jedna dívka, nevím, za jaké příležitosti, jejíž srdce oplývalo čistým blahem a štěstím, ve své radosti si vzpomněla na lesní Madonu. Zajde k ní, ne, aby si něco vyprosila, nýbrž aby jí osvědčila vroucí lásku svého čistého srdce, a při té návštěvě jí vložila na hlavu věnec z růží, jejíž sama pro ni zhotovila. Poněvadž ty růže vložila na hlavu svaté Panně čistá láska, zůstávají vždy čerstvé. A nejen to: každé noci se rozletí do světa, každá vyhledá nějakou skličnou duši a přinese jí do její světničky pozdrav a útěchu

od Matky Boží. Vždycky věnec v noci zmizí s hlavy svaté Panny, nikdo ho v noci ještě neviděl. A ještě jedna věc: jen jedenáct růží v něm vidíš — kde jest dvanáctá? I o tom nás legenda poučuje.

Jednou se v Krönau o této věci večer v hostinci mluvilo. Přítomen byl jakýsi chasník, z ciziny přivandrovalý, známý jako zloděj, lupič, vrah, a ten se směje tomu povídání. „Já vám ten věnec přinesu ještě tuto noc . . . za dvě hodiny jsem tu, ale bečku piva za to!“ Přijali sázku, a on se pustil do černé noci. Láteřil na život. „Nikoho, kdo mne miloval, nikdo, koho bych já miloval . . .“ Za chvíli se zableskne a v zá-
pětí strašný hrom. „Mně se zdá, že chceš blesky chránit svůj věnec, ale dnes to nebude nic platno.“ Zase blesk, zase zahřmění, a pak blesk na blesk, jako by mu chtěly na cestu svítit. „Kdybych jen věděl, kde už jsem, zdá se mi, že jsem zbloudil.“ Tu zase oslňující blesk a on vidí, že jest již na mý-
tině naproti obrazu. „Napřed si oddechnu po té štrapaci“, pravil a opřel se o strom. Tu najednou vidí, že z růží vy-
chází zář jasnější a jasnější, kouzelný třpyt oblévá celou postavu Matky Boží, a zář jest nakonec tak jasná, že vidí každý lísteček růží a každý rys svaté tváře. Chce utéci, ale jako přikován, nemůže se hnouti s místa. Hledí vzhůru, ro-
zeznává i oči svaté Panny a v nich slzy jako démanty . . . nebeské slzy za ubohého hříšníka. Nevěda, co dělá, klesá na kolena, tvář nebeské Matky se k němu sklání, mile, las-
kavě. „Já vím, co ti schází . . . Tys nepoznal otce, nepoznal matky, nezakusil nikdy v životě lásky, to jest příčina vši tvé bídy. Ale abys věděl, že jest alespoň jedno srdce na světě, které tě miluje . . .“ Na ta slova vzalo Jezulátko z věn-
ce jednu růži, podalo ji Matičce a ta ji hodila klečícímu na prsa. Když opět zvedl oči, viděl, že ostatních jedenáct zmi-
zelo, rozletělo se do světa . . .

Mezitím čekají na něho v hospodě, vyhlížejí každou chví-
li, vidí, že nad lesem se rozpoutala strašná bouře, o půlnoci
naráz ustává a hvězdy mihotají jasně na čistém nebi . . . Všič-
ni se rozutekli domů. Ráno našli dřevaři lupiče na zemi
mrtvého, na prsou bílou růží, a ve věnci na hlavě svaté Pan-
ny jedna chyběla. Lidé si pak vypravovali, že svatokrádež-
nou rukou vytrhl z věnce jednu růži, a za to ztrestán na
místě smrti. My však víme lépe, co se tu noc stalo.

Legenda, ale milá legenda . . . chce vyjádřit, že svatá
Panna jest Matka milosrdenství a Matka božské milosti. Na-
hlížím do své sbírky mariánských příkladů, na sta jsem jich

už nasbíral, ale mezi nimi ještě ne dvacet pod záhlavím „Ztrestané urážky Matky Boží.“ Daleko více mám těch, kde Matka nebeské slitovnosti přivedla Ježíšovi ty, kteří ji uráželi. Ve Frýburce vyšla roku 1879 kniha o Neposkvrněném Početí. Autor se podepsal: „Od kohosi, jenž ji kdysi tupil.“ Byl to bývalý zarytý protestant Preuss. Po prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí napsal potupný spis proti tomuto článku víry — a jaký trest na něho svolala Královna nebes? V kterém si chrámu v St. Louis ve Spojených státech bys viděl vedle hlavního oltáře desku do zdi zasazenou, jež tě poučuje, že tam toho a toho roku ve svátek Panny bez poskvrny počaté skládal vyznání víry bývalý nepřítel víry a Neposkvrněné Panny.

IV. MARIA A NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

*Zdrávas, Matko slitovnosti,
trojjediné velebnosti
svatosvatý stan a chrám,
jejžto vtělené Moudrosti
připravil Duch svatý sám.
(Adam a S. V.)*

Sikyonský král Kleisthenes (596—565) hledá snoubence své jediné dceři Agaristě. „Takový, jenž by byl důstojný mého rodu, mé moci, mého bohatství a mé slávy“ jest jeho myšlenka; „ze všech Hellénů toho nejhodnějšího.“ Když se tedy při obvyklých olympských hrách opět sešel výkvět všeho Řecka a on při nich zvítězil, což se pokládalo za vrchol mužnosti a cti, dal provolat: „Kdo se pokládá za hodného být přivtělen do mé rodiny, ať se dostaví do 60 dnů do Sikyonu.“ Elita hellenského jinošstva, všichni, kdož za velké a vznešené pokládali buď sebe nebo svůj kmen, sešli se v ustanovenou dobu u Kleisthena. Celý zástup jich byl, až z Itálie někteří přišli. Král zkoumal napřed rod a kmen každého z nich, zpytoval jejich mravy a vzdělání, pozoroval je bedlivě při hrách, závodech, na cvičišti a zvláště u stolu, osobně se s nimi denně stýkal, a to trvalo po celý rok, načež teprve vyvolil z nich své dceři snoubence.

Pěkný obraz z minulých dob, obraz rozumného starostlivého otce a zároveň zámožného otce, jenž chce dát dceři snoubence co nejdokonalejšího. Ale zároveň věrný obraz člověka: chce-li dát král dceři snoubence nebo synu snoubenku co nejlepší, co může dělat? Musí hledat a hledět, aby mu vyhledal dívku krásnou, vznešenou, šlechtitou, obdařenou dary ducha i těla, ačli vůbec jakou najde podle svého přání a vkusu, vybavit ji věnem, a to jest vše. Čtème na příklad, s jakou starostlivostí hledá Abraham snoubenku Ísákoví, jaké instrukce dává a jak přísahou zavazuje Eliezera, když ho do Hárán posílá (Gn 24). Nebeský Otec však měl v moci vytvořit svému Synu snoubenku a Matku — jakou mu tedy asi jeho všemohoucnost vytvořila! Jakou matku mohl on, všemohoucí, nejmoudřejší a nejbohatší asi svému nejmilejšímu Synu dát a vybavit!

Když Leonardo da Vinci, tvůrce italské malířské školy a zakladatel zlatého věku italského umění, podal roku 1504 náčrt k vyzdobení radničního sálu ve Florencii, spěchali tam umělci z celého poloostrova, aby jeho skizzu studovali, a básníci opěvovali umělce vzletnými znělkami. Nuže, o tom-

to uměleckém genu nám vypravují dějiny, že mu bylo neobvyčejně těžko dokončit kterékoli začaté dílo. Zdálo se mu, že jeho ruka není s to, aby vykouzila na plátně krásu, kterou jeho mysl pojala. O své „Poslední večeři“ pracoval plných 16 let, a na všechny dotazy a naléhání odpovídal, že mu není možno ztělesnit a v barvách provést důstojně hlavu božského Spasitele. O jiném umělci se dočítáme, že zničil své dílo, nejša s ním spokojen, zatím co se ostatní rozplývali chválou.

Lidský umělec, pouhý člověk — — —

Nebeský umělec, trojjediný Bůh — — — buduje stánek Synu Božímu a jest dokonale spokojen se svým mistrovským dílem: „Nezřel svět před tebou podobné . . .“

S nevýslovnou zálibou hleděl Trojjediný na její krásu, v ní zřela nejsvětější Trojice své dokonalosti se zračit způsobem nejdokonalejším, jako v žádném jiném tvorů (vyjímaje lidskou přirozenost Syna Božího).

„S nevýslovným zalíbením zíral na ni Bůh.“ Co znamená toto slovo? Asi tolik, jako bych řekl, že umělec hledí se zalíbením na své dílo — t. j. učinil ji krásnou a zahrnul tolika milostmi, že byla opravdu korunou všeho, co vyšlo z jeho tvůrčí ruky. Co čteme v posledním zpěvu Dantova Ráje (Paradiso 33, závěr jeho Divina Commedia), lze říci o vyvolené Matce Spasitele:

„V ní zřel jsem, jak se v jeden svazek pojí,
co ve všem tvorstvu milostí a krásy (darů)
kde rozhodila štědrá ruka Tvůrce.“

Kristus jest *jediný* ze synů lidských, jenž si mohl *matku volit*, a nejen vyvolit, nýbrž i vytvořit; což divu, že na ní shrnul všechny milosti, co jich ve svých pokladech našel a co jich stvořená osoba pojala?

Moudrost Boží zbudovala sobě stánek, Maria,
by v něm jednou přebývala a z něho se zrodila.

Pozastavme se kratičce u této myšlenky: Kristus — jediný ze synů lidských, jenž měl v moci Matku nejen si vyvolit, nýbrž i vytvořit. Čeho by byl člověk schopen, kdyby bylo v jeho moci vytvořiti bytost sobě drahou, jest dokladem Dante. Co udělal ve svém veledíle ze své Beatrice! Beze stínu nedokonalosti, vše na ní krásné a vznešené, všechno

samá ctnost. Ale stačí přečíst jediný zpěv jeho Paradiso a poznáš na první pohled: tak ta dívka nevypadala a vypadat nemohla! Co nám však Písmo svaté sděluje o Marii, to není báje, to jest skutečnost. Neposkvrněná jest skutečným, živoucím ideálem, nikoli zbájená vidina. Náš evangelista, „malíř Boží“, maloval podle skutečnosti. Takovou nám ji vykreslil, jakou ji Všemohoucí vytvořil.

Když svatí Otcové rozváděli myšlenku, že královská důstojnost jest chatrná jako pavučina, sotva jim tehdy kdo na slovo věřil. Ale poslední doby jim daly za pravdu. Královská moc Syna Božího jest však trvalá, pravá, věčná. Jemu praví Otec skrze proroka: „Posaď se po pravici mé . . . dám tobě národy v dědičný úděl . . . budeš je ovládat žezlem železným . . .“ (Žalm 109. a 2.) Daniel mluví o věčném království Mesiášově (2. 44), Isaiáš nesčetněkrát, andělovo slovo, „že království jeho nebude konce“ (Lk 1. 33) opakuje církev stále v Kředu při mši svaté. Nuže, matkou tohoto krále se stane Maria. Není tedy obavy, že jí kdy nepříznivé doby sejmou s čela královský diadém. Syn Boží svou Matku neozdobil cetkami, které vznešenosti nepřidají, nýbrž milostmi, které nerezavějí. Učinil ji Královnou nikoli na zemi, kde koruny s hlavy padají, nýbrž tam, kde každá důstojnost jest pravá a trvalá.

Kristus, Slunce spravedlnosti . . . Jako jest slunce v přírodě zdrojem světla, tepla a života, tak jest Kristus pramenem všeho nadpřirozeného života pro nás i pro svou Matku. To není dáno žádnému Synu lidskému, ti vděčí za všechno rodičům. Vtělený Syn Boží dostal od Marie Panny jen tělesný život, a i ten ze své božské moci. Duchovní nadpřirozený život máme všichni od Krista, a z toho zákona není vyňata ani Maria. Ale jaký rozdíl mezi námi a jí! Více o tom uslyšíme v odstavci „Milosti plná“ (kap. 16). Nyní jen krátkou poznámku. Zůstaňme při svém přirovnání. Slunce přelévá své světlo na měsíc i na oběžnice, ale co jsou ty světlé body vůči měsíci! Blednou a mizejí v jeho záři, zatím co na něj se přelévá všechno světlo, mnoho-li jest s to ho pojmout. Tak přelévá vtělený Spasitel všechny své milosti na svou Matku, kolik jest schopna jich obsáhnout. I světci čerpají z toho pramene všeho života a svatosti, ale v záři Mariiných milostí mizejí jak hvězdy v záři úplňku. Jim se dostalo milostí po kapkách, do Marie vlita plnost milostí (Petr Chrysolog. s. 143). Zatím co my musíme říci: „Od svého Vykupitele máme všechno,“ může ona jediná říci: „Já mám všechno

od toho, jehož jsem zrodila." Co vše nám zasloužil Spasitel! Odpuštění, přijetí za dítky, ztracené nebe, milost posvěcující, milostí pomáhajících bez počtu atd. Leč neskonale více zjednal zásluhami vykupitelské smrti své Matce, a větší statky opatřil jí než všem vykoupeným. Všecko, co kdysi jeho Otec dal pramáteři zadarmo, to zasloužil Kristus znova své Matce, jenže v míře desateronásobné a stonásobné.

Tím však, že jest Maria matkou Syna Božího, stává se *dcerou nebeského Otce*, milovanou a „prvorozenou“ jeho dcerou, jak praví učitelé církevní.

„Zdravas dcero Boha Otce,
lilium svaté Trojice . . .“

Snoubenka Syna stává se ipso facto dcerou jeho Otce. To vyžaduje v našem případě vysvětlení. Nejvyšší stvořil člověka ve stavu posvěcující milosti, tím jej povýšil do řádu nadpřirozeného a učinil jej svým přítelem a dítkem (synem). Na takové omilostnění neměl a nemohl mítí nikdo práva, ani člověk, ani anděl (str. 30). Oba byli jen služebníky nejvyššího Pána a Krále, jako všecko tvorstvo, nic víc. Zasloužil si kdo tuto milost? Nikdo — ani sobě, ani jinému, tak jako ministr nebo vojevůdce, byť si získal o trůn zásluhy sebevětší a snad i život vládci zachránil, nemá právního nároku, aby ho král přijal za syna (adoptoval) a učinil členem své rodiny. Bůh tak učinil jak s anděly, tak i s člověkem. A když se člověk o tuto výsadu připravil tím, že jako marnotratný syn se otce zřekl a z otcovského domu odešel, vrátil mu Otec ztracenou důstojnost a přijal jej znovu za dítě pro zásluhy vykupitelské smrti Spasitele.

Marii však nazývají theologové „*prvorozenou dcerou*“ věčného Otce. Ne, že by ji činili rovnou jeho jednoroznému božskému Synu, nýbrž že jest Bohu neskonale milejší nade všechny ostatní adoptované dítky a první ze všech dítek v milosti přijatých. Jestliže podle svatého Pavla představuje Spasitel Otci všechny vykoupené slovy: „Hle, já a bratři moji, kterým jsem dal život“ (viz Heb 2. 13), pak představuje Marii slovy: „Hle, matka má, která mi dala tělesný život.“

Za patriarchálních dob, kdy všecko služebnictvo takřka patřilo k rodině, nazývali i služební hospodáře otcem, ale daleko oprávněnější byla k tomuto oslovení nevěsta jeho syna. Přijme-li kdo cizí dítě za vlastní, nazývá ho též otcem

jako my Boha, ale daleko blíž jest mu snoubenka jeho syna. Netřeba, by ji za svou přijímal, ta se stává ipso facto jeho „dcerou“, jakmile uzavře sňatek s jeho synem, s ním pokrevně spřízněným. Z těchto přirovnání lze snadno pochopit, že svazek, jenž pojí Marii s nebeským Otcem, jest neskonale těsnější, něžnější a vznešenější než pouto, jež s ním spojuje nás. Onen svazek netrvá sice od věčnosti, povstal v čase, ale na věky potrvá a jest nerozvížitelný. Nehodné dítě může býti vyděděno, my můžeme milosti a důstojenství dítek Božích pozbyt (těžkým hříchem) a být navždy od Boha odloučeni. Maria však nemůže z toho příbuzenství nikdy vypadnout; nikdy nepřestane být Matkou Syna Božího, proto zůstane vždy dcerou jeho Otce. Z ohledu na její vztah k svému Synu učinil Otec, že byla utvrzena v milosti, o čemž později. A kdyby nebyl Tvůrce nás učinil svými dětmi, Maria by se jeho dítětem jistojistě a nezbytně stala. My bychom byli zůstali jeho služebníky, ona jediná jeho dcerou.

Výraz „prvorozená dcera věčného Otce“ má ještě jiný hluboký význam. My všichni jsme jeho děti — z milosti pro zásluhy Krista, za děti a za členy jeho rodiny přijatí tím, že se nám dostalo (skrže posvěcující milost) podílu na božské přirozenosti. Je-li Maria nazývána prvorozenou dcerou znamená to, že jest *po Kristu* a mimo Krista *první, nejkrásnější a nejvznešenější člen* vykoupené lidské rodiny, *nejkrásnější výkvět lidstva* („tajemná růže“ v litanii lorentánské), květ, z něhož jako nejvznešenější plod nebes a země zároveň vyšel Kristus.

Někdy mívá prvorozená dcera *v rodině zvláštní místo*, na příklad musí-li nahradit sourozencům zesnulou matku. Pak jest jim jaksi druhou matkou, nepřestávajíc být jejich sestrou, a tak má beze sporu mezi dětmi a otcem úkol prostřednice. Svatí Otcové nazývají někdy Marii „naše sestra“, aby nezapomněli oni ani my, že jest dcerou Adamovou jako my všichni. Ale právě tato dcera Adamova byla vyvolena, aby nás zastupovala, když Syn věčného Otce chtěl uzavřít „zasnoubení“ s naší přirozeností (t. j. vtělení). Při vykonávání tohoto tajemství nemohlo býti činně účastno lidstvo celé, nýbrž jeho jménem jediná osoba — Maria jako přední člen a tudíž zástupkyně celého našeho pokolení. Matka Vykupitele a Snoubenka věčného Slova jest tudíž srdcem veliké rodiny vykoupených, jako Kristus jest její hlavou.¹

¹ Scheeben rozvádí tuto myšlenku ještě dále. Podle něho výraz „prvorozená dcera věčného Otce“ vyjadřuje hluboce trans-

Být dítkem nebeského Otce . . . i my jsme se jimi stali, dík nekonečné dobrotě Boží, pro zásluhy Kristovy. A to jest nejvyšší důstojenství, jehož se nám dostalo. Důstojnost a čest dítek Božích jest jediná, jež za to stojí, abychom si jí vážili, ji sobě chránili, na ni byli s pokornou vděčností hrdí a za ní se pachtili. Ostatní důstojenství pomínou, toto zůstane. Ostatní mají význam jen pro zemi, toto má význam i pro nebe, jest zárukou nebeského dědictví a dává nám právo na nebeské království — jen když se vynasnažíme, abychom důstojně svého povolání žili, o tu výsadu se nepřipravili, naopak, tento svazek pojící nás s Bohem učinili svatostí co nejpevnější. Na kterém si královském dvoře sloužila křesťanská otrokyně. Její paní se jednou zdálo, že děvče není dost uctivé (nechtělo se totiž snižovat k nedůstojnému pochlebování) a proto se na ni osopila: „Nevíš, že jsem princezna?“ „Já jsem také princezna, já pocházím z královského rodu“, odvětila otrokyně. „Ty z královského rodu?“ „Ano, patřím rodině krále všech králů“, odpověděla hrdě křesťanská dívka. Nad naší rakví se bude církev dovolávat toho jediného, že jsme dítkami nebeského Otce. Všechny tituly budou škrtnuty, církev nás bude jmenovat jenom tím čestným jménem, jež jsme obdrželi, když jsme v křestních vlnách byli zrozeni k důstojnosti dítek Božích, a jen to bude důvodem její naděje ve smilování pro nás, že jsme se celým životem této důstojnosti osvědčili hodnými.

Důstojnost prvorozené dcery nebeského Otce samozřejmě vymáhala, aby se objevila na světě důstojně, přiměřeně svému postavení. Král nenechá svou dceru chodit ošuměle. Neposkvrněné Početí bylo první dar, který jí dal Otec do vínku.

cendentální postavení Marie Panny nade vším tvorstvem jakožto paní a oživitelky padlého lidstva. Přidružena za Pomocnici Synu Božímu v díle spásy (o čemž později) jest *sekundární princip milosti*. Otec vidí obě bylosti spojené a činné v témže jediném díle, v největším tajemství („magni ministra mysterii“, Otcové), svého Syna a svou dceru, ruku v ruce pracující o obnově lidstva (Maria podřadně!), o tom, aby srdce zbloudilých obrátili k němu, aby se mu dostalo nové rodiny, aby se mu dostalo dítek, o něž ho satan v ráji oloupil. Nás Otec stvořil, protože se rozhodl stvořit věci mimo sebe. Marii stvořil, protože se rozhodl poslat věčnou Moudrost v těle na svět. Tím jest důstojnost „dcery“ nebeského Otce reflexem filiationis aeternae Sapientiae: „Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam“, kteroužto věčnou Moudrostí není nikdo jiný leč Syn.

Mezi tebe, mezi vinu od počátku, Maria,
Všemohoucnost z lásky k Synu nepřátelství vložila . . .

Tvoji kráse slunko a měsíc se obdivují (žaltář sv. Bonaventury). Všechny tři božské osoby, jak praví svatý Alfons z Liguori, závodily ve výzdobě tohoto živoucího chrámu Boží Moudrosti. Jest to ovšem t. zv. *appropriace*, „přivlastnění“. Všechna díla Boží koná celá nejsvětější Trojice, v zevnějších (stvořených) dílech působí všechny tři božské osoby vždy společně: všechny spolu stvořily svět, oživily vesmír, stvořily v lůně panenské Matky lidskou přirozenost Syna Božího. Proč tedy tvrdíme, že Otec svět stvořil a že Duch svatý vytvořil lidskou přirozenost Syna Božího? Toto přivlastňování konáme (po příkladě Písma svatého), abychom svému nedostatečnému rozumu učinili aspoň poněkud pochopitelným nevyzpytatelné tajemství nejsvětější Trojice. Otec, první božská osoba, z níž obě dvě vycházejí . . . proto pravíme, že z jeho rukou vyšlo i všecko tvorstvo, a přivlastňujeme mu dílo stvoření. Duch svatý spojuje Otce a Syna a jest osobní láska nejsvětější Trojice; proto mu připisuje Písmo svaté všechna díla Boží lásky a milosrdenství, jakož i ta, jež člověka spojují s Bohem. Vtělení jest však největší dílo Boží lásky a milosrdenství; zároveň pak spojuje jednak v osobě Kristově božství a člověčenství, jednak pro zásluhy Kristovy zbloudilého člověka s Bohem.

Taktéž přesvatou Pannu vyvolila, stvořila a milostmi vyzdobila celá nejsvětější Trojice společně. My však zase jednotlivým osobám přivlastňujeme určitá díla: Otci, jakožto první božské osobě a zosobněné moci, její odvěké vyvolení. Synu, zosobněné moudrosti, její vytvoření. Duchu sv., zosobněné lásce a svatosti nejsvětější Trojice, její omilostnění (výzdobu, t. j. obdaření všemi milostmi).

Tím přicházíme k třetí božské osobě. *Duch svatý*, Posvětitel, dostal úkol, vyvolený *stánek Synu Božímu důstojně připravit*, důstojně *vyzdobit* palác, do něhož sestoupí ten, z něhož on vychází. Papež Julius II. volá roku 1509 Raffaela do Říma, aby vyzdobil sály vatikánského paláce. Dvanáct let horečně pracoval tento největší malíř všech věků, nicméně doznejme: papežský palác byl předstižen chrámem sv. Petra. Michelangelo, nejslavnější stavitel Itálie, pozván, aby se ujal díla, a on stařec 72letý, se ho chopil se vši energií a nadšením své umělecké duše, a pracoval o něm skoro až do smrti. Vévoda florentský mu činí nejskvělejší nabídky,

Francie slibovala ohromné důchody, Benátky a Ferrara ho zvaly, ale staříček umělec vytrval u svého díla, a nechybělo mnoho, aby zvolal jako Justinián, když dokončil chrám Boží Moudrosti: „Šalomoune, tebe jsem překonal!“

Není zde na místě líčit stavbu nejnádhernějšího chrámu světa. Mocný vládce byzantský chtěl postavit eucharistickému Králi palác, jemuž by se ani zdaleka nemohla rovnat žádná ze staveb zvaných „divy světa“. „Staví se příbytek Bohu...“ Bohatství celé říše musilo přispět... Ani dnes se neubrání poutník hlubokému dojmu, vstoupí-li do chrámu Boží Moudrosti, třebaže islamské barbarství zničilo jak vzácné mosaiky zdobící stěny tak veškerou výzdobu. „Jak pohádkově krásný byl ten chrám, když ještě nyní tak úchvatně nádherný... jako kus nebe na zemi musil jím připadat tehdy...“ Zvláště oltářů, na němž měl spočinout eucharistický Kristus, věnována péče co největší: oltářní stůl z masivního zlata, oltářní deska z rozemletých perel, zlata a stříbra... Při svěcení chrámu město posypáno květinami, vůně kadidla se nesla ze všech kostelů do ulic a náměstí, večer házeli metači ohnivé snopy přes Bospor na asijský břeh. Chrám Boží Moudrosti... Maria jest pravý, nepomíjející, jedině krásný chrám věčné Moudrosti Boží, zhotovený nikoli z mrtvého kamene, nikoli rukou lidskou...

Kdo prohlíží královské paláce, byť sebe výstavnější (Louvre, Versailles) a srovnává je s nějakým dómem, na příklad s kolínským nebo pražským, připadají mu často jako kasárna... jako by srovnával továrnu s letohrádkem. Čím to je? Tento zjev si lze vysvětlit jedině tím, že při stavbě paláce, příbytku lidského, byť i královského, neodůševňovalo umělce nadzemské nadšení jako když si byl vědom, že staví příbytek Bohu, po případě svátostnému Spasiteli. Nežli pak do svého paláce eucharistický Král sestoupí a v něm trvale přebývá, musí býti chrám posvěcen. Několik hodin trvají ty obřady; církev tím dává najevo smýšlení, jež ji proniká: „Domu tvému, Pane, přísluší svatost.“ Nemusilo tudíž Bohu záležet na tom, aby svému účelu byl důstojně zasvěcen živoucí chrám, v němž měl Syn Boží přebývat osobně, a nejen přebývat, nýbrž z jeho půdy vzít na sebe lidskou přirozenost? Chrám vznešenější než nebesa? Dómem Božím svatým měla být Maria, a než do něho sestoupil tělesně Syn Nejvyššího, sestoupil do něho Duch svatý svou milostí, pronikl jej veskrze ohněm své svatosti a žářem své lásky, zlatem svých milostí jej ozlatil uvnitř i zevnitř

dokonaleji, než se dočítáme o chrámě Šalomounově.

Duch svatý přebývá v každé omilostněné duši zvláštním způsobem; kdyby se stala věc nemožná a Bůh nebyl všude přítomný, byl by přítomen v Eucharistii k vůli Kristu a v duši ospravedlněné k vůli Duchu svatému v ní přítomném. Platí-li o každé duši milostí obdařené slovo apoštola národů, že jest chrámem Ducha svatého, co říci o Panně nejsvětější? Maria chrám, v němž bylo slaveno zasnoubení Syna Božího s naším pokolením, jen k tomu zasnoubení byl ten chrám zbudován, k ničemu jinému, tomu účelu i zasvěcen.

Zdrávas, Matko slitovnosti,
trojjediné velebnosti
svatosvatý stan a chrám:
tebe, archu vznešenosti,
věčné vtělené Moudrosti
připravil Duch svatý sám.

Poslední dobou se šíří název „snoubenka Ducha svatého“, a dogmatikové jako Pohle jej schvalují.² V dřívějších dobách nebyla tak nejbl. Panna nikdy nazývána (jistě že proto, aby se zamezilo nesprávné pojetí), nýbrž jen chrámem (stánkem, svatyní) Ducha svatého. Název „snoubenka“ byl vyjadřován její vztah k druhé božské osobě. V této věci nezáleží na jménu. My však se držíme se Scheebenem, Campanou a jinými starého způsobu a vztah k třetí božské osobě vyjadřujeme slovem svatyně. Tím daleko krásněji naznačeno přebývání Ducha svatého v ní, naplnění její duše Duchem svatým (t. j. jeho milostí), jenž po třikráte na ni sestoupil a ji zastínil³ a v ní trvale přebýval jako Hospodin v podobě oblaku (šechina, vznášejícího se nad archou úmluvy) ve velesvatyni.

V tomto vztahu k úctyhodným osobám svatosvaté Trojice má kořen a důvod název *Královny*, jímž jest sv. Panna od církve zdobena. Jako jiné čestné názvy, tak ani tento není prázdným titulem. Nelze sice myslit na královny, jež byly samostatnými a neomezenými vládkyněmi, když po vymření mužské větve vládnoucího rodu přešlo žezlo do jejich

² Po prvé — pokud vím — ho užil Konrád Saský ve svém *Speculum B. M. V.* (inter opera s. Bonav.) l. 10.

³ Otcové a bohoslovci mluví o trojím posvěcení Marie Panny: prvního se jí dostalo v Neposkvrněném Početí, druhého v tajemství vtělení Syna Božího při zvěstování andělském, třetího v den letnic, kdy v ní Duch sv. dílo své milosti dovršil. Viz kap. 16.

rukou. Jako každá důstojnost Mariina, jest i tato reflexem velikosti jejího Syna. Nicméně, opakujeme, název Královna znamená vpravdě „paní a vládkyně“ tvorstva. Toto důstojenství plyne z toho, co právě řečeno o poměru sv. Panny k nejsv. Trojici.

Již sv. Efrém tak nesčetněkrát Marii Pannu nazývá. „Tys po nejsv. Trojici paní a královna všech... Matka Pána veškerenstva... paní a královna má...“ (Precationes.) Královnou a paní všeho tvorstva, protože pojata do rodiny Krále králů a suveréna vládců (Zj 19. 16, 1 Tim 6. 15), nikoli jako dítě z milosti přijaté, nýbrž jako pravá snoubenka a matka, majíc jakožto taková podíl na jeho vládě — *spoluvládkyně* na základě svého vyvolení, kterážto spoluvláda byla utvrzena její účastí na vykoupení zaprodaného lidstva. Mluví-li se o tom, že sv. Panna po svém nanebevzetí byla od trojjediného Boha korunována za Královnu trojí církve, znamená to něco víc než závěr její oslavy nebo dokonce mimořádný dar jí pro zásluhy jejího života udělený. Maria jest vpravdě Královnou tvorstva a) svou důstojností, jakožto „Matka suveréna celého vesmíru“ (Efrém) a prvorozená dcera Tvůrce; b) protože jest výkvět milosti — chceme-li užít názvu „snoubenka Ducha sv.“, dárce milosti a principu nadpřirozeného řádu, jenž na ni snesl veškerou plnost svých darů a ji též učinil v jistém smysle svou pomocnicí — „Rozdavatelkou milostí“, aby se vykoupeným všech milostí dostávalo skrze ni, o čemž v kapitole „Maria Prostřednice“; c) protože byla pomocnice Vykupitele (kap. 8).

Zobrazuje-li církevní symbolika jedině sv. Pannu a Jezulátko s korunou na hlavě, jest to známka hlubokého pochopení a porozumění této pravdy. Žádnému nebešťanu nestavíme na hlavu královský diadém, ani knížeti nebeských vojsk, ani Josefovi nebo knížeti apoštolskému.⁴ Jediné Maria Panna jest paní a vládkyní nebes i země — k vůli Kristu a spolu s ním. Korunovace milostných soch sv. Panny jsou veřejným vyznáním a osvědčením této pravdy.

⁴ Zobrazují-li se někteří světci s korunou na hlavě, protože byli králové, jest to poněkud pochybené. Koruna, kterou jsou ozdobeni, jest *pozemská*, pomíjející, kterou jim smrt už dávno s hlavy sňala a jež nemá významu pro jejich nebeskou slávu. Mitra na hlavě světce biskupa nebo kalich v ruce světce kněze má spíš jaký význam, protože svatým svěcením jim vtisknut do duše nezrušitelný charakter kněžství, jenž nebude z duše nikdy vymazán.

Uvedeme alespoň jednu z nedávných. Ještě nikdy nezažilo hlavní město bývalé říše Inků slavnosti, jaké bylo svědkem r. 1921. Toho roku korunována v Limě socha Marie Panny, Královny milosrdenství. Súčastnily se všechny úřady, vojsko a lid z celé říše. Průvod se bral z presidentského paláce do chrámu, s ministerstvem, presidentem a členy parlamentu v čele. Ve chrámě posvěcena koruna a žezlo (obé ze zlata), načež slavena mše sv. Po nejsv. oběti zasvěcena republika Marii Panně — chrámem se nese zásvětná modlitba jako jeden hlas vycházející z tisícerych hrdel a srdcí a stoupající k trůnu milované Vládkyně v nebesích — načež na náměstí za úplného ticha postavil arcibiskup soše sv. Panny na hlavu korunu, president jí vložil do rukou žezlo, čímž Královna nebes oficiálně prohlášena za paní a ochránkyni republiky. Hřmění děl v městě i na lodích v přístavu jakož i hlahol zvonů hlásal do širého kraje, že slavnostní úkon byl dokonán. Socha pak nesena do chrámu za zpěvu ambrosiánského chvalozpěvu. Dešť květů se sypal s oken a balkonů na celý průvod.

Nakonec ještě kratičkou poznámku, a jsme s úvahou hotovi. Duch svatý, osobní láska nejsvětější Trojice — jemu se připisují díla Boží lásky a Božího milosrdenství, a mezi nimi vyniká nade všechna láskyplné dílo našeho vykoupení. Proto se modlíme: „Srdce Ježíšovo, v lůně panenské Matky od Ducha svatého utvořené,“ proto denně každé věřící dítě opakuje slova vyznání víry, jež se modlili už mučedníci v katakombách: „Jenž byl počat z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny“, anebo jak zní v nicejském Kredu: „Jenž působením Ducha svatého z Marie Panny se vtělil a člověkem stal.“ Tím v jádře vyjádřen něžný vztah třetí božské osoby k nejbláh. Panně. Ona sama, stejně jako Vykupitel, jest dílo věčné lásky a věčného milosrdenství, aby milosrdenství zprostředkovala jiným. Po všech dílech Ducha sv. jest rozlit neobyčejný půvab a tajemná unkce („quos sanctus unxit Spiritus“), jež okouzluje duši věřící, všecka jeho díla se vyznačují nebeskou sladkostí (Eucharistie, Srdce Ježíšovo atd.). Máme-li to na zřeteli, chápeme, proč Maria jest „život, *sladkost* a naděje naše“.

Tato něžnost, sladkost a radost jest charakteristická známka úcty mariánské. Dítě spíná ručky k nebeské Matičce a zdobí její oltáře, protože zakouší radost z její blízkosti. Jinoch a dívka se k ní utíkají v bojích, aby nízkou rozkoš vášně a náruživosti paralysovali a nahradili nebeskou

radostí, jež odnikud nepramení v takové hojnosti jako z postavy vyvolené Matky Páně. Světec vidí oběti svého kajícího života mnohonásobně vyvážené úctou mariánskou, bohoslovec unaven hloubáním v pravdách svaté víry sáhne k mariologii, aby jeho duch se osvěžil na lučinách mariánských, a ani hříšník není prost vlivu té, již jsme nazvali dílem věčného milosrdenství.

Renata Selingová vypravuje ve své „Písni orchideí“: „V mých dětských letech nám jednou uletěl kanárek ze zahrady; hledala jsem ho a najednou stojím před jeskyní, z níž se řine pramen, ve výši vidím stát Matku Boží v bílém šatě, u jejích nohou sedí ptáče a zpívá . . . Má duše byla tím ptáčkem, uletěla ze zahrady náboženství a nakonec našla klid u nohou Neposkvrněné . . . Bylo to po letech, kdy já, bez víry, jsem si jednou v Alpách vyšla vysoko do hor . . . Tu znenadání v lesní tišině stojím před lurdskou jeskyní, jasná horská bystřička pramenila u nohou svaté Panny ze skály a tvořila maličkou nádrž. Socha Královny nebes byla olemována divokými růžemi, cesta k jeskyni však zarostlá křovím, vyvrácená jedle ležela přes pěšinku. Natrhala jsem alpských růží a horských lilií, uvila kytici. „Tobě, Neposkvrněná!“ Sepjala jsem ruce a modlila se . . . všechny mariánské modlitby, které už dávno nepřešly přes mé rty, jednu za druhou, také tu, kterou jsem se kdysi každého rána modlívala cestou do školy v kostele před sochou Matky Boží . . . a dala se do pláče. Já, bez víry, jsem tam prosila: „Vyslyš mne, pomoz mi, Požehnaná mezi ženami“ . . .!“ Tam začalo její obrácení. Nakonec začala mariánskou píseň a ubírala se lesem, pějíc a zakoušejíc po letech svatý klid v duši. Nikoli domluvy rodičů, nikoli učené rozpravy, nýbrž tajemné kouzlo, jímž Duch svatý oblévá Matku láskyplnou, přivedlo zbloudilou na pravou cestu, ne první ani ne poslední.

V. ZKÁZONOSNÝ STROM

Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli ze všeho stromův rajského? (Gn 3. 1)

Prostě a velebně vypravuje první kniha Mojžíšova: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla pustá a prázdná a tma byla nad propastí a duch Boží vznášel se nad vodami. I řekl Bůh: „Budiž světlo!“ A bylo světlo.“ (Gn 1. 1—3)

Na jediné slovo, na jediné „staň se“ („fiat lux“) vyrojilo se nesčíslné množství tvorů do prázdnoty a naplnilo prostor. Vše šlo drahou, kterou vykázal a určil každému Tvůrce. Volá blesky, a ony dí: „Tu jsme . . .“, přikazuje ranní záři, a vychází v dobu svou . . . rozkáže větrům, a jdou . . . (viz Job 38. 35). Naprostý soulad, harmonie, poslušnost ve všem tvorstvu . . . ale do toho souladu zazněl výkřik odboje. Anděl, jediný tvor rozumný, jenž existoval a jenž měl povinnost stejně jako každý tvor Bohu sloužit, se vzepřel: „Nebudu sloužit.“ Theologové jsou náhledu, že andělu bylo asi zjeveno tajemství vtělení Syna Božího a omilostnění člověka. Syn Boží podle své lidské přirozenosti bude jejich králem, jemuž i oni budou povinni se klanět, a Matka vtěleného Syna Božího bude vysoko trůnit nad jejich kůry. Proti tomu se v pyše zvedl nejvyšší z andělů. Sklonit se před pouhým člověkem, jenž svou přirozeností jest hluboko pod ním? Souhlasit, aby člověk byl více omilostněn než on? Snést pohled na člověka, jenž jest neskonale vysoko nad něj povznesen? Nikdy ne! „Neposlechnu . . . já mám právo být králem tvorstva, ne člověk.“ Znamení ukázané miláčku Páně na nebi (Zj 12. 1) bylo tedy snad i jemu ukázáno, a on roznícen pýchou a závistí se vzepřel proti Tvůrci a pojal nenávisť proti oběma omilostněným bytostem, proti Matce se synáčkem v náruči. „Já chci býti podoben Nejvyššímu . . .“ (viz Is 14. 14). A následek? Co se stane s hvězdou, která vybočí ze své dráhy? Neodvratná katastrofa stíhá ji i ty, které spolu strhne do zkázy. Meteor zazáří ve svém domnělém lesku a padá zčernalý k zemi. Pýcha chtěla učinit anděla rovným Nejvyššímu, a srazila jej na dno pekelné propastí. V řadách andělů nastaly mezery.

Tento čin padlých andělů byl disharmonie, falešný tón v dosavadním souladu. Odbojníka stihl zasloužený trest, svou vzpouru odpykává věčnými plameny, ale nějakých ná-

sledků jeho skutek pro ostatní tvorstvo prozatím neměl. A ty mezery v andělských řadách? Svatý Augustin (na příklad v *Enchiridion* — i jinde, po něm Otcové přecho, zvláště Bernard) praví pěkně: „Ty vyplní člověk.“ Trvalo miliony a miliony let, chceš-li počítat na léta dobu uplynulou až k stvoření toho, jenž byl určen za společníka věrných andělů v nebeském Sioně. Toto povolání člověka padlý anděl dobře znal a nadto věděl, že z jeho rodu má vzejít ten, jemuž se nechtěl poklonit, i ta, kterou nechtěl uznat za svou Královnu. Záviděl člověku jeho určení a štěstí. Kdyby se nějak podařilo zkřížit a zmařit Boží záměry a plány! Jako zapomněl kdysi, že jest jen tvor a že mocnější nad něho je Tvůrce, tak teď ve své zlobě nepomněl, že Bůh jest přece jen neskonale moudřejší než on a že není tak snadno tvorů úmysly Nejvyššího zkřížit. Není moudrosti, není opatrnosti, není rady proti Bohu (Př 21. 30). Toho všeho nedbal; jeho jediná touha a snaha teď byla připravit člověka o jeho štěstí. Jak? Tak jako sebe o ně připravil; tím, že ho svede k neposlušnosti, k pyšce, k hříchu. Přenesse revoluci s nebe na zemi, strhne člověka s sebou do pádu a zkázy, a s ním všechno jeho potomstvo. Strom lidského pokolení takto zkažený nevydá onen plod, o němž kdysi slyšel a jež v náručí panenské Matky viděl na nebesích; na stromě od kořene otráveném nevypučí onen krásný květ — žena určená za Královnu andělů. Tak soudil. Pomátla ho zloba jeho (Md 2, 21), netušil, že úradkem věčné moudrosti padnou všechny jeho machinace jemu na hlavu.

Smutnou historii pádu prvního člověka známe. Říci mu přímo: „Utrhni a ochutnej“, nebylo by vedlo k cíli. Což mělo ovoce tolik lákavosti, aby se člověk dal svést k žádosti těla? Zvláště když vůle byla nakloněna k dobrému a všechny nezřízenosti spoutány! Vybídnout ho: „Neposlouchej“, by též k ničemu nevedlo. Proč by měl člověk neposlechnout? Zvláště když byl ustanoven na přestoupení takový trest! Ale snad se dá předstírat, že se v tom ovoci skrývá nějaká tajemná moc, jež by člověka mohla lákat k přestoupení. Tedy nějaké vnaidlo nastrčit a na ně ho chytit jako na udici. Za vnaidlo užil věci, jež byla kdysi podnětem jeho vlastního pádu: nezřízené samolásky, pýchy, emancipace (vymanění) z područí autority Tvůrce. To vše dobře promyslel a léčku obezřele upravil.

Začal s Evou. Sotva najdeme jiný důvod, leč ten, že pozoroval velikou lásku Adamovu k ní, a tak skrze ni doufal

strhnout i muže. Nadto lze soudit, třebaže oba byli ve stavu prvotné bezúhonnosti (*status originalis justitiae*, po případě *integritatis*), že se přec obě pohlaví od sebe do jisté míry lišila. Větší energie, rozhodnost a pevnost, kterou muž nad ženu vynikal, činila satanu slibnější vyhlídky, začne-li s Evou.

„Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli ze všeho stromovi rajského?“ Začíná svůj manévř velmi zchytra. Nesvádí hned přímo k odpadu od Boha, nýbrž zkoumá terén. Přesvědčuje se, zda by bylo radno o věc se pokusit teď, či zda lépe vyčkat příhodnější chvíle. „Proč přikázal?“ První tah; zkouší Evinu víru a pevnost, a hledí si pomalu připravit půdu pro další útok. Napřed se pokusí vzbudit pochybnosti, a podaří-li se to, zkusí jít dál. Pochybování — úrodné símě; stačí je do srdce vhodit, a klíčí hned, a ujme-li se, přináší plody stonásobné. A co z něho vyklíčí, nebývá nic dobrého. Pochybování jest jako bomba, jež rozvrátí nadobro vnitřní klid. Dábel jest dobrý psycholog.

„Je tomu skutečně tak, že přikázal vám Bůh . . .“ — Tato slova jsou útok na Boží autoritu. Nepopírá Boha: „Kde jest Bůh, jenž vám to rozkazuje?“ Nepopírá rozkaz: „Nepravil Bůh, neporučil“, nýbrž: „Proč přikázal . . .? Uvažovala jsi už o tom, proč vám to vlastně Bůh přikazuje? K čemu to omezování vaší svobody? Nesluší se ti tak slepě poslouchat; uvažuj přece, proč . . .“ Satan skoro jako by se divil, že se Bůh osměluje člověku co rozkazovat. Jakási stopa údivu v jeho otázce se nedá popřít. „To je mi divné, že vám Bůh vůbec jaký rozkaz dává. Nad tím se musí každý přemýšlející pozastavit, jakým právem omezuje vaši volnost.“ Svoboda vůle, největší přirozená přednost člověka — vidí-li, že jeho svoboda jest omezována, zvláště bezprávně, vzpírá se a brání se, byť nešlo o nic jiného, leč o obhájení tohoto nezadatelného práva. S tím pokušitel počítal. Ale napřed počká na Evinu odpověď, aby viděl, mělo-li jeho „proč“ žádoucí účinek.

A mělo. Z odpovědi Eviny poznává, že pokus se mu nad očekávání daří. Dala se chytit hned na první slovo. Místo co by se od hada odvrátila, místo co by poukázala na autoritu Tvůrce a řekla: „Bůh tak rozkázal a konec, on sám nejlépe ví, proč . . . Co se ptáš mne? Jeho se otaž!“ — místo toho začala rozhovor. Otázka byla neočekávaná, překvapila ji, žena improvizuje odpověď:

„Ze všeho stromovi rajského jíme, ale s prostředního stro-

mu zakázal nám Bůh, abychom nejedli a abychom se ho ani nedotýkali, abychom snad nezemřeli." Dvě věci jsou v její odpovědi nápadné. „Abychom se ho ani *nedotýkali*." Co přeháníš? Přikázal vám Bůh stromu se ani nedotknout? „Abychom *snad* nezemřeli." Řekl Bůh „*snad*?" Neřekl: „Kteréhokoli dne z něho jísti budeš, smrtí určitě umřeš?" Hadovo *proč* mělo za následek Evino *snad* — už ji měl, už se dala chytit, už ji nepustil. Poznal, že símě pochybnosti se ujalo velmi rychle a že již klíčí, nač ještě čekat? Vhodná chvíle je tu, železo nutno kouti za horka, netřeba přesvědčovat, domlouvat a přemlouvat, vsadil všechno na jednu kartu.

„Nikterak smrti nezemřete." První lhář, jehož historie zná. Jak lhal? Co popíral? Nikoli zákaz, nýbrž *trest*. Že Bůh dal přikázání, to je mu nade vše jisto. O to ani nezavadil, naopak to předpokládá, že zákaz tu jest. Ale *trest* popírá, sankci toho zákona a přikázání. Sám lhář prohlašuje drze za lháře Boha. „Nic se nebojte! Není to pravda. Neumřete!" Bázeň Boží hledí ze srdce vypudit. Zmizí-li ze srdce bázeň Boží, která jest začátek moudrosti, otevrou se dokořán dveře pýše a s ní všem ostatním hříchům.

Toto líčení prvního hříchu jest mistrovské dílo psychologie, je to vlastně historie každého odpadu od Boha. Každou duši chytne satan na nějaké „*proč*“ a odvede od Boha svým „*nikoli, neboj se, nic se nestane*“. Při tom však satan nezůstává, nýbrž přidává k negaci pozitivní prvek, kterým otvírá fantasmii ošálené ženy nedozírný horizont. „Víš zajisté Bůh, kterýkoli den z něho jísti budete, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, vědouce dobré a zlé.“ Těmito slovy slibuje srdci pochybností otřesenému a pokušení omámenému tajemné štěstí, bohorovnou velikost a vědění. Nadto označuje Boha jako závistivého egoistu, jenž nesnese vedle sebe tvora, který by se mu věděním vyrovnal.

„Víš Bůh“, tady je ten háček! „Dal vám zákaz, protože se bojí, že byste byli chytřejší než on, a to on nechce.“ Všimni si nerozumu a zaslepenosti svedené Evy. Jako by Bůh neměl jiných prostředků, aby zamezil člověku přístup k tajemnému ovoci! Ale hřích a zvláště nevěra bývá zaslepená. Bohu nevěří, zato však nekriticky přijme za pravdu kdejakou možnou i nemožnou pošetilost, ať se tomu řekne učeně filosofie nebo věda nebo světový názor jako dnes, anebo lehkověrnost jako tehdy. „Budete jako bohové!“ Tím svádí člověka k témuž provinění, jehož se dopustil kdysi sám a jež z anděla učinilo ďábla. Eva bezděky opakovala jeho vlastní slova:

„Podobna budu Nejvyššímu.“ Týž hřích připravil anděla o nebe a člověka o ráj. Když byl hřích dokonán, podotýká Písmo s trpkou ironií: „A otevřely se oči obou“, jenže docela jinak, než čekali a než ďábel slíboval. Otevřely se jim, aby viděli bezednou propast mravní i hmotné bídy, do níž uvrhli sebe i nás.

Tak jiskra odboje přeskočila s nebe na zem, jiskra požáru, který zachvátil anděly a nyní lidstvo. Pečeť na Evin skutek přitiskl ovšem Adam; nikoli ona, nýbrž *on* rozhodl o našem osudu, *jeho* čin byl rozhodující. Efrém praví v jednom mariánském hymnu, že had a Eva se umlouvali, jak připravit Adama o roucho slávy . . . Zatím co žena jedná s nepřítelem lidstva, stojí uprostřed ráje strom, zkoumaje vůli Adamovu (*explorator voluntatis Adae*), ke komu se přikloní, zda k Bohu či k hlasu satana. „Dva stromy štípil Bůh uprostřed ráje, na jednom zavěsil smrt, na druhém život, a Adama mezi ně v rozpor postavil, aby mu byla dána příležitost k boji a k vítězství. Přikázal mu, aby nejedl se stromu vědění, protože v jeho plodu na něho číhala smrt, had se však domluvil s Evou a oba společně převrátili mysl Adamovu a svedli ho k hříchu.“ „Adam postaven do ráje jako do školy ctností, v níž se měl zvláště v poslušnosti cvičit, a kdyby nebyl tak bídě propadl, nebyl by musil ráj opustit.“ (Jan Damašský.)

Zkázu prvním hříchem zaviněnou nelíčí nikdo tak úchvatně jako velký učitel milosti a obhájce církevního učení o dědičné vině. Mluví napřed o příčině zla (hříchu) u anděla i u člověka a pak pokračuje:

„Přirozenost (rozumného tvora) nemohla v bídě své pozbýt (vrozené) touhy po blaženosti. Člověk však má i svůj zvláštní trest (odlišný od anděla). Trestem smrti totiž Bůh člověku pohrozil, jestliže by se hříchu dopustil. Svobodnou vůlí ho sice obdařil, dal mu však přikázání, aby se jím spravoval, a smrtí mu hrozil, aby se tím spíše hříchu uvaroval. Tak jej do rajske blaženosti postavil, aby tam lehounce nebe sobě i potomkům zajistil. Když se však člověk přece hříchu dopustil, z ráje byl vykázán a smrti i věčnému zavržení propadl s veškerým potomstvem svým, které svým hříchem v sobě jako v kořenu otrávil. A tak cokoli tělesnou žádostí (v níž jest nezřízenost jeho činu nejvíce patrna) z něho a ze zavržené spolu s ním spoluvinnice na svět přichází, to vše prvotná vina zachvacuje, a tito všichni potomci jeho v bludech a bídách přemnohých život trávíce potácejí se tam, kde je čeká věčné zavržení spolu s odpadlými anděly,

kteří se stali jejich svůdci a jejich společníky ve vině i trestu . . . Tak skrze prvního člověka přišel na svět hřích a skrze hřích smrt, a ta na všechny lidi přešla, protože všichni v tom jednom zhřešili . . . Tak se věci měly: v bídě a neštěstí ležela či spíše z bídy do bídy se potácela a do propasti neštěstí a zkázy střemhlav se řítila veškerého lidstva masa zavržená, a přidružena k andělům, kteří taktéž zhřešili, pykala spravedlivě za bezbožný odpad svůj . . . A kdyby nebyl Bůh nikterak chtěl zase napravit padlého člověka, jako nepozvedl bezbožné anděly: zdaž by docela po právu nebyla od něho opuštěna a podle zásluhy věčný trest pykala přirozenost (= lidské pokolení), která opustila (napřed sama) jeho? Jež pohrdla a přestoupila tak snadné přikázání svého Tvůrce? Jež v sobě porušila obraz svého Stvořitele, odvrátivši se s pohrdáním od jeho světla, a zneužívajíc svobodné vůle, smetla se sebe spasitelné jeho podrobenosti jeho zákonům? Jistěže by tak byl učinil, kdyby byl pouze spravedlivý a ne zároveň milosrdný, a kdyby nebyl raději své nezasloužené milosrdenství ukázal daleko krásněji (než svou trestající spravedlnost) v osvobození (vykoupení) nehodných." (Aug. Enchir. 25—27.)

Zkázu onoho nešťastného činu spáchaného v edenu líčí poeticky kterási anglická pověst. Pán hrdého hradu Edenhallu dostal od čaroděje křišťálovou sklenku. „Chraň si ten dar, netušíš, co ti přinese.“ Rytíř prohlíží tajemný pohár a čte na něm: „Jakmile se rozbije, zmizí všechno štěstí z Edenhallu.“ Zabalil jej tedy do hedvábnému šatu a skryl, aby se k němu děti nedostaly a jej nepoškodily. Od té chvíle bylo štěstí v jeho hradě domovem: štěstí v míru, štěstí ve válce, štěstí doma, štěstí na poli, štěstí při každé práci a každém podniku, štěstí ve všem, nač sáhl. Sklenka dostala jméno „šťěstí Edenhallu“. Tak minulo mnoho pokolení v nezkaleném blahu, až se stal pánem hradu mladý lehkomyšlný muž, a ten jednou při pitce káže služebníkovi přinést a vínem naplnit pohár štěstí. Sloužící váhá, ale pán stojí na svém: „Ťukněme si, já zkusím to štěstí Edenhallu“ a mrští sklenkou na zem, a v tom okamžiku se na ně řítí klenba, oheň šlehá všemi průlomy, nepřátelé se všech stran vnikají do hradu, krupobití ničí všecku úrodu, a druhého dne služebník docela sám stojí nad troskami Edenhallu a nad mrtvolou svého pána.

Tak lehkomyšlně zničil náš praotec štěstí své i všech svých synů. A co bude s velkolepým plánem Božím? Neroz-

padne se v trosky? Jakým dojmem působí na poutníka pohled na zříceniny nějakého hradu? Obyčejně ponurým, truchlivým. Pomíjejícnost všeho pozemského mu připomínají ty zbytky někdejší mohutné stavby, jež s vysoka hrdě zírала do kraje a hrdě pnula čelo k nebi, jako by na odiv stavěla svou nedobytnost. Ale neskonale truchlivější pohled se naskýtá cestovateli kdesi v Paraguay na pravém břehu Parany. Klestíš si houštím cestu a staneš znenadáni před troskami jakési stavby. Prohlížíš si ji, a vidíš zdi zbudované skoro až pod střechu, a celkem dosti zachovalé. Fasády, oblouky, brány, nad nimi dobře rozeznat papežský znak, okna pěkně klenutá, nechybí jim nic, jen je zasklít . . . Jaká je to zřícenina? Nahlédneš do tištěného průvodce a čteš: „Nedokončený, krátce před vypuzením misionářů započatý chrám v indiánské redukci Ježíš.“ Tedy ne trosky, nýbrž torso! Nedokončená stavba kostela . . . a v mysli se ti vynoří staré indiánské redukce, jakési republiky, kde byli křesťanští Indiáni veskrze šťastni, od misionářů navyklí usedlému životu, vzdělávání ve všech řemeslech a zemědělství, zakoušejíce požehnání křesťanské kultury — a toto krásné dílo křesťanské lásky zmařeno svévolně ničemným Pombalem, jenž z politických důvodů, poháněn nevěreckým duchem doby, vymohl zrušení řádu Tovryšstva Ježíšova, a následkem toho Indiáni zase propadli dřívějšímu divošství. Na zdech nedostavěného chrámu vidíš nahoře palmy — kolik let tedy už ty zdi tu stojí uprostřed tropické vegetace! — kolem dokola kaktusy a jiné neproniknutelné křoviny, nad něž vyniká několik stoletých velikánů . . . Truchlivě tu stojíme nad dílem lidské zlomyslnosti a zkázy. Bude jednou ta stavba dokončena? Sotva. Marně tu čeká na ruku architekta, jenž by dokončil dílo započaté od těch, jejichž srdce hořící láskou k ubohým už dávno práchniví.

Nestojíme s podobnými pocity nad zmařeným dílem Nejvyššího? Svatí Otcové, navazující na sv. Pavla (Col 2, 14) mluví o „úpisu“ (směnce, chirographum), jenž zněl na celé lidstvo a jímž jsme byli navždy satanu zaprodáni. „Eva a had ten úpis sestavili, Adam jej podepsal“ (Efrém). V několika okamžicích bylo dílo zkázy dokonáno, ale jeho následky! Dalekosáhlejší než při hříchu andělů. Tam každý provinilec svržen do plamenů, a bylo odbyto. Zde však zmaten a zkřížen nadobro plán Boží, jak myslil a zamýšlel satan. Řekněme hned: Nezhatil pekelný lhář záměry Boží, ale původní plán Boží byl podstatně hříchem prvního člověka pozměněn,

asi jako řečiště Rýna u Churu násilně odvedeno od původního směru a vehnáno do jiného. Turista, jenž tam pod Illanzem vstoupí do údolí, vidí v něm řadu pahorků porostlých lesem. Jeden, Querberk, stojí napříč údolím, jak by ho tam neviditelná ruka zúmyslně postavila, silnice musí stoupat 410 m vzhůru — tedy výš, než jest sv. Hostýn nad Bystřicí — a pak 512 m dolů, než se vrátí k normálnímu směru. Hledíš na ty malebné pahorky spolu s překrásnými osmi jezírky a nemáš tušení, že stojíš na místě strašné předhistorické katastrofy. Tam se totiž sesula celá hora — množství materiálu se odhaduje na 15 miliard krychlových metrů — zasypaný Rýn se proměnil v jezero, jehož vody sahaly až do výšky 100 m. Po dlouhých desítitisíciletích zjistili badatelé onu katastrofu. Ale nadobro veletok zasypán a zničen nebyl. Na konec si přece po těžkých bojích proklestil nepřístupnou roklí cestu ze zasypaného údolí a nesl své vody k moři, jak mu bylo od Tvůrce ustanoveno. Tak i úmysly Nejvyššího na konec přece jen dosáhly svého cíle, byť i oklikami, a nezkušené oko, hledící na překrásný plán vykoupení, sotva má tušení o strašné rajské katastrofě, která k němu dala podnět. Jen kdo se dovede zahloubat a pozoruje stíny, jež neznámá minulost vrhá od počátku na historii lidstva — vláda hříchu a vášně, temná moc knížete tohoto světa, držící v porobě Adamovy syny — tuší, že to vše není od Boha původně zamýšleno ani zařízeno, že to jest asi následek nějaké neznámé viny.

Ale jak řečeno, docela zmařen plán Nejvyššího nebyl. Slovo mé nevrátí se ke mně prázdné, učiní (provede), k čemu jsem jej poslal (Is 55, 11), t. j. Nejvyšší dosáhl provedení svých záměrů přece, jenže jiným způsobem. Zkázonosný skutek praotce přiměl Boží prozřetelnost, že se musila nyní brát jinými cestami. Aby překážky prvotným hříchem jí do cesty navalené byly překonány, k tomu měla odvěká Moudrost mnoho cest. Pán zvolil tu, která byla jeho moudrosti nejprůměřenější a již by svou lásku a dobrotu ukázal způsobem nejkrásnějším. V tomto díle nápravy má své význačné místo Maria, druhá Eva, náprava Ěvina, jak Hospodin už v ráji přislíbil, ukazav svůdci i svedeným vítěznou odpůrkyni satana. „Bůh volil raději dopustit zlo a ze zla vyvodit dobro, než všechno zlo vůbec zamezit.“ (Aug. Enchir.) Jak jest povýšeno nebe nad zemí, tak vysoko jest moudrost Boží nad úskoky pekelného lháře (Is 55, 9) podle slov starokřesťanského zpěvu:

Zvěstuj boje přeslavného,
jazyku náš, vítězství,
triumf kříže vítězného
všemu světu vypravuj,
na němž Kristus obětován
zvrátil staré otroctví. (Prudentius.)

Ale tím bychom předbíhali řadu svých úvah. Zakončíme slovy sv. Bernarda: „Odkryt jest, hade, podvod tvůj. Ze dvou věcí jsi obviňoval Tvůrce a v obojím jsi usvědčen ze lži. Od počátku totiž umírá ten, jemuž jsi řekl: „Nikterak smrti nezemřete“, a pravda Páně trvá na věky. A teď pověz, který strom by nám závidět mohl ten, jenž nám dal nový strom života, Pannu Neposkvrněnou?“ Naše úvaha nekončí tudíž pocitem beznadějnosti, nýbrž jest ozářena paprsky naděje, jimiž zapadající slunko Boží lásky osvětlilo člověku temnou cestu do zaslouženého vyhnanství. „Hle, Adam jako jeden z nás učiněn jest, věda dobré i zlé“, praví po výslechu trpce Hospodin, jako by chtěl říci: „Tak vidíš, chtěl jsi být jako Bůh, dělal jsi hrdinu bez bázně a strachu, a teď mluvíš a jednáš jako chlapec“, totiž svádíš vinu na ženu a ta na hada. Ale naději a útěchu mu Pán přece dal, naději nezaslouženou, naději jistou, naději pevnou, a tou byla Maria.

*

Adam špatně si dav poradit od hada učinil se dlužníkem Boží spravedlnosti, a trest jeho hříchu přešel na všechno pokolení; anděl a Panna spolu vyjednávají a zapraví dluh.

Had roznítil v ráji rozpor mezi člověkem a Bohem; služebník byl poražen, přežil však svou porážku, a jeho milosrdný pán ho ráčil pozvednout a syna hněvu na milost přijmout.

Za vyjednavatele ustanovil Bůh anděla a Pannu, aby spor urovnali, mír mezi nebem i zemí zprostředkovali a zničili dlužní úpis.

Jak ve věčném úradku svém byl ustanovil, chtěl Bůh uzavřít mír, odpustit vinu, smířit se s vyhnancem a vrátit ho milosrdně do ztraceného ráje.

Dvěma bylo toto tajemství svěřeno . . . přípravy k smíru učiněny, úmluva míru byla zpečetěna, aby vyhnanec se navrátil do rajského edenu.

Maria povstala a přijala legáta poslaného shůry . . . z těch, kteří na zemi byli, nebyl žádný muž ustanoven, aby dluh

splatil, nýbrž mladičká dívka vyvolena, aby jednala s andělem, nový zavedla řád a slavnou se stala po vší zemi.

Místo hada přišel Gabriel, místo Evy Maria Panna; při prvním jednání (v ráji) muž nemluvil, proto (ani v tomto jednání) nemá muž místa.

Eva se stala dlužnicí Nejvyššího; ochotně propůjčila sluch radě pekelného hada, a jsouc dcerou jediného dne opovrhla přikázáním: proto nyní skrze mladičkou Pannu spása jest poslána světu.

Gabriel svými slovy napravil řeč, kterou prokletý vrah měl s panenskou Evou. Eva napsala úpis, Panna ten úpis zrušila.

Zed, kterou prokletý vrah v ráji (mezi nebem a zemí) postavil, Gabriel na zem sestoupiv zbořil: jakožto vyslanec míru byl poslán, aby mír přinesl světu.

Gabriel stál uprostřed mezi tajemstvím Otce a Marií Pannou . . .

Dcera milostiplná povstala v boji místo své matky. Eva padla, Maria ji zvedla, a vyhnancům byla dána naděje smíru a návratu v eden.

Pradávná bolest mění se v radost, jež vzchází celému světu; zlé časy pominuly, dny blahé místo nich nastaly . . .

(Efrémův druhý hymnus o Zvěstování Panny Marie.)

VI. VÍTĚZNÁ PANNA

Nepřátelství položím mezi tebou a ženou: ona potře hlavu tvou. (Gn 3. 15)

A

Jeden z posledních cestovatelů, jenž viděl proslulé terasy na Novém Zélandě, je popisuje takto: „Cesta mne vedla překným pralesem, nedotčeným ještě pilou a sekerou. Obrovské stromovité kapradě, vysoké jedle damara, malebné skalní partie, malé vodopády, vše v bujném originálním nepořádku, poskytovalo oku tolik půvabu, že cesta ubíhala nepozorovaně. Po šestihodinné jízdě jsem stál na břehu jezera Rotorua . . . Bílé terasy byly pohádkové dílo, filigránská práce a přec obrovská stavba. Stěny až 2 m široké, 6—8 m dlouhé, 1 m výšky, složené ze samých zkamenělých vápencových tyčinek a krůpějí. Stoupám vzhůru po stupních vždy vyšších a širších, a na každém stupni řada bazénů větších a menších, mělčích a hlubších, vlažnějších a teplejších, ani dva nebyly docela stejné. Pohled shora byl pohádkový. Ostrov skal porostlý kapraděmi, s něhož možno nahlédnout do hlavního bazénu (nahore), vroucího a kouřícího kotle — kontrast sněhobílých usazenin vápencových, modré vody, zelené vegetace, intensivně červených holých stěn kráteru, to vše skýtal jedinečný pohled. Což teprve zadnější růžové terasy, jež jako gigantické schodiště nebo velkolepý amfiteatr z růžového mramoru vystupovaly z arény zelenomodrých vln.“

Té krásy dnes již není! Tento div umění přírody, dílo vody, jež celá desítitisíciletí o něm pracovala, byl zničen za jedinou noc výbuchem vulkánu z 9. na 10. červen 1886.

Dílo Boží moci a moudrosti, plán od věčnosti jím připravený, byl zničen také v několika okamžicích! Jediný neprozřetelný čin, k němuž se dal člověk svést od zrádného anděla, stačil, aby zmařil vše.

Smutné následky prvotní proviny nebudeme široce rozbírat. Ztráta prvotné spravedlnosti a neporušenosti (*originalis iustitiae et integritatis*), t. j. všech darů nadpřirozených a mimopřirozených, svatosti, milosti posvěcující a s ní spojeného přátelství Božího . . . člověk přestal být dítkem Nejvyššího a tím pozbyl i práva na věčnou blaženost . . . ztráta tělesné nesmrtelnosti, probuzení nezřízených žádostivostí, především tělesné, zatemnění rozumu, zeslabení vůle, jež od

té chvíle nakloněna k zlému (vulnus concupiscentiae, ignorantiae, malitiae, infirmitatis), nad to bídy, nemoci, smutné poddanství pod moc knížete temnoty, jemuž se zaprodal, a konečně věčná ztráta Boha, to vše jest smutné ovoce jediného Adamova hříchu. Jím otráveno lidstvo ve svém kořenu, a jaké plody může otrávený strom nést? Následky, pod nimiž stená lidstvo ještě dnes po tisíciletích a bude stenat až do chvíle, kdy poslední syn hříšného praotce zavře oči.

To vše pomine. Všimněme si jen kratičce výsledku: „Adame, kde jsi?“ A teď musí oba ven ze skryše. Nechce se jim valně, ale co dělat. Připadají nám jak malí provinilci doma, kteří si myslí, že svůj kousek chytře ukryli, a zatím otec jen se podívá . . . „Pojďte sem! . . .“ A teď začne vykrucování, vymlouvání, svádění jednoho na druhého. Tak prarodiče; napřed dětinská výmluva: „Nemám šaty.“ „A kdopak ti to pověděl?“ Nebeský Otec sáhl přímo provinilcům do svědomí, dotkl se kousku, který provedli. „Mne svedla Eva.“ „Mne zase had.“ Adam svaluje dokonce vinu na Boha, třebaže nesměle a nepřímou. „Žena, kterou jsi mi dal za společníci“, jakoby chtěl říci: „Proč jsi mi ji dával? Kdybys mi ji byl nedal, nebyl bych hřešil.“

Hospodin se táže obou podvedených, netáže se však svůdce ďábla. Lítosti schopen není, vyznání by jeho vinu nezmenšilo, na odpuštění počítat nemůže. Proto se obrací k němu po výpovědi svedených a ohlašuje mu přímo trest. Velebně začíná 14. verš: „Pravil Hospodin Bůh.“ Tím jsou označena následující slova za theofanii, t. j. pravdu od samého Boha zjevenou. „K hadu“, oslovuje ho jako bytost rozumnou, řeč tedy platí satanu v hadu skrytému a skrze hada jednajícímu. „Protože jsi to učinil . . .“ Tím dostávají slova Hospodinova ráz trestu. „Zlořečený budeš mezi všemi živými země; po prsou svých polezeš . . .“¹ Neobyčejný důraz a majestát spočívá na celém 15. verši. Přesný překlad podle hebrejského textu zní: „A nadto nepřátelství položím mezi tebe a ženu, mezi semeno tvé a semeno její: ono (semeno ženy) rozdrtí tobě hlavu, a ty zraníš jeho patu.“ S hebrejským textem souhlasí řecký a syrský překlad. Latinský úřední text (Vulgata) zní s malou obměnou: „Nepřátelství

¹ Nevykládejme tato slova dětinsky jako Luther, jenž tvrdí, že prý had chodil dříve přímo jako kohout. Plazení hadovo po zemi má být člověku neustálou připomínkou, že jednou se tak bude svůjet přemožený satan u nohou vítězné Panny, po případě u nohou Vykupitelových.

položím mezi tebe a ženu, semeno tvé a semeno její; ona potře hlavu tvou, a ty úklady strojiti budeš patě její."

Přicházíme k *prvnímu proroctví mesiášskému*. *Protoevangelium*, první radostná zvěst z pradávné doby, „pra-evangelium“ bychom přeložili tento obvyklý název dávaný rajskému zaslíbení. První zaslíb, první proroctví, první útěcha daná provinilému člověku. Již v ráji vykreslil sám Hospodin obraz vítězné Panny, na první stránce Písma se stkví, ale hned připomínám: není tu sama, nýbrž se svým dítkem... obraz Osvoboditele v náručí panenské Matky.²

Řecké bájesloví vypravuje, že první žena od bohů stvořená, Pandora, dostala od nich k svatbě skříňku darů s pokynem, aby ji neotvírala. Neodolala však zvědavosti a nadzvedla víko, a ze skřínky se vyrojily na svět všechny bída a strasti, jež jsou nyní údělem lidstva. Jenom naděje zůstala na dně osudné skřínky.

Kdo by nepoznal na první pohled v této báji reminiscenci toho, o čem jsme právě uvažovali? K nepoznání změněná

² Netřeba se zdržovat u protestanské a racionalistické exegeze. Žena, o níž jest v protoevangelii řeč, prý není Maria, nýbrž Eva, a Hospodin chtěl prý říci (nikoli satanu v plazu skrytému, nýbrž hadovi samotnému): „Za to, že jsi to učinil, zneprátním tebe a Evu, všechno tvé hadí pokolení s jejím pokolením; ty se budeš snažit uštknout je do paty, ale oni ti rozšlápou hlavu.“

Dovolím si jen několik otázek: 1. Ve chvíli tak vážné, jak ji líčí Písmo sv. po pádu člověka, kdy Bůh (jak zjevno z celé souvislosti) se chystá ohlásit cosi velikého, vznešeného, nedozírné důležitosti — nevypadá taková řeč v ústech věčného Soudce duchaprázdná? 2. Kdypak přišel v budoucnosti onen předležitý okamžik, kdy Hospodin podle své velebné řeči položil nepřátelství mezi Evou a hadem? Jestliže věc stála za to, aby byla předpověděna a zaznamenána v psaném slově Božím, platí to tím spíše i o uskutečnění. Vyplnění důležitých předpovědí Písmo sv. zaznamenává! (Viz Gn 6. 17—7. 10; 18. 16—21. 1; Ex 25. 17—25. 38 n atd.) „Položím...“ znamená „od počátku bude mezi vámi dvěma nepřátelství.“ Nikoli: „Já vaše přátelství změním v nepřátelství.“ Pak by spíš užil Hospodin výrazu: „Rozdělím mezi vámi.“ (Gn 1. 4, Mt 10. 25, Ř 8. 35, 2 Kor 6. 17 atd.) 3. Proč právě Bůh bude původce tohoto nepřátelství? 4. O nepřátelství v pravém smysle se může mluvit jen u bytostí rozumem obdařených a svobodných. 5. Jde-li o přirozené „nepřátelství“ mezi hadím pokolením a lidstvem, proč není jmenován muž jako representant člověčenstva? Rozumí-li se ženou Eva, pak její potomci by byli (podle mluvy Písma) nazváni semenem Adamovým. 6. Jaký je v tom trest pro ďábla, že člověk bude s hady (ne se

událost, jejímiž svědky pod rajským stromem jsme byli, ale v jednom se s ní shoduje docela. Naděje, jediné naděje zbyla ubohému člověku, s pocitem naděje opouštěl ráj.

Kterýsi francouzský malíř vykreslil rajskou scénu. Proro-diče opouštějí eden, zahradu rozkoše, dveře za nimi zapadly, oba hledí beznadějně před sebe, a tu vidí v dáli na oblacích klenout se duhu, a uprostřed duhy Maria, sklánějíc se z dál-ky k nim jako na pozdrav a útěchu. Nezdárný syn vyhnán od otce z domu, nikdo ho neprovází, jen matka se s ním na prahu loučí a připomíná: „Nezapomenu, nezapomeň ani ty, vzpamatuj se a vrať se. Až ti bude nejhůř, vzpomeň si, že máš matku.“ Provinilemu člověku dává Hospodin též útě-chu — nezaslouženou: „Až ti bude nejhůř, pomni, že přijde jednou vítězná Panna.“ Že tato Vítězka bude zároveň mat-kou opuštěného lidstva, to ovšem provinili nevěděli.

Jak již řečeno, zaprodal Adam sebe i syny v poddanství

všemil) na kordy? 7. Jaká v tom útěcha pro člověka, že se mu podaří někdy (ne vždycky!) rozšlápnout hadu hlavu? 8. Charak-ter mesiášského proroctví je tím docela setřen, o Mesiáši nemůže být ani řeči, leda že se pak text násilně vykládá. 9. Kde jest v Pís-mě řeč o semenu ženy, jde-li o potomky přirozenou cestou naro-zené? Vždycky čteme „semeno muže,“ jen o plodu a Synu panen-ské Matky — ale jen o něm — může být řečeno: „semeno ženy“. (Viz. kap. 10.) 10. Eva jest v Písmě representantem slabosti (2 Kor 11. 3, 1 Tim 2. 14), nikoli vítězství; jí počal na zemi hřích (ib, Sir. 25. 33). Doklady ze sv. Otců viz v odstavci „Maria druhá Eva.“ Sve-dená, přemožená, padlá žena nečiní nikterak dojem vítězné od-půrkyně toho, v jehož okovech právě stenál Pozdější generace nezní její oslavou, jako na př. chválou vítězné Judity. 11. Jiný trest nemohl satana slihnout leč že mu bude vyrvána kořist. Kdo mu ji vyrvé? Bůh mu ji nechce násilím odejmout, ač by tak učinit mohl; aby porážka byla tím více ponižující, pošle ženu s dítětem „Osvoboditelem“, aby ďáblu *právní* cestou (výraz sv. Otců, milý zvláště Lvu Velikému) kořist odňali. Může to být Eva a její při-rozené potomstvo, kteří sami jeho kořistí jsou? Může kořist sama sebe ďáblu odnít? 12. Je-li ona žena Eva, pak nepochopíme její nejužší spojení fysické, morální i časové s vítězným Osvobodite-lem („símě“). Podle slov Hospodinových se objevují oba dva zá-roveň společně na scéně jako vítězní odpůrci satanovi!

Někteří katoličtí exegeté chtějí jaksí „smířit“ protestantský výklad s naším, a to tím, že hledají prostřední cestu. „Žena“ prý znamená přímo (sensu litterali) Evu, nepřímě (sensu typico) Ma-rii. Nepřátelství mezi Evou a hadem by bylo obraz nepřátelství mezi Marií a satanem. (Tak Hummelauer a jiní.) Z důvodů uve-đených nemůžeme souhlasit ani s tímto výkladem.

ďáblovu, a na Pánu záviselo a) zda člověka vykoupí, b) jakým způsobem ho vykoupí. Bůh ve svém milosrdenství se rozhodl: a) ano, vykoupím ho, b) a to skrze ženu a muže, tak jako skrze ženu a muže padl. To sděluje nyní provinilcům, svůdci i svedeným, to jest obsah radostné zvěsti rajske.

Projděme nyní protoevangelium slovo za slovem.

„*Nepřátelství*“³ — a to, jak z hebrejského textu plyne, nepřátelství na život a na smrt, nepřátelství bez smíru a příměří. Nepřátelství má pro satana ráz *trestu*, a proto nemůže značit nic jiného leč *boj*, jenž skončí pro něho katastrofou, t. j. *porážkou*.

„*Položím*“ — *já* položím, *já* budu původce toho nepřátelství a boje.⁴ Budu mít tedy zájem na výsledku boje a sám dovedu ten boj k cíli ode mne vytčenému, t. j. já sám vyzbrojím zaslíbenou ženu vším potřebným a nutným, aby boj byl vybojován čestně a aby vítězství bylo neomylně dosaženo.

Jak si máme toto vyzbrojení a toto nepřátelství představit? Satan zvítězil hříchem, hřích byl tedy vítězstvím pro něho a porážkou pro člověka. Zaslíbená vítězná žena bude tedy všeho hříchu co nejvíce vzdálena, t. j. docela prostá, zvláště však toho hříchu, kterým dosáhl ďábel svého prvního vítězství a jímž dostal člověka do své moci, totiž hříchu prvotného. Vítězná Panna bude tedy dědičné viny prostá. Na každého z nás, sotva vstoupíme do tohoto vyhnanství, vkládá vládce pekla svou ruku: „Patříš mně, jsi můj!“ Kdo nás osvobodí z tohoto otroctví? Milost Pána našeho na křtu svatém (viz Ř 7, 24). Vítězná Panna vstoupila do tohoto údolí slzavého ne jako otrokyně satana, nýbrž jako milená dcera nebeského Otce, na ní klade on svou ruku a praví: „Moje jsi ty“, a ďábel prchá. Maria jest první kořist, o kterou přišel. Její Neposkvrněné Početí jest jeho první porážka a předzvěst jeho úplného potření, první vítězná trofej vykupitelské Krve Kristovy.

Protože však každým hříchem se člověk stává otrokem (nebo chceš-li přítelem) knížete temnoty, bude zaslíbená žena uchráněna i sebemenšího hříchu, aby se satan nemohl nikdy honosit, že i na ní padl stín jeho moci, byť na jediný okamžik. Nepřátelství se satanem znamená, předpokládá a

³ Protože nepřátelství jest schopna jen bytost svobodná (leč že bychom mluvili metaforicky), jest zřejmo, že Hospodín oslovuje *satana* skrze hada jedajícího.

⁴ Všimni si: božský původ (kausalita) — budoucnost — jistota předpověděného nepřátelství.

podmiňuje přátelství s Bohem (srov. Ř 8, 7; Jak 4, 4), jako se podmiňuje líc a rub. Věčné nesmiřitelné, od počátku předpověděné a předurčené nepřátelství s ďáblem uzavírá v sobě ideál svatosti, opak hříchu a zla, zosobněného v démonu. Slíbená žena bude tedy prosta nejen dědičného, nýbrž i každého *osobního* hříchu, veskrze bezhříšná, protože každé přerušení tohoto nepřátelství (t. j. každý hřích, jímž by se druhá žena stala přítelkou satana) by bylo proti slovu Hospodinu a ohrozilo (zmařilo) slíbené vítězství. Situace obou soupeřů (satana a slíbené ženy!) vylučuje jakoukoli možnost vzájemného sblížení.

Žena a její dítě se jeví jako odpůrci satana, obdařeni od Boha posláním a úkolem zlomit vládu satana. Jde o nepřemožitelné *vítězné nepřátelství*, jímž bude ďábel potrestán za to, že svedl člověka (srov. Jan 3, 16). Nadto pamatujme, že vítězná Panna jest slíbena Adamovu potomstvu ještě dříve, než nad ním Soudce vyslovil kletbu, tedy spolu se Synem tak předvedena, jakoby k hříšnému rodu ani nepatřila. „Přátelství uzavřené mezi Evou a hadem znepřátelilo ji (a potomstvo) s Bohem. Aby lidstvo do ztraceného přátelství s Hospodinem bylo zase uvedeno, musí nová žena stát mimo všeobecnou zkázu všeho lidstva. Nepřátelství se satanem tvoří její osobnost, jest charakteristikou její osobnosti, umožňuje dílo (vítězství), k němuž jest vyvolena — jedním slovem: jest jejím posláním. K tomu ji Bůh stvoří a pošle na svět, aby okamžitě začala nepřátelství se satanem a tak připravila jeho porážku.“

Další znaky předpověděného nepřátelství: ďábel jest od Boha vzdálen, jak vůbec tvor vzdálen být může, totiž od Boha zavržen a nenáviděn. Vítězná žena bude tedy Bohu nevýslovně blízká a drahá, od něho zahrnuta vší láskou a přízní, stkvějíc se *svatostí* a tonouc v záplavě milosti tím větší, čím prázdnější je těch darů satan a čím slavnější mělo být její vítězství. Krom toho chtěl padlý anděl svým činem připravit Bohu o jeho slávu, kterou si chystal stvořením člověka. Vítězství nad satanem znamená tedy pro Boha oslavu, a triumfem zaslíbené ženy bude oslaven Nejvyšší, především jeho moudrost a láska. Všemohoucí mohl satanovy pletichy zmařit sám, ale nechtěl tak učinit, nýbrž užil k jeho porážce tvora, člověka, ženy, aby svou moudrost zjevil způsobem nejkrásnějším.

„Položím . . .“ tedy v budoucnosti, v neznámé budoucnosti přijde, ale přijde jistě tvá vítězná odpůrkyně, aby byla ná-

strojem odpouštějící lásky, jež na milost přijímá provinilce. Maria, nástroj Boží lásky — nedýše Boží láska a slitovnost z celého jejího zjevu? Už v ráji k tomu byla určena, již na prahu dějin prohlášena od Nejvyššího za nástroj či lépe za prostřednici jeho milosrdenství ke všemu lidstvu a ke každému jednotlivci. Skrze Marii nám uděluje Pán dodnes dary svých milostí, ona jest hříšnému prostřednicí odpuštění, nikoli náhodně jako jedna z mnohých světic, k níž snad ten neb onen má zvláštní důvěru, nýbrž svým úřadem k tomu určená. Nemůžeme říci: „Kdybychom neměli jí, dal by nám Bůh jinou přímluvkyni, tak jako místo vypadlého apoštola nastoupil jiný.“ Nikoli, Maria k tomu byla stvořena, aby byla všeobecnou prostředkyní Boží lásky a slitovnosti.

„*Mezi tebou a ženou*“ — jednou, určitou, ode mne vyhlédnutou a ustanovenou providenciální ženou.⁵ Žena ovládá situaci, nikoli muž (prozatím), žena jmenována na prvním místě. Čím kdo hřešil, tím jest i trestán (Md 11. 17). „Satan chtěl způsobit nepřátelství mezi člověkem a Bohem, Bůh to nepřátelství obrací proti němu“ (Irenej). Dábel lichotil ženě, jako by byl její přítel — Bůh vzbudí jinou ženu, jež nebude nikdy v přátelství s otcem lži. Falešné přátelství předstíral ženě satan, aby tak zmařil dílo Tvůrce. Právě nepřátelství položí Bůh mezi něho a ženu, aby jím své dílo napravil. Svým předstíraným „přátelstvím“ dostal ďábel do otroctví nejprve ženu, a jejím prostřednictvím veškeré její potomstvo. Nepřátelství druhé ženy bude mít pro něho ten následek, že nejprve setřese jeho okovy žena, a jejím prostřednictvím (vítězstvím jejího „semene“) mu bude odňato veškeré potomstvo Evino. Vítězství hadovo začalo ženou, ženou začne i jeho porážka.⁶ Obojí pak dokonáno mužem: Adamem a synáčkem nové Evy. Výraz „žena“ označuje slíbenou jako ideál ženského pohlaví, zástupkyni všeho ženského rodu. V ní žena satana přemůže, jako v první své

⁵ Plyne to jednak z určitého členu textu hebr. syrsk. a řeck. (τῆς γυναικός), jednak z emfaze, s jakou Hospodin mluví.

⁶ P. Brunetti, misionář ve francouzské Guayaně, vypravuje, jak Bonisové, indiánský národ tam bydlící, vyslechli jeho vyprávění o pádu prvního člověka. Velikým dojmem na ně působilo, že ďábel v podobě hada se vplížil do ráje rozkoše a připravil člověka o jeho štěstí. Když však slyšeli, že Malsia (Maria), tedy žena, rozdrtí jeho hlavu, přemůže ho a napraví zkázu, výkřiky velké radosti a uspokojení se ozývaly z celého shromáždění.

představitelce byla od něho přemožena (Efrém). Tedy již zde naznačena paralela: Maria — Eva.

Tím je trest pro ďábla citelnější, vítězství nad ním skvělejší, oslava Boží větší. „Jeho pekelný plán namíří svůj hrot nakonec proti němu; bude sám chycen do pastí, kterou lidstvu přichystal. Ženou začalo jeho vítězství, ženou začne i jeho porážka.“

Takový rád naší spásy
od věků Bůh upravil,
aby v své se chytil léčce
lidstva ošemetný vrah,
by se lidstvu lékem stalo,
čím je satan otrávil. (Prudentius.)

„*Mezi semenem tvým a semenem jejím . . .*“⁷ První zaslíbení Osvoboditele, proroctví fundamentální pro celé dílo vykoupení. K němu hledí celý Starý i Nový Zákon jako k stěžejnímu zaslíbení, kol něhož se otáčí vše, co Bůh pro člověka vykonal. A již v tomto proroctví je spojena s Osvoboditelem jeho Matka, s Vykupitelem vítězná žena, s Kristem Maria. Jmenována na prvním místě, aby bylo patrné, že v díle nápravy bude mít úkol nikoli vedlejší a podružný, nýbrž podstatný. Spolu se Spasitelem bude v tom velikém

⁷ Slovo „símě“ neznačí nutně všechno potomstvo, nýbrž i jednotlivce, jediného syna (viz Gn 4. 25, 15. 3, 21. 13; Lev. 22. 13; 1 Král 1. 11, 2 Král 7. 12, 1 Par 17. 11). Jde-li o zaslíbení spásy a vykoupení, jako zde (viz Gal 3. 16), znamená „símě“ jediného určitého syna. Výraz „símě ženy“ se vyskytuje v Písmě jen třikráte: Gal 4. 4, Apok 12. 1 (na obou místech o Matce Spasitele) a na našem místě. Viz též, že Gal 4. 4 i jinde, kdekolí jest řeč o časném zrození Mesiáše, se mluví jen o jeho matce (Ž 21. 10 n, Is 7. 14, Mich 5. 3, Jer 31. 22, Mt 1. 16 nn, 2. 11. 13). Není tedy nejmenší pochyby (nechceme-li text vykládat násilně nebo strojeně), že zaslíbené „símě ženy“ jest Mesiáš. Slovem „símě hada“ jest nejlépe rozumět hřích, z návodu hada v ženě počatý, v Adamovi zrozený, hřích, jímž ďábel svět ovládá; druhotně znamená padlé anděly a všechny jeho pomocníky z řad synů Adamových, smutné to ovoce toho hříchu. Všimni si básnické paralely:

Nepřátelství mezi

a) tebou — b) ženou

c) semenem tvým — d) semenem jejím

d) její símě — a) rozdrť tvou hlavu

a) ty — d) poraníš símě na patě.

díle zaujímat místo centrální, jedinečné, jen ona a nikdo jiný. Ta, která od věčnosti trůnila v mysli Boží, uprostřed jeho úradků a plánů, ale ne sama, nýbrž nerozlučně spojena s vtěleným Synem Božím, je s ním spojena i v tomto prvním zaslíbení a bude spojena i v provedení. Jeden úkol a jedno poslání budou mít oba, jedno nepřátelství vůči knížeti temna spojuje oba, jeden a týž boj povedou, společného vítězství dobudou. Vítězství Marie Panny nad ďáblem není snad osamocené nebo rozdílné od vítězství Mesiášova, nikoli — jedno a totéž jest vítězství Kristovo a vítězství její. Rceme: vítězem jest zaslíbený Osvoboditel, ale jemu Nejvyšší přidružil za pomocníci Marii — ne že by sám na to nestačil, nýbrž že „Prozřetelnost k naší spáse toho řádu žádala.“ Nezáleží tudíž valně na tom, praví-li přesněji původní text „ono“ símě (Mesiáš) potře hlavu tvou, nebo méně přesně obvyklý text „ona“, zaslíbená Panna.

„Potře, rozdrť...“ v těchto slovech protoevangelium vrcholí.⁸ Tento triumf nad ďáblem jest jádro a cíl celého proctví a neznamená nic jiného leč osvobození padlého člověka. Přemohu-li já pokušení, mohu také mluvit o vítězství nad pokušitelem, ale co znamená taková jeho porážka? Má význam jen pro mne, zatím co vítězství Kristovo znamenalo záchranu všeho lidstva a mělo význam světový.

Vítězství Mesiášovo nad satanem . . . událost světodějná, jež ve svých následcích trvá dodnes a trvat bude až do konce světa, a ještě po skonání světa, po celou věčnost . . . nikoli

Boj a vítězství semene ženy jest namířeno proti satanu (teprve v druhé řadě přijde v úvahu „símě“ satanovo); proto v druhé části protoevangelia stojí proti sobě jen ty dvě osoby, Mesiáš a ďábel.

Ze „símě ženy“ nemůže znamenat v našem případě všechno potomstvo Evino, jest nade vši pochybnost jisto, protože toto jest símě Adamovo, a z Evy pochází jediné prostřednictvím seminis viri. Tím, že mluví Hospodin o semenu ženy, dává nepřímou na jevo, že slíbený syn se narodí jenom z ní, způsobem nadpřirozeným, tedy panensky. Símě muže (= potomstvo Adamovo) jest již tu chvíli, co Hospodin mluví, od ďábla přemoženo a jeho panství propadlé — opak semene ženy, jež nad ním zvítězí. Z toho plyne, že žena, jejíž „símě“ Mesiáš bude, je ta, která mu dá bezprostředně život, jelikož z Evy pochází Mesiáš mediante seminis viri.

⁸ Dva zářící paprsky pronikají rajskou předpovědí a šíří světlo vůkol: vítězství nad satanem (hříchem) a mateřství slíbené ženy. Dvě největší milosti Marie Panny, božské mateřství a plnost svatosti (Neposkvrněné Početí), tvoří tedy porážku satana a vysvobození (vykoupení) lidstva.

na tisíce, nýbrž na miliony vysvobozených z područí sata-
nova budou věčně tvořit čestnou družinu vítězného Krále
a jeho omilostněné vyvolené pomocnice, již v edenu zaslí-
bené. Uslyšíme o tom ještě více, ale uveďme si na mysl již
teď pro snadnější porozumění všeho, co následuje: tím, že
jest Maria vyvolena za společnici Kristovu v jeho velikém
dile, tím, že má podíl na dobytí velikého triumfu nad pekelným
hadem, není (jak zřejmo) nikterak zastíněn Kristus ani
zmenšen význam jeho postavení jakožto jediného Vykupitele
lidstva. Ale také tím není zmenšena velikost vítězné
Panny. Naopak, jak ve vyvolení, tak i v zaslíbení a v pro-
vedení právě to ji činí velikou a vznešenou — její spojení
s Kristem. Co činí apoštoly tak velikými v království Bo-
žím? Že mají podíl na kněžském, královském a učitelském
úřadě Kristově. Nejvyšší úředník v říši vděčí za svou moc
a postavení jedině tomu, že jedná jménem vládce. Odděl ho
od krále, a mizí jeho velikost; odděl apoštoly od Krista, a
pomíjí vznešenost jejich úřadu; odděl Marii od Krista, pa-
nenskou Matku od Božského Syna, a zhasne všecken lesk
její slávy i vznešenosti, tak jako hasne světlo měsíce, odvrá-
tí-li se od slunka.

Tím jest dána dostatečná odpověď na všechny protestant-
ské námitky proti dosavadním vývodům. Ze všech našich
úvah jest neustále patrné, že jediný důvod velikosti Marie
Panny jest její Božský Syn.⁹

Ostatní slova protoevangelia můžeme pominout. Původní
text hebrejský „ono (símě ženy) rozdrť tobě hlavu a ty
zraníš jeho patu“ má smysl: V předpověděném boji budeš
se snažit svého odpůrce zničit, ale jenom ho poraníš, sám
však docela podlehneš. Satan skrze své nástroje přivede
Mesiáše na kříž, zasáhne jenom jeho lidskou přirozenost
(patu), ale ani toto nepatrné vítězství nebude trvalé, ukři-
žovaný vstane z mrtvých (naše velkonoční píseň: „Rány je-
ho jsou zhojeny“). Ale právě ta zraněná pata rozdrť hadu
hlavu, t. j. právě svou smrtí podlomí a zničí Mesiáš vše-
cku moc a nadvládu satanovu. Náš obvyklý text není tak
hluboký jako původní a znamená: Ona, zaslíbená žena, do-

⁹ V tom okamžiku, kdy ty ho poraníš na patě (kdy zničíš jeho
tělesný život), on rozdrť tvou hlavu: svou smrtí tě přemůže, vy-
svobodí lidstvo z tvého otroctví a podvrátí tvou vládu. Vítězný
Mesiáš stojí, had se bezmocně u jeho poraněné paty svíjí. Vítěz-
ství satana bude chvilkové a zdánlivé, triumf Vykupitele pravý a
věčný. Z jeho utrpení a smrti svoboda a život ztracenému lidstvu.

sáhne (ve svém Synu a skrze něho) dokonalého vítězství nad tebou, ale ty neustaneš nikdy strojit úklady těm, kteří budou požívat ovoce jejího vítězství, totiž vykoupným. (Srov. Zjev 12. 17.)

B

Dvě skupiny ovládají a vyplňují situaci: jeden pár po boku toho, jemuž se zaprodal — druhý pár uvádí na scénu sám Hospodin, snímaje a odhaluje závoj s budoucností. Dvě skupiny, představující dvojí lidstvo. V každé skupině žena a muž, v každé oba dva nerozlučně spjati: jedni ve hříchu, porobě satana a rozmnožování přirozeného tělesného života; druzí v nepřátelství a boji proti ďáblu, v obnově lidstva a ve zprostředkování nadpřirozeného života.

V celé perikopě (Gn 3. 15nn) jest obsažena překrásná theologie. Satan (nástrojem jest mu had) přivede k pádu ženu, žena muže, muž strhne do pádu celou přírodu, jejímž králem byl a již zneužil (požitím zapověděného ovoce — převrácené užívání tvorů, t. j. proti vůli Boží). Trest jde touze cestou (jus talionis, oko za oko): o vládu nad přírodou člověk přišel a musil ji postoupit ďáblu — ten se stává „knížetem tohoto světa“, ovšem v nejhorším smyslu. Příroda tyransky ovládá člověka, musí se s ní nyní rvát o plody, které mu dříve do klína ochotně sypala („zlořečená země v díle tvém . . . trní a hloží ponese tobě . . . v potu tváře své . . .“). Muž ovládá¹⁰ ženu („pod mocí muže budeš“). Žena (druhá, slíbená, od Boha poslaná), zvítězí nad satanem, jenž ženu svedl, a až bude potřen, zvedne se z jeho poroby všechno lidstvo,¹¹ které si skrze ženu podrobil. Pak padne jeho trůn, zbudovaný podvodem, lstí a lží.

Hříchem Adamovým přestává stav prvotné spravedlnosti (status originalis justitiae), člověčenstvo propadá do stavu přirozenosti padlé (kleslé, status naturae lapsae). Hospodin

¹⁰ To, co bylo před hříchem přirozené a bez jakéhokoli pokoření, totiž že muž jest hlava ženy (1 Kor 11. 3, Ef 5. 23), stává se po hříchu trestem. Vláda muže jest ženě tísnivá a stává se ji křížem, protože následkem zvrácených vášní se nedovede muž ovládat, aby ženě vládl v lásce a s úctou, a jeho moc nad ní se zvrhne v tyranii. Viz poměr obou v pohanství!

¹¹ Především žena — „vítězstvím Mariiným snata s ženy stará kletba, pod níž stenala“ (Otcové), žena přestane být (v křesťanství) otrokyní mužovou a jeho vášni — leč by odmítla svobodu, kterou jí Maria s Kristem osvobodila, a dobrovolně trvala v otroctví vášně — v říši temna raději než v království světla.

prohlašuje stav nápravy (status naturae reparatae). Je tedy protoevangelium základ a fundamentální dogma nového řádu. Ti pak, skrze něž Hospodin provede a na nichž zbuduje¹² tento nový řád a nové lidstvo, jest zaslíbená vítězná Panna a její Syn. Ti dva budou vykonavatelé největšího díla jeho slitovné odpouštějící lásky a křísící moci. Bez protoevangelia nerozumíme vůbec Starému Zákonu a způsobu, jímž se Bůh k člověku (padlému) choval, významem se nemůže to- muto verši (Gn 3. 15) rovnat žádné dogma, byť sebe vzneše- nější. Co však nás na protoevangeliu zajímá, jest okolnost, že Maria jest spolu s Kristem vykonavatelka tohoto plánu, pojata jako podstatný činitel do jeho provedení. Maria a Je- žíš se stávají duchovními prarodiči nového lidstva, a Bůh sám se postará, aby jejich podnikání nikterak zmařeno ne- bylo. „Ozvěna tohoto zaslíbeného ustavičného a dokonalého spojení Marie s Kristem jest pozdrav Alžběty, v němž jest Maria jakožto (jediná) požehnaná mezi ženami, sdružená s požehnaným plodem svého života.“ (Scheeben.) Společné vítězství obou nad satanem je tedy lidstvu pramenem usta- vičného požehnání, a ve zprostředkování tohoto požehnání tvoří Maria s Kristem nerozdílnou jednotu, tak jako Eva s Adamem tvořili jeden princip ve zprostředkování kletby.

V tomto proroctví o vítězné Panně jest zároveň vykreslen obraz *pomocnice křesťanů*. Ať jde o všeobecné potřeby ce- lého křesťanstva, ať jde o jednotlivce, vždy jest Maria naší *vítěznou* pomocnicí, před níž musí peklo ustoupit a vydat svou kořist. V indickém městě Tanjahur bylo vyhlédnuto místo pro katolický chrám nablízku hlavní pagody (pohan- ského chrámu). Ohromná socha boha Poulayra, s tváří dá- belsky rozšklebenou, jak indické modly namnoze vypadají, trůnila uprostřed, majíc na hlavě masivní kovovou korunu. Když byl kladen základní kámen mariánské svatyně a když na něj dopadly první krůpěje svěcené vody, spadla sama sebou koruna s hlavy modly — koruna, kterou sotva šest mužů uneslo! Satan musí couvnout před vítěznou Pannou!

Pomocnice křesťanů . . . Musili bychom přidat dlouhý od- stavec, kdybychom chtěli jen krátce vypočítat, kolikráte prosila křesťanská Evropa za přímluvu vítěznou Matku Me- siášovu v dobách, kdy šlo o bytí a nebytí křesťanské kultury a křesťanských národů. Aspoň několik drobtů. Mohamedán- ští Arabové, sršící živelní silou náboženského fanatismu, je-

¹² Oč větší a významnější jsou tato slova věčného Soudce než slova Kristova: „Tys skála, a na té skále vzdělám církev svou“!

muž nic neodolalo, svírali Evropu jako v kleštích, od východu přes severní Afriku až na západ. V celotýdenní urputné bitvě u Xeres de la Frontera roku 711 jim Visigotové podlehli, jejich říše vyvrácena a Španělsko celé se dostalo do jejich moci. Jen v Pyrenejských horách se udržela hrstka křesťanů. Teď ještě musí padnout východ, zničit říši východořímskou! Kolikrát se o to pokusili! Poslední nejdívější útok na křesťanský Cařihrad učinili za šest let po vítězství na vzdáleném západě. Padne-li Byzanc, jest jim cesta do Evropy volná, a to s obou stran. Celé město vzývalo na kolenou „Nejsvětější“, jak Řekové svatou Pannu nazývali, a vítězství Lva Isaurského (tehdy ještě nebyl obrazoborcem) zachránilo jak říši, tak celou Evropu. Když pozdější císařové, na příklad Manuel Komnen, slavili triumf po vítězství nad pohanskými divými kmeny, ohrožujícími říši, byly ulice vyzdobeny purpurovými, zlatem vyšívanými koberci, na triumfálním voze se však nevezl císař jako za dob césarů v Římě, nýbrž trůnila na něm socha neb obraz svaté Panny.

Jenže Cařihrad se odcizoval vždy víc a více církvi Kristově a tím i Kristu. Mezitím se Arabové na západě pokusili o vpád do Evropy. V máji roku 1211 se z Afriky přeplavilo do Španělska na půl milionu bojovníků. U Navis de Tolosa došlo k rozhodnému boji. Na křesťanských praporech zářil kříž a obraz svaté Panny. Maurové byli poraženi, odraženi,¹³ a zatím co Cařihrad, nehodný ochrany nebeské vládkyně, padl¹⁴ do rukou Turků r. 1453, byla dobyta poslední maurská bašta ve Španělsku.

¹³ V celém Španělsku se dodnes slaví na památku toho vítězství každoročně 16. července svátek „Triumf sv. kříže“.

¹⁴ Ve svátky svatodušní na neděli 28. máje ustanovil sultán Mohamed poslední útok na město, v jednu hodinu po půlnoci Cařihrad padl. Největší blud řecké církve, jehož se tvrdošíjně držela, byl proti učení církve o Duchu svatém. Zatím co v celé Evropě věřící shromáždění ve chrámech se modlili „jenž z Otce a Syna vychází“, pobíjeli Turci v dobyté baště rozkolu bez rozdílu každého, jehož zastihli, a chrám Boží Moudrosti, svědek pustého vraždění uprostřed svatyně, byl proměněn v mešitu. Jerusalems, jehož velký hřích byl popírání božství Syna Božího a nevěra v poslaného *Mesiáše*, jež předobrazoval velikonoční beránek, byl obležen o *velikonocích* — o svátcích, kdy spáchal před 40 lety boho vraždu. Cařihrad zase dobyt o svátcích Ducha sv. — Pro zajímavost uvádíme ještě toto: Dietmaršové byl malý nárůdek pod panstvím biskupa brémského, měli však ve skutečnosti naprostou svobodu, byla to jakási republika sedláků. Dánský král Jan si je

Nedaleko Granady ve Španělsku jest pahorek (vrch Padulský), jež bychom mohli nazvat španělským Řípem nebo Hostýnem. Od lidu jest nazýván el ultimo sospiro del Moro — poslední povzdech Maurův. Na tom pahrbku stojí v únoru roku 1492 Boabdil, poslední maurský vládce na poloostrově, a hledí smutně na ztracenou državu. Toho měsíce totiž padla Granada, poslední maurská tvrz, a zatím co královští manželé (Ferdinand a Isabela, kteří společně pracovali o dosažení vítězství křesťanských vojsk) slavili vjezd do Granady, opouští Boabdil Evropu. Toto vítězství není však osamělou událostí, prostě vepsanou jako mnohé jiné do análů dějin a zmizelou bez ohlasu v moři zapomenutí. Tisíce osvobozených otroků v průvodu královských manželů hlásalo, že dobytí Granady znamenalo úplné osvobození křesťanského Španělska z otroctví půlměsíce, a pro celou zemi začátek nového věku, netušeného rozmachu ve všech odvětvích kultury — stačí jen připomenouti Kolumba, Vegu, Calderona atd. Zajímavé jest, že při obléhání Granady jeden rytíř křesťanský (Fernando de Pulgar) odvážně vnikl do hradeb, chráněn neproniknutelnou nocí, dostal se až k hlavní mešitě a tam na bránu přibil lístek se slovy „Ave Maria“. Druhého dne čtou Mauri plní zděšení tento andělský pozdrav v předtuše, že jest jim předzvěstí nedalekého vítězství kříže. Na místě, kde ona mešita stávala, pne se dnes k nebi mramorový sloup Panny bez poskvrny počaté.

Zatím co mohamedáni na západě odražení, rostlo turecké nebezpečí na východě. Ke komu se obracely zraky veškerého křesťanstva v rozhodné chvíli? Svátek Královny svatého Růžence nám připomíná první neděli říjnovou r. 1571, bitvu u Lepanta, kde po prvé nepřemožitelní Turci poraženi od Don Juana — na admirálské lodi byl na stěžni zavěšen růženec, a v Římě tu chvíli všechen lid shromážděný v kostelích vzýval Královnu růžencovou. Svátek Jména Panny chtěl podmanit, vyslal na ně 14 tisíc ozbrojeného vojska, císař Maxmilián se omezil jen na planý protest, a všichni sousedi nechali republiku na holičkách. „Musíme si pomoci sami“, rozhodli se Dietmaršové. Dívka, jež z lásky k vlasti složila slib ustavičné čistoty, nesla korouhev sv. kříže. V neděli 17. února 1500 se vrhli všichni v boj proti mnohonásobné přesile nepřátel s heslem: „Hilf, Maria mild.“ Šest tisíc Dánů zůstalo na bojišti, Dietmaršové ztratili jen 52 mužů. Po 59 letech se Dánové zase pokusili o podmanění tohoto národu. Ale r. 1559 byli Dietmaršové už protestanty, už nevolali: „Hilf, Maria mild“, a v máji toho roku podlehl dánskému vojsku.

Marie připomíná nám vítězství Jana Soběského u Vídně 12. září 1683. Maltu bránil velmistr Johanitů v čele čtyř tisíc mužů proti sto tisícům Turků celé čtyři měsíce. Sevření křesťanští rytíři začali konečně devítidenní pobožnost před svátkem Narození Panny Marie, a právě ve svátek nepřátelé odtáhli (r. 1465). Za patnáct let potom se ubránili Johanité na Rhodu ohromné přesile Turků, a sultán Mohamed téhož roku sestoupil do hrobu s trpkým vědomím, že on, jenž vyvrátil dvě stě měst, dvě císařské residence a sedm království, nemohl přemoci hrstku rytířů.

Nemysleme však, že pomoc křesťanům v boji proti vnějším nepřátelům jest jediné nebo hlavní, čeho se vojínům Kristovým od Pomocnice křesťanů dostává. Satan sice bojuje i železem a ohněm proti církvi Kristově, naskytne-li se mu příležitost, ale hlavní jeho zbraně jsou jiné. Nezamítá ani dnes staré zrezavělé zbraně, totiž krvavé pronásledování, jak jsme v posledních letech viděli v Mexiku a v Rusku (v menším měřítku v Německu, Španělsku a Maďarsku, když se rudí dostali k veslu). Sáhne i k sektaření, jak jest dokladem naše nová sekta.¹⁵ Ale především pracuje dnes nevěrou a nečistotou. Kolik duší už urval těmito zbraněmi milovníku duší! Otevřme jen poslední stránku Písma sv. ! Ve Zjevení sv. Jana čteme ve 12. kapitole o boji, ježž drak, „had starý, kterýžto slove ďábel a satanáš, jenžto svádí veškerý okrsek země“, podnikl proti ženě, jejíž obraz viděl duchovní syn Marie Panny na nebi — ženu oděnou sluncem, s měsícem u nohou a dvanáctihvězdným diadémem na hlavě. Když drak proti ženě nic nepořídil, „rozlítil se na ni a odešel bojovat s těmi, kteří jsou ze semene jejího a mají svědectví Ježíše Krista“. O těch, kteří ho pak přemohli, praví

¹⁵ A právě sekty mají instinktivní nechuť k úctě mariánské, a zatím co nevěra nechá sv. Pannu nepovšimnutou, předstihují se sektáři v tupení Matky Boží. Proč? Vyciřují dobře, co znamenají slova církve, pocházející z 8. století: „Raduj se, Maria Panno, všechny bludy jsi potřela po veškeré zemi.“ Karel V. podniká válečnou výpravu do Tunisu; napřed si zajde na Monserrate vyprosit si pomoc od milostné Panny v boji proti námořnímu lupiči Barbarossovi. Sv. Ignác vykonal pout na totéž místo, než vytáhl do boje proti protestantským bludům. Onen vysvobodil z jařma saracenského otroctví třicet tisíc křesťanských zajatců, kolik nesmrtelných duší zachránil z jařma protestantských bludů se svou armádou Ignác? Ale oba bojovali, třebaže různými zbraněmi, pod auspiciemi vítězné Panny. Při schůzi evangelického svazu v Drážďanech r. 1905 varoval jeden pastor: „Chcete-li kterého

Jan, že „zvítězili pro krev Beránka“, t. j. s pomocí a milostí Boží.

Satan je „spoután“, jak čteme ve Zjevení, a to slovo znamená vítězství Ježíšovo a Mariino. Nicméně neustává strojit úklady vyznavačům Kristovým. Mesiáš a jeho vítězná Matka ho učinili neškodným — v tom smysle, že pozbyl práva na lidské pokolení. Tím však není řečeno, že dá úplný pokoj nám, kteří si podle vůle Boží musíme nebe vybojovat. Pokušitel . . . vášně a svět mu v tom výtečně pomáhají. Kde vzít sílu? Vyprosit si ji od té, jež už jednou nepřítele lidského pokolení rozdrtila svou panenskou patou! Každé naše vítězství v pokušení jest obnovení jejího prvního triumfu nad satanem. Kolikrát zvítězíme, tolikrát roste sláva vítězné Panny, a ta, jež nad ním zvítězila tehdy, má síly a moci dost, aby nad ním vítězila denně v nás a skrze nás. Jako veškeren lid věřící spínal kdysi v těžkých chvílích ruce k vítězné odpůrkyni satanově a nebyl nikdy oslyšen — a kdož ví, zda ji nebude musit vzývat zas? — tak spěchá a utíká se k ní v pokušení a ve svých bojích každá duše stísněná. „V bojích o čistotu jsem spěchal k Marii, ona mi byla vším. Časté návštěvy jejího obrazu ve farním kostele a úcta mariánská mne vedla k častému přijímání sv. svátostí, Kristus ovládal mou duši víc a víc, stal se králem mého srdce, aniž jsem si toho byl vědom. Maria mne přivedla na srdce Spasitelovo.“ Tak vypravuje jeden student (P. Esch, Maria a mládež; tam lze nalézt řadu podobných dokladů).

Chrám Panny Marie Vítězné v Paříži jest hlasatelem vítězných bojů, jež vedou věřící s nepřítelem spásy pod ochranou a s pomocí Matky Boží, útočiště hříšníků. Uprostřed Paříže, kde bývalo středisko všech politických piklů, stojí tento chrám, obklopený divadly a jinými domy zábav i hříkatolika přimět k odpadu, dejte pozor na úctu mariánskou! Tu si nechtějí dát vzít a zůstanou raději katolíky!“ Kdysi velcí mužové zakládali řády k vysvobození zajatých z moci nevěřících. Ignác, jako před ním Dominik a František a po něm přemnozí jiní, založil řád k vysvobození duší z tenat a okovů bludů a hříchů. Kolik řádů obojího druhu postaveno pod ochranu vítězné Panny a ozdobeno jejím jménem! Jméno Mariino nosili Mercedáři, kteří vykoupili na tisíce otroků, jménem Mariiným se honosí dnes ne jeden misionářský a apoštolský řád, jenž získává Kristu duše. Při slovech „Pomocnice křesťanů“ se obyčejně myslívá na vnější pomoc poskytnutou od sv. Panny v těžkých dobách, protože bije více do očí, ale neskonale důležitější jak jednotlivcům tak zvláště církvi jest ochrana před bludy a zkázou víry.

chu. Správce farnosti skoro zoufal, vida, že lid umírá bez sv. svátostí, že chrám jest i v neděli prázdný, že ze 27 tisíců farníků přijalo za rok 720 věřících sv. svátostí. Na začátku adventu r. 1835 přišel při nejsv. oběti na myšlenku zasvětit farnost nejč. Srdci Panny Marie. Ještě téhož dne ohlásil na večer kázání, a mimo nadání byl chrám plný a zpovědnice obležené, třeba že nebyla neděle. Založené tam bratrstvo ke cti nejč. Srdce P. Marie se brzo rozšířilo po celé Evropě. Obrácení nesčetných zatvrzelých hříšníků, dosažená na přimluvu Patronky bratrstva, vykazují dějiny sdružení za první desetiletí celé tisíce. Tím se osvědčuje Maria bez ustání onou vítěznou Pannou v ráji slíbenou, útočištěm hříšníků, jimž jako nejubožejším ze všech vykoupených platí láska jejího Srdce zvláště, stejně jako láska Spasitelova.

VII. COŽ EVA ZTRATILA, PANNA NAVRÁTILA . . .

Skrze ženu smrt, skrze ženu život; skrze Evu zkáza, skrze Marii spása. (Augustin.)

A

Kterýsi spisovatel má tuto alegorii: Neposkvrněná Panna byla se svým dítkem vtržena do třetího nebe. Ježíšek rozkázal andělům, aby na nebeských nivách natrhali růží a lilií a z nich uvili věnce. Brzo stáli před svatou Pannou s třemi věnci. Z padesáti růží, bělostných jak alpský sníh, byl uvit první; po deseti růžích následovala vždy lilie. Druhý věnec byl z květů žhavých jako purpur, třetí ze stkvoucích jako zlato. I do těchto dvou vpleteno po pěti liliích. Ježíšek v náručí přesvaté Matky přijímá z rukou andělů věnce a staví jeden za druhým na skráně své Rodičky. Třikrát mu je Panna nejpokornější vrací, třikrát je klade na hlavu jemu, třikrát zase Jezulátko jimi ovíjí přesvaté čelo své Matky, a s těmi nebeskými květy na hlavě se vrací omilostněná Panna spolu s božským dítkem na zemi.

Co znamená tato alegorie? V růžích poznáváš stopadesát Ave růžencové modlitby — patnáct lilií, patnáct tajemství, jimiž připravena, vykonána a dokonána naše spása, a na těch tajemstvích má podíl i Matka Spasitelova. Každé drahocenné — drahocennější než všechny poklady, jež v sobě tají vesmír. V jednom pařížském museu (v Louvru) bys viděl růženec s velikými zrny. Kdybys je otevřel, uzřel bys uvnitř vzácnou a překrásnou uměleckou práci, na př. andělské zvěstování při prvním, korunování Marie Panny v nebesích při posledním desátku. Tajemství, jimiž nám vydobyta spása. Michelangelo na obraze posledního soudu vymaloval padajícího do hlubin, jenž oběma rukama se chápe růžence zavěšeného nad propastí a po něm z propasti vzhůru, k nebi . . .

Vydobyta spása, vrácena ztracená láska Otce, ztracený ráj . . . Jedna legenda vypravuje: duše přichází k nebeské bráně — zavřená! Pokouší se dostat dovnitř, zkouší všechny klíčky, každý selže. Konečně si vzpomene, že má u sebe růženec, modlitbu Mariinu; zkusí, a křížkem u růžence otevře. Maria spolu s Ježíšem otevřela rajske dveře, od Evy zavřené, a přivedla lidstvo k Otci, od něhož bylo pramatkou odvedeno. Což Eva ztratila . . .

Na sv. Hostýně se to stalo, za války... Kazatel mluví o lásce sv. Panny, a náhle slyší výkřik; hledí za hlasem, a vidí vojína svírat v náručí děvče. Sestřička přišla k Matce Boží prosit za bratříčka; týž dostal právě dovolenou, a než-li se odebral k svým drahým, zašel na mariánskou horu poděkovat nebeské Královně, a před jejím milostným obrazem se oba setkali.

Shledání u Matičky... Táž Matka Boží a Matka naše kdysi zprostředkovala jiné shledání: zbloudilého člověka s usmířeným Otcem. K tomu vyvolena, k tomu stvořena, k tomu dílu Spasiteli přidružena. Napravit dílo Evino a stát se lidstvu druhou, lepší matkou, lepší Evou.

Maria — druhá Eva: toto slovo obsahuje v sobě tolik theologie, že skoro celá mariologie se v něm jako v ohnisku koncentruje. Protože má takovou důkaznou sílu a vrhá na veškeré učení víry o Neposkvrněné tolik světla, nerad bych tuto stať pominul, třebaže do lidového čtení se méně hodí. Velikost Matky Boží však omlouvá naše počínání, a snad se najdou čtenáři vděční i za tento těžký odstavec, jenž jasněji osvítl vznešenost Matky Boží a dopomůže k lepšímu pochopení její velikosti.

K paralele „Maria — druhá Eva“ zavdal podnět (nepřímo) sv. Pavel. V 5. kapit. listu k Řím. rozvádí totiž paralelu „Kristus — druhý Adam“, a té si musíme všimnout, abychom pak všestranně pochopili, co znamená slovo „druhá Eva“.

Držíme-li se skotistické sentence (str. 34), pak měli prarodiče posláni vypěstít oba spolu strom lidského pokolení, aby vyspěl ve štěp co nejušlechtilejší. Tak bude uschopněn, aby z něho vypučel působením božské moci nejkrásnější plod a květ, vtělený Syn Boží a jeho přesvatá Matka. Kristus bude hlavou lidského pokolení, Maria srdce — a Adama (po případě oba prarodiče) bychom pak mohli nazvat kořenem, z něhož strom (lidského pokolení) nejen vyrostl, nýbrž byl i oživován životní mízou. Bez obrazu: od prarodičů bychom dostávali nejen život tělesný, nýbrž *dědili* bychom od nich i *život duchovní* — svatost (milost posvěcující) s veškerým doprovodem (komonstvem) nadpřirozených i mimopřirozených darů (str. 103).

Hřích Adamův všecko zvrátil. Smím-li zůstat u svého obrazu — nyní v přírodě neuskutečnitelného — pak bychom musili říci: kořen nadobro uschl, a z něho vyrostl uschlý strom s uschlými větvemi a ratolestmi, bez listí, bez květů,

bez plodů. Tvůrce měl na vybranou: buďto jej nechat tak, *ponechat jej osudu*, a každou jeho suchou větev, neschopnou života a tudíž ani plodů, po ulomení uvrhnout na oheň, t. j. zavrhnout každého člověka; nebo jej *celý vytnout* — zavrhnout okamžitě oba vinníky, dříve než dají komu život, a zasadit nový strom, t. j. stvořit nového praotce (třeba zase z hlíny); nebo *vlít zázračně nový život* do odumřelého kořene a stromu. Nic z toho nevyvolil Nejvyšší, nýbrž — rozhodnuv se, že neponechá celý strom zkáze — ustanovil, že v něm *vzkřísí život*, a to tím, že na něj štípí životodárnou ratolest (kap. 10, Is 11. 1), z níž by se rozlil život do celého stromu, kde nenarazí na překážky.

Lépe by bylo říci: vtělený Syn Boží *se uklíní* (skrže Marii) na strom lidského pokolení. Materiálně, podle těla, vypučel sice z toho uschlého stromu, ale máje v sobě (a od sebe) božskou mízu (život). Tím se stává, že strom má dvojí kořen: jeden uschlý, Adama, jenž z pod země materiálně (tělesně) větve (lidstvo) buduje; druhý „sluneční“, životodárný, Krista,¹ z něhož do mrtvých větví proudí život — slunce bvchom mohli přirovnat k božství, pramenu všeho života. „Druhý Adam“ jest vpravdě hlavou člověčenstva.

Bez obrazu: kdyby nebyl Adam hřešil a Syn Boží se přece vtělil, byl bv přišel jako král. Hříchem se původní plán změnil (str. 72), a syn nebeského Otce přišel především jako *lékař*, obnovitel, životodárce zhynulého lidstva, aby je vzkřísil k ztracenému životu, a tím si i *zasloužil* stát se králem znovuzrozeného člověčenstva. Přišel jako Tvůrce (lépe „obnovitel“) a dokonatel nadpřirozeného řádu (milosti a svatosti), kteroužto obnovu provedl svou vykupitelskou smrtí — přišel tedy jako *Spasitel* — a až dílo od Otce v ráji založené a hříchem zmařené zase obnoví, pak se ujme vlády nad obnovenou zemí. „... aby tajemství lidské spásy dokonat, a podmaně všecko tvorstvo své vládě, nesmírné velebnosti tvé odevzdal věčné a světové království pravdy a života, svatosti a milosti, spravedlnosti, lásky a míru.“ (Liturgie, preface ve svátek Krista Krále.)

Vzpomeňme slov sv. Lva Vel., jimiž oslavuje knížete apoštolského. Mluví o zakladateli Říma: klade základy k římským zdem, a potřísni je krví bratrovou, jako by ten zločin do základů města vložený byl semenem nepravostí, jimiž pohanský Řím oplýval a shnil. Petr přinesl hnílobě

¹ Mysleme třeba na rostliny (orchideje, liany), jež mají kořeny nad zemí a jimi ssají život ze vzduchu.

smrti propadlému Římu slovo oživující víry Kristovy, a tím se stává daleko více hoden jména otce města, než jeho první zakladatel.

Všechna milost, jíž se prarodičům na počátku dostalo a kterou nám měli co dědictví odkázat, byla milost daná (zdarma a svobodně) od *Stvořitele* (jako andělům, gratia Creatoris). Po spáchaném Adamově hříchu každá milost, jíž se lidstvu dostává, jest zasloužena *vykupitelskou smrtí Kristovou* (gratia Salvatoris), a jen z ohledu na jeho zásluhu ji Bůh uděluje, ať před příchodem Spasitelovým, ať po něm. Praví-li však sv. Pavel: „Tam, kde se rozhojnil hřích, ještě hojnější se ukázala milost“ (Ř 5. 20), jest mu přisvědčit bez váhání. Nejen že velikost, význam, vznešenost Kristova jest daleko větší, než kdyby nebyl Spasitelem lidstva: i ovoce jeho díla jest daleko hojnější než původní milost v ráji daná; více jsme obdrželi od Krista než ztratili skrze Adama. Kristus jest původce našeho života — vyššího, nadpřirozeného, jediného života (par excellence). Jakou vděčnost cítíme k Adamovi? Asi takovou jako k hlíně, kdyby nás z ní Hospodin vytvořil. Nikoli vděčnost, ale obžalobu vznášíme proti prarodičům, jak praví pěkně sv. Bernard. Nikoli jím, nýbrž jinému páru platí a patří veškerý náš vděk.

Jinému páru — jest již na čase všimnout si Adamovy pomocnice. Slovo Hospodinovo (Gn 2. 18) trpkou ironií osudu, smíme-li užít tohoto obratu, nabylo ve skutečnosti docela opačného významu, než jaký on zamýšlel. Žena stala se mužovi špatnou pomocnicí — k hříchu a zkáze. „Žena a had vykopali propast (hrob) a strhli do ní Adama...“ (Efrém.) Žena se stává nástrojem satanovým k převrácení muže a tím ke zkáze lidstva. Nikoli na jejím, nýbrž na Adamově hříchu závisel náš osud, blaho nebo zavržení; ne její, nýbrž jeho hřích na nás přechází. Eva však jeho hříšný skutek připravila, na svět „avedla“, vědomě a dobrovolně svádějíc muže k přestoupení zákona, na němž záviselo štěstí a zkáza všeho potomstva. Byla tedy (od ďábla užitou) prostřednicí k uskutečnění hříchu — nebýt jí, nebyl by muž hřešil. — Tedy „pomocnice“ — bohužel k čemu a v čem! Hřích ženy se stává *doplňkem* (logicky, ne časově!) hříchu prvního člověka a činí jej společným hříchem prvního páru. Jako oba společně zplodili všechno lidstvo k životu těla, tak zplodili společně své syny i k hříchu — plozením jsme od obou dostali tělesný život i (dědičný) hřích.

Když pak Otcové četli u sv. Pavla: „Skrze prvního Ada-

ma přešla na všechny smrt, skrze druhého Adama život —“ takže druhý Adam napravil, co první zkazil: tu bylo docela na snadě, že si dali otázku: „První Adam měl společníci a pomocníci hříchu — nemá druhý Adam též společníci a pomocníci v díle spásy? A kdo může být tou druhou Evou, jež po boku Spasitele napravila dílo první hříšné Evy?“

Tuto otázku vyslovit — a odpověď jest dána v ní a s ní. Pavlova paralela „Kristus — druhý Adam“ vyvolala jako svůj protějšek a doplněk: „Maria — druhá Eva.“ Nebylo třeba dlouho čekat. Již první Otcové a apologeti tento krok učinili a apoštolovu paralelu doplnili. Justin († asi 167), Irenej († asi 202), Tertullián († kolem 240).

Všimněme si těchto tří mužů a jejich trojího tradičního (patristického) svědectví trochu blíže. Není v nich pozorovat, jak to jindy bývá, pomalý vzestup od nesměle nadhozené myšlenky k plnému rozvití, jež následuje někdy až po staletích. Všichni tři pojednávají o našem předmětu s takovou zevrubností a obsažností, že plností obsahu je už nikdo z pozdějších Otců nepředčil. Nadto reprezentují trojí neb čtverou církev: Justin, laik, filosof, pocházející ze Samaře, obrácený v *Palestině*, trávil pozdější leta v *Římě*. Irenej, lyonský biskup, pocházel z *Malé Asie*. Tertulián, laik, příslušel *africké* církvi. Všichni žijí v době poapoštolské, a jejich učení o sv. Panně lze označit pro jejich dobu jako všeobecné. Dokonalý souhlas všech tří od sebe nezávislých autorů překvapuje a naplňuje úžasem — jestiž dokladem, že oni sami *nejdou* původci paralely „Maria — druhá Eva“. Kde tedy hledat společný pramen, z něhož čerpali? Mnoho-li času bylo třeba, aby se tato nauka rozšířila ještě před r. 200 (za tehdejších poměrů!) v Asii, Evropě i Africe? Irenej byl žákem sv. Polykarpa, jenž sedával u nohou duchovního syna Marie Panny, apoštola Jana, líčícího ve Zj 12 ženu sluncem oděnou, dvanáctihvězdovým diadémem korunovanou, vítěznou odpůrkyni draka. Jan zemřel přibližně v době narození Justinova, třicet let před narozením Ireneje a 60 let před narozením Tertulliána. „Trojnásobné pouto se nepřetrhne tak snadno.“ (Sir 4. 12) Za těchto okolností nám nemůže nikdo zazlívati ani co vytýkat, ba ani se diviti tomu, když tvrdíme: učení „Maria — druhá Eva“ jest beze vsí pochyby původu *apoštolského*.

Pozdější svědectví jen krátce: Origenes († 254) mluví za Afriku, Řehoř Divotvorce († 270) a Cyril Jerusalemský († 386) za Palestinu, Amfilochius († 370) za Malou Asii,

Jan Zlatoústý († 407) za Antiochii a Cařihrad, Efrém († 378), Cyrillonas († 400), Jakub Sarug († 521) zastupují Syrii, Theodot Ancyrský († 430) Asii, Ambrož² († 397), Zeno Veronský († 371), Petr Chrysolog († 450), Sedulius († 450), Fulgenc († 533) jsou representanti Italie, v Epifaniově († 403) jest ztělesněná tradice Palestiny, Egyptu a Cypu. Augustin († 430) spojuje Milán a Afriku, Jeroným († 420) mluví jménem celého světa kromě Afriky, a u všech najdeme naši sentenci: „Maria — druhá Eva“.³ K těmto svědectvím dlužno připojit ještě Carmen adv. Marcionem, neznámého autora 3. stol.

První tři svědectví jakožto nejobsažnější, nejstarší a tedy nejdůležitější uvádíme doslova. „Ježíše Krista . . . prohlašujeme za Syna Božího, přede všemi věcmi stvořenými z Otce narozeného a z Panny⁴ člověkem učiněného: aby neposlušnost touže cestou byla zmařena, kterou (po které) od hada měla při svém vzniku počátek. Eva totiž, jsouc pannou a ještě neporušená, počavši v sobě hadovu řeč, zrodila neposlušnost a smrt. Maria Panna však přijavši víru a radost, když jí anděl Gabriel radostné poselství zvěstoval (totiž že Duch sv. na ní sestoupí a moc Nejvyššího že ji zastíní, a proto že Synem Božím bude, co se z ní narodí svatého), odpověděla: ‚Staniž se mi podle slova tvého.‘ Z ní se narodil onen . . . skrze něhož Bůh potře hada a jemu podobné anděly i lidi“ (*Justin, Dial. c. Tryph. 100*).

Tertullián praví (*De carne Christi 17*): „Bůh opačnou cestou (aemula operatione) dobyl zpět svůj obraz . . . od ďábla uchvácený. Do Evy, ještě panenské, vniklo slovo, jež zbudovalo smrt. Panně mělo být vnuknuto slovo, jež zbuduje život, aby týmž pohlavím bylo vráceno spásy, co týmž pohlavím propadlo zkáze. Uvěřila Eva hadovi, uvěřila Maria Gabrielovi, a co ona vírou (nerozumnou) zavinila (způsobila), to tato vírou (svatou) zmařila (t. j. napravila).“ Řadu důsledků možno odvodit z tohoto stručného projevu afrického apologety: 1. Maria byla v rukou Božích nástrojem spásy — skrze ni dobyl sobě zpět ztracené lidstvo, a

² Epist. 42. — In Ps 118 s. 22, kde jest porušený text — místo Eva stojí Sara.

³ Možná, že jsem u některých Otců přehlédl hledané svědectví, proto můj výpočet nečiní nárok na úplnost. Krom Saruga a Fulgence jsem nevzal žádného pozdějšího než r. 500, protože pak není ani jediného Otce, jenž by paralelu Maria-Eva nerozváděl nebo se o ní alespoň nezmínil.

⁴ τῆς παρθένου, ze svaté Panny.

vrátil lidstvu ztracenou krásu, milost a důstojnost — nástrojem vítězství nad satanem. 2. Pohlaví, jímž počala zkáza, bude počátkem návratu k Bohu. 3. Skrze Evu smrt, skrze Marii život, a to (jak zřejmo) celému lidstvu. 4. Eva uvěřila nerozumně starému lháři, Maria uvěřila vyslanci Božímu, a tím napravila, co pramatka svou nevěrou (ve slovo Boží!) zavinila. 5. Maria byla Panna tak čistá a neporušená jako Eva před hříchem.

Svědectví *Ireneovo* jest nejobsáhlejší. Ve svých pěti knihách proti bludům mluví o našem předmětu dvakrát. „Poslušnost Marie jest zjevna ve slovech: ‚Aj služebnice tvá, Pane, staniž se mi podle slova tvého.‘ Eva však byla neposlušná, neboť neposlechla, když ještě byla pannou. Jako ona, majíc sice muže Adama, ale jsouc ještě pannou, stala se neposlušná, a sobě i veškerému pokolení lidskému se stala příčinou smrti: tak i Maria, majíc určeného sobě snoubence a jsouc přec pannou poslušnou, i sobě i veškerému pokolení lidskému se stala příčinou spásy. Proto zákon nazýval manželkou tu, jež byla zasnoubena muži, ač byla ještě pannou, naznačuje tak podobu mezi Marií a Evou („recirculationem a Maria in Evam“). Protože zauzlené tkanivo se jinak nerozváže, leč začne-li se posledním uzlem a pokračuje se k prvnímu . . . tak uzel neposlušnosti Eviny byl rozváznán poslušností Mariinou; co totiž panenská Eva svázala (zamotala) nevěrou, to rozvázala⁵ Panna Maria vírou . . .“ (Adv. haer. 3. 22 — toto těžké místo přeloženo ve druhé části volně.) „Pán, jenž do vlastního přišel, rekapituloval (a tím napravil) svou poslušností na dřevě kříže onu neposlušnost, jež byla na rajském stromě spáchána, a svádění, jímž se dala zle svést muži již určená Eva, bylo napraveno, když od anděla byla pravda zvěstována Panně Marii, muži již zasnoubená. Jako ona (Eva) řečí anděla (padlého) byla svedena, aby se odvrátila od Boha a přestoupila jeho slo-

⁵ Smysl slov světcových jest tento: Prarodiče zauzlili (přestoupením přikázání Hospodinova) tkanivo, které tkala Boží prozřetelnost v odvěkých úradcích. Když je chtěla věčná Moudrost rozuzlit, musila začít s posledním uzlem a postupovat až k prvnímu. Jak bylo tkanivo zauzleno? 1. Had obelstil ženu, 2. žena svedla muže, 3. muž zaprodal ďáblu všechno potomstvo. Bůh přichází a vyšetřuje, ptá se 1. muže, jenž dílo dokonil, 2. ženy, jež zkázu zprostředkovala, a pak se obrací 3. k hadovi, padlému andělu, jenž zkázu začal. Nato ohlašuje trest: 1. padlému andělu: tys svedl ženu, budeš přemožen od ženy; 2. ženě: tys svedla muže, místo pomocnice jsi mu byla svůdkyní, proto budeš pod jeho mo-

vo: tak tato (Maria) andělskou řečí byla poučena (evangelizata), aby pojala v lůno své Boha, jsouc poslušna jeho slova. A neposlechla-li ona Boha, byla tato (od anděla) povzbuzena k poslušnosti vůči Bohu, aby panenské Evy přímělkyní (nápravou) se stala Panna Maria (ut virginis Evae Virgo Maria fieret *advocata*), a jak lidské pokolení skrze pannu propadlo smrti, tak aby skrze Pannu bylo spaseno: na váze rovně byla vyvážena panenská neposlušnost panenskou poslušností... a prohnáno hada přemožena prostotou holubice" (ib, 5. 19). Připojujeme ještě z téže knihy z první hlavy slova: „Duch sv. sestoupil na Marii... a co se z ní zrodilo, jest Syn Nejvyššího, abychom tímto zrozením zdědili život, jak jsme prvním zrozením zdědili smrt.“

Ze slov tohoto světce plyne řada paralel: 1. Neposlušnost Evina — poslušnost Mariina. 2. Nevěra Evina — víra Mariina. 3. Skrze Evu smrt — skrze Marii život. 4. V době, kdy spáchala v ráji hřích, byla Eva ještě neporušená, tedy panna, třebaže ne bez muže. Maria byla též pannou, ač zasnoubena muži. 5. Padlý anděl mluví s Evou — anděl světla s Marií. 6. Satan svádí, anděl přináší zvěst pravdy a povzbuzuje k dobrému. 7. Machinace ďáblovy padnou na jeho hlavu; nepřátelství, jež mezi Bohem a člověkem způsobil, se obrátí proti němu. 8. Strom zapověděný — dřevo kříže. 9. Po které cestě přišla smrt, tou přijde i život. 10. Celému pokolení lidskému uškodila Eva, veškerému prospěla Maria. 11. My všichni zrozeni jsme k životu hříchu skrze první pár, k životu milosti skrze druhý pár. 12. Na jiném místě (zde neuvedeném) ještě se zmiňuje o nepřátelství mezi satanem a ženou a dodává: jeden člověk začátek smrti, jeden člověk začátek života.

Význam a důležitost uvedených svědectví jest větší, než se na první pohled zdá. Apologeti a Otcové prvních dob nepsalí totiž soustavně, nýbrž jen příležitostně (jak evange-

cí; 3. mužovi: tys neposlechl mne, proto příroda nebude poslouchat tebe. — Jak bude vypadat náprava? 1. Posílá anděla, jenž spásu zvěstuje, 2. k ženě, která ji připraví tím, že ochotně otevře lůno 3. osvoboditeli, jenž spásu dokoná. Jako ze středu ráje vyvěral zdroj dělící se ve čtyři řeky svlažující ráj, tak na kříži ze Srdce Vykupitele vyvěrá pramen vod živých, z jeho čtyř ran čtyřmi bystřinami se řine na svět. Otcové jsou skoro u vytržení, když o tomto předmětu rozjímají.

„Což byl Adam ztratil kdys v ráji hříchem svým,
Ježíš Kristus vrátil zas synům Eviným...“

listé, sv. Pavel a ostatní autoři kanonických knih N. Z.), buď aby vyvraceli současné bludy neb aby hájili víru nebo aby v listech církevním obcím se vzájemně povzbuzovali. Mluví-li tedy tak obšírně o „druhé Evě“, dávají tím na srozuměnou, že přikládají této paralele (přirovnání) veliký theologický význam, a že byla tehdy ve vědomí věřících značně zakořeněna.

Krom uvedených tří neuvádím dokladů — celý les jich máme. Pouze slovo Augustinovo uvádíme: „Veliké tajemství, aby se nám života dostalo skrze ženu, protože skrze ženu se nám dostalo smrti, aby od obou, muže a ženy, jsa přemožen ďábel se mučil, jako z porážky obou se radoval. Málo by byl potrestán, že obojí pohlaví bylo osvobozeno (z jeho poroby), kdybychom nebyli také *skrze obojí osvobození*“ (De agone Christiano 22). „Aby byl člověk podveden, byl mu podán jed skrze ženu; budiž mu i spása skrze ženu podána, aby byl obnoven“ (S. 51 de Concord. Mt et Lc). „Po týchž stupních, po nichž do zahynutí sestoupila lidská přirozenost, byla od Pána Ježíše Krista zase pozvednuta. Adam pyšný, Kristus pokorný. Skrze ženu smrt, skrze ženu život. Skrze Evu zkáza, skrze Marii spása. Ona porušená následovala svůdce, tato docela neporušená zrodila Spasitele. Ona s radostí od hada podaný pohár (jedu) přijala a muži podala, jímž oba zasloužili propadnout smrti. Tato, když se v ní s nebes vlila milost, život vydala, jímž mrtvý člověk mohl být zase vzkříšen.“ (De Symb. ad catech. III. 4.)

Nikdo však ze všech Otců východních i západních nepojednává o našem předmětu tak často v tak nádherných obměnách a obratech jako Efrém. Poetickým vzletem a hloubkou myšlenek se mu nikdo nevyrovná a nikdo ho nepředstihne. Tento světec, ježž můžeme směle zvat „Otcem mariánským“ jako Jana Zlatoústého „Otcem eucharistickým“, Augustina „Otcem milosti“ a Jeronyma „Učitelem Písma“, jest v naší látce přímo nevyčerpatelný. Celá mariologie by se dala z jeho spisů sestavit, zvláště o věci, o níž jednáme. Uvádíme zkrácený jeho první zpěv o Zvěstování Panny Marie.

„Eva zhotovila v ráji velký úpis zkázy, jímž všechny své syny zaprodala smrti: had přitiskl pečeť na osudnou směnku, znamením lži a podvodu ji zapečetil.

Eva si zalíbila ve zlu, jež působením podvodníka jí do duše vniklo. Adama poddala hadu a s sebou ho vyvlekla z ráje.

Eva přivedla hřích, Maria Panna měla dluh matky splatit a zničit úpis, pod nímž vzdychala všechna pokolení.

Had, jehož památka jest tak hořká všem smrtelným, skrze Evu otrávil lidstvo, až Maria počala dítě, jež přemohlo hada.

Otec anděla poslal, aby pokoj zvěstoval Panně: Panna světu zprostředkuje život a odstraní přehořký rozbroj, jež zloduch roznítil v ráji.

Skrze anděla od Boha poslaného byly zjeveny tajné úradky Boží. Co bylo dotud skryto, zjevným se stalo novým evangeliem, jež ústa ohnivého ducha zvěstovala.

Had spolu s Evou vykopali hrob, do něhož svrhli Adama: Gabriel a Maria jednali spolu o spáse lidstva, a mrtví zas povstali k životu.

Žena Adamova nerozumně rozmlouvala se starým lhářem a dala se od něho podvést; naslouchala, hloupě mu uvěřila a hořkým plodem zbavila Adama šatu; přišla Maria, Davidova dcera, utkala roucho slávy a oděla nahotu Adamovu.

Dvě ženy, ale různé jednání obou: první do zkázy uvrhla muže, druhá pozvedla otce; skrze Evu Adam (= lidstvo) propadl hrobu, skrze Marii byl nebi zas vrácen.

Dva vyslanci jsou posláni na svět: k Evě jeden, k Marii druhý, had a Gabriel, satan a anděl, a ve slovech obou se skrývala zkáza a život.

Dva stromy štípil nebeský zahradník v ráji: na jednom zavěsil smrt a na druhém život, a Adama doprostřed postavil, aby se podjal boje a koruny vítězství došel.

Zakázal mu jísti se stromu vědění, protože v jeho plodu na něho číhala smrt: ale had s Evou společnou radou převrátili mysl Adamovu.

Na loktech Marie Panny zavěsil Nejvyšší plod, jehož se nedotkli v ráji, aby požívající z něho k životu vzkříšení byli.

Žádostivost a pýcha číhaly na stromě vědění. Panna počala bez žádostivosti, aby tělesná žádost lidského pokolení byla na věky zmařena.

Božím edenem jest Maria: v tom ráji není strom zkázy ni had, který jen svádí, ni Eva, jež zabíjí: strom života jenom v něm pučí, jenž vyhnance do ráje vede.

Strom života, jež cherubín s mečem plamenným střehl, nyní jest štípen v přečisté Panně a Josefově ochraně svěřen.

Strážce rajske brány ohnivý meč svůj již odložil, neboť plod života, jež hlídal, byl padlému lidstvu s nebe na zemi

poslán. Smrtelní ho požívají a tak nabývají života; požehnan budiž plod, ježž Maria vydala."

B

Ve své plnosti obsahuje výraz „Maria — druhá Eva“ vše, co o sv. Panně víra učí. Jako v ohnisku paprsky sbíhají se zde všechny nitky celé mariologie. Jen důstojenství božského mateřství a ustavičného panenství se nedá odtud *přímo* vyvodit. Paralela jest dvojčlenná, podoby a kontrastu (opaku). Pokusme se vniknout do plného pochopení úchvatné theologie tohoto krátkého slova.

I. *Podoba — Maria jest Eva před pádem*. Čistá jak Eva vyšla z rukou Tvůrce, beze stínu viny, obdařena milostí a zářící svatostí — tedy *Neposkvrněná*, s tím rozdílem, že jako Matce Boží jí byla od Nejvyššího udělena svatost v míře hojnější.

Eva stvořena jedině pro muže. Nebýt Adama, nebylo by ani jí. Jaké poslání by na světě bez něho měla? Maria stvořena jedině pro Ježíše (str. 15), bez vtěleného Syna Božího nebylo by Marie, Matky Boží — *předurčení* sv. Panny jest druhá věroučná pravda, kterou vyvodíme z naší paralely.

Dva páry — oba dva původci života všemu lidstvu. Eva zprostředkuje všemu rodu život, ježž Adam skrze ni svým synům dává. Tělesný, přirozený život — ale podle původního plánu a vůle Boží měla být všem prostřednicí i života milosti. Svatost by byli všichni synové lidští vpravdě od praotce skrze pramatku dědili. Úkon, kterým by oba rodiče život potomkům dávali, by byl cosi svatého — nejposvátnější úkon jejich fysického života, a matka Eva by byla tu chvíli orgánem Ducha svatého. Hříchem se vše změnilo, a protože první následek hříchu byla ztráta milosti jak pro ně, tak pro *potomstvo*, stává se, že právě ve zmíněném aktu má hřích své hrůzné sídlo, a věc nejposvátnější se stává pokorující — místo milosti odkazuje a přenáší vinu a nesvatost; nikde se společenství s říší živočišnou nejeví citelněji, způsobem více ponižujícím než zde. Maria však jest a zůstala orgán Ducha svatého jak při fysickém početí a zrození svého božského dítěte („Duch sv. sestoupí na tebe“), při němž jest vše čisté, svaté, neposkvrněné, tak při duchovním znovuzrození svých duchovních dítek, t. j. všech vykoupených. Jako sv. svátosti jsou orgán (nástroj) v rukou Ducha sv.,

tak i Maria, jenže daleko krásněji a hojněji — *Maria jest živoucí svatý nástroj Ducha Posvětitel.*⁶

Jméno „matky všech živých“ (Gn 3, 20) by bylo právem Evě patřilo, kdyby nás rodila k životu milosti. Nyní spíše jí přísluší jméno „matka mrtvých“ — Matkou věřících jest Maria (o tom později), protože ona jest *prostředkyně* (nikoli dárkyně!) nadpřirozeného života, jež jsme původně měli a mohli dostávat skrze pramáteř. Eva, fysická matka všech (jakožto manželka Adamova) měla být i duchovní matkou všem svým synům, stala se však v duchovním ohledu matkou hříchu a hříšných. Maria, fysická Matka Kristova, a jakožto Rodička našeho bratra (Mt. 28, 10) a Vykupitele jest duchovní matka všech, *matka božské milosti* a omilostněných (spasených) — čtvrtý důsledek naší pravdy.

Oběma ženám přísluší v rodině člověčenstva místo a postavení zvláštní, jediné. Obě jsou matky, ovšem každá v různém smyslu, obě (každá se svým Adamem) tvoří a představují dvojí lidstvo: Eva představitelka Starého Zákona, zákona poroby a hříchu — matka tělesného člověčenstva — Maria s Kristem představitelka Nového Zákona, zákona milosti a života, Matka nového lidstva. V obou velkých dramatech (zkázy a vykoupení) vše jimi začíná, každá tam má své místo, jenže Maria neskonale vznešenější: jest nejen matkou věřících, nýbrž i matkou hlavy. Nám pak se dostává možnosti, že život milosti, který bychom byli dostali skrze Evu zadarmo, dostáváme sice i skrze Marii bez jakéhokoli přičinění, ale o jeho udržení se musíme přičiňovat ze všech sil. Je to jednak z trestu: člověk musí vynaložit práci na uchování daru, který kdysi lehkomyšlně odvrhl; jednak proto, aby si více vážil toho, co ho teď stojí námahu; jednak je to pro něho čest, že uplatní též on sám své síly.

Kdyby nebyla Eva zhřešila, byla by zásluhami svou svatost rozmnožovala, v milosti rostla, a konečně bez hrůzy

⁶ Při stvoření člověka spolupůsobí dva činitelé, viditelný a neviditelný, rodiče (Eva) a Bůh. Při vtělení Syna Božího taktéž: neviditelně Duch sv., viditelně Maria. Při zpřítomnění tohoto díla (v Eucharistii), při uskutečnění jeho účinků v nás (znovuzrození), při udílení jeho milostí a požehnání (učením sv. víry, sv. svátostmi atd.), při uzrávání ovoce vtělení v nás působí zase dva činitelé: neviditelně též Duch sv., viditelně církve (skrze své orgány, t. j. kněžstvo). Jako jest Eva, matka lidí, předobraz Marie Panny, Matky Boží, tak jest Matka Boží předobraz a představitelka církve, matky věřících.

hrobu přešla ve věčnou slávu — všecko *výsady*, jimiž se stkví *druhá Eva*.

Nadto by své duchovní mateřství vůči synům uplatňovala i tak, že by je vedla k Bohu a vychovávala pro nebe jak slovem, tak příkladem — zase přednost, o níž se hříchem připravila a které se dostalo Marii. „*Skrze Marii k Ježíši*“ — zásada všeobecně známá a staletou zkušeností potvrzená. Jenže není tak snadná výchova dítek s přirozeností porušenou, k zlému nakloněnou, v neustálém boji s trojí žádostivostí a s úklady pekla. „Aby se Evinou přímělkyní Maria stala“ (Irenej). Evou se zde rozumí její potomstvo propadlé hříchu, a Maria jest *útočiště hříšníků* a Matka milosrdenství, *orodovnice* prosících, *pomocnice* zápolících a *těšitelka* ztrápených.

II. Rozdíl — *Maria jest pravý opak padlé Evy*, náprava jejího díla. „Což Eva ztratila, Panna navrátila . . .“

Z Panny pramen vytryskl sladkosti
a ten v lidstvu jed staré hořkosti
zase zhojil,
jejžto ďábel skrz ruku Evinu
podav ke rtům praotci v edenu
nás otrávil.

Ovoce smrti podala Eva Adamovi i nám. Chléb věčného života podala v Kristu všemu lidstvu Maria, a tento nebeský pokrm pod způsobami svátostnými stále v nás hojí rány zasažené vinou první matky. Víra staré církve jest vyjádřena těmito slovy. R. 1881 a 1883 objevil Ramsay v údolí Sandulki (v Malé Asii) dva náhrobní nápisy. První pochází z r. 216 od neznámého autora, druhý od biskupa Abekira před r. 200; oběma podobný třetí Pektoriův nalezený r. 1839 na hřbitově St. Pierre v Autunu ve Francii pochází z počátku 3. století.⁷ Nápis Abekirův (jejž si on sám pro náhrobek pořídil) zní asi takto:

⁷ Nápis autunský jest akrostichon: písmena, jimiž verše začínají, dávají dohromady jméno *ΙΧΘΥΣ*, ryba, symbol Krista eucharistického z katakomb známý. Těchto pět písmen totiž znamená *Ιησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱὸς Σώτης*, t. j. Ježíš Kristus Boží Syn Spasitel. Panna „z čistého zdroje“ vylovila rybu, t. j. Maria Panna zastíněním Ducha sv. čistě počala toho, jenž se věřícím (1. verš: víra mi byla vůdkyní) podává za pokrm pod způsobami chleba a vína, a to na celém světě. — Kamkoli přijdou, všude přichystán („od víry“) stůl, u něhož se scházejí ve svazku lásky.

Víra mi byla vždy vůdkyní jistou,
svítíc mi na pouti vezdejší mojí.
Na všech mých cestách mi stůl vždycky strojí,
za pokrm dávajíc rybu mi, velkou a čistou
(kteroužto netknutá panna
v přecistém chytila zdroji),
s chlebem a vínem ji dává svým přátelům jísti:
modli se za mne, kdo chápeš, co tuto lze čísti.

„Kletbu Evinu⁸ Maria v požehnání změnila“ (Otcové ne-
sččetněkráté). Především kletbu, jež stihla ženu (viz nahoře).
„V bolesti roditi budeš dítky...“ Maria své dítě počala
bez žádostivosti, nosila bez bolesti, zrodila bez porušení.

Myšlenka Justinova, že tou cestou má být přemožena
kletba, kterou na svět přišla, jakož i že touže cestou má při-
jít život, po níž přišla smrt, byla již rozvedena nahoře. Jeli-
kož se k věci vrátíme při tajemství Zvěstování (kapit. 29 nn),
můžeme nyní odkázat na to, co bylo neb bude řečeno. Satan
— Gabriel, Eva — Maria. Ctnosti sv. Panny při scéně Zvěs-
tování (skromnost — mlčí jsouc chválena; opatrnost — ptá
se anděla a žádá za vysvětlení; víra ve slova Hospodinova,
poslušné podrobení vůli Nejvyššího s hlubokou pokorou)
jsou pravý opak neopatrné, lehkověrné, Bohu nevěřící, ne-
poslušné, po bohorovnosti pyšně toužící Evy. Pávě tak na
Golgotě. V ráji pod stromem stojí žena a přijímá v hříšné
rozkoši se stromu plod smrti. Pod stromem kříže⁹ stojí Ma-
ria a přijímá v nevýslovné žalosti do svého klína plod ži-
vota. V rukou obou spočíval náš osud; jak o něm rozhodla
v ráji Eva, jak v Nazaretě Maria? Jedna nás o ráj připra-
vila, druhá nám ho vrátila. První nám bránu nebes zavřela,
druhá nám ji otevřela. Jedna nás s Bohem zneprátelila,
druhá ztracené přátelství obnovila.

K tomu velkému dílu nápravy se „nehodil starý Adam“
(Isidor Soluňský), t. j. člověk hříchu. Jak mohl k životu
přivést lidstvo ten, jenž sám dlel ve smrti? Nového člověka
bylo třeba, a ten se musil z nové ženy narodit, t. j. ten pár,
jenž měl osvobodit lidstvo, musil být sám svobodný, prost
viny i poroby ďábla — Soběský, jenž přicházel Vídeň osvo-
bodit, nemohl být sám nepřítelem sevřen a zajat. Maria jest

⁸ Eva „*omnium origo malorum*“. Maria: „*venerunt mihi omnia
bona per illam*“.

⁹ V latině hříčka: *lignum* (strom) *paradisi* — *lignum* (dřevo)
crucis.

tedy „nové stvoření“, t. j. nevypučela jako my na otráveném stromě otrávená nákazou, nýbrž vypěstěná na něm mocí Ducha sv. bez nejmenší nesvatosti, tedy veskrze Neposkvrněná.

Kdyby byla Maria hřešila, byla by taktéž druhou Evou, rozumí se druhou hříšnou Evou, jež po druhé zmařila spásu lidstva. Tím, že zůstala bez hříchu, nás Maria nespasila (jako hřích Evin by nás nebyl zahubil, kdyby nebyl přistoupil hřích Adamův). Svou svatostí a ctnostmi se však stala hodnou (*de congruo*, *nikoli de condigno* — nepravím „zasloužila“ ve smysle, že Bůh byl povinen ji učinit Matkou Boží) být stánkem Syna Božího. Svět hříchem poskvrněný a znesvěcený nebyl hoden božského Spasitele dostat. Otec dal Syna Marii a ta jej dala světu, jako by teprve v ní, nejkrásnějším svým květu, byl svět uschopněn přijmout tento nejsvětější a nejvzácnější dar nebes. Skrze Marii jest Kristus v nás a my v Kristu.

Máme-li na zřeteli i to, že se Eva stala matkou porušení a v porušení z trestu rodí dítky (*in tristitia paries filios*), pak nelze upřít nové Evě, matce neporušenosti, že to, co svatého se z ní narodí, bude zrozeno bez porušení panenství, a že neporušenost ustavičná bude též zářit z diádému jejich předností. Eva tělesnou vášeň (dotud spoutanou) rozvázala v sobě i v synech. Maria vášně nepoznala, a svým duchovním dítkám vlévá svým příkladem i pomocí touhu a sílu přemoci v sobě tuto démonickou moc, a zároveň lásku k andělské ctnosti, ustavičnému panenství, jakož i radost nad tím, že mohou být podobni jí, Panně všech panen.

Co se dá tedy vyvodit (a to přirozeně, nikoli násilně a strojeně) ze slova „Maria — druhá Eva“! Tolik hluboké moudrosti ve slově, jehož si sotva povšimneme, když je čteme nebo v adventě zpíváme. Ale nenajdeme obdobné případy v přírodě a ve vědě?

Dejme tomu, že bych nyní začal astronomickou přednášku: „Život na měsíci jest nemožný. Nemohl bys dýchat, nemohl bys rozdělat oheň, neslyšel bys nejmenšího zvuku. Kdyby vystřelilo dělo, viděl bys jen záblesk, letící kouli, mocné trhnutí kol... Obloha i ve dne černá, na ní svítící koule (slunce), ale žádné paprsky šířící se na všechny strany. Vedle slunce celá obloha poseta hvězdami... Na Venuši jest těžká atmosféra, plná par, jako u nás v třetíhořádách, umožňující tropickou vegetaci. Na Marsu jest atmosféra řídká, Jupiter jest ještě žhavý, ale v atmosféře byl

prý objeven amoniak, tedy známka organického života, což těžko srovnat . . . Slunce jest složeno z týchž prvků jako země; zlato tam sice chybí, ale zato jest tam několik prvků (tak a tak pojmenovaných), jež chybějí zase nám . . . Také o stálících vzdálených tisíce světelných roků ti mohu říci, z čeho jsou složeny." Na otázku, odkud to víme, ti odpovím: „Spektroskopem." Možno, že začneš uvažovat, jak složitý a důmyslný přístroj to jest, jaké množství koleček a per, nebo si představíš věc mohutnější než rotačku neb lokomotivu. A zatím jest docela jednoduchý! Skleněný hranol! Skleněná trojhranná tyčinka, kterou jsme se co děti dívali na svět a těšili se, když jsme viděli předměty zbarvené žlutě, červeně, modře . . ., tyčinka, kterou jsme pozorovali na kostelním lustru, místo co bychom se modlili, protože nás upoutala svými zářivými duhovými barvami . . .

Propusť tímto hranolem sluneční paprsek. Rozloží se v pruh duhových barev. Pozoruj ten pás z blízka, a spatříš v něm sta vlasových černých čar. Stálo to mnoho badání a pokusů, než na to přišli, co ty čáry znamenají. Podle těch čar se totiž pozná, z jakých látek sestává vzdálené, nepřístupné slunce! Lomí-li se hranolem světlo jiné hvězdy (neb světelného zdroje), pozná se, jaké prvky jsou zase tam. To je ta „spektrální analyza", bez níž by dnes byla astronomie jako bez ruky. Její podklad — skleněná tyčinka! My pak z tajů božské moudrosti zbádáme tolik objevů mnohdy jediným slovem Písma sv., a v našem případě všecku vznešenost Marie Panny objevíme pomocí jediného slova, jež u Otců čteme na každé stránce.

„Tys vpravdě Rodička pravého Života, tys Adama napravila, tys Evu potupy zbavila. Ona jest matka prachu, ty Matka Světla; její lůno rodí porušení, z tvého lůna vychází ode vši poruchy osvobození; ona jest bydliště a sídlo smrti, tys smrti nás zbavila; její potomstvo bolest, tvůj Syn radost naprostá. Eva byla prach a v prach se vrátila, tys nám život zrodila a sama (po skonání) k životu se vrátila, a lidem posmrtný život jsi zjednala. Tvé velikosti není konce; duše se nikdy nenasytí myšlenkou na tebe, ochrana tvoje je nesmrtelná, záštita tvoje jest ustavičná. Kdybys ty nešla před námi, nikdo by Boha v Duchu a pravdě neuctíval. Tehdy teprve člověk duchovním se stal, když ty, Bohorodičko, stánkem Ducha sv. ses stala. Nikdo nebyl naplněn poznáním Boha leč skrze tebe, ó nejsvětější; nikdo nebyl spasen leč skrze tebe, Bohorodičko; nikdo vykoupen leč skrze tebe,

Matko Boží; nikdo milosrdenství nedošel leč tebou, ó jediná hodná, jež Boha do lůna jsi pojala." (Germán. In Dorm. II.)

V učení „Maria — druhá Eva“ má nejhlubší důvod a kořen čestný název a úřad sv. Panny jakožto *Královny míru*. Nechceme již opakovat, že úkol druhé Evy byl zprostředkovat a zjednat mír mezi znepráteným nebem a zemí, mezi rozdvojeným Bohem a lidstvem. Připomínáme jen tolik: Rodička a Společnice Knížete pokoje pokračuje ve svém čestném úřadě doposud. Scházeli lidstvu trojí pokoj (s Bohem, s bližním a vlastním svědomím) tehdy, schází mu neméně i dnes — a ke komu spínat ruce, ne-li k té, která vyvolena a ustanovena za Prostřednicí míru tehdy?

Když přijel ve svátek Pomocnice křesťanů 1935 do Lurd papežský Legát, očekávaly ho před milostnou jeskyní tisíce poutníků. Tři dívky, vybrané z různých evropských národů, spolu s dívkou z Indie podaly mu stříbrnou větévku olivy, symbol pokoje. Kardinál ji posvětil, družičky ji položily k nohám milostné sochy za zpěvu hymnu „Zdravas hvězdo mořská . . . Mír dej nám co věno a změň Evy jméno . . .“ Celé tři dny, dnem i nocí, obětována v jeskyni bez ustání mše sv., oběť smíru na vyprošení pokoje nynějšímu rozháranému světu prostřednictvím Královny míru.

V Seysselu vede přes Rhônu most, pojící Francii se Savojskem. Uprostřed, právě na hranici, stávala kaple sv. Panny, ochránkyně vzájemného pokoje a míru. Když byl starý most zbořen a místo něho postaven řetězový (r. 1856), zmizela ovšem i kaple, ale obyvatelé tam postavili alespoň obraz své Patronky. K posvěcení přišli biskupové obou diecésí, které tu hraničily. Po západu slunce překrásná scéna okouzila kdekterého účastníka. Slavnost světla . . . Pilíř, na kterém milostný obraz stál, vypadal jak ohnivý sloup, nesoucí plamenný dóm. Od tohoto pilíře se rozcházejí řetězy upevňující most na březích . . . toho večera to nebyly železné řetězy, nýbrž věnce plné rubínů, smaragdů, topasů a démantů. Uprostřed této záplavy světla zářil velebně obraz Kněžny pokoje, a zpěv *Salve Regina* (Zdravas Královno) nesoucí se vpravo a vlevo na obojí břeh do dále přehlušil hukot vln a připomínal všem, že na Srdci Mariině i na Srdci jejího božského Syna jsme všichni bratří, byť jinak rozdělení národností, řečí, místem, zájmy . . .

VIII. POMOCNICE VYKUPITELE

*Rozvaž pouta hříšným,
světlo rozsvěť slepým!*

Znal jsem lékaře, jenž byl postrachem celého města. Měl jsi nemocné oko, podíval se na tebe a rozhodl: „Ven s ním.“ Bolel tě prst — „uříznout“. „Ale, pane doktore, jak budu vypadat!“ „To se spraví, lehká pomoc. Dostanete skleněné oko, umělou ruku, to nebude ani vidět.“ Budiž. Ale že bude skleněným okem vidět, to mu pochopitelně neslíbil. Byť však i viděl, jest přece jen jisto: není mistr, kdo dovede jen řezat, nýbrž kdo dovede úd vyhojit a zachránit. Vizme přírodu! Tam si organismus pomáhá sám. Zraníš kmen stromu, a hned začne vylučovat pryskyřici, obalí jí ránu, aby zamezen přístup vzduchu i hmyzu a vší nečistotě, a poranění se pomalu vyhojí.

Z téhož důvodu nechtěl Tvůrce strom lidského pokolení vytnout, nýbrž vyhojit, a to tak vyhojit, aby uzdravení bylo provedeno z něho a v něm. Suchý, odumřelý strom byl sice ze sebe života neschopen, ale když Tvůrce do shnilého organismu lidského pokolení zárodek života a léku vložil, pak bylo přiměřeno jeho moudrosti, aby proces vzkříšení (po případě uzdravení) se vykonal uvnitř lidstva. Ne jako hodinář, jenž spraví poškozená a nahradí zničená kolečka, a dá každé na patřičné místo, nýbrž jako zahradník, jenž se postará, aby chřadnoucí strom měl odkud vzít život (z lepší půdy), a strom si už pomůže sám.

Ale nejen to. Tvůrce chtěl v díle znovuzrození, vzkříšení a uzdravení člověka zjevit svou moudrost způsobem velkolepým. „Za moudré jsou pokládáni lékaři, kteří podle povahy nemoci dovedou léčit podobné podobným a opačné opačným. Tak byl i lék nebeské Moudrosti přizpůsoben našim ranám těla i ducha, z nichž některé hojil podobnými a některé opačnými prostředky. Přišel zajisté Spasitel v podobě těla hříchu, jsa podobně nám ve všem pokoušen, ale docela bez hříchu: v pokušení i zvítězil a nám milost podobného vítězství udělil. Proti naší starobě (hříchu) postavil novotu svou, svou spravedlnost proti naší nespravedlnosti, pokoru proti pýše, abychom my, pýchou vypadlí z květnatých sídel blažených, jeho pokorou jsouce obnoveni, se navrátili k rajským radostem. Moudrostí (t. j. prohnáním) hadovou jsme byli podvedeni, moudrostí Boží jsme vysvo-

bození. Podvedené skrze ženu osvobodil narozený z ženy, smrtelný smrtelné . . . Moudrost Boží mohla sice bídám člověčenstva odpomoci jinak, ale žádný způsob nebyl tak vhodný jako tento . . ." (Ct. Hildebert, In Ann.)

„Boží díla jsou dokonalá" (Dt 32. 4), tak jsme si již řekli při jiné příležitosti (kap. 2.). Cokoli Bůh koná, ve všem si počíná moudře, a chce-li něčeho dosíci, volí vždy cestu, v níž se zračí nejen jeho moc, nýbrž i moudrost. Není viditelná příroda výmluvným svědectvím toho, co právě řečeno? Srovnajme umělecká díla lidská s kterýmkoli dílem Tvůrce. Nejpečnějším obrazem Raffaelův tě okouzlí jen z dálky pozorovaný. Zkus to a pozoruj jej z blízka, zvětšovací sklem — co vidíš? Na plátně nanesená („naplácaná") barva, tu celá hromada, tam zase pruhy a čáry, jedna sem, druhá tam. — Vezmi z tisíců motýlů prvního, jenž ti v síci uvízne, a pozoruj jeho křídlo pod drobnohledem. Barva — nikoli naplácané barvivo, nýbrž pel — drobounké tašky, jedna vedle druhé, v řadách tak vkusně nad sebou řaděných, že nejdovednější architekt ti takovou střechu nevytvoří!

Zbarvení rostlin . . . Sametový lesk pochází od hustých vlásků mezi buňkami vrchní vrstvy listů, jako u begonií, nebo od „pelu", vylučovaného vosku, tvořícího drobounké kuličky neb tyčinky, jako v kosatci. Stříbrný lesk podenky pochází odtud, že mezi vrchní vrstvou listu (epidermis) a chlořofylovou vrstvou jsou buňky, obsahující vzduch, takže se světlo na jejich stěnách odráží a nevidět zeleň, která jest vespod. Červené listy mají své zbarvení odtud, že v buňkách jsou rozpuštěné barvicí látky (anthocyan), a tato barva nejen činí květ nádherným, nýbrž jest i ochranou proti intenzivnímu světlu slunce. Odkud jest „mastná" barva blatouchu? Epidermis obsahuje buňky, naplněné olejem nebo žlutými kuličkami. Druhá vrstva má přímo pod touto množstvím drobounkých neprůhledných zrněk, a ta působí jako zrcadlo: epidermis s průhledným olejem, pod ní neprůhledná vrstva působí odraz světla, a tím se stává barva tak krásná.

Nejjemnější hedvábné vlákno v továrně vyrobené vypadá pod drobnohledem jako lano, plné chumáčů, uzlů, přetrhaných nití. Pavučina pod drobnohledem se jeví jako jednotné a jemné vlákno, nezauzlené, nenastavované . . . Stojí ten ubohý pavouk a jeho ještě ubožejší pavučina za to, aby ji Tvůrce takovou péčí věnoval? Stojí nestojí, ale moudrost

nebeského umělce se zračí i v ní. Lidské oko — chceš-li vědět, jak jest krásné, podívej se na obličej, kterému chybí! Jak se namáhají vynalézt dokonalý fotografický přístroj, prostý chromatických vad — oko činí denně snímků na tisíce, jeden za druhým, každý věrně a ostře. — Lístky a kvítky, které „dnes jsou a zítra jsou uvrženy do ohně“ (Lk 12. 28) nebo pošlapány, se stkvějí krásou nedostižnou, že celé svazky knih jí plně nevyčerpají. Rozmanitost v přírodě — jest nutná? Není, ale jest projevem bohatství moudrosti Boží. V Lutychu mne upozornili ve dvoře staré radnice na kolonádu; 64 sloupy, a každý má jinou hlavici. Dnes v továrnách chrlí stroje spousty objektů, jeden na vlas jako druhý, a každý jakoby podle pravítka nebo kružítko. Z dílny Boží moudrosti nevyjdou ani dva docela stejné lístky, a při vší rozmanitosti každý tak krásný . . . ne podle pravítka, nýbrž v nejrozličnějších křivkách, nejčastěji podobné elipse, kterou estetikové prohlašují za nejelegantnější křivku — a k tomu vroubkování, jež zdobí tolik lístků! V přírodě nechybějí sice ani rovné čáry, ale jen tam, kde nejsou na závadě kráse. Krystaly — jaká rozmanitost tvarů! Jaké množství kombinací! Jest opravdu radost ponořit se do krystalografie a studovat, jaké matematické a geometrické problémy jsou ztělesněny v těchto útvarech neživé přírody! Co krásy, co estetiky v přírodě, jak organické, tak neorganické!

Co krásy zvláště v květech! Když badatelé objeví neznámý květ, obyčejně žasnou, jako nad viktorií královskou, objevenou roku 1832 na jednom přítoku Amazonky. Slyš Schomburgka, jednoho z prvních objevitelů: „Na Nový rok 1837 plujeme po proudu (v Guayaně). Najednou spatříme na hladině se vznášet ohromné listy, až 190 cm v průměru, se širokými (vzhůru až na 12 cm ohnutými) kraji, nahoře sytě zelené, vespod živě karmínové. Mezi listy nádherné květy s bohatou korunou, přecházející od nejčistší bělí do barvy růžové a červené, rozšiřující na všechny strany libou vůni.“ Plody jsou jako dětská hlava, semenům se říká „vodní kukuřice“. Květy vyvíjejí teplo, aby vábily hmyz k oplodnění. A tato nádhera rozkvetne na jediný den!

Věnuje-li Tvůrce tolik péče nerozumné přírodě a zračí-li se jeho moudrost v posledním z miliard lístků, kolik péče vynaložil asi svému největšímu dílu, vtělení svého Syna a vykoupení člověka! Jak se asi jeví nekonečná moudrost v tomto dvojím díle, určeném, aby trvalo jednak v sobě (vtělení) jednak v následcích (vykoupení) po celou věčnost!

Bůh užil hříchu Adamova a svobodně ustanoveného vykoupení lidstva za příležitost, aby zjevil světu hlubiny své moudrosti. Připomínáme to napřed, aby nebylo špatně porozuměno našim slovům v dalších statích: „Bůh *musil* . . . Maria *nemohla* . . .“ ne že by to bylo absolutně nutné, nýbrž že tak vymáhala moudrost Nejvyššího. „Bůh nás chtěl bez Marie stvořit, ale *nechtěl* (nepraví: nemohl) nás bez Marie obnovit.“ (Anselm, or. 52 et alibi.)

Proč chtěl Bůh, aby byla Vykupiteli přidružena Pomocnice? Scheeben udává tyto důvody (Dogm. § 282 b IV): 1. Aby ve vykoupení jakožto díle trojjediného Boha byly obě osoby od Otce vycházející representovány zvláštním stvořeným orgánem — tak, aby lidská přirozenost Kristova byla orgánem Slova, a Maria orgánem Ducha sv. Tento bod poněkud těžký pomineme. Koho by zajímal, viz téhož autora § 274, 1541 et 1549. 2. Protože Bůh chtěl nejen stvořené přirozenosti (v Kristu), nýbrž i stvořené osobě (Marii) prokázat čest, aby spolupůsobila v jeho nejvznešenějším díle, a aby tak učinil rozmanitější, bohatší a harmoničtější řád rozdílení svých milostí. Viz str. 32. (Suarez.) 3. Aby též jedna osoba, jež patří k lidstvu vykoupení potřebujícímu, t. j. jež sama jest ovoce vykoupení (pasivně) účastna, jménem vykoupného lidstva zasáhla činně do vykonání tajemství spásy tím, že spásu připraví (Nazaret, Betlem) a že bude přítomna vykupitelské oběti (Golgota). Tak bude přivlastnění ovoce vykoupení dokonale vytvářeno v každém ohledu. 4. Tím, že bude Vykupiteli přidružena žena (jež skrze své spolupůsobení na spáse lidstva se stane duchovní matkou spasených), budou vykoupení povzbuzeni k větší důvěře v dosažení ovoce spásy a k mužnější snaze po dosažení tohoto ovoce. (Přidejme ještě důvod, jež se zvláštní oblibou zdůrazňuje zvláště Augustin: 5. Aby obojí pohlaví bylo významováno a poctěno; jako padlý muž byl obnoven v Kristu Vykupiteli, tak aby padlá žena byla rehabilitována v Marii, Matce a Pomocnici Spasitelově.) Toho všeho nebylo zapotřebí, aby síla a moc vykupitelského díla Kristova byla doplněna nebo rozmnožena (nebo dokonce konstituována), nýbrž aby se tomuto dílu dostalo všemožného půvabu a krásy a aby bylo organicky co nejdokonaleji spojeno s vykoupným lidstvem.“ Autor cituje sv. Bernarda (De duod. praerog.): „Kristus sám dostačil . . ., ale bylo nanejvýš přiměřené, aby obojí pohlaví mělo podíl na nápravě, jako obojí mělo podíl na naší zkáze.“

Tento odstavec hlubokého dogmatika si nyní vysvětlíme.

Kristus v díle vykoupení nepotřeboval pomocníka, tak jako Otec ho nepotřeboval v díle stvoření. Bůh však nejedná vždy sám, nýbrž skrze své tvory (*causae intermediae, secundariae*). Tvrdit na př., že v přírodě všechno dělá Bůh (on sám při dešti každou krůpěj shazuje s mraků, on při zablesknutí sám způsobí světlo a zahřmění, on postrkuje ve stéble a kmenu vodu nahoru atd.) jest blud (*okkasionalismus*) odsouzený církví. Všechno tvorstvo má na sobě stopy dokonalostí Tvůrce. Dokonalost, zračící se ve stvořených věcech zvláště pěkně a rozmanitě, jest *činnost* Boha Stvořitele, jenž všechno spravuje a řídí. Bůh jest činnost ustavičná, a tvor má na jeho činnosti podíl tím větší, čím jest dokonalejší. Mrtvá hmota jest „činná“ aspoň zákony a silami, jež jsou do ní vloženy a jimiž působí atom na atom, těleso na těleso (*přitažlivost, slučitelnost atd.*). Který stroj jeví asi větší moudrost umělce — ten, jenž musí být neustále obsluhován (v tiskárně: položit papír na sazbu, přejet válcem, odstranit papír, zvednout páku a přiříznout atd.) nebo takový, jenž „pracuje“ sám (rotačka, sama odvinuje papír, přeřízne, potištěný složí atd.), jen když jest uveden v pohyb? Hodiny za časů Tycho de Brahe, jež musily být každých 15 minut regulovány, nebo dnešní hodiny, jež při jednom natažení jdou celý rok, a to přesně?

Živí tvorové jsou ještě větší měrou obdařeni účastí na činnosti Tvůrce. Chrání-li nás skrze anděly, nečiní to proto, že by sám na to nestačil. Neřídí se rozumní vychovatelé tou zásadou při výchově, svěrujíce dětem různé úřady, přiměřené jejich schopnostem? Řekneme, že anděl strážný tím, že nás chrání, omezuje a zmenšuje nekonečnou činnost Nejvyššího?

I rodiče činí Bůh svými pomocníky, a to na velkém díle stvoření lidské přirozenosti. Nemohl by tělo každého stvořit bezprostředně (jako prvního člověka)? Mohl, ale nečiní toho. Rodiče svou činností tělo připraví, Tvůrce do něho vlije duši. Omezují nebo zmenšují tím rodiče nekonečnou moc Stvořitele?

Podobně jest tomu v ještě velkolepějším a větším díle vykoupení. Maria toto dílo připravila, Kristus je dokonal (nebo lépe vykonal). Slyšeli jsme o tom z části nahoře: „Eva směnku napsala, Adam ji podepsal, čímž nabyla právní platnosti. Maria připravila vše k tomu, aby byla anulována, Kristus ji konečně zrušil, zaplativ náš dluh.“ Veliké

dílo jest dát dítku život a je vychovat, a tím zjednat nového občana nebeskému království Kristovu. Větší dílo bylo připravovat lidstvo na příchod Mesiáše — odtud velká důstojnost proroků, převyšující důstojnost samých králů, nevylíkáje Davida. Existuje však co většího nad vtělení a vykoupení? Dílo větší a vznešenější než stvoření milionů světů! A k uskutečnění tohoto díla použil Všemohoucí jako pomocnice Marie!

Kristus jest sice náš *jediný Vykupitel* a *Prostředník* u Otce. Pomocníka *nepotřeboval*, a zvolil-li jakého, nemůže lidský ani andělský pomocník tento jeho úřad omezit nebo *zeslabit* — asi jako ten, jenž při operaci lékař podává nástroj, malíř připraví barvy, král napíše a k podpisu podá listinu atd. Ale jest snad důstojnost sv. Josefa nebo sv. Petra menší proto, že jich Pán nezbytně nepotřeboval a že by se byl obešel bez nich? Zakouší velikost Řehoře VII. nebo Františka Xaverského ujmu proto, že by byl Pán dosáhl svých záměrů (očistý církev, obrácení milionu pohanů) i bez nich? V tom právě jejich velikost, že je Bůh k provedení tak velkého díla vyvolil! Volí-li Bůh koho za pomocníka na některém svém díle, vyznamenává ho tím, vyvyšuje ho a prokazuje mu čest velikou. „Shlédl na dívku nepatrnou . . . , učinil mi věci veliké.“ (Magnifikat.) Rozjímání o Neposkvrněném Početi, ustavičném panenství, nanebevzetí nebo jiné přednosti (vyjma božské mateřství) nepřinese tolik světla k pochopení velikosti vyvolené Panny, jako idea Marie, Pomocnice Vykupitele.

Již v ráji postavil Otec Synu po bok Matku Pomocnici. Nechtěl nás vykoupit bez Marie — bez druhé Evy. Tento její úřad vyjařují pěkně některé obrazy Madony. Matka Boží má v náručí Jezulátko, jež s korunou na hlavě nebo s žezlem (zeměkoulí) v ruce žehná druhou rukou, v níž vidět svatou ránu; někdy zobrazí umělec i Srdce Páně, probodené, trním věnčené. Důstojenství Ježíšovo jest naznačeno odznakem vlády nad světem, jeho poslání jakožto Vykupitele a zdroj milosti připomíná žehnající (a probodená) ručka (spolu se srdcem). Důstojnost i poslání sv. Panny jest vyjádřeno dítkem, jež má v náručí: „Hle, tvůj Vykupitel, jehož já ti zrodila a tím se o tvé vykoupení zasloužila.“ Ježíšek v náručí jest vyjádřením jejího poměru nejen k Bohu a k němu, nýbrž i k nám.

Kterak vykonávala Maria svůj úřad Pomocnice (Cooperatrix) Vykupitelovy a spolupříčiny naší spásy? Obyčejně

se myslí na Golgotu. Zeptej se věřícího, proč jest Maria naší Matkou, a řekne ti: „Protože ji Pán s kříže za naši matku prohlásil.“ Toto pojmání jest naprosto nedostatečné a kusé. Spolupůsobení Marie Panny na naší spáse záleželo 1. v první řadě a podstatně v tom, že nám Spasitele *zrodila*,¹ a to svobodně. 2. Teprve v druhé řadě v tom, že byla *přítomna jeho oběti* na Golgotě. V tom však její spolupůsobení nevrcholí. Účast při oběti kříže jest jen doplnění (integrální část) jejího úřadu. O tom v pojednání o Bolesné Matce. 3. Konečně v tom, že nám milosti jejím Synem (za jejího spolupůsobení) zasloužené *prostředuje* svou všemocnou přímluvou. Při rozdělení ovoce vykoupení se Bůh řídí týmiž zákony, jimiž se řídil při jeho uskutečnění.“ Při obojím má účast Maria — tam jako Pomocnice Vykupitelova, zde jako Prostřednice vykoupených. Tím přirozeně přechází úřad Pomocnice jednou vykonaný v úřad Prostřednice, jenž jest jeho pokračování a bude trvat tak dlouho, dokud bude na světě jediné dítě Evino, milostí Vykupitele potřebující. Země, jež dala rostlince vznik, dává jí i napotom též vše, co potřebuje, aby se na živu udržela. Strom, jenž vydal květ, ho drží a „živí“, a to tak dlouho, dokud neuzraje v plod. Maria, jež dala všemu lidstvu pramen spásy (Ježíše), zjednává každému jednotlivci z toho zdroje tolik milostí, kolik třeba, a tak dlouho, až dozraje v „člověka dokonalého, v plnosti ctností Kristových“ (Ef 4. 13) a tak uschopněn, aby co zralý plod byl přenesen do rájské zahrady — tam její úřad Prostřednice přestane.

Jiří v. Dyherrn, protestant, často cestoval v Alpách, aby našel trochu klidu své rozervané duši. Jednou hledí s vrcholu hory na propasti, jež se pod ním rozvíraly, na moře skal a kamení vůkol; na všem leží těžké mlhy, vše obraz jeho vnitřní pustoty. Tu z údolíčka se nese k němu vzhůru hlas zvonku. „Anděl Páně...“, a on, zarytý protestant, řekl si ve své bídě: „*Skrze tebe se chci dostat k Synu, která jsi ho světu dala...*“, pomoz mi k němu..., *skrze tebe ať mne přijme na milost.*“ Maria se mu skutečně stala cestou k Ježíškovi a pravé víře. Ale o tom více v odstavci Maria Prostřednice.

Nyní zpět k našemu tématu. Naše vykoupení musí být Marii jako *druhotnému* principu milostí a nadpřirozeného

¹ V tom je též hlavní důvod, proč jest naší duchovní matkou. Viz odstavec Maria, Matka věřících.

² Lex promerendi est lex dispensandi.

života vpravdě připisováno. Čtème chvalořeči Otců! Jak jest Neposkvrněná u nich nazývána? Osvoboditelka ztraceného lidstva, obnovitelka dřívější milosti, náprava zkázy, cesta vedoucí k nebeské slávě, rajská brána, zrušení staré kletby, vítězka nad ďáblem, smrtí a hříchem, ba dokonce spása lidstva, vykoupení lidstva — neznamená to nic víc a nic míň, než že má podíl (podřadný, nikoli Kristu rovnocenný) na našem osvobození a spáse. Sama od Krista vykoupěná (ale dokonaleji než my, kap. 14), sama účastná jeho spásy a milostí, byla od Boha povoláná, vším potřebným vyzbrojená *spolučinná sloužící společnice Vykupitelova*. Causa ministerialis, nikoli materialis, pouhý nečinný nástroj naší spásy, jako na př. kříž — bludné tvrzení protestantů. „Magni ministra mysterii.“ Syn jí byl ohlášen od anděla jako Vykupitel, její souhlas „staň se“ směřoval vědomě a svobodně k tomu, aby dala lidstvu Spasitele, aby umožnila spásu, aby byla nápomocná k vykoupení. V jejím „staň se“ úřad Pomocnice vrcholí. Dám-li komu svobodu, dávám mu spolu s ní všechno, co svoboda v sobě zahrnuje (domácí štěstí atd.). Vráťm-li rodině živitele, pošlu-li tonoucímu záchrance nebo obleženým a ujařmeným osvoboditele, zasloužil jsem se svým zákrokem o všechno štěstí, jehož se jim dostalo. Eva se hříchem vzdala a zbavila svého povolání být prostřednicí svatosti svým synům a dobrovolně se poddala ďáblu k zprostředkování hříchu — a tím se stala vinnicí všeho neštěstí, jež nám z jejího činu povstalo, jako na př. ten, jenž zabije dětem otce neb zapálí dům, ale právě tak ten, kdo jiného k tomu navede. Postižení budou stejně žehratí na vraha nebo lupiče jako na jeho svůdce.

Kdesi při požáru zapomněli na nemluvňátko. Před hořícím stavením si teprve jeho matka vzpomněla. Sousedka, vdova, pokynula svému jedinému synu, aby se pokusil o záchranu. Vrhł se do plamenů, šťastně dítě zachránil, ale sám hrozně popálen za krátko skončil. Zachráněné dítě dospělo a zvědělo vše. Jak vzpomínalo na svého záchrance a *s jakými pocity hledělo na matku svého záchrance*, o tom netřeba se šířit. Dobrovolně, svobodně, nejsouc povinna ani nucena, obětovala syna, a tedy jí zachránila (spolu se synem) život. Podobně Maria, pravý opak Evy, odevzdává se docela Bohu, aby vírou a poslušností mu byla poddaným orgánem k zjednání spásy a ztracené svatosti všemu lidstvu, kterou dobude ovšem její Syn.

Svobodné svolení Neposkvrněné Panny k vykonání spásy Bůh nezbytně žádal. Jako každý jednotlivec je tázán: „Chceš-li být pokřtěn? Chceš mít účast na statcích a dobrech mesiášských?“ tak bylo veškeré lidstvo tázáno: „Chcete Spasitele?“ Jménem lidstva odpovídá Maria — lepším rukám nemohl Nejvyšší náš osud svěřit, nikde nebyl tak neomylně zajištěn šťastný výsledek naší (rceme: světové) záležitosti jako v ruku Mariiných. Ale to jest prozatím vedlejší. Nám jde o to, že spolupůsobení Marie Panny k naší spáse bylo nezbytné. Bez Marie není Krista, není Vykupitele a vykoupení, bez jejího „staň se“ není Betlema ani Kalvarie, není krve, kterou měl být zaplacen náš dluh. Spolupůsobení Mariino bylo *osobní* a nejen připravilo, nýbrž i *zajistilo* vykoupení (spolupůsobení svatých se omezuje a vyčerpává jejich zásluhami a přímluvou, jíž nám mohou vyprositi obrácení a jiné milosti).

Jaké spojení a sjednocení sv. Panny s Kristem! Jakou lásku Boží předpokládá vyvolení k tak vznešenému úřadu!

Maria Pomocnice . . . nejenom tehdy, když šlo o celé lidstvo, nýbrž i dnes, když k ní jednotliví spínají ruce.³ Nedávno nezaměstnaná dívka v zoufalství skočila do Rýna. Byla zachráněna, ale její zachránce věděl, že málo platno zachránit ubohé život, jenž se jí zdál těžší než smrt, ponechá-li ji osudu, a proto se jí ujal a opatřil jí chléb. V životě sv. Bernarda, Felixe Valois a jiných se dočítáme, že vyprosili zločinci milost a zaručili se jeho jménem, že se stane svatým. Milost Boží skutečně podivuhodné dílo vykonala. Neposkvrněná nás zachránila před věčnou smrtí, ale ví, že boj o nebe nám trvá dál. Dábel sice ztratil moc nade vším lidstvem, proto nezbývá leč bojovat o každou duši zvlášť, a Matce Boží nezbývá, smíme-li tak mluvit, leč pomáhat v boji každému jednotlivci.

Pomocnice . . . Vilibald Pirkheimer píše své sestře Charitě: „Jako trosečník zachráněný před ztroskotáním se slzami pozdravuje pevnou zemi, tak objímám já tebe, nejdražší sestro, tebou zachráněn . . .“ Čím jest nám Maria v ohledu tělesném i duševním, v potřebách časných i věčných! Co nám kdysi den narození Matky Boží přinesl! Co nám v Marii Boží dobrota dala! Jakého daru se toho dne dostalo naší ubohé chudičké zemi! Ale jako božský Spasitel uzdravoval tělesné neduhy, aby si tím zjednal přístup k srdci a

³ Zde důvod, proč jest Maria útočiště hříšníků. Viz závěr následující kapitoly.

získal je pro sebe a pro nebe, tak naše Pomocnice: jednou rukou nám podává časné milosti, za které ji prosíme, a druhou nás vede k Ježíšovi. Spasitel nepřišel, aby byl tělesným lékařem lidstva — to byl jen prostředek k záchraně duší. Nebeská Matka věřících ví, že pomoc v časných záležitostech nevyčerpává a není hlavním ani jediným obsahem jejího vznešeného povolání — proto se nestala Matkou vykoupených, aby jim zpříjemnila trochu hořkostездеjšího trampotného putování. Její mateřské srdce touží dát nám víc, neskonale víc, než hodit nám tu a tam nějakou tu růži na cestu.

Vést ke Kristu duše, pro které přišel na svět a jimž ho zrodila! A to vést je k němu láskou. Jeden americký kněz našeho řádu mi vypravoval, že šel jednou po Chicagu a potkal ho neznámý muž. Představil se mu jako protestant a prosil ho, aby mu dal nějakou medaili Marie Panny. Měl manželku na smrt nemocnou a lékaři se již vzdali vši naděje. V té úzkosti se obrátil pochopitelně nikoli na protestantské svaté — ti jich mají náramně málo a celkem podezřelé hodnoty — nýbrž na Marii Pannu. „Máš-li tu moc, jak o tobě katolíci učí, pomoz nám.“ Kněz mu odpovídá: „Medaili náhodou při sobě nemám, ale růženec, chcete-li.“ „Dobře, ale jak se ho máme modlit?“ Vytrhl lístek z notesu a napsal mu, co chtěl. Umírající žena na loži s růžencem v ruce a on vedle lože modlí se k naší Pomocnici, a nemocná jako zázrakem se uzdravila. Po čase přišli oba, aby vrátili, vlastně si vyprosili růženec na památku a prosili za přijetí do církve, jež jediná uctívá Marii jako Královnu a Matku.

Není to ojedinělý případ, že protestanté, ba i židé v těžké chvíli se utíkají k naší Pomocnici. Pastor Lemcke byl jednou volán ke vzdálenému nemocnému. Na zpáteční cestě v noci zabloudil a ve své nesnázi se modlí skoro doslova jak onen chicagský protestant, a v tom se ukáže světélko. Jde za ním, přijde k osamělému domku, prosí za nocleh . . . „A čím to, že o půlnoci svítíte?“ „Ale máme nemocné dítě, najednou se stalo nepokojné, že jsme musili rozsvítit.“ Stal se katolíkem, knězem, misionářem (r. 1826) a působil jako člen benediktinského řádu v Americe. — Případ skoro docela podobný jako v Chicagu se stal ve Vídni za neštovicové epidemie r. 1872, kde otec prosí sv. Pannu za umírající dítě, a téhož dne večer mu praví lékař: „Nevím, co se dnes stalo, ale jest po nebezpečí.“ Při požáru okružního divadla vídeň-

ského ve svátek Panny bez poskvrny počaté r. 1881, jenž za mých dětských let byl všem v živé paměti, slyší jedna židovská matka: „Divadlo hoří!“ Její tři děti byly na představení. V úzkosti poklekne a slibuje sv. Panně, jejíž svátek křesťanstvo právě slavilo, že se celá rodina stane katolic-kou, zachrání-li jí děti. Sotva se domodlíla, přivádějí jí všechny bez pohromy, zatím co skoro všichni zahynuli v plame-nech. Courcier vypravuje o jednom anglickém kupci, jež zastihla u portugalského pobřeží strašná bouře a hnala jeho loď do ústí řeky Tajo, kde mnoho nebezpečných úskalí. V nouzi vzývá Marii, v tom uzří světélko, jde za ním, a kam přijde? Pluje k němu jako k záchrannému majáku, šťastně může přistát, vystoupí a přijde k lampě, jež hořela před ob-razem sv. Panny. Prodal hned vše, co na lodi měl, postavil vedle obrazu kapli s domkem a trávil tam jako poustevník celý život, přijav napřed sv. víru.

Ale dosti již těch příkladů. Chtěl jsem jimi jen ukázat, že slova modlitby: „Nebylo od věků slýcháno, že bys koho opustila“ pojmáme jednostranně, myslíme-li, že Maria Pan-na jest jen k tomu, aby nám byla nápomocná v časných po-třebách. To by bylo velmi nedůstojné pojmání jejího vzne-šeného povolání, a nebeská Pomocnice by se nás mohla prá-vem otázat při našich modlitbách: „Jenom to? Nic víc?“ Co platno, kdyby nás časnými milostmi přímo zahrnovala a duši nechala zahynout? Oč dražší byl poklad svaté víry, jehož se v uvedených příkladech prosícím dostalo — snad bys nechtěl zvolat „jako vedlejší věci“? To byla hlavní věc, ona časná pomoc byla vedlejší! Vést duše ke Kristu, k ži-votu, k věčnému štěstí.

IX. OBNOVÍŠ TVÁŘNOST ZEMĚ

Bůh zplodil toho, jenž na počátku všechno vytvořil: Maria zrodila toho, jenž vše k bývalé kráse obnovil . . . Když pojala v lůno Syna Božího a člověčenstvo se k prvotnímu důstojenství vrátilo, tu i veškeré tvorstvo jeho potupného otroctví se sebe shodilo. (Eadmer.)

A

Jan Moschus (mnich a poustevník na jordánské poušti, † 619) vypravuje ve 107. kapitole své „Zahrádky“ o opatu Gerasimovi, jak procházející se jednou na jordánském břehu potkal zraněného lva. Ošetřil jeho ránu, a lev ho nyní všude věrně následoval jako žák učitele. V klášteře měli oslíka, jenž denně přinášel do konventu vodu z Jordánu. Toho svěřil Gerasim na pastvě lvu, aby ho na louce hlídal, a ten svědomitě plnil svůj úkol. „Jednou se lev zatoulal a jakýsi arabský kupec, jenž tudy šel, oslíka sebral. Lev se vrátil do kláštera bez svěřence, velmi smuten, s hlavou a šíjí sklopenou. Stařec se ho táže: ‚Kde máš oslíčka?‘ Lev tu stál jako vinník, mlčky a hledě k zemi. ‚Snědl jsi oslíčka — co dělal on, budeš teď dělat ty!‘ Od nynějška nosil vodu lev. Brzo potom vracel se kupec z cesty, máje oslíka s sebou. Sotva přešel Jordán, shlédl ho lev, oslíka poznal, vzal do zubů opratě a táhl ho do kláštera k opatovi, pln radosti, že ztraceného našel. Pět let trávil takto v klášteře. Stalo se pak, že Gerasim zemřel právě, když lev nebyl přítomen. Vrátiv se, hledal svého starce. Nový opat Sabbatius a bratři ho hladili po hřívě: ‚Stařeček odešel k Pánu a nás zanechal osiřelý. Ale vezmi a jez!‘ Ten však se pokrmu nedotkl, nedal se nikterak potěšit a žalostnil po starci . . . Toto vše se dalo ne, že by měl lev duši rozumem obdařenou, nýbrž že Bůh chtěl oslavit svého služebníka a zároveň ukázat, jak by bylo živočišstvo člověku podrobno, kdyby Adam nebyl přestoupil jeho příkázání a nevypadl z ráje rozkoše.“

„Zlořečena země v díle tvém“ (Gen 3. 17); správný překlad: „Zlořečena země pro skutek tvůj“, hebrejský text „pro tebe, k vůli tobě . . .“ Nejen lidstvo, ale i tvorstvo nerozumné bylo postiženo hříchem praotce. Jeho nešťastným činem bylo připraveno o důstojnost, k níž bylo stvořeno, a nadto i ujařmeno — jinak sice, než hříšný člověk, ale přece jen porobeno, a to porobou nedůstojnou a ponižující. V pravém smysle úpěla (a úpí) celá příroda pod tímto jařmem a

očekávala (očekává) s toužebností chvíli, kdy tohoto ponížení bude zbavena (Ř 8. 19 nn).

V čem záleželo toto ujařmení? Tvorstvo nerozumné bylo stvořeno:

a) *ke cti a slávě Boží*, aby hlásalo Boží moc, moudrost a dobrotu (jako obraz hlásá dovednost mistra) — komu? Komu jinému leč člověku! Člověk se měl „těšit“ z krásy viditelného tvorstva (Md 13. 3), číst v knize přírody a vyčíst z ní velikost Tvůrce (ib). To jest první a největší důstojenství tvorstva: mělo (má a být může doposud) člověku cestou, vedoucí k poznání Stvořitele, vést ho k Bohu... člověk si měl z tvorů učinit žebř, po němž by stoupal ze země k nebi, „z viditelných věcí poznat jejich neviditelného Tvůrce“. Kromě toho

b) mělo tvorstvo *člověku*, „svému králi“, *sloužit* a jemu pomáhat k dosažení cíle, t. j. věčného života. Slouží-li člověk Bohu (jak jest jeho životním úkolem), jest mu v tom ostatní tvorstvo (byť nevědomky) nápomocno a má takřka podíl na tomto jeho vznešeném poslání. „S radostí“ mu k tomu propůjčovalo služby. Tak to bylo původně (v ráji), tak se dalo v životě některých světců, oslavených od Boha tím, že tvorstvo jich bylo poslušno (František Assis., Antonín Pad.), podobně jako Krista, jemuž hladina nebránila, když po ní šel, jehož poslouchali větrové a bouře.

Hříchem Adamovým vše zvráceno. I nerozumné tvorstvo strženo v porobu, a nebylo nikoho, kdo by je z ní vymanil. Trojí pokoření na něm lpělo:

a) Největší důstojnost tvorstva nerozumného záleží v tom, že z ustanovení Božího má úkol vést člověka k poznání Tvůrce. „Z poznání věcí stvořených se vyšínout k poznání toho, který je stvořil“ (Řím. 1. 20). Tuto pravdu nám připomíná a zdůrazňuje exerciční rozjímání o užívání tvorů, a Sládek svým způsobem ji vyjadřuje v kteréśi básni. Mnich Adeodatus stojí na vysoké hoře.

Kamkoli světem pohlédnul,
ve vzduchu, na pláň i horu,
všecko se hemžilo životem,
plno vše němých je tvorů.
Ryba tu k rybě, k raku rak
do řady pojí se hřbetem,
orel též s orlem ve vzduchu
křídla si podává letem...

Dí pavouk: „Svatý jsi muž,
však rozum tuze máš prostý;
což Adeodate nevidíš,
k Bohu že stavíme mosty?“ . . .
(S malými obměnami.)

Hříchem prvního člověka tato důstojnost tvorstva zastřena. Nepozbylo sice schopnosti vést člověka k poznání Tvůrce, ale rozum člověka, prvotným hříchem zatemněný, byl seslaben ve své schopnosti učinit si z tvorů žebř nebo most k poznání Boha. Velký Aristoteles jest sice dokladem, že možnost tu byla, právě tak jako onen Indián u niagarského vodopádu, sklánějící se čelem k zemi a na otázku misionářovu odpovídající: „Klaním se Velkému Duchu, jenž tuto krásu stvořil.“ Nicméně kniha přírody se stala člověku namnoze nesrozumitelnou, její řeč mrtvou literou, a on nedovedl v tvorstvu odkrýt stopy Božích dokonalostí, jak mu sám Hospodin trpce vytýká (Md 13).

b) Z trestu za to, že člověk neposlechl Boha, svého Pána, zprostil Tvůrce přírodu povinnosti poslouchat člověka, svého krále a hlavu. Adam nechtěl být podroben Bohu — tvorstvo nebude podrobeno jemu, příroda mu nebude ochotně vydávat své plody, bude se s ní musit v potu tváře rvát o skývu chleba (Gn 3, 17 nn). Docela sice mu nemůže odepřít svých služeb, jenže teď neslouží příteli svého Tvůrce a Pána, nýbrž jeho odbojnému poddanému. To jest pro ni skutečné pokoření, asi jako když voják v zajetí (Samson, Sd 16. 21) musí v okovech pracovat pro nepřátele své vlasti.

c) Nejhlubší ponížení tvorů však bylo v tom, že jich člověk zneužíval k hříchu — že je takřka nutil, aby mu byli nápomocni k urážení Boha, nástroji v boji proti Tvůrci jeho i jejich. Pro ně zapomínal na Pána, místo jemu sloužil jim a dával jim přednost před Bohem, když v nich nacházel lahodu — velký hřích všech dob — ba dokonce se jim klaněl, stavěl jim oltáře a prokazoval jim božskou poctu — největší snížení a pokoření nemohlo tvorstvo postihnout. Nadto bylo neschopno se bránit, když ho užíval za nástroj modloslužby, největší to tehdy nepravosti. Tak byli tvorové přinuceni pomáhat člověku v jeho vzpouře proti tomu, jenž je stvořil. Sv. Bonaventura uvádí kdesi mluvící tvorstvo: „To je ten hříšník, který k nepravostem zneužíval i nás, stvořených ke cti a slávě Boží: k tomu nás znásilňoval, abychom byli jeho nástroji k urážení Tvůrce, a tím i snižoval nás a na nás jed

svých hřích rozléval." (Eadmer, De excellentia B. M. V. c. 10 et 11: „potupné otroctví". Srov. též Aug. De Symb. ad catech. 3. 2.)

Proto i toto nerozumné tvorstvo čekalo na „vysvobození", avšak toho se mu nemohlo dostat dříve než člověku. S ním ujařmeno, s ním mělo být i vysvobozeno. Skrze koho? Skrze Syna panenského lůna! Ten je pozvedl z trojího ujařmení, v němž úpělo, a sice napřed největšího a pak po řadě i ostatních.

a) Největší potupa tvorstva: být člověku nástrojem k urážení Tvůrce. Maria zrodila světu Učitele pravdy, a od něho člověk poučen o pravém Bohu, *přestává se klanět tvorům*. Tím s ních sňaty nejtěživější okovy. Od té chvíle ho zase tvorstvo podporuje ve službě Boží. Příroda mu ze svých pokladů dává drahé kovy, ne aby z nich hotovil zlaté tele (Ex 32) nebo jiné modly (Sd 17), nýbrž schránky k uchovávání toho nejdražšího, co má: Těla a Krve Páně. Drahokamy teď nezdobí modly, nýbrž příbytek Hospodinův, kadidlo nepálí na oltářích falešných bohů, nýbrž ke cti Boha pravého při nejsv. oběti — a tím se rázem vyšinulo tvorstvo na tak vysoký stupeň důstojnosti, jakého ani před hříchem nemělo. Nejvyšší oslavy se mu dostalo tím, že ho užito za nástroj milosti — vody, oleje, chleba a vína ve svatých svátostech. Člověk sice zneužívá i dosud stvořených věcí k hříchu. Není to však zjevem tak všeobecným, jak tomu bylo před příchodem Syna Marie Panny, a nadto jest toto zneužívání vyváženo mnohonásobně vším dobrým, jež věřící křesťan pomocí tvorstva koná — nejen ke cti Tvůrce, jak právě řečeno, nýbrž i k blahu bližního (na př. almužnou), čímž též se dostává Bohu oslavy a tvorstvu cti.

b) I druhé ujařmení s tvorstva sňato. Neslouží již nepříteli svého Pána a Tvůrce, nýbrž jeho příteli — tomu, jehož Bůh zase na milost a za dítko přijal.

c) Konečně i první stupeň poroby s tvorstva sňat. Hřích Adamův uvedl na zem noc, v jejíchž tmách se stala kniha přírody nečitelnou; všechno tvorstvo „pozbylo své přirozené barvy" (Albert Vel. a Dionysius Karth.). Maria, červánek, jenž rozlil do světa Světlo odvěké, a tento den nemající konce vrátil všem věcem jejich přirozenou tvářnost. Člověk se zrakem vyjasněným čte v přírodě, co ruka Tvůrce do ní vepsala a chválí „toho, jenž mocný jest". (Podobně Anselm or. 7.)

Botanik Linné píše na počátku svého Systému přírody:

„Viděl jsem Boha nekonečného, nesmírného, vševědoucího, všemohoucího, jak se mi jevil v přírodě, a žasnul jsem . . . Pozoroval jsem některé jeho stopy ve věcech stvořených, v nichž i z nejmenších vychází najevo jeho nekonečná moudrost, moc a dokonalost.“ Astronom Keppler končí své dílo O souladu světů slovy: „Pane a Stvořiteli můj, jenž světlem hvězd v dalekém světě rozsetých v nás rozněcuješ touhu po božském světle slávy, abys nás mohl jednou přijmout do věčného světla své milosti, děkuji ti, žes mi dopřál radovat se z tvého tvorstva a žasnout nad dílem tvých rukou. Zjevil jsem slávu tvých skutků lidem, pokud můj duch tvou nekonečnost z nich pochopit mohl.“ Nejinak soudí astronom Maedler, jenž píše: „Nebesa hlásají slávu Boží. Má-li astronomie původ v nebesích, ať se toho ukáže hodnou, ať šíří poznání Boha, zkoumajíc pravdy, jež z velkých skutků Božích vyzařují, a hledajíc zákony, jež Bůh přírodě předepsal.“

Kterýpak ze starých pohanských badatelů mluvil podobně? Zkoumání přírody bylo sice i jim pramenem radosti, ne však mostem k poznání Tvůrce, odezíráme-li od nepatrných výjimek. V národě vyvoleném bylo ovšem jinak. Otevřme jen Písmo sv. a čtěme na př. Joba nebo žalm 8., 18, 28 . . . „Nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha . . . Hospodine, Bože náš, jak podivuhodné jest jméno tvé po veškeré zemi! Pohlédnu-li na nebe, dílo rukou tvých, na měsíc a hvězdy, které jsi učinil . . .“ Tak mluvili proroci. Ale rabíni pozdějších dob? Jeden z nich praví v Talmudu: „Hovoří-li kdo cestou o Zákoně (židovském, jak činívali rabíni, když byli s žáky na cestách), a najednou se zastaví, přeruší řeč a zvolá: ‚Jak krásný to strom!‘ ten se dopustil takového hříchu, že by jej měl odpykat smrtí.“ Jak docela jinak Kristus! „Pohledte na lilie polní . . . na ptactvo nebeské . . .“ Po jeho příkladu smýšleli a jednali zmínění učenci. Těm všem se stalo tvorstvo ve světle svaté víry mostem k Bohu.

Nadto se dostalo ještě tvorstvu prostřednictvím vyvolené Panny vyznamenání, jehož nemělo ani v ráji, totiž sloužit svému Tvůrci bezprostředně. Dokud se Syn Boží z Panny nenarodil, nemohl Bůh (jakožto pouhý duch) užívat k své vlastní potřebě země, vody a jiných tvorů. Když mu však Maria dala lidskou přirozenost, stal se Tvůrce tvorem, a v jeho člověčenství mu mohla příroda přímo a bezprostředně sloužit, poskytujíc mu k občerstvení své plody, útulek a stín k odpočinku atd. Země, „poskvrněná zločiny Amorhej-

ských", se proměnila v chrám, protože na ní přebýval Bůh ve viditelné podobě, a stala se zemí svatou. „Povzneseno bylo veškeré tvorstvo, když z Marie se Stvořitel oděl stvořenou přirozeností.“¹

Tvorstvo nerozumné si ovšem není vědomo tohoto povýšení a vyznamenání, jehož se mu prostřednictvím Neposkvrněné Panny dostalo. Ale to nemění zhora nic na faktu, že příroda takto skutečně povznesená se stala mnohonásobně krásnější. Není-li si svého „zdůstojnění“ (Dion. Carth.) a okrášlení vědoma sama, je tu člověk, jenž vidí, a v něm oslavuje jak původce této krásy, tak tu, skrze niž se jí toho všeho dostalo.

Svatý Anselm mluví o tom asi takto: „Nebesa, hvězdy, země, vše, co na zemi jest a co jest člověku poddáno, to vše se raduje a jásá, že skrze tebe, Královno, jim ztracená důstojnost vrácena a že vzkříšeny ze smrti, do níž vinou člověka upadly. Teď zase cítí, že ne hřích, nýbrž jejich Tvůrce nad nimi vládne; ba spatřily dokonce svého Stvořitele ve viditelné podobě, an je posvěcuje tím, že jich sám užívá ke své potřebě. Toho štěstí se dostalo tvorstvu požehnaným plodem požehnané Marie. Ó podivuhodná, skrze niž příroda obnovena, peklo vyprázdněno, satan přemožen, lidé spase-ni, řady andělů doplněny! Ó Panno milosti plná, několika krůpějemi tvé milosti zkropeno, oživilo veškeré tvorstvo. Skrze tebe žehná Tvůrce tvorstvu a tvorstvo velebí Tvůrce . . . Ó věc podivuhodná, jak vysoko vidím postavenu Marii! Nic není jí rovno, nic není nad ni větší, leč sám Bůh. Otec svého Syna, jež od věčnosti zplodil a jako sebe miloval, dal Marii, aby jeden a týž byl společný Syn nebeského Otce a Marie Panny. Všecko tvorstvo jest od Boha stvořeno, a Bůh z Marie se narodil. Jenž všechny věci učinil, sám z Marie lidskou přirozenost svou vytvořil a tak vše obnovil, co byl učinil. Jenž dovedl všecko z ničeho učinit, nechtěl své tvorstvo zkázat propadlé bez Marie obnovit.² Bůh jest Otec všech věcí stvořených, Maria Matka všech věcí obnovených a k novému životu vzkříšených. Otec zplodil toho, bez něhož nic není učiněno — Maria zrodila toho, bez něhož nic není

¹ Sublimata est omnis creatura, dum ex Maria Creator indutus est creata natura (Dion. Carth.); dignificatio maxima creaturae (id.).

² Deus per Verbum increatum omnia fecit, per Verbum incarnatum omnia refecit. Qui voluit omnia sine Maria formare, noluit ea sine Maria reformare.

obnoveno. Ó vpravdě Pán s tebou, jižto dal Bůh, aby tobě spolu s ním bylo veškerenstvo tolik povinno." (Or 52; podobně De quat. virtut. B. M. a v or. 7.)

V této úvaze, vypracované podle Eadmera, jest hluboká theologie. Exerciční rozjímání o užívání tvorů vnese tolik netušeného světla do duše, jež je po prvé slyší, že způsobí opravdový převrat v nazírání na svět a na život — asi jako ve vědě kdysi vynález dalekohledu. Hvězdy byly pokládány za světélka, upevněná na nebeské báni — zahleděli se na nebe dalekohledem, a v úžase beze slova stáli. Měsíc se jim objevil jako koule volně se vznášející v prostoru, s horami, údolím a krátery, jaké jsou na zemi. Oběžnice se ukázaly jako malé kulaté terče, u Venuše objeveny fáze (úplněk, srpek) jako u měsíce. Jupiter obklopen zástupem měsíců (tehdy objeveny čtyři), a se země možno pozorovat jejich oběh, zatmění atd. Stálice sice zůstaly světlymi body, ale jaké roje okem neviděných hvězd se vynořily pozorovateli na temné obloze! Mléčná dráha, tato „puklina“ nebeské bány — podle pověsti starých tam obě polokoule spojeny — se rozložila čočkou objeveného přístroje ve sněhovou vánici: co vložka, to hvězdička! Ještě dnes se stává, že radostným úžasem vykřikne, kdo se na ni astronomickým dalekohledem po prvé zahledí.

Drobnohled... ten ještě větší divy předváděl užaslému zraku. Život v jediné vodní kapce, stavba rostlinného těla, pel na tyčinkách nebo na motýlích křídlech — jaká tajemství, jaké divy techniky, jaké nové světy objevoval člověk každým krokem v jediném lístku trávy, v jediném broučku!

Podobně zmíněné rozjímání o užívání tvorů. Není teď na místě tuto věc zevrubně probírat. Jen na jedno upozorním. Co mi chce toto rozjímání mimo jiné vštípit, jest *úcta* k spolutvorům. Prostá stařena, jež vede vnoučata k tomu, aby si „vážili Božího daru“, vycifuje docela správně tuto pravdu, třebaže jí nedovede slovy vyjádřit, a stojí v tom ohledu vysoko nad inteligentem, jemuž schází poznání Boha a tudíž i správné poznání a pochopení významu a určení tvorů. Že naše vývody nesprávné nejsou, plyne i z toho, že Pán někdy velmi nápadně (a přísně) trestává ty, kteří po „Božím daru“ z bujnosti opovážlivě šlapou. Každý tvor mně od Boha *propůjčený* jest opravdu „Boží dar“. Tvorové mi nejsou dáni, abych je vykořisťoval pro své choutky; každé jich zneužití uráží jejich Tvůrce. V jakém smyslu, jsme slyšeli. Dopouštím se „bezpráví“ proti nim, „bezpráví“ vůči tomu,

jenž je stvořil, jemuž patří a jemuž slouží. Čím který tvor Bohu bližší, tím větší úctou jsem mu povinen, tím více urážka jemu učiněná padá na Boha. Jakou úctou jsme povinni té, která ze všech dcer lidských jest Nejvyššímu nejbližší?

B

Lidstvo samo stonalo a umíralo dvojí chorobou: nedostávalo se mu *světla*, t. j. nemělo poznání pravého Boha; chybělo mu *teplo*, t. j. nebylo lásky. Situace podobná jako v polárních krajích; chyběla docela možnost života a rozvoje. „Budete jako bohové, vědouce dobré i zlé“ (Gn 3. 5). Vědění satan sliboval, a nevědomost na lidstvo uvedl. Co bájili národové kulturně tak vyspělí jako Egypťané nebo Babyloňané o bozích, o původu světa, o životě záhrobním! Z lůna Mariina vyšlo světlo „k osvětlení všech národů“ (Luk 2. 32), zároveň však z něho vyšlehl plamen, jenž zanítil láskou celý svět — zatím co před ní nebylo možno vykřesat ani jedinou jiskřičku.

O paterý pokoj se připravil člověk hříchem: o pokoj s Tvůrcem, o přátelství s anděly, o pokoj s přírodou, o klid vlastního svědomí (rozbroy v něm samém, odboj těla proti duchu), o mír s bližním. Tento paterý pokoj vrátil lidstvu Syn panenského lůna. Až po letech rozešle své věrozvěsty do světa, přikáže jim, aby hlásali všude pokoj (Lk 10. 5). Maria nebyla hlasatelka, nýbrž *prostřednice* a dárkyně *tohoto pokoje*. Kdykoli Efrém mluví o andělském zvěstování, vždy praví, že anděl přinesl svaté Panně „zvěst míru . . . rukou Nejvyššího napsaný list, v němž se jednalo o navrácení pokoje padlému lidstvu . . . Maria vyvolena, aby tento mír zprostředkovala; jí skončen dlouhý rozbroy, datující se z ráje a zaviněný Evou . . .“ Královna míru! (Srov. str. 109.)

„Zdrávas, která's přivolila,
starý rozbroy ukončila,
lidstvu pokoj zjednala.“

Tvůrce „navázal znova styky se svými tvory, s dílem rukou svých“ (Ondřej Krétský), především s člověkem, a Maria jest „pečeť nové, a sice věčné úmluvy, kterou Bůh s lidstvem uzavřel“ (týž). Odvrat od Boha byl příčinou všeho neštěstí. Náprava? Jedině návratem k Bohu. Tak bylo tehdy, tak je tomu i dnes, a návrat k Bohu (po případě ke Kris-

tu) zprostředkuje jak jednotlivcům, tak všemu člověčenstvu Matka Spasitele. Čím to jest, že v obrácení konvertitů jest skoro vždy Maria mezníkem? Od mládí jim vštěpován odpor k té, jež zrodila lidstvu spásu — vssáli takřka do sebe nechuf k Rodičce toho, v něhož jakž takž věřili. Teď je mocně volá hlas milosti do pravé církve Kristovy, a znenadání narazí na překážku: úcta Mariánská! Jak se s ní spřátelit? U některých to jde hravě,³ jiní však těžce překonávají vštípené

³ K nim patří na př. historik Bedřich Hurter, jenž se vrátil do církve v Římě 1844. Jeho přestoupení způsobilo všude velké vzrušení; v jeho domovině, „demokratickém“ Švýcarsku, „zemi svobody“, ho protestanté ohrožovali na životě, že musil prchnouti do Vídně. Katolickou bohoslužbu poznal v klášteře svatoblaženském (St. Blasien); zvláště úcta mariánská ho vábila. Vyhledával od té doby kdejakou příležitost, kde by o sv. Panně mohl slyšet mluvit, ovšem vroucněji než se dalo s protestantských kazatelen. Práví sám: „V ní jsem poznal hvězdu, která se ukazuje v jasném světle na rozbouřeném moři dnešní doby. Pozdravil jsem ji jako Královnu milosrdenství. I později, v dobách trpkého pronásledování, jsem zakusil, že jest Matkou milosti, útěchy a lásky. Cítím soustrast s těmi, kterým jest uzavřen tento čistý pramen smilování a požehnání, protože ho neznají.“ — Dr. Lämmer, docent protestantské theologie v Berlíně, jehož jedno dílo „Katolické učení před sněmem tridentským“ bylo poctěno cenou od berlínské university, počal mít pochybnosti o pravosti své víry. Tu četl v kalendáři Albana Stolze radu: „Který protestant to myslí upřímně s hledáním pravdy, ať se modlí denně jedno Ave.“ Učinil tak, a ve svátek Obětování Panny Marie 1853 skládal v Braunschbergu vyznání víry. — P. Expedit Schmidt vypravuje v knize „Z luterána katolíkem“: „Protestant, odešlý ze Saska do Hamburku, docela bez prostředků bloudí městem; v katolickém chrámě se v něm ozvalo první hnutí milosti. Po čase leží v nemocnici Milosrdných sester v Landshutě. Na loži v tiché noci se po prvé modlí Ave, a toto první Ave způsobilo naprostý převrat v jeho životě, poslední vzplanutí protestantského přesvědčení jím uhašeno.“ — Jmenoval jsem výhradně muže. Není nedostatek dívek a žen, jež Maria přivedla k pravé víře (Luisa Henselová, Kordula Peregrina, Kateřina Nicholl atd.), ale aby se neřeklo, že konvertité se dají ovlivnit v té věci citem, omezil jsem se na něco málo příkladů z řad protestantské inteligence. Jiným jest úcta mariánská zase překážkou na pohled nepřekonatelnou. V Manchesteru byla v postě 1856 misie, při níž se obrátilo mnoho protestantů. Jeden z nich vypravuje: „Už dávno mne cosi táhne do katolické církve, jenom úcta mariánská mě stále zdržovala. Při misii jsem ze zvědavosti vešel do chrámu; právě bylo kázání o sv. Panně. Nyní chápu, co rozumí katolická církev úctou mariánskou a není již důvodu, který by mne zdržoval.“

předsudky. Jakmile jsou však překonány, jest vyhráno, a cesta ke Kristu docela volná. Avšak nejen o konvertitech, nýbrž o všem lidstvu platí slovo Jana Damašského: „Skrze tebe jsme poznali tvůrčí a na věky kralující Trojici Boží, skrze tebe jsme se stali lidem křesťanským, skrze tebe jsme členy svaté katolické apoštolské církve.“

Oblíbená myšlenka Augustinova, že vyvolením svaté Panny za spolupříčinu vykoupení se dostalo *cti obojímu pohlaví* (uterque sexus honoratus), jest hodna povšimnutí právě tak jako za jeho pohanské doby. „Pod mocí muže budeš . . .“ Jak chápal muž toto slovo Hospodinovo? Pod mocí jeho vlády, tyranství, tvrdosti . . . žena v pohanství byla a jest otrokyně mužova despotismu, jako by se jí mstil, že její vinou byl připraven o ráj. Kéž by nebylo nic horšího než to! Největší snížení pro ženu však bylo, že byla otrokyně jeho choutek, nárůživostí, tělesné vášně. Stačí vyslovit jména bohyň: egyptská Isis a její podzemní kobky, syrská Astarta, cyperská Kybele, řecká Afrodita, římská Venuše . . . nebo jména národů: Fenicie se svými posvátnými háji a Adonisovými slavnostmi, Babel, řecká mysteria a konečně Řím s ženami jako byla Messalina, kde císař Augustus vydává zákony na ochranu a záchranu manželství, a sám není lepší než ostatní. Jak hluboko klesla žena za vlády Heliogabalovy!

Takovými neřestmi poskvrněná země volala: „Buď potopa, jež by odplavila tyto ohavnosti s tváře země, nebo lékař s nebe.“ Nebeský lékař přišel. Nejčistší ze všech panen zvolil za matku,⁴ v ní dal dívce vzor andělské neposkvrněné čistoty, a skrze ni pozvedl zablácenou dívčí duši z bahna, a ta jako démant zazářila nevídanou krásou. Slyšme na příklad, jak mluví o čistotě svatý Ambrož: „Andělským životem žije panna od doby, co Kristus spočinul v panenském stánku. Po celém světě se rozšířil tento nebeský způsob života. Andělským životem žije panna, kněžkou čistoty a zápalnou obětí Bohu milou je panna. Co krásnějšího se dá myslet nad tu, kterou sám Král králů miluje, která jest Bohu

⁴ U městečka Albano, nedaleko Říma, na svahu hory Monte Laziale, jest lesík s milostnou kaplí. V temném stínu jeho stromů byla kdysi provozována modloslužba Diany. Místo lidských obětí, kterými byla krutá vládkyně lesa tehdy uctívána, obletují dnes nesčetná Ave milostnou sochu nebeské Královny. Kdysi tam přicházeli, aby prolévali krev; dnes, aby tam osušili slzy. Kdysi se odtamtud rozlévala bolest a pláč, dnes se proměnilo místo kletby ve zdroj útěchy.

zasvěcena, která čistotu, cudnost a skromnost do vínku dostala?" Týž světec líčí, jak svatá Anežka odpovídá svůdcí: „Odstup ode mne, pastviště smrti, semeniště hříchu, močále ohavnosti. Jiný milovník tebe předešel. Já miluji snoubence, jehož otec ženy nepoznal, jehož matka pannou je, jemuž slouží andělé, jehož kráse slunce i měsíc se diví.“

Jaký vliv mělo takové učení na ženské srdce! Jako by se ze sna probudily po mnoho tisíc let trvajícím otroctví. Není ctnosti, kterou by se žena nestkvěla, takže sami pohané žasli nad tím, jaké ženy mají křesťané. Vyhledávají chudé, těší uvězněné mučedníky, ošetřují rány mučených, samy s mužnou statečností vyznávají víru v Krista, uprostřed nejtěžších muk klidné, oko plno nebeského nadšení obrácené vzhůru. Svatá Potamiéna volí raději dlouhou smrt ve vařící smůle než aby byla před diváky zbavena šatu, svatá Kateřina překoná moudrostí všechny pohanské mudrce, které na ni císař poslal, a získává je pro Krista, svatá Anežka byla dívka 13letá, svatá Basilisa devítiletá, sv. Akvilina, Eulalie, Sekunda, Eutropia dvanáctileté. Celá armáda dívek umučených v dětském věku obklopuje trůn Beránka! Jen jednoho se hrozily svaté mučednice: aby se s nimi nestalo nic, co uráží cudnost. Svaté matky nám vychovávaly světce a světice, zářící světla na hvězdné obloze křesťanské učenosti a svatosti: Monika Augustina, Anthusa Jana Zlatoústého, Sylvia (manželka sv. Gordiána) Řehoře Vel., Emmelie s matkou Makrinou čtyři světce (Řehoře Nyssenského a Basila, biskupy a učitele církve, Petra ze Sebasty, biskupa, svatou Makrinu). Nonna obrátila na víru manžela, pozdějšího biskupa svatého Řehoře, jemuž dala tři svaté dívky: velkého učitele církevního Řehoře Nazianského, Caesaria (oba biskupové) a svatou Gorgonii. Abundantia vychovala svatého Benedikta a Scholastiku, Dafrosa (manželka sv. Flaviána) Bibiánu a Demetrii, Mexentia tři svaté biskupy (Vigília, Magorioma, Klaudiona) atd. Mám jmenovat též světici, jež nám vychovala svatého Václava?

Volil jsem příklady z dob, kdy křesťanství bylo v boji s pohanstvím a tyto milé zjevy vykouzilo z pohanské a polopohanské půdy. Což doby pozdější? Svatá Pulcherie, panna a císařovna († 453), vládkyně výtečná, energická a při tom čistá a od lidu milována, což jest ojedinělý zjev v Byzanci. Dopisuje si s papežem Lvem Velikým, bratra císaře Theodósia odvrátí od nestoriánského bludu, po jeho smrti jest od lidu vyvolána za císařovnu (spontánně, nikoli od podplace-

ných agentů nebo demagogů nebo terrorisovaného davu), získává si veliké zásluhy o svolání sněmu efeského a chalcedonského proti bludům, jež rozežíraly tehdy východořímskou říši. Helfta, středověký klášter, se čtyřmi světici, jež v něm sloužily Pánu, spojeny poutem svatého přátelství (obě Gertrudy a obě Mechtildy), omilostněné mystickými dary. Norimberk, kde Charita Pirkheimerová se všemi sestrami čelí 65 let protestantskému násilnictví, dopisuje si s předními učiteli své doby, vzdělaná ve všech odvětvích věd. Svatá Kateřina Sienská († 1380, dcera zchudlého řemeslníka, žila ve světě, ne v klášteře) řeší největší theologické problémy — její vědomosti byly vlité, nikoli získané — a pohne Řehoře XI. k návratu do Říma. „Pomněte slibu, který jste Bohu složil . . .“ slibu, o němž nikdo nevěděl! Itálii zachránila před španělským vzdoropapežem (proto ji Španělé nemají v lásce!), jejím vlivem byla provedena reforma dominikánského řádu v Německu a Itálii. Řada světic tohoto jména bylo obdařeno mystickými dary, a jejich spisy (pokud co psaly) se čtou ještě dnes: jmenovaná Kateřina Sienská, pak provdaná šlechtice Kateřina Janovská († 1510), šlechtická dcera abatyše Kateřina Boloňská († 1403), šlechtická dcera Kateřina de Ricci (řeholní sestra, † 1590), blah. Kateřina di Raccongi, z chudé rodiny řemeslnické, žila ve světě († 1547). Připojme k nim královskou dceru svaté Brigity Kateřinu Švédskou († 1381), jež se však nestkvěla mystickými dary. Mám mluvit o znovuzakladatelce karmelitánů, svaté Terezii Abdulské a o moudrosti jejího obsáhlého literárního díla? („Doctrix Seraphica“!) Sledujeme-li však dějiny církve až na naše dny, kdo by vypočítal všechno dobré a krásné, co vykonaly křesťanské ženy v rodině, v charitě, v klášterích, v životě veřejném i soukromém! Kdo vypočítá všechny líbezné zjevy až k naší poslední světici, svaté Terezičce!

„Ve šlépějích tvých půjdou zástupy panen za Kristem“ (viz žalm 44. 15). Z močálu začínají vlivem Královny panen pučet bělostné lekníny, a Řím, to veliké bahnisko, se proměňuje v zahradu lilií. To jest sociální vliv úcty mariánské.

Maria, nástroj v rukou Ducha svatého, jímž proměnil tvářnost země. Nikoli potopa, jež shnilé lidstvo odplavila, nýbrž Maria, skrze niž Duch svatý lidstvo vzkřísil, uzdravil, povznesl. Nikoli odplavit lidstvo do říše démonů, nýbrž povznést je k podobě andělů. Je takový zázrak možný? Duch svatý jej vykonal, a to skrze Neposkvrněnou.

Dnes? Znáš povídku o svedených dětech, které kamenovaly svou matku? Dívce se namlouvá: „Církev ženu snížila, já přicházím tě osvobodit ze služebnosti.“ Zrovna tak mluvil ďábel Evě! Posloužila si, že mu uvěřila? Získá dívka, jež uvěří moderním svůdcům, kteří to s ní „dobře myslí“ jak ďábel s Evou, a jako on jeví o ni zájem z „nezištné lásky“? Staré dívky svou porobu trpce cítily,⁵ moderní k svému snížení tleskají! Čím je dnes žena lidem bez víry! Jenže moderní pohanství ji táhne do bahna v rukavičkách (Bar 6. 10), a zaslepená své ponížení necítí. Stačí pohlédnout do literatury, na obálky románů, do divadel a do kina, do jistých revuí „pro paní a dívky“ i do „vědeckých“ sociálních spisů, a poznáš, čím jest žena „modernímu“ (to jest špinavému) člověku. Když konečně se protivníkům víry znechutí neustále jejich pokrytectví, odhodí škrabošku a řeknou otevřeně jako socialista Bebel: „Jediné povolání ženy je být . . .“ Místo tří teček stojí slovo, jež nechci opakovat (nikoli manželka, ani matka, ani sestra, tím méně anděl).

Renata Selingová ve své knize „Píseň orchideí“ líčí, jak se dala podobnými lesklými frázemi zlákat, aby odhodila víru. Po čase se jí dostala do rukou kniha, kde autor podle jejího vlastního svědectví způsobem velmi bystrým a duchaplným dokazuje, že žena nemá duši a že jediné povolání, pro něž je stvořena, jest být bajadérou. Odložila knihu; vyvrátit jeho důvody nedovedla, a dala se do hořkého pláče. V myslí jí tu chvíli vyvstala postava nejčistší Panny a Matky Boží, ideál ženské vznešenosti — a teď teprve chápala, jak svatě a vznešeně pojímá kaceřovaná církev důstojenství ženy a dívky! A ona, nerozumná, též kamenovala svou matku, církev Kristovu, jež dívce ovinula ztracený panenský věnec kolem čela.

Na jedné střední škole kdesi u nás vykládá profesor dívkám: „Úcta mariánská je fackou pro lidstvo.“ Podle toho, jak se to vezme a kam letí. Někdy je facka zasloužená a docela na místě. „Lidstvu“, jež hlásá volnou lásku . . .

⁵ Pohanské dívky dodnes. V Číně a v Indii na př. prosí dívka bohy, aby po druhé nepřišla již na svět jako žena. V národě vyvoleném bylo lépe, avšak o nemnoho. Zákon sice ženu ctíl, ale v praxi? Nechápalí jsme v náboženských hodinách při biblické dějepřavě, proč tak snadno propadávali modloslužbě . . . ta měla pro smyslné židy půvab přímo démonický! Tropily se při ní totiž věci, jež čistému Zákonu Hospodinovu platily za ohavnost spušnění.

Maria Obnovitelka ukazuje ženě, jaké jest podle vůle Boží její postavení v království Kristově a ve společnosti. — „Podle vůle Boží“, a tudíž jedině oprávněné a *blahodárné*, jak ženě tak všemu lidstvu. „Ženská otázka“, která zaměstnává bezmála dvě staletí mnohou učenou i neučenou hlavu, stůně na jednu chybu: nehledí ke vzoru vší pravé a ušlechtilé ženskosti. Jako se nadarmo namáhají ti, kteří chtějí dnešní zchátralé lidstvo uzdravit bez božského lékaře, od něhož jedině se může nadít účinného léku dnes jako se mu ho dostalo před 20 staletími, tak zkrachují všechny „ženské“ pokusy, neobráť-li zrak k Matce Vykupitele.

Emancipace žen — vymanění, rceme „vysvobození“. Co znamená tato běžná fráze? Jest žena v otroctví, z něhož by bylo třeba ji vysvobozovat? Byla — před příchodem Kristovým, a jest ještě dnes tam, kde nezasvitlo světlo svaté víry. Svobody se jí dostalo od nebeského lékaře, jenž přišel uzdravit všechny, a zvláště ženu pozvednout z prachu. Z čeho nebo odkud chtějí „přátelé“ vysvobodit či vyprostit ženu v křesťanství, kde se jí dostalo úplné svobody a rovnosti s mužem?

V rodině? Že není otrokyní, nýbrž družkou manželovou, vidno ze slov Pavlových, Ef 5 a Col 3. Že hlavou rodiny jest muž? Kdo tedy jí má býti? Rodina jest buňka společnosti; společnost bez autority propadá anarchii, t. j. vládě darebáků, a musí se rozpadnout. Nemůže tedy ani rodina postrádat tohoto tmelu, sice propadne rozkladu, a pak jest celé lidstvo zasvěceno zániku. Že by bylo pro manželku ponižující být pod mocí manžela? Pak by ponižovalo každého, že jest podroben představenému, ať šéfovi v závodě, ať generálovi v armádě, ať vládě a zákonům ve státě. Emancipace žen, o níž někteří mluví na plná ústa, není v podstatě nic jiného než emancipace *těla*, t. j. uvolnění a bezuzdné hovnění všem tělesným pudům a náruživostem. Takovou emancipaci znali již pohané, prováděli ji systematicky křesťanské sekty staré (Karpokratovci, Mikulášovci, Adamité) i nové („bratři a sestry svobodného ducha“, kvietisté, některé zednářské lóže atd). Moderně se tomu říká volná láska, „zdravá“ (t. j. bezuzdná) smyslnost, vedoucí k všeobecné hnilobě a zkáze všeho lidstva.

Nechce-li však žena pod moc mužovu, ponechává jí křesťanství volnost i v tom. Čti 1 Kor 7! Pak má v království Kristově podle vzoru Královny panen úřad pomocnice Vykupitelovy. Býti mu nápomocná v díle o spáse a záchraně

duší! Buď sdružena s jinými stejně ideálními dušemi v apoštolských neb rozjímavých řádech, nebo sama ve světě. Kolik takových apoštolek vykazují annály církve! Pomocnice — tu se ujímají maličkých, jež v dětských besídkách vyučují náboženství a vodí k eucharistickému Příteli dítek, tam umožní eucharistickému milovníku duši cestu k nemocnému, k němuž by se kněz nedostal, onde skutky lásky získávají duše tomu, jehož učedníky má svět poznat podle toho, že se milují vespolek. To jest krásné a vznešené povolání ženské duše v království Kristově — nejvznešenější a nejvyšší, jaké se dá myslit: být pomocnice Vykupitelova, pomocnice církve, pomocnice těch, které Kristus povolal na svou vinici. Nikoli si obrát za životní cíl, k čemu ji dnes zve prohnílý mužský svět a co čteš již v Ezech (16. 25) nebo u Jeremiáše (2. 20): „Pod každým stromem zeleným a na každém rozcestí se propůjčuješ.“ Tam směřuje moderní emancipace ženy!

Mládeži platilo vždy a platí zvláště dnes: Buď Maria nebo Venuše⁶, buď úcta mariánská nebo otroctví nejohavnější vášně. Končíme svou úvahu a poslední slovo věnujeme dívkám. Vzpomeňte, jak vypadala žena za dob, kdy jí nesvítil cestou životem v Marii vzor neposkvrněné čistoty, a pomněte, jaké ženy rodily doby, jež se odvrátily od světla víry Kristovy — na příklad ve francouzské revoluci. Jaké furie! Horší než muži! Jak vysoko stojí dívka dnes v bolševickém Rusku? Jak vysoko u nás? Až se naše dívky dokáží povznést z toho všeobecného bahniska vzhůru tam, kde trůní nejčistší a Neposkvrněná Panna, pak bude moci zase jinoch mít úctu k bytosti, která podle vůle Boží má býti andělem a kterou moderní doba udělala nevěstkou a bajadérou. Ale neudělala by, kdyby dívka ze sebe udělat nedala. Starých dívek litujeme, protože pravé víry neznaly. Moderními pohrdáme, poněvadž mají před očima vzor nebeské čistoty a volí raději bláto než nebe. Nepovznesou se však jinak, leč následováním Neposkvrněné, a tak dodnes každá čistá dívka, vychovaná ve škole nejčistší Panny, zakouší sama na sobě a jest dokladem světu, že Maria byla a jest Pomocnicí Vykupitele na spáse a záchraně duší.

⁶ „Žel, více služebníků má Venuše přešpinavá než Maria přecházející“ (supp. Alb. Mag. De laud. B. M. V. 2. 1.).

C

V tom, co řečeno v této a předešlé kapitole, jest nejhlubší důvod, proč svatá Panna sluje a jest *útočištěm hříšníků*. Maria Obnovitelka — připravila („umožnila“) kdysi cestu na svět Synu Božímu, aby všechno lidstvo vykoupil. Připravuje a umožňuje nyní Ducha svatému cestu do duše, aby jednotlivcům vykoupení Kristovo přivlastnil.⁷ Působení Ducha sv. v církvi jest jen pokračování vykupitelského díla Kristova — jeho realizování (uskutečnění) v jednotlivých duších.⁸ Maria pomocnice tam, pomocnice tu. Byla kdysi pomocnicí Vykupitelovou při velikém díle spasení všeho lidstva — jest i dnes pomocnicí Ducha svatého v jeho „drobné práci“, t. j. záchraně každé jednotlivé duše.

Útočiště hříšníků — Proč jím jest? Ptej se, proč jest Matkou Vykupitele! „Jenž *pro nás lidi a pro naše spasení* sestoupil s nebes a narodil se z Marie Panny.“ Pro hříšné přišel, pro ně se stal člověkem, pro ně se narodil, žil, působil, pracoval, trpěl, umřel. Maria —? Vše, čím byla, co spolu s Kristem konala a trpěla, bylo pro záchranu hříšných. Její úřad útočiště hříšníků jest jen pokračováním úřadu, jež kdysi vykonávala na zemi, úřadu Společnice a Pomocnice Spasitelovy. Pokládá za svůj úkol a povolání zachraňovat hříšné, pokud se zachránit dají — nikoli pouze ze soucitu a z lásky,⁹ nýbrž protože k tomu od Otce povolána a ustanovena

⁷ Aplikoval — *redemptio subjectiva*, *applicatio fructuum redemptionis objectivae*, a *Christo in cruce perfectae*.

⁸ Nevyčerpatelný poklad zásluh Kristových, za něž si může veškeré Adamovo potomstvo koupit nebe, leží před námi jako oceán. Jde teď o to, aby každý pro sebe z něho obdržel tolik, co potřebuje, by *sobě* nebe zjednal. Toto rozdělení, *udílení* milostí z pokladu zásluh Vykupitelových vykonává Duch sv.

⁹ Nevylučujeme sice tento motiv. Nepopíráme, že Matku vykoupných nutká i láska a soucit s jejich bídou, aby jim spěla na pomoc v jejich nejžalostnější ubohosti a největším neštěstí, totiž vyprostit je z hříchu a tak je zachránit před věčným zavržením, od něhož je dělí jediný krok. Nicméně tento důvod není jediný ani hlavní, jak se namnoze jednostranně pojímá. Tím nikterak netrpí ani něha její lásky, ani její vlastní velikost a vznešenost; naopak, jeví se v lesku ještě větším, uvážíme-li zevrubně důvody v textu uvedené. Nikoli „osobní“ soucit k ubohým, nýbrž povolání jí od Tvůrce dané a od věčnosti určené jest důvod, proč napomáhá k záchraně hříšných. Tím jest tento její úřad neskonale těsněji (vlastně nerozlučně) spjat s její osobou a ovlivňuje ještě více její lásku k nám.

svým odvěkým vyvolením za pomocníci Ježíšovu. Jako společník v závodě má zájem na všem, co se závodu týká — rozkvět závodu jest i jeho radostí, touhou, snahou a cílem, úpadek závodu postihuje i jej a poškozují jeho zájmy — tak Společnice Vykupitelova má zájem na tom, aby co nejvíce ovoce přineslo velké dílo Kristovo a její. Každá zachráněná duše jest rozmnožením vítězství a zvýšením triumfu Kristova i jejího, vítězné Panny nad hadem starým.

Povolání¹⁰ Mariino: zachraňovat, co ztracené.

Hříšní k Bohu jdou skrz tebe,
k nimž skrz tě on přišel s nebe,
Prostřednice velebná . . .
Nechceš hříšných zamítati,
bez nichž nebyla bys, Máti,
hodna Syna takého:
nebýt lidstva vykoupení,
nebyl důvod pro vtělení
Spasitele našeho.
K vůli hříšným vyvolená
nade vše jsi povýšená . . .¹¹

Nikdo, kromě Krista, nezná cenu nesmrtelné duše jako ona, jež viděla Syna pro duše snášet odříkání, utrpení, smrt — a spolu s ním o jejich spáse pracovala. Zastaví se na polovině cesty? Nebude pomocníci Duchu svatému na záchranně duší, jako jí byla vtělenému Synu Božímu? Zjednat svým duchovním dítkám dědictví a nedbat, zda se každému jeho podílu dostane či zemře-li nouzí vedle dobytých pokladů? Jak by byla „obnovena tvářnost země“, kdyby nebyl obnoven obraz Boží v duši každého jednotlivce? „Nemám pokoje, dokud se obraz Kristův nezračí ve vaší duši!“ praví apoštol (Gal 4. 19), a Matka Vykupitele může říci: „Plané jest veškeré moje dílo a nadarmo vyznělo mé povolání, pro něž mne Bůh stvořil, nevidím-li, že obraz Kristův se zračí v duších vykoupěných.“

*

Neubrání se hlubokému dojetí turista, jenž snad po návštěvě Lissabonu, perly Portugalska, protne zemi napříč,

¹⁰ Tedy nejen potěšení.

¹¹ Autor této sekvence se drží sentence tomistické (viz str. 34). Na našem předmětu zmíněný theologický spor nic nemění, protože i skotistická sentence uznává: in hoc ordine salutis se Syn Boží vtělil, aby vykoupil lidstvo.

překročí horstvo Serra de Monchique a brzo i hranice španělské, a vstoupí na půdu Andalusie, dějiště staletých bojů kříže s půlměsícem. Každý krok vyvolává vzpomínky v duši obeznámené s minulostí. Cadix, osada již od Feničanů založená — Cordoba, někdejší ohnisko arabské kultury, moci a slávy, sídlo Abderrhamanova, jejíž nádherná katedrála (kdysi mešita), ozdoba města, překvapí poutníka, když vstoupí do lesa sloupů — Sevilla, k níž se pojí vzpomínky na Kolumba a jeho královské příznivce (Ferdinanda a Isabelu), a konečně údolím Genilu ke Granadě na úpatí Sierry Nevady (Zasněženého horstva), poslední maurské baště na poloostrově. Město o něco níže položené než Svatý Hostýn, skýtá malebný pohled. Promenádou čtyř řad staletých jilmů se dostaneš od „Zeleného mostu“ na jedno z mnoha náměstí a hleďíš k paláci Alhambře („červená“, protože podle arabských kronikářů prý stavěn za svitu pochodní), jenž strmí nad městem jako Vyšehrad nad Prahou, jenž působí dojemem neskonale úchvatnějším.

Vstupme do tohoto zamilovaného místečka maurských kalifů. Palác, mistrovské dílo arabské architektury, ovládá s vrcholu pahorku město, rozkládající se pod ním v podobě půlměsíce, i kraj, zvaný La Vega, jediná nedozírná kvetoucí subtropická zahrada, v níž malebně roztroušeno či skryto 38 osad s nespočty letohrady. Větec malebných hor, který vroubí tuto rovinu uměle zavlažovanou vodami Genilu, zvyšuje malebnost panorámy. Rozevírá se ti tu pohled do nedozírné dále na žirnou Granadu; na 3000 km² můžeš přehlédnout — pohled, jakých jest na světě málo. Zvláště večer, kdy slunko zapadá do vln Atlantického oceánu, kdy slyšet z křoví tlukot slavíka, a my omámeni vůní pomorančů hledíme do kraje, kde v přítmi večera rozeznáváme vinice a skupiny palem, zdá se nám, že minulá staletí vstávají z mrtvých.

Vejděme do paláce. Lví dvůr s ohromnou fontánou... myrtový dvůr s basénem a arkádami arabského slohu, prolamované práce v obloucích kolonády, aby bylo umožněno proudění vzduchu ze slunce do stínu, čímž zjednáán mírný příjemný vánek... síň „dvou sester“, nazvaná tak pro dvě velké stejné mramorové desky v dlažbě, s chladícím vodotryskem a arkýřem v zadní galerii, jímž se umožňuje výhled do zahrady... pohádkově čarovná stavba, jeden z nejpečnějších výtvorů lidských rukou. Jako sen, jako zmizelá pohádka nám připadá tento zámek, jenž podle arabských

zpráv byl prý „celý pozlacen“ a postaven „nákladem, jehož nelze spočítat“. Celá staletí galanterie, erotiky, přepychu tu ztělesněna, památník zapadlé slávy. Ani křesťan se neubrání hlubokému dojmu — což teprve Arab! Vstoupila-li někdy po roce 1492 noha některého Maura, jak nám líčí španělské a francouzské romány tehdejších dob, na místo, jež mu připomínalo někdejší velikost jeho národa, jak mu asi bylo u srdce!

V duši věřící však vyvolává pohled na Alhambru ještě jiné neveselé vzpomínky. Vezmi do rukou kterýkoli cestopis, dějepis nebo naučný slovník: všude se dočteš, že bylo pro poloostrov i pro kulturu lidstva neštěstím vítězství křesťanských vojsk nad Maury a potlačení vyznání Mohamedova. Úsudek (jako vždycky, jde-li o katolictví) jednostranný, povrchní, ukvapený. Není zde na místě vysvětlovat tento zjev. Jen bych se zeptal, zda století XVI. bylo v dějinách Španělska dobou úpadku. Nicméně v něčem jim za pravdu dát musíme. Španělé pozdějších generací složili ruce v klín. Nesnažili se příčinností předstihnout nebo alespoň vyrovnat se dřívějším maurským držitelům země.

Vykoupení od Krista — snaží se ze všech sil udržet a rozhojňovat v sobě ovoce spásy, či se též oddávají duchovnímu pohodlí k radosti svého odvěkého nepřítele? Co by se dalo vykonat věrným spolupůsobením s vykupitelskou milostí Kristovou! Zatím však uprostřed křesťanstva jako Alhambra nad Granadou strmí a pne se k nebi kříž, památník vítězství světla nad temnotou, a vykoupení chodí kolem něho lhostejně, nesnažíce se čerpat vody ze studnic Spasitelových (Is 12. 3), bojovat mocí svatého kříže dále boje Páně a dovršit jeho vítězství. Arabský sloh staveb, přes nějž klopytají Španělé skoro každým krokem (na příklad v Seville, jak v katedrále a královském paláci Aleazar, tak v mnohých privátních domech, jejichž vnitřní dvory s pestře zdobenými zdmi prozrazují maurský původ), jest němou výčitkou: jest kultura křesťanská, jež obrodila celý svět, jen v této zemi tak bezmocná, že se neudržela trvale ani na té výši, na niž se vyšinulo dřívější saracénské obyvatelstvo?

Jako návštěva Alhambry působí na vnímavou duši rozjímání o vykupitelském díle Kristově. Tak toužili kdysi po Knížeti pokoje, záviděli nám skoro naše štěstí, žít v době mesiášské, a jak málo těží lidstvo z milostí, jež mu Kristus přinesl a skrze svou Matku udělil! Maria, jež tehdy pozvedla syny a dcery Adamovy z prachu ke hvězdám, nemá dnes

síly, aby rozvinula v našich duších podobné účinky? Patří zjevy jako Anežka, Kateřina, Lucie, Gertruda, všechny tři Růženy (z Viterbu, Panorma, Limy), učitel andělský (Tomáš Aquinský), Alois a jiní jenom minulosti? „Sešli Ducha svého a obnoví tvářnost poskvrněné země“ — obnoví ji skrze Marii, ačli lidstvo přijme jeho i tu, skrze niž jedinou chce nebeský Divotvorce uzdravit a vzkřísit zhynulé. Vážít si svého štěstí, jež nám Syn Boží přinesl skrze Marii. Vážít si svobody, kterou nám Kristus zjednal (Gal 4. 31), a byvše Synem Marie Panny přenesení ze tmy k světlu, počínejme si jako synové světla (Ef 5. 8). Motiv neskonale *vděčnosti* vyvěrá z této úvahy — vděčnosti, kterou podle vůle Boží má věřící křesťan osvědčovat nikoli slovem, nýbrž životem. Proto neshal Vykupitel s naší šíje jeho satanovo, abychom je znova na sebe dobrovolně brali a ruce znova dobrovolně do jeho okovů vkládali. Proto neobnovil tvářnost země, abychom po příkladě židů vzdychajících po egyptské cibuli a česneku se svévolně vraceli do starého otroctví.

„Obnovil jsi skrze Marii tvářnost země . . .“ další sociální význam úcty mariánské, ačli jest pěstěna *uvědoměle*, duchem a srdcem, nikoli povrchně a bez ducha, slovem a *pouze* zevnějšími úkony. Vzpomínka na Obnovitelku drží a jest s to udržet duši na výši důstojnosti, na niž byla povznesena Ježíšem a jí. Ale dosti již — mnoho a mnoho by musil studovat dějiny, kdo by chtěl plně pochopit význam tohoto krátkého slova: obnovíš tvářnost země (Ž. 103, 30). My věřící jsme na jisté věci tak zvyklí, že nám připadají samozřejmé, a ani nepomyslíme, že by mohly vypadat (a kdysi skutečně vypadaly) docela jinak než dnes . . . truchlivěji, smutněji . . . na místech a za dob, kdy lidstvo o Matce Spasitelově nevědělo nebo jí nemělo.

Před příchodem Španělů bydleli v Yukataně Mayové, národ starší než Aztekové, obyvatelé Mexika. Po tomto indiánském kmenu, docela vyhubeném, zbyly jenom chrámy, zvané Teocalli. Brzo zarostlé tropickou vegetací byly objeveny teprve v minulém století. Největší z nich byl v městě Chichen-Itza, zasvěcený bohu deště Kukulcanovi. Po čtyřiceti stupních, terasovitě rozložených, se vystoupilo na vrchol pyramidy k vlastní svatyni. Tomuto démonovi byly rok co rok obětovány zástupy panen. Ve sloupové síni chrámové prosily ubohé dívky modlu, aby laskavě přijala oběť jejich mladého života. Potom incensovány kadidlem a za zvuků písně vedeny širokou cestou („cesta posvátná“)

k obětnímu jezeru, vzdálenému asi půl hodiny. Jezero bylo obklopeno zdí jako rámem. Dívky sestoupily po stupních až dolů a tam obětovány. Zástupy házely do jezera květy a šperky ze zlata a drahokamů. Před lety bylo jezero zkoumáno a nalezeno v něm množství šperků a kostí. To vše proto, aby si vyprosili od modly déšť . . . v době, kdy u nás se rozléhaly svatyněmi hymny a písně ke cti nejčistší Panny, kdy šťastné dívky křesťanské jí zasvěcovaly svůj život jiným způsobem než ony ubohé oběti pohanské pověry, kdy věřící si vyprošovali od Pána prostřednictvím jeho panenské Matky nejen déšť, nýbrž vše, co potřebovali pro tělo i pro duši. Dnes už dávno oltář Kukulcanův opuštěn, jeho chrám rozpadlý, „svatá cesta“ porostlá pralesem, umlkl zvuk rohů a písní, a křesťanský Indián, který do mrtvého města zavítá, vysílá na troskách pohanských svatyň tichou modlitbu k Ne-poskvrněné Panně.

X. OD PROROKŮ VĚŠTĚNÁ

*Tvorstvo, stará jež kletba tížila,
čeká s touhou na Pannu vítěznou,
kterou ústa proroků věstila.*

A

„Osservatore Romano“ (1935) sděluje zprávu jednoho japonského misionáře. Jakýsi vzdělaný Japonec mu přinesl v krabici pečlivě zabalenou sošku Marie Panny ze slonové kosti — prastarou japonskou práci. Na podstavci četl misionář latinská slova: „Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko.“ Japonec mu vypravoval: „Naše rodina pochází z ostrova Hokkaido, kam se mnoho křesťanů uchýlilo za krutého pronásledování na začátku 17. století. Když mi bylo asi patnáct let, zavedl mne dědeček jednoho zimního večera do svého pokoje — celý dům již ulehl — rozžal svíci a velel mi pokleknout. Pak otevřel skříň, kterou míval stále uzavřenou, a vyňal z ní tuto krabici, uschovanou pod šatstvem. Mlčky usedl po mém boku a položil uctivě krabici na stůl. Jeho oči zářily a upřeně na ní spočívaly. Konečně mě chopil za ruku, přivinul k sobě a řekl:

„Jsi již dosti dospělý, abych tě mohl zasvětit do tajemství našeho rodu. Tvůj otec zemřel dříve, než mi bylo možno mu je svěriti. Můj život se chýlí pomalu ke konci a musím hledati nového strážce tohoto pokladu. Ukaž se hodným svých předků a opatruj věrně, co jim bylo svaté.“

Pak otevřel krabici a vyňal z ní tuto sošku. Sepjal ruce a v úctě sklonil hlavu. Neměl jsem o sošce ani potuchy, toho večera jsem ji viděl po prvé. Pochopil jsem, že mi svěruje úctyhodné tajemství. I já sepjal ruce, ač jsem se modlit neuměl. Po chvíli hlubokého mlčení se mne dědeček tázal:

„Víš, co to je?“

„Snad nějaký bůžek.“

„Ne, ne. To je Birgen Santa Maria,¹ cosi neskonale posvátného. Naše rodina ten poklad přechovává již po pět po-

¹ Birgen, španělsky vyslovené jméno Virgen (Virgo, Panna). První japonští misionáři byli Španělé (sv. František Xaverský a členové jeho řádu). — Čtvrt tisíce let byla země bez misionářů, několik křesťanských rodin se přece udrželo. Jediná svátost (křest) a něco modliteb jim zbylo z pokladu sv. víry. Kdesi našli misionáři zlomky litanie loretánské — několik latinských invokací, zkomolených sice, ale přece poznatelných. Japonští vyzna-

kolení. Nemohu ti o něm říci mnoho, poněvadž se nikomu neukazuje. Ví o něm vždy jen jeden člen celé rodiny. Vím však, že Birgen Santa Maria je strážným duchem našeho rodu. Dokud se bude u nás věrně opatrovat, štěstí nás neopustí. Já sám jí vděčím život. I mně zemřeli brzo rodiče, i mne vychovával dědeček. Byl jsem jediným mužským potomkem našeho rodu. Když jsem v jedenácti letech těžce onemocněl a ocitl se ve stavu beznadějném, donesl mě jednoho večera dědeček v náručí k této sošce a chvějícím hlasem pronášel tuto prosbu:

„Birgen Santa Maria! Viz mou tíseň a zachraň toto dítě. Na něm závisí náš rod. Má-li smrt vstoupit do našeho domu, obětuji svůj život za hocha.“

Téže noci on zemřel a já byl zachráněn. Ač jsem byl teprve chlapec, pochopil jsem, oč běželo, a posvátná bázeň z tajné moci našeho rodinného pokladu naplnila mou duši. Báľ jsem se skoro chodit podle skříně, v níž byl uschován, a nikomu jsem o tom nevyprávěl, až teprve dnes tobě. Dej si pozor, aby ses sošky nedotkl, dokud budu živ, a po mé smrti nedovoluj, aby ji kdo nepovolaný spatřil!“

Po svém vypravování vložil dědeček sošku zase do krabice a opatrně ji ukryl ve skříní pod šatstvem. Když jsem po skončení středoškolských studií odcházel do Tokia na universitu, svěřil mi tajemnou sošku docela:

„Dobře ji opatruj! Jsí nositelem našeho rodu a tudíž také strážcem pokladu, který se od starých časů přechovává v naší rodině. Budeš-li strážcem věrným, dostane se ti štěstí; zbavíš-li se však této pozůstalosti, bude ti neštěstí stále v patách.“ To mi řekl neobyčejně vážně, a já se chráním porušit tento odkaz, i když v sošce neshledávám více než starou památku.“

Na dotaz misionářův, zda sošku již někomu ukázal, odpověděl záporně.

„Ale proč jste svěřil toto tajemství mně?“

„Chtěl jsem se od vás dovědět, kdo jest vlastně Birgen Santa Maria. Přisahal jsem, že nikdy nezpronevěřím toto dědictví svých otců. Pátrám po smyslu jména: Birgen Santa Maria. Včera jsem slyšel vaši přednášku. Třikráte jste vyslovil toto jméno a po každé jste sklonil hlavu. Musíte tedy vědět, co jest Birgen Santa Maria.“

vači Kristovi vzývali přes dvě století Matku svého nebeského Učitele a Mistra slovy, jimž nerozuměli, ale v nichž tušili cosi posvátného.

Teď bylo misionáři jasno, že má před sebou potomka starých japonských křesťanů ze 16. století a že prostřednictvím Panny Marie v jeho duši již mocně působí milost Boží. Poučil ho tedy o Matce Boží, vyložil mu význam latinského nápisu na sošce a diktoval mu i modlitbu „Zdrávas Maria“, aby se ji denně modlil před tímto drahým odkazem svých křesťanských předků. Japonec dychtivě naslouchal, ochotně si modlitbu napsal a pak řekl misionářovi:

„Srdečně vám děkuji. Vnesl jste mi do duše mír. Teď všemu rozumím. Ale prosím, abyste se se mnou po prvé tuto krásnou modlitbu pomodlil před touto soškou.“

Misionář ochotně vyhověl, a po třech stoletích vznášel se před touto památnou soškou k Matce Boží zase pozdrav andělský.

Tato pohanská rodina jest věrný obraz všeho lidstva. Na Riviere si vypravují legendu: Adam s provinilou společnicí opouští ráj. Hospodin domluvil, vyřkl kletbu nad provinilcem a vykázal jej z místa rozkoše, kde mohl a měl stále přebývat, a kde jen tak krátce pobyl. Nežli však vykročí z rajske brány, chtějí si vzít alespoň jedinou památku na zašlé dny tak lehkomyšlně zmařeného štěstí. Tu prý Eva utrhla pomoranč a skryla jej pod šatem. „Ten zasadíme tam, kde bude na zemi nejkrásněji.“ Na své lopotné pouti prý přišli až na Rivieru, tam se jim líbilo nejvíce, tam zasadili rajske plod. Tak vypravuje provençalská pověst.

Jisto je, že si prarodiče do vyhnanství odnášeli nikoli tento plod, nýbrž útěchu — jednu jedinou, jediné slovo naděje, ale to slovo jediné odevzdávali jako drahocenný odkaz svým synům, aby ti jej zase odevzdávali synům svých synů a těm, kteří z těchto se narodí, a ti zase těm, kteří po nich přijdou. Jako matka dává dítěti na cestu do smutné daleké ciziny obrázek, tak dal Hospodin člověku na jeho smutnou pout z rajske otčiny obrázek, Matičku s děfátkem — útěchu, že nebude věčně trvat kletba a poroba, že lidstvo nebude věčně úpět v okovech a otroctví. Chovali a uchovali si vyhnanci, synové provinilého a vyhnaného praotce, tento drahocenný poklad, tento jediný paprsek naděje?

Uchovali, ale asi tak, jak ona japonská rodina sošku Matky Boží. Měli drahocenný poklad, bděli nad tajemným odkazem svých předků, ale nerozuměli mu a nevěděli, co jest a co znamená. Teprve Duch sv. po dlouhých tisíciletích jim vysvětlil význam a smysl rajskeho zaslíbení. Na poloostrově Yukataně existovala říše Mayů (str. 140), ještě starší než

Aztekové, kteří obývali sousední Mexiko za dob objevení Ameriky. Středisko oné říše, zmíněné město Chichen Itza, město bohů, město posvátné, Mekka nebo Lhasa oněch vymřelých Indiánů. Před nelidským řáděním Španělů uprchli ze svých sídel a utekli do lesů. Vegetace s neuvěřitelnou tropickou bujností rychle se začala šířit po opuštěných místech, v málo letech bujel prales nad paláci a chrámy, celé město zmizelo nadobro v neproniknutelném stínu křovin, lian a lesních velikánů. Teprve po třech staletích objevil Stephens r. 1840 toto zmizelé město trosek. Přes 30 m vysoká pyramida s největším chrámem na vrcholu pne se velebně k nebi nad korunami obrovitých stromů pralesa, ale kdo přihlédl zblízka, viděl vše porostlé zelení a křovím. To vše musilo být napřed odstraněno, než se pyramida a svatyně objevila po staletém zasypání očím potomků někdejších uchvatitelů.

Tak rajske zaslíbení vítězné Panny. U pohanských národů zasypané a zarostlé neproniknutelnou namnoze plevelí nesmyslných mythů a bájí, ne však nadobro zničené. Oko věřícího křesťana jest nyní s to, aby v náboženstvích národů (vzdálených hned více, hned zase méně víry v jediného pravého Boha) a v hromadě pozdějších výmyslů lidských objevilo stopy a reminiscence prvního proroctví mesiášského.²

Tak na př. se dovídáme, jaký jest původ nejstarší a nejctihodnější mariánské svatyně francouzské v Chartres. Kde nyní stojí imposantní katedrála, uctívali kdysi druidové svá pohanská božstva. Jejich chrámy byly velké stromy v pralesích. V jednom takovém posvátném háji stál v temné jeskyni oltář s nápisem: „Panně, jež má porodit, zasvětili druidové.“ Caesar při svém vpádu do Gallie prý ten oltář objevil. Jedna francouzská pověst vypravuje, že prý karnutský král Priskus dojat řečí jakéhosi druidského velekněze

² Tak zvaná srovnávací věda náboženská z toho vyvozuje závěr, že křesťanství vzniklo vývojem či spíše že jest smíšeninou rozmanitých prvků přejatých a snesených z různých dřívějších náboženství. To, co některá pohanská náboženství hlásala o panenské matce příštího očekávaného Osvoboditele, křesťanské „bájesloví“ prý prostě přejalo a zpracovalo. Jenže věc se má poněkud jinak. Že Matka zaslíbeného Osvoboditele bude pannou, jest nepřímo naznačeno už v rajske předpovědi; mluví se v něm o semenu ženy, což jest naprosto nezvyklé a ojedinělé v celém Písmě, jež jindy mluví výhradně jen o semenu muže. Tato prvotní předpověď se pak uchovala v tradici pohanských náboženství, hned jasněji, hned temněji, ne však docela čistá a neporušená.

zasvětil své království před tváří všeho lidu „této nebeské Královně, jež měla zrodit Mesiáše.“ Když tam přišli první věrozvěsti, Savinián s druhy, našli lid daleko vnímavější pro pravdy sv. víry. Karnutové bez obtíží přijali víru v Syna té, kterou dávno uctívali neznajíce ji, jak ona japonská rodina. „Ctíte, co neznáte“ (Skut 17. 23). Avšak ani dlouhá doba celých tisíciletí ani pohanské báje nebyly s to, aby docela vymazaly z paměti člověčenstva vzpomínku na zaslíbenou vítěznou Pannu. U Oaxaca v Mexiku stojí prastarý cypřiš, národní strom Mexičanů. Pod jeho větvemi shromáždil Cortez v noci 1. července 1520 zbytky svého mužstva. Nebylo ani jediného, jenž by nebyl raněn, jejich druzi vykrváceli všichni v nerovném boji nebo v zajetí. Několikrát byl již tento strom nařezán, naposled jej chtěli zničit Francouzi při svém vpádu v polovině minulého století, aby tak zasadili smrtelnou ránu národnímu sebevědomí a citění Mexičanů. Nicméně stojí dodnes onen „Strom smutné noci“ (Arbol de la noche triste). Nejinak trvala v paměti lidstva památka onoho „smutného večera“, kdy náš praotec stál s provinilou manželkou před vševědoucím Soudcem pod stromem hříchu, a nikdy si lidstvo nedalo tuto jedinou naději v lepší budoucnost docela vzít.

B

Není účelem našich úvah sledovat protoevangelium, prazevení, prvotní zalíbení a předpověď Osvoboditele v tradicích pohanských.³ Všimněme si jen, jak bylo uchováno v národě vyvoleném.

Přijde Panna, jíž se netkne vada,
přijde Panna, která potře hada . . .

Tímto zaslíbením se těšili patriarchové, o nichž pravil Pán: „Chtěli vidět a neviděli, toužili slyšet a neslyšeli“ (Mt 13. 17). Nebylo jim dopřáno dočkat se šťastné doby mesiášské, jenom naděje je držela a sílila, naděje v lepší budouc-

³ Na př. 4. ekloga Vergílova obsahuje narážku na slíbenou Pannu. Právě tak knihy Sybilliny, jimž však jsou již přimísěny pozdější (křesťanské) prvky. Neméně hojná jsou svědectví jiných pohanských náboženství. Sv. Jeronym (adv. Jovinianum) též se zmiňuje o tom, že pohané očekávali panenskou matku Osvoboditele.

nost. Když stojíce nad hrobem shromažďovali kolem sebe své vnuky a syny svých vnuků, kladli jim na srdce, aby si chránili tento poklad nejvzácnější, tuto jedinou naději, neomylnou a jistou. „Živote, sladkosti a naděje naše . . .“ Neznali jménem tu zaslíbenou ženu, ale věděli: „Přijde . . . jednou jistě přijde . . .“ Tuto Pannu vyhlíželi a na ni čekali i proroci. Osvoboditel však prodléval . . . nepropadne lid beznadějnosti a snad zoufalství? Aby se tak nestalo, posílal mu Hospodin proroky, a ti jej utvrzovali v důvěře. Celý Starý Zákon žil nadějí a z naděje, ta byla jediný světlý paprsek, jenž zjasňoval smutnou tisíciletou noc.

Protoevangelium bylo dlouho jediné proroctví mariánské. O Mesiáši byla dána nejedna předpověď, o jeho Matce nic — jakoby v tom rajském zaslíbení bylo útěchy s dostatek a jakoby o druhé matce lidstva nebylo třeba vědět víc než že jednou přijde a zvrátí se Synem satanův trůn.

Tak plynulo pokolení za pokolením, století za stoletím. Přichází doba Davidova, bohatá na zaslíbení mesiášská. Poví nám praotec vyvolené Panny také něco o své milostiplné dceři? V žalmu 44. líčí její nadzemskou krásu, ale tehdejšími židům zůstalo toto proroctví temným. Že Syn Boží zatouží po její kráse, že bude Královnou v jeho říši, že i pohanští národové se obrátí k jejímu Synu a jí, jeho Matce, budou se kořit, že ji budou oslavovat všechna pokolení, že bude ideálem a vzorem, v jehož slépějích půjdou ke Kristu nesčetné panenské duše, že její sláva nepomine, to vše nemohli tehdy nikterak ze žalmu vyčíst. Klíč k pochopení všeho jest dán teprve nám. — Syn královského pěvce líčí úchvatně nebeskou krásu vyvolené Panny (ve Velepísni), ale opět způsobem, že jeho pokolení nemohlo poznat, o koho jde.

Synové Davidovi se však odchýlili s cesty spravedlnosti, opustili Hospodina, zabředli v modloslužbu a strhli s sebou celý národ až na malý hlouček věrných. Vyplní za těchto okolností Hospodin své zasliby, když jeho lid tak věrolomně ruší úmluvu s ním? Ta otázka se asi vtírala nejednomu v malém hloučku spravedlivých.

V těch smutných dobách objevují se tři proroci, kteří mají úkol a) varovat lid před modloslužbou, b) hrozit nevěrným Božími soudy, c) napomínat k pokání a vést je k pravému Bohu, jemuž se zpronevěřili, d) vzpružit pokleslou naději věrných — a hleděli ji vzpružit tím, že mluvili o zaslíbeném Mesiáši a jeho zaslíbené Matce.

Isaiáš, „mariánský prorok“, evangelista Starého Záko-

na . . . Když byl povolán k prorockému úřadu (r. 737), dostoupila zvrhlost národa takového stupně, že milost marně hledala přístupu do srdcí. Proto jest jeho instalace k úřadu proroka Hospodinova provázena slovy: „Zatvrď srdce lidu tohoto a uši jeho zavři, aby slyšíce ušima svýma neslyšeli . . .“ (6. 10, srov. Mt 13. 13 n.) Podle hebrejského způsobu mluvení: „Jdi k nim; budeš mluvit, a oni nebudou chtít slyšet, neuvěří . . .“ Všechna činnost vyslance Hospodinova bude mít jen ten výsledek, že nevěra a zatvrzelost Israele se ukáže v nejostřejším světle. Ihned při svém prvním vystoupení to zakusí. Neutěšeně to vypadalo v Judsku v osmém století. Po bezbožné Athalii vládlo za sebou několik králů, jimž dává Písmo svědectví, že kráčeli ve spravedlnosti před Hospodinem, až bezbožný Achaz (736—721) strhl zase skoro všechny lid k modloslužbě. Trest ovšem přicválal v zápětí. Král syrský přitáhl s vojskem a porazil ho, jeho israelský soused právě tak, Idumejci a Filišťané pustošili judská města i celé kraje, a konečně assyrský král Tiglat-Pilešar IV. (745—727) ho nebezpečně ohrožoval. Achaz byl rád, když ohromným výkupným ho přiměl k odchodu (2 Par 28). V této kritické situaci chtěli spojení králové, Pekah (Vulg. Face) israelský a Rasin syrský, využít tísně Achazovy, podrobit si zemi docela a zbavit ho trůnu. Pochopitelně, že králi bylo úzko. V Hospodina nevěřil, v jeho pomoc nedoufal, na jeho zaslíbení nemyslel, obrací se v nouzi s prosbou na východní velmoc a vzkazuje Tiglat-Pilešarovi: „Služebník (otrok) a syn tvůj jsem já (podrobím se ti): přijď a zachraň mne!“ (4 Kr 16, 7) Tu posílá k němu Hospodin proroka Isaiáše (r. 735), aby mu vytkl jeho malověrnost a obnovil zaslíbení o věčném trůně Davidově. „Neboj se, třebaže nebezpečí jest velké. Dokud jest Judsko královstvím, zůstane podle zaslíbení Hospodinova vázáno na dům otce tvého Davida. Tvoji sousedé nevyvrátí tvou říši, ale ty sám uzříš pád Damašku, hlavního města syrského (r. 732, za tři léta) a pád Samaře, sídelního města krále israelského (r. 722 nebo 721, za třináct let, vyvrácena Sargonem).“ Aby pohnul nevěřícího krále k víře, nabízí mu jménem Nejvyššího zázrak: „Požádej znamení od Hospodina *Boha svého* . . .“ K dispozici mu dává celý vesmír: „V hlubokostech pekla nebo na výsostech vzhůru.“ Byla to chvíle milosti pro modloslužebného krále. Bůh mu nabízí odpuštění a smír, dává mu příležitost, aby se navrátil k němu, jež opustil. Achaz v rozhodné chvíli odmítá nabídnutou milost. Odeslal právě poselstvo do Assyrska, ví-

ce než na pomoc Hospodinovu spoléhá na rámě assyrského despoty a obětuje modlám pohanů (4 Kr 16. 7; 2 Par 28. 16 nn), on syn Davidův a praotec Mesiášův! Odmítá tedy nabízené znamení: „Nepožádám“ (t. j. nestojím o ně) a s posměšnou narážkou na Zákon dodává: „A nebudu pokoušet Hospodina“ (Dt 6. 16), v něhož nevěřím. Nepraví: „Hospodina (Pána) svého“ — Hospodina za svého Boha on neuznává.

Nyní nemá prorok, co by s modloslužebníkem dále vyjednával. Cesta, kterou Israel (representován králem, věrným obrazem modloslužebného lidu) nyní nastupuje „na konci vodovodu hořejšího rybníka, u silnice vedoucí k poli valchárovu“ (7. 3), skončí ve dvoraně Pilátově, a ohlas slov Achazových „Nestojím o Hospodina“ bude volání lidu: „Nemáme krále, nýbrž císaře.“ Tím vyslovil lid rozsudek sám nad sebou, a spása bude od něho přenesena pohanům (Is 2. 6. 3; 65. 2. 1. srov. Ř. 10. 20, 11. 11). Právě v době, kdy se zřiká israelský král jménem svého lidu Hospodina, oře na západě otec pohanského národa brázdu a označuje místo pro hradby svého města — Řím bude centrum království Mesiášova, odtamtud se bude šířit světlo víry mezi všechny národy, nikoli z Jerusalema, jenž se nevěrou o své vyznamenání připravil.

Má však i hlouček věrných pykat za vinu svého vládce? Isaiáš se od krále obrací k lidu. „Slyš tedy, dome Davidův (Achazem representovaný a s ním solidární, t. j. nevěrný a nevěřící jako on): tak daleko to došlo, že vyčerpáváte nejen trpělivost lidskou, nýbrž že jste i Boží shovívavost vyčerpali? Proto tedy (že král trvá v modloslužbě, a vy, kteří jste věrní, se obáváte nejhoršího) sám Bůh dá vám (věrným) znamení: Aj panna počne a porodí syna a nazve (hebr.) jméno jeho Emmanuel. Máslo a med jísti bude, až by dovedl zavrhout zlé a vyvoliti dobré.“ (7, 14. 15.)

Druhé velké proroctví mariánské, navazující na rajský záslib. Znamení, nikoli králi, jenž odmítá, nýbrž věřícím, a tudíž takové, že jen vírou může být pojato: v daleké budoucnosti.

„Aj“ — tímto slovem se uvádí vždy něco neobyčejného, velikého, neočekávaného.

„Panna počne“ — určitá panna,⁴ od Boha předurčená a

⁴ Určitý člen, jak v hebr., tak LXX: ἡ παρθέτος. Že se racionalistům toto proroctví nehodí, jest pochopitelné. Aby je zbavili obsahu, vykládají je o matce Ezechiášově — jako by to bylo zázračným znamením, že dívka se vdá a pak přirozeným způsobem

vyvolená. Nevzpomeneme při těchto slovech na ženu zaslíbenou v ráji? Nyní se dovídáme, že ta žena bude při početí a narození dítěte *pannou* (v tom právě spočívá velikost daného znamení!) a že její dítě bude *Bůh*: „*Nazve* (jakožto pravá matka) *jméno jeho Emmanuel*.“ Toto jméno se vyskytuje v Písmě jen na tomto místě (a v následující kapitole) a znamená „S námi Bůh“ (Im manu El). Jména starozákonní vyjadřují mnohdy úřad a poslání jmenované osoby. Bůh mění jméno Abramovo v Abraham („otec množství“), Jakubovo v Israel („bojovník Boží“) atd. Emmanuel . . . „až se narodí, bude s námi (mezi námi) opravdu přebývat Bůh . . .“ Srovnáme tato slova s tím, co o něm čteme v dalších kapitolách (viz dole), a jest nade vše jisto: plod panenského lůna jest pravý Bůh, Mesiáš a král vyvoleného národa, vítěz nad nepřáteli Božími (8. 10: „Všecka moc všech národů odpírajících Bohu bude zničena, protože s *námi Bůh*“), osvoboditel a původce nového lidu.⁵

K zaslíbení a útěše dané věřícím se pojí spolu trest nevěřícímu králi a lidu. K vůli zaslíbenému Mesiáši bude dům Davidův uchován, pro svou nevěru bude potrestán (vv. 17 až 25): země bude zpustošena od nepřátel (ne však od těch, kterých se nyní děšíš!), a kdokoli bude na živu zanechán, nenajde za pokrm nic, leč co mu poskytnou stáda a včely: máslo a med — a to jísti bude Mesiáš, „až by dovedl rozeznat dobré a zlé“ (až by nemluvnátko z panny narozené dospělo). Výkvět domu Davidova, Mesiáš král, bude vyrůstat daleko od sídelního města, v zemi, jejíhož krále se bojíš (v Galileji, v. 16); tvůj královský rod bude tedy sesazen, v ponížení, v chudobě.

Není pochyby, že toto mariánské proroctví patří k *největším* a *nejvelkolepějším* z celého Starého Zákona. Rozvádí protoevangelium, obohacuje je novými rysy a detaily, postava vyvolené vítězné Panny vystupuje jasněji před náš zrak. Dítě, jež vidíme v jejím náručí, jest více než pouhý

dostane syna! Ale k nejnesmyslnějšímu výkladu sáhnou raději, než by uznali smysl nad slunce jasnější — protože pak by musili uznat i Boha a jeho proroctví!

⁵ „Praví-li se, že panna počne a panna porodí, zřejmě se naznačuje, že čistá bude přirozenost té, která zrodí, i toho, jenž bude zrozen (munda et caro generans et caro generata). Jedině syn této Rodičky mohl zpívat Pánu píseň novou (Ž. 95. 1): „Bez nepravosti počat jsem, a bez hříchu (porušení) počala mne matka má“ (viz Ž. 50. 7).“ Rich. a S. V., In Emman. 1. 12.

člověk, zaslíbený Osvoboditel jest pravý Bůh. Teď chápeme, proč prorok praví: „On sám přijde a spasí nás (25. 9, 33. 22, 35. 4) — spasit nemohl lidstvo ani člověk ani anděl, pouze syn Panny, jenž jest zároveň Syn Boží. Tajemství vtělení jest skryto ve slovech prorokových právě tak jako božské mateřství Mariino, zatím co její neporušené panenství jest zřejmě vysloveno.

Panenská Matka jest zároveň znamení povolání pohanů. Svazek, jenž jednotí církev starozákonní, jest přirozený původ od Abrahama — jen jeho synové mají přístup do synagogy, jen oni jsou (jediným) „národem Hospodinovým“. V okamžiku, kdy dané „znamení“ se vyplní, se vše změní. Nadpřirozené zrození Mesiášovo zruší zákon, jímž se zaslíbení pojila na tělesné „synovství Abrahamovo“. Místo něho nastoupí duchovní „synovství Boží“, jež nebude omezeno na jediný národ — milost nastoupí místo těla a krve, a církev katolická (t. j. světová) místo národní. Emmanuel ovládá světový řád a světové dějiny. Všechny boj bludu proti pravdě se otáčí konec konců kolem tohoto „znamení“, kolem Krista narozeného z Panny — panenské zrození jest viditelný důkaz jeho božství. Jest tedy panenská Matka znamením pro věky a národy — znamení dvojnásob důležité: nejen že předpověděno skoro 750 let před splněním, tedy proroctví, a sice určité (nikoli temné jako jiná), nýbrž předpověděná věc sama jest zázrak veliký, nevídaný, neopětovaný, zázrak hodný moci, důstojnosti a velikosti Nejvyššího. „Nebude u Boha nemožná nižádná věc.“ (Lk 1. 37)

Kdo nemá možnost studovat teologii hlouběji, toho je tajno mnoho krásy i ve věcech, jež zná. Tak je to i s naším mariánským proroctvím. Který průměrný věřící by neznal Isaiášovy předpovědi o panenské matce Spasitelově? Ale abychom pochopili význam jak pro Israele tak pro celý svět, musili bychom prostudovat celou stať pěti kapitol (Is 7—11) s úvodem (k. 6) i závěrečným zpěvem (k. 12.) Není možno ani v krátkosti vysvětlit těchto pět (po případě sedm) kapitol, jež jednají o Emmanuelovi, o synu panenské matky. Naše proroctví jest východisko a základ celé stati.

Kapitola 8. pokračuje v ohlašování trestu nevěřícímu králi a národu. Země Judská, země Hospodinova, jmenována zemí Emmanuelovou (v. 8), čímž syn panenské matky prohlašován za Mesiáše (Krista) krále. Marné jest všechno úsilí, nicotná všechna moudrost a rada nepřátel proti němu: on, ředitel světa, zhatí jejich plány (v. 10—12, srov. mesiášský

žalm 2.). Od chvíle svého panenského zrození bude znamením milosti i znamením soudu, „kamenem“ úrazu a skalou pádu (pohoršení) oběma domům israelským“, jenž rozdrtí každého, kdo na něj padne (v. 14n; podle našeho způsobu mluvení: kdo se bude pokoušet hlavou jej prorazit). Kdo však v něho uvěří, tomu bude zárukou milosti (7. 9; Ř 9. 33, srov. 1 Pt 2. 7n). Jako bychom z úst starozákonního evangelisty slyšeli Simeonova slova!

Tyto chmurné obrazy Mesiáše Soudce ustupují milým obrazům Mesiáše Spasitele v kap. 9. „Lid, který chodil v temnotách, uzřel světlo velké, a těm, kteří dleli v kraji stínu smrti, vzešlo světlo . . . (Budeme zachráněni), protože malíčký narodil se nám a syn dán jest nám, a bude knížectví na ramenou jeho, a nazváno bude jméno jeho Podivuhodný, Rádce, Bůh, Silný (= Všemohoucí), Otec budoucího věku, Kníže pokoje. Rozmnoží se vláda jeho a pokoje nebude konce. Na trůně Davidově seděti bude, aby jej utvrdil ve spravedlnosti, od toho času až na věky“ (vv. 2. 6—7). Může být ještě pochybnost, čím bude dítě panenské matky, jemuž se zde přičítají božské vlastnosti a jehož království nebude konce (Lk 1. 33)?

Kap. 10. zase ohlašuje trest. Nevěřící lid propadne záhubě, vyjma malý hlouček věřících, jenž bude uchován — ale kolik jich bude! Asi jako pahýl nebo pařez, jenž zbude po poraženém (neb shnilém) stromu. Ale z tohoto „pahýlu“ (hebr.) božskou mocí „vypučí proutek (ratolest) a z jeho kořene květ“ — ze zbytku domu Davidova⁶ vyjde Matka Mesiášova a její Syn (11. 1). Na něm spočine sedmeronásobný Duch svatý, a nastane království spravedlnosti a pokoje. Nebude jako tehdejší úplatní soudcové (v. 3), nýbrž zastávat se bude utištěných a chudým dopomůže k právu, dechem rtů svých zabije bezbožníka (v. 4), a to bude pravá svobo-

⁶ Toto proroctví jest utvrzením předcházejícího (7. 14) a má význam též jen pro věřící Israel: „Aby ze shnilého a uschlého pařezu vyučela ratolest, k tomu je třeba, aby sám Bůh zasáhl a jej oživil. Ten Bůh může svou všemohoucností též učinit, aby panna porodila.“ Jen k vůli tomu bude strom rodu Davidova (Jesse, otec Davidův) tak dlouho pěstěn, opatrován, chráněn — k vůli zaslíbenému Mesiáši nepropadne úplně zkáze v nepřátelských rozbrojích. Až Mesiáš přijde, vezmou za své války i boje, a nastane království míru. „Ratolest z kořene Jesse“ znamená Marii, květ Mesiáše. Božské zasažení, jehož je třeba, aby odumřelý pahýl oživil a vydal květ, připomíná božský zásah, aby panna (7. 14) vydala plod.

da, kterou přinese světu. „Bydliti bude vlk s beránkem, dravec s kozlátkem ležeti bude, býk, lev a ovce pospolu budou, a pacholátko malé je povede; kráva a medvědice spolu se pásti budou, a vedle sebe odpočívati budou mláďata jejich. Země (celá) naplněna bude známostí Hospodinovou... v ten den kořen Jesse (potomek Davidův) stane se znamením národům, pohané ho vzývati budou... a pozdvihne korouhev svou mezi pohany.“

Není to úchvatné proroctví? Čím bude tedy Emmanuel? A čím jeho matka? Nebudou národové povoláni do jeho království s vděčností, úctou a žehnáním vzpomínat i jí, která ho zrodila? Jaké místo bude mít matka krále v jeho říši? Království jeho království věčné, jež pojme všechny národy (viz Dn 7. 14) — která pokolení a jak dlouho ji budou blahoslovit a jí žehnat? Kapitola 12. jest závěr stati — krátký děkovný chvalozpěv Otci za Spasitele i za milosti, jichž se nám skrze něho dostane („čerpáti budete vody s radostí ze zřidel Spasitele“) a končí slovy: „Plesej a raduj se, obyvatelstvo sionské, protože „s námi Bůh“ — veliký jest uprostřed tebe, Svatý Israelův.“

Protestantský útěk (abych neřekl nenávisť) před Matkou Vykupitele — není to nepřirozený zjev, jenž vzniká nikoli z lásky k Spasiteli, nýbrž z neporozumění Krista, a proto vede k úplnému odcizení Kristu, jak svědčí dějiny? Protestant Fridrich v. Hardenberg († 1801) opěvoval pod pseudonymem Novalis Matku svého Pána, protestantský pastor Dietlein napsal v letech šedesátých minulého století („*Evangelisches Ave Maria*“): „Neustálý útěk před Marií, úzkost věnovat jí jediné slovo pozdravu, oslovit ji jediným Ave, které jí věčný Otec poslal skrze anděla, aby roztrhl kletbu dělicí nás od něho a od jeho lásky... (to jest zjev, jenž u nás protestantů na myslícího křesťana cize působí).“ Hengstenberg, někdejší hlava orthodoxní pruské „církve“ cítil stejně. „Tyto staré chvalozpěvy (mariánské)... jsou svědky radosti a dětinné důvěry, kterou měla stará křesťanská církev, když slavívala svátky mariánské. Napomínají nás, abychom neoddělovali úctu Pána od úcty Matky...“ Stanley Hall píše: „Závidím svým katolickým bratřím úctu mariánskou... úctu k té, před níž se sklonili králové z východu. Kdo se ptá, zda Matka Boží znala jejich astronomii a jejich řeč? Korunovaná Matka Boží nám ukazuje, oč výše stojí svatost a čistota nade všechnu učenost umělce, řečníka, profesora, technika...“

Když se roku 1854 konaly po celé církvi slavnosti ke cti Neposkvrněného Početí, tehdy prohlášeného za článek víry, účastnili se jich místy i protestanté a bývali smutní . . . Nesměli k Matce svého Spasitele, protože jejich náboženství jim to zakazovalo! Kterémusi konvertitovi vytýkali po obrácení přátelé: „My chceme být pochováni vedle svých protestantských otců!“ „Kopejte o jeden loket hlouběji, a budete ležet vedle svých katolických praotců!“ Nemohli bychom jim říci totéž na námitky proti úctě mariánské? Pastor Feilberg vypravuje na shromáždění v Aalbergu (v Dánsku): „V jednom kostele na ostrovech byl až do roku 1893 zvyk, že mužové při ofěře odcházejíce činili úklonu k jednomu místu. Proč? Nikdo nevěděl. „Je to starý zvyk.“ Toho roku se kostel opravoval, a tu na onom místě pod omítkou nalezen překrásný obraz Matky Boží. Jemu patřila ta úklona!“ Byl to starý katolický chrám, od sektářů zabraný, obrazy všechny zabíleny, a ti dobří lidé po 400 let konali, co jejich katoličtí předkové, nevědouce o tom. —

Ostatní mariánská proroctví projdeme krátce. Spolu s Isaiášem, jenž kratší dobu, působil *Micheáš* (asi v letech 725—701). Líčí pohromu a bídu Jerusalema. Jak dlouho to potrvá? „Až (zaslíbená) porodí . . .“ (5. 3.) a pak nastane doba pokoje. Předcházející verš označuje syna zmíněné matky. „A ty, Betleme Efrato, příliš maličký, než abys mohl být počítán mezi tisícíky Judska⁷: (přesto však) z tebe mi vyjde (hebrejský termin, jehož se užívá často o narození — tedy „narodí se“) Vládce, jehož východové jsou od starodávna, ode dnů věčnosti.“ Z tebe se v čase a v těle narodí, jež z Otce od věčnosti vychází, bude tedy Bůh a člověk v jedné osobě.

Micheáš přidává další rysy k proroctví Isaiášovu. Označuje docela jasně i rodiště Spasitelovo a opakuje myšlenku svého spoluproroka, že příchod Mesiášův („narození z předurčené ženy“) bude začátek dokonalého převratu, ale převratu k dobrému, jímž skončí otroctví a zajetí, a rozptýlení se navrátí do království světla a pokoje. „Až vyvolená porodí“ — Maria bude tedy se svým božským Synem mezník v dějinách lidstva. Až k ní trvá otroctví, jí začíná svoboda. Až k ní rozbije a války, nepřátelství zmítá ubohým lidstvem, jí začíná doba míru. Jaká útěcha všem! Prorok dodává: „A on bude naším pokojem“ (v. 5) — on, syn vyvolené

⁷ Města, jež mají aspoň 1000 obyvatelů. V moderní češtině: „Než abys mohl být okresním městem.“

Panny. Po čem toužilo tehdy lidstvo víc než po pokoji? Co jim chybělo více než pokoj? S ním vzejde i světlo pravé víry židům i pohanům, syn panenské Matky dovrší míru svých darů a milostí tím, že povolá do svého království všechny národy.

Zbývá ještě proroctví *Jeremiášovo* (31. 22), nejasné a temné. Ze starých západních Otců jest Jeronym samojediný, jenž je vykládá o panenské Matce Mesiášově jako ohlas dvou předešlých proroků, starších jeho. Micheáš se táže Hospodina: „Kdy se skončí zajetí? Kdy se vrátí israelský lid, rozptýlený mezi všechny národy?“ Odpověď zní: „Až předurčená žena porodí.“ U Jeremiáše zve však sám Pán k sobě rozptýlený lid, jenž (jako jeho otcové) opouští Hospodina a jde za bohy cizími. „Navrať se . . . proč běžíš za svými choutkami? Hle, Hospodin stvořil novou věc na zemi: žena bude mít v lůně synáčka.“ Slovo „stvořil“ (hebrejsky *barah*) přichází v Písmě svatém třikráte: a) Gn 1. 1 — stvoření hmoty z ničeho; b) Gn 1. 21 — stvoření živočišstva, oživení mrtvé hmoty; c) Gn 1. 27 — stvoření člověka, když spojil hmotu s duchem. Lze pozorovati tedy jakousi gradaci (stupňování). Po čtvrté přichází tento termín zde — zdaž znamená spojení božství a člověčenství v osobě Mesiáše, tedy největší div tvůrčí moci Boží? „Stvoří něco nového, neslýchaného, co země dosud nespatriila —“, jest řeč o panenském početí? Zmínka jen o synáčkovi a jeho matce. —

Jenže proroctví tak temné, třebaže jest v něm o Mesiáši řeč, nemožno s naprostou určitostí o svaté Panně vykládat. Ale stačí ostatní — —

Maria, *naděje opuštěných* a ztracených. Již v ráji naznačil Hospodin člověku, že z otroctví nebude vysvobozen, ze své bídy nebude pozvednut, ztraceného důstojenství nenabude leč skrze ženu, matku Osloboditele. Totéž dva nebo tři proroci připomínají znova, a sice v kritické situaci a za přeusutných dob — vlít útěchu do sklíčených srdcí, vzpružit pokleslou naději, oživit důvěru v Hospodina má obraz Matičky s božským dítětem, který jim vyslanci Nejvyššího ukazují — ovšem v dáli, v nedozírné daleké budoucnosti. Těšitelkou ztrápených a pomocnicí ubohých — dříve, než spatřila světlo světa! Lidstvo ve smrti hříchu — panenská Matka je vzkřísí k životu skrze toho, jež porodí. Lidstvo zdeptáno od satana — vítězná Panna je pozvedne. Lidstvo opuštěno od Boha, Maria je k němu přivede skrze Ježíše. „Hvězda zářící uprostřed mraků“ (Sir 50. 6), již tehdy v noci a

temnotách Starého Zákona. Teprve při východu jitřenky ustoupila temnota před září nového světla. Ta jitřenka však vrhá světlo zpět — do noci před svým východem; celá staletí napřed . . .

Příchod Mesiášův bude lidstvu záchranou — Mesiáše zprostředkuje lidstvu Maria.

Návrat ke Kristu jest jediná možná záchrana dnešní společnosti a jejích rozháraných poměrů. Nejsme na tom (co se týče světového míru i vnitřních poměrů) o nic lépe než Israel za Achaza: *Zpět ke Kristu — ale skrze Marii!*

Pro jednotlivce platí též zákon. Otevřít srdce úctě mariánské, a do duše přijde Kristus, Kníže pokoje, světlo světa, cesta, pravda a život. Maria jest každému začátkem nového života, Maria i dnes naše naděje. P. Esch T. J., pracovník mezi studující mládeží německou, chtěl míti v rukou písemné doklady, jaký vliv má úcta mariánská na duchovní život a zvláště na víru a čistotu jeho svěřenců. Vyzval je, aby mu sdělili písemně, zač vděčí Neposkvrněné Panně. Nejdůležitější a nejzajímavější doklady uveřejnil ve spisu *Maria a mládež*. Jeden jinoch mu píše: „Na blízku mé rodné vesničky, na pahorku uprostřed zahrádky, stojí v jeskyni socha Marie Panny. Vše je tam tak krásné a půvabné! Jako desetiletý hoch jsem tam před jeskyní klečel spolu s jinými po prvním svatém přijímání se svíci v ruce a s nimi slíboval: „Tobě se dnes zcela zasvěcuji, tobě zůstanu vždy věren, chraň mne v životě, před ztrátou víry a před každým hříchem.“ Přišla studia, a já zapomněl . . . nezůstal věren svým svatým slibům. Jak můj život vypadal, víte. Po skončení gymnasijských studií jsem byl zase doma. Přišel svátek Královny růžencové, celá osada se ubírá k jeskyni s hořícími svícemi, já se přidal k ostatním, ne z přesvědčení, nýbrž abych vyhověl matce, která mne vyzvala a kterou jsem měl velice rád.⁸ Cestou jsem dělal hlouposti, zhasínal jiným svíce, ale moji druzi se nesmáli, jenom se na mne podívali, a já porozuměl. Nechal jsem tedy toho a šel jsem mlčky s nimi, naslouchaje modlitbám a zpěvům, jež se nesly krásnou říjnovou nocí pod nebeskou klenbou plnou hvězd. Před jeskyní promluvil kněz cosi o nešťastných, kteří tam kdysi zasvěcovali své mládí Královně nebes a pak se zpronevěřili jí i jejímu božskému Synu. Hleděl jsem k soše svaté Panny

⁸ Bude kdo vytýkat tomuto jinochovi jeho lásku k tělesné matce? Co je tedy nedůstojného, jestliže my milujeme svou nebeskou duchovní matku?

v bělostném šatě, kolem mne kmitala světla, a mou duši naplnil smutek. V mysli mi vyvstal obraz: hošík černě oblečený, svíci v jedné, růženec v druhé ruce klečí zde, hledí na čistou tvář nebeské Královny a slibuje: „Tobě vždy věren . . . chraň mne před každým hříchem . . .“ Celý můj hříšný život ležel přede mnou, a zase ten obraz nezkaženého hošíka, a já zapomněl na vše, co se kolem mne děje. Stál jsem opřen o strom, světla pomalu zhasínala, má svíce, kterou mi matka cestou do ruky strčila, hořela . . . Pozdě jsem šel za ostatními, nikoli do hospody, jak jsem slíbil, nýbrž domů . . . Zamyšlen, beze slova, že se matka i sestra divila. Brzo jsem se odebral do ložnice, hleděl na mihotající hvězdy, a mně se zdálo, jakobych viděl obraz v jeskyni a slyšel slova: „Pojď, dítko milé, slib zase, že zůstaneš věren, ale tentokrát zachovej, co slíbíš.“ Té noci bylo v mé duši tak jasno, jaro se do ní vrátilo po dlouhé chmurné zimě, a druhého dne viděl dobrý Pastýř klečet ztracenou ovečku u zpovědnice . . . mé vyznání bylo vroucí jak dotud nikdy v životě.“

XI. PŘEDOBRAZY NASTÍNĚNA

Svazek paprsků by se snad dal barvami ztělesnit, ale krásu Marie přesvaté nelze nikterak důstojně vyličit. (Jakub Sarug.)

Smutný obraz nám maluje kniha Genesis v 7. kapitole. Kde před málo týdnů bujel život, nevidět nic leč pustotu, zkázu, smrt. Kde se před nedávnem ozýval veselý smích, tam teď mrtvé ticho, a kde dříve lučiny plné květů a košaté stromy, tam nyní, kam oko dohlédne, jediné ohromné jezero, veliká špinavá tůň, a na kalných vodách mrtvoly, kmeny a trámy, kusy lidských příbytků. Jako beztvárnou hmotou zmítá víchr vším po hladině sem a tam spolu s třískami a jiným smetím. Hory, domy, to vše hluboko dole pod vodou.

To jest strašný obraz hříchu, který nám vykreslilo Písmo svaté. Potopa — zachvátila všecko hřešící lidstvo, a neunikl ani jediný, kromě těch několika v arše. Archa — vznáší se velebně na vlnách jako bezpečný hrad, není zachváćena ani smetena přívaly potopy, k vůli spravedlivému, jež v sobě chovala. Když minuly dny hrůzy, mělo z archy vyjít nové pokolení a naplnit vylidněnou zemi.

Konečně zastavil Hospodin průduchy nebes i propastí, vody začínají opadávat, archa se zastaví na vrcholu Araratu, a první známky života se objeví v mrtvém tichu: okno korábu se otevře, cosi bílého se mihne před našima očima — čistá holubice vylétne a krouží vysoko nad kalnými vodami; marně však hledá nějaký vrcholek, nějaký zelený strom, na němž by její noha spočinula . . . odpor vůči tolika bahnu ji žene do archy zpět. Po sedmi dnech ji vypouští Noe opět; tentokráte nemusí dlouho hledat: zelené ratolesti jí kynou na pozdrav, snese se na korunu jednoho stromu a trvá na něm až do večera, načež se vrací do archy se zelenou ratolestí v zobáčku, blahá poselkyně pokoje a míru. Netrvá pak již dlouho, a Noe vychází ven, aby zase vzdělával zemi, očištěnou od ohavností, jež vyprovokovaly hněv Nejvyššího. Na poděkování přináší oběť, Pán ji přijímá a praví: „Duhu svou postavil jsem na oblacích, a bude znamením mezi mnou a zemí, že neuvedu již potopy na ni.“

Archa Noemova, holubice míru a duha, tři *předobrazy* svaté Panny.

Skrze proroky a skrze předobrazy mluvil Hospodin k lidu vyvolenému a udržoval v něm tak dvojím způsobem vědomí a touhu po zaslíbeném Mesiáši a jeho vítězné Matce. *Bůh*

totiž může mluvit nejen slovy, nýbrž i *věcmi* neživými. Neříkáme, že k nám mluví skrze přírodu? „Nebesa vypravují slávu Boží . . .“ (Ž. 18.) Taková řeč jest Boha *důstojná*, a jde-li o biblické předobrazy, jest zároveň *tajemná*, ne však nerozluštitelná. Plyne z Boží všemohoucnosti, moudrosti a vševědoucnosti, jež dovede věcí neživých, rozmanitých zřízení, ba i osob a jejich svobodných činů upotřebit pro své nevyzpytatelné záměry a nastínit („předobrazit“) jimi to, co v budoucnosti vykoná pro svou oslavu nebo pro spásu lidstva. Tím se předobraz stává proroctvím, jež svou tajemnou němou mluvou připomíná lidu vyvolenému Mesiáše, po případě i jiné osoby, zařízení nebo události Nového Zákona.

Že Bůh skutečně v předobrazech mluvil, jest nade vše patrné na příklad ze slov samého Spasitele. Neprohlásil on sám za předobraz své smrti na kříži měděného hada, jež Mojžíš povýšil na poušti a pohled na něhož zachránil před smrtí každého postiženého (Nm 21)? Nemluvil Pán o znamení proroka Jonáše jakožto o předobrazu svého třídního pobytu v hrobě (Lk 11)? Nejinak jednali apoštolé. Jest ovšem jisto, že židé nemohli vyčíst z každého předobrazu to, co my. Jim platila slova proroků, tajemná mluva předobrazů byla určena věkům pozdějším. Jen rozum osvětlený světlem svaté víry ji chápe, a to teprve tehdy, až přijde osoba nebo věc, na niž předobraz ukazoval. Osvícení Duchem svatým porozumíme snadno, koho znamenal Isák, nesoucí na ramenou dříví k vlastní oběti, koho Josef, prodaný za dvacet stříbrných, koho velikonoční beránek a jeho krev atd.

Pro nás mají předobrazy ten význam, že nám ukazují moudrost Nejvyššího, patrnou v díle přípravy: celé dílo spásy bylo od Pána připraveno, „promyšleno“, provedeno podle určitého plánu, jež měl ve své mysli již dávno před příchodem Mesiášovým. Jen vševědoucí a všemohoucí Bůh, jenž v rukou drží a pokynem své vůle řídí a vede celého světa běh, jehož není nic tajno a jehož nemůže v budoucnosti nic překvapit aniž jeho záměry zkřížit, jenž nemusí svůj plán ani měnit ani opravovat: jen on může dát osobám a věcem smysl předobrazný. Jen on dovede události a osudy lidské zařídit tak, že v události jedné jako v zrcadle se zračí událost jiná, budoucí, snad až po tisíciletí uskutečněná, o níž přirozeně nikdo nemůže mít ani tušení, kterou však ve své mysli vidí on, jemuž jest budoucnost knihou otevřenou.

Zvláště kde Bůh v řízení a vedení národa vyvoleného bezprostředně zasáhl do vývoje událostí, dával často věcem smysl předobrazný, jako by chtěl načrtnout zřízení budoucího království Kristova a nového Jerusalema, t. j. církve novozákonní. V tom smyslu praví svatý Pavel, že Starý Zákon byl stínem věcí budoucích.

Zdali pak kromě předobrazů týkajících se Krista a jeho církve najdeme v Písmě svatém i předobrazy svaté Panny? O tom není pochyby.

Plinius, starý pozorovatel přírody, praví kdesi, že příroda stvořila zvonky, aby se na nich cvičila a zkoušela, jak později stvořit lilii. Když léto už bylo tu a my v dětských letech s nepochopitelným nadšením obraceli svou pozornost k této nám nejmilejší květině, jež vyzváněla nikoli příchod jara jako prvosenka, nýbrž zvonila k všeobecnému velkému rejí všech květů, jako by volala: „Léto se ubírá údolím . . .“, netušili jsme, že tento kvítek dávno před námi upoutal na sebe pozornost největšího badatele starověku. „Příroda stvořila zvonky, aby se na nich cvičila, jak jednou vytvořit lilii.“ Pěkná poetická myšlenka. Obraťme ji na naše thema, a můžeme říci, že Pán v předobrazech nám skizzoval, jak vytvoří jednou ideál všech synů a dcer Eviných, jak bude vypadat Neposkvrněná. Jako by napřed jednotlivým udílel milosti a přednosti, jež pak v jedno shrnul ve vyvolené Matce svého vtěleného Syna.

Svatí Otcové objevili v Písmě svatém celou řadu předobrazů svaté Panny. Nemůžeme s naprostou jistotou rozhodnout, ve kterých zamýšlel již tehdy Duch svatý Matku Boží, a které jsou spíše dílem bohoslovného bádání nebo rozjímání světců neb učitelů církevních. Celkem je můžeme rozvrhnouti ve tři skupiny. Nejčastěji naznačují největší zážrak, vykonaný ve svaté Panně, totiž její *božské a panenské mateřství*. Druhá skupina předobrazuje její *vítězství nad satanem*, t. j. její Neposkvrněné Početí a naprostou čistotu srdce. Poslední konečně ukazují, *čím jednou bude* veškerému lidstvu. Projděme aspoň nejdůležitější, nejobvyklejší a nejkrásnější předobrazy.

Jako protějšek nebo doplněk typu Maria — druhá Eva jest nejstarší mariánský předobraz: *rajská země*. Nacházíme jej už v aktech apoštola Ondřeje¹, u Tertulliána a Ireneje.

¹ Tyto „Skutky Ondřejovy, sepsané od kněží achajských“ (řeckých), svědků jeho mučednické smrti, jsou nepravé. Nebyly sepsány r. 80, nýbrž asi r. 160 od bludaře (gnostika) Leucia Chari-

Ráj štípený samým Hospodinem, panenská země rajská, neznesvěcená hříchem, nestižená kletbou, nezkropená potem (lidskou prací), nezrytá radlem, předobraz Panny neposkvrněné hříchem ani pokušením, nedotčené všeobecnou kletbou, neporušené žádostivostí, vyšlé z rukou Tvůrce s ozdobou vší krásy a všech darů, jež krášlily prvního člověka před zpronevěrou. Jen tato neporušená země byla s to, aby vydala nového Adama a byla jeho stánkem, jako z oné Hospodin prvního Adama stvořil a za příbytek mu ji vykázal; nový ráj² vydá nový strom života (Krista), „z něhož pojídá-jíce, nezemřeme jako Adam“ (Efrém). Tento předobraz vyjadřuje jak Neposkvrněné Početí Marie Panny, tak panenské početí jejího božského dítěte. Bůh sám bezprostředně z této nové země rajské vytvoří tělo Syna Božího.

Konvalinka pokorná,
půda *radlem* neorná,
vydalas plod života. (Adam a S. Vict.)

Stejně pje hymnus z malých hodinek Neposkvrněného Početí:

Rajská země, zdráva buď, potem nezkropená,
Panno ze všech nejčistší, stínem nedotčená . . .

Jiní Otcové přirovnávají Krista k životodárnému rajskému plodu; koho by pak předobrazoval *strom života*, jenž onen plod vydal, ne-li Matku Vykupitele? „V loktech panenské Matky zavěsil Hospodin plod, jehož se (prarodiče) nedotkli v ráji.“ (Efrém.)

Archa Noemova, jediná nezachvácená přívaly potopy, na. Tím pozbývají mnoho na svém důkazném významu, nicméně jsou dokladem křesťanské tradice 2. století. Místo nás se týkající zní: „Smrt přišla skrze strom hříchu a byla zahnána na útěk stromem utrpení (sv. křížem), a protože byl první člověk stvořen ze země neposkvrněné, bylo nutno, aby jeden dokonalý člověk byl stvořen z Panny neposkvrněné, aby Syn Boží vrátil člověku věčný život, vinou Adamovou ztracený.“

² Kristus, nebeský princip a zdroj vyššího života v lidstvu, byl předobrazem sluncem, zdrojem všeho přirozeného života v přírodě. Co bylo spíše na snadě, než že jeho Rodičku předobrazovaly ranní červánky, zora, jitřenka, jež předcházela východu slunce Spravedlnosti, nebo měsíc, jenž zemi pohřížené v temnoty noci sluneční světlo prostředkuje a na ni rozlévá?

věrný obraz Panny nezachvácené dědičnou vinou, jíž neunikne žádný ze synů lidských — holubice Noemova, radostná zvěst, vysvobození z archy, zvěst nového požehnaného pokoje a šťastného věku — i *duha Noemova*, záruka míru, obojí předobraz té, jež požehnaným plodem svého neporušeného života přinesla lidstvu ztracený zlatý věk, o němž zbyly jen báje a tužby, jsou nám již známy. „Ó holubice, nesoucí lidstvu záruku míru a svobodu těm, kteří strádali v žaláři, ty, jež jsi skončila potopy hrůzu: uklidni přívally duše mé zmítané vášní a k tomu mne doved, jehož jsi zrodila světu.“ (Z vých. Otců.)

Moudrá Panno, schráno Boha vzácná,
duho na obloze velmi krásná . . .

Žebř Jakubův (Gn 28. 12), spínající nebe a zemi, jež viděl patriarcha ve snách a po němž vystupovali a sestupovali andělé, předobrazoval Prostřednici mezi Spasitelem a lidstvem. *Per Mariam ad Jesum . . . ad caelum . . .* Maria naše cesta k Ježíšovi a k nebi, což nám připomíná i jiný její předobraz, totiž *ohnivý sloup*, jenž vedl lid Israelský ze země otroctví pustou pouští — symbol našeho vyhnanství a lopotného putování — do země zaslíbené, obrazu naší nebeské vlasti.

Mojžíš pase ovce svého tchána na Horebu a vidí keř, jenž v plamenech trvá neporušený. „Půjdu a shlédnu znamení toto veliké, proč ten *keř neshoří*“ (Ex 3. 3). Kolikráte Otcové oslovují neporušenou panenskou Matku tímto symbolem! „Ave, hořící keři, jež jsi v lůně svém chovala oheň božství a jím strávena nebyla“ (Efrém). Jako tam plameny a keř, tak v ní spojeno zázračně panenství a mateřství. Tento zázrak vykonaný v Marii byl předobrazem nesčetněkrát. Hůl Aronova, postavena do svatostánku a zázračně zkvetlá, ukázala nespokojenému lidu, že si nesmí nikdo osobovat kněžské důstojnosti, leč jen, kdo jest od Hospodina povolán (Nm 17. 8, Žid 5. 4), a dala křesťanské poesii látku k zpěvům, oslavujícím jedinou, jež zázračně vydala plod a spojila v sobě lilii panenství s růží mateřské důstojnosti.

Divem zkvetlá ratolest, *duha* prostřed mraků,
neshořelý v ohni keř věřícímu zraku . . .
(Malé hodinky.)

Stejně sekvence neznámého autora:

Větev z rodu Jesse zkvetla,
vydala plod, neodkvetla,
přírody vši žasne rád;
nezvadl květ krásy sličné
prvosenky, která věčně
jaro přišla zvěstovat.

Brána zavřená, kterou ve vidění Ezechielovi ukázal na východní straně chrámové Hospodin se slovy: „Brána tato zavřená bude, neotevře se a nikdo ji neprojde, protože Hospodin, Bůh Israelský, prošel skrze ni“ (Ez 44. 2), připomínala Otcům panenské lůno, v němž dlel a jímž prošel jedině Syn Boží.

Prorokova tajemná zavřená jsi brána,
tobě milost na milost od Pána jest dána.
(Malé hodinky.)

Ustavičné panenství nám mohl Duch svatý sotva krásnějším předobrazem nastínit než tímto. Následuje pak celá řada obrazů neporušeného a vznešeného božského mateřství. „Dome zlatý, archo úmluvy . . .“ oslovuje věřící lid v litanii svatou Pannu. *Zlatý dům* — svatostánek a chrám Šalomounův, v němž se vše zlatem třpytilo, jehož stěny byly obloženy zlatem, dům, jenž byl příbytkem Hospodinovým, kde Nejvyšší přebýval v podobě viditelného oblaku, vznášejícího se nad archou úmluvy; archa, trůn Hospodinův a sídlo „slávy“ Hospodinovy, umístěna v nepřístupné vele-svatyni, zhotovena ze dřeva neporušitelného a obložena zlatem, chovajíc v sobě největší poklady lidu vyvoleného, desky přikázání, dané Mojžíšovi na Sinai a zlatou urnu s mannou — není obojí hluboký obraz té, která byla schránou a trůnem vtěleného Slova? Dřevo neporušitelné, znamení jejího panenství, zlato, symbol božského mateřství — anebo chceš-li, neporušitelné dřevo ti připomíná její panenské tělo a zlato žár lásky, kterým planula její duše. „Moudrost vystavěla sobě dům, vytesala sedm sloupů“ (Př 9. 1).

Ty jsi schrána moudrosti, Trojice chrám svatý,
slast a radost andělů, prosta viny klaté.
(Malé hodinky.)

Stavba tohoto stánku a domu Hospodinova nebyla však ponechána na libovůli člověku, nýbrž sám Nejvyšší vypracoval, smíme-li tak říci, plán k svému příbytku (Ex 25. 40, 26. 30), aby ukázal, že jednou stánek neskonale vzácnější a vznešenější, v němž bude osobně přebývat, vytvoří taktéž bezprostředně tvůrčí ruka jeho moudrosti.

Zlatá urna, obsahující mannu — památku na to, jak po čtyřicet let sytil Hospodin svůj lid chlebem andělským na poušti— předobraz Matky Boží, chovající v lůně budoucí chléb našich duší, připomíná nám vztahy mezi Marií a Eucharistií. Právě tak *trůn Šalomounův*, zhotovený ze sloni (symbol čistoty) a z ryzího zlata (symbol lásky). „Nebylo podobného díla učiněno v žádném království“ (3 Kr 10. 20). Co říci o živoucím trůnu Boží Moudrosti?

Šalomounův trůn jsi krásný,
není jiný stejně vzácný
stvořen rukou dovednou.
Sloni bělost — srdce bdělost,
zlato stkvoucí — lásku vroucí
hlásá řečí obraznou.

(Adam a S. Vict.)

Od těchto radostných památníků blahých dob národa jdeme nyní do truchlivých dob, kdy Boží tresty těžce doléhaly na nevěrný lid. Za svou modloslužbu trestán tím, čím hřešil. Od Boha pravého se odvrátil, a sousedé, od nichž převzal ničemné modly, stali se v rukou Nejvyššího bičem. Tu se obyčejně modloslužebný lid vzpamatoval, prosil za smilování a sliboval opět věrnost. Takové doby nám líčí kniha Soudců. V kap. 6. se dočítáme, jak poslal Hospodin kajícímu lidu Gedeona, aby jej vysvobodil z rukou Madianitů. Ale povolaný syn Joasův nedůvěřoval ani sobě ani slovu andělovu a prosí Pána za znamení. „Položím rouno toto na humno, a bude-li (zítra ráno) rosa pouze na rouně a na vši zemi vůkol sucho, poznám, že vysvobodíš skrze mne Israele.“ Druhého dne našel, jak si přál. V Palestině, kde padá v noci hojná rosa, byla tato událost vskutku zázračná. Rosa jest však v Písmě symbolem milostí — dávána s nebe a svlažující půdu za doby sucha, kdy není dešťů a kdy by bez ní vše uschlo a zhynulo. Rouno plné rosy a vůkol vše suché — předobraz Panny, jež byla plná milosti, zatím co všechno lidstvo hynulo, prosto Boží lásky a vši svatosti.

Zdráv buď, trůne Šalomouna,
 Panno, rouno Gedeona,
 Panno, Matko milosti:
 nikdy mraky nezacloní,
 stíny noci nezatemní
 zář a jas tvé svatosti.

„Plnost tvých milostí hlásá nám div rouna,“ a nad to ještě připomíná, že bez poskvrny počatá Panna bude onou vítěznou ženou v ráji slíbenou, jelikož znamení Gedeonovi dané bylo mu zárukou vítězství nad nepřáteli Božími.

Tím přecházíme k poslední skupině předobrazů, jež ukazují, čím bude Maria lidstvu: prostřednicí, pomocnicí, útočištěm, těšitelkou, vůdkyní. O sloupu ohnivém byla již řeč. O *skále na poušti* slyš slova Efrémova: „Skála na Horebu (Ex 17. 6) byla obrazem tvým, Maria, neboť neprolomená vydala vody těm, kdož strádali a hynuli žízní. Tvůj stín se dotkl té skály a učinil ji plodnou, neboť z tebe vytryskl pramen nebeských vod, z nichž celý svět čerpá a ukájí duševní žízeň.“ Nyní pochopíme, co znamená obraz studnice vod živých, tekoucích mocným proudem s Libánských hor (Pís 4. 15). *Města* zvaná „útočištná“, kam se uchýlit musil, kdo bez zlé vůle se provinil a propadl podle zákona smrti, vyvolají v mysli invokaci z litanií „Útočiště hříšníků, oroduj za nás“. Název „Brána nebeská“ jest vzat z brány rajske, kterou nám hřích prarodičů zavřel a Maria svým „Staň se“ zase otevřela. Nadto je tento obraz smyslem podobný žebří Jakubově. *Sedmiramenný svícen*, hořící bez ustání ve svatyni před oltářem, jest symbol nejčistšího srdce a duše Marie Panny, jež vroucností své zbožnosti neustále plápolala před tváří Nejvyššího („Nádobo vznešená pobožností“). Věž *Davidova* (Pís 4. 4), ochrana Jerusalema, připomíná věřícímu lidu, kde má hledat pomoc a ochranu v pokušení proti zevnějším nepřátelům, a věž *ze slonové kosti* (Pís 7. 4) jest obraz vnitřní krásy Neposkvrněné Panny. Palmy v Elím (Ex 15. 27), osvěžující oasa na Sinajské poušti, obraz té, která jest příčinou naší radosti, a *hořké vody* v Mara, zázrakem učiněné sladkými (tamt. 25), stejně jako vody od Elisea uzdravené (4 Kr 2. 21), předobraz naší Těšitelky ztrápených, nacházejí ozvěnu ve zvolání: „Živote, *sladkosti* a *naděje* naše.“

V *hoře Danielově* (2. 34), s níž se utrhł kámen bez přičinění lidské ruky a naplnil vší zemí — obraz království Kris-

tova — vidí Otcové panenskou Matku Boží, a ostatní svaté vrchy, na nichž se Pán zjevoval lidu (Sinai, Seir, Faran, stejně jako „sluneční hora“ Sion, „vrch Hospodinův“), jsou předobraz Prostřednice. Oltář kadidlový, stojící ve svatyni, znamená jednak totéž, co svícen sedmiramenný, jednak může býti předobrazem Bolestné Matky, stojící u oltáře kříže, na němž se obětoval Beránek Boží za spásu světa. *Lilie mezi trním* (Pís 2. 1), *zahrada zamčená*, do níž neměl přístupu had pokušitel jako kdysi do ráje (Pís 4. 12), a *studnice zapečetěná* (tamt.), jejíž hladina nebyla nikdy zkalena, připomínají věřící duši Neposkvrněnou Pannu, plnou milosti, prostou všeho pokušení a hříchu. Taktéž archa úmluvy, před níž se zastavily vody Jordánu (Jos 3), naznačuje pěkně, že satan a hřích se neopovází k ní se přiblížit. *Hora Karmél*, kde Eliáš vyprosil smilování nehodným (3 Kr 18. 42), jest obraz Přímluvkyně; *obláček*, který tam z moře vystoupil a z něhož se snesla vláha na vyprahlou zemi, jest obraz Matky milosrdenství, zatím co obláček Isaiášův (19. 1), na němž se vznášel Hospodin, jest symbol božského mateřství. *Hvězda vyšlá z Jakuba* (Nm 24. 17) znamená totéž, co hvězda jitřní; *hvězda uprostřed mraků* (Sir 50. 6) jest náš oblíbený obraz hvězdy mořské.

Obrazy ze Siracha projdeme krátce. Kdo by neznal naši milou píseň: „Ó překrásná Paní, na Libanu jako cedr jsi vyvýšená . . .“ Dotyčné strofy jsou parafrase 24. kapitoly knihy Sirachovy: „Vyvýšena jsem jako cedr na Libanu . . .“ Co znamenají ty obrazy? *Cedr* a *palma* důstojnost královskou, *cypřiš* mysl k nebi obrácenou, *růže* lásku, *oliva* milosrdenství, *platan* se svou košatou korunou útočiště a oddech nesoucím břímě dne i horka a zápolícím s pokušením, *terebint* ochranu, *nard* pokoru, *balsám* a *myrha* vůni a příklad všech ctností, *vinná réva* úrodnost dobrých skutků a vztah k Eucharistii, *jablko granátové* krásu.

Za křesťanského starověku byli věřící s touto symbolickou mluvou Písma svatého velmi dobře obeznámeni. V homiliích svatých Otců stačila pouhá narážka, a hned přítomní věděli, co kazatel chce říci a co míní. Jejich mariánské panegyrické (oslavné) řeči jsou takovými předobrazy jen posety, a to jim dodává neobyčejného půvabu a unke. Tak hluboko vníkl tehdy lid do porozumění Písma, že nebylo ani třeba vykládat, co ten který obraz znamená. Starověká mariánská poesie východní a středověká západní hojně kořistila z tohoto zlatého dolu předobrazů, jimiž sám Duch svatý

před dávnými tisíciletími nastínil jako ve skizze krásu té, jež bude rozkoší všeho světa a na niž lidstvo čekalo jako na zdroj vší útěchy. Že ty obrazy svaté Panny, pokud nejsou vzaty z didaktických knih, mají namnoze ráz vítězství a útěchy, jsme si již všimli. U hořícího keře byl Mojžíš pověřen posláním, aby vyvedl svůj lid z otroctví egyptského a dána mu záruka vítězství, právě jako Gedeonovi jeho rounem. Jakubovi mělo jeho vidění dát útěchu na cestě do ciziny, a jakou útěchou byla Noemovi holubice s ratolestí v zobáčku i duha na obloze, co přinášel celé zemi Eliášův obláček karmélský, čím byl putujícím na poušti oblak ohnivý, čím hynoucím a zmírajícím žízní vody vyvedené ze skály, čím oasa Elimská, o tom všem jsme uvažovali. Ostatní předobrazy jsou zase projevem Božské moudrosti a moci, a vyjadřují jak vznešenost tak krásu té, k níž upíraly zraky generace, toužící po Mesiáši stejně jako my, které blaží každá vzpomínka na nejkrásnější mezi dcerami Adamovými.

XII. ROSU DEJTE NEBESA SHŮRY...

Maria náplň proroctví, pečeť úmluvy Boží, cíl úradků a vysvětlení tajemství jeho, spojení nepřátelených (nebe a země; Germán, In Praes. 2).

A

V tropických a subtropických krajích, zvláště v Mexiku a Jižní Americe, roste hojně americká agave, zvaná též stoletá aloe. Z odenku vyrostе svazek dužnatých listů, a do konce roku kromě nich nevidíš nic. Tedy až za rok! Ale přijde druhý rok, a nedočkáš se zase leč jen listů. Tedy snad třetí rok? Nedočkavě očekáváš květ, ale mine třetí rok, mine čtvrtý, pátý, a ty čekáš marně. Míjí rok za rokem, generace listů za generací, staré odumírají, nové přicházejí, aby i ony ustoupily pozdějším, a ty čeká týž osud. Uplynou léta, snad desetiletí, a vzdáváš se již vši naděje. Ty, jenž jsi rostlinu zasadil, odcházíš se světa, a tvůj poslední pohled platí květině, kterou jsi ve skleníku pěstoval a která ti nepřinesla nic kromě listů. Teprve po 50, 80, někdy i 100 letech vypučí květy, nádherné, libovonné, v pěkné korunce na stonku, jenž naráz vyžene až do 12 m výšky. Tím však síla rostliny vyčerpána, její životní úkol dokonán: přinesla květ, vydala plod a odumírá.

Na tuto stoletou aloe myslívám, kdykoli čtu v předvečer svátku Neposkvrněného Početí nebo v den Narození Panny Marie začátek evangelia svatého Matouše: „Kniha rodu Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova.“ Dlouhá serie patriarchů, řada jmen věřícím cizích, sotva že tu a tam se ozve nějaké známější: Jakub, Šalomoun, Roboam... Zmínka o zajetí babylonském, a zase nepřehledná řada jmen, až slyší ke konci: „Jakub pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Mesiáš.“ Zde výpočet končí. Rod Davidův je ta stoletá aloe: když vydal květ a plod, vymírá. Není důvodu, proč by jej Hospodin ještě udržoval. K vůli tomu květu mu bylo dáno zaslíbení, že nevyhýne, nyní jeho světový úkol a poslání dokonáno. Matka s božským dítětem je poslední výkvět rodu Davidova.

Z růže kvítek vykvet nám...

Doba mezi vyhnáním člověka z ráje a mezi příchodem Vykupitele jest doba Božích soudů. Pán nechal člověka v po-

stavení, do něhož se sám přivedl, jednak z trestu, jednak aby ta doba byla přípravou na příchod Osvoboditele.

Z trestu: Jaký trest stihl člověka za jeho odpad? Stačilo, že byl ponechán ve své bídě, a tak se vytrestal za svůj hřích sám. Plnou mírou zakoušel na sobě následky své viny, stenal pod kletbou zlého činu. Lékař sice slíben, ale prodlévá, rána na těle lidského pokolení se jítří a nemoc dosahuje konečně takového stadia, že naděje ve svépomoc jest docela vyloučena. Jest zjevno: jsme ztraceni, nepřijde-li pomoc s nebe. „Poznáš a zakusíš, jak je to zlé opustit Pána Boha svého.“ (Jer 2. 19)

Jako *příprava na Vykupitele*. Důstojnost Syna Božího vymáhala, aby jeho příchodu předcházela přiměřeně dlouhá doba přípravy, aby s tím větší touhou byl očekáván, s tím větší radostí uvítán, s tím větší vděčností přijat, s tím větší jistotou poznán. Nadto zajištěno ovoce co nejhojnější: lidstvo nebude již v dětském věku, nýbrž v dospělém, rozšířeno po celé zemi, bude si umět uzdravení více vážit než kdyby se mu dostalo uzdravení hned po odchodu z ráje. Tak ustanovil Nejvyšší ve věčných úradcích své moudrosti.

Sledujme osudy člověka vyhnaného z rajské vlasti! *Abel* s vírou v příštího Mesiáše přináší Hospodinu oběť, a Pán shlédl na jeho dary. Ukázal tím, že bude milostiv všem, kdož budou prosit za odpuštění v důvěře v příchod Vykupitelův. Hřích Kainův jest první dílo ďáblovu po vyhnání z edenu, tím zločinem začíná satan svůj boj proti Bohu, po případě proti těm, kteří v něho věří a doufají. Tak si bude vždy počínat: nezřízená vášeň bude nástrojem, jímž bude ovládat své lidi on; lstí, lži, pokrytectvím, vražděním budou jeho lidé dopomáhat k cíli jemu. Ale Hospodin udává též prostředek, jak se ubránit porobě a zotročení knížetem temna. „Pod tebou bude žádostivost tvá, a ty vládnouti budeš nad ní“ (Gn 4. 7), první slovo Hospodinovo k padlému člověku. A zároveň výstraha: „Ne-li, trest tě čeká ve dveřích (přicválá v zápětí).“ Kain si ovšem nevzal dobře míněnou radu k srdci . . .

Místo zavražděného Abela dostává Adam *Setha*, a lidstvo se dělí ve dva tábory, v „syny světa“ a v „syny Boží“. Tito však se brzy smísili se syny hříchu a naučili se jejich nepravostem. Tělesná vášeň to byla, kterou ovládal satan jako hrůznou temnou mocí veškeré lidstvo (Gn 6, 2. 4). Tato děsivá příšera ve službách ducha nečistého házela lidstvu železné okovy na šíji, a člověk se jim ochotně poddával —

třebaže hlodala jako mor na jeho zdatnosti tělesné i duševní. Strom lidského pokolení sám sobě ponechán začal brzo hnít, a když prohníl nadobro, až na jedinou větev, vyfal jej Hospodin docela a zbylou větev přesadil do nové půdy. Archa zachránila *Noema* ne k vůli němu, nýbrž k vůli tomu, jenž měl přijíti. Naději v budoucího Mesiáše chovala v sobě archa. César se plaví v bouři po moři a dodává lodivodovi zmužilosti: „Vežeš Césara“ a s ním osudy Říma. Životopisec svatého Ignáce Loyolského líčí cestu světcovu v chatrné lodi po rozbouřených vlnách a podotýká, že ta loďka nesla v sobě osudy Tovaryšstva Ježíšova. A koráb Noemův . . . ?

Ale jako v rodině prvních rodičů nastalo roztržení ve dva tábory, tak i v rodině nového praotce. I v ní se objevil nový Kain, prostřední syn zachráněného patriarchy. Za jeho hřích se mu dostává kletby místo požehnání. Leč jako tam, tak i zde se nakazili potomci Semovi a Jafetovi, a strom, v nějž přesazená větev brzo vzrostla, začíná zase hnít. Tentokráte nevyhladil Hospodin potopou hříšné lidstvo, nýbrž je ponechal jeho osudu, t. j. jeho nezřízenostem a vášním a nepravostem, a vyvolil jednoho muže, jejž učinil praotcem vyvoleného národa. „Vyjdi z příbuzenstva svého“ (Gn 12. 1), aby ses nenakazil modloslužebností, a *Abram* poslouchá. Jeho rod se stává révou, již Pán se zvláštní péčí ošetřoval, aby z ní konečně vypučel hrozen, „jehož tajemné víno přinese útěchu sklíčeným a probudí k životu mrtvého Adama“ (Efrém).

Hospodin ukázal několikrát, že si vyhradil právo určit, kdo bude nositelem jeho zaslíbení a na čí rodinu přejde omilostnění dát světu Mesiáše. Abraham už má syna, ale ne ten, nýbrž *Isák*, „syn zaslíbení“, bude praotcem Osvoboditele. Isák se rozhodl dát mesiášské požehnání staršímu *Esauovi*, avšak ne jemu, nýbrž mladšímu se ho dostane. *Jakub* má dvanácte synů, leč ani nejstarší ani nejmilejší, nýbrž čtvrtý v řadě slyší: „Nebude odňata berla (žezlo) od *Judy* ani věvoda z něho zrozený, až přijde pokoj (hebraismus, t. j. dárce pokoje; samar. text: Pokojný), a jeho budou národové poslušni“ (Gn 49. 10 hebr.); var.: „až přijde ten, jemuž (žezlo) náleží“; Onkelos: „až přijde Mesiáš“; Vulg.: „Dokavadž nepřijde ten, jenž má být poslán, a on jest očekávání národů“.¹ Když pak v zemi, kterou slíbil Hospodin otcům, bylo

¹ Patrno, že se mluví o královské důstojnosti Mesiášově; z ostatních slov proroctví plyne, že z nepatrných začátků („lviče“) se bude pomalu rozmáhá, bude nepřemožitelná („lev . . . kdo se

založeno království, posílá Pán Samuela do nepatrného městečka, aby tam jednoho ze synů Isaiových pomazal na krále; kterého z osmi? Toho, na něhož nikdo nemyslí, nejmladšího z nich. I některé ženy pohanské byly pojaty do rodokmenu Mesiášova (Rahab, Ruth — zdá se, že i Bethsabe byla nežidovského původu).

Oklikami, mnohdy velkými oklikami vede Pán své zaslíbení k cíli. Ale ty okliky pojal zúmyslně do svého plánu, aby ukázal, že sám nad svým zaslíbením bdí. Viz bystřinku, přes jaké překážky se bere a kudy se dere, hned vpravo hned vlevo, teď do rokle, kde mizí zrak, ale neztrácí se tam, prodere se zase na světlo, a vlije-li se do jezera, stačí je obejít, abys poznal, že na druhé straně zase vytéká, nepohlčeno jeho vodami. Neúnavně a bez přestání jeho vlny sledují cestu jím od Tvůrce vykázanou, až ústí do moře, svého to cíle. Tak se bral i tok národa vyvoleného, až došel oceánu, jehož břehy měly a mají objímat všechny národy a věky.

„Abraham zplodil Isáka, Isák pak zplodil Jakuba, Jakub pak zplodil Judu . . .“ Dobu dvou tisíciletí objímá tato řada patriarchů, jež defiluje před naším zrakem. Jména David a Šalomoun nám připomínají zlatou dobu národa vyvoleného, ale jak kratičce trvala! Hned po nich vznikají zase boje, a byl-li by podlehl dříve nepřátelům vnějším, kdyby nad ním nebyl bděl Hospodin, rozdíral se teď boji vnitřními. V nich napřed bezmyšlenkovitě zapomíná na své světové povolání, ze zapomenutí se stává zpronevěra a zrada. Lid veden svými králi nejen že se odcizuje svému Bohu i svému poslání, nýbrž vstupuje do služeb bohů cizích — podle tehdejšího pojmání stává se veškerá obec (církve) Israelova nevěrnou Hospodinu, jemuž slíbovala a přísahala věrnost pod Sinaiem. Čtème jména v rodokmenu Mt 1. 1—16 — jak málo králů podle srdce Hospodinova v řadě předků Mesiášových! Za modloslužebného Achaza předpovídá prorok, že dům Davidův propadne úpadku, a stalo se. Za dvě stě let potom vyvrácen Jerusalema, trůn Davidův klesl, a nepovstal již nikdy. Rodokmeny se vedou sice pečlivě, ale potomci králov-

ho osměli vzbudit?“ v. 9.), věčná („žezlo nebude odňato . . .“), přinese pokoj, hojnost a štěstí (v. 11.). Není řeč o časném králování domu Judova, jak se obvykle myslívá, protože časně žezlo bylo odňato Judovi při vyvrácení Jerusalema r. 586 (587). Smysl jest tento: královská moc potrvá u pokolení Judova, až přijde Mesiáš, jemuž tato moc náleží, jenž ji převezme a jenž pod svým žezlem shromáždí všechny národy.

ského rodu žijí v chudobě a zapomenutí. Deset kmenů israelských v asyrském zajetí mizí beze stopy — splynuly docela se svými pohanskými podmaniteli. Oba judské kmeny v zajetí babylonském si víru jakž takž uchovaly a po nedlouhé době, po sedmdesáti letech slyší, že se smějí vrátit do vlasti. Daniel jim dává na cestu velké proroctví o sedmdesáti ročních týdnech: až uplynou, přijde Kristus. Nás však překvapuje, že tak málo židů využilo dovolení perského krále Cyra, podmanitele Babylonie (Esdr 2. 64). Většina zůstala v cizině! Našli si tam zaměstnání, netoužili ani po vlasti ani po mesiášských zaslíbeních. Vzdávají se svého světového poslání, časný zisk jest jim milejší . . . co bude později? A ti, kteří se vrátili, byli lepší? Poslední prorok Malachiáš . . . skrze něho naposled Hospodin vytýká ne sice modloslužebnost a nevěru jako dříve, ale vlačnost a hřích, především kněžstvu. Lid sice již nepronásleduje ani nezabíjí proroků Hospodinových, ale na jejich slova také nic nedá. Kam to přivede národ, vedený takovými kněžími?

Tak vypadal *žalostný stav* národa vyvoleného. Bez králů . . . pod nadvládou perskou, macedonskou, syrskou, a když jeho hvězda zase zazářila za hrdinných dob makabejských, měli jen vůdce, nikoli krále. Teprve Aristobul si osobil titul královský — věc v Israeli neslýchaná, aby kdo, nejsa vyvolen od Hospodina, jako usurpátor se posadil na stolec Davidův. Trest přišel co nevidět; národ upadl v římskou porobu, a jak ji nenáviděl, patrně z evangelií.

Bez proroků . . . půl tisíce let se již neobjevil vyslanec Nejvyššího. Jen kněžstvo zůstalo, a my se zachvějeme, když u posledního proroka čteme, *jaké* kněžstvo se má ujmout lidu, když umlkl hlas „vídoucích“. Takoví kněží že budou s to, aby připravovali lid na Mesiáše a k němu jej přivedli? Co bude z lidu, svěřeného péči takového kněžstva? Evangelia nám to líčí příliš výmluvně. Zákoníci, fariseové, zkostnatělí, lpí na liteře, cedí komáry a polykají velbloudy . . . saduceové, nevěrci, k nimž patřila rodina velekněžská, a právě tito stáli v čele a vládli, zatím co fariseové lid jen učili. Israel z národa kněžského, jenž by očekával na modlitbách a ve svaté touze svého Mesiáše, stal se po době makabejské národem politickým. Politické strany však měly své určité náboženské zabarvení, a tím se stalo, že si i svého Mesiáše zbarvili politicky a jen takového čekali.

Strom vyvoleného národa byl prohnílý až ke kořenu. Všimněme si jen, kolik „spravedlivých“ nám uvádějí evangelia!

Ale z tohoto shnilého kmene vzejde působením božským nový výhonek, nová ratolest, a z ní vypučí květ, jak to Isaiáš předpověděl (11. 1). Míra nepravostí dovršena, shovívavost Boží skoro vyčerpána, bída jak židovstva tak pohanstva dosáhla krajnosti; kdo se nevrhl ve vír vášní, oddával se tupému zoufalství. V této „plnosti časů“ (Gal 4. 4) z posledního zbytku upadlého královského rodu Davidova vzešla ta, jež měla světu zrodit spásu.

Upadlého rodu královského . . . Zorobabel byl poslední potomek Davidův, jenž má jakýsi význam v historii Israele (Ag 2. 24, Zach 4. 6, Esdr 3. 2, týž co Mt 1. 12). Pak mizí dům Davidův docela ve stínu, jeho trůn *není* už zřízen. Ve znovu-zřízené říši israelské neznamenaají Davidovci nic, ani v hrdinské době makabejské nenajdeme zmínky o členech bývalého (nyní docela zapomenutého) rodu královského. Předkové Josefovi (Mt 1) jsou lidé zhola neznámí. Ale tak to vymáhala prozřetelnost Nejvyššího, jež vše mile pořádala: Mesiáš nevyšel z královského paláce, aby již svým objevením ukázal, že jeho království není z tohoto světa.

Po návratu do staré vlasti obsadili příslušníci dvou kmenů (Juda, Benjamin, nepočítáme-li Levi) zemi, jež byla dříve rozdělena mezi dvanáct kmenů. Pochopitelně, že nebylo snadno, ba skoro ani možno zachovat přesně kmenový rozdíl. Proto nacházíme dceru Judského kmene v Galilei, na území někdejšího království israelského. Protože nadto byla Galilea od Judska oddělena cizím polopohanským Samařskem, hleděli Judští na své Galilejské bratry s pohrdáním, nepokládajíce je za rovnocenné (vzdálenost, menší vzdělání, nutný styk s pohany atd.). Že Mesiáš přijde odtamtud, toho se nejméně kdo nadál (Jn 1. 47, 7. 41. 52). Že duch Kristův bude docela jiný než duch tohoto světa — duch, jenž má svým tvůrčím dechem vzkřísit a obnovit staré lidstvo, ze shnilého zbytku vyvodit nové nebeské pokolení, to nikomu nenapadlo.

„Jakou chválou, jakými díky jest nejen lidská přirozenost, nýbrž veškeré tvorstvo povinno této nejsv. Panně, jež se stala obnovitelkou ztraceného světa? Jak by jí měl za tak nevýslovný dar svět skrze ni obnovený právem oslavovat, nevystihne nikterak srdce žádného smrtelníka. Aby se však neřeklo, že mluvíme spíš na způsob nediskretních chvalořečníků nežli podle čiré pravdy, povíme obšírněji, co dobra se skrze ni člověčenstvu dostalo.

Lidská přirozenost byla na počátku k obrazu Božímu stvo-

řena, aby bez ustání Boha požívala a jeho (věčné) slávy dosáhla. Tohoto tak velkého dobra již v prvních lidech pozbyla a do běd tohoto světa nešťastná se zřítla, aby po skončení vezdejší pouti ještě většímu neštěstí, totiž věčným bídám, propadla. Minulo mnoho věků, a ortel tohoto všeobecného zavržení se nad syny lidskými vždy více utvrzoval. Moudrost nejvyššího Boha totiž neustanovila žádnou cestu, kterou by této žalostné zkáze na pomoc přišla, dokud se neobjevila tato Panna. Jakmile na svět se zrodila, takovou dokonalostí vši ctnosti se zastkvěla, že Boží Moudrost (jak od věčnosti určila) za hodnou ji pokládala, aby skrze ní k člověku přišla, aby nejen provinění prvních lidí, nýbrž hříchy všeho světa smyla, aby ďábla, nepřitele svého díla, s jeho pomocníky porazila a mezery v nebeské vlasti vykoupným člověčenstvím vyplnila. Kdo tedy o všem tom uvažuje, zdalipak jest s to pochopit, jaké chvály jest hodna Prostřednice těchto tak velikých statků?

Osvobození tedy od zákona smrti, jemuž jsme podléhali, povstáváme k slávě, které jsme v prvním otci pozbyli, ba k ještě větší, než kterou on v sobě nebo my v něm jsme ztratili. Že jsme takového Otce a takového bratra (Krista) dostali, přeblahoslavené Marii přičítat musíme, jejíž neporušenou plodností jsme k takové důstojnosti povstali." (Eadmer, *De excellentia B. M. V. c. 9.*)

„K ní jako k arše Boží, k příčině věcí, k zaměstnání věků hledí ti, kteří v nebi i kteří v podsvětí dlí, ti, kteří před námi byli, my, kteří teď jsme a kteří po nás přijdou, synové synů našich a kteří z nich zase se zrodí. Kterí jsou v nebi, by jejich řady skrze tebe doplněny byly; spravedliví v předpekli, aby vysvobození byli; lidé před námi, aby proroci věrnými shledáni byli, kteří přijdou, aby oslaveni byli. Proto tě blahoslaví všechna pokolení, Rodičko Boží, Paní světa a Královno nebes . . ., jež jsi všem pokolením zrodila život a slávu. V tobě andělé radost, spravedliví milost, hříšní odpuštění na věky najdou. Právem k tobě hledí oči všeho tvorstva, protože v tobě a skrze tebe a z tebe laskavá ruka Všemohoucího obnovila, cokoli byla stvořila." (Bern., *In Pent. 2.*)

B

Již v kapitole 10. jsme poukázali na to, že Maria byla těšitelkou sklíčených ještě dříve, než na svět přišla — myšlenka na vítěznou Pannu vlévala útěchu opuštěným. *Těšitelka*

skličených — nepojímáme tento čestný a nám útěchyplný název Neposkvrněné Panny ještě jednostranněji a neúplněji než oslovení Útočiště hříšníků, o němž jsme uvažovali v kapitole 8.? Zase se nám vrací často slýchaná myšlenka: „Potěšení zarmoucených, protože jest plna lásky k nám — soucit s naší bídou nutí její mateřské srdce, aby pomohla a potěšila lkající.“ Nepopíráme, ale doplňujeme. Daleko hlubší kořeny a *uznešenější* cíl má tento úřad všemocné Královny nebes, nazývané v litanii též uzdravením nemocných.

Srovnejme ji s tím, jenž podle slov svých apoštolů obcházel „všude dobře čině (Skut 10. 38), hoje každý neduh“ (Mt 10. 1) — byl to však jediný nebo hlavní cíl jeho působení? Jak bylo asi dojata přesvaté Srdce Kristovo, když u jeho nohou klečela hříšnice! Všichni, kteří ho dotud vyhledávali, volali: „Pane, učiň ať vidím — chceš-li, můžeš mě uzdravit . . .“ Ona první hledá u Pána odpuštění, jakoby samojediná poznala a pochopila, proč vlastně na svět přišel. Nejinak Maria — být pomocnicí Vykupitelovou na velkém díle spasení lidstva a vésti nás ke Kristu, to byl a jest její úkol. Jestliže ji vzýváme za pomoc jediné v časných záležitostech, pak nechápeme jejího poslání.² Nepopírám: plnýma rukama udílí nebeská „Rozdavatelka milostí“ (Dispensatrix gratiarum) dobrodiní, za něž ji vzýváme — ale udělujíc nám jednou rukou dar, za který prosíme, vede nás rukou druhou ke Kristu, naší spáse. Srdce nebeské Matky se nemůže omezit na pozemskou maličkost; nebeské Dárkyni jest málo a nedůstojné obšťastnit nás jen na chvílku pomíjejícím darem. Věčný život nám vyprosit, to jest dar Královny nebes jediné důstojný. Ostatní jest jen cesta a prostředek k tomuto nejvyššímu cíli. Příklady na str. 119 nám to sdostatek objasňují.

Co bylo onou velkou radostí, kterou Maria lidstvu přinesla? Kristus! To chápali ti, kteří ho neměli a po něm toužili. Proto nazýváme svatou Pannu příčinou naší radosti. — nikoli, že nám zjednává krátkou útěchu v našich bolestech, nýbrž že nám zrodila pramen věčné nepomíjející radosti. Srovnej tyto dva případy z Lurdů. První se stal před několika desíletími. Rodina tam vede nemocného otce, muže bez víry. Lhostejně jest před milostnou jeskyní přítomen po-

² Jest bohužel pravda, že nejvíce jsou od věřícího lidu uctíváni světcí, kteří „pomáhají“ v pozemských záležitostech; to však prozrazuje naprosté nepochopení, zanedbávání nebo zapomenutí cíle, pro něž jsme stvořeni, totiž věčného života, a k jehož zajištění se máme přímluvy svatých především dovolávat.

božnosti, jeho drazí se za něho neustále modlí, tu se naráz hnísající rána zacelí. Nevěda, co dělat, sejme klobouk, hledí pln úžasu před sebe — opustí uzdraven Lurdy, a zůstává nevěrcem dál. Druhý případ z nedávna. Roku 1925 byla do Lurd přivezena patnáctiletá protestantská dívka, od dětství tak těžce nemocná, že se lékaři divili, jak může být vůbec živa. O milostném místě slyšela od jakési paní a proto po něm zatoužila. Při eucharistickém procesí se modlila s takovou vroucností, že jeden kněz se jí tázal: „Věříte v přítomnost Krista Pána ve Velebné Svátosti?“ „Ano.“ „Ale protestanté tak nesmýšlejí!“ „Vím.“ Na všechny otázky odpovídá: „Ano, věřím.“ „Měla jste katolické vyučování náboženství?“ „Neměla.“ „Četla jste nějakou katolickou knihu?“ „Nečetla.“ „Jak jste tedy přišla k poznání svaté víry?“ „Přede dvěma roky jsem byla po prvé v Lurdech, naučila jsem se zde modlit se růženec, a ten mi přinesl světlo.“ Brzy potom složila vyznání víry, ale milostná Panna jí nevyprosila uzdravení — skonala za sedm týdnů. Suď nyní sám, komu z obou se dostalo více: onomu uzdravenému nevěrci či této zesnulé dívce? Maria jí nedala zdraví, nýbrž Ježíše a spásu. Někdy nás vede k věčnému životu i neštěstím. Arcibratrstvu Nejčistšího Srdce Panny Marie ve chrámě Vítězné Matky Boží v Paříži byl před lety zaslán od jakési Milosrdné sestry dopis. V klášteře měly na výchově dcerušku člověka bez víry. Jednou se tam chlubil, že nevěří nic, že rozbíjí sochy svatých i jejich obrazy. „Také obrazy svaté Panny?“ „Ty ne.“ „Pročpak?“ „Protože Maria nebude mým soudcem, nýbrž Kristus.“ „Tu to máte; nikoli vaše přesvědčení, nýbrž váš neřestný život jest příčina, že nevěříte a rozbíjíte sochy svatých.“ Zůstal však, jaký byl. Tu přišel na mizinu, trpěl strašnou nouzí, z bídy roztloukal štěrky u cesty, z čehož onemocněl. V nemocnici pak po křesťansku zemřel. Nevěděl, že celou tu dobu se za něho konaly modlitby k Neposkvrněné Panně, jak v klášteře tak v arcibratrstvu.

Chceme snad zrazovat věřící od modlitby za pomoc a útěchu v soužení? Nikterak. Pán za ni prosil Otce v Getsemanské zahradě a přijal ji od svého tvora, jež mu Otec poslal. Radost je nezbytná podmínka duchovního života. Bez ní se služba Boží stává břemenem, apoštol národů ji uvádí mezi plody Ducha svatého (Gal 5. 22), nebeská otčina jí oplývá, naprostá a věčná vzdálenost vši radosti a útěchy činí peklo peklem. V slzavém údolí roste tato květinka jen pořádku, v ráji kvetla na každé stezce. Maria proměnila pozemské

vyhnanství zase v ráj (tím, že zrodila spásu). Pak jest samozřejmé, že přinesla zemi také to, co činí ráj rájem, totiž radost, a to pravou radost v Bohu. Neposkvrněná Panna, *příčina naší radosti*, světová prostřednice veškeré radosti, od blaha nejvyššího světce v nebeské vlasti až k radosti nejopuštěnějšího pozemského dítky, jež v zármutku si zpívá u jesliček koledy.

Tak nutno chápat čestný název Těšitelky sklíčených.

„Maria, ty každé přání, každou prosbu naši znáš,
ty též všechno naše lkání s láskou Matky posloucháš.
Sama víš, jak bolestná jest cesta v zemském údolí:
veď nás šťastně k branám ráje, tam, kde už nic nebolí.“
(P. Fr. Žák.)

Je to sice pravda. Bolestná Matka poznala a zakusila hořkost utrpení, proto chápe trpkost bolesti a těší nás lkající v zármutku. Ale to není vše — její *úřad Matky Vykupitele* ji učinil všeobecnou těšitelkou.. „Tento nás potěší ve strádání našem“, praví Lamech při narození syna (Gn 5. 29). Nebyla si Maria vědoma, že její lůno se stává pramenem vši pravé útěchy veškerému lidstvu ve chvíli, kdy vydalo světu spásu? Ať vlévá do sklíčených srdcí odevzdanost do vůle Boží pohledem na rány svého zmučeného Syna nebo na své vlastní srdce mečem proniknuté, ať vyprosí u Syna, by sňal s našich beder kříž, ať zjedná útěchu jakkoli: pramen musíme hledat hlouběji než v pouhém soucitu, jež s naší bídou může konečně mít každý občan nebeské kurie. Ze Srdce Ježíšova, zdroje to všelikého potěšení (litaniel), se rozlévá skrze Marii veškerá útěcha do lidských srdcí. Jako těšitelka všeho lidstva byla slíbena už v ráji, myšlenka na ni byla útěchou těm, kteří opuštění od Boha toužili po osvoboditeli. A dnes? Aby sklíčené srdce mohlo vzlétnout k nebi, aby jeho vyprahlá půda mohla vydat ovoce zásluh, musí být svlažena rosou nebeské útěchy, a ta pramení jedině ze Srdce Ježíšova. Svatá Panna pak pověřena úkolem prostřednice zde jako jinde. K svatému Vincenci Paulánskému přišel kdosi stěžovat si na své utrpení. Světec ho zavedl k oltáři svaté Panny a řekl mu: „Jestliže Maria tě nepotěší, pak nikdo na světě!“

„Maria, tys věčné Slovo podle těla zrodila,
ty jsi Srdce Ježíšovo na svá prsa vínula:

proto tvoje přimlouvání jako prosba matčina,
přednáší-li naše lkání, všemocné jest u Syna.

Maria, *ó Máti Krista*, do všech žití temností
svíť nám jako hvězda čistá *naděje a radosti*.
Nedej dítkám zajít v scestí, nedej zhynout v hříchu jim,
veď je tam, kde *věčné štěstí* svítí duším blaženým."
(P. Fr. Žák.)

Už řada let tomu. Někdy v máji to bylo. Na vrcholku svatého Hostýna se zastavil u chrámu kočár — tehdy vzácný zjev. Z něho pomáhali dva mužové vystoupit starší, asi osmnáctileté dívce. Na první pohled bylo patrné, že chřadne zákeřnou chorobou. Zavedli ji do svatyně, tam se nemocná posadila a dlouho mlčky hleděla na milostný obraz. Později jsme zvěděli, oč šlo. Byla to židovská dívka, dcera obchodníka v městě nedaleko posvátné hory. Na jaře trávila celý den na verandě svého domu. Právě mimo šla silnice, po níž se nesčetné průvody ubíraly na milé poutní místo. Nemocná pozoruje zástupy, slyší zpěv milých mariánských písní, pozoruje vroucnost a nadšení poutníků. Touha se jí zmocní vidět na vlastní oči „tu mocnou Paní křesťanů“, která je tak vroucně milována. Otec vyhověl přání umírajícího dítěte a zavezl ji nahoru ve všední den, kdy hora byla prázdná. Co asi cítila před milostnou sochou? Nevím — snad touhu, ozvěnu té touhy, která plnila kdysi srdce jejího národa, dokud byl národem vyvoleným, touhy po vítězné Panně a plodu jejího neporušeného lůna. Dlouho seděla v tiché svatyni, zahlubána ve své myšlenky a hledíc na milou tvář Matky věřících — tam bylo duši docela jinak než kdekoli jinde! Teprve na naléhání otcovo vstala, ještě jeden pohled na svatou Pannu, a šla. Nebýt lidských ohledů, ohledů na rodiče a příbuzné, byla by se snad domohla štěstí, že by byla zakusila na sklonku života trochu radosti a útěchy u nohou Těšitelky ztrápených a že by byla skonala na jejím srdci. Zdaž přece neskanula nějaká krůpěj do temných chvil jejího utrpení z milé postavy, jež přinesla kdysi slunce věčné radosti a spásy zatmělému světu?

XIII. Ó HVĚZDO JITŘNÍ SVĚTA ZATMĚLÉHO . . .

*Záři slunce věčného stkvěješ se, ó Mátí,
v Početi jsi červánek, jenžto nebe zlatí.*

Arktická noc . . . polární noc, trvající nikoli několik hodin, nýbrž celé týdny a měsíce! Jak líčí tuto smutnou dobu sestry, působící v severním Norsku! Zimu a hlavně tísnivou tmu . . . „Ale vždyť máte elektrické světlo a lacinou pracovní sílu, tolik bystřin a vodopádů!“ „Jenže v zimě jest všechno zamrzlé, elektrárny stojí . . .“

Američan Hayes, jenž prodělal jednu takovou arktickou noc v Grónsku, líčí nám své dojmy: „Lidskému duchu jest polární noc těžká zkouška. Obveselující vliv vycházejícího slunka, zvoucího ku práci, uklidňující působení večerního soumraku, střídání dne a noci, jež ulehčuje unavenému duchu i tělu jeho břímě, to vše nám vzato. Při neustálé touze po světle nelze nalézt klidu tam, kde vládne naprostý klid. Srdce touží neustále po společnosti, temno a smutná samota utlačuje rozum, všeovládající pustota obtěžuje fantasií, zádušné hluboké ticho duši děsí. Orion, Kassiopeia, Andromeda a veškeren zástup nespočetných hvězd nevlévá této mrtvé atmosféře ani jedinou jiskru radosti, hvězdy pozbyly vši něžnosti a jsou chladné. Jen slunce, slunce by mohlo oživit tuto pustinu, jen po slunci touží lidské srdce. Oko se odvrací od hvězd a obrací se zase k ledové pláni a ucho čeká, zda by co přerušilo toto tísnivé ticho; ale žádná stopa živoucí bytosti, žádné ptáče se neozve, aby oživilo tu pustou scénu, žádný strom nablízku, v jehož větvích aspoň by mohl stenat a hučet vítr, jen údery vlastního srdce slyšet. Neznám nic v celé přírodě, co by bylo tak děsivé jako mlčení arktické noci.

Jak jsme se zaradovali, když jsme mohli začátkem února v poledne přečíst bez lampy titulní list malé knížky! Důstojníci jásalí, když mohli tak čísti teploměr. Podle našich výpočtů mělo se slunko objevit 18. února. Nikdy nehleděla žádná lidská společnost dychtivěji vstříc přicházející radosti jako my slíbenému jitru, my, bytosti, které vylézaly z noci, pobledlé v dlouhém svitu lampy, skoro bezbarví jako bramborové klíčky, vyrůstající v temném sklepe.

Konečně přišel 18. únor. Časně z rána jsme se vydali na cestu. S námahou jsme vylezli mezi ledovými krami na skal-

ní výběžek, jež jsme pojmenovali „Špice vycházejícího slunka“. Zima byla velká, vítr ostrý, ale nikdo toho nedbal. Toužebně jsme očekávali blížící se okamžik. Tu pronikl paprsek jemné mráčky, proměnil je v purpurové moře a mihotal na stříbrných špicích štíhlých ledových hor. Paprsek se blížil víc a víc, nachové moře bylo větší a větší, ohnivé špice ledových věží hojnější a hojnější, konečně se objevilo slunko. Všichni jako na povel jsme sňali čapky a pozdravili dlouho ztraceného poutníka nebes hlasitým, radostným voláním. Po 126 dnech se vrátil, aby vlil nový žár do našich srdcí . . .“

Polární noc — pěkný obraz noci a temnoty, v níž zahaleno strádalo veškeré lidstvo. Kdy zapadlo vlastně lidstvu slunce věčné spásy, slunce Boží lásky a milosti? Otaž se hříšné Evy, ta ti poví, kdy a kde zapadlo, jak a čím vinou zapadlo, ta ti poví, kde je ten černý den, kdy vztáhla ruku po ovoci zapověděném, kdy připravila o ráj, o nebe, o Boha sebe i všechno lidstvo. Zatmělý svět bez Boha a jeho hřející lásky, bez světla víry, bloudící v noci a temnotě bludu a nepravosti. Pomine ta noc? A kdy pomine? Kdo zaplaší temnotu a přivede lidstvo ke světlu?

„Ó hvězdo jitřní světa zatmělého . . .“

pozdravujeme tu vyvolenou bytost, a proroci již v šeré dávnověkosti vyhlíželi na nebi jitřenku, která přivede slunce.

Tam v Grónsku měli zase slunko. Ale polární slunce jen svítí, nehřeje, zůstává nízko na obloze. Proto tam věčný sníh a led, žádná vegetace, žádný strom, žádná lučina, v zimě v létě sníh, ztuhlost, mráz a led. Kdyby však nějaká lidská moc byla s to, aby vyšinula slunko výš na obloze, jaké divy by vykouzilo naráz v těch krajích věčného ledu! Místo sněhu nivy, květy, plody . . . novým životem by tam ožila celá země jako u nás v máji, když mizí ledy.

Teď chápeme slova naší písně:

„Z tebe nám vzešlo slunce věčné spásy,
noc temná prchla září jeho světla,
vzrůstaly ctnosti nadpozemské krásy,
životem novým celá země zkvetla . . .“

Co v polárních krajích nedokáže žádná lidská moc, to v duchovním ohledu vykonala na naší opuštěné, pusté, hří-

chy a nepravostmi poskvrněné zemi Maria. Nebylo života, protože nebylo znalosti pravého Boha. „Z tebe nám vzešlo slunce věčné spásy“, a nejenom vzešlo, nýbrž vystoupilo vysoko na obloze, svým světlem a teplem oblažilo a oživilo mrtvou zemi, a kde dříve byla mrtvá poušť, tam začal bujet život. Čistota, charita, pokora, milosrdenství s trpícími, láska ke kříži, láska k nepřátelům . . . ctností pohanům neznámé.

To vše nám přineslo slunce věčné spásy, to nám zprostředkovala Maria požehnaným plodem svého panenského lůna. Je-li však Kristus nazýván sluncem, jež vlévá nadpřirozený život do duší propadlých smrti, pak jest Maria jitřenka, jež jde před sluncem a zvěstuje jeho brzký příchod.

Kteráž jest to, jež vzchází v temnotách,
půvabnější než ranní červánky,
čistší nad zdroj krystalné studánky? . . .

Na východě svítá . . . známka, že slunce není daleko a že konečně po dlouhé noci nastává den, nezapadající den milosti a lásky Boží.¹ Člověk již zakusil plně na vlastním těle, mnoho-li radosti a potěšení mu přinesla vláda nového pána, jemuž se i s potomstvem na věčné časy zaprodal, a nadto očividně poznal i svou malomoc vybavit se z pout, jež sám na sebe ukoval. „Nepřijde-li pomoc s nebe, jsme ztraceni.“ Toto slovo pohanského filosofa (Sokrata) vyjadřuje jasně situaci zaprodaného člověka.

Jen *toužit* mohl *po lepších časech*. Adventní antifony nám předvádějí to toužení, čekání, doufání. „Aj, přijde Král vznešený s mocí velikou a spasí nás . . . v ten den prýštit bude s hor sladkost, a pahorky potekou mlékem a medem . . . aj, přijde jistě a nezklame nás; prodlévá-li, čekej jen trpělivě, neboť přijde jistě a vykoupí nás . . .“ Čekali, toužili a prosili: „Rosu dejte, nebesa, shůry, a oblakové dštěte Spravedlivého, otevři se země, a vypuť nám Spasitele“ (Is 45 8; hebr.: dštěte spravedlnost, vypuť nám spásu). „Kéž bys prolomil nebesa a sestoupil“ (Is 64. 1). Touha, aby obnovená byla zašlá rajska krása . . .

Kdo ji obnoví? Každý Israelita věděl na to odpověď: „Vím, že přijde *Mesiáš* a obnoví všecko“ (viz Jan 4. 25).

¹ „Chvíle, kdy jsem byla počata, může být nazvána hodinou drahocennou a zlatou; tu totiž temnoty se rychle začaly měnit ve světlo.“ (Dion. Kart., De dign. I. 9.)

Obnoví a napraví všechno . . . Satan překazil původní plán Tvůrce, „zkazil“ mu člověka a učinil ho hříšným jako byl sám. Augustin líčí úchvatně tu zkázu (kap. 5.). Přišla potopa, její vlny odplavily s povrchu země hříšné lidstvo, ale nebyly s to, aby smyly hřích. Abraham dostal syna; byl to syn zaslíbení, syn neplodné, ale ne syn matky panenské; nesl na ramenou dříví, na němž byl jeho otec hotov Bohu jej obětovat, ale ta oběť by nebyla světu nikterak prospěla. Nikoli Moria, nýbrž jiný pahorek byl vyvolen, aby na něm přinesena oběť světového smíru. Jakub viděl ve snách žebř, andělé po něm sestupovali nahoru a dolů, ale Bůh po něm na zemi neseštopil ani Jakub nemohl po něm vzhůru k Tvůrci. Mojžíš vyvedl lid ze zajetí egyptského, ale z poroby satanovy nebyl s to vyvésti svůj národ, tím méně veškeré lidstvo. Jeho nástupce uvedl týž lid do země zaslíbené, nemohl jej však uvést do ztraceného ráje.

Konečně, když nouze nejvyšší, slitoval se milosrdný Bůh nad ztraceným člověkem. Obležená Vídeň roku 1683 už téměř zoufala. Co platny divy statečností křesťanských hrdinů, když sveřepý nepřítel křesťanstva město vyhladověním skoro již přiměl ke kapitulaci! Kolik dnů ještě vydrží? V tom se objevily v noci před svátkem Jména Panny Marie na vzdáleném návrší ohně — s jakou radostí je obležení pozdravili a vítali! Vždyť jim hlásaly: „Pomoc je blízka, vysvobození je tu!“ S jakou radostí by bylo lidstvo všechno asi pozdravilo jitřenku, jež se objevila v oblacích a hlásala konec dlouhé noci a poroby, jen kdyby byli o té spasné hvězdě co věděli!

Jitřenka, vytvořená nevyšlým, ještě pod obzorem skrytým sluncem, blahá poselkyně blízkého slunka, jež se co nevidět vyhoupne a zrodí z červánků, jež napřed samo vykouzilo na nebi . . . jak krásný to obraz Neposkvrněné! Jde před Kristem, vytvořena od něho, a co nevidět ho lidstvu porodí! Skrze ní přivede Bůh lidstvo ze tmy k světlu, ze smrti k životu, ona přivede na svět toužený den věčného blaha a spásy, ona lidstvu otevře a vrátí ztracený ráj. Otec se konečně rozhodl přijmout provinilého na milost, Syn se nabídl v oběť, a Duch svatý se ujímá díla. Jemu připadá úkol vytvořit a připravit vtělenému Synu Božímu důstojný stánek, tak jako Otec kdysi připravil prvnímu člověku obydlí — eden, zahradu rozkoše — dříve než ho stvořil. Jak krásný byl příbytek, jež Boží dobrota připravila prvnímu člověku! Oč neskonale krásnější bude asi stánek, jež Duch svatý

připraví nikoli synu hlíny a rozkladu, nýbrž Synu Boha pravého!

Neposkvrněná . . . dílo vykoupení, od věčnosti předurčené, na počátku zvěstované, v čase připravované, v předobrazech nastíněné, v plnosti času vykonané, *začíná jí a v ní*. Ona jest *první krok* k tomu dílu, první článek řetězu tajemství, jimiž bude člověk vrácen Bohu, od něhož odpadl, první stupeň žebříku, po němž spěje lidstvo k nebi. Slavíme-li v adventě svátek Neposkvrněného Početí, víme, že co nevidět poklekne u jesliček a uslyšíme andělské Gloria. A když bez poskvrny viny přišla na svět, věděli andělé v nebi i spravedliví v předpekli, že už brzo sestoupí na opuštěnou zemi její Spasitel a světlo světa. Jako jitřenka jest přechodem z temnot k světlu, zvěstí východu slunka a mezníkem mezi nocí a dnem, tak i Neposkvrněná. Její příchod byl lidstvu zvěstí, že vysvobození jest blízko a že nastává konec otroctví.

Především je tedy Maria Panna ve svém Neposkvrněném Početí poselkyní spásy. Nepravíme „dárkyní spásy“, jak protestanté o nás neznalým namlouvají. Každé katolické dítě ví, co má odpovědět na otázku: „Kdo tě vykoupil?“. Nikdy nenazve věřící křesťan Marii vykupitelkou. Začátek spásy, zvěst šťastného věku, prostřednice spásy jest Maria, Matka Spasitelova.

Když přišel 19. září 1744 do Paříže kurýr z Met se zprávou, že Ludvík XV. se z nebezpečného onemocnění uzdravil, byli by ho Pařížané radostí umačkali pro jeho blahé poselství. Ulicemi města se ozývalo jásání: „Král jest zase zdrav.“ Když Ludvík o všem zvěděl, byl pohnut až k slzám. „Jak milé jest být tak milován! Co velkého jsem pro svůj lid učinil, abych byl tak milován?“ Neudělal velkého nic — jen naději měli, že bude lépe než za jeho předchůdce, a zklamali se. Za jeho uzdravení bylo obětováno na žádost občanů v pařížské katedrále 6000 mší svatých. Když po třinácti letech byl na něho učiněn atentát, bylo jich odslouženo jen 600. Když roku 1775 umíral, byly žádány jen tři mše svaté.

Zklamané naděje . . . Nezklame však naděje skládaná v Boha — nevychladla radost, kterou přinášel světu příchod poselkyně s nebes. Země ovšem neměla ani zdání o jejím příchodu ani o tom, co lidstvu přinese. V adventě rok co rok místo zatmělé země očekáváme její příchod my, toužíme po ní, a jménem zatmělé země ji vítáme a Bohu za poselkyni spásy a šťastného věku děkujeme my.

Z tebe nám vzešlo slunce věčné spásy,
noc temná prchla září jeho světla . . .

Ve vánoční liturgii jest neustále řeč o světle, které vyšlo světu v betlemské noci. Isaiáš o něm mluví v 9. kap. Žalm 18. opěvuje východ slunce našich duší, v Orientě den narození Páně (6. leden) byl nazýván svátkem světla, svatý Jan mluví ve vánočním evangeliu o světle, jež v temnotách svítí a osvětluje každého člověka, přicházejícího na tento svět, a konečně náš vánoční stromek svými světly nám připomíná Krista, světlo duší.

A Maria? „Z hvězdy vyšlo slunce . . .“ praví rorátní píseň. Maria byla holubice Noemova (k. 11.), přinášející uvězněným ratolest olivy, záruku vysvobození a znamení míru, Maria byla prvosenka věčného jara. „Neposkvrněné Početí tvoje, Rodičko Boží Panno, zvěstovalo radost celému světu, neboť z tebe vzešlo slunce spravedlnosti, Kristus Bůh náš, jenž sňal kletbu a dal požehnání, přemohl smrt a daroval nám život věčný.“ (Liturgie.)

Za druhé jest Neposkvrněná Panna spolu s Kristem *mez-
níkem mezi dobou starou a novou*, po případě *sponou, pojící
Starý Zákon s Novým*. Až do požehnaného plodu jejího pa-
nenského lůna trvala kletba otroctví, poroba, hřích, rozbroj
a nepřátelství mezi nebem a zemí. Její příchod znamenal
konec bídy a první krok k obnovení přátelství mezi Bohem
a zavrženým člověkem. Historik hledá v dějinách událostí
nebo muže, jež by označil pyšným názvem „mezník, rozhra-
ní dob“. Ale jak často vyhlásí za dějinný mezník nějakou
ubohou veličinu, a za epochální nějakou bezvýznamnou udá-
lost! Francouz hrdě vyslovuje slova „dobyty bastily“ a rok
co rok s velikou slávou si připomíná, jak smečka darebů
vylomila dveře kriminálu — „duchovní obnovení celé Evro-
py!“ Jediná jest událost v dějinách, jež jest vpravdě světo-
dějná, epochální par excellence, událost, jež obnovila tvář-
nost země, a to jest příchod Kristův. Všechny ostatní, byť se-
bevýznamnější (stěhování národů, objevení Ameriky, refor-
mace, pád říše byzantské) jsou vůči tomu maličkostí. Kris-
tus jest jediný mezník v historii lidstva, a jest jím spolu
s Marií, protože nepřišel bez ní, neobjevil se světu a nebyl
nám dán leč skrze ni.

Země, zkropená drahocennou rosou, nejdražší Krví Kris-
tovou, *vydá novou setbu*; novým pokolením bude zalidněna,
ale jinak než po potopě. Jak proměnil tvářnost země první

pár lidí! Boží lásku a přátelství změnil v nepřátelství, jeho požehnání v kletbu a zlořečení, ráj rozkoše v údolí slzavé, bránu ráje zavřeli a otevřeli dokořán pekelný jícen, odkudž se vyrojily na svět všechny trampoty a bídy. A teď nová proměna, veskrze opačná: z kletby požehnání, místo odvěkého rozbroje mír, a lidstvo se vrací s cesty smrti a záhuby na cestu života a spásy. Tato proměna jest připravena a začíná v Neposkvrněné a dokonána bude Kristem. To jest smysl slov, jimiž někteří východní Otcové (na př. Efrém) oslavují svatou Pannu: „V ráji pozbylo lidstvo roucha milosti, v lůně Marie Panny utkal Duch svatý nové roucho slávy a nesmrtelnosti, jímž by obnažený člověk byl přioděn a tak uschopněn předstoupit před Tvůrce, před nímž se v rajském křoví ukrýval. Lidstvo hynulo hladu, Duch svatý v lůně Mariině připravil nebeský chléb, jenž pod způsoby svátostnými sytí hladového člověka . . .“

Liturgie, jak řečeno, přirovnává tuto proměnu k vítězství světla nad temnotou. Dala by se též přirovnat k boji mezi zimním chladem a jarním teplem. Ne na ráz, nýbrž pone náhlu se domůže hřející slunko úplné vlády. Jak nerada mu zima ustupuje, krok za krokem dobývá jaro její posice, a kolikrát se zimní mráz pokouší vytlačit je z dobytých sídel! Naposled ledoví muži v měsíci květu.

Měli bychom pochybenou představu o minulosti, kdybychom soudili, že křesťanství *naráz* vymýtilo všechn pohan- ský blud a pověru. Dokud byli vyznavači Kristovi pronásle- dováni, byli lidem svatým. Když se za křesťanských císařů celí národové hromadně hlásili do církve, bylo jinak. Stu- dujme kulturní dějiny! Kolik dlouhých staletí to trvalo, než nebeské učení lásky zjemnilo a překonalo všechnu surovost, než světlo pravdy zapudilo všechnu pověru, než poslední stíny prchly před září učení Kristova. Ale když jednou slun- ko vyšlo, žádná pozemská ani pekelná moc nebyla s to za- stavit je na jeho vítězném pochodu. Sebevětší ledové hory, ať se brání jakkoli, musí podlehnout jeho neodolatelné síle.

Dovedeme se vmyslit do smutných dob před příchodem Kristovým? Stěží — asi jako si těžko představíme život člověka za doby ledové, kdy obrovské ledovce s Pyrenejí, Alp a Karpat slézaly, se táhly daleko do nížin, kdy severní polovina Evropy až k hranicím naší vlasti byla docela pod ledem, kdy u nás vymřelo všechno živočišstvo až na jes- kynního lva, medvěda a hyenu, s nimiž se člověk sdílel o jejich skrýše. I květena v Evropě zmizela až na úzký pruh

mezi Alpami a jižním Německem, porostlý trpasličí vrbou, břízou a osmílistou divokou alpskou růží, která ještě dnes roste na kraji věčného sněhu.

Nevzpomeneme si na úzký pruh země na východním pobřeží Středozemního moře, kde se dařilo několika květům, zatím co ledová pole pokrývala svět? Palestina, kde jakž takž se udržovala víra v pravého Boha uprostřed všeobecné modloslužby. A právě tam vyšla jitřenka, poselkyně spásy, zvěst východu slunce, jež způsobí proměnu — nikoli násilně, nýbrž ponenáhlu, jako po době ledové. Ledovce mizí, tundry a stepi pokrývají Evropu, ty pak ustoupí pěkným lesům, v nichž se prohání jelen a jiná zvěř a z nichž lidská práce (ne bez pomoci slunka!) učiní úrodná pole.

Takovou proměnu způsobí Kristus, Slunce spravedlnosti, v lidstvu — ovšem ne bez naší práce. Ale okolnost, že Pán vymáhá bezpodmínečně naše spolupůsobení a přičinění, nezmenšuje nikterak velikost jeho daru ani naši vděčnost, jak k němu tak k té, která ho do zatmělého světa uvedla.

Vítej, milý Jezu Kriste,
jenž se zrodil z Panny čisté,
abys naše viny, sám jsa bez poskvrny,
obmyl a shladil.

V tom ukázal Bůh lásku k nám,
že Syna svého poslal nám.
Kdo by v něj věřili, aby živi byli
skrz něj samého. (Rorátní píseň.)

Vyjdeš-li z hradeb Florencie, dostaneš se brzo k potůčku Mugnone, jenž s výšiny Fiesolské přikvačí do údolí a lesy i roklemi si prodírá cestu, až se vlévá do říčky Arno. Stejnomené údolíčko Mugnone patří k nejkrásnějším a nejpůvabnějším partiím okolí Florencie. Jest obklopeno pahorky posetými ovocnými stromy, olivami a vinicemi, mezi nimiž tu a tam se skrývá nějaká vila nebo malé hospodářství. Uprostřed údolíčka, kde horské svahy se k sobě trochu více přibližují, se rozevírá pěkné prostranství. Na něm uprostřed vysokých košatých stromů stojí snad dodnes klášterík, právě naproti pahorku Camerata, ozdobenému třemi vilami.

K tomuto klášteru se pojí událost, kterou nám vypravuje Bresciani ve svém Veronském židovi.² Byla noc před svát-

² Autor výslovně praví, že události v jeho knize uvedené ne-

kem Panny bez poskvrny počaté. Po jedenácté hodině vyšel z jedné zmíněné vily elegantní jinoch. Společnost vzácných pánů sedících u poháru vína ho zdržuje, ale on si nedá říci. Vymlouvaje se, že ještě tu noc musí býti ve Florencii, vydá se přímo k potůčku. Cestou sáhne každou chvíli do kapsy, kde jeho ruka sevře křečovitě dýku, nebo spustí opakovací hodinky, aby věděl, je-li už půlnoc. Nejdivější myšlenky se mu ženou hlavou. Co ho vyhání z veselé společnosti do mrazivé noci? Žárlivost! Duše, nezřízenou vášní otrávená, ještě tu noc chce překvapiti soka v jeho hnízdě. Temně hučí bystřina razící si cestu mezi skalami, olivami fičí studený vítr, vzdálené dunění mlýnu zvyšuje tisícéronásobně divou bouři v jeho nitru. Stojí už uprostřed mostu; tu zavadí o jeho sluch jemný zvuk zvonku. Mimoděk se zastaví, naslouchá, snaží se zrakem proniknout černou noc, ale nemožno pro mlhu a tmu. Marně se namáhá rozeznat, odkud hlas přichází. Kráčí tedy dál, zvonek slyšet stále, jeho milé zvuky vnikají do rozbouřené duše jako krůpěje balsámu, běs žárlivosti povoluje, ve víru vášní nastává na chvíli klid. Hlas zvonku pomalu slábne — nastane krátká přestávka, pak volně pět, šest úderů — zase přestávka — teď prudce trojí, čtverý náraz, a konec. Ticho noci se rozhostí po krajině. Nejistým krokem se ubírá vpřed, stále klopýtaje. Tu se mu zdá, že k jeho uchu lesními stromy z dále se nese harmonie. Čím dále tím jasněji slyší zpěv, a náhle mezi stromy proniká světlo; vidí okna klášterního kostelíka.

Samota místa, slavnostní chvíle půlnoční hodiny, tiché mlčení a temné okolí působilo, že zpěv se mu zdál ještě milější, slavnostnější, více povznášející. V duši našeho poutníka se střídal smutek a radost, lítost a láska, vášeň a pokoj. Nerozhodně tu stojí, nehne ani brvou, sotvaže dýchá, jen poslouchá a celou duší vpíjí nebeskou melodii. Jakoby andělé s nebe sestoupili pěli ten hymnus a hlásali celé zemi oslavu té, která jediná bez poskvrny počatá, aby byla důstojným stánkem věčného Slova. Sestra u varhan hraje tuto noc tak nebesky krásně a vkládá do not takovou vroucnost, jakou může do nich vložit jen duše roznícená láskou k Ne-poskvrněné a ponořená do nazírání krásy i vznešenosti nejkrásnější mezi dcerami lidskými. Hymnus dokončen, následují žalmy — náš jinoch stojí opřen o strom, nepohnut, a jsou smyšlené. Pouze jména a vedlejší okolnosti jsou změněné. O „poustevníku fiesolském“, jenž se ujal našeho zbloudilého, sděluje, že ho osobně znal.

sleduje zpěv jitřních hodin, k nimž v některých klášteřích se vstává a jde do chóru o půlnoci. Jitřní hodinky velkého svátku! Co poesie a krásy v nich zvláště tohoto dne! Jako bychom v nebi a ne na zemi byli! K tomu nevyrovnatelný chorální zpěv, jenž jest opravdu s to v takový den přivést duši bezmála do vytržení. Náš noční poutník, nemaje snad ani tušení, k oslavě jakého tajemství sestry tu noc pění a nazítří celá církev se chystá, poslouchá a poslouchá... Uplynula hodina a z druhé již velká část, sestry již byly hotovy se závěrečným zpěvem „Přesvatá Kristova Rodičko, nebes jsi přístupná brána, zářící na moři hvězdičko, bloudícím v bouři jsi dána...“, už se odebraly do svých cel, a náš neviděný účastník noční pobožnosti se nehýbe, a zotavil se ze svého úžasu, teprv když ranní červánky zlatily oblohu.

Dva tábory bojují o jinochovo srdce. Tu vábí smyslnost, tam povzbuzuje milost k šlechetnému předsevzetí. Příroze-
nost se vzpírá při pomýšlení na boj, milost vlévá světlo do duševní temnoty. S jedné strany rozkoše bujného mládí, s druhé strany trnitá cesta čistoty... ale že by ta cesta byla beze vší radosti...? První paprsky zimního pozdního slunka již ozařovaly kraj, když zazvonil u klášterní brány...

XIV. „TEN, JENŽ ŘÍDÍ NEBESA, VLÁDNE ZEMI, VODÁM, TEBE HŘÍCHU UCHRÁNIL, KTERÝM HŘEŠIL ADAM.“

„Bohorodička jsem, tedy neposkvrněná!“

A

Bylo to za tak zvané stoleté války mezi Anglií a Francií. V ležení vojáků — nu, vždyť víme, že to na frontě nevypadá jako v kostele. Karty, kostky, proklínání a ještě horší věci, jimiž si vojáci krátili chvíli. Nejinak tomu bylo i ve francouzských vojích, které za Karla VII. ustupovaly před anglickou přesilou a které neustálé porážky nikterak neučinily zbožnějšími. Tu přichází ke králi a k armádě dívka, pastýřka ve věku asi 17—18 let, neumí číst ani psát. „Já vás povedu k vítězství.“ Byla jako bytost z jiných krajů. Její čistota, její pohled, vznešenost jejích řečí, každý její pohyb . . . poselkyni nebes v ní viděli všichni. „Při pohledu na světici mlčí vášeň, a neřest se stydí sama před sebou“, pravil po čase jeden z nich. Vojáci byli jako změnění od chvíle, kdy tato andělská bytost přišla mezi ně. Na kolenou přijímali od kněží rozhřešení a přistupovali ke stolu Páně spolu s ní. Hrát, proklínat, ze zvyku přísahat bylo zakázáno, špatné ženštiny se musily z ležení vzdálit, každá nízká myšlenka umlkla na blízku té panny. Taková něha a vznešenost dýchala z jejího zjevu. La Hire praví, že se po jejím boku odnaučil klení. Ubírala se v čele armády s křížem v ruce, na jejím praporu byl v bílém poli obraz Spasitelův, dole svatá jména Ježíš a Maria.

Panna Orleánská, ojedinělý zjev v dějinách a zároveň doklad, co zmůže moc a síla nadzemského vzoru a ideálu. Smíme tohoto příkladu užít jako přirovnání k tomu, čím byla všemu lidstvu Neposkvrněná? Jak ona proměnila a obnovila tvářnost země, o tom byla právě řeč. Daleko větší měrou platí o ní, že byla bytostí z nadhvězdných krajů, jediná ze všech dcer Eviných, již se netkla prvotní kletba. Rouno Gedeonovo, které jí předobrazovalo (str. 164), nám povědělo, která přednost bude zdobit vyvolenou Matku Syna Božího. Jako lilie uprostřed trní, jako hvězda uprostřed mraků, tak bude zářit Neposkvrněná nad veškerým potomstvem Adamovým, propadlým kletbě dědičného hříchu.

Bez poskvrny počata jediná
Vyvolená, tebe se dějinná
netkla vina . . .

Dějinná vina, historická v pravém slova smyslu, vina, již co do důsledků se nevyrovná žádná událost světových dějin, vina, jejíž ohlas slyšet a cítit po tisíciletích, a vlny jí způsobené se šíří všemi generacemi a lámou se teprve na březích věčnosti, vina, jejíž následky zasáhnou každyčkého syna Adamova — všichni synové lidští do jednoho jsme nevyzpytatelným tajemstvím zapleteni do praotcovy proviny a máme účast jak na jeho vině, tak podíl na jejích následcích.

Jen jedna ze všech dcer Evinych je této viny prostá, jedna jediná. „Já jsem Neposkvrněné Početí,“ odpověděla svatá Panna lurdské pastýřce, ptající se na její jméno, jako by Neposkvrněná nám chtěla doporučit uctívání tohoto tajemství jako pobožnost zvláště časovou. Zjevení Panny bez poskvrny počaté v milostné kapli sester svatého Vincence v Paříži roku 1830 mělo týž účel; nápis vroubící medailí nás přímo vybízí k uctívání této jedinečné výsady Matky Boží. („Ó Maria bez poskvrny počatá, oroduj za nás, kteří se k tobě utíkáme.“)

O Neposkvrněném Početí mají někdy i věřící představy nejasné. Pojednáme tedy poněkud zevrubněji o tomto článku víry.

Bůh stvořil člověka ve stavu posvěcující milosti (svatosti). Byl-li jednou tvor do nadpřirozeného řádu povýšen, pak jest v duši milost nebo hřích. Jinak než hříchem nelze totiž milost z duše vypudit. Buď jest člověk v milosti, a tedy dítkem a přítelem Nejvyššího, bude jednou na něho patřit v nebesích; nebo milost odvrhl (těžkým hříchem), jest nepřitelem a odbojným služebníkem Nejvyššího a propadá trestu. Nadto jest zřejmo, že má svatosvatou povinnost, aby si milost jednou obdrženou udržel a tak se osvědčil svého omilostnění hodným. Tvůrce žádá, aby se rozhodl dobrovolně: „Chci zůstatí tvým dítkem, vážím si svého povýšení a chci si je alespoň dodatečně „zasloužit“¹ i za cenu oběti.“

Jak si první člověk svého štěstí vážil, víme předobře. Lehkomyslně probil milost se všemi dary. Podle vůle Boží

¹ O skutečném zasloužení nemůže být ovšem řeči. Tvor mohl jen ukázat, že si nezasloužené milosti váží a jí sobě chrání i za cenu oběti, a tak se jí mohl stát alespoň v tom smysle hodným jako dítě vzorným chováním se stává hodným odměny.

měl nám své nadpřirozené bohatství odkázat, místo něho však nám nemohl odkázat nic, leč jen svou zaviněnou chudobu. Chápeme sice, že na potomky přešly následky jeho viny. Probíje-li otec všecken majetek, trpí děti nouzí — rozumí se, že nikoli vinou svou, nýbrž vinou jeho. Ztratí-li kdo občanské právo nebo šlechtický diplom, pozbude ho nejen pro sebe, nýbrž i pro potomky. Když protestantští stavové svou nerozmyšlenou spekulací se pustili do hazardní hry, při níž všechno vsadili na jednu kartu a tak zavinili Bílou horu, když synové Svatoplukovi svou nesvorností byli příčinou maďarské poroby a ztráty svobody, musil za to s nimi a k vůli nim pykat celý národ. Je-li otec opilec, je to ještě horší; odkáže dětem nejen bídu a nouzi, nýbrž i dědičné zatížení, jež se pak vleče řadou generací (jako „vedlejší dědičný hřích“; Albán Stolz).

Tato přirovnání nám poněkud objasňují Adamův hřích. Jen jedna věc zůstane nevyjasněná a tajemstvím, totiž, že na jeho potomky přecházejí nejen následky jeho viny, nýbrž i vina sama, zaviněná nemilost nejvyššího Krále, jakož i její trest: ztráta všech nadpřirozených i mimopřirozených² statků, dědičné zatížení . . . Adam svým hřichem otrávil lidstvo v kořenu. Jeho provinění bylo jed, jenž nám vnikl do žil, jed, jenž z kořene vniká do každého lístečku a plodu a nakazí všechno. Každý syn Evin dostává prostřednictvím svých tělesných rodičů od prarodičů život nemocný a nakažený tělesně i duševně: křehkosti, nezřízené vášně a náruživosti, nemoci, smrt. Tak vydává od počátku strom lidského pokolení jen plody nakažené a otrávené.

Na koho přechází Adamův hřích se všemi následky? Na každého, kdo z něho a ze společnice jeho hříchu se rodí přirozenou cestou (*ratione seminali*). Kdyby Tvůrce stvořil nějakého člověka bezprostředně, jako na příklad prvního z hlíny, ten by byl dědičné viny prost. Právě tak nemohl být nikterak zapleten do hříchu praotce Syn panenského lůna, protože se nezrodil „z vůle těla a muže“, nýbrž jeho tělo bylo od Ducha svatého vytvořeno způsobem nadpřirozeným. Kdokoli však se rodí z lidského otce a matky, propadá nezbytně všeobecné zkáze. „V prvním člověku jsme všichni zhřešili, všichni potřebujeme vykoupení“ (Řím 5. 12, 3. 23); před tváří Boží nikdo není čist, ani dítě jediného dne.

² Mimopřirozené dary: být prost vši nemoci a každého hnutí nezřízené vášně, zvláště tělesné, vůle k dobru nakloněná, rozum nepodrobený omylům, beze smrti přejít do věčné blaženosti.

B

A co Maria? I ona pochází od otce a matky, tedy i ona podle práva měla propadnout dědičnému hříchu se všemi jeho následky! Byla by mu jistojistě propadla,³ kdyby nebyl přímo zasáhl sám Bůh. Ji, a sice ji jedinou si Nejvyšší vyhradil; k ní hřích přístupu neměl, na ni satan svá práva uplatňovat nesměl. „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou . . .“ Archa Noemova, uchráněná jediná všeobecné zkázy a nezachvácená přívaly potopy, archa úmluvy, před níž se zastavily vody Jordánu, zahrada zamčená a studnice zapečetěná (kap. 11.) jsou předobrazy této výsady, již se dostalo jediné jí.⁴ Maria je též dcerou hříšného Adama a Evy, ale od věčnosti předurčená, aby byla Matkou vtěleného Syna Božího.⁵ Podle nauky vynikajících bohoslovců by vůbec stvořena nebyla, kdyby se neměla stát matkou Boží, tak jako by chrám nebyl stavěn, kdyby neměl býti domem Božím, a jenom proto jest prost daní a poplatků, jímž podléhá každá jiná stavba, protože jest příbytkem Nejvyššího.⁶

Abychom lépe vnikli do pochopení tohoto článku víry, slyšme dogmatickou definici Pia IX.: „Nejblahoslavenější Panna byla v prvním okamžiku svého početí (t. j. života) obzvláštní milostí a výsadou všemohoucího Boha, z ohledu na zásluhy Vykupitele lidského pokolení, vší poskvrny prvotné viny uchráněna nedotčená.“ Podobně mluví církve v liturgii slavnosti jejího Neposkvrněného Početí. Sváteční modlitba⁷ zní: „Bože, jenž jsi v Neposkvrněném Početí nej-

³ Debitum incurrendi peccatum originale. Zdali debitum bylo proximum nebo remotum, viz nejlépe u Scheebena § 279 a.

⁴ Na španělském náměstí (Piazza di Spagna) před Propagandou v Římě stojí sloup Neposkvrněné, posvěcený ve svátek jejího Narození 1857. Dřík objevený r. 1777 pochází z dob pohanských. Nahoře mohutná socha Panny bez poskvrny počaté, dole obrazy čtyř proroků mariánských: Mojžíš (Gn 3. 15), David (Ž. 45. 5), Isaiáš (7. 14), Ezchiel (44. 2). Mezi nimi čtyři reliefs: Matka sv. Panny, Josef od anděla poučen o nadpřirozeném početí Syna Božího, Pius IX. prohlašující článek víry, korunování Panny Marie.

⁵ Takovou Bůh v čase Marii učinil, jakou ji od věčnosti předurčil, t. j. svatou a milostiplnou.

⁶ Rozumí se, že za dob a v krajích, kde bylo více živé víry než dnes. O tom byla již obšírněji řeč na str. 15.

⁷ Je-li věda podle filosofických zásad *cognitio ex causis*, podává nám tato orace vědecky veskrze zevrubné a přesné vymezení a poznání dogmatu, jelikož vypočítává *omnes causas*:

blahoslavenější Panny Synu svému důstojný stánek připravil, prosíme, rač i nám dát, abychom na její přimluvu čisti k tobě přišli, jako jsi ji pro zásluhy předvedené smrti téhož Syna svého vši poskvrny uchoval." Zde jest obsaženo vše, co se dá o tomto článku víry říci a co nám věděti třeba.

Původce a dárce této výsady jest Bůh. „Bože, jenž jsi . . .“ Ochrana před zasažením prvotné viny byla tedy milost, již se vyvolené Panně od Boha dostalo, milost, již si pochopitelně zasloužiti nemohla — už proto, že byla hříchu uchráněna v prvním okamžiku svého života, tedy dříve než byla jaké zásluhy schopna. U toho, jenž by byl od Boha stvořen bezprostředně jako Adam z hlíny nebo nadpřirozeným způsobem z panny, jako Kristus, nebylo by milostí, že by byl prost dědičného hříchu, protože na něho by vůbec přejít nemohl. Dejme tomu, že se kdo připraví o své šlechtictví zradou nebo jiným proviněním. Ztráta šlechtictví stihne i děti, jež se mu pak narodí, ne však cizí šlechtické dítě, jež snad do své rodiny přijme. Jestliže král i jeho jednomu dítěti později narozenému šlechtický titul a výsady ponechá, je to čirá milost a blahovůle vládce, již dítěti nezasloužil ani provinilý otec a na niž neměl práva ani syn nebo dcera, o niž jde. Proč to král učinil? Snad proto, že tu dceru vyhlédl už dříve za snoubenku svému synu a že nechce nebo nemůže zrušit slovo bývalému šlechtici už dávno dané.

Tím přecházíme k druhé otázce: Které *pohnutky* vedly nebeského otce, že svatou Pannu prvotné viny uchránil? Jaký cíl tímto zásahem sledoval? Proč ji uchoval dědičné poskvrny? Jedině proto, že ji od věčnosti vyvolil za matku svému jednorozenému Synu.

Mezi tebe, mezi vinu od počátku, Maria,
Všemohoucnost z lásky k Synu nepřátelství vložila;

Causa efficiens: *Deus, qui per . . .*

Causa materialis: *Beatissimae Virginis Conceptio.*

Causa formalis: *Immaculata Conceptio . . . ab omni labe praeservasti . . .*

Causa meritoria: *ex morte Filii tui praevisa.*

Causa finalis — finis proximus: *dignum Filio tuo habitaculum praeparasti;*

finis ultimus: gloria Dei, intenta per finalem vel in finali beatitudine creaturarum rationabilium, in casu nostro humanae progeniei: *mundos ad te pervenire concedas.*

Postcommunio k tomu ještě dodává: *Singulariter praeservasti.*

anebo, jak praví sváteční modlitba: „Protože jsi v ní Synu svému chtěl důstojný stánek připravit . . .“ Pius IX. praví v dogmatické bule: „Slušelo se, aby záře svatosti nikdy nescházela Matce toho, jemuž andělé v nebi třikráte Svatý provolávají.“⁸

Ode věků určila Nejvyššího rada,
že se tebe prvotná nikdy netkne vada,
abys byla *důstojnou* Matkou Spasitele,
s nímž bys ďáblu vyrvala z moci lidstvo celé.
(Malé hod.)

To jest jediný důvod její výsady: protože byla vyvolena za Matku Boží. Čest Syna vymáhala, aby Otec nenechal ani na okamžik v porobě satanově tu, kterou chtěl učinit žijoucím chrámem božství.

Sváteční Postcommunio přidává ještě jeden moment: Neposkvrněné Početí jest *jedinečnou* výsadou, jí se dostalo jediné Matce Boží a nikomu jinému. Tak jsme též slyšeli v uvedeném prohlášení Pia IX. Je tedy nejen nedokázané, nýbrž i nesprávné a přímo bludné, pronášejí-li někteří z nemístné úcty k některému světcí domněnku, že i on byl Adamova hříchu uchován. Tento zázrak milosti vykonal Všemohoucí jediné v Marii, a to, jak řečeno, jen z ohledu na Syna, jenž z ní měl vzít na sebe tělo a jemuž měla být pomocnicí v díle spasení lidského pokolení — a tento důvod nebyl u žádného jiného světce, ani u rodičů svaté Panny ani u pěstouna nebo předchůdce Páně.

„Panno ze všech *jediná*,
jíž se netkla provina,
z tebe vzešel spásy květ . . .“

⁸ „Maria předurčená za Matku Boží, narozená jako dcera Adamova. Syn Boží potřebuje lidskou matku, Adam mu nemůže nabídnout leč dceru hříchu. Dcera hříchu nemůže být Matkou Boží. Z toho zápas mezi přirozeností a milostí. Zákonu milosti se nesmí učinit ujma, musí tedy ustoupit zákon přírody a hříchu. Hřích přechází na lidstvo plozením, bude tedy vzdálen buďto tím, že bude pollačena jeho příčina (nadpřirozeným početím), a toho se dostalo jediné Kristu — nebo jeho účinek, t. j. plod, bude uchráněn nákazy, a tak se stalo u Marie.“ (Castelplanio.)

Anebo jak praví jiný zpěv:

„Z Evy dcer tys *jediná* hříchu prosta byla,
tebe skvrna praotce nikdy nekalila.“
(Malé hodinky.)

Tím se ovšem stala Maria nejkrásnějším výkvětem na stromě lidského pokolení, *jediná* veskrze čistá a svatá, bez stínu nedokonalosti, bez skvrny hříchu. Proto ji oslovují Otcové slovy Velepísně: „Jako líbie mezi trním, tak jsi ty mezi dcerami lidskými.“ (Pís 2. 1) „Když tě jako růži uprostřed trní tohoto údolí našel Nejvyšší neposkvrněnou, neváhal sestoupit do tvého lůna.“ (Josef Hymnograf.)

Jako růže rodnou svou ratolest
zdobí krásou trnitým na keři,
tak tys svého nejkrasší rodu čest,
vracíš eden svedené mateři.

V tobě se vrátily na zem blahé dny zapadlého ráje . . . tobě dal Stvořitel vše a ještě víc než kdysi naši pramatce. Starověký křesťanský básník Sedulius opěvává naši růži (Carmen Paschale):

„Tak jako přeněžná růže, jež z tvrdého trnoví zkvétá,
nemajíc pražádné rány a matku svou zastíníc slávou,
vydalo Evino plémě přesvatou Marii Pannu,
aby tak pramatky vinu zas smířila druhá ta Panna . . .
nezřel svět podobné před ní a neuzří po ní jí rovné,
jediná ze všech jest žen, jež mohla se líbiti Kristu.“

Zbývá vysvětlit ještě poslední slova naší modlitby: „Pro předvěděnou smrt téhož Syna svého“ jsi jí prvotné poskvrny uchránil. Tedy *zásluhou* předvěděné (t. j. budoucí, od Boha od věčnosti ustanovené) *vykupitelské smrti Spasitele* lidského pokolení byla Maria uchována pádu do Adamova hříchu. Kristus tedy zasloužil své Matce prvotní milost, byl tedy i jejím Vykupitelem, stejně jako naším, jenže způsobem daleko dokonalejším.

Dvě věci třeba vysvětlit. Byl jejím *Vykupitelem*, pro zásluhy jeho budoucí smrti byla uchráněna před hříchem. Taková „*zpětná platnost*“ či spíše účinnost *vykupitelské smrti* Kristovy nechať nás nikterak nepřekvapuje. Z ohledu na Vykupitele, jehož teprve pošle a jenž teprve v budoucnosti

vykoná své dílo vykupitelské, přijal Bůh pokání Adamovo a odpustil mu jeho hřích. Jen pro budoucí zásluhy Spasitele odpustil Hospodin Davidovi jeho vinu. Všecky oběti Starého Zákona — samy v sobě bezcenné⁹ — měly účinnost a byly přijaty od Pána jediné proto, že byly předobrazem oběti kříže, na ni ukazovaly, s ní byly mysticky spojeny a z ní čerpaly veškerou sílu a moc. Rceme jedním slovem: Ve Starém Zákoně nebylo odpuštění, nebylo ani jediné milosti, kterou by Bůh nebyl udělil pro budoucí zásluhy Kristovy. Na účet jeho oběti, je-li tento obchodní výraz přípustný ve věci tak svaté, na účet jeho budoucích zásluh dostávali spravedliví Starého Zákona od Pána milosti potřebné ke spáse. Z toho pravidla nebyla vyňata ani nejblahoslavenější Panna: všechny milosti (i milost Neposkvrněného Početí) jí udělené před příchodem Vykupitelovým obdržela pro zásluhy jeho budoucí smrti. Jen milost božského mateřství (spadající v jedno s milostí vtělení) byla milost nikým nezasloužená. Své vlastní vtělení a narození nemohl přece Spasitel zasloužit, a kdo jiný je zasloužit mohl?¹⁰

Druhá věc: Neposkvrněná byla *dokonaleji vykoupěna* než my — co to znamená? I my jsme zbaveni dědičného hříchu (sice bychom nedošli spásy), a to na křtu svatém. My do jednoho jsme propadli otroctví, zaprodáni praotcem; podle slov svatého Pavla jsme přišli na svět jako synové hněvu v porobě ďáblův, a z ní jsme byli vysvobozeni na křtu svatém pro zásluhy smrti Kristovy. Na kříži za nás zaplatil výkupnou cenu a na základě té „zaplacené směnky Adamovy“ (sv. Pavel) se dostává na křtu svatém očistění každému, kdo o ně stojí a za ně prosí.

Pozoruješ rozdíl? My jsme propadli žaláři a z něho byli pak vysvobozeni. Maria však *dříve, než do žaláře* a poroby *upadla*, byla jí *předem uchráněna*. My opustili žalář, když Kristus za nás dluh zaplatil, za Matku však zaplatil výkupnou cenu ještě dříve, než žaláři propadla. My hříchu zbavení, Maria hříchu předem uchráněna, ale ona stejně jako my pro zásluhy Kristovy, pro jeho vykupitelskou smrt. My jsme byli napřed nakaženi, pak nadpřirozeným nebeským lékem uzdraveni, ale nakažlivina, bohužel, jako při mnohé nemoci, zůstala v našem těle, zůstaly v nás následky jedu („čtyři rány“: žádostivost tělesná, křehkost, vůle nakloněná k zlému,

⁹ „Myslíš, že pojídám maso býků a piji krev kozelců? Vždyť všechna zvířata lesní patří mně, a zvířata polní jsou má!“ (Ž. 49.)

¹⁰ Principium meriti non cadit sub meritum.

zatemněný rozum), Maria však předem nákazy uchráněna (redemptio praeservativa), její přirozenost byla jedu prosta. Neposkvrněná nestěná pod následky dědičného hříchu. To nás však již přivádí k dalším úvahám.

Neposkvrněné Početí je tedy milost, milost jedinečná, milost převeliká, tak veliká, že mezi bohoslovci byl a jest z části dodnes spor, která milost jest větší, zda Neposkvrněné Početí či božské mateřství. Není pochyby, božské mateřství jest největší milost, jak zvíme později, ale Neposkvrněné Početí se druží k ní a jest jí podmíněno, takže nebýt vyvolení za Matku Boží nebylo by se jí této výsady dostalo. Nesmíme totiž Neposkvrněné Početí pojímat jednostranně. Nikoli pouhé uchránění dědičného hříchu — to jest negativní prvek tohoto tajemství. K němu se druží ještě pozitivní, totiž náplň posvěcující milosti: v prvním okamžiku života byla uchráněna hříchu, a sice tím, že do její duše byla vlita plnost milosti a svatosti, a to nás taktéž vede k dalším úvahám o velikosti a kráse vyvolené Panny.

XV. VŠECKA JSI KRÁSNÁ . . .

1. PŘIROZENÁ KRÁSA MARIE PANNY, PRVNÍ REFLEX NEPOSKVRNĚNÉHO POČETÍ

*Předčíš nebe, předčíš zemi,
oplývající dary všemi
sama v zemském údolí.*

A

Perlou Yosemiteského údolí v americké Kalifornii, na jehož přírodní krásy jsou Američané jak náleží hrdí, jest Zrcadlové jezero, Mirror lake. V jeho temně zelené křišťálové hladině se zračí s podivuhodnou jasností celé pohádkové okolí. Zahleď se do vln, a vidíš v nich každý strom, každý keř, ba každé stéblo, jež se na břehu nad vody sklání, a vedle nich majestátní špice tak zvaného Jižního dómu, zvedající se do výše 1524 m . . . jakoby obraz sahal hloub než je samo dno jezera. Nad to pak aruzové nebe . . . padne-li však i odlesk slunka na hladinu, pak nezbyvá leč přimhouřit oči — takového lesku zrak nesnese. Nevzpomene si při tom věřící turista na invocaci „Zrcadlo spravedlnosti, oroduj za nás“? V každém tvorů se nějak zračí krása Tvůrce, takže svatopisec vytýká modloslužebníkům: „Pozorujete tento krásný svět a nevyšinete se k poznání a porozumění, oč krásnější jest asi umělec — ten, jenž tu všecku krásu vytvořil“ (Mđ 13. 3—5). V tvorstvu nerozumném lze pozorovat stopy a stíny odvěké krásy Nejvyššího . . . anděl a člověk je stvořen k obrazu Božímu, Maria jest však zrcadlo spravedlnosti, zrcadlo Boží krásy, odlesk neskonale krásy trojjediného Boha.

Vše, co vyšlo z rukou Tvůrce, jest krásné. „Křivdu bych činil nebeskému umělci, kdybych řekl, že svět není krásný“ (Augustin). Obraz, byť sebe jednodušší, nese stopy dovednosti mistra, jenž ho vytvořil, byť to bylo tužkou do sešitu, jak učinil zmíněný již Michelangelo prosícímu děvčátku. My jsme však denním pozorováním těm přírodním krásám příliš navykli, takže nám zevšedněly a my si jich sotva povšimneme. Když ve Vídni rozkvetl roku 1588 první kaštan, vzbudily neslýchaný úžas nesčetné „svíce tohoto jarního vánočního stromu“, stojící jedna nad druhou kolem dokola, každá rovně a s tolika světélky . . . celá Vídeň přispěchala užít této nádherné a dosud nevídané podívané. Svensson, rodem z Is-

landu („země ledu“), vypravuje, jakým úžasem ho naplnila krása listnatých bukových lesů, když je po prvé v Dánsku spatřil.

Božský Učitel řekl, že jediný polní kvítek jest neskonale krásnější než Salomoun ve vší své nádheře. Ba jediný lístek jest celý svazek moudrosti a moci Boží. Nepřiliš věřící badatel Francé napsal celé knihy o vnitřní organisaci listu a rostliny. „V každém lístku jest velesložitý ventilátor, vysušovací aparát, nesčetné množství mašin zařízených na pohon světelný (nikoli na páru nebo elektřinu), jež se doposud nepodařilo člověku napodobit, chladírna, hydraulický lis . . . V rostlinách se krom toho dá zjistit na sto „vynálezů“ a snad ještě více: elastická péra, padáky, plynové balonky, Segnerovo kolo, automatické uzávěrky, ozařující čočky, kondensátory, páky, filtr, pumpy, elektrolitické aparáty atd. . . S němým úžasem tu věda stojí, se zmatenou hlavou, unavení a bezradní opouštíme pole květin. Hluboká skromnost, výsledek to všeho hlouběji pronikajícího bádání v přírodě, naplní každého při pohledu na zázračnou zemi života rostlinného, zároveň však zvýšený pocit zbožnosti a úcty, jdeme-li lučinou, lesem nebo do hor.“ Škoda jen, že tento učený badatel si neodpověděl na otázku, komu vlastně platí tento obdiv a úcta; byl by přišel k poznání všemocného, nejmoudřejšího Tvůrce, jako nesčetní jiní hlubocí badatelé.

Věnoval-li Tvůrce tolik moudrosti jedinému lístku, jenž zvadne a opadá, co péče asi věnoval vyvolené Matce svého Syna! Žasne-li učenec nad krásou přírody, jaký div, že andělé žasli nad krásou vyvolené Matky Spasitelovy! Všechna stvořená krása jest jen stín, slabounký stín její krásy. Uvažme jen: než Bůh člověka stvořil, připravil mu obydlí. Státisíce let před jeho stvořením ukládal zásoby uhlí ve vrstvách země, aby měl jednou materiál k topení, miliony let před tím ukládal v hlubinách země rudu, tisíce let před tím živil miliardy drobných živočichů, z nichž fysickým procesem vznikla nafta, účelně uspořádal hory, moře, pevninu, měsíc atd. Vynaložil-li takovou péči dočasnému pobytu hříšného člověka, jaké péče se asi dostane přípravě důstojného stánku jeho jednorozeného Syna, v němž se mu dobře zalíbilo!

Čtème v knihách královských, co se dalo v Jerusalemě kolem roku 1000 před narozením Páně! Město jindy klidné přeplněno dělníky domácími i cizími, sta a sta vozů příjíždělo a odjíždělo, od Jopenského přístavu k hlavnímu městu židovské říše se táhly nepřetržité řady nákladů. Už sedm let

trvá tento nezvyklý ruch. Otažme se, co se děje, a z úst samého krále slyšíme odpověď: „Staví se příbytek nikoli lidem, nýbrž Bohu.“ Při tom se nešetřilo zlatem, umělci vynaložili všechnu svou dovednost, a po sedmi letech stál před očima užaslého lidu chrám Hospodinův, osmý div světa. Chrám z mrtvého kamene a zlata věnována taková péče, chrámu, kde se budou na oltáři obětovati beránci a chleby, jenž bude obsahovat archu úmluvy s deskami zákona a s nádobou manny . . . jaká péče bude od Nejvyššího vynaložena na vybudování živoucího chrámu a stánku, určeného, aby sám Bůh v něm osobně a tělesně přebýval! Chrámu, jenž nevezme za své jako onen Šalomounův!

Znám obraz nevýslovné krásy,
to, Maria, jest obraz tvůj . . .

V něm dílo Boží zřel jsem skvostné,
v němž Tvůrce sám se překonal;
v něm vše, co krásné, dobré, ctnostné,
slil v nedostižný ideál.

(P. Fr. Žák.)

„Na tebe více péče vynaložil Všemohoucí, nežli když vesmír budoval. Větší nebe mohl stvořit, krásnější anděly mohl učinit, pěknější zemi mohl zbudovat, ale vznešenější matku než tebe vytvořit nemohl“, protože není, nebylo a nebude vznešenějšího Syna. (Konrád Saský, *Speculum B. M. V.*)

Bůh jest krása sama, Maria jest jeho nejdokonalejší stvořený obraz, odezíráme-li ovšem od lidské přirozenosti Kristovy. Proto odporuje správnému pojetí učení svaté víry domněnka, že její tělo nebylo veskrze sličné. Nejbližší důvod její tělesné dokonalosti (*causa proxima*) jest její Neposkvrněné Početí. Byla prosta prvotné viny, prosta tudíž i jejích ponižujících následků (viz kap. 17). K nim patří i různé nedokonalosti tělesné, na př. nemoc, jakákoli deformita a vůbec vše, co člověku dává trpce pociťovat jeho společenství s říší živočišnou. Těmto nedostatkům by nebylo podrobeno lidské tělo (z vůle a svobodného daru Božího, nikoli nutně!), kdyby se nebyl Adam dopustil hříchu a kdybychom v milosti přicházeli na svět. Maria Panna jich byla prosta taktéž jen svobodným darem Nejvyššího — patří tedy tato výsada k milostem, jež zdobí vyvolenou Matku Páně.

Tělo Marie Panny, přirozená krása Matky Boží . . . V životopisech světců se autoři obvykle neobírají otázkou, zda byli sličné tváře či nic. Za prvé svatost na tom nikterak nezávisí, ba přechasto byla krásná duše v nemocném těle (sv. Ludvína, sv. Řehoř Veliký a nesčetní jiní), za druhé obvykle o jejich zevnějšku nic nevíme, a za třetí jest známá věc, že tělesná krása bývá často osídlem, nikoli podporou svatosti. Proto na příklad svatá Anděla Merici nebo „peruánská růže“, svatá Růžena Limanská, samy zničily to, co jim dodávalo půvabu.

Neposkvřená činí výjimku. Je-li v některých našich krajích zvykem, že slova „krásný“ se užívá jedině o svaté Panně, je to důkaz, že naši předkové, od nichž ten zvyk pochází, vnikli hlouběji do ducha sv. víry nežli dnešní pokolení, jež svatou víru tak málo zná a ještě méně jest s to ji procítit a dát se jejím duchem proniknout.

Co pohnulo trojjediného Boha, aby též tělu vyvolené Panny věnoval péči mimořádnou? Především *ohled na jednorozeného Syna Božího*. „Vyvýšena jako cedr na Líbanonu; jest vznešená nikoli sama skrze sebe, nýbrž skrze Krista . . . Vznesený strom, jenž vydal vznešený plod. Po její kráse zatonoužil Král . . . hojnější krásou ji ozdobil, protože hojnější milostí naplnil. Ona je tedy obraz Kristův, nade všecky krásný, Kristu nejpodobnější, nejenom podobu Kristovu sama majíc, nýbrž i v jiných ji obnovujíc . . . Ani zevnější sličnost jí nescházela. Do Panny tak krásné a tak ozdobené nebeský Král sestoupil a v ní tělem se oděl. Nic divného na tom, že byla krásná, jež pojala odlesk světla věčného. Není pochyby, že oheň lásky a vnitřní čistota i na venek se v ní stkvěla, aby ta, jež měla andělskou čistotu, měla i andělskou tvář. Nikdo není tak svatý, aby neměl skvrny nebo nedostatku, kromě ní. Měsíc a hvězdy nejsou čisté u porovnání s ní . . . kterouž veskrze ozářilo a světlem oblilo slunce spravedlnosti, takže ani skvrna ji nehyzdila ani temnoty viny . . .“ (Richard a S. Vict., In Cant. c. 39 et 26. Mluví o vnitřní i vnější kráse svaté Panny.) Běžný obraz, že Maria jest „archa úmluvy ze dřeva neporušitelného, obsahující urnu s mannou, pozlacená *uvnitř i zevnitř*“, vyjadřuje totéž: obdařena krásou přirozenou i nadpřirozenou, tělesnou i duševní, zevnější i vnitřní . . . z ohledu na nebeský chléb našich duší, jenž v ní ve viditelné podobě přebýval.

Svatí Otcové, na příklad učitel milosti (Augustin), Bernard a mnozí jiní mají sice pravdu, když zdůraz-

ňují, že jediné svatost a ctnosti její překrásné duše uschopnily sv. Pannu ku přijetí nejvyššího důstojenství, jehož se mohlo stvořené osobě dostat. Nicméně je třeba mít na zřeteli, že právě *její tělo* bylo ve vykonání velikého tajemství vtělení „dílnou Ducha svatého“ (sv. Otcové). Svě tělo nejčistší propůjčila druhé božské osobě k stánku a chrámu, v němž po devět měsíců osobně přebýval, ba k něčemu neskonalé vyššímu než k pouhému obydlí. Tělo, jež v osobě Syna Božího bylo na věky spojeno s božskou přirozeností, jež bylo na kříži podáno Otci v oběť nejsvětější na smír za viny všeho lidstva, tělo, jež trůní a bude věčně trůnit po pravici Otce, jemuž se klanějí andělé a vyvolení, jež v Eucharistii naše duše posvěcuje a do nich vkládá símě nesmrtelnosti a věčného života — toto tělo bylo od Ducha svatého vytvořeno z těla svaté Panny. Proto vymáhala jak moudrost Nejvyššího tak důstojnost Syna Božího, aby docela bezvadné, čisté, dokonalé, krásné, všech ponižujících křehkostí prosté bylo tělo, z něhož jeho lidská přirozenost měla být vytvořena. Z ohledu na něho bylo panenské tělo jeho Matky uchráněno rozkladu v hrobě. Z ohledu na vznešenost Syna Božího bylo její tělo uchráněno porušení při jeho početí a zrození — zázrak nad zázraky, zázrak jedinečný, nad nímž žasl řád přírody. Tedy dvě hvězdy (ne poslední), zářící v koruně nebes Královny docela jistě beze vší pochyby, jsou privilegia, udělená jejímu svatému tělu: neporušené panenství a nanebevzetí. Obojí, zvláště však první, chránila církev skoro žárlivě, protože šlo o čest Syna Božího. K oběma drahokamům pojí se v diadém naší Královny přirozeně třetí — ohled na téhož Syna Nejvyššího vymáhal, aby tělo jeho vyvolené Matky bylo okrášleno *krásou* co největší.

„Krásný jest on mezi syny lidskými,“ praví o Kristu prorok v žalmu 44, 3. Lidská přirozenost vtěleného Syna Božího byla ozdobena neskonalými dary, obdařena nevýslovnou krásou, jak přirozenou, tak nadpřirozenou; tělo Kristovo bylo krásné a bezvadné. Dítky bývají podobny rodičům. Pán neměl pozemského otce, mohl být tudíž jen Matce podoben, a to s tou ojedinělou výjimkou, že on nebyl podle Matky, nýbrž Matka podle Syna. Christus cogitabatur (Tert.), na Krista myslil Duch sv., když zdobil a tvořil tělo jeho Rodičky. Gerson praví pěkně: „Při stvoření Marie Panny byla v nebi rada, jak ji vyzdobit. Otec i Duch svatý měli na očích obraz budoucího Krista, a podle něho vytvořili tělo sv. Panny. Příroda i milost přispěchaly se svými dary, přirozenými

i nadpřirozenými, nabízejíce je Tvůrci, a ten vybral z nich, co bylo nejkrásnějšího, pro Syna i pro Matku, aby Kristus jako ostatní dítky lidské měl podobu své Rodičky."

„Hleď v obličej, jenž nejvíc tváří Krista
se podobá, neb v jeho záři pouze
tys uschopněn, bys mohl spatřit Krista."

(Dante, Parad. 32.)

Největší básník středověku mluví v souhlase s theologi. Albert Vel. na příklad praví (Super Missus q. 15): „Tělo spojené s božstvím musí být nejkrásnější, a v kráse na druhém místě hned po něm ono tělo, z něhož bylo vytvořeno . . . nutno jest, aby Syn byl podoben Matce a Matka Synu, on však nejkrásnější . . ." Dionysius Kartusiánský („doctor extaticus") věnuje úvaze o tělesné kráse vyvolené Panny několik článků první knihy svého díla „De praeconio et dignitate Mariae" a končí své vývody: „Tělesná krása svaté Panny byla nevyrovnatelná" (incomparabilis). Právě tak „De dignitate et laudibus B. V. M." I., 34—36 líčí svým nedostižně úchvatným způsobem plným poesie a unkce, jak nevýslovně krásná byla Maria. „Kružítkem božské moudrosti vysoustruhováno tělo nejčistší Marie."

Ježíš Kristus, dokonalý obraz Otce jakožto Bůh, dokonale podoben Matce jakožto člověk, či spíše Matka podobna jemu. Ale ještě jeden důvod nutkal Všemohoucího, aby tělesná přirozená krása Matky Boží byla co největší, a sice, že v *její tváři se měla zrcadlit její překrásná duše*. Oko do srdce okno . . . Jeví-li se ve tváři hříšné hnutí (hněv, závist, lstivost), vrývá-li nečistota v obličej známky nesmazatelné, prozradí-li pohled dobrotu nebo krutost srdce, jedním slovem, jestliže nepravost vtiskuje tváři určitou podobu a ji takřka formuje, nemá tím spíše ctnost podobný vliv? Nehledě k tomu, že neřest se snaží skrýt, zatím co ctnost se skrývat nemusí! Čistota, skromnost, nevinnost, vlídnost, láska, vnitřní klid svědomí atd., to vše jsou ctnosti, jež více méně mají vliv na tělesnou stránku člověka a na výraz tváře.

„Tvoje tělo vždy se stkvělo panenskostí zářivou . . ." Krásná tělem, krásná duší. (Bonav. In Ann 5.) V koleji Maristů v Sioux City (Severní Amerika) skládal před lety přede všemi studujícími pevným a jasným hlasem vyznání víry Harold Burkey, dřívější pastor „křesťanské obce" a zarytý nepřítel katolické církve. Co ho přimělo k obrácení? Poznal andělsky čistou dívku — byla docela jiná než „dámy", jež on ve

své církevní obci vedl. Toužil tudíž seznámit se trochu blíže s náboženstvím, jež vychovává takové anděly, studoval katolickou víru, stal se věřícím křesťanem a knězem. Není to ojedinělý případ — mnohdy se stává, že neznaboha, člověka bez víry a čistoty, pohled na nezkaženou dívku naplní jen ušlechtilými myšlenkami, jak na př. zakusil na sobě jednou i frivolní Heine.

Rozlévá-li Bůh takový půvab po tváři čisté bytosti (v životopise sv. Stanislava Kostky se dočítáme čehosi podobného), čím spíše se toho dostalo Panně Neposkvrněné! Povznáší-li pouhý pohled na nevinnou dívku ke hvězdám, věříme rádi sv. Ambrožovi a cti. Dionysiovi Kartusiánskému, že každý, kdo jen pohlédl na svatou Pannu, byl povznesen nad prach země a naplněn jen svatými myšlenkami a pocity. Vždyť i my to zakoušíme denně při pohledu na obraz nejčistší Panny — což teprve pohled na ni samotnou! Jak asi duši povznášel! Michelangelovi vytýkali, že prý svou Dolorosu (světoznámé sousoší Bolestné Matky Boží) vytvořil tak mladistvě krásnou. Umělec na to odpověděl: „Čistá paní jest i ve stáří krásná, čím spíše tedy ta, jež nezřízeného hnutí nikdy nepoznala!“ Krása tělesná jest vhodná, ale velmi řídká průvodkyně svaté čistoty. (Alb. ib.) Vhodná, protože krásná tvář jest pak zrcadlo krásné duše. Řídká, protože krása snadno svádí k marnivosti, marnivost k lehkomyšlnosti, lehkomyšlnost ke hříchu, jenž jest hrobem čistoty srdce.

B

Přirozená krása¹ Matky Boží tím však není vyčerpána. K dokonalostem tělesným se druží přirozené dary její duše, zdobící rozum a vůli. Do těchto problémů se nebudeme pouštět. Co se vůle týče, bylo by třeba obšírného výkladu, abychom vytyčili mez mezi dary přirozenými a nadpřirozenými. Co se týče rozumu, totiž rozsahu a způsobu jejího přirozeného vědění a poznání, nepraví nám sv. víra nic. Jisto jest, že nepodléhala omylům jako náš hříchem zatemněný rozum, jenž tak často ve vleku nezřízené zvrácené vůle se dá od ní strhnout ke klamným úsudkům a lpí na nich se zaslepeností přímo nevysvětlitelnou, nebýti tu vášně, jež nám podává klíč k pochopení této záhady. Přirozené ctnosti

¹ Mluví se o trojí kráse sv. Panny: přirozené, nadpřirozené, ve slávě (*naturae, gratiae, gloriae*). Třetí jest podmíněna druhou, první druhou provází.

rozumu, opatrnost (prudentia) spolu s ostatními, patřily samozřejmě k její vnitřní výzdobě, ale jako v každé omilostněné duši byly absorbovány od nadpřirozených jako světlo svíce od obloukové lampy nebo krůpěj vody ve víně. Jest přehnané, nedokázané a nerozumné tvrdit, že měla vědění vlité jako andělé nebo prarodiče, že znala všechny vědy (Alb. Vel. ib. q. 96—111) a pod. Z vůle Boží dosáhla vědomostí nutných k bohumilému zastávání jejího povolání.

Nadpřirozené vědění (poznání Boha a věcí božských, dar kontemplace atd.) jí bylo ovšem dáno v míře nejhojnější. Tento předmět nespadá sice v rozsah této kapitoly, ale abychom se nemusili k němu vracet, vpleteme tuto zlatou růži do věnce polních květin jejích přirozených darů. Nadpřirozené poznání jde ruku v ruce se svatostí, jest ovocem osvěcující síly milosti posvěcující a kořen svatého života, jenž má sídlo ve vůli. Plnost pravdy (poznání) jest základ a předpoklad pro plnost svatosti: čím vyššího vrcholu dosahuje svatost, tím hlubší poznání věcí božských musí předcházet. Svatý život a dokonalé poznání Boha jde ruku v ruce. Sv. Paschalis Baylon není ojedinělý zjev. Světci, kteří neuměli číst a psát, a poznávali věci božské lépe než universitní profesori bohosloví!

Čím lepší poznání Boha a jeho vůle, tím vyšší stupeň bohumilého života, jak patrně na obrácení sv. Pavla (Skut 9). Tento pozdější apoštol a „nádoba vyvolená“ pronásledoval církev co nejzuřivější nepřítel, ne však ze zlé vůle. Pravé poznání mu scházelo, a když se zalíbilo Bohu osvětit ho a „zjevit mu svého Syna“ (Gal 1. 15 n), stal se hlasatelem a mučedníkem evangelia. Týž světec přeje a vyprošuje nejednou věřícím od Boha, aby byli naplněni poznáním Boha (Ef 1. 17) a jeho svaté vůle (Col 1. 9, Ef 5. 17, Ř 12. 2). Předpokládá, že mají dobrou vůli a že podle nabytého poznání budou jednat. Kolik nedokonalostí a pochybení zavinuje nedostatek pravého poznání! Proto je tak nezbytné každému věřícímu osvěcení Ducha sv., proto ho prosíme za jeho sedm darů, zvláště moudrosti, rozumu, rady a vědění, jež osvěcují rozum, aby osvěcený rozum vedl vůli po cestách spravedlnosti.

Čti životopisy konvertitů, a doviš se od každého, že prosili Otce světél: „Dej mi *světlo*, osvět mne, abych poznal *pravdu* . . .“ Vůle byla hotova cestou pravdy jít, jen když jí rozum pozná! Když pozdější kardinál Newmann, dříve anglikánský kněz, těžce onemocněl za zimního pobytu na Si-

cilii r. 1833, opakoval stále slova: „Nehřešil jsem nikdy proti světlu shůry,” t. j. vždy jsem ochotně šel za hlasem vyššího vnuknutí — a konečně dokonalé poznání pravdy ho přivedlo roku 1845 do církve. Kristina, švédská královna, dcera Gustava Adolfa, se vrátila do církve, nikoli jako saský kurfirst Fridrich August I., jenž se stal katolíkem, aby nabyl polské koruny (r. 1697) a zůstal zhýralcem jako dřív. Kristina se zřekla koruny, aby se mohla katoličkou stát, a stala se jí, protože napřed sama studovala důkladně Písmo a svaté Otce (k vůli tomu se naučila i hebrejsky), pak shromáždila na svém dvoře ve Stockholmě největší učence evropské, a po dlouhém bádání a studiu přišla k přesvědčení o pravosti svaté víry. „Nezbývá, leč složit korunu . . .” Mluvila podobně jako Kordula Peregrina (Wöhlerová, obrácená spisy Albána Stolze, zemřela roku 1913), jež píše ve svém deníku: „I kdybych měla samým peklem projít, abych se dostala k nebeské bráně, katolické církvi, učinila bych to. Tak jsem přísahala, tys mou přísahu slyšel . . .” Materialistický svět nechápal tehdy a nechápe dnes, jak jest možno, aby dáma tak vzdělaná jako Kristina došla přesvědčení o pravosti katolické církve a k vůli ní se zřekla trůnu. Osvědčovala papeži, že s radostí opustila říši, kde vyznávání pravé víry jest neodpuštělný hřích. „Přijměte mne, zbavenou vší velikosti.” Na cestě do Říma se zastavila v Loretě a obětovala nejbl. Panně korunu a žezlo z masivního zlata s 368 dýmanty a 160 rubíny. „Kristina obětuje Královně nebes korunu pozemskou, aby za to od ní dostala korunu nebeskou.”

Tyto příklady uvádím k pochopení, že nadpřirozené poznání (osvícení Duchem svatým) nejen se nedá oddělit od života svatosti, nýbrž jej i podmiňuje a k němu vede. Čím dokonaleji Boha poznávám, tím více ho miluji, tím více se vzdaluji hříchu a blížím se k Bohu. Vyvolení v nebi nemohou hřešit, protože poznávají co nejdokonaleji Boha, věčnou krásu a nejvyšší dobro. Hřích záleží v tom, že dávám přednost sobě nebo dobru stvořenému před Bohem. Kdo vidí v Bohu své nejvyšší dobro, čemu by mohl dát přednost před ním?

Matka Boží byla pochopitelně obdařena od Ducha sv. nejdokonalejším nadpřirozeným poznáním ze všech smrtelných synů Adamových. V Písmě máme několik dokladů její nadpřirozené moudrosti. Poznává (jediná ze všech) krásu a cenu dobrovolného ustavičného panenství, svou odpověď na zvěst andělskou projevuje, že jest si dobře vědoma, kdo

jest Bůh a co je tvor, její chvalozpěv jest plný nebeské moudrosti a znalosti věcí božských, že žasneme, když pomníme ubohých úzkoprsých nedůstojných názorů tehdejšího židovstva.

Nadto jest jisto, že svatá Panna byla obdařena darem *kontemplace*, a sice v takovém stupni, že jím převýšila všechny světce a že jen nazírání na tvář Boží jej předčilo. Čteme-li o svatém Aloisovi, že myšlenka na Boha ho stále zaměstnávala, dovídáme-li se o mystických stavech světců, nelze popřít, že především Matce Boží, s Bohem tak spojené, se toho daru dostalo v nejhojnější míře. Kontemplace jest kromě toho pravidelně ovocem dokonalé svatosti, habituální a aktuální spojení s Bohem jde ruku v ruce. Konečně o letnicích zaplavil ji Duch svatý takovým vnitřním světlem poznání věcí božských a tajemství svaté víry, jakého se nedostalo žádnému světci v těle smrtelném.

Přejdeme-li k ostatním nadpřirozeným darům, jimiž se stkvěla duše vyvolené Panny, jaká krása se asi objeví našemu smrtelnému zraku! Milosti a výsady, jimiž se stkvělo její tělo, nemůžeme a nemáme práva od Pána žádat a nemůžeme na ní následovat. Co však ji učinilo nejen krásnou, nýbrž i Bohu milou, co svábilo Syna Božího do jejího náručí, co jí zajistilo nárok na věčnou slávu v nebesích a co nás povzbuzuje k následování, to jest její vnitřní duševní *nadpřirozená krása*. O tom budeme jednat v následující kapitole, Bez poskvrny dědičné viny počatá, ani nejmenším hříchem osobním neposkvrněná, pokušením nikdy nedotčená, nezřízeností kterékoli vášně neobtěžovaná, plnost milosti, zář svatosti, to vše tvoří její nadpřirozenou krásu jako kameny mosaiku. Vábí-li člověka krása přirozená, co půvabu má v sobě krása nadpřirozená! Je-li každá krása odlesk nekonečné krásy Nejvyššího, pak vnitřní krása připodobňuje tvora Tvůrci neskonale dokonaleji, nikoli přechodně, nýbrž trvale a věčně, ačli se svou vinou o ni nepřipraví.

Za křížových výprav se odebrala hraběnka Tripolis na východ, aby se věnovala ošetřování nemocných poutníků ve svaté zemi. Kterýsi rytíř o tom zvěděl. Uzřít tuto šlechetnou duši, jež se vzdala všeho, radostí rodiny, stkvělé budoucnosti i milé vlasti z lásky k trpícím, to bylo nyní jeho jedinou tužbou. Vydal se tedy za ní, dosáhl cíle, ale sotva vystoupil na břeh, onemocněl. Odnesen do hospitálu vzkazuje jí, proč připutoval a prosí ji, aby ho navštívila; v její přítomnosti vydechl duši, děkuje nebi, že mu bylo dopřáno ji uzřít. Tak ho

okouzila krása té neznámé bytosti. Není to skutečná pravá krása? Zvíře ovšem není s to, aby svým tělesným okem takovou krásu poznalo a dokonce pochopilo; člověk tělesný, neschopný povznést se nad sféru smyslnou, jest na tom stejně: i jemu chybí naprosto porozumění pro mravní krásu, jež nesporně neskonale převyšuje krásu fysickou. Krása, jež okouzlovala samého Syna Božího, neokouzlí duši, jež nemá heslem „vzlétej k výšinám“, které spíše platí slovo: „Po prsou svých polezeš a bláto jísti budeš po všechny dny života svého.“ Obracíme tedy nyní zrak k vnitřní kráse milostiplné Panny a věnujeme následující kapitulu úvaze o nadpřirozené výzbroji její neposkvrněné duše. „Jenž onu první pannu (Evu) bez hříchu stvořil, ten i druhou beze skvrny a viny vytvořil; jenž její zevnějšek krásným učinil, spolu i to, co uvnitř jest, k příbytku duše svatě ozdobil.“ (Theodot Ancyрский, Hom. in Deip.)

Není ctnosti, jež ti schází,
tebe milost pevnou hrází
chránila vší křehkostí:
s věky všemi, se vší zemí,
s celým nebem tobě pějeme:
zdrávas, plná milosti.

*

Tuto kapitolu zakončíme krátkou úvahou, kterou uzavírá Petavius své pojednání o nejbl. Panně (De Incarn. 1. 14. c. 8.): „Moje láska k nejsv. Matce Boží a Panně a bezbožné pomlouvání jejích ctitelů od protestantů nás přimělo setrvati trochu déle při zvelebení a hájení její důstojnosti... Nakonec si však dovolím napomenout všechny ctitele a chvalořečníky přesvaté Panny, aby nezašli příliš daleko, a spokojeni jejími chválami pravými a o pevný základ se opírajícími, zavrhlí smyšlené a domnělé, pro něž není důkazu. Tento způsob jednání jest velice vzdálen pravé theologie a nebeské moudrosti, již se nesluší tvrdit nic, co není zaručeně dokázáno. Neužiji slov svých, nýbrž velevážného a velmi vzdělaného theologa, Jana Gersona,² jenž v jednom listě před-

² Gerson († 1427), theolog stejně učený jak bystrý a kritický, varoval před falešnými zjeveními a viděními (tehdy byli přece jen trochu lehkověrní) a bojoval proti pověře, ať se vyskytovala v jakékoli podobě. Zasazoval se vší silou o odstranění západního rozkolu, byl duší kostnického sněmu, zvláště ve zmatku po uprchnutí Jana XXIII. Snažili se tudíž i jiní mužové než odsouzený bludař reformovat církev! Mužové vynikající větším rozhledem a učeností i větší ctností!

pisuje normy, podle nichž se má posuzovat, cokoli se o sv. Panně tvrdí. Začnu s jeho poslední regulí. „Pravidlo 24: Kristus ustanovil meze našemu bádání, abychom o božských věcech netvrdili nic, leč co jest obsaženo v Písmě neb hlásáno od církve, řízené Duchem sv. . . . Pravidlo 12: Kristus udělil (své Matce) tolik a ty milosti, kolik a které ve své moudrosti uznal za vhodné: a tím se má spokojit každý křesťan, ať sebe zbožnější . . . Pravidlo 15: Kristus mohl obdařit své človecenství i svou nejmilejší Matku mnohými milostmi, ale ve skutečnosti jich neudělil; tvrdit opak jest bludné, ba kacířské, na př. že by ji byl uchránil všeho utrpení. Pravidlo 16: Kdyby ty (jistě domnělé) milosti jí byl dal, mohlo by se říci, že se tak slušelo. Neuznal toho však za vhodné a přiměřené (decens) podle řádu své moudrosti.“ Z toho uzavírá (Gerson), že docela pochybený jest způsob dokazování, jehož mnozí užívají: „Mohl tak (Kristus) učinit, *slušelo se*, aby to učinil, tedy to učinil.“³ Tento důkaz jest petitio principii. . . .“ Tak Petavius.

³ Potuit, decuit, ergo fecit. Druhá část důkazu jest pochybená. „*Slušelo se . . .*“ totiž podle *našeho lidského pojímání*; my však nevíme, jaké důvody nám neznámé mohly pohnout Boha k něčemu jinému; nelze brát na jednání nekonečné Moudrosti nespolehlivé a často klamné lidské měřítko! Nebýt krátké poznámky Lukášovy ve Skut 1. 14, jsem jist, že by o překot dokazovali, že Pán při nanebevstoupení vzal „jistě“ svou Matku s sebou, jelikož by se „neslušelo“, aby lotr v poslední chvíli obrácený byl dříve připuštěn k patření na trojjediného Boha než Matka Boží — právě tak, jako dokazují mnozí dnes, že Maria Panna byla „jistě“ přítomna nanebevstoupení Páně a že „zajisté“ s apoštoly při poslední večeři přijala (a to ona první) eucharistické tělo Kristovo. Kde jest důkaz? „To vše Gerson jakožto klamné a sofistické zamítá.“ (Petavius.) Zajímavé jest, že toto falešné dokazování („potuit . . .“), jež on co nejrozhodněji odmítá, se všeobecně připisuje jemu, jakoby on tak byl dokazoval Neposkvrněné Početí! — Nezamítáme *zásadně* a *veskrze* tento druh důkazů (argumentum convenientiae); vždyť nejednou ho užíváme sami v těchto úvahách („*slušelo se*, aby se Matka Boží stkvěla největší svatostí . . . aby tělo, jež chovalo Syna Božího, nepropadlo rozkladu hrobu“ atd.), uvádí jej i papež Pius IX. na počátku své dogmatické bully „Ineffabilis Deus“. Chceme jen upozornit, že tohoto způsobu dokazování se musí užívat opatrně, spíše k osvětlení a dotvrzení důkazů z Písma a z tradice než jako důkazů samostatných — pak bychom snadno přišli na scestí, dokazující spíše domněnky *svoje* než zaručená fakta. — Že Gerson nebyl nikterak odpůrce úcty mariánské, patrno z toho, jak o sv. Panně mluvil: „Když nepřítel a žalobce náš satan jakkoli proti nám se staví, máme v tobě ochránkyni nejlaskavější, zastánkyni nejmoudřejší, pomocnici nejmocnější, Pannu a Matku, jež od celé církve jsi všeobecně zvána Královnou milosrdenství . . .“

Lituji, že nemohu celou pěknou stať otisknout. Petavius na konec praví: „V pravdě zlaté jsou tyto Gersonovy normy, jimiž přílišnou zvůli v oslavách sv. Panny mírní a odkazuje do mezí solidní zbožnosti...“ Naprosto nelze přikládat sv. Panně všechny milosti, jichž se kdy komu od Boha dostalo, na př. dar jazyků s ostatními charismy atd. Vždyť jí nebyly dány ani všechny dary, jimiž byli obdařeni prarodiče (na př. ochrana před utrpením a smrtí... celý stav prvotní spravedlnosti rajske). Taktéž nelze přenášet na ni bez rozmyslu vše, čím se stkvěl Kristus, na př. užívání rozumu od prvního okamžiku života, patření na tvář Boží za pozemského putování v těle smrtelném, jak sv. Tomáš výslovně zdůrazňuje. Ani plnost svatosti nebyla u ní absolutně nejvyšší, tím méně ostatní výsady.

Jest úžasné, jak mnoho „vědí“ někteří autoři o sv. Panně. Vědí (odkud?), jak se jmenoval její anděl strážný, vědí, že se modlila s nábožnými ženami křížovou cestu (o níž do r. 1472 nebylo stopy a jež se vyskytuje v nynější podobě v 17. století) atd. Přikládá-li kdo Matce Boží přednosti, jichž neměla, může to být projevem velmi veliké lásky k ní anebo též projevem velmi maličké znalosti mariologie. Nic nekompromituje náš svatý předmět jak toto počínání; zdůrazňují to všichni velcí dogmatikové nové doby (Scheeben, Heinrich, Pohle) ve svých mariologiích. Co říci na př. tvrzení, že početím Syna Božího byla Maria Panna přidružena Otci „v odvěkém plození Syna Božího“ (Campana, Maria nel dogma, dílo, jehož si jinak velice vážíme), nebo že jest complementum Trinitatis (doplňek nejsv. Trojice, ib.)? Opustíme-li pevnou půdu vědeckých důkazů, přestává být bohosloví (scientia *sacra*) vědou. Stavěli bychom pak na písku, a jaký osud by naši stavbu stihl, netřeba podotýkat. „S radostí se vzdá Přeslavná této cti“ (falešné; Bern., ep. ad canon. Lugd.) „Člověk ať netvrdí lživě něco jako jisté, co Bůh chtěl, aby nás bylo tajné“ (suppos. Aug.).

Dnes nevčasná horlivost zase přenáší na pěstouna Páně výsady, jichž se dostalo jedině Matce Boží. Čteme na př., že snad byl počat bez hříchu (ib.), a někteří by ho rádi zvali spoluvykupitelem a duchovním otcem všech věřících. Falešnými šperky nikomu ceny nepřidám, nýbrž jenom sebe ukolébám v sebeklamu, illuse však nemůže být základem pravé zbožnosti. „Rozumný a opatrný věřící nebude nic nerozvázně tvrdit (o milostech a výsadách sv. Josefa) ... Ve věcech, jež závisí úplně a jedině od svobodných úradků Nejvyššího, jehož cesty jsou nevyzpytatelné, nemáme žádné jistoty ... Můžeme říci jen tolik, že se mu dostalo milostí velkých a mnohých; jakých, to jest nám naprosto neznámo.“ (Suarez.) Čtu-li u některých kurážných autorů cosi o nanebevzetí sv. Josefa, pak se ptám a) kde jest důkaz? b) jaký jest vlastně rozdíl mezi ním a Matkou Boží? Jak nerozumná zbožnost přikládala sv. Panně přednosti, jimiž se stkvěla jen lidská přirozenost Kristova, tak nyní se přikládají jejímu snoubenci výsady, jimiž ozdobil Duch sv. jedině stánek Syna věčného Otce. Rozdíl mezi sv. Josefem a

Marii Pannou je tím nejen docela setřen, nýbrž Josefovi se dostává více než jí — tělo a duše Neposkvrněné Matky Páně byla okrášlena zmíněnými milostmi jen z ohledu na toho, jehož v lůně nosila, zatím co Josef nebyl *tělesně* Kristu Pánu bližší než jeho miláček, jenž při poslední večeři spočíval na jeho srdci.

Povězme si při této příležitosti, co o snoubenci sv. Panny z Písma víme a co můžeme s velkou pravděpodobností soudit, pokračující od věcí jistých k pravděpodobným.

a) Byl muž „spravedlivý“ (Mt 1. 19), t. j. bohabojný a ctnostný. — b) Které jeho ctnosti se dají ze zpráv evangelistů vyčíst? Víra a poslušnost (Mt 1. 24; 2. 13. 21 n), odevzdanost do vůle Boží (ib), pokora, jež jest podkladem těchto ctností, starostlivá pečlivost a láska k svěřeným nejsv. pokladům (Mt 1. 22, Lk 2. 48), opatrnost (prudencia) vzdálená všeho ukvapení a všeho křivého podezření, provázená jemností a šetrností k snoubence (Mt 1. 19 n), čistota (ib.). Nepochybujeme, že vynikal i jinými ctnostmi, ale v Písmě není pro ně dokladů. Najdeme-li v různých „Pobožnostech pro měsíc březen“ pro každý den nějakou ctnost sv. Josefa, jsou to aprioristické vývody visící ve vzduchu. — c) S jistotou možno tvrdit, že se nedopustil těžkého hříchu po celou dobu pobytu s přesvatými osobami v nazaretském domku — jistě nebyl Pán urážen těžkými hříchy v domě, jenž byl pravým chrámem, protože v něm dlel jeho božský Syn. — d) Se značnou pravděpodobností lze soudit, že se snad nikdy v životě těžkého hříchu nedopustil. — e) V nazaretském domku dobrovolný lehký hřích snad nikdy neposkvrnil jeho duši. — f) Zda byl prost nezřízených hnutí tělesných, viz str. 233. — g) Z Mt 13. 55 by se dala snad ještě vyčíst spokojenost s chudobným údělem, jehož se mu dostalo.

XVI. MILOSTI PLNÁ

2. NADPŘIROZENÁ KRÁSA NEJBL. PANNY, PLNÝ REFLEX A OBSAH NEPOSKVRNĚNÉHO POČETÍ

*Ó Neposkvrněná, zářící ve světle slunce, jež
z tebe co nevidět vyjde, aby zasvitlo světu a
rozptýlilo temnoty nepravosti i bludu, sviť nám
na cestu a veď nás k výšinám dokonalosti a sva-
tosti Boží!*

A

Nejkrásnější zjev v Alpách, k vůli němuž nelituje turista obětovat celou noc, jest beze sporu tak zvané alpské záření (Alpenglühen). Slyšme očitého svědka: „Pozdě za červencového večera jsme se vydali na hory, abychom dosáhli vrcholu dříve než začne svítat. Mezi druhou a třetí hodinou jsme byli na hoře. Hledíme do údolí, kde vesničky schované ve stínu ještě klidně spí, a čekáme. Konečně se ukáže na východě světlý pruh, jest vždy jasnější, širší, mocnější, světlá barva přechází v ohnivě rudou. Vzdálenější hory na západě nezasažené paprsky jsou pokryty modrým stínem, zatím co na východě vrcholky nejvyšších zasněžených velikánů jako by zlatem polil. Jsou to nejvyšší špičky, pozdravené prvními paprsky vycházejícího, ale od nás ještě neviděného slunka. Pomalu však se všechny okolní vrchy, korunované čapkou věčného sněhu, zbarvují jemným růžovým nádechem, právě tak jako ledovce, které s vrcholu jako veletok proměněný v led sestupují majestátně do údolí. Kde jsou hory bez sněhu, barví se holé skály od vteřiny k vteřině temně červeně jako železo vytažené z plamene. Najednou se vyhoupne slunko z červánků — velká šarlatová koule se velebně vznáší v prostoru a barví ohnivě vše, co přijde v dosah jejího světla. To vše se stane v několika minutách. Jako přikovaní tu stojíme, oko se odtrhnout nemůže od té podívané, celé řetězy hor jakoby byly v ohni. A dole v údolí tma, tam ještě spí, nemajíce tušení o té nádheře.

Ale netrvá dlouho ta čarokrásná podívaná. Slunko stoupá výš a výš, stíny obrovskými kroky prchají po stráních dolů, jako by je paprsky denního světla v pravém slova smyslu honily. Mízí rychle ohnivá barva skal, sněhu i ledovců, až konečně stojí slunce tak vysoko, že vypudí i z nejzapadlej-

ších údolí poslední zbytky stínů. Vesničky se probouzejí ze spánku a vstávají k denní práci, a my sestupujeme pomalu s vrcholku, nemohouce zapomenout na kouzelnou podívanou tam nahoře.¹

Alpské svítání — překrásný obraz tajemství, k němuž ve svých úvahách dospíváme. Neposkvrněné Početí... Toto tajemství se pojímá namnoze jednostranně. Nehledě k nazírání od církve zamítnutému, totiž k tělesnému početí — v tom byla sv. Panna rovna každému dítěti Evinu a tento čistě fyziologický zjev by nikterak nezaměstnával věrouku ani by nebyl předmětem svátku — jest neúplné a inadekvátní, vidíme-li v Neposkvrněném Početí pouze to, že vyvolená Matka Mesiáše byla ochráněna před dědičnou vinou. To jest pouze jedna strana tohoto tajemství, jeden prvek, a to dokonce negativní, tedy rub této výsady, udělené Všemohoucím budoucí Matce Spasitele. Positivní prvek, takřka líc tohoto privilegia, je plnost posvěcující milosti, jí v prvním okamžiku života udělená.

Kde milost posvěcující schází (*in hoc ordine salutis*, str. 190), tam jest jakási vina, ať osobní, ať neosobní (zdeděná), a proto každý v nemilosti jsoucí jest předmětem Boží nelibosti (dítě před křtem svatým!). Člověk od Boha bez milosti a svatosti stvořený by byl jako žebrák nemající šatu ani haléře, tedy ubožák hodný politování, ne však trestu. Lidstvo milosti a svatosti vlastní vinou zbavené jest jako šlechtic, jenž svou vinou o všechno přišel, buď že vše prohrál nebo propil, i šat, který měl na těle. Ten zaslouží nikoli soucit, nýbrž trest, a proto právem od vládce vyloučen i ze šlechtického stavu, jehož se takto stal nehodným. Návrát do dřívějšího stavu (*restitutio in statum pristinum*) není v jeho moci — jest možný jedině tím, že mu kdo vrátí nebo opatří znova šat i majetek, a pak teprve (ne svou, nýbrž cizí zásluhou) jest schopen, aby mu král vrátil (ačli bude chtít) odňatou důstojnost. Tak jest provinilec zase tím, čím kdysi byl a čím mohl i měl zůstat. Tak i člověk zbavený milosti, ať původní (kterou jsme ztratili v Adamovi) ať zase nabyté (jíž pozbývá každým těžkým osobním hříchem), se nemůže předmětem Boží lásky a přátelství stát jinak, leč když mu Duch svatý

¹ Podotýkáme jen, že zjev právě popsany se vyskytá v Alpách daleko častěji večer než ráno, a bývá při západu též krásnější; nicméně lze někdy i při východu pozorovat stejnou nádheru, jak ji náš pozorovatel právě vylíčil.

(pro zásluhy Vykupitelovy!) zase do duše vlije milost posvěcující.²

Kratěji můžeme říci: člověk bez milosti stvořený by byl (v nadpřirozeném ohledu) jako neživý kámen. Člověk svou vinou milost zbavený jest jako mrtvola: žila, mohla a měla žít, a nežije. Pro kámen není hanbou nebo nedostatkem, že jest neživý. Pro tělo jest největší pohroma, že není živé — že přestalo žít, že života, jež mělo, pozbylo.

K porozumění řečeného připojme úvahu. Co jest milost posvěcující? Říkává se, že jest šperk duše. Toto přirovnání je velmi nedokonalé. Milost nesmí být pojímána jako šperk, jenž je na duši přivěsen; její krásu nelze měřit podle toho, mnoho-li takových šperků kdo nosí a oč jsou vzácnější. Tak též jest pochybené přirovnávat milost (*posvěcující*, tedy *svatost!*) ke květině, jež činí louku tím krásnější, v čím větší hojnosti se vyskytuje. Spíše by se dala přirovnat k svatebnímu rouchu v podobenství, jež zahaluje celého člověka. Ale nejlepší přirovnání jest ke světlu, jež proniká celou místnost skrz na skrz. V pokoji může být šero, že sotva možno číst, protože je tam světla málo, ale i to proniká světnicí úplně. Může však být v místnosti docela jasno, může být prozářena oslňujícím světlem... světla je tedy vždy víc a víc, ale ať ho je více nebo méně, proniká celý sál až do poslední skuliny.³

Tak nutno pojímat posvěcující milost a její obývání v duši. A ještě otázka: odkud to světlo? Ze slunce! Odkud milost? Ze Srdce Kristova. Božský Spasitel jest slunko našich duší, z jeho plnosti (*gratia capitis*) jsme všichni obdrželi, i Neuposkvrněná. Co světla, co života ve světě, vše pochází od slunka. Trváme-li při tomto přirovnání, pak nutno přirovnat nejbl. Pannu k měsíci: nezáří světlem svým, nýbrž světlem slunce, ale z toho světla pojala tolik, že u přirovnání s ní i světci nejvíc omílostnění mizí, jako hvězdy blednou v záři úplňku.

Z toho plyne další věc: je-li v pokoji tma, nezmizí jinak, leč vypudí-li ji světlo. Buď světlo nebo tma — není možno,

² „Živý se může zabít, ale zabitý se nemůže oživit.“ (Aug. Enchir.) Absentia gratiae (a Deo) volitae — non volitae.

³ Jiné přirovnání. Je-li v duši nepatrné množství milosti, jest nadpřirozený život podoben živořícímu životu v polárních krajích uprostřed ledu. Hojná milost činí život duše podobný tropickému životu, jenž hýří nejen bujností a množstvím, nýbrž i *rozmanitostí* a *krásou tvarů*. (Praesentia gratiae exigua — copiosa.)

aby tma zmizela a světlo nepřišlo. Nyní rozumíme lépe tomu, čemu jsme se učivali ve školních lavicích, že totiž ve sv. zpovědi nám odpustí Bůh buďto všechny hříchy nebo žádný. Proč není možno, aby nám Pán odpustil jen část hříchů? Jako děti jsme to pojímali tak, že Bůh jinak nechce a že svobodně ustanovil: buď anebo. K tomu přistupovalo další nesprávné pojmání: napřed nám odpustí hříchy, a pak udělí milost, jakoby napřed škrtl dluh a pak darem přidal milost, nebo napřed smazal s duše skvrnu a pak ji ozdobil šperkem. Nikoli! Odpuštění hříchů jest proces docela opačný: do duše hříchů litující a k odpuštění disponované napřed vlije milost (*ordo logicus, non temporalis!*), a ta vypudí hřích, jako do pokoje „napřed“ vnikne světlo a to zaplaší tmu.

Nuže: šlo-li o to, aby nejbl. Panna byla zbavena hříchu dědičného, musila být již v prvním okamžiku obdařena milostí (svatostí), jež by vylučovala veškeren hřích. Nebylo možno (*in hoc ordine salutis*), aby byla bez hříchu a zároveň bez milosti. Její Neposkvrněné Početí znamená tedy jinými slovy *posvěcení*, a sice *první posvěcení* její duše. Nám se tohoto prvního posvěcení dostává až na křtu sv., jí se ho dostalo v okamžiku, kdy vstupovala do našeho slzavého údolí. Jinými slovy: její duši stvořil Bůh v milosti a svatosti, a musil tak učinit, ačli nechtěl, aby předurčená Matka jeho Syna byla — byť jen na okamžik — předmětem jeho nelibosti.

Nejsme však nikterak hotovi. Dosavadní vývody nás poučují, že Neposkvrněná byla a být musila ozdobena svatostí v prvním okamžiku života. Ale svatá víra, opírajíc se o slovo andělovo „*milostiplná*“ jde dál a učí, že se sv. Panně dostalo *plnosti vši milosti*, totiž že svatost jí v jejím Početí udělená převyšovala svatost nejvyšších světců, nevyjímaje Serafíny. To vyžaduje vznešenost úřadu, k němuž byla povolena. Čest vtěleného Syna vymáhala, aby jeho Matce se dostalo milosti v míře nejhojnější, jedinečné, takové, jaké stvořená osoba byla schopna a co jí dovedla pojmout. (*Bulla Ineffabilis.*) Ona, snoubenka věčného Slova, v nejužším společenství s ním, nejen blízká zdroji vši milosti, nýbrž z jejíhož lůna pramen milosti vytryskl, měla na jeho milostech největší podíl. Či dá se myslit, že ona, jež milost všemu světu zprostředkovala, bude mít na ní menšího podílu než ostatní, a že ti, kteří budou z pramene čerpat, budou na tom lépe, než ta, z níž zdroj pramení? Syn Boží, jenž z ní vzal na sebe lidský život, učinil ji samozřejmě daleko větší

mírou účastnou svého božského života, více než kohokoli jiného. Andělé a my jsme byli milostí obdařeni, Matka Boží byla milostí naplněna.

Milost posvěcující jest účast na božské přirozenosti. Nejen že nás činí Bohu podobnými jako obraz je podoben zobrazenému, nýbrž uděluje nám podíl na jeho božském životě, asi jako počaté dítě žije jedním životem s matkou. Pro nás je tato věc ovšem nepochopitelná a tajemná. Jako železo vložené do ohně dostává nejen jeho barvu a teplotu, nýbrž jest veskrze proniknuto jeho žářem, stává se samo takřka ohnivým a tvoří s ním jakoby jedinou věc, a to tak dlouho, dokud trvá ve „sjednocení“ s ním: tak nás činí milost posvěcující účastny božské přirozenosti a dětmi Božími, a sice tak dlouho, dokud sami těžkým hříchem toto spojení s Bohem nepřeručíme (dokud železo není z ohně vyňato). Tak znázorňují Otcové učení sv. víry o milosti. Apoštol národů má jiné přirovnání. Člověk, neúrodná („divoká“, neplodná) ratolest vyrostlá na pláni, jest milostí vklíněn do ušlechtilého štěpu (Krista), jehož míza (božský život) nyní koluje v jeho žilách, jej oživuje a činí schopným vydat užitečné plody.

Milost jest ono roucho svatební, bez něhož nebude nikdo připuštěn k věčné hostině. Ale jako místnost může obsáhnout více nebo méně světla, a jako předmět do ohně vložený může pojmout více nebo méně žáru, tak duše může obsáhnout více nebo méně svatosti. Od čeho to závisí? *Od svobodného rozhodnutí nebeského Dárce*, jenž jest v rozdělení milosti veskrze svoboden — viz podobenství o vinici nebo o hřivnách! Udílí každému, mnoho-li chce a jak za dobré uzná, podle své nejvyšší vůle, a není nikoho, jenž by ho v tom mohl omezovat nebo mu co rozkazovat. Právě tak nemůže nikdo, ani člověk ani anděl, činit nějaké nároky na milost, tím méně na určité množství milosti. Za druhé závisí rozmnožení milosti na *našem vlastním spolupůsobení* a přičinění. První milosti se nám dostává zdarma, a ta jest fond (kapitál), s nímž můžeme a máme hospodařit, a jenž má naším přičiněním růst.

První činitel, od něhož závisí množství milosti, jest tedy svobodná blahovůle Nejvyššího. Co přimělo Ducha sv., aby Neposkvrněnou zahrnul náplní svatosti, jsme již slyšeli.

Nesmírná je tvoje cena,
milostí tys naplněna;

jak je divná tvoje krása!
Ode věků svět to hlásá.

Jiným se dostalo milosti po kapkách, Marii byla vlita veškerá plnost milosti (Petr Chrys. 143). Najdeme-li světce, jenž s milostí (pomáhající) spolupůsobil tak svědomitě a věrně, že žádnou nenechal bez užitku — jest otázka, zda tak omilostněná bytost kdy na světě existovala — pak by se mohlo říci, že pojal tolik milosti, kolik byl schopen.⁴ O andělech se to říci může. Ti, kteří obstáli, nějaký Michael, vůdce nebeských vojáků, využili dané milosti veškerou energií své andělské vůle. Ty a případně světce, o nichž náš předpoklad platí, bychom mohli přirovnat k bystřině nebo potůčku, jehož řečiště jest vody plné, div že nepřetéká. Neposkvřněnou pak musíme přirovnat k veletoku, jenž jest s to, aby pojal vod neskonale více. Amazonka — jaké masy vod! Jejích 17 nebo 18 přítoků má větší délku než Rýn, t. j. přes 1300 km, zatím co v celé Evropě najdeš sotva pět řek delších než 1000 km. Labe jest jen říčka vůči jihoamerickému veletoku, jehož sladké vody se rozlévají mnoho mil do moře. Nebo se postav v mysli k nějakému mohutnému vodopádu, jaký jest na př. Viktoria na Zambezi nebo Niagarský. Turista, jenž se chce dostat až k němu, musí sestoupit po pěšince dolů. Tam v okamžiku s něho voda jen crčí, miliardy molekul jemného vodního prachu jsou rozprášeny na všechny strany, vlastnímu slovu nerozumět v tom ohlušujícím hukotu vod, a skály se musíš držet, abys nepozbyl rovnováhy při pohledu na ty řítící se masy. Energie tohoto vodopádu by stačila k pohonu všech továren Spojených států. Podle svědectví cestovatelů nad Niagarský ještě imposantnější jest mariánský vodopád (Salto santa María) na Iguassú, přítoku Parány (v jižní Americe). Pohled na pouhou fotografii jest úchvatný, že se nemůžeš odtrhnout; což teprve skutečnost!

⁴ Scheeben nazývá tuto plnost milostí u světců (andělů) plenitudo sufficientiae, po případě excellentiae, náplň Mariinu plenitudo summae abundantiae et redundantiae, et quidem universalis et indefinitae. Netřeba snad podotýkat, že milost Marie Panny jest jako všechna milost nadpřirozená zasloužena od jejího božského Syna. Kristus Pán, hlava lidského pokolení, Maria Panna přirovnávána k srdci, církve k tělu. Všechn život pramení do těla z hlavy prostřednictvím srdce, jímž všechna životní krev prochází a po částech se dostává jednotlivým údům — Maria canale gratiarum (apud PP.).

Nám po kapkách, Marii plnost . . . veškerý proud a záplava milostí rozlévající se z božského Srdce Ježíšova na celou církev prochází skrze ni. Nám se dostane tu a tam nějaké krůpěje, a co je ta krůpěj vůči přívalu vod, jenž v takovém Salto S. Maria se řítí do hlubin? Cítíme svou nepatrnost vůči omilostněné Matce Páně, a padáme na kolena jak onen Indián u Niagary, jenž přemožen velikostí a velebností toho přírodního zjevu klaní se „Velikému Duchu, jenž tu krásu stvořil a v ní zjevil velikost své moci a svých pokladů,“ a my se klaníme Duchu sv., jenž v Marii zjevil bohatost své moudrosti, své lásky a svých nadpřirozených pokladů. A jako energie Niagary by stačila podle výpočtu pro všechny stroje celé Unie, tak milost, již nyní Královna nebes se stkví, by stačila pro všechno lidstvo, t. j. podle Suareza převyšuje milost všech andělů a vyvolených dohromady. My jsme milostí obdařeni, ona jest jí naplněna. Chceme-li zase užít přirovnání, abychom pochopili rozdíl mezi sv. Pannou a nejdokonalejším světce, myslíme na pokoj, jenž jest světlem prozářen skrz na skrz.⁵ Amethyst, granát a jiné kameny také pojmu světla, co mohou, ale jaký rozdíl mezi temně fialovými (nebo tmavočervenými) a dokonale průhledným démantem!

Co zmůže v duši nadpřirozená milost, když přirozené dary nás mnohdy plní úžasem! Španělský básník Lope de Vega psal jako pětiletý hošík pěkné verše. V jedenácti letech skládal čtyřtaktové divadelní kusy v nejzdařilejších verších, za celý život napsal 21 milionů veršů, 1500 kusů, z nichž jen pětina vyšla tiskem. Nelze za celý život přečíst to, co on v životě složil! Díla jiného Španěla Queveda obsahují 48.000 stran; jeho nakladatel tvrdil, že v rukopise zůstalo spisů nevytištěných ještě dvacetkrát více!

Působení Ducha sv. v duši — Slunko vykouzlí někde ve skalní trhlině travínku něžnou jak nitku. Totéž slunko obalí kaštan na jaře tolika listy a květy, že žasneme, odkud se

⁵ Bohoslovci vysvětlují plnost milostí Mariiny analogicky k milosti Kristově. U božského Spasitele jest důvodem a pramenem posvěcující milosti, již byla jeho lidská duše prozářena, spojení jeho člověčenství s božskou osobu (hypostatická unie), tedy božství, jež jeho lidskou přirozenost takřka proniká. Co jest u Marie důvodem veškerého bohatství posvěcující milosti? Její božské mateřství. Jím jest spojena osobně s Kristem, zdrojem (principem) vši stvořené svatosti, v ní on bydlil a ji svou milostí veskrze pronikal. „Žena oděna sluncem“ (Zj 12. 1).

všechna ta životní síla v něm bere! Naše duše — duše Marie Panny! My jako ta živořící travina, Neposkvrněná plná Ducha sv. Na jejích ctnostech lze poznat tu životní moc Tvůrce Ducha sv., jako košatou korunou se projevuje životní síla onoho stromu.

Touto náplní svatosti a milosti byla nejblahoslavenější Panna ve svém Neposkvrněném Početí zasvěcena svému neskonale vznešenému jedinečnému povolání. Přišla na svět jako vyhlédnutá, od věčnosti vyvolená a předurčená Matka vtěleného Syna Božího a Pomocnice Vykupitele. Od prvního okamžiku svého života patřila jediné Bohu jako snoubenka snoubenci, nemohla tudíž propadnout kletbě hříchu, nemohla být hříchem Bohu odcizena a odňata. Nadto však musila být ozdobena svatostí převyšující anděly — to bylo věno, jež Duch sv. uchystal a jímž hned při vstupu do života ozdobil vyhlédnutou snoubenku věčného Slova.⁶ My se stáváme teprve na křtu sv. (řekl bych: „dodatečně“) z mrtvé větve živou ratolestí, vštípenou na pravou vinnou révu (t. j. Krista); teprve na křtu jsme zasvěceni svému povolání, stát se jednou občany nebeského Sionu. Kdyby však ten neb onen z nás nebyl štípen v Krista, nesešlo by na tom — jest mnoho lidí, kterým se nedostalo a nedostává té milosti. Vyvolená Matka Spasitele však musila s ním být spojena, a sice od počátku; musila být z područí ďábla naprosto a navždy vyňata, t. j. hřích k ní neměl nikdy naprosto přístupu, a zároveň se musila stkvít září svatosti. „Neskonale se raduji v Pánu a plesá duše má v Bohu mém, protože oděl mne rouchem spasení a šatem spravedlnosti mne oblekl jako snoubenku ozdobenou záponami svými.“ (Is. 61, 10; introit mše sv. 8. prosince).

Zase přicházíme k poznání: čím hlubší vhled máme do tajemství sv. víry, tím jasnější jest nám spojení a souvislost jednoho tajemství s druhým. Tvoří nikoli hromadu písku, nýbrž organický celek nebo nádherný dóm, kde jedna část se o druhou opírá, s druhou souvisí, z druhé *vyrůstá* a jí jest podmíněna (po případě předpokládána) nebo z ní vyplývá.

„... Takovou od počátku vyvolil (Bůh) jednorozenému Synu svému Matku a takovou láskou ji nade všechny tvory zahrnul, že v ní jediné si nade všechno zalíbil. Proto ji obdaril ze svých božských pokladů tak podivuhodným bohatstvím všech nebeských milostí nade všechny andělské duchy

⁶ Scheeben užívá pěkného označení „Brautgabe,“ jež příslušela nezbytně již v prvním okamžiku „der gottvermählten Gottesbraut.“

a nad všechny svaté, aby vši skvrny hříchu *docela* prosta, všecka krásná a dokonalá se honosit mohla takovou plností milosti a svatosti, nad níž po Bohu větší se nikterak nedá myslit a již kromě Boha nikdo myšlením pojmut (pochopit) nedovede." (Pius IX, dogm. bula *Ineff. D.*)

Zdrávas růže mezi trny,
lilie tys bez poskvrny,
země radlem netknutá;
tobě Bůh dal všechnu milost,
darů připravil ti plnost,
než jsi byla počatá.

B

První činitel, od něhož závisí bohatství milosti a velikost svatosti jednohokaždého z nás, jest tedy dárce Duch svatý. Že byl nade všechny ostatní vyvolené štědrý k Matce Syna Božího, jsme pochopili a jest docela samozřejmé.

Druhý činitel jest *vlastní přičinění a spolupůsobení* s milostí. „Kdo skoupě seje, bude skoupě i žít“ (2 Kor 9. 6). O milosti platí totéž, co o přirozených darech. „Zde máte hřivny, hospodařte s nimi...“ Svatá víra učí, že milost v sobě můžeme (a máme) neustále rozmnožovat, a podle množství milosti nám bude odměřena i věčná odměna.

Jak můžeme milost v duši rozmnožovat? Především *zásluhami*. Každá zásluha znamená nový přírůstek milosti, a podle množství zásluh (a tedy milosti) nám odměří věčný Soudce míru nebeské blaženosti — zásluha a odměna jsou úměrné (*meritum et praemium*, či přesněji *gratia et gloria*). U nás jest tento vzrůst velmi rozmanitý, podle toho, mnoho-li dobrého konáme a s jakou horlivostí. Kolem r. 1640 umírá v jednom klášteře T. J. v Římě devadesátiletý stařec a modlí se ve své poslední hodině k svému spolunovicovi, s nímž se před 70 lety přes Alpy do věčného města ubíral, a prosí jej, aby ho provázel i nyní cestou do věčnosti — sv. Stanislav, jenž po deseti měsících noviciátu skonal jako jínoch osmnáctiletý! Za několik let dosáhl vyšší dokonalosti než stařec za 90 let! Což sv. Terezička? Ti, kteří ji znali a s ní žili, dočkali se toho, že se jí dostalo cti oltáře, a byli si vědomi, že sami nedosáhli za dlouhých 80 let oné výše, již dosáhla tato prostá karmelitka za 24 let života a za 9 let pobytu v řádě. Což Vít de Fontgalland a Anička Guigné?

Tyto děti — deset, dvanáct let pobýly na zemi, a těch několik let stačilo, aby se staly svatými? Ano, stačilo k tomu, aby plnily svědomitě vůli Boží, a více k svatosti netřeba — netřeba konat zázraky a netřeba dlouhých let, abychom se stali světci. Konat vše z lásky k Bohu! Ale u nás sebe-láska a jiné nezřízenosti brzdí náš pokrok v dokonalosti, zdržují nás ve vzletu vzhůru a naše skutky jinak dobré a spasitelné zbavují ceny nebo aspoň ji zmenšují.

Zdali pak byla Neposkvrněná Panna schopna, aby ve svatosti rostla, když byla milostí plná? Někteří bohoslovci tuto možnost popírali — neprávem. Jedině u vtěleného Syna Božího byl vyloučen vzrůst milosti a svatosti, ne však u jeho přesvaté Matky. Jako my, byla i ona *in statu viae*, t. j. neměla za svého pozemského života patření na tvář Boží jako Kristus; byla tudíž s to, aby svými zásluhami neustále milost v sobě rozmnožovala. Divíš se snad, jak jest možné, že milostiplná v svatosti rostla? Vraťme se k svému obrazu. Stojíš u pramene, pozoruješ řečiště a řekneš: „Je plné, nepojme víc, sic by přetékalo.“ Jdeš po proudu dále, a vidíš, že přece pojme víc — jak? Rozšířilo se (*crevit capacitas*), a tím se stalo schopno pojmout více vody. Potůček byl plný, řeka plná, a konečně veletok jest taktéž plný, ale množství vod stále přibývalo! Tak i sv. Panna. Po celý život, každou zásluhou, rostla schopnost a možnost pojmout ještě více milosti, a tím se rozmáhala i její nadpřirozené bohatství, jímž převýšila neskonale a bez míry všechno tvorstvo na nebi i na zemi.

Maria . . . její *láska* k Bohu, kdo se jí vyrovnal? Vše konala z nejčistší lásky k němu, a tím i nejobyčejnější práce všedního života a jejího povolání rozmnožovaly její zásluhy a její milost. „Ať jíte, ať pijete, ať činíte cokoli, vše činite ke slávě Boží“ (1 Kor 10. 31).

Její *modlitby*, jež vysílala k nebi . . . utrpení, jemuž se nevyhnula Matka obětí Beránka . . . žádné zanedbané vnuknutí, žádná zameškaná příležitost k zásluhám . . . z toho suď sám, jak rostla přesvatá Panna denně v milosti a jak spěla vpřed cestou dokonalosti.

Krom zásluh jest ještě jeden způsob rozmnožování posvěcující milosti, ještě účinnější, jistější, neomylný: *přijímání svatých svátostí*. Ovšem i zde záleží mnoho na osobní dispozici. Tolik z nich těžíme, s jak velkou čistotou, láskou a horlivostí k těmto zdrojům milosti přistupujeme. Světci věděli dobře, čím věřícímu lidu svaté svátosti jsou a jak nás

s Bohem spojují. Proto je tak často přijímali i za dob, kdy to nebylo zvykem jako dnes, a to s největší vroucností svého milujícího srdce. Pomněme sv. Aloise, jeho prvního a pak týdenního sv. přijímání, na něž se půl týdne připravoval a za něž konal půl týdne díkučinění! Nebo bl. Imeldy a její extase při prvním přijetí těla Páně! Jediné sv. přijímání by stačilo, aby nás učinilo svatými, protože původce a pramen vši milosti vstupuje v této svátosti do našeho srdce.

Nuže, rostla svatost sv. Panny také tímto způsobem (*ex opere operato*)? Jinými slovy: přijímala i ona sv. svátosti? A které?

Jisto jest nade vši pochybnost, že *nejsvětější Svátost* přijímala po nanebevstoupení Páně denně, scházejíc se s ostatními věřícími k „lámání chleba“ (Skut 2. 42). Jaké divy milosti tato svátost asi působila v té, v níž byla neustálým obnovováním nejuzšího společenství s jejím božským Synem a pravým Bohem, v něž vešla v okamžiku vtělení! Co milostí jí přinesla svým příchodem druhá božská osoba, když působením Ducha sv. sestoupila do jejího lůna! Co milostí asi přinášel Spasitel denně své Rodičce v Eucharistii! Nehledě k nejdokonalejší dispozici a nejvroucnější lásce, kterou její duše planula a kterou ke stolu Páně přinášela!

O ostatních svátostech není naprosto jisto, že je sv. Panna přijala, vyjma svaté biřmování, jehož milosti a účinky přinesl jí i všem shromážděným Duch svatý v den letnic. Obdařil-li apoštoly charismaty, jichž ona pro své povolání nepotřebovala (dar jazyků a zázraků), dostalo se jí tím více ostatních jeho darů. Toto „třetí posvěcení“ (protože potřetí Duch sv. na ni sestoupil) jí přineslo především rozmnožení milosti a všech vlitých ctností jakož i sedmi darů Ducha sv., především dar rozumu, aby porozuměla dokonale celému tajemství vykoupení, na němž měla osobní účast a jehož úplného pochopení jí ještě dáno nebylo (viz Lk 2. 50).

Pravděpodobné jest, že přijala i *křest*. Prvního účinku této svátosti, totiž odpuštění dědičného hříchu a udělení první milosti, sice nebyla schopna. Ale nezrušitelné znamení, jež tato svátost vtiskuje duši a jímž se stáváme členy církve Kristovy, jest nevýslovně krásná ozdoba omilostněné duše, a není důvodu, proč by se touto ozdobou sv. Panna nestkvěla. Kromě toho teprve touto svátostí se nám dostává práva k přijímání ostatních svátostí.⁷

⁷ Netřeba snad podotýkat, že od této podmínky může Bůh dis-

Ostatní svátosti Matka Boží přijmout nemohla. Nikoli svěcení kněžstva, protože nebyla k tomu úřadu povolána, a její božské mateřství jest neskonale vyšší a vznešenější úřad než kněžský (*continent in se eminenter*). Nikoli stav manželský, protože její svazek se sv. Josefem třebaže před zákonem za manželství platil, byl uzavřen ve Starém Zákoně a nemohl tedy být svátostí. Nikoli pokání ustanovené jediné k odpuštění hříchů, poněvadž Neposkvrněná hříchu neměla a nemohla tedy rozhršení od něho dostat.⁸ Nikoli poslední pomazání, jež uděluje léčivou milost (*gratia sanans*) pro neduhy duše, poněvadž v její duši neduhu nebylo.

Ještě jen kratičká zmínka o „druhém posvěcení“ nejbl. Panny, když v okamžiku vtělení Duch sv. ji zastínil a Syn Boží do jejího lůna sestoupil. Co milostí jí přinesl ten, v němž přebývá osobně veškerá plnost Božství (Kol 2. 9), co milostí se z jeho božského Srdce rozlévalo do její duše po celou dobu devítiměsíčního pobytu v jejím lůně, o tom netřeba se šířit. Rozsviť v sále obloukovou lampu, a tvé oko nesnese jejího žaru; přines do pokoje nádobu nardu nebo myrhy neb růžového oleje, a celá místnost jest brzo plná vůně. Srdce Ježíšovo, hořící ohnisko lásky, z jehož plnosti jsme obdrželi milost na milost, z jehož zdrojů všichni bereme a brát budeme do skonání světa, přebývá osobně jako ve chrámu v panském lůně. Jestliže Duch sv. již předem ten stánek vyzdobil, jak jej asi obohatil za dobu svého pobytu Boží Syn! Mnozí Otcové a bohoslovci rozprádají dlouhé úvahy o tomto druhém posvěcení sv. Panny, my však je můžeme pominout. Jen tolik podotýkáme, že od té chvíle byla tak neodvolatelně s Bohem navždy spojena, že žádná moc na nebi ani na zemi ani pod zemí, ba ani její svobodná vůle nebyla

pensovat a svou Matku připustit k eucharistickému stolu i bez křtu sv.

⁸ Nemůžeme nikterak souhlasit s poznámkou uvedenou v jednom českém spise o Panně Marii při ztrátě Ježíška ve chrámě, že prý se Panna Maria „pokládala za velkou hříšnici, což nemůže být s podivem, protože byla pannou nejpokornější.“ Toto tvrzení jest bludné. Pokora jest *pravda*, a jako žádná ctnost se neopírá o předstíranou nebo vsugerovanou lež, tak ani tato ctnost, prohlašovaná za základ dokonalého života. Jak spojila sv. Panna vědomí svého omilostnění a povýšení s nejhlubší pokorou, jest patrné v jejím chvalozpěvu. Jako sv. Alois si nemusil namlouvat, že je vrah, lupič a nečistý, aby se udržel v pokoře, tak se nemusila a *nemohla* pokládat ani Neposkvrněná Panna za „velkou hříšnici.“

s to, aby toto spojení přetrhla.⁹ Může-li se zatvrzelost v hříchu a nekajícnost, spojená nikoli s nevěrou, nýbrž s nenávistí Boha, tak stupňovat, že se nám zdá, jakobychom viděli na zemi živoucího kandidáta zavržení, pak Maria po svém druhém posvěcení byla dítkem nebes, jež prozřetelnost ve svých nevyzpytatelných důvodech nechávala prozatím na zemi.

C

Milostiplná — nedostižný ideál a vzor svatosti, jediné svým božským Synem převýšená. „Jedině Bůh jest nad tebou, vše ostatní hluboko pod tebou“ (Tract. anon. de Im. Conc. Jinými obraty vyjadřují tutéž pravdu nesčetní Otcové.) K svatosti jsme však povoláni i my (1 Sol 4, Kol 3. 12, Ef 1. 4, 1 Pt 15. 16, viz Lev 11. 44 n, 19. 2, 20. 7. 26, 21. 6. 8.). „Svatí buďte, jako já Hospodin váš svatý jsem“ jest jednomyslná řeč uvedených míst Písma sv. Snažte se přiblížit, seč síly stačí, pravzoru vši svatosti, jímž jsem já, Svatý svatých. Ale jak se mu přiblížit?

Correggio stojí v obrazárně před obrazem Raffaelovým a praví: „I já dokáži být malířem.“ A dokázal. Raněný důstojník v pampelonské tvrzi čte životy svatých a praví: „Já bych se též mohl pokusit o to stát se světce“ a dal církvi ve své osobě svatého zakladatele řádu. V červenci 1620 nesený v slavném průvodu z mariánské kaple římské koleje svatého Ignáce ostatky sv. Aloise, v čele kráčí jinoch a praví s radostnou tváří: „I já se chci stát svatým.“ „Jakým způsobem?“ táží se ho spolužáci. „Úctou mariánskou.“ Po roce zemřel, dva dny před svátkem nanebevzaté Panny, se slovy Ježíš a Maria na rtech — sv. Jan Berchmans.

Úctou mariánskou . . . dvě tisíciletí z ní již čerpají povzbuzení, nadšení, sílu, a studnice ještě není vyčerpána, zdroj ještě nevyschl, zář jejího příkladu ještě nevybledla a nebyla jiným zastíněna, jak se i u světců děje. Objeví se nějaká sv. Terezička a „odvede“ ostatním všechny ctitele, ne však Neposkvrněné Panně.

⁹ K vysvětlení této poznámky o svobodné vůli bylo by třeba dlouhého výkladu. Obyčejným věřícím dostačí vědět, že k svobodě vůle nepatří nezbytně možnost hřešit, a že dokonalá svoboda vůle tuto možnost vylučuje, jak patrně na Bohu a na vtěleném Spasiteli.

Z tebe čerpám zbožnost pravou,
ty jsi studnici nám zdravou.

Nemrzí nás vracet se k tomu, co jsme si již řekli a co si ještě vícekrát povíme. Úcta k Milostiplné naplní mládež pochopením *pravé* krásy, naučí ji vážit si *pravé* ctnosti a ji po zásluze cenit — a kdo by neviděl, jaký vliv by tato věc měla na celý život, na př. na volbu snoubenky? Tisícové denně volí stav, tisícové denně chybuji a denně kladou základy k nešťastné budoucnosti, protože nedovedou mít ohled na *vnitřní* cenu. *Sociální* význam úcty mariánské — Jenom při volbě snoubenky nebo stavu? Nikoli v tisícerych příležitostech, jež se nám naskytují den co den? Soudit, cenit, vážit si čeho (nebo koho) jen podle zevnějšíku — povrchnost! Dnes bohužel tak častá. Autor okouzlí mladou duši svým půvabným slohem, a kdo postřehne, že obsahem jest jeho kniha prázdná, plytká, snad jedovatá? Zvyklý jen za cenné pokládat to, co jest na venek pěkné, nedovede posoudit pravou vnitřní cenu knihy, dá se získat pěknou formou, a rozumí se, že bezděky i obsahem. Řečník frásami omámí celý sál atd. atd. Co trpkých zklamání, co nemilých omylů tato povrchnost zaviňuje — omylů, jež se vymstí a za něž musíme pykat! Že by nás *hluboká* a živá úcta k Milostiplné nechránila alespoň do jisté míry před touto povrchností?

Tu a tam můžeš lecos číst o „vyšších“ hodnotách — někdy je obdaří názvem „imponderabilia“, t. j. věci, jichž nelze vážit jako štěrky. Vzpomínám jisté události. Kdosi, jenž nemá o řeholním životě ani představu, se mne tázal, jak se vede řediteli mého kolegia. „Ten je teď profesorem v N.“ Ale hned jsem si pomyslel: „Že se mne teď otáže, má-li tam větší příjmy?“ Jakž by ne, otázka přišla takřka automaticky. Dnes se měří všechno podle toho, co to vynáší — i člověk se oceňuje podle tohoto měřítka a odvažuje na těchto vážkách. Ostatně již za časů sv. Bonaventury byli takoví. „Jediná starost: výdělek . . . Dnes mnozí i na studia jdou jediné k vůli výdělku.“ (In Purif. s. 2.) Vzpomeňme výroku Augustinova: „Studují, aby své vědomosti jednou prodávali.“

Hlasatelé učení Kristova stojící před čínskými mandaríny nebo japonskými soudy jsou tázáni: „Proč jste do této země přišli?“ „Z lásky k vašim duším.“ Žádná výmluva se nezdála pohanským soudcům tak směšná, tak „nešikovná“, neobratná a hloupá jako tato. Z daleké vlasti, přes moře, do cizí

země, k cizím lidem, jichž neznají — z lásky k nim! Vyzvědači to jsou, chtějí připravit půdu cizím králům, aby jejich zemi zabrali!

Jiný obrázek. V kterém si astronomickém díle se obírá autor námitkou: „K čemu celá ta astronomická věda je? Jaký užitek nám ty hvězdy přinesou? Co z toho budu já (nebo lidstvo) mít?“ V potu tváře se snaží milý astronom dokázat, že hvězdičky přinášejí kultuře také jakýsi užitek — a po dlouhých výkladech se dovídáš: abychom si mohli přesně nařídit hodinky! Že nás bádání oněch neznámých světů povznáší k poznání velikosti, moci a moudrosti Tvůrce, na to nepřišel. Jak na to mohl přijít, když v Tvůrce nevěřil!

Co to vynáší, co se dá z toho vytlouci, jaký užitek z toho pro obchod, průmysl — rceme: jaký přírůstek pro kasu? Proto dnes úžasné pokroky na poli technickém; ale umění? V tom stojíme daleko za dobami minulými! Nádherné dómy, Murillovy obrazy, básnická díla na způsob Dantovy *Comedia*, hudební komposice, divadla na způsob dramát Calderonových — pro to vše nemá obchodní výdělkářské XX. století pochopení. Umění? Leda pokud to jejich „umění“ skýtá potravu smyslnosti, ale jinak? Nevím, zda by měla dnes Sofoklova *Antigona* takový úspěch jako v pohanském Řecku. Pro vyšší hodnoty pozbylo naše materialistické pokolení všeho smyslu.

Neučí nás úcta mariánská vážit si těchto „vyšších hodnot“, dnes zanedbávaných a neceněných? Maria, Bohu milá a drahá, nadzemsky krásná, protože milostí plná. Při tom neoplývá pozemskými statky, světu neznámá — není tudíž vrchol štěstí a cíl života ani ona „nesmrtelnost“ slávy, jež byla ideálem řecké mládeže, ani hromadění statků. Docela jiné „hodnoty“ učinily památku Mariinu vpravdě nesmrtelnou, jiné „hodnoty“ ji učinily Nejvyššímu podobnou, milou a blízkou, a všem věkům nedostižným vzorem následování, jakož i předmětem nejvroucnější úcty a lásky. Jiné „hodnoty“ dodávají pravé ceny a činí vpravdě velikým.

Ubohý každý, kdo hromadí poklady na zemi a *není bohat v Bohu* (Lk 12. 21). Nuzná duše bez Boha, politování hodné pokolení, jež nechápe, nechce vědět nebo neví, co činí člověka vpravdě bohatým. Milostiplná nám hlásá a nás učí svým zjevem, co jest a v čem záleží pravé bohatství: mít Boha a jeho milost, a v ní záruku věčných statků, věčného blaha, věčného života. Pro něj jsme stvoření, ne pro tento

pomíjející svět. Vše, co na nejbl. Panně vidíme, volá k nám: „Vzhůru . . . k Bohu . . .“

„Pozdvihni se, duše, z prachu . . .“

Bůh je tvůj cíl; k vyšším věcem jsi zrozena —

Nevýslovně více než pouhý výchovný moment chová v sobě úcta k omilostněné Panně. Veliké duše hleděly vždy a budou vždy hledět ke Kristu a Marii, kráčejíce k vrcholu *pravé* dokonalosti a velikosti v jejich šlépějích. Kdo půjde jinudy, zbloudí — pravé velikosti nedojde. Již dvě tisíciletí . . . Přijdou další generace a další tisíciletí, a kdokoli k Neposkvrněné budou hledět jako k vzoru a jí budou následovat, budou zakoušet blahých účinků úcty mariánské jako my a jako ti, kteří byli před námi.

Oblohy a země krása zhyne,
kouzlo vzoru tvého nepomine . . .

Nejen kouzlo: moc, vliv a síla vzoru tvého nepomine.

Před 350 lety to bylo. Dánský král Kristián III. převedl celý Island násilně k protestantství (1551). Oba biskupové byli popraveni (jeden zemřel v žaláři), kněží odstraněni, národ oloupen o poklad sv. víry, ale na jedné věci ubohý lid lpěl: na úctě k sv. Panně. Zvláště mariánskou báseň „Lilie“, složenou od augustiniána Eysteina Asgrímssona, si lid vyrvat nedal. Stejně jako dříve byla čtena, modlena, opisována, tištěna. Mnozí pokládali za povinnost aspoň jednou týdně (ne-li denně) ji zpívat. V nejzapadlejších rybářských chatách ostrova jí matky učily své děti a ty zase odkazovaly dalším generacím, ústně nebo písemně, po celá tři staletí. Ještě dnes jest rozšířena po celém ostrově. Teprve nedávno přišli první katoličtí misionáři na tuto „zemi ledu“, aby vrátili ovčinci Kristovu duše jemu kdysi uloupené, a jest s podivem, jak mocné hnutí zachvacuje obyvatelstvo: „Zpátky k matce církvi.“ — Po připojení Elsassu k Německu (1871) vyřizl v jedné škole učitel Francií z mapy a ptá se posměšně francouzského dítěte: „Pohleď sem a pověz mi: kdepak jest Francie?“ Dítě sklopilo mlčky hlavu, a když bylo tázano podruhé a po třetí, položilo ruku na srdce: „Francie jest *tady*!“ Tak mohli i tehdy Islandané odpovédět predikantům zavrhujícím úctu mariánskou.

V knížce „Naší milé Paní věno, neboli jak Anglie tohoto

titulu nabyla a pozbyla" líčí T. Bridgett C. SS. R., jak byla kdysi v Britsku Maria milována a uctívána. Šlechtic hledající manželku stěží našel dívku sobě rovnou, protože všechny šlechtické dívky, nevyjímaje princezny, zasvěcovaly v mariánských klášteřích Bohu a sv. Panně navždy květ svého života. Země byla přímo poseta kostely, kláštery, milostnými obrazy sv. Panny, památníky to vroucí lásky anglického lidu k nebeské Kněžně. Koncem XV. a začátkem XVI. století se nosil růženec veřejně jako šperk. V testamentech té doby jest skoro vždy řeč o růženci. Tak na př. jedna šlechtična odkazuje chrámu sv. Pavla (londýnské katedrále) zlatý kříž s démanty uprostřed, a milostné soše sv. Panny ve Walsinghamu deset zlatých růženců na hedvábné, zlaté a karmoisinové šňůře, a právě tak milostné Madoně ve Westminsteru. Na toto poutní místo putovávali všichni králové až k Jindřichu VIII. Týž tam byl dvakráte se svou manželkou Kateřinou, část cesty konal bos, a věnoval milostné soše náhrdelník ze samých drahokamů ohromné ceny. Známo, že přišel na scestí a jak se to stalo. Po 28 letech pak šperk Madoně svatokrádežně odňal, a jak skončil v močálu nečistoty ten, jenž se zřekl milostiplné, nebudeme teď připomínat — obraz duše, jež se zřekne úcty k nebeské Královně.

Svatí buďte, jako já svatý jsem, praví Hospodin. Apoštol národů mluví kdesi o charismatech (daru jazyků, proroctví, zázraků, 1 Kor 12. 31), a praví nakonec: „Pracujte o dosažení vyšších darů“ — milost posvěcující vyniká neskonale nade všechny tyto a jiné dary; jedině milost činí duši krásnou, Bohu milou, jedině ona dává nárok na věčné dědictví, a o ní se snažme, o jejím dosažení pracujme ve šlépějích Neposkvrněné!

XVII. RAJSKÉ KVĚTY

3. DALŠÍ DŮSLEDKY NEPOSKVRNĚNÉHO POČETÍ

Velebím tě, Pane, protože jsi se mne ujal a nedopustils, aby nepřítel jásal nade mnou. (Ž. 29, 2)

A

Jakobychom byli přeneseni do pohádkových krajů, když čteme líčení cestovatelů po tropických krajích. Ráno tě probudí na lodi v kabině silná vůně, spěcháš na palubu, a nevidíš leč azurovou hladinu závodící svým jasem s blankytným nebem a táhnoucí se do nedozírné dáli. Na svou otázku se dovíš, že loď pluje na blízku Sumatry, asi 24 hodin od ní vzdálená, a vítr zanáší vůni jejích lesů daleko do Indického oceánu. Potom atolly, korálové ostrovy vypadající jako prstěny s půvabným jezírkem palmami lemovaným uprostřed. Vystoupíš-li na břeh, pustíš-li se dovnitř, přibývá úžasu nad krásou a bohatstvím tropické přírody.

Slyš očitého svědka, cestovatele po jihoamerické Brasilii, jenž popisuje lesy na březích Amazonky, největší to prales zeměkoule. „Kdo se plaví po velebném proudu tohoto vele toku, tomu mine tisíc km za tisícem, a duch se neunaví pozorováním okolí. Řeka se dělí v nesčetná ramena a tvoří tak ostrovy bez počtu. Po březích tmavozelený prales, popínavé rostliny se vinou jako girlandy od jednoho velikána k druhému a uplétají místy nad hlavou poutníka přirozenou slavo bránu, pod níž loď pluje. Veletok jest takřka lemován živým obrovským plotem do nekonečna se táhnoucím. Vidiš opice skákat s větve na větev a mizet v houští, hejna papoušků a jiného ptactva se pohybuje v listoví a ožívují vzduch, a teprve když hluboká noc se snese na kraj, nastává klid. Celé dny neuzříš člověka, srdcí však je volno, zvláště když ve svatém tichu jitra pozdravuješ slunko, jež před tebou vychází a zrcadlí se ve vodách...”

Výmluvnost cestovatelů dostupuje vrcholu, když popisují orchideje, květy z pohádkových zemí. Orchidea, květina Ducha sv., protože některé tvary jsou podobné holubici... motýli mezi květy... jejich architektonika převyšuje vše, co kdy pojala nejbujnější fantasie umělce. Netroufáš si ani utrhnout, když stojíš naráz před klasem pestrých včeliček, kobylek, kolibříků... Některé vypadají jako svazek pantoflíčků, jež lesní skřítkové pověsili v hustém houští tem-

ných listů na malé hůlčičky, jiné jak řada motýlů na dlouhé větévce, jiné jak porcelánové košíčky, kolébky, konvičky, mušle . . . myslíš, že vidíš párek laškujících ptáčků, a zatím je to jeden kolibřík, jenž ssaje nektar z květu. Sobralia, „rajský květ“, v *Brasilii* a *Peru*, vypadá jako víla stojící s rozpjatými křídly na strmé výšině chystající se přelétnout propast. Jakobys hleděl na začarované princezny vinoucí se kolem kmenů nebo s lianami se pnoucí do vzdušné výšiny ve společnosti mnohobarevných ptáků. Většina na větvích, ve vzduchu, a to právě ty nejkrásnější, a žijí z rosy nebes, že se divíme, jak vůbec mohou žít. Mají cosi elegantního ve svém zjevu, pohybují se lehounce při každém vánku. Květy, od oslňující bělostné bělí až k temně červeným a fialovým, jednobarevné, trojbarevné, kropenaté, jakoby postříkané krví nebo jakoby na nich byly vepsány hebrejské litery aneb vykresleny mušky a mravenci; kvetou obvykle měsíc, někdy však až tři měsíce, a zůstávají tak dlouho čerstvé, nesežloutnou, nezvadnou, i když je odřízneš od stonku a přineseš domů. Některé mají jediný květ, a když za měsíc uschne, rozevře se druhý, třetí . . . takže rostlina kvete bez ustání a nevysílí . . . pěkný symbol nesmrtelnosti, stálosti a věrnosti. V jediné tobolce bývá až na milion semen, 200 se jich vejde na miligram.

Nejenom květy . . . všecko v tropech hýří barvami: nádherní motýli, pestří opeřenci, ba i brouci v trávě . . .

Odkud ta krása, ta rozmanitost, ta pestrost květeny i zvířeny, zatím co ubohý *Eskymák* na dálném severu ani v létě neužije stéblo trávy, tím méně květ nebo dokonce palmu — leda nějaký ten mech nebo lišejník? To je tím, že v tropech může slunko vyvinout veškerou svou působnost. Tam jsou všechny podmínky k tomu: země k němu neustále obrací tvář, půda jest úrodná, vláha neschází, alespoň občas jest jí v hojnosti, zatím co sever zachytí sotva nějaký ten paprsek, a to ještě pokradmu a úkosem.

Jak to slunko, tak milost v duši. V některé působí divy, jinde nemůže svou působnost rozvinout vůbec nebo jen z malé části — naší vinou! A také vinou nešťastného *Adama*! Vášně a náruživosti jako neproniknutelná mlha zahalují duši, brání paprskům milosti vniknout do duše a vytvořit v ní divy své působnosti, vykouzlit v ní květy všech ctností. Jindy zase vlažnost leží na duši jako ledový pancíř, jenž ne a ne roztát pod hřejícími paprsky Boží lásky a žáru ohně *Ducha sv.* — naší vinou!

Mně však trópy se svou nádherou a zvláště zmíněná květinka Ducha svatého přišla na mysl při vzpomínce na milostiplnou a omílostněnou nade všechny dcery Eviny. Co všechno v ní vykonala milost Ducha sv.! Milost, jež do její duše jak semeno do úrodné půdy vložena v jejím Neposkvrněném Početí!

Bez poskvrny počatá jsi, v lilii jsi, Maria,
nevýslovné rajske krásy vykvetla, se rozvila . . .

Milost Ducha sv., slunce našich duší. Tvůrce nám do duše vložil zárodky ctností, ty však v ní dřímou jako semena hluboko v zemi. Vzklíčí ta zrna a rozvinou se v květy? To závisí od jarního slunka! A to slunko jistě přijde alespoň v našich krajích a přivede ke vzrůstu a k vydání květů i plodů ty zárodky skryté v zemi. Slunce našich duší, Duch sv., svou milostí vzkřísí i utajené (latentní) zárodky dobra a ctnosti dřímající v duši, ačli se mu srdce neuzavře na závoru — či lépe, jestliže se mu docela otevře a jeho působnosti se poddá. Pak duše, při křtu sv. jako poupě na stromu mystického těla Kristova, se rozvine v překrásný květ.

Neposkvrněná — Je-li řeč o květech, jež působením milosti Ducha sv. jí v prvním okamžiku udělené se v ní plně rozvily, lze tu rozumět nejen vlité ctnosti a dary Ducha sv. („komonstvo doprovázející milost posvěcující,“ čehož se dostává — ač v míře neskonale menší — i nám, jak už řečeno), nýbrž ochranu před následky dědičné viny — věc, jíž se dostalo jedině jí a na niž žádný syn hříšného Adama nároků mít nemůže. To jsou ty „rajské květy,“ jež zdobily člověka před pádem a jež Vykupitel již nikomu nevrátil, leč jen své přesvaté Matce. Jak těmi „květy“ roste do nedozírna krása našeho ideálu, o tom nás přesvědčí tato úvaha.

Uchráněna dědičné viny, uchráněna i jejích *následků*, především toho, jenž člověka nejvíce ponižuje, totiž *tělesné žádostivosti*.¹ Tato rána (*vulnus concupiscentiae*) jest nejhlubší,

¹ Milost *ztracená znova nabytá* (t. j. milost udělená po hříchu) jest jako zdraví nabyté po zranění (zůstane jizva!) nebo po těžké nemoci: zůstává *doživotní* slabost (v konání dobrého; vůle nakloněná k zlému, ne ze zloby, nýbrž z křehkosti) a jiné následky, jež nám ztěžují vzlet k nebi a práci o vlastní dokonalosti. To jest úděl všech synů Adamových. Milost *bez hříchu*, t. j. udělená před hříchem a nikdy neztracená, jest jako zdraví neseslabené žádnou nemocí. Toho druhu jest milost Neposkvrněné Panny (a byla milost prarodičů před pádem).

nejbolestnější, nejtěžší, nikdy se nezacelí a nezahojí, dokud bude duše v těle; pod ní sténá omilostněný světec stejně jako ji cítí světák. Tělesná žádostivost byla před prvním hříchem vázána. Nepravím „scházela,“ nýbrž *byla spoutána*, takže se nemohla hnout, asi jako tygr v kleci nebo oheň pod popelem. Duše žila s tělem v naprostém souladě, a toto přátelské soužití nemělo být podle vůle Boží násilně smrtí roztrženo. Za svůj hřích byl člověk potrestán konečnou rozloukou duše a těla, a této rozluce předcházejí neustálé spory a boje. Než smrt rozluku provede, žijí oba, duše i tělo při narození vespolek oddaní, v neustálém rozporu kromě několika krátkých let na začátku. Smrtí bude ten svazek docela roztržen, tělesnou žádostivostí jest natržen, a tím se konečná rozluka připravuje. Tygr se dostal z klece — hřích mu otevřel dvěře — oheň zpod popela vyšlehl dravým plamenem.

Tělesná žádostivost! Už v knize Moudrostí si stěžuje svatopisec, že tělo táhne dolů duši, jež by ráda vzlétla vzhůru. Apoštol nazvaný od Pána nádobou vyvolenou doznává, že třikráte prosil Pána, aby ho zbavil toho ostnu. Světci, na př. Benedikt, Bernard, František z Assisi, Josef Kupertinský, ano i světice (na př. Anděla Fulginská) nebyli prosti této rány. Člověk se stydí sám před sebou, že jest tak tělesný a že tento prvek společný jemu s říší živočišnou se v jeho přirozenosti tak uplatňuje; nedá se utlumit, nedá se vytrhat, nedá se zapřít. Tělesná žádostivost není sice sama v sobě hříchem, ale od hříchu pochází a k hříchu vede. S jakou pánovitostí, bezohledností, drzostí se hlásí ta tělesná stránka! Nenajde se však ani jediná duše, jež nemusí volat s Pavlem: „Kdo mne osvobodí od těla smrti této?“ Najde se, ale jen jediná. Odpovídá-li apoštol na svou vlastní otázku: „Milost Pána našeho Ježíše Krista,“ platí i o Neposkvrněné: „Milost Kristova ji předem naprosto uchránila těch nedůstojných ponižujících zjevů a obtíží tělesnosti.“ Její duše byla jako studnice zapečetěná (Pís. 4, 4), jejíž klidnou hladinu nezvířil žádný protivný víchř pokušení. Tak klidně by byla plula i loďka našeho života, kdyby nebyl Adam hřešil. Oč nás připravil náš praotec, to vydobyl Marii svými zásluhami její Syn. My počati ve hříchu; náš život pochází z pramene poskvrněného, znečištěného, a stopy té nečistoty nese s sebou až do konce, až se vlije do moře věčnosti. Neposkvrněná však pochází ze zdroje veskrze čistého, a tak zůstala po celý život.

Prosta vši nezřízené žádostivosti, protože počata bez prvotného hříchu; to jest nejkrásnější květ vyrostlý z rajské půdy jejího Neposkvrněného Početí. Tělesná žádostivost, nejsilnější zbraň v ruce satana, zbraň, kterou si podrobuje a ve svém otroctví udržuje lidstvo, strašná moc, kterou lidstvo ovládá a do neřesti táhne, jakoby byla záruka jeho vlády nad námi, do níž nás zaprodal Adam. Té však nemohla být nikterak ani v nejmenším podrobena ta, jež byla z jeho moci naprosto vyňata; tou zbraní nemohl zasáhnout a zranit svou vítěznou Odpůrkyni. Leč Neposkvrněná na tom byla *lépe než sami prarodiče*. V prvním člověku byla žádostivost spoutána,² v Marii vůbec nebyla, byvši jako plevel i s kořenem *vytržena*. V Adamovi byla žádostivost jako oheň, který pod popelem doutnal, ale mohl vyšlehnout a skutečně vyšlehl; v Neposkvrněné byl žár žádostivosti nadobro uhašen,³ nezakusila a nemohla tedy nikdy zakusit ani nejmenšího nezřízeného hnutí, nepoznala nikdy tělesných obtíží, ani nejmenší tělesné pokušení nemělo k ní přístupu. Žila jak anděl, ale nebyla anděl, byla a jest dcera hříšné Evy jako my, kost z našich kostí, a to ji činí nám blízkou a drahou, naším ideálem a naší pomocnicí. V bojích se neutikáme k andělu, nýbrž k ní, aby její krása okouzlující nám zprotivila vše, co je nízké. Historik Ambros řekl kdysi: „Kdybych měl vychovávat mládež, musili by denně stát celou hodinu před obrazem Madonny a rozjímat o její andělské kráse.“ Jedna Madonna Raffaelova se nazývá Madonna del Granduca (Madonna velkovévodova), protože velkovévoda toskánský Ferdinand III. ji brával s sebou po všech svých cestách, a jiná Madonna téhož umělce se nazývá perla, protože tak ji nazýval španělský král Filip IV. („má perla“), jehož majetkem byla. „Když mělo kdysi křesťanství obrodit a uzdravit zvrhlý zpuchřelý svět, užilo k tomu především čarovné a neodolatelné moci a síly nejdokonalejší panenské čistoty . . . Z mo-

² O některých světcích se dočítáme v jejich životopisech, že po celý život tělesných pokušení nezakusili. Je-li tomu tak, pak by z toho plynulo, že zvláštní milostí Boží *de facto* nezakusili hnutí žádostivosti, ne však, že zakusit nemohli. Troud žádostivosti jen doutnal, ale nebyl nadobro uhašen (*fomes ligatus*). Zdali tak bylo a kterým se té milosti dostalo, nepatří do věrouky. Jen o sv. Josefu tak možno soudit skoro s určitostí — alespoň od chvíle, kdy neposkvrněnou snoubenku uvedl do svého domu. Důvod: z ohledu na nejsvětější bytosti, s nimiž pod jednou střechou přebýval.

³ *Fomes peccati in Maria exstinctus* (troud žádostivosti v Marii udušen).

čalu zvrhlosti moderní doby může nás zase pozvednout a zachránit jen nejvznešenější ztělesnění nedotčené panenské velebnosti. Čím byla Maria tehdejšímu světu, tím jest i naší době." Tak mluví protestant Förster.

V Bretagni, kde se divoké hordy Gallů udržely déle než jinde, nevěděli si misionáři rady, jak zjemnit jejich surové mravy a jak potlačit ohavné písně, zbytky to z pohanských dob. Tu přišli na myšlenku dát jim čisté písně opěvující nejčistší a Neposkvrněnou Pannu — a co se nepodařilo dlouholetým domluvám a důtklivým kázáním, to jako čarovným kouzlem provedly v krátkce mariánské zpěvy. Charakter lidu zušlechtěn tak, že dodnes jest příslovečná zbožnost bretoňského sedláka. Po dobytí Anglie založili Normané v Roueně společnost, jejímž cílem bylo oslavovat písněmi sv. Pannu. Členové se shromažďovali v předních chrámech rouenských, a podmínkou získání vypsáných cen bylo hájit Neposkvrněné Početí nebo alespoň вплést vhodně oslavu tohoto tajemství do písní a balad. Tyto zpěvy daly charakteristický ráz všemu obyvatelstvu Normanska. Dříve svými loupežnými zájezdy kolem břehů Španělska a Itálie až k Cařihradu postrachem celé Evropy („Ode vzteku normanského vysvobod' nás, Pane" — tehdejší invokace při pobožnostech lidu, jenž se ne bez příčiny strachoval jejich nelidského mučení a nebyl před nimi nikdy jist) stali se národem vážným, zbožným, rytířským. Svátek Neposkvrněného Početí byl tam zaveden v době, kdy o něm na západě skoro nevěděli (v 11. stol.; „svátek Normandie"), a slaven po sedm staletí oněmi mariánskými zpěvy. Obraz Panny Marie Rouenské zdobil všechna náměstí, studny, křižovatky. Když zuřila v Evropě „černá smrt", postavilo se město r. 1348 pod mocnou ochranu své Patronky, v katedrále zbudována překrásná votivní kaple k její cti, před překrásnou sochou Neposkvrněné z bílého mramoru zhotovenou a věncem bělostných růží korunovanou hořela ustavičně dnem i nocí zlatá masivní lampa, až ji v 16. století protestanté zhasli. Zhasli tím i v srdcích věřícího lidu lásku k nejčistší Panně? A dnes — pozbyla snad ta úcta mariánská svého čarovného vlivu a své moci na lidská srdce? I dnes by dokázala stejné divy jak tehdy, jen se přivinout celou duší k ní, k Neposkvrněné, jež jediná jest s to, aby duši povznášela k výšinám!

Osvobození sv. Panny ode vši tělesné žádostivosti souvisí též s jejím *neporušeným panenstvím*. Je přece očividno, že tato žádostivost jest namířena proti ctnosti andělské a že

dobývá hrad sv. čistoty. Tuto perlu ctností si musí většina vybojovat, jiní alespoň se zbraní v ruce chránit, zatím co o budově dokonalosti pracují, jako židé při stavbě obnoveného Jerusalema měli v jedné ruce stavivo a v druhé meč (Neh 4. 16). Panenství Mariino bylo však Bohu zasvěceno a to nejdokonaleji a v nejvyšším stupni, a mělo být posvěceno nejvznešenějším způsobem, totiž tím, že její tělo vyvoleno, aby bylo schránou Syna Božího. Každé sebe menší znesvěcení jejího panenství by bylo úhonou pro Syna Božího a vrhalo stín na toho, jehož v panenském lůně chovala. Sváděl-li ničema čistou dívku nebo řádnou manželku, dopouští se darebáctví, ale copak si z takové ničemnosti na jistých královských dvorech dělali! Sotva se však kdo někdy odvážil činit podobné návrhy královně. Je přece zřejmo, že to by bylo urážkou samého krále, a pokládala-li se v jiných případech věc za hotovou nevinnost, v tomto případě by byl viník pykal hlavou. Rozumíš, co chci říci? Dábel pokouší kde koho, ale k Matce svého Tvůrce se přiblížit nesměl.

Víme sice, že pokušení hříchem není, dokud nesvolíme, ale jsme si též vědomi, že i v nedobrovolném hnutí jest cosi ponižujícího a čisté duši trapného, a že čistota je tím dokonalejší, čím více prosta i těchto zjevů. Nadto by vítězství sv. Panny nad satanem nebylo úplné, kdyby nebyla prosta jeho vlivu v této věci. Dostalo se jí od Boha milosti, aby „přemohla *veskrze a nadobro* hřích“ (ex omni parte peccatum, Aug.). Toto slovo velkého učitele církevního vylučuje jak hřích tak vše, co jest následkem a průvodcem hříchu, tedy každé nezřízené hnutí. To učinilo Marii ideálem čistoty, svatého a neposkvrněného panenství. Svatá Panna panen — jméno tak krásné a obsahově tak hluboké, jímž věřící osvědčují a vyznávají své přesvědčení, že Maria byla anděl v lidském těle. Svatá Panna... ba v latině stačí říci jen „Panna“, tak jako řekneme „Bůh“ a nepřidáváme jméno, jak židé dělávali (Jehova), protože pravý Bůh jest jen jeden a kromě něho není jiného. Tak i Maria jest jediná panna veskrze neposkvrněná a čistá.

Z výsady, o níž jest řeč, plynou a s ní souvisí další dvě: Maria byla *prosta jakéhokoli pokušení*, nejen tělesného, a *jakéhokoli hříchu*.

Nejen tělesná, nýbrž jakákoli nezřízenost byla navždy a docela vyhoštěna z její duše, tedy i žádost očí a pýcha života. I to jest následek jejího Neposkvrněného Početí. Plevel se nemůže ujmout a vzkličít, je-li její kořen vytrhán. *Vnější*

pokoušení — ďábel a svět — se k ní sice přiblížit mohlo — jediná možnost, jež zbývá. Přiblížilo se? Její božský Syn se ďábelskému pokoušení podrobil — chtěl napravit chybu prvního člověka, jenž od satana pokoušen neobstál, a nám dát příklad i zasloužit sílu k boji. U sv. Panny však nebylo třeba, aby se takto se satanem utkala. Můžeme tudíž tvrdit s velkou pravděpodobností,⁴ že ďáblu nebylo od Nejvyššího dovoleno, aby ani zevnějším pokoušením neobtěžoval nikdy vyvolenou Matku Páně — z úcty k tomu, kterého zrodila.

B

Další květ v koruně Neposkvrněné Panny: zvláštní milostí Boží byla *prosta všeho hříchu osobního a utvrzena v milosti*.

Začněme s posledním. Být v milosti utvrzen, to jest výsada, již se nedostalo nikomu na světě,⁵ ani prarodičům, když vyšli čisti z rukou Tvůrce, ani andělům před zkouškou. Jen vyvolení v nebi jsou navždy utvrzeni v dobrém. Co znamená být utvrzen v milosti? Milost posvěcující spojuje člověka (a anděla) s Bohem a dává mu nárok na věčnou blaženost, a sice od chvíle, kdy mu byla vlita — buď při stvoření jako andělům a prvnímu člověku, nebo při křtu sv. jako nám. Toto pouto pojící nás s Bohem není však tak pevné, aby se nemohlo nikdy přetrhnout. Dopustíš se těžkého hříchu, a milost s celým komonstvem darů ji provázejících jest ztracena.

To byl pelagiánský a semipelagiánský blud, že člověk je s to vlastní silou se uchránit každého hříchu nebo alespoň si plně zasloužit vytrvání až do konce. Nic ti nezaručí, že neklesneš! Byť bys byl svatý jako Alfons a vedl kající život přísnější než Růžena Limanská a vykonal pro Boha víc než František Xaverský a byl moudřejší nad Šalomouna a Spasiteli milejší než Petr v jeho škole vychovávaný, nemůžeš nikdy říci: „Jsem bezpečný.“ Praví-li o sobě apoštol, jenž byl tak mimořádnými dary omilostněn (2 Kor 12) a nazván od Pána nádobou vyvolenou, že nemá věčnou spásu zajištěnou (1 Kor 9. 27), což teprve my? Pád Petrův, Davidův a

⁴ „Sententia probabilis.“

⁵ Domnívají-li se někteří bohoslovci, že se jí přece dostalo některým omilostněným světcům, na př. Janu Křtiteli, je to jen domněnka, již jest dovoleno se držet, ale nezvratně dokázána není. O apoštolích by nadto platila ne pro celý život, nýbrž teprv od seslání Ducha sv.

jíných jest nám poučením a výstrahou. Ani mučedníci nejsou utvrzení v milosti. Za vandalského pronásledování byl zástup mučedníků po krutých mukách propuštěn na svobodu s vyřezanými jazyky, a ti všichni mluvili; někteří Otcové je znali a jsou svědky toho zázraku. Zároveň nám však sdělují smutnou zprávu, že někteří z nich se provinili těžkým hříchem proti sv. čistotě, a pozbyli tohoto zázračného daru řeči. Stáří ti není zárukou, dlouhá léta ztrávená ve ctnosti tě nechrání. „S bázní a třesením o své spáse pracujte“ (Fil 2. 12).

Jen jediná bytost byla od první chvíle svého života v milosti utvrzena; nemohla pozbyt Božího přátelství, nemohla přijít o Boha, nemohlo se přetrhnout pouto, jež ji s Bohem pojilo. Jen ona měla nebe zajištěné. Vyvolená za Matku Nejvyššího, tedy k věčnému spojení s ním, a Boží prozřetelnost musila sama pečovat o to, aby nebylo zmařeno, co s ní obmyslel a k čemu ji předurčil.

Při stavbě severoamerické pacifické (tichooceánské) dráhy, vedoucí napříč státem Arizonou, sbíral jakýsi černošský dělník dříví; přijde ke skupině kmenů, chce ulomit větev, a vidí ze stromu sršet jiskry. Přihlédne blíž — celý kmen jest z kamene! Objevil les zkamenělých stromů. V dobách předhistorických, před tisíci či snad miliony let, byl les pohlcen zemí a zalit mořem. Pod mořským dnem za tlaku mnoha tisíc atmosfér proníkala kyselina křemičitá tkáň zaplavených stromů, a celý les předhistorických konifer a topolů se proměnil v achát — stromy až 100 m vysoké celé z achátu! Po milionech let se povrch země zase zvedl — více než o tisíc metrů — a les se z hlubin dostal zase na vzduch. Poražené kmeny tvoří achátové mosty přes rokle a propasti na území rozsahu 370 qkm, nikoli tam, kde vyrostly, nýbrž celé km dál, kam je voda a různé geologické převraty zanesly. Pomocí diamantového prášku se nyní předpotopní velikáni mající až 2 m v průměru řezou. Taková achátová deska prý skýtá pohled pohádkový.

Rostoucí strom — obraz duše v milosti. Ale může být vyvrácen, může zahynout, shnít, a shnije jistě, bude-li od kořene oddělen — obraz duše, jež milostí (žívota) pozbyla. Achátový strom — kde možnost hniloby vyloučena — obraz duše utvrzené v milosti v nebeské vlasti. Tam „pracovala“ příroda celá tisíciletí, duše o své dokonalosti musí pracovat léta — někdy více, někdy méně, až do chvíle, kdy je Pánem odvolána a ztráta milosti navždy znemožněna. Neposkvrně-

ná byla v milosti utvrzena od počátku, bez vlastního přičinění, pouhým darem a výsadou Nejvyššího.⁶

Avšak Neposkvrněné se dostalo daleko více než utvrzení v milosti. Tato výsada nevylučuje totiž každý, i lehký hřích, nýbrž jen těžký.⁷ Maria však byla obdařena neskonale větším privilegiem, totiž naprostou *bezhříšností*. Slyš o tom slova církevního sněmu tridentského: „Kdo by řekl, že člověk může po celý život se uchránit každého, i lehkého hříchu, bez zvláštní výsady Boží, jíž se podle učení církve dostalo *jedině nejbl. Panně*, budiž vyloučen“ (z církve; Can. 23 de just.). Sněm opakuje jinými slovy výrok sv. Augustina: „Z ohledu na čest Pána našeho nechci, by byla vůbec činěna zmínka o nejbl. Panně, když jest řeč o hříchu.“

Historie zná přemnohé muže naduté pýchou, kteří by bezmála mluvili jako umírající Pombal: „Jako člověk jsem v lecčems pochybil, jako ministr nikoli“, t. j. hříchu jsem se sice ve svém soukromém životě tu a tam dopustil, ale co jsem konal veřejně v řízení státu, bylo veskrze bez chyby. Tak mluví člověk, jenž se neštítel prostředků, jež by činily čest lecjakému banditovi! Přece však neřekl: „Nikdy jsem nezhřešil“ — věděl, že by ho prohlásili za blázna. Pokud jsem měl příležitost studovat filosofii a literaturu, není mi známo, že by někdo z těch lidí kdy o sobě řekl, že se nikdy hříchu nedopustil, ani že by to o jiném tvrdil, třeba že si dovedou vzájemně podkuřovat. Víme to všichni: být člověkem znamená být hříšníkem. Jen Kristus mohl o sobě říci: „Kdo z vás mne bude vinit z hříchu?“ (Jan 8. 46) On bez hříchu,

⁶ Věřící mají někdy nesprávný názor o zásluhách sv. Panny. Slyšíce stále o darech, jichž se jí dostalo, soudí, že tudíž věčné blaženosti se jí též dostalo docela zadarmo. Právě tak soudí, když se dovídají, že byla prosta všeho pokušení. Odkazujeme na předešlou kapitolu, kde jest řeč o jejích zásluhách. Jest sice pravda, že každý vítězný boj s pokušením jest zásluha a znamená tedy rozmnožení naší věčné blaženosti. Ale boj se žádostivostí není *jediná* cesta k nabytí zásluh — sic bychom nemohli ani mluvit o zásluhách Kristových. Jsou ještě jiné krásnější cesty k nebi než cesta neustálého bojování s tělesností. *Kterou* cestou koho Pán vede, jest tajemství jeho nevyzpytatelné prozřetelnosti. Úkony lásky neb odevzdanosti do jeho vůle, utrpení odevzdaně snášené, přijímání sv. svátostí atd.: to vše jsou prostředky k nabytí zásluh a rozmnožení odměny v nebesích.

⁷ Dostalo-li se tedy některému světcí utvrzení v milosti, na př. snad sv. Josefovi nebo jiným svrchu jmenovaným, není tím řečeno, že se nedopustili nížádného hříchu, nýbrž jen těžkých hříchů.

a Maria spolu s ním.⁸ Jako krásná duha jest lemována vedlejší, slabší sice, ale také krásnou v temných mracích, tak jest Maria krásným odleskem toho, jehož nikdo nemohl ze hříchu vinit.

Tato trojí výsada (prostota vši tělesné žádostivosti, všeho pokušení a všeho hříchu) má týž důvod — vyvolení svaté Panny za Matku Boží — a tentýž kořen: její Neposkvrněné Početí. Protože byla prosta dědičného hříchu, byla prosta i jeho následků (jež spolu s ním přecházejí na nás), pokud obsahují mravní nedokonalost.⁹ Byla-li její vůle prosta náklonnosti k zlému, pak jí bylo snadno udržet se bez hříchu.¹⁰ Takto vyzbrojena vstoupila do slzavého údolí: bez prvotné viny, bez vyjmenovaných jejích následků, plná milosti posvěcující i veškerého jejího komonstva, t. j. vlitých ctností a darů Ducha sv., nadto provázena mimořádnými milostmi pomáhajícími. To vše nazývají theologové *prvním posvěcením* Mariiným. Tato bezhříšnost byla na věky zajištěna jejím *druhým posvěcením*, když totiž Duch sv. ji zastínil při vtělení Syna Božího.

Neposkvrněná, ideál nejvznešenější neporušené andělské

⁸ Jest ovšem rozdíl mezi Marií a Ježíšem. U Syna Božího byl hřích metafysicky nemožný pro spojení lidské přirozenosti s božskou osobou (*unio hypostatica, humanitas instrumentum conjunctum divinitatis quae per illam agebat, Christus comprehensor* jako vyvolení v nebi). Jaká nemožnost byla u Marie? Morální či fysická (*propter denegationem concursus ad actum peccaminosum, si opus esset*)? Nikoli patření na tvář Boží, nýbrž nespočetné pomáhající milosti zabezpečovaly její bezhříšnost. Viz níže.

⁹ Nejbl. Panna nebyla prosta *všech* následků dědičné viny. Mimopřirozené dary, jejichž nepřítomnost nebyla v mravním ohledu ponižující, t. j. nebyla na ujmu její svatosti, jí Tvůrce neudělil, na př. aby byla prosta bolesti a smrti jako prarodiče před hříchem. Jako vůle nepodléhala pochybení, tak její rozum byl prost omylů; netvrdíme však, že všechno věděla ani že měla užívání rozumu již od prvního okamžiku svého života jako její božský Syn; viz str. 210.

¹⁰ K tomu musila však přistoupit *zvláštní* pomáhající milost, jež zajistila ochranu před pádem do hříchu. První člověk byl taktéž obdařen vůlí nakloněnou k dobrému, a přece klesl.

„První člověk nehřešiti mohl, nechtěl bohužel:

my jsme lidé hříšní všichni; nový hřešit neuměl“

praví o Adamovi a Kristu středověká sekvence. Tyto zvláštní milosti pomáhající, jež byly jedinečnou výsadou Matky Boží a jichž se jinému nedostalo, jsou bezprostřední příčinou její bezhříšnosti a nezbytnou její podmínkou.

čistoty, tím, že hříchu a pokušení vůbec nepoznala. To jest výsada, které se můžeme jen obdivovat, o níž však platí: „Tento šperk vyhradil Kristus jenom své Rodičce.“ Nám nezbývá jít k nebi leč cestou boje. Nicméně jest možno a zároveň naší povinností, přiblížit se tomuto ideálu neposkvrněné čistoty, a to konáme, když svědomitě bojujeme a Nejčistší uctíváme. Úcta mariánská činí duši andělskou, a tato vlastnost jest jí společná s úctou eucharistickou. Jak rosa na duši rozpálenou vášní, tak působí časté přijímání nejsv. Svátosti spolu s vroucí úctou k Neposkvrněné — není mocnějšího prostředku, není účinnějšího léku duším zmítaným pokušením tělesným nad tento dvojí. Sv. Vincenc Ferrerský, sv. Magdalena de Pazzis, bl. Konradin de Brescia spěchali v bojích o ctnost andělskou vždy k sv. Panně panen, a vždy unikli nástrahám i pádu. Poslední jmenovaný světec jednou zemdlen a blízký pádu vzývá opět svou nebeskou pomocnicí, a tu chvíli zbaven na vždy všeho pokušení. Když r. 1814 spojenecká vojska vtáhla do Paříže, nastala v klášteře sester Navštívení Panny Marie panika, z bázně nikoli před děly, nýbrž před věcmi daleko horšími. Chovanky nebylo již možno poslat domů. Co dělat? Nebylo jiného východiska leč svěřit se docela ochraně nebeské Královny. Celý konvent se shromáždil před sochou Panny Marie Ochránkyně a tam trval na modlitbách. Několik kulí a bomb vniklo do kláštera a poškodily zdi — dodnes se tam na památku uchovávají — ale žádný voják nepřekročil práh kláštera. Pěkný to obraz ochrany, již skýtá nebeská Pomocnice v boji proti horšímu nepříteli, jenž ohrožuje tutéž ctnost v duších věřícího lidu den co den!

Nemohli bychom na tuto úvahu navázat exerciční rozjímání o hříchu? Nevrhá to, co jsme právě slyšeli, mocné světlo na ohavnost hříchu? Hřích andělů, hřích prarodičů, následky obou, hřích Jidášův, to jsou pravdy z exercicií známé, a mají za účel ukázat, jak ohavný jest hřích, a vzbudit v duši odpor k němu. Nyní slyšíme, s jakou péčí chránil Všemohoucí vyvolenou Matku svého Syna nejen hříchu, nýbrž i každého jeho stínu.

Hřích . . . Studuj dějiny! Toto studium má též své půvaby, jenže bohužel někdy naplní duši smutkem, což se nestane při studiu přírodních věd. Odkud ten smutek? Když se dočítáš o smutných zjevech: hubící války, vykořisťování poddaných, rozbroje, sekty . . . Kdo zavinil tyto truchlivé zjevy, nad nimiž srdce krvácí? Zničené životy, zničené štěstí rodin

i národů, zkáza drahocenných duší, hrozná bída mravní i hmotná? Hledej vinníka, a najdeš vždy téhož: hřích —

Jeden jediný obrázek: Jindřich VIII. Nechtěl obětovat a přemoci tělesnou vášeň, jeho „vyvolená“ nechtěla obětovat ctižádost („stát se královnou“), a následek této dvojí vášně? Celá Anglie odtržena od jednoty s církví a propadla protestantství, miliony duší do dnes připravovány o nebe, tisícové věrných Kristových umírali ve strašných mukách na popravišti nebo umírali hlady a zimou v hrozných žalářích, statisíce katolíků oloupeno o všechno jmění, kláštery zrušeny a chudí, kteří v nich našli výživu, měli na vybranou buď umřít hlady nebo se stát lupiči (země se jimi pak hemžila) atd. atd. Následek jediného hříchu, jediné vášně: nezřízené sebelásky, egoismu. „Ať zahyne celý národ, časně i věčně, jen když já ukojím svou smyslnost . . . a jen když já budu královnou.“

Studovat dějiny znamená mnohdy kráčet po stopách zlého činu, po stopách hříchu. Zpytuj mnohý zlomený život, zmařenou existenci, zničenou a rozervanou rodinu, a najdeš téhož vinníka: hřích — jehož zhoubu mnohdy nutno zakoušet až do třetího a čtvrtého pokolení. Odstraň ze světa hřích, a jest na zemi ráj!

Jak si počíná vychovatel, aby dítě něčemu odvykl? Kdož by to nevěděl! Hledí vzbudit odpor k dotyčné věci! Jen si všimni, jakými gesty a slovy odvádí maminka maličkého od věci nebezpečné, anebo jak ho chce odnaučit nepěknému slovu nebo jednání. Jak odvrátit dospělou mládež od věci ohavné, jež podle apoštola nemá být mezi „svatými“ (věřícími) ani jmenována (Ef 5. 3), kterou však moderní literatura obléká ve zlatoháv? Jak jsou tím brzo docela zvrácené a zmatené pojmy v mladé duši! Jaký div, že řekne: „Hřích je krásný“, a druhý poopraví: „To není hřích — to jsou červenky života.“ Pak ovšem platí za nevinnost věc, kterou nejvyšší Zákonodárce zakazuje pod trestem věčného zavržení.

Jak odvrátit? Přesvědčit jinocha a dívku, že věc jest ohavnost — a zase nepřesvědčím slovem, nýbrž vzorem. „Pohled na Neposkvrněnou, jak ji Pán chránil i nejmenší úhony; ani stín na ní nesměl padnout, a to ji činí tak krásnou.“ Za Marií! Pryč od toho, co by tě učinilo jí nepodobným! Dovolila by si to neb ono sv. Panna? Vzala by na sebe tento šat? . . .

Vidíš, že tato věc jest jen negativní stránka, nebo chceš-li záporný pól toho, o čem už byla řeč (str. 224 nn). Tam bylo řečeno: „Za ní, v jejích šlépějích.“ Zde: „Pryč od toho, čeho

ona vzdálena a co od ní vzdaluje." To jest další osvětlení výchovného, mravního a sociálního významu úcty k nejčistší Panně. Nezapředne snadno do močálu ten, jemuž se bahno protiví.

„O tajemství přeslavné Panny a Matky Boží, úctě věřícího lidu nejvznešenějším a úvaze nejlibeznějším, rozjímáme dnes. Vpravdě slavný jest tento den, jenž nám přináší červánky slunného světla, hlásaje nám Početí Matky Boží. Pozvedněme tedy veškeru vroucnost své zbožnosti, vynaložme všechny své schopnosti, a vším rozmachem svého rozumu vznesme se k ní, jež sladkostí a zářivostí svou všecky myslí zbožné rozněcuje, roznícené osvěcuje, osvícené posiluje, aby dovedly, mohly a chtěly kráčet ve šlépějích jejího Syna. Onať jest zajisté v duchovním ohledu jako slunko vycházející světu (Sir 26. 21).

Rozjímejme tudíž v jejím Početí především o svatosti, kterou se stkvěla. Vpravdě sám věčný Bůh, jenž podivuhodnou moudrostí svou všechno stvořil, požehnanou Matku svou takovou učinil a posvětil v čase, jakou svatostí ji obmyslil při jejím vyvolení ve věčnosti. Takovou Matku jak vznešeností přirozených darů tak dokonalostí (nadpřirozených) milostí vytvořil, jaká se slušela jeho přeslavné velebnosti. V ní a z ní chtěl na sebe totiž vzít tělo, jež by s ním bylo na věky spojeno v jednotě osoby; z ní měla vyjít cena osvobození, ospravedlnění a oblažení pokolení lidského.

První posvěcení, jehož se Marii dostalo, odstranilo (na vždy) od sv. Panny vše, co by ji svádělo k hříchu, jakákoli tělesná hnutí, jež jako háďata v lidském těle se plíží. Toto první posvěcení bylo tak mocné, že i na jiné se rozlévalo. Podle sv. Bonaventury byla totiž Maria Panna překrásná, a přec nemohl na ni nikdo pohledět leč okem čistým. Důvod byl ten, že moc její svatosti a čistoty v každém, kdo na ni pohlédl, utlumila všecku tělesnost. Této výsady se dostalo sv. Panně přede všemi svatými a pannami. Jejich svatost nehasila v jiných žádostivost ani se na jiné nevylévala . . .“ (Bernardin Sien. De Im. Conc.)

XVIII. ZA IDEÁLEM!

Ji jsem si zamiloval a vyhledával od mladosti své. (Md 8. 2)

A

Atlantis — neslyšel jsi o této báječné zemi mezi Evropou a Amerikou? Jméno Atlantického oceánu ukazuje, kde se prostírala tato pevnina, o níž jako o tajemné zemi mluví staří Řekové (Plato, Aristoteles, Kritias). Diodor sděluje, že Feníčané byli jednou na Atlantickém oceáně zahnáni na překrásný ostrov, s něhož se dostali na pevnou zemi (pravděpodobně do Ameriky). V Karthagu, fenické kolonii, stihl trest smrti každého, kdo by se chtěl plavit „za sloupy Herkulovy“ (dnešní Gibraltar); báliť se, že by se otroci zmocnili lodí a odpluli, továrny by byly bez dělníků. Sami chovali tu cestu v tajnosti, aby se tam mohli uchýlit, kdyby snad byli neštěstím z vlasti vyhnáni.

Kam se poděla ona tajemná země? Zmizela ve vlnách oceánu... Plato vypravuje, že jeho děd Solon to zvěděl od egyptských kněží; 9000 let před Kristem se tak prý stalo.

Pěkná báje — kdo by jí však přikládal víry? Ale v minulém století objeveny různé prastaré památky ve střední Americe, památky po národech jednak vymřelých, jednak vyhubených od přistěhovalých Španělů neblahé paměti, a ty vnesly trochu světla do atlantské báje. Le Plongeon našel v Mexiku rukopis asi z r. 1500 před Kristem (z doby Mayů, ještě před Azteky), a ten líčí zkázu, jež postihla Atlantidu, prý 8060 let před jeho napsáním, tedy asi 9500 let před Kristem. Jest ona země do moře propadlá opravdu jen báje?

Geologie přispěchala na pomoc našemu bádání a konstatovala: „Nikoli, není to báje. Atlantis existovala, odtamtud se rozšířili ssavci do všech kontinentů. Atlantis jest ráj našeho dnešního zvířectva a rostlinstva. Tam zvedaly palmy své hrdé koruny k nebi, tam kvetly orchideje a lítali motýli. Atlantis byla ohniskem vší kultury.“ Na dně oceánu objeveny horské hřebeny, údolí, hory, a jak výzkumy přesvědčují, byly kdysi nad vodou, na vzduchu!

A nejen to, geologie nám sděluje věci ještě zajímavější. Atlantis se pomalu zase zvedá z vln oceánu! Snad se jednou lidstvo dočká jejího znovuzrození, a pak vynese nad hladinu takové archeologické poklady, že celý svět bude žasnout. Golfský proud pak bude jinak usměrněn, z Mexického zá-

livu půjde přímo do Evropy bez okliky na sever, čímž nastane značné oteplení, a půda starého světa bude pak až ke Skandinávii porostlá palmami, citrovníky, fíky, pomoranči, vinicemi, olivami . . .

Tak si vypravovali staří, tak tvrdí moderní vědecké bádání. Snad . . . jistoty naprosté ovšem nemáme. Nezáleží nám na oné tajemné zemi, kterou někteří pokládají za biblický ráj. Ať jest na tomto vypravování pravdy cokoli — docela bez podkladu rozhodně není — my vidíme ve zkáze a v touženém znovuzrození Atlantidy překrásný obraz toho, čím byla a čím je lidstvu Neposkvrněná.

Zašlé, zapadlé dny rajského blaha a raské krásy, zmizelé slunko Božího přátelství, ztracená důstojnost, svatost a velikost, kterou člověku Tvůrce při stvoření do vínku dal, aby jako vzácný odkaz ji odevzdal svým synům.

Docela bez chyby, dokonale a krásný vyšel z rukou Tvůrce první člověk, čistá a svatá i jeho společnice. Čím měla být Eva všemu lidstvu? Vzorem ctností a dokonalostí; ve své pramatce měli mít všichni její synové po všechny věky nejdokonalejší příklad, jehož by vždycky následovali. Pak by Eva byla v nejušlechtilejším smysle naší pramatkou. (Viz str. 104 n.) Být prostřednicí nejen časného, nýbrž i věčného života — nejkrásnější a nejčestnější poslání vůči synům. Eva stvořena k obrazu a podobenství Božímu, její dívky se měly podle vůle Boží vzdělávat podle obrazu a k podobenství jejímu.

Pramatka nedostála tomuto vznešenému úkolu a nestala se lidstvu, čím měla. Zhřešila, nepodržela obraz jí od Tvůrce vtisknutý, a tím přišla i o možnost být svým synům příkladem. Jedním slovem, učinila se neschopnou vyplnit své velké poslání, a tím se připravila o vznešené místo, které jí Stvořitel v lidském pokolení vykázal. Překrásně tu myšlenku rozvádí sv. Bernard: „ . . . vy, kteří jste všecko lidstvo zplodili, tak jste spolu též všechny zahubili, a co nejsmutnější, dříve jste nás zahubili než zplodili . . . ” Jinde praví týž světec: „Nikoli vám, nýbrž Marii vděčíme za všecko.“

Božská Slitovnost však nechtěla, aby lidstvo tápalo životem nemajíc vzoru, nemajíc matky, jež by mu zářila příkladem na cestě k nebi. Když první obraz krásy, svatosti a ctnosti byl ďábelskou zlobou a lidskou vinou zničen, nezbývalo, leč dát člověku nový obraz, nový vzor, novou pramatku, jež by lidstvu byla, čím mu být měla a mohla (a svou vinou není) pramáti první. Nejvyšší musil stvořit bytost, ve

které by obnovil člověka k svému obrazu, bytost, v níž by vzkřísil onu krásu zašlou a ztracenou v ráji.

Více slov netřeba. Chápeš již, kdo byla ta, v níž Bůh *původní krásu obnovil a skrze niž chtěl obnovit k svému obrazu zbloudilého člověka*. Bez poskvrny počatá . . . Ona jediná, docela čistá, krásná, neposkvrněná, nedotčená dědičnou vinou ani jejími smutnými následky. V ní dal Bůh lidstvu druhý vzor, tentokráte trvalý a nepomíjející vzor dokonalosti a ideál krásy. V Neposkvrněné nám ukázal: „Tak jsem člověk chtěl mít, tak měl a mohl podle mé vůle vypadat. V *Neposkvrněné* vidíš, co dokáže vytvořit milost, když se jí nečiní překážek.“ Chtěl-li dát Tvůrce člověku nedostižný vzor, co jiného mohlo z rukou nebeského umělce vyjít, leč dílo veskrze krásné, dílo, nad jehož dokonalosti žasnou sami andělé? Neposkvrněná, bez hříchu jako první člověk, ale obdařená milostmi neskonale většími. Nebeský umělec tentokráte své první dílo překonal; nejen že Marii ztracenou krásu vrátil, nýbrž učinil ji daleko krásnější. Lazaristé Huc a Gabet přišli na svých misijních cestách po Číně do mimořádně pěkného a výstavného města — ve špinavé „říši středu“ opravdu vzácná výjimka. Na svůj dotaz dostali odpověď, že nedávno bylo celé město zničeno požárem. Místo něho povstalo z trosek nové, výstavnější, jež předstihlo původní. Stává se tak častěji, zničí-li živelní pohroma město do základů. Podobně jednal s lidstvem Pán; ne však jako lidští stavitelé, kteří musí napřed odstranit vše, co z bývalého města zůstalo, a zbrusu nové vystavět. Nikoli, ale jako fénix, báječný pták starých, jenž z vlastního popela povstává k novému žití, tak působením oživujícího Ducha Božího povstalo lidstvo ze smrti k životu. Nebylo nahrazeno novým, nýbrž mrtvé oživeno; shnilý kmen nebyl vyfat, aby ustoupil novému, nýbrž zbylému v zemi pařezu vlita nová životní síla (str. 95) a to skrze Marii. V Neposkvrněné se vrátily šťastné dny rajske, skrze Neposkvrněnou bylo lidstvo oživeno, v Neposkvrněné vráceno lidstvu vše, čeho pozbylo v Evě a skrze Evu, a nejen vráceno, nýbrž mnohonásobně nahrazeno. Lidstvo dostalo daleko více skrze Marii než ztratilo skrze Evu, a vstává ze ssutin v jistém smysle daleko bohatší než bylo před pohromou.

V jistém smysle . . . V tom smysle, v němž nutno pojímat slova připisovaná sv. Augustinu: „Ó šťastné viny, jež nám zasloužila takového a tak mocného Vykupitele!“ nebo napodobujícího jej supp. Bonav.: „Ó šťastné temnoty a šťastné

noci, jež takovou hvězdou zasloužila být ozařována! Věčně chci zůstat na tomto moři, aby mi vždy svítila tato hvězda." (Speculum B. M. V. a Conrado Saxoniensi.)

Nejnádhernější chrám v Buenos Aires podle svědectví cestovatelů jest chrám sv. Felicity. Každý návštěvník jest přímo uchvácen jeho krásou. Otaž se průvodce, a bude ti ochotně vypravovat: „V sousední vile žila před lety šťastně zámožná rodina, jediná dcera šťastně provdaná, ale po narození prvního dítěte jí manžel zemřel. O mladičkou vdovu se ucházeli dva, jeden ji ze žárlivosti zastřelil. Její otec, jako mnozí jiní, hledal útěchu ve sv. víře, a jednak na smír za spáchaný zločin, jednak na památku zesnulé vystavěl na svém pozemku nádherný chrám a zasvětil jej křesťní patronce zavražděné paní." Ne, že bychom zločin schvalovali: pouze v jistém smysle se může říci: „Šťastná vina..." a v tom smysle mluví i církve ve chvalozpěvu Exultet na Bílou sobotu. „Bůh usoudil za lepší zlo dopustit a v dobré je obrátit, než vůbec všechno zlo předem zamezit." (Aug. Enchir.)

Čím větší tma, tím jasnější záře hvězd; démant fosforeskuje jen v temnotách, a krása Neposkvrněné vyniká tím více, čím mocněji se odráží od temného pozadí. Tím schopnější jest být ideálem lidstva a tím spíše poutá k sobě zraky všech, čím větší jest nemožnost dopracovat se vlastními silami k čistotě srdce a čím beznadějněji hledá lidský duch leknínový květ na hladině bahnité tůně, v níž lidstvo žije. Profesor bohosloví Engelbert Krebs vypravuje, že se před lety sešel v Římě s Němcem, bývalým protestantem, nyní bezvěrcem. Vracel se právě z Malé Asie — muž znalý světa, jenž procestoval snad půl zeměkoule. Procházeli se spolu na tichém náměstí della Sagrestia, nedaleko cypřišů a eukalyptů německého svatého pole (Campo santo). Pojednou ho společník osloví: „Kdybych mohl věřit, rozhodl bych se pro katolickou víru; víte proč? K vůli dogmatu o Neposkvrněném Početí!" Kněz ovšem nemálo užasl nad tímto nenadálým projevem z úst člověka bez víry. Věcho se nadál, jen toho projevu ne — z úst člověka vyrostlého mimo církve! Ten však pokračoval: „Jestliže hlásá církve svými dogmaty pravdu, pak se tímto článkem víry od ní dovídáme, že existovala a existuje v lidstvu alespoň jedna duše, jež nejsou Bůh jako Kristus, co pouhý člověk nebyla nikdy dotčena hříchem. Viděl jsem velký kus světa, poznal jsem zátoku mravní špíny v lidstvu rozlitou... Co potřebujeme,

jest právě tato duše, tato jediná duše, která ani nejmenší krůpějí tohoto kalu a zátopy nebyla potřísněna, duše této Neposkvrněné, k níž bychom mohli hledět jako k ideálu lidské duše v její neporušené čistotě a svatosti. Abychom byli lidmi (rozuměj: nežili jako zvířátka), potřebujeme Immakulatu, Neposkvrněnou, v níž věřiti jest dáno vám — vám katolíkům . . ." (Dogma u. Leben, I. 487 nn.)

Žel, že nemají všichni ani tolik ideálního pojmání, co tento člověk vši víry prostý. S jakými lidmi se dnes namnoze setkáváme? Vyšších aspirací nemají, jsou spokojeni, ukojí-li tělesné potřeby, měří cenu člověka i cenu života podle toho, mnoho-li vynáší („jaké tam budu mít příjmy?“) a oceňují věci jen podle toho, co se z nich dá vytlouci. Slyš na př. vypravování kteréhos turisty.

„Mississipi, v řeči Indiánů ‚Otec vod‘ . . . Temné lesy po obou březích, neunavují však fádní jednotvárností, naopak poskytují nejživější a nejrozmantější panorama . . . Tu se pnou k nebi stromy takové výše, že bys jich ve starém světě marně hledal, tam zase malebná skupina vrb docela u břehu sklání své proutě až k hladině, jakoby chtěly svým stínem chránit před úpalem rybky hrající si ve vodách, onde zas ústí do veletoku řeka nebo říčka s křišťalově čistými vlnami, a konečně u St. Louis se naskytá taková rozmanitost obrazů, že oko neví, kam dříve pohlédnout. Stojím na palubě elegantně zařízeného parníku, opřen o kraj hledím na tu nádhernou krásu Boží přírody, a za mnou sedí na lavici několik Američanů, v ruce noviny a studují kursy, zda jdou vzhůru či dolů, a nejúchvatnější scenerie míjejí beze všeho zájmu. Mají jen úsměšek pro Evropana, nadšeného touto nevídanou krásou, a jeví zájem o ty lesy na březích jen potud, pokud jejich stromové bohatství poskytuje vyhlídku na vykořistění a zpeněžení.“ Takovým a jim podobným mluvit o sv. Panně, to jest jim řeč právě tak cizí a nesrozumitelná jako nám čínština. Právě tak, jako kdybys hovořil zhýralci o oběti vlastního života z lásky k trpícím nebo nečistému o vznešenosti ctnosti andělské.

Těm však, kteří v sobě neutloukli všechen vzlet, platí slovo jednoho moderního pohana (Götha): „Zvol si hrdinu, za nímž by ses dopracoval na vrchol Olympu.“ Chce říci, že každý, kdo chce něco velikého vykonat, potřebuje živoucí vzor, ideál, jež by se snažil seč síly stačí následovat a napodobit, v jehož šlépějích by krácel k vytčenému cíli. Co řečeno, platí zvláště o mravní dokonalosti. Čím to, že ve

Starém Zákoně, kde cesta dokonalosti byla vytčena do nejmenších podrobností, kde přidáno nad to i časné požehnání těm, kdo budou příkázání Hospodinova svědomitě zachovávat, nenajdeme přes to přese všechno takových svatých jako v Novém Zákoně? Že i nejdokonalejší mužové, jako byl na př. královský praotec sv. Panny, měli tolik nedokonalostí, že by dnes nikterak za svaté pokládání být nemohli? Chyběl jim živý vzor svatosti a ctnosti, a mrtvá literatura nedokázala z nich vytvořit dokonalé světce.

Řím . . . V době rozkvětu měl stejně jako Hellas ideální postavy a rodil muže jako byl Cincinnatus, jenž chud odešel od pluhu k nejvyššímu úřadu v republice a chudý se k pluhu zas vrátil, nebo Fabricius, jenž prohlásil vůči nepřátelskému králi jako náš jeden starý vlastenec: „Přislibuji si mně, vyhrožuj si mně, zrádcem já nebudu“, nebo Regulus, jenž plní dané slovo i nepříteli, třeba že ho to stojí život atd. V době úpadku Řím ideálů neměl; pak ale rodil Katiliny a jemu podobné, kteří byli vlasti neštěstím a zhoubou.

Dějiny vykazují sice nejednu ideální postavu. Co se však namnoze za ideály vyhlašuje a mládeži podává . . . na tom že by se vzdělala, aby dospěla „na vrchol Olympu“? V pařížském Pantheonu na př. chovají jako relikvii Voltaireovo srdce, a nápis ti hlásá: „Jeho srdce jest zde, jeho duch všude.“ Je to pravda? Žije jeho duch? Nežije! Existuje jen duch temna, jehož nástrojem spolu s nespočtými jinými Voltaire byl. Anebo čteš v novinách, že se slaví stoleté výročí narození nebo úmrtí toho a toho muže. Aby se svět dověděl, že nějaký muž toho jména kdysi žil, uspořádá se k jeho počtě nějaký večírek a v radiu nějaká přednáška, pojmenuje se po něm nějaká ulice, a druhého dne jde život svou cestou, a na oslavence si už nikdo nevzpomene, tím méně se pro něho kdo rozehřeje, nevyjímaje ani včerejšího slavnostního řečníka. Žádný z těch „velikánů“ nežije mezi námi. Mrtvé jest jejich tělo, mrtvý pro nás i jejich duch.

Maria jest však *živoucí ideál*. Toho důkazem jsou planoucí oči, jež vidím před sebou, kdykoli o ní mluvím, blahý úsměv, když na ni duše vzpomene, tisícové věřících v máji, tísňící se kol jejích oltářů, zástupy poutníků, spěchající k její milostné svatyni, nikoli jednou za sto let, nýbrž rok co rok, neděli co neděli, den co den, ne chladně, nýbrž s veškerým žářem milujících srdcí. Toho důkazem jsou voje těch, kteří její službě zasvěcení stojí pod jejím praporem s heslem „Věrní až do smrti“, toho důkazem jsou všechny oběti, při-

nášené z lásky k ní, od večerního Ave pětiletého dítky až k ustavičnému zasvěcení dospívající panny.

Jaký div? Udrží-li hocha v bouřích života vzpomínka na matku, jak o sobě dozrává Colping, vůdce pracující mládeže v Německu („Vzpomínka na matku mi byla hvězdou a držela mne v nebezpečné cizině, takže jsem se nedal nikdy svést“), vede-li hocha vzpomínka na snoubenku do vyšších sfér, jak nám o sobě sděluje slavný sochař italský Dupré, dokáže-li příklad jediné paní obrátit celou prohnitou společností, jak se dočítáme o paní Monriquezové a Maintenonové,¹ uvažme sami: jaký vliv asi má nebo mít může na mladou duši, toužící po kráse, nebeský ideál, jež vidí v Marii?

B

Krása sv. Panny . . . Sám Duch sv. ji vykreslil v Písmě. Když národ vyvolený slavil zlatou dobu svých dějin, píše Ša-

¹ Za doby náboženské vlažnosti přišla do Čech ze Španělska šlechtická dívka Monriquez de Lara a provdala se později za pana Vratislava z Pernštýna. Ze své vlasti zvyklá být horlivou katoličkou vypadala jako květ z cizích krajů. Jejím příkladem byly povzbuzovány i české katolické paní, sedmnáct šlechticů z nejvyšších rodů se dalo strhnout k horlivosti a apoštolskému působení. Veřejně se účastňovaly bohoslužeb, při průvodech šly vpředu, přijímaly často sv. svátosti, krášlily chrámy, vyšívaly paramenta, vyhledávaly domy bídy a dostaly se mnohdy tam, kam knězi byl přístup znemožněn. První, na něhož měla blahodárný vliv, byl její manžel, jenž se brzo stal kancléřem a svého vlivu užíval k tomu, aby slovem i příkladem pozvedal upadlou nábožnost. Šedesát let žila tato šlechtná a sličná dáma v Čechách, a jak změněná byla naše vlast, když umírala! Kdysi netečnost, teď urozené paní a dívky jí přinášely zlaté šperky a hedvábné šaty, aby toho užila k výzdobě chrámů nebo k charitativním účelům. — Paní Maintenonová se těžce probíjela životem a málem by byla snad zhynula hladu. Náhodou byla pozvána na královský dvůr, známý rozpustilým životem, aby byla vychovatelkou nemanželských dětí Ludvíka XIV. Stala se po smrti královny jeho manželkou, a příkladem čistého života způsobila naprostou změnu mravů. Jest neuvěřitelné, jaký vliv měla tato čistá duše (jež jinak měla chyby jako každý člověk) na tehdejší zchátralý život dvorské šlechty. Dovedla-li přivést na lepší cestu samého krále, není divu, že přišla najednou zbožnost „do módy.“ Byla to sice u mnohých jen povrchní zbožnost — za nástupce vládcova se to ukázalo — ale přece zamezeno mnoho hříchů a Pán Bůh nebyl v královském paláci za jejího života tak urážen.

lomoun svou velepíseň, v níž se snaží zachytit reflex krásy vyvolené Panny, a nedostává se mu slov. Hledá obrazy, hledí s Olivetské hory na Jerusalema, třpytící se v záři orientálního slunka, a volá: „Tys krásná jako Jerusalema, jako věž Davidova.“ Zírá v překrásné palestinské noci k hvězdné obloze, na níž se mihotají nesčetné roje hvězd, nebo k ránu z okna paláce k Olivové hoře, za kterou ranní červánky zlatí jasné nebe, a volá: „Kteráž jest to, jež kráčí jako vycházející červánky, krásná jak měsíc, zářivá jak slunce, mocná jako voj nebeského vojska (t. j. hvězd)?“ Ale ponejvíce v přírodě hledal obrazy, jimiž by vylíčil něhu, půvab a krásu naší Královny májové. Probíhá lučiny a háje, hory i údolí, pole a lesy, a vše mu tam mluví o kráse nebeské Kněžny. Už tři tisíce let tomu, a ještě dnes nenajdou věřící shromáždění kol trůnu Májové Královny půvabnějších obrazů nad ty, jež syn jejího královského praotce uložil ve Velepísni: lilie v údolí, lilie mezi trním, květ polní, vinice v Engaddi . . . a na konec, jakoby chtěl vše shrnout jedním slovem, vkládá všechen svůj údiv nad její krásou do jediného zvolání: „Všecka jsi krásná, a poskvrny na tobě není.“²

² Píseň Šalomounova jest alegorická báseň opěvující vzájemnou lásku snoubenců. — Že jest alegorická, patrně z toho, že pouhá milostná píseň by nebyla pojata mezi posvátné knihy. O tom byli přesvědčeni již staří rabíni. Pak ale nastává otázka: Koho znamená snoubenec a koho představuje snoubenka? Otcové a katoličtí exegeté praví: „Velepíseň líčí alegoricky spojení Syna Božího s člověčenstvem (s lidskou přirozeností, s níž se „zasnoubil“ v lůně sv. Panny), s církví (srovnej Zj 19. 7) a s omilostněnou duší (srov. podobenství o pannách Mt 25).“ Pak jest však samozřejmo, že výrazy vyjadřující krásu snoubenky a vroucnost její lásky (spojení) s královským snoubencem platí v první řadě (někdy dokonce výhradně) o Marii, protože a) v ní bylo spojení lidstva (lidské přirozenosti) s Kristem vykonáno, b) Maria jest nejkrásnější květ církve, případně matka a typus církve (Augustin), c) a zároveň jediná duše veskrze krásná a čistá, ze všech nejvíce omilostněná. Do jednotlivostí se pouštět nemůžeme (v tom se náhledy bohoslovců rozcházejí). Celkem však možno říci, že bezprostředně, ba skoro výhradně se vztahují na ni verše: 1, 12. 13. 15; 2, 2: „Jako lilie mezi trním, tak jest přítelkyně má mezi dcerami“ (t. j. Adamovými); 3, 1; 4, 7: „Všecka jsi krásná a poskvrny na tobě není“; verš 12: „Zahrada zamčená, studnice zapečetěná“; 6, 3. 8: „Jediná jest holubička moje, dokonalá moje, jediná vyvolená . . .“; verš 9: „Kteráž jest to, jež vystupuje jako vycházející červánky, krásná jako slunce . . .“ Nápadná jest podoba Velepísně se žalmem 44: „Král zatouží po kráse tvé, protože on jest *Hospodin Bůh*

Ve chválách královského pěvce pokračuje Sirach. Matka vtělené Moudrosti jest vyvýšena jako cedr na Libanu, jako květ růžový za dnů jarních a jako lilie nad vodami, jako balsám a jako myrha výborná vydala vůni líbeznou — vše chvály nám již odjinud známé.

Konečně umdlévá i jeho výmluvnost, odkládá péro, a Duch sv. maluje pak sám obraz vyvolené Panny. Když nestačí výmluvnost proroků, mluví o ní on tajemnou mluvou předobraznou. A pak přichází církev, již dáno porozumění tajemství Božích, ujímá se slova po Písmu, a doznává na konec: „Kterými chvalami bych tebe vyvyšovala, to já nevím.“ Přijdou sv. Otcové a pokoušejí se nám něco povědět o její kráse. „Zázrak nade všechny zázraky“ praví Germán a po něm Tom. Vill. (Ann. 1). „Ze všech zázraků zázrak největší“, přisvědčuje jim Jan Damašský. „Největší div světa“, tvrdí Efrém. „Zázrak, jenž v úžas uvádí celý svět“ dodává Petr Chrysolog. Neznámý autor praví: „Co mohu já nevýmluvný říci, kdyžtě, cokoli bych o tobě řekl, daleko za tvou důstojností všecka chvála zůstane! Nazvu-li tebe nebem, tys vyšší; jestliže matkou národů, tys vznešenější; jestliže obrazem Božím bych tebe nazval, jistě jsi (tohoto názvu) hodna;³ jestliže Paní andělů tebe jmenují, veskrze se jí osvědčuješ být.“

tvůj, jemuž klaněti se budou. Dcery Tyru (= pohanští národové) a všichni velmoži lidu tobě kořiti se budou... Pamětlivi budou jména tvého od pokolení do pokolení, a oslavovat tebe budou národové ustavičně, na věky věkův.“ Viz Scheeben, Dogm. III. § 274. „Triformis existit Christi sponsa: universalis-Ecclesia; particularis — anima devota; singularis — Virgo Deifera.“ (Dion. Carth., De praeconio et dig. M. 1. 33.)

³ „Si formam Dei, digna exsistis.“ Tento výrok vzatý z řeči mylně připisované sv. Augustinu (s. 208 in Append., de Ass. B. M. V. — forsitan Fulberti Carnotensis) uvádí jako slovo tohoto velikého učitele církevního často ve svých modlitbách k sv. Panně a ve svém spisku o pravé úctě k Marii Panně blah. Grignon z Montfortu. Při vší úctě k němu dovolujeme si podotknout: co znamená slovo „forma Dei“? Jest možno je brát ve smysle scholastické filosofie? Či znamená, že Maria jest vzor, podle něhož byl vytvořen trojjediný Bůh? Obojí jest nemožnost, nesmysl a tak nehorázný blud, že nikdy žádný bludař netvrdil nic podobného. Forma Dei podle tehdejšího způsobu mluvení a podle souvislosti nemůže znamenat nic jiného než *obraz*, zrcadlo, odlesk Nejvyššího. Zdá se, že světec v tom viděl něco víc, protože se pokaždé, kdykoli ten výrok uvádí, dovolává sv. Augustina, jakoby se bál, že mu bude církví škrtnut. Málo platné však sebe vzletnější slovo, kdyžtě do

Ideál . . . tak krásný, že umdlévá výmluvnost Otců, mají-li nám vyličit jeho krásu. „Snáze jest zář slunce a jeho výheň na plátně ztělesnit než o vznešenosti Marie Panny důstojně mluvit. Sluneční paprsky by se snad daly barvami zachytit, ale krásu Marie přesvaté nelze nikomu důstojně vyličit.“ (Jakub Sarug, Hymnus ke cti M. P.)

Maria, krásu tvou či jazyk vypoví?
Panenské čistoty vzor v světě obnoví
ztracené milosti.
Boha svou čistotou svábilas z říše hvězd,
v lůno své pojalas toho, jenž spása jest,
z kletby jenž vyprostí.

Slyš slova nadšeného oslavovatele jejího panenství, jehož řeči nadchly celé zástupy mladistvých duší k následování nejčistší Panny: „Vzorem svatého panenství v obraze vykresleným budiž vám život Mariin, v němž jako v zrcadle září lesk svaté čistoty a krása všech ctností. V ní máte příklad, jak máte žít, v ní jako ve vzoru vidíte, co jest vám opravit, čeho se varovat, co v duši pěstovat . . . Panna tělem, něho nemohu a nesmím vložit více než sv. víra připouští. Lépe by tedy bylo říci „obraz Boží“, protože to jest každému jasné a srozumitelné a netřeba dlouhého výkladu.

Totéž platí i o jiných názvech udělovaných sv. Panně. V poslední době se šíří název Spoluvykupitelka. Co znamená? Nic víc než to, že byla přidělena Kristu v díle vykoupení za *pomocníci*, a sice podřaděna Kristu, jako Eva byla pomocnice Adamova tím, že dílo zkázy připravila. Kristus jediné nás vykoupil, Maria Panna jen *připravila* dílo spásy a vykonání velkého tajemství na Golgotě asistovala, jak zvíme později. To a nic více nemůže znamenat název spoluvykupitelka. Proto raději trváme při názvu Pomocnice Vykupitele, poněvadž se tím alespoň vyhneme nedorozumění a netřeba tak obšírně slovo vysvětlovat. Do jakých malicherností může nevčasná horlivost o čest sv. Panny zajít, jsem viděl v kterémsi italské mariologii, kde se autor vášnivě pře se svým odpůrcem, že se nemá psát Cor-redentrice, nýbrž dohromady Corentrice (spolu-vykupitelka, spoluvykupitelka). Zlatou zásadou pro všechny ctitele a oslavovatele sv. Panny jest slovo sv. Bernarda v dopise ke kanovníkům Lyonským z r. 1140: „Nejbl. Panna jest ozdobena tolika výsadami a zahrnuta tolika milostmi, že nemá zapotřebí falešné (přehnané) pocty. Lidský jazyk sotva je s to, aby vyčerpал její skutečné přednosti.“

Podobně soudíme o „otroctví lásky“, jež se poslední dobou propaguje. Případá nám zvláštní: Pán při poslední večeři praví:

Panna duchem, nižádným stínem pokušení nedotčená. Nic vyzývavého v pohledu, nic příliš volného v řeči, nic nedosti cudného v skutku, takže zevnějšek sám byl výrazem nitra. Takovou nám ji evangelista vylíčil, . . . taková byla Maria, že její život byl školou a naukou všem. Vábí-li nás tedy tato andělská učitelka čistoty, zkusme její dílo, a kdožkoli si žádáš koruny, následuj jejího příkladu." (Ambrož, De virg. 2. 2; „tuto následujte, hanc imitami" De instit. virg.) V témž díle praví týž světec, nazýváje sv. Pannu lehkým obláčkem (Is 19. 1): „Lehkým byl ten obláček, protože odpuštění hříchů v lůně nosila, a jeho vláha smyla se země skvrnu dědičného bludu."

C

Tak závodí Otcové ve chvalách našeho ideálu a vzoru. „Pohled na Neposkvrněnou . . . O Adamovi praví Písmo: „Stvořil Bůh člověka k obrazu a podobnosti svému . . .“ O Marii platí: „V ní obnovil Bůh člověka k svému obrazu a bývalé kráse.“ Pohled, k jaké důstojnosti jsi stvořen, k jaké dokonalosti povolán, jaké krásy jest tvá duše schopna. Neposkvrněná jest druhé stvoření, zašlý obraz bývalé krásy „Nebudu vás nazývat služebníky (otroky), nýbrž přáteli“, a dogmatika opírajíc se o sv. Pavla učí, že křtem sv. jsme byli povýšeni k důstojnosti dítek Božích ze stavu služebnosti (otroctví) zvláštní milostí a blahovůlí Boží . . . být dítky nebeského Otce jest největší čest a důstojenství omilostněné duše křesťana, a nyní se dovídáme, že prý křestní úmluvou jsme se stali otroky Marie Panny, a na námitku kdosi odpověděl (Gomenginger), že to jest nedostatek pokory! Dovolávat se toho, že servus znamenalo kdysi otrok, by znamenalo, že tak musíme přeložit i slovo „Aj já *služebnice* Páně“. Na naše „otroctví“ má právo jedině náš Tvůrce, suverén a nejvyšší pán (Řím 9. 21). Nejbl. Panna jest přec tvor jako my, a spíše by ona musila zmíněného slova užít o sobě vůči Bohu než my o sobě vůči ní. Chce-li kdo tuto pobožnost pěstovat, jest mu zůstaveno na vůli — církev jí nezakazuje; ale nám jest milejší volat:

„*Dítkem Marie Panny býti,*
v tom chci své štěstí založiti . . .“

nebo prosit slovy písně:

„*Bud' matkou mou, Maria, štěstí moje,*
tvým dítětem chci povždy být;
jen v Srdci tvém jsou všeho blaha zdroje,
jímž v žití chceš nás oblažit . . .“

jest v ní obnoven, ona jest prvotinou nového lidstva, nového stvoření. Podle obrazu a k obrazu jak Kristovu tak Mariinu má být padlé lidstvo obnoven. Hluboko klesl člověk v Evě, v Neposkvrněné byl zase pozvednut na místo, odkud vypadl. Na ní vidí, jaké divy svatosti a krásy dovede vytvořit milost Ducha sv., milost, která neschází ani nám. Adam s Evou a se svými potomky nám ukazují, co jest člověk bez milosti a bez Boha. Čti jen, co vypravuje Písmo o Kainovi a o ostatních! Takovými ohavnostmi poskvrněna země, že oči Nejsvětějšího nesnesly toho pohledu a potopa odplavila hříšné lidstvo, a z archy, předobrazu sv. Panny, vyšlo nové pokolení. Maria — doklad, co jest duše s milostí, s Bohem a v Bohu." Tak asi mluví Otcové.

Nedávno přinesl jeden misijní časopis zprávu z Japonska. Tamější dívky, dříve vychovávány doma a trávíce celý dívčí věk u matky, jsou nynějšími změněnými poměry vyrvány ze zátíší rodiny a ve vyšších i nižších školách vystaveny všem nebezpečím prohnité evropské civilizace, deroucí se mocně až do nejzazších krajů vzdáleného východu. Jak je zachránit? Jejich pohanské náboženství jim poskytne tolik ochrany, co znavenému poutníku nalomená třtina. Jak se dostat k jejich srdci? Křesťanství, jedinou moc, jež by jim byla přístavem a ochranou v bouřích, znají sotva podle jména, a ty předsudky k tomu! Tu napadlo jednomu misionáři založit pro ty pohanské dívky mariánské družiny a sdružit je pod praporem Královny nebes. Odvážná myšlenka — zdaří se? Za pokus to stojí... a výsledek byl ohromující. Studující dívky pohanské si zamilovaly Neposkvrněnou veškerým entusiasmem, jehož jest schopno mládí srdce, a nesčetné skupiny byly v brzku založeny. Málo kde jest křesťanská dívka předsedkyní — tak řídké jsou vyznavačky víry Kristovy! Mnoho set dívek se shromáždilo pod praporem mariánským, mají svůj časopis „Lilie“, jejich znak zdobící korouhve jest lilie nad hvězdami („chceš-li ke hvězdám, chraň si lilií!"), každá má na stolku obraz nebo sošku Neposkvrněné, agituji mezi pohanskými družkami, i své domácí seznámí s bytostí, již podobné jejich náboženství nemá, a mnohé se Maria stala cestou ke Kristu. Touha nezkažených duší po ideálu, jenž by je držel nad močalem! Čteme-li pedagogické spisy Foersterovy, setkáváme se s podobným zjevem. Hledá ideál svým protestantským svěřencům, a najde ho v církvi katolické — napřed dívkám, pak i jinochům staví na oči vzor nejčistší Panny.

A my, kteří jsme „již na loktech mateřských jí byli oddáni a jejími svěřenci nazváni“ (Efrém, Sermo de laud. VM)? Kdož byli vychováni v hedvábí, líbují si v kalu (Pláč 4. 5), opustili prameny vod živých (Jer 2. 13) a pijí vodu bahnitou (2. 18). Svět nechce znát Krista, odvrací se od něho, a co dá srdci toužícímu po ideálech? Náhražky, surrogáty, jimiž chce ošálit jeho hlad, jež mohou sice na čas omámit, ale plně a trvale neuspokojí nikdy. Zakusil to na sobě Augustin. I on dával srdci náhražky, ale srdce zůstalo prázdné. Smyslná láska ho neuspokojila, sláva světa a přízeň mocných se objevila planou, studium mu nedalo, po čem toužil („nám věda nahradí náboženství“), pěkné fráze bludařů (Manichejců) vyvolaly povzdech: „Co je to všecko pro mou žízeň?“ Teprve v Kristu našel, co hledal. Proč ale dokáže dnes mnohá mladá duše žít bez ideálů nebo se spokojuje s malichernými, nehodnými její lásky? Pro hrnec stuchlé rýže . . . milejší jest jí mláto než čisté výšiny. Nespokoj se s ubohými vzory, jaké dnes nabízí mládeži svět! V tomto ohledu buď sebevědomý; jde-li o krále tvého srdce, uplatňuj vysoké požadavky a řekni jim: „Váš jeden poeta řekl, že ten je malý, kdo má malý cíl — nuže, nechci být malý, nechci mít malý cíl, nechci se spokojit s ledačím.“

Znamé jest německé přísloví, že všechna teorie jest „šedá“, t. j. neživotná. Do jisté míry má pravdu. Rád bych viděl toho, jenž by se vzdělal v dovedného lékaře jen z knih, nebo vychovatele, jemuž by stačilo sedět za stolem a studovat Pestalozziho. Jde-li o ctnost, tu že by stačila ta „šedá“ teorie? Už sv. Pavel ten názor v listě k Římanům zamítá, třebaže v jiné souvislosti. Nestačí pěkné řeči — mládež musí na vlastní oči *vidět*, jak „krásné jest čisté pokolení“ a že „nesmrtelná jest jeho památka“ (Mk 4. 1). Vidět — a zamilovat si tuto perlu ctností! Na kom ji vidí lépe než na Neposkvrněné? Kde se spíše roznítí láskou k andělské ctnosti než ve škole svaté Panny panen?

Mládí má své boje, svá pokušení, své krise, a pro ty chvíle jest třeba mu dát něco víc než chladný železný rozkaz: „Musíš . . . nesmíš . . .“ Učiň, aby se varoval zlého z lásky . . . Láska má na mladé srdce největší vliv.

Dát mu tedy lásku, ale pravou a čistou, nikoli falešnou, smyslnou, hříšnou, jež poskvrňuje, znesvěcuje, nevede ke hvězdám, jež se brzo zprotiví. Dát mladému srdci čistou lásku k čisté Panně, a užijme stejné divy, jaké nám vypravoval právě onen japonský misionář.

Tys ta hvězda, jež proráží mraky . . .

Překrásný obraz, k němuž se ještě vrátíme a jež si obrala křesťanská poesie, aby pověděla, čím jest nám Maria na pouti tímto vyhnanstvím.

Oceánem pluje loď, ku břehu ji doprovod
hvězdo krásná, zářivá . . . tma už vody přikrývá,
nezapadej za mraky, voditelko našich cest,
děsí nás tmy přízraky, jen ty můžeš k cíli vést.⁴

Ve školách se předkládají začátečníkům předlohy velkých mistrů, aby se na nich cvičili ti, kteří aspirují po vyšší dokonalosti v tom neb onom umění. A jde-li o dosažení mravní dokonalosti? To že bychom dokázali bez vzoru? Zde jest tajemství mariánských družin, ačli jsou dobře řízeny. Duše nadchnuty k lásce a následování čisté Panny se udrží nad hladinou a nepropadnou zkáze, dovedou kráčet bez úhony nečistým světem. Maria, Královna srdcí, a dokud jí zůstane, nemá do srdce přístupu satan ani hřích.

Marinus, bratr sv. Petra Damianského, se v mladých letech zasvětil nebeské Královně před jejím oltářem. Pěkná jsou slova, jimiž ji prosil, aby byla jeho Paní a Vůdkyní: „Kdybych se vzpíral za tebou jít, ty zlom mou pýchu; kdybych vzdoroval, nespouštěj se mne zraku; kdybych se provinil nějak, neodmítej mne od sebe pro svatou lásku svou.“ Co byl živ, krácel za svou hvězdou, a jaký byl konec? Jaký mohl být konec takového života! Skonal takovou smrtí, že mu záviděli, kdož stáli u jeho lože. Jeho poslední slovo, poslední vzdech, poslední myšlenka platila jeho hvězdě. Najdi

⁴ Arthofer, duchovní správce zemské věznice v Horních Rakousích (nedaleko Špýru) vydal nedávno knihu, v níž líčí své zkušenosti nasbírané za léta v onom smutném domě. Jeden vězeň píše k svátku svůdkyni, jež ho přivedla na cestu hříchu a zkázy:

„Co mi byl hřích? Čím byla mi čest?
Čím byla žena? Čím dítě mi jest?
Od oné hodiny, kdy jsem tě shléd,
obraz tvůj žitím jak hvězda mne ved . . .“

Ale kam ho přivedl ten její „obraz“! Vyrval ze štěstí rodinného života, a přivedl do kriminálu — *bludička* to byla, nikoli hvězda! A takových případů sděluje autor více! Jeden vězeň si fotografii svůdkyně pověsil na stěnu. „Hledím na ni, na příčinu svého neštěstí, aby mi denně připomínala můj nerozum a mou zaslepenost.“

mi jediného světce, jenž nehořel láskou k sv. Panně, a jemuž Maria nebyla vůdkyní! Pomímám velké ctitele mariánské známé po celé církvi, jejichž výroky jsou naše úvahy takřka posety. Zmiňuji se jen o velkém reformátoru církve, papeži Řehoři VII., této imposantní postavě ocelového charakteru, jenž stál uprostřed zmatků pevně jako skála v rozbouřeném moři, a o jehož vroucí úctě k Neposkvrněné Panně sotva kdo co ví — doklad, že tato úcta není pouze pro dívčí duše. Uvádím sv. Tomáše Aq., krále theologů, jenž na okraj svých rukopisů psával jméno Mariino nebo její pozdrav („Ave, Ave, Ave Maria“) — krásné přátelství velkého učitele církevního se Stolicí moudrosti! Vzpomínám Aloise (psával v záhlaví sešitů: „Ó Maria, buď mi milostivá“), Jana Berchmanse a Stanislava Kostky, tři jinochů řádu T. J., a spolu s nimi světic vynikajících jak svatostí života tak moudrostí (obě Gertrudy, obě Mechtildy, Terezie Abdulská).

Mezi Calderonovými díly („autos“) na ne posledním místě stojí jeho „Á Maria el corazón“ (Mé srdce patří Marii). Líčí poutníka, jenž nese své srdce do Lorety a tam je zasvěcuje sv. Panně. V kterémsi elsaském chrámě jest zobrazena Královna nebes sedící na trůně, před ní klečí postava jinocha či dívky v bílém šatě, podává své Vládkyni srdce, a od Marie Panny dostává lilii. Trojí nápis zdobí obraz. Nahoře čteš: „Gabe für Gabe“, dar za dar. Dole jsou slova: „Šťastná výměna!“ A k tomu se řadí ještě napomenutí sv. Panny: „Jak dlouho podržíš lilii, tak dlouho podržím já tvé srdce.“ Ano, jen čistému srdci bude Královnou!

Srdce svoje, Máti, tobě poroučím,
rač je zachovati vezdy čistotným . . .

Jak krásná prosba na rtech jinocha nebo dívky, která nejdražší poklad, čistotu srdce, svěruje Neposkvrněné!

Láskou hoří k tobě, Máti, srdce mé
nic nežádám sobě leč jen lásky tvé . . .

Píseň, jejíž vroucnost chápe jen duše, která ví, čím Maria mladé duši vždy byla a jest, a že v lásce sv. Panny najde vše, co může blažit ubohého vyhnance — náhradu za bídné rozkoše nečistého světa a ochranu před jeho klamnými radostmi. V některých španělských krajinách vyvolávají ponocní nejen hodinu, nýbrž i počasí, a činí to způsobem vpravdě

křesťanským: „Ave purissima Virgo Maria . . . Zdrávas, nejčistší Panno Maria, jest tolik hodin *a jasno . . . y sereno*.“ Kdypak v Andalusii není pěkně! Proto kolem Madridu jim říkají „serenos“, jasní. U Marie jest vždycky jasno; ona příčina naší radosti, zdroj nejčistších radostí, jichž ovšem nechápe duše smyslná.

Mládí květ odkvétá, minou léta má,
ale k tobě vzlétá stále duše má . . .

Z jinocha stává se muž, z dívky žena; mnoho se změnilo kolem nich i v nich, v lecčems změnili názory, nejeden plamen ochladl, nejedna vzpomínka vybledla, ale nevybledne v srdci obraz svaté Panny.

Znám obraz nevýslovné krásy,
to, Maria, jest obraz tvůj:
on provázel jak hvězda spásky
svým kouzlem celý život můj.
Já na klíně jej poznal matky
a hluboko vryl v duši svou:
již tehdy svoje dětské zmatky
jsem k němu nosil s důvěrou.
Když jinocha pak s dovedností
svět lákal mocně klamem svým,
tvůj obraz čistý před nízkostí
byl duši štítem ochranným.
Když muže námah, bojů přival
hnal v světa vřavu, proud a vír,
ten okamžik, kdy s tebou dlíval,
dal očištný mu klid a mír.
Teď nade hrobem stojím skloněn,
vše prchlo, vše se ztrácí v nic;
tvůj obraz, Máti, nezacloněn
mi zbyl, ba září ještě víc.
Ó Maria, na žití cestu
buď majákem mi zářivým,
ty veď mne k nebeskému městu,
kde ideál svůj uvidím!

(P. Fr. Žák)

XIX. NEPOSKVRNĚNÁ A STARÁ CÍRKEV

*„Kdo by na Marii skvrnu vymyslel, jest bludař.“
(Tarasius, In Praes.)*

A

Otevru vědecké dílo, jež mám právě po ruce, a čtu: „Kde vidíme dnes ve své vlasti žirná pole, tam se prostíralo kdysi moře . . . s ptačí perspektivy bylo vidět jen šedé vlny, v nichž se proháněli trilobiti, předpotopní živočichové . . . Kolik milionů let trvala ta perioda? Kdož to může vědět! Konečně začíná moře couvat, z vln oceánu vyvstávají ponenáhlu ostrovy, osaměle, pak hojněji . . . I naše vlast byla tehdy aspoň z části takovým ostrovem: Sudety, Šumava, Rudohoří . . . Ale nesmíme si představovat ty horské hřebeny porostlé lesy a klidné jako dnes. Sopka se řadila k sopce, a ty vulkány pracovaly bez ustání, láva stékala po úbočí hor a země se otřásala co chvíli . . . Střed naší vlasti byl pokryt ohromnými močály, slatinami, atmosféra těžká, plná par a kysličníku uhličitého — vše nejpriznivější podmínky, aby nastalo období bujné vegetace, a to nedalo na sebe „dlouho“ čekat; jen řadu několika desíti nebo statisíciletí . . . Moře ustupuje víc a víc, naše vlast se stává pevninou („českomoravský ostrov“), jenž se černá ohromnými močálovými pralesy . . .“

Klidně se taková zpráva vyslechne, a málo kdo pomyslí, co úporného dlouhého studia to stálo a kolik generací badatelů se vystřídalo, než mohla věda napsat těchto několik řádků! Ba kolik set let přemýšlení stálo, než došli k větě, již zná každé školní dítě: „Země se točí kolem slunce.“ A přec to bádání těší a zaujme mysl učence docela.

Nejinak je tomu s theologií. Jeden článek víry . . . několika slovy jej vyjádříme, ale jde-li o to, aby byl všestranně objasněn a odůvodněn, co to mnohdy stojí dlouhých let studia — někdy celá staletí! Krátce vyslovíme: „Maria Panna pro předveděné zásluhy svého Syna uchráněná hříchu dědičného . . .“ Víš, mnoho-li staletého studia tato věta vymáhala? Nebojíš-li se trochu theologické vědy, pak se pusť do čtení této a následující kapitoly, jež bychom mohli nadepsat: „Víra minulosti v dogma Neposkvrněného Početí.“ Na několika stranách ti bude podána historie a výtěžek bádání a přemýšlení mnoha generací.

Pius IX. prohlásil r. 1854: „Učení, že nejbl. Panna jest bez hříchu prvotného počatá, jest od Boha zjeveno.“ Na to odpovídá racionalistický protestantský theolog Harnack: „Komu? Kdy?“ Tento muž, jenž vytýká protestantským inteligentům naprostou ignoranci katolického náboženství a jeho nauk, prozradil uvedenými slovy vlastní slabiny. „Učení od Boha zjevené“ — znamená to snad, že Bůh poslal některému papeži anděla, aby ho ve snách poučil jako sv. Josefa? Anebo že Spasitel řekl apoštolům: „Moje Matka byla počatá bez dědičného hříchu?“ Slovo „to neb ono jest od Boha zjeveno“ znamená, že to patří k pravdám tvořícím obsah sv. víry (depositum fidei), kteréžto pravdy zjevil Bůh buďto sám bezprostředně (na př. v ráji příchod Mesiáše a jeho vítězné Matky) aneb skrze proroky nebo konečně skrze svého Syna (Žid 1, 1). Kristem zjevení dokonáno, a nějakých dalších proroků, kteří by k evangeliu něco „přičinili“, jak se můžeš dočíst v katechismu naší nové sekty, Bůh nepošle, ani se Duch sv. nevtělí, aby nám přinesl nějaké nové pravdy. Bludaři nám ovšem namlouvají, že jsou buď vyslanci Boží nebo vtělená třetí božská osoba,¹ každý se pokládá za poslaného, by doplnil nebo opravil učení Kristovo. Jenže Kristus svěřil svou nauku církvi, a ta má svaté a nezadatelné poslání, povinnost a úkol, aby byla strážkyní, hlasatelkou a vykladačkou učení Kristova.

Nepojímej však věc tak, jakoby Pán dal církvi systematickou dogmatiku (věrouku) na způsob našeho katechismu. Jen poklad svatých pravd jí svěřil; uspořádání toho pokladu ponechal její starosti, a k tomu bylo třeba dlouhých let a staletí, než došlo k vědeckému systemisování veškerého učení sv. víry, a teprve tento systém má právo na jméno vědy (theologie, bohosloví). Podobný zjev lze pozorovat u všech věd, na př. v rostlinopise. Botanika a rostliny jest dvojí věc! Rostliny tu byly odjakživa, lidé je znali a užívali jich, ať k ozdobě, ať k pokrmu nebo k léčení. Uvést však všechny druhy rostlin ve vědecký systém, to nebylo tak snadno a nešlo tak rychle. Teprve nedávno Linné († 1778) roztrídil všechny rostliny a vytvořil první soustavu, ale ta vykazuje takové nedostatky, že se jí teď sotva užívá.

První, jenž se pokusil o vědecký systém theologický, byl Orígenes, největší spekulativní duch křesťanského starově-

¹ Od Montána ve 2. století až k Amalrikánům a „Bratřím a sestrám svobodného ducha“ ve stol. 13. a od těch až k jisté bláznivé sektě na Moravě v posledním desetiletí.

ku. Tento první pokus se přirozeně nezdařil bezvadně, ale ukázal cestu jiným. Tato první „dogmatika“ obsahuje čtyři díly: o Bohu a andělech; o světě, člověku, vtělení a posledních věcech člověka; o svobodě vůle a zlu (hříchu); o Písmě sv. Ale ani u něho nesmíš hledat výrazy, jimiž označujeme svaté věci. Vraťme se k obrazu svrchu uvedenému. Květiny tu byly a lidé je znali, ale než jim dali jména, trvalo dlouho, tak jak se nám vedlo v dětských letech, když jsme je trhali a málo se starali o to, jak se jmenují. Odpůrci z toho vytloukají kapitál a tvrdí na př., že prvotní církev nic nevěděla o nejsv. Trojici a že tudíž toto učení jest původu pozdějšího (t. j. výmysl pozdějších dob). Jak to dokazují? Z toho, že u žádného starého spisovatele církevního (a tím méně v Písmě sv.) nelze najít slovo „nejsv. Trojice.“ Především by musili říci „u *nejstarších*“ spisovatelů; ale budiž — avšak tři božské osoby jsou jmenovány v Písmě sv. nesčetněkrát, a to od samého Spasitele. Kolikrát mluvil o Otci! Neprohlásil, že on a Otec jedno jsou? Nemluvil o Duchu sv., jehož nazval Duchem svým a Duchem Otcovým, jenž z Otce vychází? Nerozkázal apoštolům, aby křtili všechny ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.? O svědectví apoštolů, především učitele národů, vůbec nemluví. Teprve později, když se naskytla potřeba (vědecká) najít jedno společné jméno pro toto nejctihodnější tajemství sv. víry, byl pro ně nalezen název nejsv. Trojice. Nám však nejde o jméno, nýbrž o věc.

Snad nikdo z čtenářů nebude soudit, že před r. 1854 se nevěřilo v tajemství Neposkvrněného Početí. Toho roku bylo toto učení jen *prohlášeno* za článek víry. Jestliže kdo před prohlášením o tomto učení pochyboval, dopouštěl se snad hříchu, ne však (formální) nevěry, nemohl platit za bludaře (kacíře) a neodlučoval se od jednoty věřících, a proto nebyl vyloučen z církve.

Proč církev čekala s prohlášením až na r. 1854? Protože formálně (slavnostně) prohlašuje články víry jen příležitostně, t. j. když toho je třeba. Dokud žádný bludař proti nim nevystoupí, není nutno činit nějaké prohlášení. Nebyli věřící už od dob sv. Petra přesvědčeni, že Kristus jest Syn Boží, Otcí veskrze roven (jako Bůh)? Proč prohlásila církev toto učení teprv r. 325? Protože teprve tehdy vystoupil Arius se svými bludy a učil, že Kristus je pouhý tvor. Božství Ducha sv. prohlásila r. 381, když je Macedonius popíral. Že Maria Panna je Matka Boží, věřila církev od počátku, ale prohlásila své učení teprve r. 431 proti Nestorioví. Sv. Jan

z Kříže praví kdesi, že jednou přijde doba, že se bude musit formálně prohlásit existence Boží — Vatikánský sněm r. 1870 prohlašuje: „Kdo by popřel existenci jediného pravého Boha, Tvůrce a Pána všech viditelných a neviditelných věcí, budiž vyloučen z církve“ (can. 1. de fide). „Kdo by se neostýchal tvrdit, že kromě hmoty nic není, budiž vyloučen“ (can. 2. de fide). Bylo třeba prohlašovat za článek víry, že člověk má duši, dokud lidé měli zdravý rozum a o tom nepochybovali?

Podobně sv. svátosti. Křesťané měli různé náboženské úkony, jichž cílem bylo posvěcování věřících. Byly tu exorcismy, žehnání, umývání nohou (častěji než naše zeleno-čtvrteční) po příkladě a z rozkazu Páně atd. Trvalo však dlouho, vymáhalo značné námahy a předpokládalo hlubší úvahu (reflexi), než všechny tyto úkony roztřídili a poznali jejich rozdíl, že některé totiž udělují milost *ex operato* a jiné *ex opere operantis*.² Těch, které patřily do první skupiny, bylo nalezeno sedm, a ty pak dostaly jméno svátosti. A pak zase bylo třeba dlouhého studia, než se přesně zjistilo, co vlastně je rozlišuje ode všech podobných jiných úkonů a co jim dodává tak veliké důstojnosti, načež nastal úkol, výsledky těchto theologických bádání odít v průměrné termíny, t. j. nalézt vhodné pojmenování.

Nejinak náš článek víry. Kdyby kdo hledal ve staré křesťanské literatuře anebo dokonce v Písmě slova „Neposkvrněné Početí“, hledal by marně, ale zároveň by ukázal, jak ubohé jsou jeho theologické znalosti. Leč něco jiného jest otázka, zda se vyskytuje ve staré církvi *jméno*, a otázka, zda tam existovala *věc*, t. j. nauka. Jinými slovy, zda byla stará prvotní církev přesvědčena a zda učila, že nejbl. Panna byla nedotčena prvotním hříchem. A o tom není pochyby.

U příležitosti prohlášení dogmatu rozkázal Pius IX. výtečnému theologovi a znalci sv. Otců, prof. Passagliovi, aby prostudoval celou patristiku (bohoslovnou literaturu křesťanského starověku a středověku) a uveřejnil výsledky svého bádání. Ovocem studií bylo velké třísvazkové dílo „De

² Svátosti, ustanovené od Krista, působí *ex opere operato*, t. j. jejich účinnost jest neomylná a jistá, jen když přijímající nekla-de překážek. Na hodnosti udělujícího kněze nezáleží docela nic, protože neuděluje milost svou, nýbrž milost Kristovu. Žehnání a) ustanovila církev a může tedy libovolně předepsat a měnit způsob udělování, b) obyčejně vše závisí na dispozici přijímajícího.

Immaculato Conceptu", jež podává patristický důkaz pro tento článek víry a jež nebylo dosud předstiženo. Všechn sebraný materiál (a tedy tradiční důkaz) roztrídil Passaglia v několik skupin:

A) *Virginis idea* — jak pojímali Otcové čistotu sv. Panny? Jakou představu se utvořili o ní a o její svatosti zvlášť? Takovou, jakou si o pouhém tvoru vůbec učinit možno, aby zůstal a nepřestal býti tvorem. Jinými slovy: důstojnost a svatost Matky Boží jest podle nich taková, že se větší nad ni myslit nedá, leda že bychom měli na mysli Boha samého. „Dostoupila na samé hranice božství.“ Maria Panna jest docela jiná než ostatní tvorstvo, nehodí se skoro do řady tvorů, jí nutno vykázat vyšší místo a ne mezi námi. Vše, co na ní pozorujeme, jest zcela výjimečné, zvláštní, jedinečné. Maria jest zázrak Boží moci. Když Všemohoucí tvořil ji, řídil se docela jiným měřítkem než při ostatním tvorstvu. „V tobě všechno jest neuvěřitelné a podivuhodné, vše převyšuje jak lidský rozum a moc, tak i veškerou přirozenost (naturam, Germ.) a proto nelze velikosti tvé lidskou řečí vysvětlit.“ „Není nikoho na nebi ani na zemi, jenž by byl schopen tvou vznešenost důstojně oslavovat.“ „Viz, zda na celém světě se dá najít podobný div“ (Boží moci a moudrosti, Proklus). „Tys hlubina zázraků a oceán milostí.“ (Vých. lit.) „Tvá milost byla dokonalá a veskrze plná“ (numeris omnibus absoluta, Greg. Thaum. supp.). „Tys druhá po Bohu (Efr.), po nejsv. Trojici (Jan Geom.), nikoho není mezi tebou a Synem tvým (Emm. Palaeol.).“

Těchto několik dokladů uvádíme; koho by zajímaly, najde jich u zmíněného autora mnoho stran. Z pozdějších uvádíme jen sv. Tomáše Aq. „Čistota záleží v tom, že odstupujeme od toho, co by nás mohlo znečistit (poskvřnit). Může se tudíž stát, že se v řadě tvorů najde někdo, nad něhož se nedá myslit nic čistšího ve věcech stvořených, není-li totiž poskvřněn žádným dotekem (contagione) hříchu. Taková byla čistota nejbl. Panny . . . a protože byla prosta veškerého hříchu, dosáhla nejvyššího stupně čistoty — ovšem mimo Boha — takže její čistota nebyla schopna vzrůstu.³ Mohla však růst v lásce“ (a tudíž v milosti; Sent. 1. dist 17). Byla nejblíže původci milosti (T. Aq), Syn činí důstojnost Matky nekonečnou (Alb. Vel.) atd.

³ Z principů zastávaných tímto velkým učitelem církevním plyne rozhodně, že sv. Panna byla prosta dědičného hříchu, ale on sám tento důsledek nevyvodil. Viz níže.

Je-li tudíž sv. Panna první po Bohu, jemu nejbližší, nikdo mezi ní a Bohem (ani anděl!), pak bych rád věděl, jak se to dá srovnat s míněním, že byla poskvrněna hříchem, kdyžtě andělé byli docela bez hříchu! „Cokoli nejvznešenějšího se v Serafínech spatřuje, v tobě menší jest;⁴ tebe jen tvůj Tvůrce převyšuje; nic svatosti, nic dokonalosti tobě neschází, jež jsi docela plná Boží milosti.“ (Petr Dam.)

Tato první část patristického důkazu jest nejhlubší a nejkrásnější. Virginis idea — takovou představu měl křesťanský starověk o Neposkvrněné, tak nám malují Otcové obraz Matky Boží. Netřeba leč ten obraz studovat, a dojdeme k závěru, že nějaká skvrna hříchu nejen se z něho nikterak vyčistit nedá, nýbrž naopak že naprostá svatost a čistota, jež oblévá postavu sv. Panny, *vylučuje* i sebe nepatrnější stín jakékoli nedokonalosti. Jako v některém historickém románu nevyřkne autor ani jednou slovo „vlastenectví“, a přec jeho láska k vlasti dýše z každého řádku: tak září jas neposkvrněné čistoty z obrazu Marie Panny, jež nám zanechali její starověcí ctitelé.

B) Druhá část důkazu: *Virginis apposita* — názvy sv. Panně přiřádané. Kdybych chtěl jen poněkud tuto lásku vyčerpat, musil bych přidat několik stran. Není ani možno uvést všechna jména, jimiž Matku Boží nazývají. Jejich spisy, řeči, zpěvy oplývají jimi tak, že květnatá louka v máji poskytuje jen slabý obraz tohoto bohatství čestných názvů, jejichž litanie by tvořila pravý arsenál chval mariánských. Neposkvrněná — jméno, jehož se nedostává nikomu, leč Kristu a Eucharistii, jímž však Maria bez přetržení od Otců nazývána, skoro na každé stránce. Nedotčená, Nepotřísněná, Neporušená, Nevinná, Nepokalená, Nezkalená — náš jazyk nemá slov, aby vše mohl přeložit.⁵ Ale jakoby to nestačilo k vyjádření její naprosté čistoty a nadzemské svatosti, Otcové mluví v superlativech a praví: „Veskrze a do-

⁴ Tridentinum učí, že dědičný hřích člověka poskvrňuje — Maria podle otců byla prosta vši poskvrny. Hříchem dědičným se stává člověk nečistý a jest zbaven nevinnosti — Maria převyšuje čistotu andělů a jest vzor nevinnosti. Hříchem dědičným jest člověk syn hněvu otrok hříchu, zaprodán do poddanství satanova — Maria veskrze požehnaná, po Bohu na druhém stupni svatosti, vítězná odpůrkyně satanova. Jak se dá obé srovnat, byla-li poskvrněna dědičným hříchem?

⁵ ἄμωμος, ἀμώμητος, ἄσπιλος, ἀμόλυντος, ἄμemptos, ἀκήρατος. ἀδιάφθορος, ἀφθορος, ἀφθαρτος, ἄχραντος, ἄδικτος, ἄτηκτος, ἀπήμαντος.

cela neposkvrněná, nedotčená . . . Neposkvrněná par excellence; veskrze, všeobecně, všeho času, na všem místě, ode vsí viny, mezi vším a nade vším tvorstvem" . . .⁶ Matka Boží jest jím „svatá, posvátná, úctyhodná, čistá, krásná, sličná, omilostněná, milostiplná, Bohu milá, Boha důstojná, poženaná, blahoslavená.“⁷ Nikomu ze všech světců ani andělů se nedostává těchto příjmení (Palmieri, De deo creante et elev.), leda ojedinele tu a tam je nazývají „čistými, svatými, blahoslavenými“. Ani dítky po křtu sv. nejsou „neposkvrněné“, nanejvýš „svaté“ jako vyvolení v nebi, ale Maria jest „docela“ svatá,⁸ „svatá Panna“, nebo jediným slovem „Přesvatá“.⁹ V nenasytné rozmanitosti střídají a hromadí Otcové svá enkomia označující čistotu Matky Boží a dávají na jevo, že její čistota je nejvíce fascinovala, jejich mysl nejvíce zaměstnávala, jejich srdce plnila úžasem a uchvacovala k chvále a lásce.

Mnohdy spojují Matku s božským Synem. Maria jest ovečka neposkvrněná, Kristus beránek neposkvrněný. Maria jest odlesk Syna Božího, „závoj (roucho) toho, jenž se ve světlo jako v šat odívá“ (Efrém). Kterého světce (nebo anděla) kdy přirovnávali ke Kristu? „Se služebníci svou Král slávy přebývá, s krásnou ten, jenž krásný jest, s neposkvrněnou ten, jenž všecko posvěcuje . . .“ (Greg. Thaum . . .) Je-li tedy svatá a neposkvrněná před tváří Boha nejsvětějšího, „jenž i na andělech nalezl nepravost (Job 4. 18) a před nímž ani nebesa nejsou čista (15. 15), jakou svatostí se asi stkvěla Maria a jaký stín hříchu mohl hyzdit její duši? Jen o Kristu se užívá týchž názvů, jen on jest docela čistý, veskrze a vždycky svatý . . . on ovšem svou mocí, spojením s božskou osobou, jeho Matka účastí (jí blahovolně udělenou) na milostech a svatosti svého božského Syna.

Tu a tam jest přirovnávána k andělům: „Poslán jest anděl, prostý všeho hříchu, k té, jež porušení schopna nebyla“ (Greg. Thaum.) „Při pohledu na Přesvatou (Nejsvětější) andělé užasli“ (Basil). Tak nemluví ani o Janu Křtiteli, jenž tehdy byl věřícím tím, čím dnes sv. Josef, totiž světec těšící

⁶ πανάμωμος, πανάχρατος atd.

⁷ ἁγία, ιερά, σεμνή, ἀγνή . . . ἀγιωτάτη, ὡραιότητα . . . πανευπρεπής, παγκαλή . . . πολυτίμιος, παμμακάριστος . . . ὁλη ὁραία . . . μόνη θεοχαριτωτος (ty jediná čistá, ostatní všichni poskvrnění) . . . skoro 50 jmen; kromě toho: πανυπερθαύματος, πανυπέραγος . . . ὑπεράμωμος, ὑπερκαθαρά . . . ἁγία τῶν ἁγίων . . . ἡ ἁμωμος, ἡ ἁγία, ἡ καλή . . .

⁸ ἡ ἁγία.

⁹ Παταγία.

se ze všech vyvolených největší úctě.

Srovnávají-li však Marii s lidstvem, mluví docela jinak. „Buď zdráva, matko opuštěného světa . . . (Greg. Th.), tys světlo (lampus lucida) těm, kteří v temnotách porušení (dědičného hříchu!) leželi.“ (Sofron.) Z ní vyšlo slunce těm, kteří byli ve tmách (Josef Hymn.), tedy ona jediná mimo temnoty. U Prokla naříká satan: „Když neporušená přirozenost počala, vyvráceno bylo panství smrti a moc zlých duchů“ (incorrupta natura — pecc. orig. est pecc. naturae!) „Růže vonná a neposkvrněná uprostřed trní, jež vůni svou rozšířila na celý svět . . . holubice čistá a neposkvrněná, jež přivedla konec potopy.“

Leč ani to nestačí vroucnosti úcty starokřesťanské. Jakoby bylo málo a nedostatečné vše, co již řečeno, činí další pokusy, aby ještě lépe osvětlili její čistotu. „Nejsvětější, nejnevinnější, nejčistější . . . veskrze svatá, veskrze čistá, veskrze omilostněná . . . nade všechny svatá, nade všechny nevinná . . . jediná svatá, samotná docela čistá, samojediná povždy neposkvrněná . . .“ Nade všechny čestné názvy však vynikají dogmatickou důležitostí abstrakta (výrazy odtažitě): „Tys krása čistoty, neposkvrněná schrána nevinnosti, háj svatosti, nádrž milosti plná, trůn božských milostí, prohlubeň milosti, ozdoba tvorstva, čistota sama“ atd. Tím vyjadřují Otcové, že se jí dostalo naprosté plnosti vši svatosti, již ona jediná ze všeho tvorstva se může honosit. Toho způsobu mluvení se neuzívá o žádné jiné bytosti stvořené, byť sebe více omilostněné; jen o Bohu se praví, že jest svatost sama. Sílu tohoto svědectví vycítí každý. Co je víc, řeknu-li o někom, že jest „dobrý“ či když řeknu, že jest „dobrota sama?“ Jaký jest rozdíl mezi rčením „moudrý člověk“ a „vtělená moudrost?“ „Učený muž“ a „zosobněná učenost“? Tak třeba pojímat rčení „čistá duše“, jehož se užije o leckom, a „čistota sama“, jímž se označuje jediné Marie Panna.

C) Další doklad, jak smýšleli Otcové o Neposkvrněné Panně, čerpáme ze způsobu, jak užívali *předobrazů* Matky Boží. Nazývají-li ji oltářem nebo chrámem (svatyně bezhříšnosti; Proklus), jež postavil „duchovní Beseleel“ (stavitel, Ex 31. 2) a skrze nějž či lépe v němž „pozdvížen byl kleslý stánek Davidův, a veškeré padlé pokolení lidské povoláno zpět k dřívější své cti“ (ad pristinam propriamque ingenuitatem revocata quae ceciderat hominum natura), soudím, že si nemůžeme lepšího a jasnějšího svědectví pro naprostou bezhříšnost Matky Boží přát. Oltář a chrám jsou věci

u všech národů nedotknutelné, svaté — tím spíše tam, kde se na nich nebo v nich konala bohoslužba a přinášely oběti pravému Bohu.

O jiných předobrazech byla řeč v kap. 11, odkazujeme tudíž na vysvětlení tam podané: archa Noemova, archa úmluvy, urna, rouno Gedeonovo, obláček, rajska půda atd. Tento poslední zvláště pěkně objasňuje smýšlení prvotné církve: rajska země, nezkropená potem a nestižená kletbou, jest obraz vzatý z doby, jež *předchází prvínmu hříchu*, jest tedy zvlášť vhodný k vyjádření nauky, že duše sv. Panny nebyla tknuta prvotným hříchem.

Když konečně vyčerpali vše, co se v Písmě najít dalo, sáhli i k jiným obrazům, aby jimi osvětlili krásu a čistotu sv. Panny. Co našli v přírodě krásného, čistého, jasného, vznešeného, vše jim poskytlo látku k oslavě nejčistší Panny: slunce, světlo, nebesa, neporušený květ, lilie . . . a zde zase nenalézají slov, aby vyjádřili, co cítí: *vždy* jasná a zářivá hvězda, *vždy* kvetoucí a zelená réva, zdroj neustále pramenící. Srovnajme tyto s výrazy „vždy požehnaná, vždy s Bohem spojená, již před narozením Bohu zasvěcená, od věků nade vše tvorstvo i nad Serafíny světlejší . . .“

Zamysleme se nad poměry, jež tehdy v tyranské říši vládly. Rozháranost politická, despotismus vládců, stálé boje vnější, pokleslá mravnost, stálý odboj patriarchů proti Římu (chtěli být „papeži východu“), každou chvíli revoluce a státní převraty, nadto sekty, z nichž každá hledala a našla útulek pod ochrannými perutěmi vlády. Jak těžko se scházely církevní sněmy! Jaké obtíže, nesnáze, násilnosti od bludařů, aby je znemožnili! Když na př. na efeském sněmu většina biskupů odsoudila učení Nestoriovo, sáhli bludaři k obvyklému svému prostředku: ke lži, podvodu a násilí. Císaři do Cařihradu posílali jednu falešnou zprávu za druhou, a neohrožené obhájce pravé víry hleděli přesvědčit pěsti a holí. Tak přesvědčovali katolíky o „pravdě“ husité, tak protestanté, tak si pomáhali ke katolickým kostelům sektáři před málo lety u nás. Proti sněmu, na němž se při 2. a 3. sezení sešlo přes 250 biskupů, slavili Nestoriáni svůj „sněm“ se 43 biskupy. Sv. Cyril musil do žaláře — trpěl od Nestoriánů pro sv. víru, kterou zastával, totéž, co sv. Atanáš od Ariánů, nemluvě o spisech a řečech, kde střely protivníků se na něho jen sypaly. Útrapy biskupů byly takové, že konečně vyslali do Cařihradu posla, a ten jenom v přestrojení za žebráka unikl bludařům a dostal se do císařského

města. Tak teprve zvěděl císař pravdu, a po dlouhých průtazích byl Nestorius sesazen.

Někdy však císařové poskytli sami bludům pomocné rameno. Jak byli pronásledováni věřící od obrazoboreckých vládců! Saraceni je sotva předstihli. Když pak čteme, s jakou vroucností byla v těch smutných dobách „Panagia“, „Přesvatá“, uctívána a oslavována, nelze neuznat, že Maria byla radostí vyznavačů Kristových, a úcta mariánská milou oasou v oněch pustých dobách. Jak čistá byla fantasie oněch mužů, kteří skládali takové ódy (zpěvy) jako Josef Hymnograf! Patrně, že se stále obírali jí, Neposkvrněnou, přesvatou — odtud ta nevyčerpatelnost, již nelze dnes vystihnout. Právě-li zkušeni, že naše doba jest ztracena, nevrátí-li se ke Kristu, lze doplnit jejich výrok: „A naší mládeži propadající mravní hnilobě nečisté vášně není léku a její zkáza jest neodvratná, nenaplní-li svou fantasii i své srdce myšlenkou na Neposkvrněnou.“ To jediný lék, jak uznává po dlouhých zkušenostech i vynikající protestantský pedagog (viz str. 234, 254).

Ještě dvě poznámky a jsme hotovi. Oblíbená antithesa „Maria — druhá Eva“ by stačila sama, abychom měli pro víru v Neposkvrněné Početí z prvních staletí důkaz jasný a nade vší pochybnost jistý. O tom v kap. 7. Připojujeme výrok Jiřího Nikomédského z řeči o Obětování Panny Marie: „Dnes neposkvrněná holubička . . . strůjci vší zloby unikla, učiněna povýšená nad jeho machinace.“ Je-li řeč o dívce tříleté, o jakých úkladech ďábelských může být řeč? Lze mít na mysli osobní hřích či jenom dědičný?

Ptáme-li se konečně, o která místa Písma opírali Otcové svou víru (skripturistický důkaz, hlavní to činitel v naší otázce), podává nám bible kromě protoevangelia (kap. 6.) a pozdravu andělského (omilostněná, kap. 30) ještě důkazy nepřímé, a sice ve Velepísni (str. 250) a v didaktických knihách S. Z., zvláště v knize Přísloví a Sirachově (viz str. 23). Konečně klausulí všeho jest apokalyptická žena ve Zjevení 12. 1., o čemž bude řeč při oslavě nebeské Královny.

Tím dána odpověď na otázku protestantského teologa, komu a kdy bylo zjeveno učení o Neposkvrněném Početí.

B

Ptáme-li se po nejstarším písemném svědectví staré církve o Neposkvrněném Početí, najdeme je u Jakuba, biskupa

Nisibenského,¹⁰ učitele sv. Efréma. Týž tvrdí, že je převzal z prastarého syrského rukopisu. Protože sám žil koncem třetího a začátkem čtvrtého století, pochází svědectví jím uvedené snad ze stol. druhého. Praví: „Bůh si vyvolil za matku čistou pannu, předešel ji svými milostmi, uchoval si ji pro sebe a zasnoubil si ji. Opatroval ji bez viny a bez skvrny, načež přišel a bydlil v této Přeblahoslavené, plné vši krásy, tělem neporušené, duší čisté a zapečetěné, a zjevil se světu v této dívce božského původu, jež ve všem byla milá Bohu.“ Nepředstižený sv. Efrém dosahuje ve chválách a oslavě Neposkvrněné a nejčistší Panny zenitu. Jeho řeči a zpěvy by samy stačily, aby hlásaly všem věkům víru staré církve o velikosti a vznešenosti jakož i o čistotě, neporušenosti a svatosti omilostněné Panny. Jemu byla ideálem vši krásy a svatosti.¹¹

Jak patrně, Otcové a spisovatelé východu mluví o Neposkvrněné s entousiasmem, jenž jest důkazem, že její idea zaměstnává mysli všech. I v sektách mimokřesťanských lze pozorovat echo této nadšené víry východní církve. Sekty křesťanské, jež se ve století pátém a pozdějším odtrhly od jednoty s pravou církví Kristovou, odnesly si z mateřské církve tuto víru a úctu k Matce Spasitele — sekty, které od nešťastné rozluky nepřijaly od církve nic a jsou tedy svědectvím pro starobylost toho, co u nich společného s církví katolickou nacházíme.

Proč nenacházíme tolik nadšení v západní církvi? Nějaký sv. Ambrož nestojí ovšem nikterak za mariánskými chvalořečníky orientu. Idea svaté Panny, kterou v jeho spisech nacházíme, odpovídá docela té, kterou jsme našli u východních Otců. Stačí jen číst, co ve své katedrále kázával křesťanským pannám. I on vykreslil ve svých řečech ideální

¹⁰ Odezíráme-li od apokryfních aktů sv. Ondřeje z 2. století. Viz str. 160.

¹¹ Protestant Bickel, jenž studoval a vydával spisy sv. Efréma, měl právě v ruce jeho písně Nisibenské, a tu mu přišla myšlenka slíbit Bohu, že se stane katolíkem, najde-li v nich doklad pro Neposkvrněné Početí. Ve 27. písni nenadále čte: „Vpravdě ty a tvoje matka jste samotni veskrze krásní: na tobě, Pane, není hříchu, aniž jaké skvrny na tvé Matce.“ — Vzpomínka na Neposkvrněnou se světci mimoděk drala do péra; vždyť v celé té písni není jinak o ní řeči! Podobně se dalo sv. Bernardu a Ambroži: myšlenka na jejich nebeský ideál je zaměstnávala, ať psali nebo mluvili o čemkoli. Kolik dokladů by byl Bickel našel v jiných řečech a zpěvech syrského učitele církevního!

obraz neporušené čistoty, jež v Panně Neposkvrněné září a převyšuje všechno pomýšlení a všechnu stvořenou krásu svatosti a ctnosti. „Prostá vši skvrny hříchu“ (In Ps 118; celý text zní: „Přiď tedy, Pane Ježíši, přijmi mne v těle, (v člověčenství), jež v Adamovi padlo, přijmi mne nikoli z Evy, nýbrž z Marie, aby neporušená byla panna, ale panna milostí tvou prostá vši skvrny hříchu.“ (Viz str. 98².)

Jenže poměry na západě se vytvářely docela jinak než na východě. Zatím co v orientě odsouzený blud Nestoriův přispěl k rozmachu úcty mariánské¹² (jako eucharistické bludy a blasfemie Tanchelinovy a Berengarovy v 11. a 12. stol. roznítily lásku a úctu věřících k nejsv. Svátosti, takže se hrnuli ke stolu Páně a sv. Norbert jmenuje mezi pěti úkoly svého řádu „rozšiřovat úctu eucharistickou a mariánskou“ — a proto dal svým synům bílý šat —) měli na západě jiné starosti. Pelágius popíral dědičný hřích a nutnost milosti, a proti jeho bludu vynaložili spojené síly západní Otcové, na prvním místě veliký učitel milosti. Inter arma silent musae — v neustálém boji proti těmto bludům umlkla poněkud (ale ne úplně) lyra chval mariánských. Právě sv. Augustin to jest, jemuž vděčíme za dvě velmi krásná a cenná svědectví pro naše dogma. Pelagiáni totiž namítali: „Učíš-li, že dědičný hřích přechází na všechny . . . pak svým učením samu Marii jejím narozením ďáblu zapisuješ“ (tu ipsam Mariam diabolo conditione nascendi transscribis). Námitka jest jasná: podle tvého učení přešel nezbytně dědičný hřích i na Marii Pannu, a ona tedy svým početím, v němž ji hřích poskvrnil, byla v područí satana. Augustin odpovídá (Opus Imp. c. Jul. IV): „Nezapisujeme ďáblu Marii jejím narozením, ale jen proto, že všeobecného osudu, jenž stíhá narozením všechny syny Adamovy, byla uchráněna milostí znovuzrození“ (non transscribimus diabolo Mariam conditione

¹² Draper ve svých Konflikttech vědy s náboženstvím vykládá neznalým čtenářům, že křesťanským Egypťanům se stýskalo po bohyních, jež dříve v pohanství uctívali, a toužili tudíž po náhradě. Proto na sněmu efeském hájí Cyril Alexandrijský název Matka Boží proti Nestoriově (cařihradský patriarcha, jenž Marii Panně tuto důstojnost upíral v důsledku svého kristologického bludu o dvou osobách v Kristu), aby do Egypta přinesl svým lidem náhradu za ztracené bohyně. Čtenáři mu ovšem naslovo věří, protože nevědí oni ani on, že už dávno před Cyrilem, t. j. před r. 431 byla Maria Panna uctívána a za Matku Boží od věřícího lidu i od Otců prohlašována, a to nejen v Egyptě, nýbrž po celém křesťanství. O tom později.

nascendi, sed ideo, quod ipsa conditio solvitur gratia renascendi). Výrok poněkud těžký, což u Augustina nebývá vzácností, ne však nejasný nebo temný. Chce říci: „Neučíme nikterak, že i Maria propadla dědičnému hříchu a tedy porobě satana, ale za to vděčí jedině zásluhám Krista Spasitele.“ Tím přičiňuje velký učitel hipponský nový prvek a osvětluje naše dogma s nové strany. Řečí Otcové vidí v Neposkvrněné podivuhodné dílo Tvůrce, a neuvažují, *čí zásluhou* se jí té výsady dostalo. Učitel milosti si toho všiml: zásluhou Kristovou. Neposkvrněná jest dílem milosti, dílo Spasitele, triumf Spasitelovy krve a jeho vítězství nad ďáblem — svou Matku pádu do Adamovy viny uchránil on.

Druhé místo jest ještě jasnější, ale tam mluví především o osobních hříších. Pelagius uvádí totiž řadu mužů i žen, o nichž čteme v Písmě nejen že nehřešili, nýbrž i že spravedlivě žili, a ten voj svatých a spravedlivých uzavírá slovy: „... a především Matka Pána a Spasitele našeho, již za bezhříšnou vyznávat musí zbožnost křesťanská.“ Na to odpovídá Augustin: „Vyjma svatou Pannu Marii, o níž z ohledu na čest Páně nechci, aby byla vůbec činěna zmínka, když jest řeč o hříchu — o ní totiž víme, že jí bylo uděleno více (nadbytek) milosti, aby přemohla každý i sebe menší hřích — vyjma tedy tuto Pannu, kdybychom se otázali všech oněch svatých, dokud zde žili, zda jsou bez hříchu, jedním hlasem by zvolali: ‚Kdybychom řekli, že hříchu nemáme, sami sebe klameme!‘...“ (De natura et gratia 36) Druhý moment: Maria prosta všeho hříchu z *ohledu na čest toho*, jejž pojala do svého lůna. Dvě místa, krátká, snad bys řekl „suchá“, bez onoho nadšení východních Otců, ale neskonale hlubší, důkladnější, zevrubněji osvětlující výsadu sv. Panny.¹³

Třebaže Augustin a jeho spolubojovníci měli hlavně na starosti chránit své stádce i církvev před morovou nákazou bludů, neschází ani jim láska a úcta k Neposkvrněné, a příležitostně dovedou se i oni rozohnit k oslavě Matky Boží, na př. o vánocích, jediném tehdy svátku Panny Marie. Čtème jen vánoční řeči Augustinovy! Méně nadšení, pravda, za to však větší hloubka, jako později u jeho velikého následov-

¹³ Důvod, že i velcí světci tu a tam klesli do chyby, jest podle tohoto velkého učitele církevního v tom, že měli dědičný hřích, jímž přirozenost lidská zeslabena a vůle nakloněna k zlému. Kde není dědičný hřích, tam lze se uchránit i každého osobního, a kde *pražádný* osobní hřích, tam soudíme, že ani dědičný.

níka, sv. Tomáše Aq., jenž má o Matce Boží jen několik odstavců, ale takové hloubky, že stačí je rozvést a vysvětlit, abys měl celou mariologii, jak patrně na jeho komentátoru Suarezovi. Učitele Augustinova (sv. Ambrože) bychom zase mohli přirovnat k nadšenému a vroucímu Bernardovi.

Nadšená víra v Neposkvrněné Početí na východě měla brzo ozvěnu v liturgii, t. j. brzo se vyskytuje svátek k oslavě tohoto tajemství. Po prvé nacházíme tento svátek v typiku (kalendáři) sv. Sáby († 532), vrchního opata všech palestinských klášterů: „Dne 9. prosince početí svaté Anny.“ Netřeba snad podotýkat, že předmětem liturgické oslavy nemohl být fysický akt matky, nýbrž omilostnění počaté dcerušky. Simeon Soluňský tvrdí, že svatý opat převzal své typikon od sv. Euthymia († 473) a Theoktista († 467), jeho společníka, kteří poustevničili na blízku Jerusalema. Jenže kalendář sv. Sáby byl později doplňován, a my nemůžeme dnes s určitostí říci, že náš svátek byl již v původní recenzi. První nejstarší zaručené svědectví pochází od Ondřeje Krétského z roku 675. Toho roku složil hymny pro svátek „Početí sv. Anny“. Byl tedy svátek tou dobou již rozšířen a v lidu oblíben. Jan Eubéjský praví r. 744, že svátek není všeobecný, ale že jest hlavní slavností Marie Panny, rozuměj v mnohých diecésích. Petr z Argu praví r. 844 ve svátečním kázání: „Slavnost, jež nás dnes shromáždila, jest červánkem jiných svátků (vánoce), jež ohlašuje a připravuje.“ Jiří Nikomédský praví kol r. 880, že tento svátek není nedávno zaveden, nýbrž jedním z hlavních svátků jak *starobylostí* tak předmětem a účastí všeho lidu. Sekty, odtržené od církve kolem r. 451, tedy monofysité (Koptové, Syrové) mají ten svátek taktéž, a nacházíme jej i v liturgii abessinské. Tento doklad padá značně na váhu, protože po svém odtržení nepřijali z bývalé církve skoro nic,¹⁴ a zmatky způsobené saracenskými vpády a pronásledováním nepřispívaly nikterak k tomu, aby se přátelské vztahy s katolickou církví obnovily. Jest tedy tento svátek dědictvím, jež si odnesli z otcovského domu.

¹⁴ Jestliže po příkladě církve si zavedli svátek po odtržení, jak soudí někteří autoři, plyne z toho alespoň to, že jistě víru v náš článěk víry si odnesli z církve, neboť žádné „nové“ učení církve po odtržení nepřijali a svátek by nebyli zavedli, kdyby nebyli přesvědčeni o této výsadě sv. Panny. Jinými slovy: odtržené sekty jsou doklad pro víru církve v naše dogma před r. 451.

Z východu putuje svátek pomalu na západ. Nejdříve se s ním setkáváme v Neapoli. V mramoru vytesaný kalendář z devátého století poznamenává ke dnu 9. prosince: „Početí svaté Panny Marie.“ Tedy ne již sv. Anny! Neapolská církev byla závislá na cařihradském patriarchovi, spolu s jinými jihoitalskými diecésemi; jest tedy vysvětlitelno, proč se svátek nejdříve dostal k nim. Kolem r. 1000 se setkáváme s naším svátkem v Anglii a sice již 8. prosince. Jak přešel na britský ostrov, pomínuv celou Evropu? Badatelé jsou náhledu, že do kláštera benediktinů ve Winchesteru byl přinesen od mnichů, kteří jej v Neapolsku poznali. Tvrzení některých autorů, že v Italské Kremoně byl slaven od r. 1047, není docela zaručené. Jisto však jest, že v Normandii byl zaveden r. 1070 (svátek Normanska, str. 234), a podle aktů arcibiskupství mohučského zavedla jej tamější synoda r. 1049 pro celou církevní provincii, k níž patřila i naše vlast, za přítomnosti papeže Lva IX. a císaře Jindřicha III. Po příkladě jiných zavedla svátek i diecése lyonská. Tu však se ozval protest, a sice se strany, odkud bychom se toho nejméně nadáli, totiž od nejnadšenějšího středověkého chvalořečníka a ctitele sv. Panny, clairveauxského opata a učitele církve sv. Bernarda. V listě ke kanovníkům lyonským vytýká jim rázně, že zavádějí svátek, „jehož církev nezná, rozum neschvaluje, žádná tradice nedoporučuje“ (r. 1140). Toto vystoupení velkého ctitele mariánského¹⁵ jako by bylo signálem na poplach, a nyní začíná proslulá kontroverse a spor o učení samo.

¹⁵ Vystoupení sv. Bernarda jest dokladem, že ani tak nadšený chvalořečník sv. Panny nepřijímal slepě vše, co kdo o ní tvrdil, nýbrž kriticky zkoumal a vážil důvody. Není tedy úcta mariánská blouznivé citové horování, nevisí ve vzduchu, nýbrž opírá se o důvody, a čím pevnější a jistější důvody, tím pevnější základ má naše úcta: ne v citu, nýbrž v dogmatu, t. j. v učení víry. Světoznámý *passus* v onom listě zní: „*Virgo regia falso non eget honore, veris cumulata honorum titulis, infulis dignitatum.*“

XX. „JENŽ JSI JI PRO PŘEDVĚDĚNOU SMRT SYNA SVÉHO VŠÍ POSKVRNY UCHOVAL . . .“

Zajdeme v myšlenkách o několik staletí zpět, na Sorbonu, nejslavnější tehdejší universitu (v Paříži). Bylo to za dob, kdy naše vlast prodělávala kritická léta — dva roky po smrti posledního Přemyslovce. Velký universitní sál, připravený, jak patrno, k tak zvané veřejné slavnostní disputaci, plní se účastníky. Nejslavnější profesori bohosloví zaujímají čestná místa v předu — ti se disputace činně účastní. Sta posluchačů přispěchalo, aby sledovali zápas vedený zbraněmi ducha. Sál již jest plný, ale nezačínají; zdá se, že ještě na někoho čekají. Snad na onoho františkánského řeholníka, jenž opásán bílým cingulem svého řádu se cestou zdržel tím, že se zastavil tam před sochou sv. Panny ke krátké modlitbě? „Dignare me . . . učiň mne hodným, přesvatá Panno, chváliť tebe, dej mi sílu proti nepřátelům tvým . . .“ A Neposkvrněná prý na jeho prosbu vlídně kynula hlavou. Duns Scotus, nejbystřejší myslitel středověku, jeden ze sorbonských profesorů, jehož jsme již poznali („doctor marianus“, str. 34) vstal od modlitby a spěchal k disputaci. On sám má proti všem hájit výsadu, již trojjediný Bůh okrášlil vyvolenou Matku Syna Božího v prvním okamžiku jejího vstupu do slzavého údolí.

Zápas začal. Jako krupobití nebo déšť střel dopadá na hlavu obhájce výsady Mariiny mrak důkazů a námitek. Mariánský učitel vyslechne klidně všechny, na dvě stě prý jich bylo. Konečně odpůrci zmlknou, Duns Scotus se ujímá slova, a vyvrací důkaz za důkazem, námitku za námitkou, hravě a lehce, jak se dočítáme v análech jeho řádu. Vítězství bylo úplné, nepopíratelné, zdrcující, a Sorbona, jež do té doby patřila k odpůrcům učení o Neposkvrněném Početí, zavázala se slavně, že od nynějška bude hájit tuto výsadu svaté Panny, že přísahou k témuž zaváže všechny své profesory, že připustí k doktorské důstojnosti jen ty, kteří tentýž závazek na sebe vezmou, a začala od té doby slavit svátek Neposkvrněného Početí, jenž dotud byl dobrovolný.

Tato událost, málo měsíců před smrtí slavného mariánského učitele, jest asi z částí legendárně vyzdobena. Na tom konečně nezáleží.

Stává se, že věc, která se nám zdá být docela jasná a samozřejmá, začne se nám zatemňovat, jakmile o ní počne-

me přemýšlet a hloubat. Filosof Simonides byl tázán od syrakuského krále Hierona: „Co jest Bůh?“ Vyžádal si den na rozmyšlenou, nazítří dva dny, pak čtyři, osm . . . Na Hieronovu otázku odpověděl: „Čím více o tom předmětě uvažuji, tím temnějším se mi stává.“ Měl říci „nevyzpytatelnějším.“ Mnohý můj čtenář jest jistojistě přesvědčen, že učení víry o Eucharistii rozumí. Ale kdybych s ním začal o tomto tajemství hovořit, řekl by mi asi jak se mi již stalo: „Teď teprve vidím, že tomu nerozumím zhola nic.“

Skončili jsme předešlou kapitolu protestem sv. Bernarda. Týž, skromný jako každý světec, osvědčuje sice na konci listu: „Vše, co jsem řekl, podřizuji úsudku sv. církve, ochoten podle jejího rozhodnutí opravit, v čem se od ní rozcházím.“ Ale většina, ba skoro všichni velcí bohoslovci jeho věku se připojili k němu, a teď nastal zajímavý bohoslovcecký spor, jenž trval přes tři sta let. Začalo se hloubat — Nevytýkáme nikterak tehdejšími theologům, že zkoumali a snažili se vnést světlo do otázky, jež byla nevyjasněná a nebyla nikterak článkem víry¹. Pán sám nežádal nikdy slepou víru, nýbrž vyzýval své nepřátele: „*Zkoumejte* má slova, mé skutky, Písma a proroctví — a budete-li upřímně pravdu hledat, najdete ji.“

„Vím, komu jsem uvěřil,“ pravil apoštol (2 Tim 2. 4). „Chci vědět, co věřím,“ řekli si theologové, dokud ještě církev nepromluvila poslední slovo, a to si musili říci tím spíše, že tehdejší zastánci výsady Mariiny ji dokazovali nedostatečně a pochybeně.

Proti jejich důkazům se vyskytly námitky: a) Kdokoli pochází od Adama přirozenou cestou (*ratione seminali*), jest zapleten do dědičného hříchu. Bohoslovci nedovedli tedy rozlišit faktický pád do hříchu a závazek (nutnost) upadnout do hříchu.² b) Všichni z Adama zrození (přirozenou cestou) potřebují podle učení víry vykoupení (Ř 3. 23). Jak byla vy-

¹ Dokud nebyla neomylnost papežská prohlášena za článek víry, mohla být předmětem diskuse. Nepravím, že se v ní všeobecně nevěřilo, nýbrž že tu a tam některému bohoslovcí nebyla věc docela jasná, a dokud církev nepromluvila, mohl svobodně své pochybnosti projevovat. Nerozumná jest však otázka, zda jest papež neomylný teprve od r. 1870 — neomylný „ve věcech víry a mravů“ byl od počátku, od chvíle, kdy Pán Petrovi svěřil klíče nebeského království; ale docela vyjasněná a za článek víry prohlášena byla tato pravda teprve r. 1870.

² *Quaestio facti et juris — contractio peccati et debitum contrahendi (incurrendi) peccatum.*

koupena Maria, když neměla žádný (ani dědičný) hřích?⁸ c) Drželi se nesprávného náhledu filosofického, že tělo dítěte jest napřed oživováno duší vegetativní, pak sensitivní (živočišnou), pak teprve lidskou; avšak jen duše lidská jest schopna být sídlem svatosti, nemůže tedy být ani řeči o milosti v prvním okamžiku života. d) Pletli početí aktivní s pasivním a zdůrazňovali: kde není početí panenské, tam jest žádostivost a hřích (*caro peccati*). e) Jestli byla Maria Panna bez dědičného hříchu, proč zakoušela jeho následky, na př. utrpení a smrt?

Trvalo dlouho, než se všechny tyto otázky vyjasnily a dokonale rozřešily. Svatá stolice nechtěla hned zasáhnout a spornou věc rozhodnout. Jednak z této různosti náhledů nehrozilo nebezpečí pro spásu věřících, jednak si nesmíš neomylnost představovat tak, že stačí sednout, škrtnout pérem, a věc jest odbyta. Papež jest sice chráněn Duchem sv. všeho bludu, když činí věroučné rozhodnutí „*ex cathedra*“, pro všechny věřící závazné, avšak hřešil by opovázlivým spoléháním na Boha, kdyby dříve s použitím všech lidských prostředků (studia, rady učící církve, t. j. všech biskupů, modlitby atd.) se nepřesvědčil, je-li dotyčná pravda opravdu od Boha zjevená či nic. Tak vyjasněná však naše otázka ve stol. XII. nebyla.

Petr Lombardský (*Magister sententiarum* — patří k největším světlům scholastiky) i Albert Veliký souhlasí s Bernardem. Což největší světlo bohoslovné vědy středověké, sv. Tomáš Aq.? Z jeho principů nutno vyvodit, že sv. Panna nebyla hříchem dědičným dotčena. „Lze nalézt tvora, nad něhož mezi věcmi stvořenými nic čistšího být nemůže, a taková byla čistota sv. Panny. (*Sent I. 44. 1. 3.*) Maria neměla stínu viny (*In Ps. 18.*)“ A přec tento světec souhlasil se svými předchůdci a soudil, že teprve po svém početí byla sv. Panna od Ducha sv. omilostněna a naplněna svatostí (*mundata in utero*). Jen církev řízená, osvěcovaná a chráněna Duchem sv., jest neomylná. Augustin na konci života píše retracts a opravuje některé své dřívější náhledy,

⁸ *Redemptio praeservativa* — Zajímavé jest, že tutéž obtíž měl Origen, největší theolog starověku, když šlo o osobní hřích sv. Panny, a nevěděl, jak její naprostou bezhříšnost srovnat s učením o všeobecném vykoupení Adamova potomstva. Nepopírá však všeobecné přesvědčení věřícího lidu, že Matka Boží se ani nejmenšího hříchu nedopustila; proto jaksi váhavě přistupuje k řešení problému. Viz jeho hom. 17 in Lucam. Cyril Jerus., Amphilochius, Basil (?) jsou jediní, kteří se drží jeho názoru.

Jan Zlatoústý v jisté věci o sv. Panně nesprávně soudil (Hom. in Mat. 44), Anselmův ontologický důkaz o existenci Boží jest pochybený, a nyní světla jako Bernard, Albert a Tomáš Aq. se přidávají k názoru nesprávnému. Pro nás jest tato věc naučením: každý se může mýlit, jen církevní úřad učitelský jest bez stínu omylu.

Sv. Bonaventura s počátku souhlasil s těmito učiteli,⁴ pak přešel do tábora obhájců Neposkvrněného Početí, zavedl ve svém řádě jeho svátek na generálním shromáždění v Pise 1263, a Františkáni byli od té doby nejhorlivějšími zastánci privilegia sv. Panny. U světce čteme po prvé myšlenku: „Svatost (milost) vylučuje hřích, nikoli trest. Proto mohla být podrobena utrpení a smrti (jako Kristus!), a být při tom dědičného hříchu prosta — skrze Krista! Jinak než ostatní! Ti byli z pádu pozdviženi, Maria před pádem zadržena, aby neklesla.“ (Sent III. 3. 1. 1.)

Mariánský učitel Duns Scotus, jímž jsme úvahu začali, dal konečně dostatečnou odpověď na všechny námítky. Nám se zdá být vše tak samozřejmé a divíme se, že sv. Tomáš Aq. na věc nepřišel sám — to je ta stará historie Kolumbova vejce! Najít rozluštění jest nesmírně těžší než je pochopit!

Ve stol. XIV. se spor mezi obhájci Neposkvrněného Početí a jeho odpůrci, Františkány a Dominikány, neobyčejně přiostril.⁵ Pozdější učitelé nebyli sami světci, neměli žádoucí skromnosti jak jejich předchůdci! Rozdělení na dva tábory není v dějinách církve ojedinělé. Vzpomeňme na Congregatio de auxiliis gratiae, molinisty a tomisty (vlastně baněziány)! Probabilismus a aequiprobabilismus! Augustin praví: „Ve věcech nutných jednota, v nejistých svoboda, ve všem pak láska.“ Žel, že to poslední mnohdy schází.

Spousta traktátů vyšlých na denní světlo projednávala spornou otázku.⁶ Sorbonna se postavila na její obranu, před

⁴ S obvyklou skromností. „Ani nechválím ani nekárám ty, kteří slaví svátek Neposkvrněného Početí.“

⁵ Zajímavé jest, že ve východní (řecké) církvi, příslovečném semeništi všech možných bludů, kde nenechali jediné dogma na pokoji, uniklo tehdy tajemství Neposkvrněného Početí (snad jediné) útokům a polemikám sektářů.

⁶ Z oněch dob se nám zachovala nejedna zajímavá zpráva. Těžko říci, jak dalece jest pravdivá a co na ní legendárního. Bernardin de Bustis vypravuje na př. o kazateli Janu z Viterba, odpůrci Neposkvrněnému Početí, že v těžké nemoci, do níž náhle upadl, byl pojat lítostí nad svým jednáním, slíbil, že bude od nynějška

Janem XXII. v Avignoně disputovaly oba tábory v r. 1325, a výsledek disputace byl, že papež zavedl svátek Neposkvrněného Početí ve svém paláci i v celém městě. Druhá podobná disputace, k níž obě strany vyslaly své nejlepší bohoslovce (mezi obhájci Gerson, doctor christianissimus, velké světlo pařížské university), byla r. 1387 před Klementem VII. a skončila podobně — papež schválil jednání zastánců.

Po třetí se o věci disputovalo na církevním sněmu basi-lejském 1437 — toledský kanovník Jan ze Segovie (Jan Centeras) pro, dominikán kardinál Turrecremata proti. Výsledek byl, že sněm prohlásil učení o Neposkvrněném Početí za článek víry a zavedl svátek pro celou církev. Jenže tehdy byl sněm již rozkolnický, odtržen od papeže, a proto jeho rozhodnutí bylo neplatné.

Sixtus IV. vydal několik konstitucí⁷ ve prospěch výsady sv. Panny a schválil překrásné officium a mši sv. ke cti Neposkvrněného Početí (bohužel se neudržela). Před tímto papežem se konala čtvrtá disputace. Kardinál Kajetán, dominikán, uznává ve svém memorandu podaném pátému sněmu lateránskému r. 1515, že většina učitelů jest proti nauce jeho řádu.

Na velkém a důležitém sněmu tridentském přišlo na přetřes učení o hříchu a milosti proti bludům reformátorů. Jaké stanovisko zaujal sněm k naší otázce? Místo mnoha vý-

hájit tuto výsadu Matky Boží, a byl naráz uzdraven. Alexander Halensis byl neustále na rozpacích, má-li to učení přijmout a svátek Neposkvrněné Panny slavit či nic. Zvláštní věc: Rok co rok 8. prosince onemocněl a trpěl velké bolesti. Konečně jeho žáci ho upozornili, aby si všiml. *kteřího* dne se tato periodická nemoc dostavuje. Změnil tedy své smýšlení, napsal i knihu k obhájení tohoto tajemství, a nemoc přestala nadobro.

⁷ Cum praexcelsa z r. 1476: „Když zbožnou úvahou hloubáme o převznešených a vynikajících zásluhách, jimiž Královna nebes, panenská Boží Rodička, nad stolce nebeské povýšená se stkví (nad ostatní světce) jako jitřenka nad ostatní hvězdy, pokládáme za hodno, ba spíše za svou povinnost vyzvatí všechny věrné Kristovy, aby za podivuhodné početí Neposkvrněné Panny díky a chvály vzdávali všemohoucímu Bohu, jehož prozřetelnost od věčnosti shlédla na pokoru téže Panny a působením Ducha sv. ji připravil a učinil stánkem svého Jednorozence, aby tak přirozenost lidská (pádem prvního člověka věčné smrti propadlá) se svým Tvůrcem byla zase smířena. Proto udělujeme odpustky (těm, kteří ve svátek Neposkvrněného Početí budou přítomni mši sv. atd.).“

kladů slyšme jeho slova: „Sněm prohlašuje, že nemíní toto své rozhodnutí, v němž jedná o dědičném hříchu, vztahovat na blahoslavenou a Neposkvrněnou Pannu, Rodičku Boží . . .“ (17. června 1546.)

Dominikánský řád, v domnění, že se nesmí nikterak odchýlit od sv. Tomáše Aq., byl neustále odpůrcem Neposkvrněného Početí. Kardinál Sfondrati († 1550) se diví, že „obviňují Marii z těžkého hříchu⁸, aby uchránili sv. Tomáše výtky, která u něho nebyla ani lehkým hříchem.“ Spor se neobešel bez rozmarných příhod. Dominikáni žalovali u Pia V. († 1572), bývalého příslušníka svého řádu, na františkány, že ve Frascati postavili chrám ke cti Neposkvrněného Početí s nápisem: „Zdravas Panno bez poskvrny hříchu prvotního počatá.“ „Dobře, postavte vy naproti kostel s nápisem: ‚Zdravas Panno počatá s poskvrnou hříchu prvotního.‘ Uvidíme, který z obou déle vytrvá.“

Otázka se vyjasňovala neúnavným studiem bohoslovců víc a víc. Jako někdy na horách, na Sv. Hostýně, slunko ráno vyjde z červánků, ale ponenáhlu se atmosféra zamží parami vystupujícími z lesů, až slunko zmizí v mlze a mraku docela. Jest však pozorovat, jak se jeho paprsky snaží propracovat a probít zastírající clonou. Tu se mraky protrhnou zde, tu zas onde, světlo letního slunka jako by je honilo . . . zastrou je a zase se trhají, a my víme: tento nerovný zápas nepotrvá dlouho, mraky musí podlehnout — Konečně se roztýlí na dobro a s azuru nebes září milé slunko na celý kraj. Dole však o tom neměli zdání! Tam jim slunko svítilo celý den! Tak v našem případě. Věřící lid slavil svátek a uctíval tajemství Neposkvrněného Početí, zatím co bohoslovcům mlha nevyjasněného bádání zahalila na čas světlo — ale na jak dlouho?

Kardinál Ambrosius Catharinus († 1553) byl první velký obhájce výsady Matky Boží z řádu sv. Dominika. Za necelých 70 let po vypravované příhodě zdobil průčelí hlavního domu jeho řádu v Madridě nápis: „Bohorodičce Panně bez poskvrny počaté 1637.“

Papežové vydávali jednu konstituci za druhou. Pavel V. († 1621) zakázal popírat veřejně Neposkvrněné Početí, Řehoř XV. († 1623) zakázal totéž i v soukromých rozhovorech; jen dominikánům bylo dovoleno o předmětu ve svých školách disputovat. Užívali pilně tohoto privilegia? Urban VIII.

⁸ Hřích dědičný nelze nazvat ani „těžkým“ ani lehkým. Zbavuje ovšem milosti posvěcující.

odsoudil r. 1641 tvrzení Baia, předchůdce jansenistů, upírajícího sv. Panně její výsadu, jako „kacířské a bludné“. Alexander VII. žádán od španělského krále Filipa IV., aby prohlásil učení o Neposkvrněném Početí za článek víry, odpověděl jeho deputaci, že prozatím tak nelze učinit, vydal však bullu (*Sollicitudo omnium ecclesiarum*, 8. prosince 1661 — nezaměňovat se stejnojmennou bullou Pia VII.), v níž praví: „Stará jest úcta věřících Kristových k jeho nejbl. Matce, Panně Marii, přesvědčených, že její duše byla v prvním okamžiku stvoření a vlití do těla (*creationis et infusionis in corpus*) zvláštní milostí a výsadou Boží z ohledu na zásluhy jejího Syna Ježíše Krista, Vykupitele lidského pokolení, od poskvrny dědičného hříchu uchráněna a jí nedotčená. V tomto smyslu slavnostně uctívají a slaví svátek jejího Početí...“ Tato bulla jest poslední papežské věroučné rozhodnutí před definováním naší nauky.

Kliment XI. povýšil svátek Neposkvrněného Početí na zasvěcený a rozkázal ho slavit v celé církvi (6. listopadu 1708). Před ním Innocenc XII. ozdobil svátek oktávou (1693). Lev XIII. jej povýšil na svátek I. třídy pro celou církev a vyznamenal jej vigilií (předvečerem, 1879). Když arcibiskup mohučský a biskup wormský žádali pro své diecése zrušení některých svátků, Kliment XIV. († 1774) svolil — vyjma hlavní svátky, k nimž počítal i 8. prosince.

Ve století XVII. bylo Španělsko zemí Neposkvrněného Početí.⁹ Nikde v Evropě nebyla úcta k tomuto tajemství pěstována s takovým entusiasmem jako tam. Zřizují se oltáře, chrámy, sochy, bratrstva, řády ke cti Neposkvrněného Početí. R. 1489 portugalská princezna Beatrice de Silva¹⁰ zakládá řád sester Neposkvrněného Početí. Sto let

⁹ Na památku toho, jak toto tajemství bylo v onom národě uctíváno, mají výsadu sloužit mši sv. ve svátek Neposkvrněného Početí v paramentech jasně modrých. Tato barva se při bohoslužbě vyjímá překrásně.

¹⁰ B. de la Forêt, z portugalského hraběcího rodu Portalegre, dvorní dáma manželky Jana II., Isabelly Kastilské, neprávem od žárlivé královny obviněna a vsazena do žaláře, zavázala se slibem ustavičné čistoty, vyjde-li její nevina na jevo. Byla vyslyšena, a opustila proti vůli usmířené královny ihned dvůr (1444), kde ctnosti hrozí nebezpečí každým krokem. Ubírá se ke klášteru dominikánek v Toledu, cestou potkává dva františkány: „Vy založíte sama řád.“ Ta myšlenka jí neopustila. Po čtyřicetiletém pobytu v řádu se svěřila královně (Isabelle), ta jí slíbila pomoc a vy-mohla od papeže schválení jejího „řádu Neposkvrněného Početí.“

před tím založil král aragonský Jan I. r. 1394 bratrstvo ke cti Neposkvrněné Panny, a přihlásil se za člena s celým dvorem. Jeho příkladu následovali pozdější vládcové (Karel V., Filip III., Karel III.) Řády rytířské se pojily k rozjímavým. Jeden z nich si vytkl za cíl dosáhnout prohlášení Neposkvrněného Početí za dogma. Prapory a zbroj byly ozdobeny obrazem Neposkvrněné Panny. University (jejich autorita měla tehdy velký význam — byly více než pouhá učeliště jako dnes) nejen v Hispanii, nýbrž v celé Evropě (již od r. 1305) závodily ve chválách Neposkvrněného Početí, a kdo se nezavázal, že ho nebude hájit, nebyl na některých přijat do svazu profesorů ani posluchačů (Paříž 1497, Kolín 1499, Mohuč 1501 atd.).

R. 1614 vystupovali někteří v Seville veřejně proti učení o Neposkvrněném Početí. Dva kněží Matouš Vasquez a Bernard de Toro dali následujícího roku vytisknout mnoho písní ke cti Neposkvrněné Panny, rozdávali je dětem, ty je horlivě zpívaly a tím zároveň odvykaly nepěkným svěťáckým písním, jež tehdy plnily domy a ulice. Brzo i dospělí si písně oblíbili, ke cti Neposkvrněného Početí byla konána kázání a průvody, nadšení pro toto tajemství sv. víry rostlo víc a víc. Na podnět krále Filipa III. byly vydány od papeže Pavla V. dvě bully, r. 1616 a 1617. Druhá přišla na poloostrov 6. října. Od toho dne až do svátku Neposkvrněného Početí nebylo v celé zemi slyšet leč vyzvánění a děkovné chvalozpěvy. Ohňostroje na věžích, náměstích a výšinách byly projevem všeobecné radosti věřícího Španělska.¹¹

S dvanácti družkami přijala z biskupových rukou řádové roucho (v mariánských barvách): bílý oděv, bílý škapulíř, blankytný plášť s obrazem Matky Boží s Jezulátkem v náručí a dvanáctihvězdnou korunou na hlavě. Kromě nedělí a velkých svátků se modlily po celý rok církevní hodinky o Neposkvrněném Početí. Za dvanáct dní po obláčce Beata skonala, šťastná, že vidí uskutečněnou svou touhu (1. září 1490 v Toledu).

Za dob, kdy bylo více živé víry, oblékávaly francouzské matky své dívky do šateček modrobílých. Tedy barvy Panny Marie nosili maličci k její cti, jak se dočítáme v nové době na př. v životě Víta de Fontgallanda, hošíka, jenž se brzo po svém skonání stal miláčkem věřícího lidu. Byl to krásný zvyk, kterým matky svěřovaly ochraně nebeské Královny to nejdražší, co měly. Condorcet, smutně proslulý spisovatel, jenž skončil sebevraždou na podlaze revolučního žaláře, nosil též jako dítě barvy mariánské. Ovšem barvy nespraví všechno samy, odcizí-li se duše lásce nebeské Matky.

¹¹ Uprostřed kteréhosi náměstí v Seville stojí prastarý kříž, zva-

Portugalský král Jan IV. zasvěcuje r. 1646 všechny své země, evropské i mimoevropské, Panně bez poskvrny počaté, po něm Karel III. španělský 1770. Indie, Mexiko (zvalo se hrdě „národem mariánským“), jakož i jiné menší země a řada diecézí volí za patronku Neposkvrněnou. V celém území španělském i portugalském (i v zámořských osadách) spojují kult Neposkvrněné s kultem eucharistickým: Bůh skrytý ve Svátosti k nám přišel skrze Pannu počatou bez poskvrny. V městě Malaga v katedrále se modlí již r. 1663: „Chválena a velebena budiž bez ustání nejsvětější Svátost oltářní a Neposkvrněné Početí blahoslavené Panny Marie Matky Boží.“

Když postavil Pavel V. kolosální sochu Neposkvrněné Panny na náměstí Sta Maria Maggiore, následovala ho Granada (1618) a Ferdinand III, jenž postavil r. 1649 podobnou sochu ve Vídni a v Praze (strženou 1918) s nápisem: „Bohoroďičce Panně bez poskvrny počaté svěřuje, odevzdává, zasvěcuje sebe, dítky, národy, vojsko, země a vše, co mu náleží . . .“

Svátek byl slaven v hodnosti 1. nebo 2. třídy (nebo duplex majus). Místy měl vigílii a oktávu daleko dříve, než byla zavedena pro celou církev. Někde měl jako vánoce svou půlnoční, jitřní a velkou mši sv. V kterémsi chrámě byla denně sloužena mše sv. ke cti Neposkvrněného Početí. Svátek obdařen odpustky jako den Božího Těla. Do lorentánské litanie se ponenáhlu začala vkládat invokace „Královno bez poskvrny hříchu prvotního počatá, oroduj za nás!“ (od r. 1839). Co zbývalo leč všem těmto projevům oddanosti, úcty a lásky k Neposkvrněné vsadit korunu prohlášením tohoto tajemství za článek víry a vsadit tak nový zářící drahokam do diadému nebeské Královny?

ný Kříž černochův. Na tom místě jednou osvícení páni si tropili posměch z Neposkvrněného Početí a ustavičného panenství Rodičky Boží. Jeden pokřtěný negr slyší jejich řeči a jest do duše zraněn těmito urážkami nebeské Královny. Chce odčinit toto veřejné pohoršení, ale jak? Peněz neměl; prodal se tedy do otroctví a ustanovil, aby z úroků toho obnosu byla každý rok konána veřejná slavnost ke cti neposkvrněné a nejčistší Panny. Španělští věřící pak na památku té události postavili kříž na místě, kde se do otroctví prodal.

XXI. VELKÝ DEN

Toto jest den, jež učinil Pán: plesejme a veselme se v něm. (Ž. 117.)

Lurdští poutníci si někdy zajdou do Biarrice, přístavního města v biskajském zálivu — snad aby viděli Atlantský oceán. Tam jest pro mnohého konec světa. V moři, něco od břehu, vidět skalní útes. Po železném mostě se k němu dostaneš — je to nejzazší mez, již lze suchou nohou dosáhnout. Na skále železným zábradlím ohražená trůní v životní velikosti socha Neposkvrněné, vládkyně bouří, hledící k moři, jakoby pozorovala trmácení ubohých synů Eviných, zmítaných vlnobitím života. Proč tam nestojí spíše socha generála nebeských vojsk?

Plavíš-li se po moři k marseillskému přístavu, vidíš za městem na dost vysokém pahorku velkolepý románský chrám Panny Marie Ochránkyně, Notre Dame de la Garde, vévodící městu snad ještě krásněji než svatovítský dóm Praze. Na vrcholu věže v nadživotní velikosti socha nebeské Královny s božským dítkem v náručí, obličejem obrácena k městu, jež hluboko pod jejíma nohama se rozkládá až k moři . . . jakoby je brala pod svou ochranu a doporučela Ježíškovi, a Ježíšek žehná — Pohlédne-li někdo z města tam, setká se jeho zrak s očima sv. Panny. Bez ustání stoupají poutníci po nesčetných schodech k svatyni, namnoze se svícemi v rukou, čtyřhrannou věží v průčelí vejdou do chrámu, ověšeného nesčetnými prapory a votivními dary. Před milostným obrazem vidíš klečet černochoy, mulaty, malajce . . . jsou to všichni křesťané? Nevím. Ale zvláště námořníci, které přivezou do přístavu lodi ze všech koutů zeměkoule, rádi spěchávací nahoru poprosit za ochranu v bouřích, a když loď opustí břeh a jest zase na širém moři, hledí k mocné paní, kynou jí na pozdrav a na rozloučenou, a ještě jednou jí doporučejí svou plavbu.

Proč křesťanský lid v bouřích myslí na vítěznou Pannu spíše než na jiného ochránce? V otázce máš již odpověď. Vítězná Panna — vymanila lidstvo z moci toho, jehož svrhl Michael s nebe. Tento nad ním zvítězil na nebi, Maria zmařila jeho panství na zemi, nad námi, proto osvobození hledí v bouřích k ní, své osvoboditelce.

Neutěšené byly poměry v první polovině minulého století. Řehoř XVI. měl pořád co dělat s revolucionáři ve svém

(papežském) státě. Piovi IX. se špatně odměnili za jeho dobrotu (str. 41), nakonec nebyl životem jist a musil hledat ochranu na půdě cizího vládce v malé pevnosti Gaetě. V těchto bouřných dobách, kdy byla půda v Evropě vpravdě podminována, kdy Řím byl veliký vulkán hrozící každou chvíli výbuchem, v lomozu zbraní a zákeřných vraždách revolucí vzmáhá se ve věřícím lidu nadšení pro Pannu Neposkvrněnou tak, že při studiu aktů máme dojem, jakoby Evropa zakoušela nejkrásnějšího míru. Komise vybraných bohoslovců ustanovená r. 1847 Piem IX. studuje, zda jest možno a příhodno prohlásit Neposkvrněné Početí za dogma. Kromě osobní úcty k sv. Panně ho k tomu pohnulo 530 žádostí, jež za posledního desetiletí apoštolské stolice v této záležitosti došly z celého světa. Z Gaety za dva měsíce po útěku, 2. února 1848, rozesílá papež encykliku, kterou žádá biskupy celého světa o dobrozdání v této otázce. Uvážíme-li, že v oněch bouřlivých dobách nejeden list se ztratil, nejeden stolec byl uprázdňen, nejeden biskup nemocen, můžeme říci, že odpověděli všichni, kteří odpovědět mohli. Byl to tedy vpravdě písemný ekumenický sněm, písemné shromáždění celé učící církve.¹

Záplava literatury, od několikasvazkových hlubokých děl bohoslovných až k brožurkám a letákům určeným pro poučení lidu oslavovala a vysvětlovala ve všech jazycích privilegium Matky Boží. Za dva roky se vrátil Pius IX. do Říma, jmenoval ještě tři komise. První začala své práce 8. máje 1852, poslední 2. srpna 1853. Karel Passaglia T. J., autor

¹ Nepodařilo se mi zjistit přesně počet odpovědí. Biskupských stolců bylo asi 750. Autentické dílo „Pareri sulla definizione dogmatica dell' Im. Conc. della B. V. M.“ se mi nedostalo do rukou. Autoři, kteří odtamtud vypisovali a do nichž jsem nahlédl, se rozcházejí. Jeden uvádí 535 odpovědí (72 proc. všech), druhý 665 (90 proc.). Z nich 22 (číslo jest jisté) leccos namítají, 12 si nepřeje prohlášení, 6 popírájí definibilitatem, 4 mlčí, 10 si přeje nepřímé prohlášení. Všichni, i těchto 54, jsou přesvědčeni o výsadě sv. Panny (jediný soudil, že se nedá dokázat), a souhlasí, že lid jím svěřený o ní nikterak nepochybuje. Právě tak jsem nemohl zjistit stanovisko českého episkopátu. Francouz Dubosc (L'Immaculée Conception) píše: „Čtyři čeští biskupi opakují a zdůrazňují své dřívější žádosti“ (aby dogma bylo prohlášeno). Maďar Roskovany (B. M. V. in suo Conceptu Im., 13 svazků) píše: „Čeští biskupové pokládají prohlášení za zbytečné, protože lid o tomto učení nikde nepochybuje.“ Zdá se, že Dubosc má spíše pravdu, ač na koncilu vatikánském patřil pražský kardinál k těm, kteří nepokládali za příhodné prohlásit neomylnost papežskou.

imposantního díla „De Immaculato Conceptu“ (tři velké kvartové svazky) patřil k hlavním spolu pracovníkům².

Nevím, zda by čtenáře zajímaly zprávy o pracech a zasedáních papežských komisí. Roku 1854 bylo již jisto, že k prohlášení dojde. Poslední dny listopadu a první týden prosince se sešlo ve věčném městě 54 kardinálů, 42 arcibiskupů, 92 biskupů. V katolických kostelích celého světa se konaly noveny před velkým svátkem, kdekdo hleděl nedočkavě vstříc vytoužené chvíli, a ve svatý den dleli duchem v papežské basilice ti, kteří nemohli být osobně svědky oslavy a triumfu Neposkvrněné. Hlavní slavnosti mimo Řím se konaly teprve po prohlášení dogmatu, a kdyby byl někdo sebral všechny doklady na paměť věkům budoucím, soudím, že by žasli, odkud ta živá víra ve století nevěry.

Přišel konečně přesvatý den. V pátek 8. prosince před 8. hodinou ranní sešli se všichni preláti dlící v Římě do Sixtinské kaple. Papež začal litanii ke všem svatým, jež se recituje vždy při významných příležitostech. Po invokaci „Svatá Panno panen“ se shromáždění zvedlo, sestupovali do svatopetrského dómu, kde před oltářem eucharistickým litanie dokončena. Na 50.000 poutníků plnilo chrámové prostory. Řím neviděl dotud nikdy tak velkolepé shromáždění. U hlavního oltáře začala papežská mše sv. Když bylo přezpíváno evangelium (řecky a latinsky), přistoupil k Piu IX. děkan kardinálského sboru, provázen nejstarším arcibiskupem.

² Tento výtečný bohoslovec, oslavovaný profesorem římské koleje našeho řádu, duše všech prací týkajících se prohlášení dogmatu, nejučenější obhájce Neposkvrněného Početí, opustil za čtyři roky po definování řád, stal se nacionalista, profesor na státní (vítě nepřátelské) universitě v Turině, bojoval a psal proti papežství, vydával protikatolickou revui. Jak je to možné? Někteří soudí, že ho strhla uražená ctižádost (doufal, že za své zásluhy se stane kardinálem), jiní tvrdí, že v době, kdy o svém díle pracoval, s dovolením papežovým opomíjel docela modlitbu, aby byl včas hotov, a modlitbu — spojení s Bohem — nenahradí ani studium o sv. Panně. Chvalořečník Neposkvrněné! . . . Kdo myslíš, že stojíš, hled, abys nepadl . . . Pius IX. se zahleděl občas ve svém paláci na obraz představující zmíněné komise; žádalí ho, aby odpadlíka sedícího v první řadě dal s obrazu vymazat. „Ještě nevíme, zda se neobrátil — a kdyby, kolik apoštolů je na obrazech poslední večeře?“ Zdá se, že se za nešťastného modlil, protože týž skonal s církví smířen r. 1887, devět let po smrti papežově. Jedině Neposkvrněná byla v milosti utvrzená, a my učiníme nejlépe, když podle napomenutí apoštolova budeme pracovat o své spáse s pokorou co největší. „Viděl jsem padat cedry libánské . . .“ (Aug.)

biskupem a biskupem, jakož i arcibiskupy řeckého a arménské obřadu, a prosili, aby sv. Otec prohlásil dogmatický dekret Neposkvrněného Početí, jenž „přinese radost nebi a naplní veselím celý svět.“ Papež intonuje: „Veni Creator Spiritus — — Zavítej, Tvůrce Duchu sv., k nám.“ Bylo právě 11 hodin. Pak čte dogmatickou bullu. Hluboké ticho v basilice, papež i přítomní stěží přemáhali hluboké dojetí. Sotva dočetl, roztrhly se mraky a paprsek sluneční vnikl oknem do basiliky, jakoby slunko spolu s věřícími skládalo hold Neposkvrněné. Rozezvučely se zvony celého Říma, hřměla děla Andělského hradu, náměstí, ulice, domy ozdobeny girlandami a květy. Papež dokončil nejsv. oběť. Te Deum bylo závěrem oslavy. Nato posvětil zlatou korunu posetou drahokamy, již byla korunována socha sv. Panny nad oltářem v kapli sv. Petra. Na černé mramorové desce po levici hlavního oltáře hlásá poutníku nápis ve zlatých literách památku velkého dne.³

Večer byl celý Řím osvětlen, od kopule sv. Petra až k nejchudší chyšce, jako by celé město bylo jediný mariánský chrám. Nebylo balkonu, nebylo okna, nebylo světničky, v níž by k oslavě Neposkvrněné nehořelo světlo. Transparenty s nápisem „Maria bez poskvrny počatá“ zářily všude. Na kopuli papežského dómu se stkvěla ve výši jiskřící koruna, jako ohnivý královský diadém se odrážela od temného mraku v pozadí — jediný to mrak na celém nebi! Druhého dne obdržel každý prelát zlatou medaili s nápisem: „Marii bez poskvrny počaté Pius IX. z prvotín australského zlata jemu darovaných dal raziti 8. prosince 1854.“ V jediné diecési Bellez, jež nepatří k největším a nejbohatším diecésím francouzským, bylo v letech 1854 až 57 postaveno více než 300 soch Neposkvrněné.

³ Když bylo dogma prohlášeno, ohlašoval telegrafní drát radostnou zvěst do celé Evropy. Kamkoli zpráva přišla, všude se rozezvučely zvony, a jejich radostný ples se nesl spolu s hlasem zvonů svatopetrského dómu k trůnu nebeské Královny. Podmořský kabel nesl zprávu o velké události i do Anglie. Ve Stonihurstu v koleji Tovaryšstva Ježíšova nařídil rektor, aby se též ihned vyzvánělo, vyučování bylo okamžitě přerušeno (v Anglii jest náš svátek všední den), studentům shromážděným ve velké síni koleje byla sdělena radostná zvěst, a ti plni jásotu se rozcházejí do kaple, po chodbách, do zahrady . . . Anglikánský farář slyší hlas zvonů i jásot chovanců. Co to může být? To jistě padl Sebastopol! Dá také vyzvánět, a brzo se rozezvučí zvony celého okolí a nevědomky oslavují tu, k jejíž cti naposled hlaholily před třemi sty lety.

Uplynulo půl století. Pamatujeme se ještě dobře na tehdejší slavnosti. První jubileum dogmatisace! Zvláště Španělsko pokládalo za věc cti, aby oslavilo co nejkrásněji památku tajemství, s nímž jeho minulost byla zvlášť těsně spjata. Na návrších Pyrenejí, Sierry Nevady i ostatních horských hřebenů a na kdekterém pahorku byly postaveny sochy a obrazy svaté Panny, celý rok konány kongresy, milostná socha Nuestra Señora del Pilar⁴ byla ozdobena drahocennou korunou. Ale nejkrásnější dar, jež španělští katolíci položili k nohám Neposkvrněné, byla koruna mučednická toho roku získaná.

Jako v jiných španělských městech konal se i ve Valencii jubilejní průvod ke cti Panny bez poskvrny počaté, a sice z ohledu na katolické dělníky, zaměstnané v továrnách, až v neděli po svátku. Jak město tak i nebe vzalo na sebe sváteční roucho, slunko mile svítilo s azurové oblohy, a ve tři hodiny se rozvíjel průvod od katedrály. Při pohledu na nepřehledné davy prohlašovali nejstarší pamětníci: „Nikdy Valencia nic podobného neviděla.“ Tu do zpěvu dětí se mísí rušivé výkřiky: „Ať žije republika, ať žije svoboda!“ Věřící toho nedbali, zpívají a modlí se dál, až v jedné ulici tlupa osvícených přátel svobody přepadla procesí. Smečka výrostků se vrhla rytířsky na dívku, která nesla korouhev Neposkvrněné. Dívka se těmito „rytířům“ brání, a spolu s družkami se jim ubránila. Průvod pokračuje, konečně se blíží Sdružení katolického dělnictva, uprostřed jejich vůdce, 25letý advokát Perpina. Socialisté je chtěli napřed vyprovokovat hrubými urážkami, a když ničeho nedosáhli, chopili se tito hrdinští průkopníci svobody zbraní a stříleli na bezbranné. Zaznělo několik výstřelů, několik mužů bylo zasaženo, vůdce smrtelně raněn klesá k zemi a volá: „Sláva Neposkvrněné!“ S námahou bylo zabráněno panice a všeobecnému útěku. „Za svatou Pannu jsem hotov s radostí přijmout ještě druhou kulku“, pravil umírající. Za dva dny vydechl duši.

Z jeho života stojí za zmínku, že od mladosti vroucně uctíval Neposkvrněné Početí. Po čistě ztrávených studijních letech se věnoval právům, půl roku před smrtí byl promován na doktora práv. Denně přítomen nejsv. oběti a často přijímal sv. svátosti. Jako student, akademik i advokát spěchal denně do mariánské kaple, kde se modlíval růženec.

⁴ Co jest Moravanům Panna Maria svatohostýnská, to jest Španělům „Naše Paní del Pilar.“

Byl neobyčejně nadaný, a chtěje pro věc Kristovu pracovat i ve veřejnosti, věnoval se činnosti ve Sdružení katolického dělnictva. Před svým posledním svátkem Neposkvrněné Panny konal jako každý rok exercicie se svou Družinou, témuž tajemství zasvěcenou.

Město na Tibeře se však též chystalo k důstojné oslavě. V době svatopostní byly misie ve 20 kostelích, v listopadu v 26 dalších chrámech. Před svátkem Neposkvrněného Početí se konalo slavné triduum, v předvečer byl Řím osvětlen, v noci se spustil déšť, ráno se vyjasnilo, jakoby slunko stejně jak r. 1854 chtělo uvítat velký den. Náměstí svatopetrské bylo v 7 hod. plné, v 9 hod. začaly papežské bohoslužby, při nichž po prvé dóm zářil elektrickým světlem. Napřed rozžaty lampy, jež ve velkém kruhu lemovaly obraz Neposkvrněné nad hlavním oltářem. Pak se světla šířila do lodi, dál a dál, až najednou zazářil umělecký věnec světel. Na 30 kardinálů, 200 biskupů, 60.000 poutníků seúčastnilo slavnosti, jež skončila v 1 hod. Při této příležitosti byla socha Neposkvrněné v chórové kapli sv. Petra ozdobena zlatou korunou 12 hvězd, posetou brilianty.⁵ Večer zase iluminace, zvláště v paláci španělského vyslance a na španělském náměstí, kde od r. 1857 stojí jubilejní socha Panny bez poskvrny počaté. S věží chrámu Trinità de'Monti (nejsv. Trojice na horách) vrhal bengál zář na celé město.

Jak asi budou vypadat slavnosti ke cti stoletého jubilea prohlášení dogmatu? . . .

⁵ Má v průměru půl metru. Byla pořízena z milodarů věřících celého světa. Její cena v dnešní valutě se odhaduje bezmála na 2 miliony Kč. — Na mariánské výstavě, toho roku v Římě pořádané, byla mimo jiné zajímavostí skříň, obsahující dogmatickou bullu Pia IX. ve 400 řečech.

V severním Portugalsku u města Braga, „portugalského Říma“, se pne k nebi vysoký vrch Sameiro. Tam 14. června 1863 položen základní kámen k národnímu pomníku Neposkvrněné Panny. Právě za 41 let byla překrásná socha korunována. Slavnosti bylo přítomno na půl milionu věřících. Na korunu přispěly všechny stavy celé země, od královny až k poslednímu čeledínu. Koruna sama jest z masivního zlata, poseta 256 brilianty.

XXII. NEPOSKVRNĚNÁ A DNEŠEK

Raduj se, Maria Panno: všechny bludy jsi samojediná potřela na veškeré zemi. (Liturgie.)

Dne 15. listopadu 1849 končí řečník v pruském parlamentě své vývody slovy: „Doufám, že se ještě dočkám, jak se bláznivá loď času (das Narrenschiff der Zeit) rozbije o skálu křesťanské církve.“ A dočkal se — jenže za situace, jaké se tehdy nenadál. Náš řečník totiž není nikdo jiný než pan Otto von Bismarck, tehdy konservativní. Zpyšněv úspěchy, pokořiv Rakousko a Francii, dostal kuráž — teď ještě pokořit církev, alespoň v Německu! Kulturní boj po válce francouzskoněmecké — jak na konec dopadl? „My do Kannosy nepůjdem“ prohlašoval zpupně, narážaje na Jindřicha IV., jenž tam šel prosit za smír papeže Řehoře VII. „Ale do Benátek“ řekli mu, připomínajíce mu Fridricha Barbarossu, jenž se tam pokořil Alexandru III. Po kulturním boji, jenž pro všemohoucího pana kancléře skončil neslavně, založili katolíci humoristický časopis „Narrenschiff“, loď bláznů — na lodi stojí tři: blázen, zednář (představitel nevěry a nepřátel církve), byrokrat (dítko doby); u kormidla Bismarck v kyrysnické uniformě, v pozadí skála se svatopetrským dómem, kormidelník se namáhá ze všech sil ji obeplout — —

Církev že nerepresentuje duchovní moc ovládající svět? Srovnej s ní nějakou národní sektu! Papež vydá nějaký malý okružní list, a jeho slovo způsobí rozruch na celé zeměkouli. Kdo tropí největší povyk, to jsou nepřátelé — ti, kteří vyhlášují do světa, že církev umírá, že jest faktorem ve vědeckém i nevědeckém světě dávno odbytým, že jest zkamenělina pozůstalá z dob středověkého temna. Proč tedy tolik rámusu, když umírající řekne slovo? Ve všech časopisech se o encyklice dočteš — chceš-li však vědět něco nikoli o okružním listě, nýbrž o všeobecném sněmu¹ národní sekty, musíš si koupit jejich úřední noviny. Usnesení epochální pro sektu čítající 5 nebo 15 jar, bezvýznamné pro svět — nikdo si jich ani nevšimne. Živoří „umírající“ církev nebo novorozeňátko sekta?

Když Pius IX. prohlásil za dogma učení o Neposkvrněném Početí, jevila celá církev pochopitelný zájem — a spolu s ní veškeren nevěřící svět. Věřící protestanté — viz str. 154.

¹ Církev jich pořádala devět za tisíc let, sekta asi tolikéž za 10 let.

Lidé bez víry tropili nepopsatelný rámus, proti dogmatu se psalo — nejvíce ovšem ti, kteří mu za mák nerozuměli. Co je těm lidem do toho, prohlásí-li hlava „umírající“ církve něco za článek víry? Netýká se věc jenom katolíků?

Kdyby církev živořila — ano. Ale povyk celé Evropy je doklad, že papežské slovo jest něco víc než ubohý projev dokonávající instituce. Naše dogma je totiž *odsouzení všech moderních bludů*, a právě proto, že *církev jest duchovní moc ovládající sta miliony srdcí*, vzbuzuje každé její slovo takovou pozornost, byť v něm nebylo o protivnících ani zmínky.

„Raduj se, Maria Panno, všechny bludy jsi samojediná potřela po veškeré zemi.“ Tak se modlí církev od 8. století. Všecky starověké bludy kristologické (týkající se osoby Kristovy, nejen nestorianismus, nýbrž i arianismus, monofysitismus atd.) se rozbíjely jak vlny o skálu o jediné slovo „Bohorodička“. Od církve na sněmu efeském r. 431 označeno za heslo pravé víry přinutilo každý blud, aby odložil masku a přiznal barvu. V jádře obsahovalo totiž veškeré učení církve o osobě Kristově.

Rok 1854, prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí, jest pro moderní dobu, čím byl r. 431 pro křesťanský starověk. Dnes musí církev bojovat s jinými bludy. Charakteristický znak moderních a racionalistických bludů jest boj proti všemu nadpřirozenému. Přečti si jen Syllabus (katalog bludů) Pia IX. z 8. prosince 1864, právě deset let po prohlášení našeho dogmatu. Radost to číst! 1. blud: Neexistuje Bůh Stvořitel (srov. Vatic. de fide can. 1 et 2.). 2. blud: Je-li Bůh, nezasahuje do řízení světa — nic mu do světa není. 3. Rozum lidský jest sám sobě zákonem a jediným rozhodčím, co jest správné a nesprávné, pravda a lež, dobré a zlé. — Tak to jde dál, 80 „moderních“ bludů jeden za druhým.

Všimněme si nejrozšířenějších. Člověk, poslední stupeň všeobecného vývoje, nebyl podle nich stvořen k obrazu Božímu; popírá se pád do hříchu i jeho následky; lidská přirozenost prý není porušena hříchem, člověk jest od přirozenosti dobrý a jeho pudy tedy oprávněné; není milosti, není vykoupení, není zjevení; popírá se nikoli jedno dogma jako kdysi, nýbrž *všecko* učení sv. víry, nadpřirozený cíl a určení člověka, nadpřirozený úkol církve, nesmrtelnost a existence duše atd. Vzduch, jejž dýcháme, jest pelagiánský, t. j. *popírá se nadpřirozený řád*. Pýcha, duše všech těchto bludů, jest patrna na první pohled, a oni sami se chlubí, že člověka „povznesli v jeho vlastních očích“ tím, že ho vymanili z područí

Tvůrce. Ve skutečnosti jej popřením nadpřirozeného řádu snížili na zvíře, jak ostatně darvinismus nepokrytě doznává.

Ochranou proti této epidemii a záplavě moderních bludů, a zároveň jejich odsouzením, jest článek víry o Neposkvrněném Početí. Nevěra dobře vycítila, co toto dogma znamená. Odtud ona zuřivost (kterou bychom si jinak sotva vysvětlili) proti 8. prosinci 1854. Čím bylo kdysi slovo Theotokos, Bohorodička, tím jest dnes slovo Immaculata, Neposkvrněná. „Maria počatá bez dědičného hříchu, samojediná ze všeho lidstva, a sice pro zásluhy Spasitele, a ozdobena milostí posvěcující v prvním okamžiku života.“ Tak prohlašuje náměstek Kristův. Z toho plyne:

1. Existuje *Bůh*,² Stvořitel, pán a zákonodárce, jenž má právo dávat zákony. Svého práva užil, když člověku v ráji dal přikázání, připojiv zároveň sankci (trest na přestoupení).

2. Člověk není svým pánem a zákonodárcem, nýbrž povinen dbát a *zachovávat přikázání* i zákonů Tvůrce.³ Přestoupí-li jej, dopouští se hříchu (viny), a tato neposlušnost se na něm vymstí, vlekouc za sebou trest; z toho patrno, že

3. člověk má *svobodnou vůli*,⁴ a když jí zneužije, jest za svůj čin odpověden; má též

4. *nesmrtelnou duši*,⁵ jež byla hříchem zbavena milostí, ne však věčného trvání.

5. Existuje *hřích* a pád do hříchu, a sice všeobecný.⁶

6. Existuje *dědičný hřích*, jež každý syn Adamův přináší s sebou na svět, a jehož byla jediné Neposkvrněná uchráněna. Člověk není od narození dobrý a svatý, není takový, jakým být mohl a být má;⁷ z učení o dědičném hříchu plyne, že

7. lidstvo pochází od *společného praotce*,⁸ jenž byl stvořen od Boha, a sice v milosti, o níž se připravil tím, že nebyl poslušen svého Pána a Tvůrce.

8. Existuje tedy *řád nadpřirozený*,⁹ milost posvěcující, jež činí člověka Bohu milým, svatým, dítkem Božím; ztráta mi-

² Proti bludům těch, kteří volají: „Není Boha“, ať to činí bez obalu jako materialisté & Cie nebo v rukavičkách jako pantheisté.

³ Proti bludu Kantově a celé armády jeho přívrženců.

⁴ Proti bludům Luthera, deterministů atd.

⁵ Proti bludům materialistů, pantheistů atd.

⁶ Proti bludům racionalistů.

⁷ Proti racionalistům.

⁸ Proti darvinismu.

⁹ Proti empirismu, pozitivismu, sensualismu a celé řadě moderních bludů, jakož i proti protestantům.

losti jej činí ohavným, nesvatým, neschopným věčné blaženosti a spojení s Bohem.

9. Lidstvo *potřebuje Vykupitele* a vykoupení;¹⁰ odkázáno jsouc samo na sebe není s to, aby se vymanilo ze stavu, do něhož se hříchem uvrhlo. Ani Maria Panna nebyla vyňata z toho zákona: bylať „uchráněna hříchu pro zásluhy Vykupitele“; z toho plyne, že

10. *Ježíš Kristus* jest vpravdě *Vykupitel* lidského pokolení, nikoli pouhý člověk, nýbrž *Syn Boží*,¹¹ od Otce z lásky ztracenému lidstvu poslaný.

11. *Křtist* Pán jest *jediná cesta* vedoucí k životu, na něho jakožto jediného a všeobecného prostředníka jest odkázáno všechno lidstvo; tím padá t. zv. „přirozené náboženství“.

12. Neposkvrněná Panna byla obdařena milostí posvěcující v prvním okamžiku života, aby byla důstojným stánkem Syna Božího, jest tedy vpravdě *Matka Boží*, a

13. *milost Boží* jest k spáse nezbytně *nutná* (k spojení s Bohem, jež jest nadpřirozeným cílem člověka).

14. Zvláštní milostí Boží byla Neposkvrněná Panna z ohledu na Krista uchráněna následků dědičného hříchu (hříšné žádostivosti atd.). *Žádostivost* nelze tedy prohlašovat za *dobrou* a oprávněnou, nýbrž musí být *přemáhána* a krocena,¹² jelikož ze hříchu pochází a ke hříchu vede, a byť sama sebou nebyla hříchem, přece jen člověka snižuje.

15. *Hřích* není maličkost, nýbrž příčí se nekonečné svatosti Boží, jest *ohavnost*, a očista duše od hříchu jest podmínka našeho spojení s Bohem.

16. Prohlášení dogmatu samo bylo projevem *neomylného učitelského úřadu* církve,¹³ a přijetí jeho od věřících bylo vyznáním víry v církev jakožto vychovatelku od Krista lidstvu danou, jedinou, která vede člověčenstvo ke spáse.

17. Existuje tedy i *zjevení Boží*,¹⁴ t. j. pravdy, jež lidský rozum ponechán sám sobě neobjeví („tajemství“) a jež mu Bůh musil sám sdělit.

18. Konečně lze z prohlášení odvodit důsledek, že zdrojem víry jest nejen Písmo, nýbrž i *tradice* (proti protestantům).

Z toho, co řečeno, jest pochopitelné, proč věřící lid dnešní

¹⁰ Proti racionalismu atd.

¹¹ Proti všem moderním bludům. — Nejmenujeme staré bludaře ani všechny současné bludy.

¹² Proti racionalistům.

¹³ Proti protestantům.

¹⁴ Proti racionalismu, pozitivismu, deismu atd.

doby uctívá s takovou zálibou Neposkvrněné Početí nejbl. Panny. Je-li úcta mariánská časová, pak jest úcta k tomuto tajemství eminentně časová. V Panně Neposkvrněné má věřící lid nejen ideál a vzor neporušené andělské čistoty, nýbrž i pevnou záštitu víry proti moderním bludům.

Ochrana víry — Jest možno věřit v tajemství Neposkvrněného Početí a být vzdálen nebo dokonce prost víry? Jen v katolické církvi lze plně v toto tajemství věřit. Čím více jest o něm kdo přesvědčen, tím pevnější kořeny má víra v jeho srdci a tím více se přimkne k církvi Kristově. Jak možno věřit, že Maria Panna byla bez poskvrny hříchu prvotního počatá, a nevěřit, co hlásá sv. víra o dědičném hříchu, o vykoupení, o milosti, o ospravedlnění? Tyto a ostatní pravdy nejen že stojí a padají s tímto článkem víry, nýbrž nacházejí v něm i osvětlení — daleko jasněji je duše věřící chápe ve světle tohoto tajemství. Tak se stává Neposkvrněná vpravdě věží Davidovou, t. j. ochranou a záštitou víry Kristovy.

Sestrou nevěry jest nečistota, nejmilejší ohavnost satanova, protože „jiným hříchem dostane jednu duši, tímto dvě najednou“, a žádnou neřestí jich tolik neuloví. Nadto: proč vlastně nevěřit Bohu? Leda když z toho mám nějaký užitek, jak už Augustin řekl. Čím větší vyhlídky na znamenitější zisk, tím větší čáka, že duše propadne nevěře. Proto sliboval Evě: „Budete jako bohové —“ Co slibuje dnes? „Budete jako zvířata —“ Na to dnes nachytá nejvíce lidí! Kdepak dnes slibovat vědění jako Evě — pomyje a mláto vepřů, to jest, co dnešní lidstvo nejvíce vábí! Moderní básník (Schiller) kdesi závidí zvířatům — jak by to prý bylo krásné, kdyby se člověk mohl tak „nenuceně“ pohybovat po zeměkouli a při tom — — Dříve než „věda“ přišla na to, že člověk se vyvinul ze zvířete! Goethe byl ještě horší, a o „nejmodernějších“ vůbec nemluví. Proto válečný plán pekelných mocností: rafinovaně pěstovat a rozněcovat v mladých duších smyslnost již od školních lavic, a pak budou ti lidé jistě jeho. Zajistit si je už v dětství, a jeho nástrojové, kteří vstěpují mládeži nevěru, nezapomenou na nejvydatnější pomocníci a průkopníci nevěry, na její rodnou sestru, nečistotu.

V Neposkvrněné má však věřící lid nejen pevnou záštitu víry proti moderním bludům, nýbrž i vzor a *ideál neporušené a nedotčené čistoty*. Pohled na mládež našich dnů... na jedné straně celé zástupy, jež se vrhají střemhlav do bahni-
tých tůní mravní nečistoty, na druhé straně voje andělských

duší. Nečistota, rakovina rozežírající moderní společnost až do morku — jest tento mor vyléčitelný? Jak? Úctou k Neposkvrněné! „Maria jest znamení, ve kterém jedině náš národ může přemoci nemravnost, jež jej ubíjí a ničí,“ prohlásil ve své řeči universitní profesor protestant MUDr. Gruber před lety v Berlíně. Lékař — a dozrává, že pro tuto mravní rakovinu, krácející ruku v ruce s tělesnou hnilobou, nelze hledat léku v přihrádkách jeho lékárny, nýbrž v pokladech katolické víry. Maria, jediný lék, jediná záchrana moderní degenerované společnosti a jediná ochrana mládeže před mravní hnilobou.

Andělské duše — taž se jich po příčině a tajemství jejich nedotknutelnosti — čím to, že se nad všeobecnou záplavou nečistoty vznášejí nepotřísněné jak mořské holubice nad černými vodami přístavu? Co je zabezpečuje a činí vzdorné vůči vši nákaze? Ukáží ti na Neposkvrněnou. Kdesi mravně zpustlý baron či hrabě ve společnosti sobě rovných se vychloubá, s kolika už co měl, kolik jich svedl . . . ani jeden stav neschází! Ale přece . . . „Ujišťuji vás, věřte zkušenému: uctívá-li děvče doopravdy Marii, tu nedostanete, dělej co dělej. U takových se všechny mé pokusy zhatily.“ Takové svědectví vydává tento zchátralý člověk úctě k nejčistší Panně!

Dobře řízené Mariánské družiny nám vysvětlují záhadu svých úspěchů. Annales des Enfants de Marie 1900 píší na př.: V Alžírsku, kde v továrnách jest tolik a tak velkých nebezpečí pro dívčí duše, žijí mariánské sodálky jako andělé mezi démony. Jaké příklady vidí, jaká slova slyší den co den v dílnách, co překážek a posměchu, co bezpráví zakoušejí i od příbuzných! Ale nic je neodvrátí od jejich cesty. Nepřekonatelné jsou obtíže při každoročních exerciciích před svátkem Neposkvrněného Početi, nicméně zdolají všecko. Láska k sv. Panně a svaté přijímání je sílí, že nepodlehnou žádným svodům a jsou mocnější než peklo. Ve svátek Nanebevstoupení Páně konají společnou pouť na blízký pahorek do chrámu Panny Marie „Královny Afriky“ — aby pamatovaly, že Maria je vede k nebi. V městě Bugeaut na př. jsou tyto chudé mariánské sodálky nejen vzor čistoty, nýbrž i pravé apoštolky celého města. Navštěvují nemocné, kteří jsou v hrozně bídě, ze svých skrovných úspor jim udílejí almužny, tím získají jejich srdce a pohnou je k přijetí svatých svátostí. Jsou apoštolkami i ve svých rodinách, strážnými anděly maličkých, učí po práci katechismu děti, které

nevědí o Bohu zhola nic, jsou s nimi v neděli přítomny druhé mši sv., připravují je k první sv. zpovědi a svatému přijímání — dělnice, které by samy těch několika málo hodin potřebovaly k odpočinku a oddechu! Uvedeného roku ani jediný nemocný tam nezemřel neobrácen a bez sv. svátostí. Jedna dívka 19 letá z nevěrecké rodiny těžce onemocněla. U stolu Páně nikdy nebyla, kněze odmítala, pohled na milosrdnou sestru ji plnil zuřivosti. Sodálky společnými modlitbami útočily na nebe, po celou novenu před svátkem Neposkvrněné Panny si odepřely svačinu a místo ní dávaly hojnější almužnu, a podařilo se jim v poslední chvíli zachránit umírající i obrátit její rodiče. Podobně to vypadá i v jiných alžírských družinách.

Kterýsi francouzský farář se pokusil shromáždit dívky své farnosti pod praporem mariánským. Líčí, jak se pak těm dívkám vedlo. Výrostci zuřili, že nemají tanečnic. Jednu patnáctiletou nutili doma: „Teď půjdeš s námi k muzice.“ „Nepůjdu.“ Nutili ji, bili, mrskali bičem, slzela, ale nekřičela; pak ji přivázali ve špinavé kolně, zavřeli, odešli. Když se vrátili, našli ji na modlitbách s růžencem v rukou. Na konec se musili výrostci spřátelit s myšlenkou, že mariánské sodálky k rozpustilým zábavám nedostanou. Tamtéž se vypravuje o dívce, světačce, která chodila jen po tanečních zábavách; časté svaté přijímání a úcta mariánská ji změnila docela. Rozumí se, že tyto a podobné příklady nejsou uschopněny dnešnímu, špinavému, zchátralému světu úctu mariánskou doporučit — — úctu, která z lidí činí anděly, zatím co oni se snaží z lidí učinit to, co z nich dělala Kirke.¹⁵

P. Esch ve zmíněné již knize „Maria a mládež“ vypravuje o studentovi, jenž neustálými hříchy proti ctnosti andělské byl již na pokraji zoufalství. Pusto kolem něho, pusto v duši . . . v té bídě ho držela nad hladinou vzpomínka na čistou dívku, kterou vidíval snad v kostele nebo mimo kostel. Doznává, že s ní nikdy nemluvil, nerci-li milkoval. Jenom vzpomínka na čistou Beatrici ho chránila před nejhorším. Rozumí se, že i to bylo naprosto nedostatečné. Zvláštním řízením Božím, jež nebudeme podrobně vypisovat, se dostal do Mariánské družiny studentů, a ta mu dala, po čem nevěda hladověl a toužil, co hledal a nikde nenašel: obraz Neposkvrněné Panny, ideál neporušené čistoty a mocnou ochra-

¹⁵ Čarodějnice řeckého bájesloví, jež každého, kdo se jí přiblížil, proměnila ve vepře. Obraz mnohé moderní „děvy“ a moderní „mravnosti“ bez Boha.

nu andělské ctnosti. Co mu dříve nedal sport, otužování, čtení, přednášky, studium, schůze, ba ani modlitba (kterou podle všeho nekonal, jak by měl), to teď našel v úctě a lásce k sv. Panně. Její láska „pomáhající a rozumějící“, jak sám praví, stala se mu zdrojem zušlechtění a pramenem štěstí; smetl se sebe vše, co ho ponížovalo, poskvřňovalo a táhlo dolů. Jako slunko svými paprsky očistí vlhkou světnici od plísně a bacilů, tak láska k sv. Panně spálila v jeho srdci vše, co nesvatého a zkaženého v něm bylo.

S toužebností podobnou, s jakou očekávalo lidstvo jitřenku spásy a s jakou v polárních krajích vyhlízejí příchod jarního slunka, hledí v dobře řízených mariánských Družinách nesčetné duše zasvěcené nejbl. Panně vstříc svátku jejího Neposkrvněného Početí. Kdo to sám neprožil, neporozumí a nepochopí . . . Zvláštní „svatou“ nedočkavost a rozechvění lze pozorovat na všech, když pominou dva, tři týdny po Dušičkách. Plány, jak oslavit letos milý svátek . . . přípravy, zdobení kaple, . . . jen nedočkavost nezkažených dětských duší před Štědrým dnem se dá této náladě přirovnat. Konečně sváteční novena, a pak předvečer — Nikdo nemyslí na nic leč na krásný den, jenž přijde jen jednou do roka. Radost těch, kteří toho dne zasvětí srdce i život službě a úctě Neposkrvněné, aby v jejích šlépějích se brali strnou cestou k cíli . . . dopisy nepřítomných členů s písemnou obnovou zaslibu, z blízka i z daleka . . . Kterási Družina akademiků ukládala toho dne do archivu pozdravy profesorů, soudních radů, lékařů, kněží, ze Švýcarska, Bavorska, Vestfálska, ba až z daleké Afriky (Cape Town; Fahne Mariens 1905).

Otvírám dopisy, jež došly nedávno k titulární slavnosti dívčí Družiny kdesi u nás. Jedna dívka píše: „Slova zaslíbené modlitby mi nevymizejí nikdy z paměti; hoří ve mně neustále, jak věčné světlo před oltářem. Modlím se, aby dívky, které budou dnes ve vaší milé kapli přijaty do sboru dítek mariánských, cítily vždy to, co cítím já. Život ve světě je tak nevýslovně těžký, boje neustávají ani na chvíli. Materiálně by se mi vedlo dobře, mám všeho dost, ale to prostředí v kanceláři! Všechno je tak špinavé, z každého kouta zeje hřích. Jest to tak těžké chodit podle bláta a nepotřísnit se, jednat a mluvit s lidmi, kteří víry nemají, úcty k dívce neznají, a zůstat při tom čista. V takové chvíli smutku a opuštěnosti si vždy vzpomenu na to, jak jsem se Neposkrvněné Panně zasvětila a co jsem jí slibovala. Jsem hrdá

a šťastná, že se smím zvat dítkem mariánským. To moje síla v bojích, to moje ochrana, když svět pokouší a svádí. Nikdy nedopustím, aby se se mnou neslušně mluvilo nebo jednalo, a kdyby bylo třeba, bránila bych čistotu srdce až do krve."

V letech osmdesátých minulého století studoval ve Vídni práva potomek neohroženého vůdce katolických Irčanů O'Conella, hrabě Hugo O'Donell, bývalý chovanec Kalksburgské koleje T. J. Přiblížil se milý a krásný svátek Neposkvrněného Početí 1881. „Dnes musím do Kalksburgu k družinské slavnosti k výročnímu obnovení zaslíbu, byť bych měl i zmeškat divadlo", praví k svému druhovi hraběti Hardeggovi. Oba přátelé tedy šli, a rozumí se, že představení zmeškali — byl to onen osudný den, známý požárem Okružního divadla. Od té doby bylo vidět hraběte O'Donella rok co rok v Kalksburgu při výročním obnovení zaslíbu; až do své smrti ani jednou nevynechal. Umíraje řekl svým synům: „Nezapomínejte, že pocházíte z rodu *vždy věrného a pevného* ve svaté víře (neřekl „hraběcího", jak obyčejně šlechtici mluvívali) a noste své jméno ve cti."

Nadšení, s jakým věřící skoro instinktivně oslavovali toto tajemství sv. víry před rokem jeho dogmatisace a ještě více po něm, neutuchlo dodnes. Svátek Neposkvrněného Početí se slavívá jako hlavní svátek nebeské Královny, většina Mariánských družin jest tomuto tajemství zasvěcena, s oblibou zdobí věřící lid své prapory obrazem Panny bez poskvrny počaté.

P. Zorell T. J. pravil v kteréši exhortě mládeži: „Bylo to ve svátek neposkvrněné Panny 1870. Na francouzské frontě hřměla děla, a v kteréši kapli mariánské klečel zástup hošíků před oltářem sv. Panny a zasvěcovali se její službě. Nebýt onoho 8. prosince, nestál bych zde mezi vámi."

Téhož dne a téhož roku (1870) padl u Champigny Hermann v. Berlichingen, jinoch 21 letý. V jeho stolku našli prosbu k sv. Panně: „Dej, abych umřel pro tvou čest. Zříkám se všeho pozemského štěstí, nedej v mém srdci vzklíčit nějaké pozemské touze, nedej, abych po letech tento list četl se smutným vědomím, že jsem nezůstal věren svému slíbu."

Neposkvrněná, Immakulata, záštita víry proti moderním bludům, ochrana mravů proti vládnoucí dnes neřestí Venušině. Snad proto ponechal Pán ve své prozřetelnosti prohlášení tohoto článku víry na naše doby, jako úctu k svému Srdci hořícímu láskou pro dny všeobecné chladnosti a lho-

stejnosti, a snad jednou prohlášení nanebevzetí nebeské Královny bude ochranou a lékem proti nemocem příštích generací. Jakých? Nevím — kdo může vědět dnes, co přinese zítřek? Přes noc mohou vyplavat na světlo denní nové bludy — obyčejně staré v moderním kabátě s vědeckým nátěrem. Snad nabude nové tvářnosti volání: „Země, země...“, snad bude třeba obrátit ducha lidského vzhůru k nebi, a to bude úkolem Nanebevzaté Panny. Toto učení víry, jednou za dogma prohlášené, bude ozvěnou a oporou posledních slov apoštolského vyznání víry a bude hřmít mocně do světa: „Věřím v obcování svatých, těla vzkříšení a život věčný.“

„Panna nevinná, bez poskvrny, vši viny prostá, neporušená, nepotřísněná, svatá duchem i tělem, jako lilie pučící uprostřed trní. Špatné řeči se nedotkly jejího sluchu, neslušné slovo neposkvrnilo její rty, nedovolený pohled neposkvrnil jejích očí... Bohu srdcem zasnoubená, oči dýšící září svatosti, krásná zevnějškem, krásnější chováním, milá v očích lidských, milejší očím Božím... Tuto Stvořitele hodnou (Pannu a Matku) nám dala božská prozřetelnost za prostřednici všeho dobra, jež by nesváděla k neposlušnosti, nýbrž k poslušnosti vedla; jež by nepodala plod smrtonosný, nýbrž udělila chléb života...“ (Theodot Ancyрский h. 6.)

Pro nás znamená Neposkvrněné Početi základní kámen budovy naší spásy, první článek řetězu, jímž milosrdný Bůh ovinul hříšné lidstvo, aby je přivedl a připoutal k sobě, první krok a první přípravu k boji proti mocnostem temnoty. Jest to boj, jenž vyvrcholí ve smrti zaslíbeného Osvoboditele lidstva a bude dokonán jeho zmrtvýchvstáním, boj, jehož posledními dozvuky bude Nanebevzetí neporušené Panny a Matky Spasitele, boj, v němž pokračovati bude vykoupené lidstvo a kterýž bude definitivně vybojován, až se celá církev shromáždí kolem svého Krále v nebeské slávě.

„Protože tudíž dnešní slavnost pro tajemství v ní vykonaná nade všechny vznešené slavnosti vyniká a k nim jaksi základ klade, soustřeďujíc v sobě jako v základě vše, co tajemného v nich všech bylo vykonáno: sluší se, abychom jako zdroji a příčině všeho dobra jí čest prokazovali a s vroucnější radostí ji slavili. Sluší se zajisté, abychom začátek spásy přiměřenou úctou oslavovali... na nás především jest, abychom spíše než jiní (t. j. andělé) díky vzdávali, ježto nás hlavně se týká ovoce milostí, jichž ona jest příčinou.“ (Jiří Nikom., In Conc. B. M. V. 3.)

XXIII. ČERVÁNKY OČEKÁVANÉHO JITRA

*Narození tvé zvěštovalo radost celému světu.
(Liturgie.)*

Byla první sobota zářijová r. 1522. V přístavním městě San Lucar de Berrameda na jižním pobřeží Španělska, tehdy světové velmoci, chystal se lid k důstojné oslavě nastávajícího dvojsvátku, neděle a hned za ní následující slavnosti Narození nebeské Královny. Jak to bývá v krajích, jež obývá katolický lid proniknutý živou vírou, zdálo se, jakoby velký svátek vrhal své milé světlo vpřed a ozařoval již svůj předvečer, a ctitelé nebeské Královny v povznesené náladě očekávají příchod svatého dne. Tu spatřena v dáli neveliká loď, blíží se víc a víc, konečně vjede do přístavu, a třináct mužů, třináct stínů vystupuje z plachetnice červotočinou prožrané na břeh a mžikem se roznese městem: „Magellanova Vittoria.“ Jako elektrická jiskra působila neočekávaná zvěst — — —

Právě tři roky před tím vyjelo z téhož přístavu pět pyšných lodí: Trinidad, admirálská (nejsv. Trojice), Concepción (Neposkvrněné Početí), San Antonio, Santiago (Sv. Jakub, národní světec španělský) a nejmenší Vittoria (vítězství); 234 mužů čítala posádka kromě velitele. Kam? Na cestu kolem světa! Tři roky trvala plavba, jeden hynul za druhým, i vůdce výpravy Magellana pohřbili na Filippínách, loď za lodí propadala zkáze, a konečně jediná se zbytkem mužstva se vrátila do domovského přístavu. Druhého dne provázení entusiastickým jásáním davů se plaví po Guadalquiviru do Sevilly, města Neposkvrněného Početí, bosí, v kajícím rouše, do hlavního chrámu, aby poděkovali Bohu a sv. Panně za záchranu z tolika nebezpečí, v nichž skoro všichni jejich druhové zahynuli.

Tato cesta kolem světa mi tane na mysli, když uvažují o tom, jak člověk Boha opustil a jak se k němu zase vrátil. Cesta z ráje, z otcovského domu, jak ona výprava z domovského přístavu; netušili ani zdaleka, jak trampotnou cestu nastupují a co jim bude vystát útrap, než jim bude dáno zase se navrátit na srdce Otce, jehož tak lehkomyšlně opustili. A kdyby se alespoň všichni vrátili! Kolik jich však zahynulo, vzdálení rajske vlasti, bez naděje, že ji kdy uzří! Tisíce let bloudění, a teprve „na konci časů“ bylo bloudícímu vy-

hnanci dáno spočinout v náručí Otce! My pak, kterým se dostalo štěstí, že jsme se narodili v době mesiášské a viděli na vlastní oči světlo rozžaté k osvětlení národů (Lk 2, 32), máme daleko více důvodů děkovat za to Všemohoucímu než oni námořníci vrátivší se šťastně do vlasti.

Před svátkem Narození Panny Marie se vrátili. Všemu lidstvu bylo narození vyvolené Matky Boží zvěstí, že spása a návrat do ráje není daleko. Jenže lidstvo spalo a nemohlo uvítat s nadšením východ jitřenky jako tam v přístavě plavci vítali věže domovského chrámu. Jen andělé v nebi s jásotem pozdravovali narozenou Prostřednici spásy a plesali místo nás nad záchranou svých bratří a budoucích spoluobčanů nebeského Jerusalema.

Prohlížíš-li památnosti města, do něhož jsi na cestách zavítal, zastavíš se občas před domem, v jehož zdi jest zasažena pamětní deska: „Zde se narodil . . .“ S jakými dojmy takový nápis čteš? Obyčejně lhostejně. Možná, že neznáš oslavovaného ani podle jména, a znáš-li, pomyslíš si snad: „O jednoho slavného muže víc nebo míň, co na tom . . . však by se svět nezvrátil, kdyby ho nebylo.“ Někdy hledíš na desku s pocity málo příjemnými, asi jako Francouz na rodný zámek Bismarckův. „Jiní mu sice mají zač děkovat, ale my . . .“ Na Lutherův rodný domek hledíš s pocity přímo trapnými. Jeho narození nebylo nikterak světu požehnáním. Ale před zámkem Loyolským, před hradem Xaverským, před prostým domkem, kde uzřel světlo Vincenc Paulánský, stojíš s úctou a vděčností vůči Bohu, dárci všech milostí. „Kdyby těch nebylo, oč by byl svět příšell . . .“ Narození jedněch jest lhostejné; narození jiných bylo metlou a zkázou, lépe by bývalo, kdyby se nebyli vůbec narodili, lépe pro ně a lépe pro jiné; konečně narození některých bylo pro lidstvo štěstím.

S jakými pocity by asi stál poutník před rodným domkem sv. Panny! „Narození tvoje zvěštovalo radost celému světu“ (liturgie svátku), proč? „Protože z tebe vzešlo slunce spravedlnosti, Kristus Bůh náš, jenž sňal kletbu a dal požehnání, přemohl smrt a daroval nám život věčný.“ To nám přinášelo či lépe zvěštovalo její narození: konec staré kletby, smír s Bohem, pokoj v duši. Narodila se zemi k útěše a radosti.

„Když nesmírnou dobrotou Boží měl být člověk uveden na svět, bylo napřed rozpjato nebe, postavena země, moře svými hranicemi omezeno a stvořeno vše, čím obojí (země

i moře) mělo být naplněno. Nakonec člověk v královském hávu do ráje jako do školy ctnosti postaven, a kdyby nebyl porušil přikázání, nikdy by nebyl z onoho místa života vyhnán. Když však všichni záhubě propadli, smíloval se Bůh; a aby docela nezahynul ten, jež sám vlastníma rukama vytvořil, nové nebe a novou zemi učinil (t. j. Marii): to pak chtějící slitovně lidské pokolení obnovit pojalo, jehožto nic pojmouti nemůže." (Jan Dam. In Nat. B. M. V. 2.)

Rekl-li Lamech při narození Noemově: „Ten nám bude útěchou na zemi, již zlořečil Hospodin" (Gn 5. 29), pravil-li anděl před narozením Janovým: „Mnozí se budou z jeho narození radovat" (Lk 1. 14), jestliže nad kolébkou sv. Alžběty Portugalské si podali ruce znepřátelený tchán a zeť, a všichni tušili v narozeném dítěti příští prostředníci míru a pokoje, co říci o narození Královny nebes? Joachim ovšem netušil ani ti, kteří nad její kolébkou stáli, čím světu toto dítě bude; jen andělé v nebi věděli: „Mnozí se budou z jejího narození radovat." Platí-li toto slovo o tom, jenž na Spasitele prstem ukáže, čím více o té, která ho světu zrodí? A jako o sv. Terezičce nemohl nikdo vědět, že jednou posype na svět růže, tak bylo skryto rodičům sv. Panny, k jakému úkolu jest jejich dceruška od věčnosti vyvolena. „Narodila se světu k útěše a radosti", tak by stálo na desce jejího rodného domku, kdybychom ho měli.

Nemáme ho . . . ba neznáme ani den ani místo jejího narození, a jména jejích rodičů nám dochovala jen tradice. Apokryfní (t. j. nezaručené, legendární) „evangelium Jakubovo", pocházející snad z druhého století, po prvé uvádí jména Joachim a Anna. Toto legendární vypravování nám ovšem sděluje o narození sv. Panny mnoho; báje ví vždy více než věda! Jen to bychom mohli přijmout jako zaručené nebo aspoň velmi pravděpodobné, že svatí rodiče dostali dcerušku v pokročilém věku a že snad byla ovocem jejich dlouhých vroucích modliteb.¹ Její rodiště jest asi Jerusalelem,² protože

¹ Že byli bezdětní a že Maria Panna byla jedinou jejich dcerou, lze soudit z toho, že a) podle Lk 2. 5 byla dědičkou; b) při zasnoubení asi již nebyli na živu; viz kap. 26. c) Písmo jmenuje její sestřenici, ne však bratry nebo sestry.

² Jako místo narození Panny Marie jmenuje zmíněné evang. Jac. Nazaret, a toto mínění ovládlo. Tím větší váhu přikládáme svědectví Jana Damašského pro *Jerusalem*, protože týž ev. Jac. zná a z něho místy i čerpá, kdežto v této otázce se od něho vědomě odchyluje. Jiní kladou rodiště Matky Boží do městečka Sephoris, 5 km severně od Nazareta, opírajíce se o jakousi tradici, k vůli

sv. Sofron, jerusalemský biskup († 636), mluví o domku, kde sv. Anna porodila Marii (Anacreont. 20, 81—94, viz Vigouroux, Dict. de la Bible), a pozdější Otcové, především kazatel Narození Panny Marie (Jan Damašský) mluví právě tak. Na místě rodného domku Královny nebes byl podle svědectví starých autorů vystavěn chrám sv. Anny, zvaný též chrámem Narození Panny Marie. Vykopávky konané v posledních desetiletích minulého století v Jerusalemě do-
tvrzují pravděpodobnost údajů obou chvalořečníků Matky Boží.

Nejeden se již pozastavoval nad tím, že nám Písmo sv. nesděluje nic o narození Matky Spasitele, kdyžtě tak ob-
šírně vypravuje o narození jeho předchůdce. Krátkozrací odpůrci úcty mariánské v tom vidí nevážnost Písma k nejbl. Panně, a zatím evangelium tím staví její velikost a vzneše-
nost do vyššího světla, jakoby chtělo říci: „*Netaž se, kdo jsou její rodiče, nýbrž ptej se, kdo jest její Syn.*“ Kromě zmínky, že jest z rodu Davidova (Lk 1. 27) — aby ukázalo, že Bůh splnil zaslíbení Davidovi daná a že tedy dítě Marie Panny jest skutečně slíbený Mesiáš — nemá Písmo ani slova o předcích Matky Boží. Její sláva nezáleží v tom, že jest dcera patriarchů a králů, nýbrž že jest Rodičkou Syna Bo-
žího! Maria Panna není ozářena slávou svých velikých před-
ků, nýbrž ozařuje je; ona učinila rod Davidův slavným, ni-
koli naopak. V království Kristově se neměří vznešenost a velikost podle toho, z jakého rodu kdo pochází, nýbrž jak blízký jest kdo Bohu. Proto se Syn Boží stal synem Marie Panny, abychom dosáhli synovství Božího (Jn 1. 12). „Tře-
baže bl. Maria vyšla z urozeného rodu patriarchů, čerpá přec vznešenost všecko převyšující z toho, jenž novým zro-
zením vyšel z ní, a nejvznešenějším zrozcem svým překo-
nává veškeru urozenost lidského rodu. Slavná svými před-
ky, avšak nevyrovnatelně slavnější urozeností svého dítěte; jest sice dcera královská, ale (více znamená, že jest) Matka Krále všech králů.“ (Petr Dam. In Nat. B. M. V.)

Kdo popíše radost Kolumbovu, když po dlouhé plavbě, jež ne a ne mít konce, kdy se mu už mužstvo bouřilo a chtělo

níž vystavěl Konstantin Vel. v onom městečku chrám (podle svě-
dectví sv. Epifania). Loretský domek jest pěkná legenda, ale ani Matka Boží se v něm nenarodila ani Syn Boží v něm nebyl počat ani sv. rodina v něm nebydlila. Viz pojednání Krisarovo o tomto předmětu. Papežské bully o domku jednající nerozhodují tuto historickou otázku ex cathedra.

si vynutit návrat, vidí na hladině zelené rostliny a trnitou větvíčku s čerstvými bobulemi — všecko známky, že země, cíl jejich plavby a jejich tužeb, není daleko! Toho dne loučí se všichni na lodi jak obvykle se zapadajícím slunkem zpěvem *Salve Regina*, a admirál jim znova dodává zmužilosti a naděje. Jak jim asi bylo, když v noci na to, 12. října 1492, slyší volání: „*Tierra, tierra!*“ To Jan Rodríguez s Pinty, jež ze tří loděk Kolumbových byla vždycky napřed. V bezoblačné noci při svitu právě vyslého měsíce vidí jasně malé předhoří před sebou, vzdálené nanejvýš dvě španělské míle (necelých 14 km). Vyhnanci z ráje byli by zvolali při narození zaslíbené Panny: „Spása je tu, spása se blíží.“ Ale jak řečeno, tehdy musili andělé místo nás Nejvyššímu děkovat a zanotit *Tedeum*.

„V poledním světle byl stvořen člověk, učiněn k obrazu a podobenství Tvůrce. Avšak odhodiv důstojnost tak velké vznešenosti a omámen falešným slibem padlého anděla přilnul k němu, a propadl věčné smrti i temnotě spolu se vším potomstvem. Od oné chvíle nastaly tmy po veškeré zemi (Mt 27. 45) až do sv. Panny, aniž se kdo našel, jenž by z temnot vyšel nebo je rozptýlil, ale se stárnoucím světem vzrůstala se i vše pohlcující tma, až zhuštěná v nejčernější noc pochovala veškeré lidstvo. To jest ona noc pustá, v níž obcházely všechny šelmy lesní (Ž 103. 20), krutí a nezkrocení zlí duchové . . . Avšak narozením sv. Panny se objevily červenky . . . ona jest hvězda jitřní uprostřed mraků (Sir 50. 6), jež záříc v zenitu nebes zářivými paprsky zbarvuje dole ležící zemi . . .“ (Petr Dam. In Aspt.)

Církev neslaví narozeniny svých dětí. Za starých dob slavili křesťané výroční den sv. křtu (my místo toho den jmenín), poněvadž narozením jsme se narodili pro tuto trnitou a hříchem poskvrněnou zemi, křtem jsme se narodili pro nebe. Narozením jsme si přinesli hřích, smutné dědictví po Adamovi, křtem se nám dostalo očištění. Svátky svatých se slaví v den jejich „narozenin pro nebe“. Jest to den jejich úmrtí, kdy překročili práh nebeské vlasti — den, jenž jim byl začátkem lepšího a věčného života. Jenom tři výjimky činí církev, a slaví narozeniny předchůdce Páně (protože od hříchu prvotného byl očištěn před zrozením, Lk 1.), Spasitele světa a jeho Matičky, jež nepřišla na svět jako dítě hněvu, nýbrž jako dítě milosti. (Paschasius Radbertus, *De partu ss. V. l., I.*)

Narodila se světu k ozdobě. „Ty sláva Jerusalema, ty ra-

dost Israele, ty čest lidu našeho." (Jud 15. 10) Narodila se světu k *pomoci*. Pamatujeme se ještě, jak před lety celý svět sledoval osudy Amundsenovy, jenž zahrabán ve sněhu a ledu vysílá rádiové depeše o pomoc. Celý svět o tom věděl, celý svět s ním sympatisoval, ale pomocí mu nemohl. Neohrožený badatel čekal a čekal, a nedočkal se; zahynul dříve než pomoc přišla. Námořníci vypravují, s jakou účastí se ujmou na lodi trosečníka, buď si on kdokoli, neznámý, když na trámu nebo na útesu se drží nad vodou a jest zahlédnut od nějakého parníku. Takovým trosečníkem bylo lidstvo, s tím rozdílem, že samo si svou vinou rozbilo loď, v níž se plavilo k nebi. Vysílalo k nebi prosbu za prosbou jak onen polární badatel, čekalo jako Wellington Blüchera u Waterloo, počítaje úzkostlivě míjející minuty drahocenného času — minuty, na nichž závisel evropský mír, a Blücher dorazil na bojiště, když situace byla opravdu kritická.

Narodila se zemi k *radosti*.³ „Mnozí se budou z narození jejího radovat —“ neplatí tato slova andělova (Lk 1. 14) daleko větším právem o Spasitelově Matce než o jeho předchůdci? Jsou-li rodině slavným dnem narozeniny matky, praví Jan Damašský v jedné své řeči, sluší se, aby velká rodina věřících slavila s neskonale větší radostí výroční památku dne, kdy do našeho údolí slzavého zavítala dárkyně nadpřirozeného života. Radost, kterou svátky sv. Panny šíří kolem sebe jako květ vůni . . . Bl. Jan Massias, kdysi šlechtic, později bratr laik v řádě sv. Dominika, vynikající neobyčejnou úctou ke Královně sv. růžence, prosadil, že v Peru

³ „Cesta věčných úradků Božích, konec vyhnanství, naděje v odměnu . . .“ (Via consilii, terminus exsilii, fiducia praemii. Petr Blessensis In Nat. B. M. V.)

„Ó Panno, vznešená ratolesti Isaiova (Is 11. 1), skrze niž ve větvích bylo zhojeno, co v kořenu zhynulo! Kořen hořkosti Eva, kořen věčné sladkosti Maria . . . taková ratolest vzešla z takového kořene, taková dcera z takové matky, tak kvetoucí růže z tak suchého trní. Matka tvá sotvaže měla nevinnost, už ji ztratila; ještě neporodila, a syny své věčnému zavržení zapsala. Avšak nejbl. Maria Panna stala se královským lékem proti smrtelnému jedu dábelského svodu.“ (Supp. Bern., Laudes gl. V. M.)

„Maria cíl úmluvy od Boha založené, koruna božských předpovědí, obsah tajemných skrytých odvěkých úradků Božích člověka se týkajících, prvotiny spojení Tvůrce veškerenstva a Boha s vlastním tvorstvem, jistá záruka božské smlouvy, nejdokonalejší obraz božského pravzoru, nevyčerpatelná studánka Moudrosti (crater inevaluabilis) . . .“ (Ondřej Krét., In Dormit. III.)

(v hlavním městě Lima) byl zaveden v neděli po narození Panny Marie svátek jejího jména, a pohnul místokrále Dona Pietra da Toledo, aby založil fundaci: rok co rok bylo rozděleno mezi chudé dívky 1200 realů — v nynější valutě asi 7.000 Kč. Kardinál Alexander Peretti neopominul ani jediného svátku sv. Panny, aby toho dne ke cti Královny panen nevybavil věnem některou chudou dívku. Velikost tohoto dobrodiní pochopí, kdo zná kulturní dějiny. Za dob, kdy dívka neměla přístupu na profesorskou katedru nebo do kanceláře jako dnes, byly chudobné dívky ve vážném nebezpečí. Buďto se provdat, nebo jít do kláštera, měla-li povolání, nebo — — Bylo dílo neobyčejně záslužné, když někteří světci se ujímali těchto ubohých a zbloudilých, jež namnoze bída a hlad zavedla na scestí, a za vyžebnané peníze stavěli útulny — nejedna tam spěchala mezi kajicnice, rozradostněná, že místo Afrodité může sloužit Marii.⁴

Sv. Tomáš z Villanovy ve svátek jména Panny Marie vstoupil do řádu, ve svátek Nanebevzetí Panny Marie přijal biskupské svěcení a ve svátek Narození P. M. dokonil (r. 1555). Už za živa ho nazývali dítkem mariánským. Sv. Bernardin Sienský pravil při kázání ve svátek Narození Panny Marie (r. 1427): „Tohoto dne jsem se narodil (r. 1380), téhož dne pokřtěn, na týž svátek oblekl řeholní roucho, skládal sliby, obětoval první mši sv., a toužebně bych si přál, abych toho dne i skonil“ († 20. května 1444). Šťastnější než on byl servita Cedonius de Bologna: narození, křest, obláčka, sliby, první mše sv. i smrt ve svátek Navštívení Panny Marie. O sedmi šlechtických zakladatelích tohoto řádu čteme, že ve svátek Narození sv. Panny (r. 1233) začali společný ře-

⁴ „Kdo si myslíš, že bys na jejich místě a v jejich situaci ctnost nezaprodal, vrz po nich kamenem.“ Kdyby se bylo církevního majetku užívalo k účelům, k jakému ho užíval jmenovaný kardinál, co nesmrtelných duší by bylo zachráněno, jaké požehnání by bylo jmění takto užitě přineslo hodnostářům i církvi, a kdož ví, zda by ke zkáze nesčetných duší byly vznikly sekty, jejichž zakladatelé si brali za záminku pohoršení, jež někteří beneficiáti svým bohatstvím špatně užitým dávali! Srovnej výrok, jež učinil kardinál Pacca, neohrožený zastánce církve proti despotismu Napoleono-
vě: „Raději žádné statky církevní než aby se jich špatně užívalo.“ Měl na mysli smutné doby přednapoleonské. Rozumí se, že nepřátelé (jako vždycky) generalisují, vidí jen ty, kteří církevního jmění užívali k vlastnímu pohodlí a k obohacení příbuzných, a mlčí o nepřehledném zástupu těch, kteří statky církve vynakládali k dobru bližních.

holní život — odebrali se z Florencie do venkovského domku, aby „ten den byl pro ně začátkem dokonalejšího života, jenž byl svaté Panně začátkem svaté vezdejší pouti.“

Překrásnou podívanou skýtá ve svátek Narození Panny Marie Lyon. V tomto městě, zkropeném hojnou mučednickou krví za dob římských císařů, byla r. 840 na troskách římského fora a poražených model postavena kaple ke cti sv. Panny. Podivuhodná vyslyšení ji učinila brzo známou daleko široko, vévoda Filip Savojský zřídil při ní kapitolu, z daleka přicházeli poutníci a přinášeli milostné svatyni mnoho darů, r. 1168 přistavěn ke kapli chrám s věží, na niž 8. prosince 1852 postavena ohromná pozlacená socha Neposkvrněné, viditelná v celé diecesi. Lyon se totiž honosí ctí, že jeho chrámy patřily k prvním, v nichž byl na pevnině slaven svátek Panny bez poskvrny Počaté, již r. 1140. Za revoluce zůstal Lyon městem „vždy věrným víře otců“ a prodělával proto hrdinné boje s revolucionářskou Paříží. Ukázal v nich, že rozdrčen být může, o víru obrán být nemůže. V týž svátek Neposkvrněné Panny 1872 byl položen základní kámen k basilice na Fourvièru, výšině nad městem. Architekt Bossan se odebral s biblí a růžencem v ruce do provençalské samoty, aby studoval a se modlil. Basilika dominující celému Lyonu nám připomíná pražský svatovítský dóm. Roku 1896 byla posvěcena. Hluboká symbolika jest ztělesněna v mrtvých kamenech. Trojnásobná kopule připomíná vztah Neposkvrněné Panny k nejsv. Trojici (dcera Otce, Matka Syna, stánek Ducha sv.). Před hlavním oltářem velká socha Neposkvrněné, Adam i Eva k ní vztahují ruce jako k vítězce a Prostřednici; kolem oltáře na zemi dvánácte polí v mosaice zobrazuje vítězství Neposkvrněné nad bludy všech dob. Rok co rok v předvečer svátku Panny bez poskvrny počaté zářivalo město v moři světél — nemohl jsem zjistit, zda ještě teď se tak děje, protože světová válka odstranila mnohý krásný zvyk — s Fourvièrské výšiny zářil ohromný kříž s nápisem „Credo“, a dole po městě vidět nápisy: „Lyon patří Marii.“

Ale tím jsme zabočili od svého předmětu. Chtěl jsem ti povědět, jak tam slaví svátek Narození Matky Boží. Bohaté obchodní město září večer toho dne ve svátečním rouše, domy a ulice jsou ověnceny, tisíce poutníků přichází na Fourvière, z basiliky vychází průvod a shromáždí se na náměstí před ní, odkud vidět na celé město. Arcibiskup, primas Francie, se zastaví a Velebnou Svátostí žehná celému

Lyonu, jehož všechny zvony se tu chvíli rozezvučí. Co znamená ta slavnost? Když před 300 lety zuřil ve Francii mor, slíbil kupecký cech každoroční pouť a učinil fundaci pro mši sv. na svátek Narození Panny Marie, a ku podivu, mor ustal. Lyon byl uchráněn i cholery r. 1833 a 1866, tisícové ze zamořených krajů tehdy se utíkali do města Matky Boží. R. 1870 učinili zase slib, že postaví ke cti Neposkvrněné chrám, budou-li ušetření válečných hrůz, a stalo se; ani hrůzovláda komuny r. 1871 se města nedotkla. Popsané slavnosti hlásají spolu s nádhernou basilikou všemu světu mocnou ochranu a záštitu, již město vždy hledalo a našlo pod ochranným pláštěm nebeské Pomocnice.

*

Rodokmen Syna Davidova.

„Jest učení víry (de fide), že nejbl. Panna pochází z kmene Judova a z rodu Davidova a sice po otci, sic by nemohl být Kristus nazýván synem Davidovým.“ (Suarez Disp. 11. s. 3.)

Dva evangelisté nám podávají rodokmen Spasitelův: Matouš (k. 1) a Lukáš (k. 3), oba dva jej odvozují od Davida, ale každý jinou větví. Matouš praví výslovně, že podává rodokmen Josefův. Což Lukáš? Na první pohled se zdá, že jeho rodokmen je též Josefův. Ale jak oba srovnat? Pokusů jest bez počtu, začínaje již sv. Augustinem v 5. století. Někteří myslí, že Matouš mluví o přirozeném otci Josefově, Lukáš o jeho legálním otci (t. zv. levirátní manželství) atd. Pokládám však za velmi pravděpodobný názor, že Lukáš podává rodokmen sv. Panny. Tak soudí Jan Annius, kardinál Kajetán, Dion. Karth., Soto, Kanisius, Suarez. Věc málo zřejmá v textu Vulgaty ozřejmí značně, přihlédneme-li k řeckému originálu. „Ježíš jsa syn (podle domnění Josefův) Heliův...“⁵ Domněnka, že slova „podle domnění Josefův“ patří do závorky, má silnou oporu v 1. 27; tam jsme též dali do závorky vložku „Zasnoubené muži, jemuž jméno bylo Josef“ (kap. 29.) Jméno Heli (Eli) jest zkrácené Eliakim, jež znamená totéž co Joachim, tradiční jméno otce sv. Panny (srov. Jud 4. 5 s 15. 9; viz 4 Kr 23, 34). Talmud nazývá sv. Pannu dcerou Heliovou. Nadto jest nápadné, že v celé řadě předků stojí jedině slovo Josef bez členu. — Proč ale vynechal mariánský evangelista jméno sv. Panny? Protože u starých byl rodokmen veden vždy skrze otce, zvláště u židů. Josef pochází od Davida skrze Šalomouna a celou řadu králů až k Jechoniášovi odvedenému do babylonského zajetí, a pak skrze Zorobabele, jenž lid přivedl zase do vlasti, načež následuje serie jmen nám docela neznámých až k Josefovu otci Jakubovi.

⁵ Ἰησοῦς ὡν υἱός (ὡς ἐνομίζετο Ἰωσήφ) τοῦ Ἠλί . . .

Z předků Neposkvrněné Panny neznáme ani jednoho. Kdo jest onen Nathan, jež „zplodil“ David? Otcové jej omylem ztotožňovali s prorokem téhož jména (2 Kr 12. 7), jest však docela neznámý — byl Davidův syn či vnuk? Suarez pokládá za jisto, že sv. Panna pochází z potomstva Šalomounova — pak by tento Nathan byl vnukem (či pravnukem?) královského pěvce. Dvě jména (děd a vnuk, I Par 3. 17—19) jsou v obou rodokmenech společná: Salatiel a Zorobabel. Jest to tentýž pár či různé osoby? Cím to, že Salatiel má dva různé otce (Jechoniáš, Mt 1. 12 cf I Par 3. 17 — Neri, Lk 3. 27)? Jest druhý jeho legální otec? — Jak byla spřízněna Matka Boží s Alžbětou, „dcerou Aronovou“ (tedy z kmene Levi), nelze nikterak rozhodnout. — „Tato linka začíná Evou a končí Marií. Na počátku smrt, na konci stojí život . . . aby ten, jež skrze ženu se království (nad lidmi) ujal, skrze ženu byl z něho vypuzen . . .“ (Bruno Signiensis, Lib. de laud. Bmae V. M. c. 2.)

Tak vypadá řada synů Abrahamových, z nichž „pochází Kristus podle těla“ (Ř 9. 5). Není však dogmaticky správné a přesné nazývat je stejnými názvy jako předky jiných synů lidských a říci „babička Krista Pána.“ Důvody budou podány a vysvětleny v kapitole o božském mateřství sv. Panny. Víím, že zvláště v písních tyto názvy přicházejí, a že v některých zpěvnících dokonce straší píseň, kde sv. Anna sluje babičkou Stvořitele („Stvořitel nebe a země za babičku tebe vyvolil“) — výrok nesmyslný a směšný právě tak jako „andělé babičkou tebe nazývají“ v téže písni. Když se šířil ariánský blud, chránili kněží věrné Kristovy před jeho nákazou písněmi, v nichž vysvětlováno správně popírané tajemství božství Kristova; něco podobného jsme slyšeli i o sv. Panně (str. 281, viz i str. 234). Zbožnost věřícího lidu má být uvědomělá, a pobožnosti (k nimž patří i písně) mají jej vést k dokonalejšímu poznání pravd sv. víry, nikoli mást pojmy nebo vštěpovat pojmy nesprávné.

Co vííme o rodičích sv. Panny? Zhola nic — ani jejich jména nejsou nade vší pochybnost zaručena. Co vypravuje A. Marie Agredo ve své *Mystica Cindad* (Tajemné město Boží), jsou hotové báchorky. Privátní zjevení, i když jsou církví schválena, nemají pro věrouku ani pro historii žádné důkazné váhy ani významu.

XXIV. K HVĚZDĚ SE DÍVEJ, MARII VZÝVEJ!

*Zdrávas, hvězdo mořská,
slavná Matko božská.*

Když sv. Joachim patnáctého dne po narození své dcerušky¹ jí dával jméno a poprvé nad její kolébkou vyslovil sladké jméno Maria, netušil, jakým kouzlem bude jednou toto jméno obestřeno, čím lidstvu bude a jaká sláva je čeká. Netušil, že miliony srdcí budou toto jméno šeptat v žalosti i v radosti, že je budou vzývat ve štěstí i v neštěstí, že v něm budou hledat sílu a útěchu v pokušení a zármutku. Nevěděl, že tisíce srdcí budou v něm hledat a nalézat svou radost nejvyšší a nejčistší, že toto jméno učiní slavnějším jeho rod než jméno praotce Davida, a že odlesk jeho slávy padne i na jméno jeho. Se svým dítkem a pro své dítko ani on nevymizí z paměti lidstva.

Jméno Maria nebylo ve Starém Zákoně a zvláště za dob, kdy Panna Neposkvrněná na zemi dlela, právě řídké. Bylo, jak se zdá, oblíbeným jménem israelských žen a dívek. Nosily je i ženy z panujících rodů, na př. manželka Heroda Ukrutného². Tehdy ovšem nemohlo toto jméno mít kouzla, které je oblévá dnes a jehož se mu dostalo teprve od doby, kdy stalo se jménem Matky Boží.

Čím jest svaté jméno Maria věřícímu srdci? Jméno jest znakem věci nebo osoby, a v jistém smysle zastupuje předmět jím naznačený. Slyšíš-li jméno, vystoupí před tvým duševním zrakem celá postava toho, který to jméno nosí. Nevzbaví se v mysli při jméně matčině vzpomínky na blahé chvíle, jež jsme prožili v jejím náručí, její mateřská láska a vše, čím nám jest nebo byla? Snaž se pochopit, čím jest věřícímu srdci Neposkvrněná Matka Páně, kterou nazývá svou Královnou a svou Patronkou, k níž se utíká jako k Mat-

¹ Israelský hošík dostával jméno za týden, dívka (pravděpodobně) za 14 dní po narození.

² Židovský dějepisec Josef Flavius (naroz. r. 37) ji jmenuje pořečténou formou Μαριάμμη var. Μαριάμνη. Hebrejsky zní toto jméno Mirjám (מִרְיָם). LXX má Μαριάμ. Evangelisté nazývají všechny

ženy tohoto jména Μαρία (Mt 27, 56. 61; 28, 1; Lk 8, 2; 10, 39; 24, 10; Jn 11, 2 nn; 19, 25; 20, 1 nn); jediné sv. Pannu důsledně Μαριάμ — z úcty k Matce Spasitele ponechávají aramejský tvar, jak byla jmenována a oslokována, a nepřekládají ho do řečtiny.

ce milosrdenství a již uctívá jako ideál ctností, a porozumíš, proč jest její jméno věřícímu srdci tak svaté a drahé. Proto jméno a s ním vzpomínka na Pannu Neposkvrněnou se drala neustále do péra sv. Ambroži, Bernardu a tolika jiným, takže bylo jim skoro nemožno psát, aby se jim do péra nevloudil nějaký pozdrav nebo povzdech k ní. Ambrož na př. ve svém „Výkladu žalmu 118“ má skoro v každé kapitole zmínku o nejbl. Panně, třeba že jí souvislost naprosto nevyžaduje. Augustin dosti často vplétá do svých traktátů zmínku o panenské Matce Spasitelově, Bernard mluví o ní často zcela neočekávaně v řečech, jež měly zcela jiné thema. Nedivíme se tudíž, že mužové, kteří své péro věnovali službě církve svaté, nalézali osvěžení a radost v tom, že je mohli zasvětit také oslavě nejbl. Královny nebes a jejího svatého jména (srovnej na př. předmluvu *Mariale* sv. Alberta Vel.).

Bylo však sv. Panně dáno jméno od jejích rodičů nebo dal jí jméno sám Bůh? Pán, který dal jméno Isákovi (Gn 17, 19) a Janu Křtiteli (Lc 1, 13), který změnil jméno Abramovi, Sáře (Gn 17, 5. 15) a Jakubovi (Gn 32, 28), ponechal snad lidské libovůli volbu jména té, která byla předurčena za Matku jeho jednorozeného Syna? Proroci Isaiáš (Is 8, 3) a Oseáš (1, 4. 6. 9) dali svým dítkám jméno, které jim Hospodin určil. Zdá se skoro nemožným, aby jméno Matky Spasitelovy mělo původ jinde než v samém srdci nebeského Otce. „Nejsv. Trojice dala tobě jméno,“ praví Raymundus Jordanus (*Piae lectiones vel contemplationes de B. V.* p. 4), a Otcové tvrdí svorně, že sám Nejvyšší (snad prostřednictvím anděla) zjevil jejím rodičům, jaké jméno má podle jeho vůle sv. Panna mít. Prastará tradice (apokryfní zmíněné již evangelium Jakubovo) tvrdí, že anděl zvěstoval Joachimovi i Anně její početí, narození a jméno. „Lze soudit, že jméno Maria bylo od Boha jejím rodičům zjeveno . . . , není pravděpodobno, že nejbl. Panně byl odepřen tento projev (Boží) lásky, jehož se jiným dostalo“ (Suarez, *Disp.* 2. sect. 1.).

Co však znamená jméno Maria? Kdykoli Pán někomu sám jméno dal, vždycky jím vyjádřil nebo nějak naznačil určení, poslání a úřad dotčené osoby. Jméno Jan znamená „Bůh jest milostiv,“ Abraham „otec množství“ atd. Není tedy pochyby, že jest nějaký vztah mezi jménem Maria a mezi posláním a důstojenstvím té, která je nosila. Proto láká a vábí lásku i „zbožnou zvědavost“ (Albert Vel.) věřících odkrýt význam jména Maria. Tuší, že jeho význam jest tak krásný, jak krásné jest jméno samo, a tak hluboký, jak vysoká jest

důstojnost jeho nositelky. O tom přesvědčení jsou všichni, kteří se o výklad tohoto jména pokoušeli.

Ale podivná věc: Tolik vlastních jmen hebrejského původu jest v Písmě S. i N. Z., snad o každém exegese ví, co znamená, jen jméno Maria činí výjimku. Význam jména, které jest po jménu Ježíš křesťanskému srdci nejdražší, zůstal naší „zbožné zvědavosti“ zahalen. Šestnáct století pokouší se láska věřících srdcí odhalit tuto záclonu, exegese se všemi svými pomocnými vědami spěje na pomoc, ale vše marno. Co znamená jméno Maria? Na tuto otázku se ctitelé Neposkvrněné Panny odpovědi dosud nedočkali a podle všeho nedočkají nikdy. Svatý Jeroným (4. stol.) uvádí již šest výkladů; jejich počet časem vzrostl, takže Bardenhewer ve svém díle jich vypočítává již přes šedesát. Jméno Maria pokládali a dosud pokládají mnozí za jméno hebrejské, jiní za syrské, v nové době nejeden pokládá je za jméno egyptské, řidčeji za arabské. Někteří soudí, že původní forma jest Mirjam, jiní zase, že původně znělo Marjam, jedni míní, že jméno to jest složeno ze dvou kořenů, většina moderních exegetů je pokládá za jednoduché. Slyšme sv. Jeronýma (*Liber interpretationis hebraicorum nominum*): „Obyčejně se má za to, že jméno Maria znamená ‚osvěcují mne‘, ‚osvícení‘, (*illumatrix*) nebo ‚myrrha mořská‘. Já však nikterak nesouhlasím. Spíše znamená ‚hvězda mořská‘ nebo ‚hořké moře‘, a nutno míti na zřeteli, že Maria v syrštině znamená tolik co ‚paní‘.“ U tohoto církevního učitele poprvé nacházíme výklad „hvězda mořská“, *stella maris*. Jest však skoro jisto, že sv. Jeroným původně napsal „*stilla maris*“ (krůpěj mořská), při opisování jeho spisů však slovo to nahrazeno bylo slovem *stella* (hvězda), a tak přešlo skoro do všech nám zachovaných rukopisů. Stalo-li se tak omylem či úmyslně, těžko říci. Budiž tomu jakkoli, jisto jest, že snad málokterý omyl byl tak šťastný jako tento. Výklad „hvězda mořská“ přešel do spisů sv. Otců, jeho zmocnila se středověká poesie liturgická, zavalil podnět k nejedné homilii a nesčetným překrásným hymnům a sekvencím. V kněžských hodinkách i při nejsv. oběti pozdravována Královna nebes bez přestání jako hvězda, která vede loďku našeho žití po moři tohoto života do přístavu spásy, ve starobylých dómech hlaholily bez ustání zpěvy, opěvující hvězdu mořskou svítící nám mezi mraky v bouřích života.

Výklad „hvězda mořská“ ovládl ve středověku, v tomto zlatém věku úcty mariánské, docela, oblíben byl nevýslov-

ně, a nikdo neměl tušení, že má původ v písařské chybě. Teprve na konci 16. století byla vyslovena po prvé domněnka, že snad původní text sv. Jeronýma měl „stilla“ a ne „stella“. Nejednen milovník tohoto překrásného a poetického výkladu se sice snažil jej zachrániti, ale námaha odvodit jej z hebrejštiny byla marná. Když už jeho postavení bylo skoro beznadějně a když už měl být odkázán do říše legend, jako na zavalanou přišlo studium hieroglyfických nápisů egyptských a poskytlo mu jakousi oporu. V nové době odvozují mnozí odborníci jméno Maria z egyptštiny a sice z toho důvodu, že první nosila toto jméno sestra Mojžíšova (Ex. 15, 20), narozená a vychovaná v Egyptě. Jména jejich bratrů Aarona a Mojžíše jsou původu egyptského, možná že i její. Z egyptštiny se odvozují dva výklady: buď znamená „hvězda mořská“ (Mirjam — Minurjuma — výklad málo pravděpodobný) nebo „od Boha milovaná“ (Bohumila; srov. Vigoureux, Dictionnaire de la Bible, heslo Marie). Schäfer (Die Gottesmutter in der hl. Schrift str. 132) jest však názoru, že sestra Mojžíšova dostala jméno Mirjam nikoli v Egyptě, nýbrž až po přechodu mořem Rudým. Dokázati toho nelze, a mínění, že Maria jest jméno původu egyptského, má své důvody (srov. Hummelauer, Comment. in Ex. ad 15, 19, 20 a Knabenbauer, Comment. in Math. ad 1, 17).

Ještě několik výkladů předkládáme, aby bylo možno učiniti si jakousi představu o tom, co studia a námahy již theologii stálo přesv. jméno nebeské Královny. O jméně Maria byly vydány v nové době celé monografie, na př. Bardenhewer, *Der Name Maria*; Minocchi, *Il nome di Maria*. Ze syrštiny odvozuje se výklad „Paní“ (my bychom spíše řekli „Královna“). Z arabštiny výklad „mým příbuzným jest Bůh“. Z hebrejštiny se odvozuje většina všech výkladů: moře hořkosti (hořké), hořká, vzpurná, jejich vzpoura, myrrha mořská, osvícená, osvěcující, krásná. Zcela ojedinělé jsou výklady „Bůh jest mým zrozcem“ (sv. Ambrož), „paní (královna) moře“, „ranní déšť mořský“ (apud Corn. a Lapide ad Lc 1).

Jak si počínají sv. Otcové vůči těmto výkladům? Za jejich dob nebylo pěstováno studium východních řečí tak jako dnes. Spoléhajíce se tedy zcela na sv. Jeronýma, který byl v této věci největší autoritou křesťanského starověku, přijímali jeho výklady. Kladouce větší váhu na význam jména než na jeho odvození (etymologii), poukazovali na to, že každý z nich svým způsobem vyjadřuje poslání nebo důstoj-

nost Neposkvrněné Matky Páně, jeden tak a jiný jinak. Srovnej na př. bl. Albertus, De laudibus B. M. V. I. 1, c. 2 et 3. Sv. Bernardin Sienský praví (De glorioso nomine Mariae s. 1), že jméno Maria má výkladů několik, poněvadž jediný by nevystihl a nevyjádřil vši vznešenosti nejbl. Panny³. Konrád Saský píše asi takto: „Toto jméno přesvaté, přesladké a převznešené převýborně bylo dáno nejsvětější, nejsladší a nejvznešenější Panně. Maria totiž znamená *moře hořkosti*. Maria jest hvězda mořská, Maria se vykládá též co osvícená, osvěcující nebo paní . . . Uvažujme předně, proč Maria znamená *moře hořkosti*, Maria znamená *moře*, protože jest plná milostí. Jako všechny řeky své vody do moře nesou, tak všechny milosti, jichž po krůpějích se jednotlivým svatým dostalo, svou plností zaplavily její duši . . . Což divu, že náplní všech milostí obdařena ta, skrze niž tolik milostí lidstvu vyprýštilo? . . . Maria znamená *hořká*, protože při

³ „Ne bez příčiny má jméno Maria více výkladů. Jediné jméno by nestačilo vyjádřit slávu sv. Panny. Jako Boha jmenujeme ne jedním pouze jménem, abychom tak naznačili jeho nevystihlost, tak i přeslavnou Pannu mnohými jmény oslovujeme, abychom tak aspoň poněkud vnikli v poznání její vznešenosti . . . Především k hvězdě se sv. Panna přirovnává. Jako hvězda na výsosti září, tak nejblahoslavenější Panna jest nejvznešenější, po Synu svým vyšší nade všechny ostatní. Nebylo nad ní tvora pokornějšího, nebylo tudíž ani vznešenějšího. (Podobně Rich. a S. Vict. In Cant. 39.) Hvězda nadto osvěcuje noční temnotu, a sv. Panna rozptýlila a vyjasnila tmou hříchu, jež před jejím příchodem zahalovala celíčkou zemi. Smrt totiž vládla od Adama, ale když přišla tato hvězda, vše, co bylo mrtvé, povstalo k životu. Ona jest zajisté strom života, vydávší požehnaný plod, z něhož kdo okusí, nezakusí smrti na věky. Kromě toho jest hvězda ozdoba nebe, a Maria jest nejzářnější okrasa církve; svět kleslý pozvedla, církvi bojující smír s církví vítěznou zjedнала, pokoj zvěstovala těm, kteří byli blízko i kteří byli v dáli. Onať jest vpravdě duha věčné úmluvy na oblacích nebes postavená, aby smrti nepropadl žádný člověk: neboť toho nám zrodila, jenž všechno sjednotil . . .“ (Bernardin ib.)

„Kterým jménem Marii nazveme? Zdaž nebem? Ona zajisté Tvůrce nebe a země v lůno své pojala. Či sluncem? Neskonale jasněji nad slunce zářící Slunce spravedlnosti počala. Či oblakem? Neboť toho, jenž oblaky se odívá, v loktech svých nosila. Či svícem? Onať jako světlo zazářila těm, kteří seděli v temnotách a stínu smrti. Či trůnem? Vždyť ona toho, jenž na trůně otcovském neviditelný kraluje, do lůna pojala. Či perlou? Věru daleko drahocennější perlu smrtelným zjedнала. Či rájem? Ona odsouzeným ráj otevřela a uvádí je do království věčně trvajících.“ (Tarasius, In Praes.)

utrpení jejího Syna hořkost naplnila její srdce, a meč Simeonem předpověděný pronikl její duši . . . Maria jest moře hořkosti, moře hořké ďáblu a andělům jeho; proto praví sv. Bernard: „Nepřátelé neděsí se mocného vojska tak, jako mocnosti pekelné se děsí pouhého jména Maria.“ . . . Maria znamená za druhé *hvězda mořská*, a toto jméno se jí předobře hodí, protože jí svěřen úkol hvězdy mořské (gerit officium stellae marinae). Chystají-li se plavci na cestu do nějaké země zámořské, volí si určitou hvězdu, s níž nespouštějí na cestě zraku, a za jejího vůdcovství bezpečně dojdou svého cíle. Takový jest úkol naší hvězdy, Marie Panny, která plující po moři života, ať v loďce nevinnosti, ať v loďce pokání, vede k břehům nebeské otčiny . . . Maria znamená též *osvícená*, protože podivuhodně osvícena byla přítomností Páně — jeho milostí, dokud na zemi dlela, jeho slávu nyní v nebesích — aby tak jsouc osvícena stala se *osvěcovatelkou* na nebi i na zemi: nás osvětluje příkladem svého svatého života, nebesa osvětluje svou velebností a slávou . . . Maria konečně znamená *paní*, protože vládne všemu, co jest na nebi, na zemi i v podsvětí . . .“ (Speculum B. M. V., l. 3. 1, připsované sv. Bonaventurovi.)

Dominikán Tomáš de Chantimpré († 1270) vypravuje jako očitý svědek: „V Kolíně nad Rýnem jakémusi děvčátku pětiletému ze židovské rodiny bylo nápadné, proč židé a křesťané mají docela různá jména, kdyžť přec mají tutéž řeč, tentýž šat . . . Křesťanská jména se jí už tehdy daleko více líbila, zvláště jméno Maria. Maličká brala po stole oběma ručkama chléb a vše, co zbylo, a nosila chudým, jen aby slyšela jejich poděkování: „Zaplať ti Pán Bůh a Panna Maria.“ Později v Lovani, kam rodiče přesídlili, se seznámila s křesťanskými dětmi, chodila potají na katechismus a vnímala sv. pravdy tak, že nebylo nikdy třeba tutéž věc podruhé opakovati. Tak to trvalo asi osmnáct měsíců. Rozumí se, že nebylo možno před rodiči křesťanské smýšlení utajit, a nad ní vysloven ortel: „Půjdeš odtud pryč k rodičům snoubence!“ Tam by ovšem byla pod přísným dohledem. Utekla k svému katechetovi, týž ji pokřtil a poslal do blízkého kláštera cisterciáček. Bohatí rodiče k tomu ovšem nemlčeli a zakročili u vévody, u biskupa, ba i do Říma psali, aby jim prý byla dcera vydána. Až jí bude dvanáct let, pak že si může svobodně volit náboženství. Před soudem však dívka mluvila s takovou odhodlaností, rozhodností a pevností o svém přesvědčení, že ji soudcové nechali. Rodiče po dvou

letech nechali soudů a snažili se dostat ji do moci lstí. Ale vše marné. Když dosáhla zákonitého věku, vstoupila do řádu. Když její spolusestry dostávaly návštěvy rodičů, odebrala se vždy k obrazu té, která jí byla duchovní Matkou."

Ve spise „*Stimulus amoris*," taktéž sv. Bonaventurovi mylně přičítaném, jest o jméně Maria místo plné něhy a nadšení (pars 3, c. 16); mimo jiné praví, vykládaje jméno Maria jakožto hvězda mořská: „Jak se tobě, Pane, odvděčíme za to, že jsi nám v hořkosti postaveným, temnotou odevsad obklopeným, od přístavu spásy daleko vzdáleným, bouřemi a vlnobitím do úmoru zmítaným dal těšitelku tak vznešenou, společníci tak libeznou, ochránkyni tak přemocnou, pomocnici tak laskavou, Marii Pannu, hvězdu zářivou? Ó věru blahá noc a šťastná temnota, která takovou hvězdou byla ozářena! Ó Panno slavná, stále chci dlíti na tomto moři (bouřlivém), abys ty byla stále mou hvězdou . . . , stále chci se plavit po tomto (neutěšeném) moři (života), aby tato hvězda mohla být mou vůdkyní . . . Ať se na mne hrnou soužení se všech stran a ať mne svírají úzkosti neslýchané, nebudu se bát, protože ty jsi se mnou (hvězdo má); ano, pak mi budeš tím více zářit, čím více budu úzkostmi svírán, vši lidské pomoci zbaven a ode všech tvorů opuštěn . . . Kdo by se s radostí nepustil na toto neutěšené moře, nad nímž tato hvězda září? Neboj se, duše rozmilá, protože není možno, aby se ztroskotala loďka (tvého života), září-li jí na cestu tato hvězda, a žádný mrak ti jí nezahalí, dokud sama nebudeš chtít . . ."

„Nad bouřnými hlubinami tohoto světa září tato mořská hvězda, aby od útesů chránila, z vlnobití vysvobodila, před piráty bránila, k přístavu dovedla. Jak mnohá a jak velká jsou nebezpečí tohoto neklidného moře, vzdychajíce zakoušejí všichni synové Evini, kteří buď po odměně touží nebo nad vyhnanstvím pláčí. Celý vezdejší život jest nepřetržité pokušení, jemůž příliš podléhá, kdo se podlehnout nebojí. V tomto moři velikém a širokém (Ž. 103. 25) tolik plazů jest, kolik neřestí, tolik ztroskotání, kolik provinění. Ó duše věřící, ve vši bídě své pozdvihni oči k paprsku této hvězdy zářivé . . . klesáš-li, povstaneš; toneš-li, vyplaveš; prosíš-li, dostaneš; půjdeš-li za ní, unikneš. Tato hvězda mořská zdobí nebesa, zemi ozařuje, hlubiny proniká . . . plaší temnotu, a čím více na ni hledíš, tím více tě osvěcuje . . . její paprsky jsou nebi k obdivu, peklu ke strachu, zemi ke spáse." (Supp. Bern., De Laud. gl. V. M.)

„Ó vznešená, ó dobrotivá, ó láskyplná, ó přesladká Maria! Tvé jméno ani vysloveno býti nemůže, aniž by roznítlo srdce naše, na tebe ani pomyslit nemůže duše tebe milující, aby neokřála vzpomínkou na tebe. Ty nikdy do mysli zbožné nezavítáš bez sladkosti tobě vrozené. Ó Panno nejčistší, ó Matko Boha mého, ó Maria nejsladší, jak sladká jest vzpomínka na tebe! Na tebe myslet jest rozkoší srdce, tebe vždy vzývat jest pomocí v bídě, tebe následovat znamená k věčné blaženosti přímo a jistě se ubírat.“ (Dion. Kath. De dign. B. M. V. III. 30.)

Dnes si pokládá věřící dívka za čest, že smí nosit jméno Matky Spasitelovy, ať jí bylo dáno při křtu nebo při sv. biřmování. Byly však doby, že věřící z úcty k Matce Boží nedávali dítkám toto jméno, tak jako dodnes nikdo nepřijme jméno Ježíšovo. Kastilský král Alfons na př. nedovolil, aby jeho manželka (obrácená Maurka) dostala při křtu sv. jméno Maria. Nyní jest ovšem jinak. Nevím však, zda by nemusila sv. Panna říci nejedné nositelce svého jména totéž, co řekl Alexander Vel. nehodnému vojínu, honosícímu se, že se jmenuje jako jeho král: „Buďto změníš své chování, nebo změníš své jméno.“

Manzoni ve svých „Snoubencích“ vypravuje, jak hlavní osoba povídky, nezkažená Lucie, padla do spárů těch, kteří ohrožovali její největší poklad. Na hradě Viscontiho svěřena jakési staré služebné, která už dávno navykla zločinům svého pána. Lucie ji oslovuje: „Vy jste žena, pro jméno Panny Marie, mějte přec slitování!“ Toto svaté a sladké jméno, které nešťastná stařena také kdysi s úctou vyslovovala v prvních letech svého blahého dětství a pak už dlouho nevzývala, ba zde v tomto pekle ani vyslovit neslyšela, učinilo na ni dojem jako vzpomínka na světlo ve starci, který oslepl už jako dítě. Visconti sám ve svém pokoji nemůže té noci usnout. Rozhoduje se, že dívku pošle zítra Rodrigovi, svůdci, pro kterého ji vlastně uloupil — ale velitelské „ne“, jež se ozvalo v duši, zmátlo jeho plány. „Ještě teď, ať se jí zbavím“, a již se chystá poslat služebníka s rozkazem, a zase ono velitelské „ne“. Vzpomíná: „Nikdy jsem se nedal obměkčit nářkem žádného z těch, kteří mi padli do rukou“ — marné vše. Jeho nejhoršímu pomocníku, ve zločinech sestralému jako on, se vedlo den před tím stejně! „To děvče mne očarovalo, buď jest při ní ďábel, nebo anděl ji chrání.“ Netuší, že dívka klečí ve své světničce, růženec ovínutý kolem šíje jako zbraň, jako známku zasvěcení a záruku

ochrany. Cítí, jak se jí ponenáhlu vrací klid po strašném vnitřním rozechvění, srdce se plní důvěrou, vysloví ještě jednou jméno Maria a usne. Ale ani netušila, kde vlastně jest — nepřístupný hrad největšího lotra celé Italie, odkud se nikdo živ nedostal. Jenom se modlila: „Dej mi vyvážnout z tohoto nebezpečí, dej, ať se vrátím šťastně k matce“ — kterou už dávno neviděla a o níž nevěděla, kde jest! — Druhý den se probudila hodně pozdě, a sotva procítla, slyší kroky, otevrou se dveře, farář její osady je tu, aby ji odvedl! V osadě pod loupežným hradem byl právě kardinál Bedřich Borromeo, muž svatého života jako jeho velký strýc. Zvěděl od samého Viscontiho, oč jde, a poslal do domovské obce Luciiny pro její matku — neviděla ji od doby, co uprchla před úklady zkaženého šlechtice Rodriga do Monzy! Dole se teprve dověděla, kam byla zavlčena a odkud takřka zázračně vysvobozena. A nejen to — setká se i s matkou, což bylo ještě před málo hodinami po lidském soudu zhola vyloučeno!⁴ Jméno Mariino — jemu se neubrání celé peklo!

„Když vyvolení jméno Maria slyší, plesají a Bohu děkují. Duše v očištění zaplesají, kdykoli její jméno zaslechnou, jako se raduje na lůžku nemocný, když slovo útěchy uslyší. Andělé slyšíc to jméno s větší láskou se sklánějí k těm, kteří jsou jejich ochraně svěřeni. Zlí duchové se před jejím jménem chvějí a prchají. Jako dravec, jenž spáry do kořisti zarýl, nechá jí a utíká, když zaslechně výkřik, tak démoni slyšíc jméno Mariino prchají a opouštějí duši, již se zmocnili. Nikdo není v tomto životě tak prázden Boží lásky, aby ďábel okamžitě od něho neodstoupil, vzývá-li její svaté jméno; nikdo není tak těžce trestán v očištění, aby se mu pro Marii nedostalo úlevy.“ (Sv. Brigita, Revel.)

Po zemětřesení, jež o vánocích 1908 zničilo celou Messinu, byli nesčetní dělníci zaměstnáni odklizením trosek. Několik námořníků si razí cestu namáhavě přes trosky. Konečně najdou jakousi uličku. Zdi dvou paláců se na sebe nakupily. Tu slyší z hloubi drsný hlas: „Maria, Maria!“ Hned se dali do práce, odstraňují opatrně kamení, a po půl hodině se najednou otevře otvor či spíše propast, do které se trosky sesuly. Jeden by byl málem do ní padl. „Teď je konec; je-li tam někdo, jest jistě zasypán.“ Ale najednou z prohlubně vyleze zelený papoušek, setřese s křídel prach, posadí se na kraj a opakuje zase: „Maria, Maria!“ Nahlédli dolů, a uzřeli

⁴ Podotýkáme, že v románu „Snoubenci“ jest zpracována skutečná událost (s počátku 17. století).

ve mdlobách mladístvou dívku. Naučila svého papouška vyslovovat jméno Matky Boží, a ten svým voláním se stal její záchranou. Kdo by při tom nevzpomněl legendy, podle níž poustevník naučil ptáčka, jediného společníka své samoty, vyslovovat pozdrav Ave Maria? Jednou se ptáče zatoulalo do lesa, tam spatřeno od dravce, a nastal divý hon. Poustevník z dálky vše vidí, ale jak pomoci? Ptáče v úzkosti ze sebe vyrazí „Ave Maria“, v tom zasviští vzduchem šíp, a dravec zasažen padá k zemi. Jakýsi lovec zabloudil náhodou do lesní samoty. Legenda, ale pěkná legenda: tak vítězná Panna chrání každého, kdo se k ní utíká.

XXV. VE ŠKOLE DUCHA SVATÉHO

*V lilii jsi, Maria,
nevýslovné, rajske krásy
vykvetla, se rozvila.*

Konvertitka baronka Hermanová, před několika lety u vysokém věku zesnulá, vypravuje: „Neviděla jsem nikdy doma rodiče se modlit nebo jít do kostela. V Mnichově jsme se seznámili s katolickou rodinou umělce Schöpfa (žáka Thorwaldsenova), a tam jsem s úžasem pozorovala, jak se celá rodina modlí Anděl Páně nebo před stolem. V sedmi letech mne rodiče dali do katolického pensionátu. Katolické náboženství mě zaujalo cele. Tam bylo radost se učit, zatím co před tím doma nesvedly nic ani tresty, když mě otec učil soukromě. Potají jsem se naučila všem katolickým modlitbám i znamení kříže; zvláště milá mi byla pobožnost k andělu strážnému. K mé matce chodívala katolická dáma z jistého dobročinného spolku, vypravovala ráda o svých nemocných, a já, maličká, toužila též navštěvovati chudé a trpící a mírnit jejich bídu. Tento rys vždy zůstal v mé povaze. Chtěla jsem být dobročinná. Láska jest vynalézavá . . . v našem sousedství bydlila chudá žena s devíti vnoučaty. Zřekla jsem se mlsků, pletla jsem pilně, až leželo přede mnou na stole devět párů nátepníčků a rukavic různé velikosti. Obětovala jsem i svého „Isáka“, novou velkou norimberskou panu . . . Devět párů zářících oček mi bylo o vánocích odměnou . . .“

Výchova, nejsvětější povinnost rodičů. Kéž by věděly děti, že za dobrou výchovu by měly děkovat Pánu Bohu denně a za hodné rodiče se bez ustání modlit! Kéž by věděli rodiče, jak strašnou odpovědnost na sebe uvalují, nevěnují-li výchově dítek všechny své síly! Až přijde věčný Soudce k všeobecnému súčtování, kolik rodičů užasne, že na jejich účet padají zločiny, války, revoluce . . . ! Jak nadějný hoch byl Mirabeau! Svým zjevem okouznil a získal kdekoho, vyvinul brzo nejvzácnější talenty. Kdyby se mu bylo dostalo rozumné výchovy, mohl být šťasten sám a šťastné činit jiné, zatím co byl rozerván a měl lví podíl na rozpoutání revoluce. Nero, Luther, Rousseau, mnozí králové, kteří se stali neštěstím svých říší a katany svých poddaných, vše oběti špatné výchovy. Zeptej se duchovních správců věznic, celé kroniky ti budou vypravovat. Listuj v ději-

nách církve, vyhledej zlaté listy jejích dějin, a zviš, že první semeno svatosti a pozdější velikosti vložili do duše světců obyčejně rodiče. Sv. Emelie, matka sv. Basila a jeho dvou svatých bratří a svaté sestry, měla deset dítek, a žádné se nezkazilo (měly ovšem na očích zároveň vzor dokonalého otce).

Vyvolené Matce Boží se nedostalo od Ducha sv. vlitého vědění — aspoň o tom víra nic jistého nepraví — byla tedy odkázána na výchovu jako každé dítě lidské. Ani božský Spasitel, v jehož srdci jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědomosti (Kol 2. 3), nechtěl učinit výjimku od tohoto všeobecného pravidla a zákona. Jak u něho, tak i u jeho předurčené Matky nemohla mít výchova cíl odřezávat divoké výhonky, vymýtit ze srdce nezřízenosti, jež se mnohdy tak brzo objevují v dětské duši — plevel, smutné pozůstatky po zděděné, třebaže na křtu sv. odpuštěné vině. Nicméně u sv. Panny se měly zárodky svatosti a ctnosti do duše vložené plně rozvinout pod vlivem výchovy, jako poupátko se rozvíjí pod paprsky jarního slunce v plný květ.

Výchova rodičů má spolupůsobit s milostí Ducha sv. Jen tehdy, jde-li obě ruku v ruce, mohou rodiče doufat, že jejich dítě bude Kristu Pánu k radosti a církvi k ozdobě. Někdy se však ujal Duch sv. mimořádným způsobem „výchovy“, obyčejně u světců vyvolených od Boha k věcem velikým. Tak tomu bylo i u Matky Boží.

Ve škole Ducha sv. . . . „v lilii se rozvila“ nevýslovné rajske krásy . . . Tato slova naší milé písně líčí nám dětský věk nejbl. Panny. Jen málo se dá s určitostí říci o jejím životě před zvěstováním andělským. „Dítě prospívalo moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí“ (Lc 2. 52) — slova, jimiž líčí evangelista dětský věk Syna Božího, jsou neméně věrným výrazem dětských let bl. Panny. Pochopitelně tedy, že byla radostí rodičům i vychovatelům, že její společenství bylo rozkoší družkám, že pohled na ni povznášel kde koho. Čím jest však všecka svatost a milost, nad níž žasneme nyní a ještě více žasnout budeme, až ji jednou v nebi budeme vlastníma očima vidět a ve světle trojjediného Boha daleko lépe chápat než můžeme pochopit nyní svým slabým zamženým pozemským rozumem — čím jest veškerá tato nadpřirozená velikost, ne-li rozvitím toho, co Duch sv. vložil do její duše v jejím Neposkvrněném Početí? Slunko vyčaruje z „mrtvé“ země netušené bohatství květů; pamatujme jen, že zárodky, semena, do ní napřed sám Tvůrce vložil. Podobně

pod vlivem světla Ducha sv., tohoto slunce všeho nadpřirozeného života, vydala duše sv. Panny květy ctností a stkvěla se vždy víc a víc netušenou krásou.

Na některých světcích ukázal Duch sv., že jeho milost může předběhnout věk a tajemným způsobem tvořit nadpřirozené divy v době, kdy za normálních poměrů se teprve duše probouzí. Sv. Růžena z Viterbu, nejmladší světice (odezíráme-li od sv. mučednic), jest takový zázrak milosti Ducha sv. Její životopisec sděluje: „Sotva se její jazyk počal rozvazovat, první slova, jež přešla přes její rty, byla svatá jména Ježíš a Maria. Uctu k svatým, jak se zdálo, si již přinesla na svět. Byla prostá nedokonalostí, jež i v nevinném věku se objevují a s dostatek prozrazují, že člověk v nepravostech počat jest. Nebylo, kdo by jí mohl co vytknout; její chování věstilo cosi neobyčejného, příbuzní i sousedí nad ní žasli: „Čím asi ta dívka bude? Ruka Páně jest zajisté s ní.“ (Lk 1. 66) Ještě neopustila dětský věk, a již slula i byla učitelkou ctností. Kde jiní začínají, tam ona byla u cíle. Zatím co jiné děti se oddávají hram, konala ona těžké kající skutky. Nemohla ještě zakusit rozpor mezi tělem a duchem, a již tělo kázní držela na uzdě. Krásný byl pohled na andělskou nevinnost spojenou s poustevnickou kajícností, jako na růži obklopenou trnovou ohradou. Dovolené věci si odpírala, jež se nepamatovala, že by se byla kdy nedovolených dopustila. Nezlobila se a nesnažila se nikomu se líbit leč svému Pánu. Květy, jež sama v duši pěstila, i na cizí půdě dovedla vypěstit, povzbuzujíc příkladem a pohledem i jiné k čistotě srdce. Nebylo jí více než deset let, a dovedla, Duchem sv. osvícená, zuřivé nepřátele církve domluvami i důkazy učinit přáteli a ochránci. Proto pojalí kacíři a rozkolníci zuřivou nenávist k ní, a z rozkazu Fridricha II., jenž právě ve Viterbu dlel, byla i s rodiči vyhnána z města. Po brzké smrti císařově, kterou ve vyhnanství předpověděla, vrátila se do rodného města. Bůh jí nepřikázal jako Abrahamovi: „Vyjdi z příbuzenstva svého a z domu otce svého.“ (Gn 12. 1) Ve zdech otcovského domu si zřídila školu svatosti. Žádala sice za přijetí v kláštere sester sv. Kláry, byvši však odmítnuta pravila: „Vím dobře, proč mnou pohrdáte. Ale vezte, že tu kterou nechcete mít mezi sebou za živa, s radostí přijmete po smrti.“ Po dvou letech skonala (r. 1252, osmnáctiletá, podle jiných pramenů ještě mladší), a tělo zesnulé bylo asi za 30 měsíců po smrti s velkou slávou přeneseno do kláštera Klarisek, jenž dostal po ní jméno „klášter sv. Růženy“ a kde

bylo neporušené uctíváno. Tedy dívka, jež jest větším zázrakem milosti než Alois nebo Stanislav!

Takový zázrak milosti jest ojedinělý — jednou za několik staletí. Svědčí však, že Duch sv. může takové divy konat, a utvrzuje nás v přesvědčení, že neméně divy vytvořila jeho milost i v duši vyvolené Matky Boží. Nedostalo se jí sice všech mimořádných darů, jimiž se stkvěl kdekterý světec, na př. dar zázraků; také neučí sv. víra nic o tom, dostalo-li se jí vlité vědomosti o věcech božských, jako na př. této světici. Ale jest očividno, že nesmíme příliš skoupě odměřovat dary, jimiž Duch sv. vyzdobil svůj živoucí chrám.

Jinak byl dětský věk Neposkvrněné Panny zcela podoben životu jiných israelských dívek. Starost o její výchovu i o její blaho časně připadla rodičům, především matce. Obrazy sv. Anny vyjadřují pěkně, že matka Bohorodičky si byla dobře vědoma své výsady, totiž že ona má vštěpovat do srdce dítěte znalost Boha a učit je ručky k modlitbě spínat.

Nevíme sice, jak dlouho zakoušela sv. Panna štěstí otcovského domu a blaha mateřské lásky, a jak dlouho se svatí rodiče těšili z milého dítěte. Mohla kdy která matka mít takovou radost z dcerušky? Prosta dědičného hříchu, prosta jeho smutných následků, prosta všech nezřízeností, jež se mnohdy tak záhy probouzejí v dětském věku a působí tolik starostí a žalostí rodičům i vychovatelům! Ani mladická nerozvážnost a lehkomyšlnost, ba ani stín nedokonalosti nezkalil její čistou duši. Její vnímavá duše, nerozčeřená nezřízenými vášněmi a nezkalená prachem pozemských žádostí chápala lehce a rozvírala se s radostí každému slovu o Bohu a věcech svatých.

Z života sv. Panny mezi narozením a zvěstováním andělským jsou Písmem zaručeny jen dvě události; tradice přidává ještě třetí. Jisto jest, že do té doby spadá její zasnoubení s Josefem (Lk 1. 26) a její slib ustavičné čistoty. Podání mluví krom toho ještě o jejím obětování v chrámě a životě ve škole chrámové.

Začneme s posledním a slyšme napřed legendu (Ev. Jac.). „Když jí byly tři roky, přivedli ji rodiče do chrámu, aby tam byla vychovávána s jinými dívkami. Denně ji navštěvovali andělé, jejím pokrmem byla ambrosie, kterou jí s nebe přinášeli, denně měla přístup do velesvatyně (N. B., kam jenom velekněz směl vstoupit pouze v den smíru!). Když jí bylo čtrnáct let, chtěl ji velekněz zasnoubit, svolal dvanáct mužů, zástupce dvanácti kmenů Israelských, roze-

stavil je kolem oltáře, každého s ratolestí v ruce, a žádal Hospodina na znamení: či ratolest zázračně rozkvetě, ten jest vyvolen od Boha za jejího snoubence. Rozkvetla ratolest Josefova, a nad ní se ukázala i holubice. Josef se bránil, že prý jest stařec a že není hoden být snoubencem příští Matky Boží“ atd.

To vše jsou báje. Ale jest nutno s bájemi zamítnout věc samu, totiž život a výchovu sv. Panny ve škole chrámové? Autoři se dělí na dva tábory. Někteří popírají, odvolávající se na to, že nikde židovská literatura nemluví o zvyku vychovávat u chrámu dívky (ani Josef Flavius). Jen král Joas trávil dětská léta v „domě Hospodinově“ (4 Kr 11, 3), ale to byl případ výjimečný: byl tam tajně ukryt před úklady své ničemné vládychtivé matky Atalie.

Zástánci názoru, že sv. Panna byla skutečně ve chrámě vychovávána, opírají své tvrzení o některé narážky Písma sv.: Ex 38, 8; 1 Kr 2, 22; Lk 2, 37; snad: 2 Mak. 3, 19. Tyto ženy, o nichž jest řeč ve spojení se svatyní Hospodinovou — podle všeho starší, asi již ovdovělé, se věnovaly snad na vždy chrámové službě, bydlíce na blízku svatyně (vedle místností vyhrazených kněžím, majícím týdenní službu, po níž se vraceli do svých rodin — viz 1 Kr 2, 22) a konajíce práce, jež nebyly vyhrazeny kněžím a levitům, na př. tkaní a zhotovování posvátných rouch. Ta věc by neměla valných obtíží. Ale zda-li pak se zaměstnávaly výchovou dívek (snad pod dozorem některého kněze)? A ty dívky obývaly s ženami místností chrámové? Pro tuto věc ovšem dokladů není. Sv. Ambrož předpokládá, že nejbl. Panna trávila celý dětský věk u rodičů (De virg. II. 2).

Buď jak buď: ať trávila sv. Panna dětská léta u rodičů nebo (po jejich skonu) u příbuzných, ať je trávila v chrámové škole: její život byl tehdy životem modlitby a práce. Žalmy, které byly každodenní modlitbou Israelitovou, zpívané doma, v synagogách, na pouti k sv. městu i ve chrámě, byly i každodenní modlitbou sv. Panny. Zvláště ve chrámě se ozýval zpěv žalmů neustále: v soboty, ve svátky, při obětech ranních i večerních, den co den, hodinu co hodinu. Co krásy obsahují tyto modlitby, jež se církev modlí podnes v kněžských hodinkách! Co hlubokých pravd o Bohu v nich našla vnímavá duše mladičké israelské dívky, která jen žila velkým zaslíbením, lidu vyvolenému od Boha daným! Tušila však Panna přesvatá, že ona jest vyvolenou snoubenkou věčného krále, o které mluví žalm 44? Když se modlila slo-

va: „Král zatouží po kráse tvé . . . jméno tvé se ozývat bude na rtech věřícího lidstva od pokolení do pokolení, a národové budou tebe velebit na věky . . .“ tušila, že v ní Duch sv. již připravuje důstojný stánek králi slávy? Ale právě tak málo tušila, že pláčem Jeremiášovým bude jednou církev lkát nad jejím zraněným srdcem, a že její oči budou jednou hledět na muže bolesti, jehož utrpení líčí její praotec v žalmu 21. a evangelista Starého Zákona v kapitole 53. Že neustálým rozjímáním jí celé Písmo sv. přešlo takřka v krev, svědčí chvalozpěv, který u Alžběty v extasi nebeské rozkoše zapěla. Jen duše s Písmem sv. veskrze obeznámená jej mohla složit — kolik narázek na Písmo sv. v devíti krátkých verších!

Z toho, jak výtečně byla obeznámena sv. Panna s Písmem, lze soudit, že Písmo sv. četla; platila tedy pro tehdejší poměry za dívku velmi vzdělanou, protože číst a psát uměl málo kdo. Toto lidské vzdělání nebylo sic hlavní věc, ale zvyšovalo krásu její duše naplněné veskrze milostí Ducha sv. „Neslušelo se, aby nejčistší stánek v prachu tohoto světa byl ponechán . . . Bylo přiměřeno, aby klamným řečem nepřístupným zůstal sluch, jenž měl vyslechnout radostný andělský hlas, zaplašující všechen zármutek z duše Eviny . . .“ (Jiří Nik. In Praes. B. M. V. 1.).

Tak prospívala Panna přesvatá „ve škole Ducha sv.“ On (kromě vychovatelů se totiž ujal její výchovy a) byl jejím prvním učitelem, neviděn sice, ale patrný ve svých účincích. Jemu připadla hlavní péče připravit Synu Božímu důstojný stánek; neustával tudíž ve výzdobě této živoucí monstrance, ve které svatý svatých bude přebývat. Nepropustil ze své péče Pannu přesvatou, bděl neustále nad jejím srdcem, chránil ji před každým stínem pokušení, osvětcoval její mysl, aby dokonaleji poznávala a chápala pravdy Písma sv., spásitelnými vnuknutími povzbuzoval její vůli, pod jeho tajemným vlivem rozvíjely se vlité ctnosti její vždy víc a víc. Ct. Dionysius Kartus. nazývá Ducha sv. nebeským umělcem, který kružítkem božské moudrosti vytvořil toto největší své dílo — dílo, jemuž podobného nebylo před tím a nebude po tom, o němž mohl říci: „Učiním tě chloubou všech věků, radostí od pokolení do pokolení.“ Is 60. 15.

XXVI. ZÁPALNÁ OBĚŤ

*„Zde začátek spojení Boha s námi, první obrysy
budoucího společenství mezi anděly a lidmi.“
(Tarasius, in Praes.)*

V druhé polovině čtvrtého století to bylo. Právě za půl století po vydání milánského ediktu, jímž dána křesťanům svoboda, zahynul Julián odpadlík, první křesťan a poslední císař, jenž byl nepřítelem Kristovým. Zničit křesťanství, jež živelní silou se šířilo, jemuž ani oceán se nemohl postavit v cestu ani Alpy ho zastavit na vítězném postupu! Jako když někteří divoši chtějí střelením z bouchaček odehnat bouři! Pokoušet se, aby shnilé pohanství vlilo nový život do žil zchátralého Říma! Chtít, aby mrtvola vzkřísila mrtvolu!

Pohanství tedy přemoženo nadobro, a křesťanství víc a víc ukazovalo světu, jaké ovoce přinese tento strom od Krista zasazený a jeho nejdražší krví zaléváný. V době, o níž mluvíme, viděl Milán často ve svých zdech poutníky, skoro veskrze dívky, a na krojích patrně, že někdy zdaleka. Podle přízvuku a výrazů poznali někdy milánští, že poutnice mluví africkou latinou. Cože z takové dálky? Snad konaly pouť ke hrobu svatých knížat apoštolských a pak jako mimochodem zabočily do severoitalské pozdější metropole? Není pochyby, že se cestou zastavily ve věčném městě, aby tam na hrobech mučedníků vykonaly svou pobožnost. Ale cíl cesty nebylo město sedmi pahorků na Tíbere, nýbrž Milán. Tedy světové poutní místo? Který světec učinil to město tak světoznámým?

Nekonaly pouť, Milán se nemohl ještě vykázat hrobem sv. Karla Boromejského, k vůli němuž by se tam putovalo. Něco jiného tam vábilo dívky, o nichž jest řeč. Nikoli hrob nějakého světce, nýbrž světec, jenž tehdy pln síly a mladického nadšení stál na kazatelně a mluvil . . . víš o kom a o čem? O perle ctností, o svaté čistotě, a o ideálu vši krásy a čistoty, o Panně nejčistší. Ona byla alfa a omega jeho řečí a jeho kázání, jejím příkladem rozohňoval mladistvé duše, aby si zamilovaly lilii a kráčely ve šlépějích sv. Panny. Pověst o jeho kázáních se šířila dál a dál, přes Apeniny, přes moře až do daleké Afriky, a dívky spěchaly do Milána zdaleka široka, nejen z okolí, nýbrž až z krajů zámořských. Slyšet svatého biskupa a chvalořečníka ctností Mariiny, do jeho rukou složit slib sv. čistoty a po příkladě svaté Panny

panen navždy zasvětit své srdce milovníku a příteli čistých duší — to bylo cílem jejich poutí. Maria a čistota, čistota a Maria bylo thema řečí sv. Ambrože¹, v této látce byl nevyčerpatelný, a ve šlépějích Neposkvrněné ukazoval mládeži cestu k výšinám, z pozemského prachu k andělským končinám.

Zástupy panen půjdou za ní k Pánu, předpovídá prorok (Ž. 44). Tento nejkrásnější zjev v zahradě církve Kristovy byl neznámý jak pohanům tak židům. Teprve Neposkvrněná Panna „vztyčila na zemi korouhev neporušeného panenství“ (Ambrož) a naučila vznešené duše lásce ke ctnosti andělské. Ona, „prvotina panenství“ (primiceria virginum) nastoupila první tento vzlet k nebesům; po jejím příkladě a v jejích šlépějích nesčetné zástupy těch, kteří opakovali se sv. Stanislavem: „K vyšším věcem jsem zrozený, nikoli k tomu, abych se stal otrokem těla.“ Jest naprosto jisto, že nejčistší Panna opouštěla dívčí věk se srdcem navždy Bohu zasvěceným. Spadá tedy tato zápalná oběť její lásky do doby jejího pobytu na místě, kde tisíce obětí již přineseno bylo pravému a živému Bohu, od oběti Abrahamovy až ke krvi obětních beránků v předvečer smrti Kristovy.

K této přecisté oběti pohnuta byla jediné vnuknutím Duha sv. Důkaz uvádí sv. Bernard. „Ó Panno moudrá, ó Panno svatá, kdo tě poučil, že se Bohu panenství tak líbí? Který příkaz, která stránka Starého Zákona káže nebo radí anebo aspoň povzbuzuje, abychom v těle jako bez těla žili a na zemi život andělský vedli? Kde jsi četla, Panno přesvatá, kde jsi četla o pannách, že následují Beránka, kamkoli jde? (Zj. 14, 4) Tys však nejen rozkazu, nýbrž ani rady, ba ani příkladu neměla. Jen Duch sv. tě poučoval o všem, a Slovo Boží živé a účinné, jež dříve se stalo tobě učitelem než synem, dříve poučilo tvou mysl, než na se vzalo z tebe tělo.“ (Super Missus h. 3). Zdá se sice, že ve Starém Zákoně někteří mužové žili panicky (Eliáš, Eliseus, snad Jeremiáš); ti však byli spíše okolnostmi k tomu přinuceni.² Že slibem Bo-

¹ „Ty pořád jen o panenství, a nesčetné jsi k tomu pohnul . . .“ „Kéž by výsledek dokázal, že jsem vinen takovým zločinem . . . kéž byste mě místo slov obviňovali příklady (že jsem totiž mnohé „svedl“ k zachovávání ustavičné čistoty a k lásce sv. Panny).“ De virginitate 5.

² Daniel cum sociis probabiliter eunuchi. — Slyšme slova největšího theologa z dob katakomb: „Pokládám za požadavek zdravého rozumu tvrzení, že prvotinou čistoty mužského pohlaví byl Ježíš, a u žen Maria. Bezbožné jest někomu jinému než jí přizná-

hu svou čistotu zasvětili, nelze nikterak tvrdit. U dívek israelských však nemáme ani jediného příkladu ustavičné čistoty. Zákon znal pro ženu jediné povolání: být manželkou a matkou. Hojnost dětí byla pokládána za požehnání, neplodnost za trest Boží. Písmo se vyjadřuje sice s pochvalou o ženách, jež po smrti prvního manžela žily v ustavičné zdrženlivosti (Judita, 16. 26; viz i Lk 2. 36, 37), ale ani zmínky o ustavičném panenství.

Zcela správně tedy soudí velký mariánský kazatel 12. století, že sv. Panna jediné Duchem sv. osvícena mohla poznat cenu a krásu ustavičné panenské čistoty Bohu zasvěcené. Poznat, že tato lilie ctností jest Bohu nad pomyšlení milá, poznat, že Bůh si přeje a ji k tomu volá, aby mu své panenství zasvětila — to stačilo; více nebylo třeba, aby se rozhodla k věci dotud neslýchané a nezvyklé. „Kristu se zaslubuješ, že zůstaneš pannou, a netušíš, že mu budeš i matkou. Volíš být v Izraeli opovrženou a vzít na sebe pohanu neplodnosti, aby ses tomu zalíbila, ježž jsi za úděl zvolila: a hle, kletba mění se v požehnání, a plodnost na místo neplodnosti nastupuje.“ (Bern. tamtéž.)

Jen nepřímou, přece však nepochybně zaručuje nám Písmo sv. tuto událost dětských let nejbl. Panny. Vrátime se k ní ještě jednou. Co ctností jejího nejčistšího dívčího srdce odhaluje toto rozhodnutí našemu zraku! Ctnosti, jichž při povrchní úvaze oko naše nepostřehne a které ukazují, jak prospívala Neposkvrněná Panna „ve škole Ducha sv.“!

Ctnost andělská jest první, jejíž lesk září nám vstříc při pohledu na ni. Ctnost, která čarovným kouzlem oblévá postavu přečisté Matky Spasitelovy a činí ji nejvznešenějším ideálem mladistvých duší všech věků a dob, ideálem, jehož krása po staletích nevybledla a nevybledne nikdy, kyne nám jako k pozdravu, když po prvé se zahledíme na její obraz. Nikdy ničím neporušená, ani stínem nezvlněná ctnost sv. čistoty činí ji bytostí nadzemské krásy a líbeznosti. Přesto jsme si přece vědomi, že nestojíme před andělem, nýbrž vat prvotiny panenství.“ (Origen. In Matth. t. 10, n. 17.) Tak soudí Otcové i bohoslovci. Jen Salmanticenses ve svém *Cursus theologicus* (20 svazků, „nejvelkolepější dílo tomistické školy“) tvrdí, že Eliáš složil první slib sv. čistoty. Divíš se, jak možno to bez důkazu tvrdit, až si vzpomeneš, že tento sbor výtečných theologů byli Karmelitáni a chtěli čest prvního slibu vyhradit svému „Otcí, zakladateli a prvnímu karmelitánu“, jak nazývají thesbitského proroka. Jakou moc může utkvělá myšlenka mít i na takové učen-

před dcerou pozemských niv; sestrou naší jest, co do přirozenosti nám zcela rovná. V ní obětovalo lidstvo Bohu prvotiny panenství, a její příklad stal se strážným andělem tisícům duší.³

Se sv. čistotou se snoubí *důvěra* v Boha. My často zmaříme úmysly, jež Pán s námi má, tím, že sami se do řízení jeho prozřetelnosti pleteme a pracujeme na „vlastní pěst“, místo co bychom se dali od něho vést. Dopadne to pak mnohdy jak s oním Indiánem, jenž utekl v noci z vězení a bušil na dveře misionáře: „Už toho mám dost . . .“ „Hloupý kousek jsi provedl. Pohlavár zamýšlel tě zítra ráno propustit. Co bude, až zví, žeš mu utekl?“ Neviděla sv. Panna na vlastním národu, kam to přivedl, když se nedal od Hospodina vést? Věděla, že se nevyhne zasnoubení, a nedbala toho. Byla přesvědčena, že Pán, který ji k ustavičné čistotě povolal, sám se postará, aby svému sv. předsevzetí dostála. Bůh nemůže přece odporovat sám sobě. Dá-li vnuknutí (nebo příkázání), dává tím na jevo, že nám i umožní, bychom je splnili, t. j. zaručuje nám zároveň milost pomocnou. Jen duše slabé ustupují před velikým úkolem, zatím co duše vznešená v důvěře v prozřetelnost Boží hledá sílu a klid.⁴

³ *Virginitas Mariae erat perfectissima: quoad propositum efficacissima, quoad immobilitatem voto absoluto firmata, quoad intentionem ex perfectissimo amore Dei proveniens, quoad executionem omni motu contrario carens; habuit omnes virtutes concomitantes in perfectissimo gradu; a Deo propter finem altissimum ordinata, sc. ad Incarnationem Verbi divini. (Suar. Disp. VI. sect. 3.)*

⁴ „Větší byla v Marii láska k panenství než obava, že bude (jakožto neplodná) v opovržení u ostatních. Všechna její láska, veškerá její snaha k tomu jediné se nesla, aby tělo i duši ustavičným panenstvím Bohu zasvětila. Vědělať, v čím větší svatosti je uchová, tím více se přiblíží k tomu, jenž jest ze všech nejčistší, vlastně čistota sama. Volíc tedy to, co podle jejího poznání jest milejší Pánu Zákona, doufala a věřila, že docela unikne kletbě Zákona („Nebude v tobě neplodné“ káže Zákon, Dt 7. 14), a neklamala se. Kdo totiž kdy doufal v Hospodina a byl od něho opuštěn? Vida tedy Bůh její tak svatý úmysl, tak čisté předsevzetí, tak pevnou víru, neochvějnou naději a nezvratnou lásku . . . udělil jí, aby Panna zůstala tím, co raději si přála, i aby jí nikdo neopovrhoval pro neplodnost. Jak stala se plodnou? Působením Ducha sv., jenž všechno oživuje, oplodňuje a živí, bez něhož všechna plodnost v neplodnost se mění. Co tedy řekneme? Dá se kdo najít, jenž by byl s to pochopit způsob této lásky, kterou Bůh tuto Pannu miloval? Může si jaký člověk nebo anděl jen představit,

Zbystříme-li zrak, zpozorujeme v lesku této ctnosti další, poněkud skrytou ctnost: nebeskou *moudrost*. Výsledek ukázal, že moudře jednala sv. Panna, když bez váhání vyhověla vůli Boží nepřipouštějíc si starosti o budoucnost a svěřivši vše jeho sv. řízení.

Rozhodnutí nejbl. Panny bylo krom toho projevem naprosté *poslušnosti* a neohrožené *statečnosti*. Pán nedal sice výslovného rozkazu, aby (podle slov sv. Augustina) nelpěl na první oběti sv. panenství stín vynucenosti a aby se nezdálo, že Bůh musil prvotiny ustavičné čistoty násilím vymáhat. Panně Neposkvrněné stačil však pouhý pokyn nejsv. vůle Boží. Věděla dobře, že tím dokonaleji jedná tvor, čím více se přimkne k převelebné vůli Nejvyššího. Co se statečnosti týče, pomněme, že u Israelitů bylo pro ženu hanbou a potupou, byla-li neplodná. Nedbajíc však ohledů lidských a pohrdajíc jejich úsudky, šla neohroženě za hlasem Božím a ukázala světu, že v pravdě svoboden a povýšen nade vši bázeň světskou jest jedině ten, kdo Bohu se snaží líbit.

Že *pohrdání světem* provázelo vyjmenované ctnosti, netřeba již podotýkat, a že *lásky* k Bohu oduševňuje tento skutek mladistvé dívky, zjevno ze všeho, co jsme právě uvažovali. Jen láska činí oběť záslužnou; dostačí, abych odkázal na chvalozpěv lásky v listě sv. Pavla ke Koríntským (1 Kor. 12, 13), a netřeba, abych dlouze velebil a zdůrazňoval plameny sv. lásky, jež ztravovala srdce Panny nejčistší a jež ji pohnula k oběti nejkrásnější.

Slib sv. Panny se pojímá obyčejně velmi neúplně; hledíme na něj totiž „svými brejlemi“. Sotva dnes najdeš zbožnou dívku, jíž by alespoň přechodně nepřišla někdy myšlenka na klášter a na ustavičnou čistotu. Pěstuje-li se dnes jen povrchní zbožnost, omezující se na věci zevnější (jak sv. Frant. Sal. vytýká v Bohumile), pak i slib sv. čistoty se pojímá tak jako zapsání do nějakého bratrstva, tedy jako věc čistě vedlejší. „Mimo jiné“, pod vlivem povznesené nálady, složí slib jako když přidá k obvyklým modlitbám Otčenáš.

Slibem ustavičné čistoty se člověk Bohu v pravém smysle *zasvěcuje*, takže patří výhradně jemu a nemůže náležet už nikomu jinému, asi jako kalicha, určeného k bohoslužebným účelům, nesmí být použito k účelům profáním (sice se dopouštíš svatokrádeže jako Baltasar, jenž kázal přinést nádoby chrámové k pitce, Dn 5. 2 nn.). Zasvěcuje-li se řeholní co by se dalo přirovnat velikosti této Boží lásky a důstojnosti cti Mariiny? . . .“ (Eadmer, De excellentia B. M. V. c. 4.)

sestra Pánu, zasvěcuje a obětuje mu ne nějakou svou věc, nýbrž sebe, duši i tělo. Kněz zasvěcuje službě Boží svou osobu, sebe sama, a to na vždy; nesmí již nikdy vstoupit do jiných služeb, a nemůže patřit jinému leč Bohu. I pravoslavný kněz, jenž pojal manželku před přijetím svatých svěcení a smí svých práv užívat, po svěcení nesmí již sňatek uzavřít.⁵

Maria — svým vyvolením za Matku druhé božské osoby byla již Bohu zasvěcena,⁶ a sice způsobem neskonale vyšším a vznešenějším než kalich, řeholní sestra, kněz . . . Přišedší na svět jako chrám připravený Nejvyššímu a jen čekající na chvíli, kdy Bůh do něho vejde a začne jej obývat, nebo jak snoubenka, již před svým narozením Synu Božímu vyhlédnutá a jemu určená („zasvěcená“), byla osobou ve-skrze posvátnou. Nikdo tudíž nemohl mít na ni právo, tak jako nikdo nemůže učinit „prozatím“ chrám svým obydlím, než v něm bude bydlit Hospodin.

Toto své vyvolení měla sv. Panna přijmout (akceptovat), t. j. projevit, že je přijímá. Ne že by věděla o svém vyvolení za Matku Boží. Pozнала jen, že Bůh chce, aby mu bez výhrady patřila. To zvěděla vnuknutím Ducha sv., tomuto přání Nejvyššího vyhověla ochotně svým slibem, jímž mu navždy zasvětila duši i *tělo*. Tělo . . . právě z jejího těla chtěl Syn Boží vzít na sebe lidskou přirozenost.

Panenství Mariino bylo tedy docela jiného rázu než kohokoli jiného. Zasvětili Bohu čistotu ten neb onen, nesejde na tom zhoła nic. Bůh ponechává každému volnost; nekáže, nanejvýš zve. U předurčené Matky svého Syna mu na tom záleželo. Nenutil sice ani ji, ale zval ji takovým způsobem, že její svaté duši nebylo možno odmítnout. Ač nevěděla, co s ní Pán zamýšlí a proč chce, aby byla docela jeho, dostalo se jí přec tolik světla od Ducha sv., že vůlí Boží jasně poznala a neváhala. Slib ustavičného panenství byl u ní dispozicí k velké důstojnosti božského mateřství, u ní byl slib nutný a nezbytný, byl předpokladem daleko vyššího zasvěcení, jehož se jí dostalo příchodem Syna Božího do jejího

⁵ V tom patrně, jak docela odcizena křesťanskému duchu a smýšlení sekta, která při svém narození činí výhradu, že její „kněží“ se budou smět ženit i po „svěcení“, a to dvakrát i třikrát, když budou chtít.

⁶ „Ještě nenarozená, a již Bohu zasvěcená.“ Theodot Ancyrský h. 6.

lůna, asi jako slib čistoty při podjáhenství je nutný předpoklad přijetí svěcení kněžského.⁷

Sv. Panna stává se tedy úplným a exklusivním vlastnictvím Nejvyššího — ještě dříve, než kdo jiný (snoubenec) na ni bude moci činit nebo uplatňovat nároky. Dívka Bohu zasvěcená jest nazývána v řeči křesťanské mystiky snoubenkou Kristovou. Maria, Synu Božímu od Otce zasnoubená dříve než se zrodila, se tohoto zasnoubení svým slibem osvědčila (v jistém smysle) hodnou. Spojení tělesnému předcházelo spojení duševní; chrám byl Bohu zasvěcen a posvěcen dřív, než v něm tělesně přebýval. Krom toho se slibem disponovala, aby byla důstojným orgánem Ducha sv. ve vykonání velkého tajemství vtělení.

Bližší údaje, v kolika letech tak učinila, nám scházejí. Možná dost, že byla ještě v útlém věku, jelikož jest pravděpodobné, že působením milosti Boží její inteligence (zvláště co se věcí nadzemských týče) se rozvíjela dříve a rychleji a předstihla obvyklý přirozený běh.

Svým slibem se stává Maria učitelkou panenství, prvotinou panenství, Královnou a svatou Pannou panen. Pohané i Israelité hleděli sice se zalíbením na půvab nepokálené čistoty, asi jako my hledíme na dítko s jeho rozmilou dětskou nevinností a prostotou, ale jako jest nutno opustit dětský věk s jeho půvaby, tak podle jejich názorů bylo nutno odložit s nimi i tento šperk. Tak soudí i jeden z moderních básníků pohanů ten nejlepší: „Opadá květ, a plod musí přijít . . .“ (Schiller v Písni o zvonu). Spasitel poučil svět o něčem jiném. Jeho matka byla první, na níž ukázal krásu duše, v níž lesk a zář této perly ctností nezbledne a nevyhasne, a zároveň, že taková trvalá ctnost jest Eviným synům a dcerám *možná*. Dnes volá celý svět: „Není možno zdržlivě žít.“ Stejně tak smýšleli kdysi v upadlém zchátralém Římě. Tu máme ten pokrok! Za dva tisíce let jsme v mravním ohledu tam, kde byli tehdy, s tím rozdílem, že se to dnes „vědecky“ zdůvodňuje a že se tím plní celé svazky učených i neučených literárních děl pochybné ceny. Ale toto volání není leč generální zpověď všeobecné mravní zchrátralosti moderního lidstva Bohu odcizeného a svým silám ponechaného. Dnes jediná církev volá: „Jest možno být a zůstat čistý, po příkladě Neposkvrněné Matky Páně.“

Sv. Augustin praví (De s. Virginitate): „Dříve než byl Syn Boží počat, vyvolil za svou budoucí matku pannu Bohu za-

⁷ Podle kanonického práva, nikoli jure divino nebo naturali.

svěcenou. Tak poznáváme ze slov: „Kterak se to stane, po-
něvadž muže nepoznávám?“ Ale protože se tomu israelské
mravy protivily, byla zasnoubena muži spravedlivému, ne
aby ji o ozdobu panenství připravil, nýbrž aby opatroval
to, co Bohu slíbila. Bůh jí sice mohl přikázat, aby zůstala
pannou, aby pak Syn Boží v ní na sebe vzal zázračně po-
dobu služebníka. Protože však měla být příkladem všem
ostatním pannám, zasvětila Bohu své panenství, dokud ještě
nevěděla, koho počne (a porodí), aby se nezdálo, že ona sa-
mojediná musila pannou být, ježto syna bez porušení počítí
zasloužila (t. j. aby se nezdálo, že ustavičné panenství bylo
předpisem jen Matce Boží a ne zároveň radou všem velko-
myslným duším, majícím tolik mravní síly a ideálního smýš-
lení, aby jí následovali): aby byly prvotiny panenství posvě-
ceny slibem, nikoli vynuceny rozkazem. Kristus chtěl pa-
nenství raději schválit než přikázat; proto se narodil z pan-
ny, která se rozhodla zůstat pannou dříve než věděla, kdo
se z ní narodí. Chtěl tudíž, aby panenství bylo dobrovolné
i u té, z níž podobu služebníka na sebe vzal.“

Učitelka panenství . . . otevři spisy Otců, jednající o svaté
čistotě, a najdi mi jediný, v němž by Maria nebyla líčena
jako ideál čistoty! Dante na své cestě sedmi kruhy očis-
ťovacími, kde pykají duše za sedm hlavních hříchů, předvádí
na konci vždy několik vzorů opačné ctnosti; s hlubokým
dogmatickým pochopením a s neobyčejnou unkcí poetickou
pokaždé a to na prvním místě uvádí sv. Pannu.

Maria lilie mezi trním, či snad lépe leknín vyrůstající
z bahnitě tůně a vznášející se nad kalnými vodami, otvírající
k nebi svůj bělostný kalich zkrápěný nebeskou rosou, a my
při pohledu na jeho alabastrový květ se maně tážeme: „Jest
možno, aby taková čistota se zrodila v takovém bahnu?“
Celý svět tonul v nečistotě, tvář Nejvyššího se odvracela
s odporem od toho močálu, Maria jediná lilie, jediný leknín,
jenž svou krásou a bělostnou čistotou svábil Syna Božího,
že opustil andělské kůry a zvolil za trůn panenské lůno.

Syn Boží nebyl jediný, jehož Maria přivábila svou čisto-
tou. Duše, toužící po vyšších radostech a cílech družily se
kolem ní. Láska ke ctnosti andělské šla tak daleko, že ra-
ději obětovaly život než by se vzdaly této perly. Žádná
ctnost kromě sv. víry nemá tolik mučenníků jako tato. Mám
uvádět Anežku, Lucii a celou armádu mučennic starokřes-
ťanských? I naše zchrátralá doba vykazuje nejednu mu-
čednickou růži snoubící se s lilií čistoty. V pasionistickém

chrámě Marie Panny Matky milosti v přímořském městečku Nettuno, 62 km od Říma, vidět překrásný náhrobek z kararského mramoru. Dole podoba dívky, ležící na zemi, od ní prchá vrah s dýkou, duše dívky se vznáší k nebi tisknouc na srdce lilii. Nahoře jí kyne svatá Panna panen s otevřenou náručí. Kdo očekává pod tím náhrobkem slavné vzkříšení? Marie Goretti, dvanáctiletá mučennice sv. čistoty. Její otec, nádeník, zemřel, když jí bylo deset let, a ona musila pomáhat matce, aby uživila četnou rodinu. V téměř domě bydlil jiný nádeník, jehož dvacetiletý syn zkažený špatnou četbou přepadl jednou Mařenku, když byla sama doma, a chtěl ji násilím přinutit k hříchu. Děvčátko se bránilo hrdinně, uniknout nebylo možné, protože ničema zamkl za sebou dveře. Dívka křičí, matka pracující venku slyší konečně volání a běží domů, ale našla dcerušku již na zemi v krvi s 18 bodnými ranami, které bezbranné při hrdinském zápase vrah zasadil. Bylo to první sobotu červencovou, ve svátek slovanských věrozvěstů 1902. Zaopatřena, ještě 20 hodin žila, a druhého dne skonala, právě za rok a týden po tom, co po prvé poklekla ke stolu Páně. Poslední radost před smrtí jí způsobilo přijetí do mariánské družiny. Třeba že měla daleko do kostela, nevynechala měsíční sv. přijímání nikdy. Pohřeb byl jako triumf, děti celé Italie sbíraly na její náhrobek. Mimochodem připomínám, že dívka přijala také svátost Ducha sv., svátost síly, jež se namnoze přijímá tak lhostejně a beze vší přípravy. Dívka byla od přirozenosti bázlivá, při přepadení se chvěla na celém těle, ale nepovolila a chránila čistotu srdce do posledního dechu. Jedna z mnohých, jež nespouštějí zraku se svého nebeského ideálu a kráčejí k nebeskému Sionu a k Srdci Kristovu ve šlépějích Neposkvrněné.

XXVII. POSLEDNÍ PŘÍPRAVY

*Cesty jeho jsou cesty krásné, a veškeré stezky
jeho vedou k pokoji. (Př 3. 17)*

Dnes prý věda dokáže kouzelné kousky, o jakých se nám v dětském věku nesnilo ani v pohádce, a je to z části pravda. Jaké divy se konají s tak zvanými neviditelnými paprsky! Stojíš na mořském pobřeží, hustá neproniknutelná mlha obestírá zemi i moře, halí je v neproniknutelný závoj na mnoho mil, a ty nevidíš ani na krok vpřed. Co ti pomůže dalekohled? Vedle tebe však kdosi staví fotografický aparát. Má rozum? Co pořídí? S obyčejným by arcí nepořídil nic, ale on ví, co a jak, a až přijdeš domů, ukáže ti obrázek: skalní útesy, část pobřeží, malebný ostrůvek nedaleko v moři, a na vlnách se houpe loď a pomalu se blíží . . . snad se nechce nepozorovaně dostat ku břehu?

Vzpomínáš snad Napoleona a bitvy tří císařů. Tehdy měl jedině husté mlze co děkovat za své slavkovské vítězství; jen ta mu umožnila, že se nepozorovaně přiblížil k nepříteli a rozřízl nepřátelskou linii. Kdož ví, zda by byl tak slavně pochodil, kdyby byli měli takový aparát jako onen muž na pobřeží. Jak to na své fotografické desce vyčaroval? Fysik ti odpoví: neviditelné infračervené paprsky. Není teď kdy, abych ti celý proces vysvětloval. Jsou to paprsky lidskému zraku neviditelné, pronikají však mlhu, kterou nepronikne obyčejné světlo a tedy ani oko, a pomocí těchto paprsků lze i v mlze dávat signály, fotografovat atd. Fotografická deska s jejich pomocí ti poví neb ukáže, co ti nikdo jiný povědět nemůže . . . jakoby ty paprsky viděly dále než ty!

Na tento objev moderní vědy si vzpomínám, když uvažuji o Boží prozřetelnosti. Ubohý krátkozraký člověk! Zde ve světě jest jako v mlze, sotva že vidí trochu vpravo a vlevo, ale dopředu? Do budoucnosti? Diplomati mají „dar“, že vidí trochu dále vpřed než obyčejní smrtelníci, a jak snadno se i přes to přepočítají! Jen oko Boží vidí dál, vidí skrze mlhu i mraky, jež nám zamezují rozhled, a třebaže nám obyčejně nezjeví, co se za mraky skrývá, ubezpečuje nás: „Spolehni se na mne, mé otcovské oko nad tebou bdí, má ruka tě bezpečně vede, svěř se mé prozřetelnosti a ochraně.“

Odevzdanost do vůle Boží . . . to jest ctnost, kterou na nejbl. Panně pozorujeme po celou dobu její životní pouti, od prvního okamžiku, co nás s ní seznamuje evangelista, až k poslední poznámce, kterou o ní činí Skutky apoštolské.

Přišla chvíle od věčnosti určená, od spravedlivých S. Z. tak toužebně vyhlédaná, očekávaná, vyprošovaná, chvíle, kdy se mělo lidstvu dostat Osvoboditele, kdy sám Bůh měl přijít a spasit nás (Is 35. 2, 33. 22, 25. 9). Vše již k jeho příchodu připraveno, panenský stánek jest již tu, co ještě Mesiáše zdržuje? „Ó Slovo věčného Otce, nakloň nebesa a sestup již k nám, neboť aj, panenské lůno je ti již přichystáno jako neposkvrněný trůn, na nějž by ses jako Král posadil a dílo rukou svých ze záhuby zvedl.“ (Vých. liturgie.)

Co ještě schází? Vytvořit závoj, jenž by prozatím ukryl lidskému zraku nevýslovné tajemství, za němž by dílo nekonečné Boží lásky a slitovnosti bylo nepozorovaně vykonáno. Ve chrámě, milostí a působením Ducha sv. dosáhla Neposkvrněná Panna tak závratné výše svatosti, že se připravila, pokud na ní bylo, aby byla důstojnou matkou Spasitele. Tam nezrušitelným slibem zasvětila Pánu své srdce i světlo, aby to ni ono nepatřilo nikdy žádnému tvorů leč jen tomu, který je stvořil. Rodiče podle všeho byli již na věčnosti, než čtrnáctiletá dívka opustila dětský věk. Podle tradice byli pokročilého věku, když dcerušku dostali, a protože pravděpodobně jejich bydlištěm byl Jerusalems, stála snad sv. Panna u jejich úmrtního lože. Či snad zemřeli dříve, takže jejich úmrtí by bylo podnětem, aby byla dána do chrámové školy? Buď jak buď, ve čtrnácti letech, ne-li dříve, odchází sv. Panna z Jerusalema. Mladičkou dívku vidíme v Nazaretě. Proč tam? Měla tam příbuzné, sestřenicí Marii, manželku Kleofášovu, s jejíž rodinou pojilo nejbl. Pannu pouto něžné lásky. Tak můžeme určitě soudit z toho, že dva její syny (snad tři) povolal Pán do sboru apoštolského, že ji vidíme stát vedle Bolestné Matky pod křížem a že spěchá s ostatními třemi anebo čtyřmi ženami v neděli ke hrobu Páně (Marie, matka Jakubova, Mar 16. 1, Lk 24. 10). Zdá se, že kromě ní žili v Nazaretě i jiní příbuzní Panny Marie (Mar 6. 3), snad vzdálenější — či to byli příbuzní sv. Josefa neb Kleofášovi? Rozhodně vztahy k těmto vzdálenějším příbuzným nebyly tak srdečné, jak vyplývá z poznámky sv. Jana 7. 5.

Osiřelá dívka se tedy odebrala k příbuzným do Galileje, na druhém konci Palestiny, a ti podle tehdejšího zvyku ji vyhledali snoubence. Byla asi dědičkou, jakožto jediná dcera svatých manželů, a proto podle Zákona byla povinna podat ruku nejbližšímu příbuznému. Že Josef jejím příbuzným byl, patrně z toho, že pocházel z rodu Davidova (Mt 1. 20.)

jako ona (Gal 4. 4, Lk 1. 27: „Ku panně z rodu Davidova“). Na pohled se bralo všechno cestou čistě lidskou: jen lidé, příbuzní, rozhodují o osudu a budoucnosti té, která od věčnosti vyvolena za Matku Mesiáše, a přece právě v tom vidí věřící duch jasně skryté působení a řízení Boží prozřetelnosti. „Správné a pravé jsou cesty tvé, Králi věků.“ (Zj 15. 3)

Jak již řečeno, chtěl Pán tajemství panenského početí a narození svého Syna zahalit nepovolaným očím závojem, jak praví pěkně sv. Bernard, a touto clonou, za níž mělo být velké tajemství vykonáno, bylo zasnoubení sv. Panny. Jak dosáhl Pán svého cíle? Užil k tomu jednak Zákona, jenž velel zvláště dědičkám vstoupit v manželství, jednak tehdejšího mravu židovského, jenž neznal jiného povolání pro dívky leč mateřství. Nejbl. Panna se bez pohoršení zasnoubení vyhnout nemohla. Ale co její slib? Nevěděla sice, jaké úmysly s ní Nejvyšší má, ale tolik jí bylo jasno: ten, jenž všechno spravuje a řídí, jemuž se z jeho vnuknutí ustavičným panenstvím zasvětila, postará se o to, aby dostála tomu, k čemu ji sám vybídl.

Tedy naprostá odevzdanost do vůle Boží. Byla docela jista, že její panenství neutrpí úhony. Plyne to ze slov řečených k andělovi. Kdyby se byla sprátelila s myšlenkou, že teď jest všemu konec, nebyla by dala Gabrielovi takovou otázku. Vše možné by byla řekla, jenom ne slova: „Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznávám?“ V ústech zasnoubené dívky, jež se v duchu již loučí s panenstvím, nemá taková otázka pražádného smyslu. Ostatně nevěděla sv. Panna, když slib skládala, že se bude musit podle židovského mravu nezbytně zasnoubit? Ale už tehdy si řekla: „Hospodin se postará.“ Tak opakuje i nyní a podává Josefovi ruku k životnímu svazku.

Tvrdit, že se napřed se snoubencem domluvila a s ním dokonce uzavřela úmluvu, a svolila k zasnoubení jen pod tou podmínkou, že se jí nedotkne, jest nejen domněnka nedokázaná, nýbrž i nesprávná a svaté Panny nedůstojná: a) bylo by to cosi naprosto nezvyklého, b) bylo neslýcháno, aby snoubenci žili ve svatojosefském manželství — tomu se naučily teprve velké duše v křesťanství od svatých snoubenců nazaretských, c) neměla práva nutit snoubence k ustavičné čistotě, d) sv. Josef nikterak na takový způsob života nemyslel, jak můžeme soudit z Mt 1. 18nn, a konečně e) bylo by to známkou nedostatku důvěry a odevzdanosti do vůle Boží, nehledě k tomu, že by vše vrhalo stín na de-

likátnost panenské duše. Naopak, kdyby byla sv. Panna chtěla dosíci sama, lidskou cestou, zajištění své tělesné neporušenosti, byla by se právě tím postavila v cestu božské moudrosti, jež pořádá všechno mile (Md 8. 1) a nenápadně. *Syn Boží se totiž musil narodit z panny zasnoubené.* Proč?

1. První důvod jsme již slyšeli: aby panenské početí a narození Syna Božího bylo utajeno.

2. Aby čest matky i dítě byla chráněna. Zasnoubení požívali u národa židovského týchž práv jako manželé. Zvláště snoubenka byla všeho pozorování prosta; proto mohlo být v lůně sv. Panny vykonáno velké tajemství, aniž tím vzniklo pohoršení. Kdyby se byl Pán narodil z Panny nezasnoubené, pak by bylo zapotřebí zázraku, aby čest Matky Boží byla zachráněna, ale tím již by vtělení bylo zjeveno — předčasně, což odporovalo záměrům Nejvyššího, anebo by Pán musil dopustit, aby se veřejně pohrdalo (tehdy!) jím i jeho panenskou Rodičkou — zvláště když Zákon stanovil trest na provinilé dívky. (Beda Ven., In Nat. Domini.) Ale i kdyby toho nebylo, nejsvětější tajemství by bylo tak znešvámeno. Tajemství, jehož účelem bylo obnovit ve světě čistotu mravů a před nímž se v úctě sklánějí andělé, bylo by v opovržení u lidí, a to nikoli špatných a hříšných, nýbrž bohobojných, nevědoucích, že sv. Panna počala působením Ducha sv. (*conscientia invincibiliter erronea*). Jím by pak byla nejčistší Panna neustálým pohoršením. Tedy buď by se jí pohrdalo jako nejnižší ženou, nebo by se jí prokazovala největší úcta, jak se sluší Matce Spasitele. Obojí bylo proti záměrům Tvůrce.

3. Aby Syn Boží měl na zemi zákonitého otce a živitele, aby sv. Panna i celá svatá rodina měla ochránce — vzpomeňme cesty do Egypta!

4. Svatá rodina měla být na věčné časy vzorem a příkladem všem rodinám křesťanským. Dítka mají vzor v Ježíškovi, matky v nejbl. Panně, kdo bude příkladem otcům? Posvěcení, jehož se mělo rodině dostat, bylo by neúplné, kdyby svaté společnosti nazaretské scházela hlava.

5. Kromě toho chtěl Tvůrce ukázat, že požehnání v dítkách jest jednou pro vždy vázáno na rodinu, po případě na svazek manželský, a že manželství jest jediný zákonitý pramen všeho lidského života, od kteréhož zákona neučinil výjimky ani pro svého Syna panensky počatého.¹

¹ Tom. Aq. Summa th. q. 29, 1. Ještě jeden důvod uvádí tento světec (vzatý od sv. Ignáce Antioch.): aby její panenství bylo

Maria a Josef — dva Cherubíni nad archou úmluvy, kteří rozpjatými křídly zastírají lidskému zraku pohled na svaťosvatý poklad, na nejsvětější klenot vyvoleného národa.

Odevzdanost do vůle Boží, důvěra v jeho prozřetelnost, poslušnost, vidoucí v Zákoně vůli Boží, již se musí tvor podrobit, to jsou ctnosti, jimiž se v tomto tajemství stkví duše vyvolené Panny. Ctnosti, jež nepatří nikterak k nejsnadnějším! Svěřit se docela řízení Boží prozřetelnosti, když jsou naše modlitby nevyslyšeny, když se zdá, že Pán spí jak tehdy na loďce, a když bouře zmítá loďkou našeho života . . . myslíš, že to je tak lehké? Kterýsi malíř vyjádřil naši myšlenku prostým obrazem. Na neklidném moři zmítají vlny člunem, a na něm dvě dítky si hrají, docela bezstarostně — jak je to možné? Pohleď ke kormidlu! Stojí u něho jejich otec, zkušený námořník, a pevnou rukou vede člun. Proto obě maličké hledí klidně do vlnobití — vědí že se nemají čeho bát. Jakými cestami nás mnohdy prozřetelnost vedel Turista, jenž navštíví Kodaň, neopomine vystoupit na tak zvanou okrouhlou věž. Stoupá po široké cestě, jež vede (uvnitř věže) pořád a pořád dokola, nepozoruje, že stoupá, už jest unaven a konec nikde. Najednou po dlouhé cestě se rozevře jeho překvapenému zraku nádherné panorama, rozhled na moře domů a na les stožárů v přístavě, na zelené parky a lesy . . . Tak nás vede někdy Pán k cíli, a my jdeme nevidouce a nevědouce, a teprv na konci poznáme a uznáme, že on dovede psát „i na křivých čarách“, jak praví německé přísloví.

Horní tok Orinoka jest nazýván od cestovatelů „Černá voda“ Přítoky mají vodu hnědou jak kaštan nebo káva, ve stínu palem jest černá jak inkoust, ale naber jí do sklenky, a užasneš nad její zlatožlutou barvou. V noci se v ní zračí hvězdné jižní nebe tak jasně jako málo kde, a při tom žádný aligátor, skoro žádný moskyt, a vzduch zdravý, což jest v trópech výjimkou. Nezdá se nám často náš osud „černý jak inkoust“ (tak pravil o sobě španělský básník Quevedo), a nezakalí se naše víra v prozřetelnost Nejvyššího tak, že vypadá jako ona „Černá voda“? Bude nám jednou dáno pohlédnout zblízka na tu nevyzpytatelnou prozřetelnost (někdy nám to jest dopřáno již v tomto životě), a pak, jak praví překrásně kdesi sv. Augustín, bude nám jasné, co se

tajno knížete temna. Proti tomu však mají vážné námitky velcí theologové (Scotus, Maldonat, Tostatus, Salmeron, k nimž z nových se připojuje Knabenbauer), a zdá se mi, že jsou v právu.

zdálo našemu omezenému rozumu tak temným na vezdejší pouti.

Na tuto kapitolu by se dala navázat velmi vážná úvaha pro snoubence. V minulé kapitole byla zmínka o tom, jak se slib sv. čistoty namnoze pojímá a jak se pojímat má. Že ukvapenost nebo nerozvážnost při tomto kroku může mít truchlivé následky, o tom netřeba se šířit. Ale taktéž netřeba široce vysvětlovat, že s ukvapeností a nerozvážností se setkáváme daleko častěji při volbě snoubence (resp. snoubenky), a že se zde mstí daleko citelněji a krutěji než tam.

Zahleďme se na svaté snoubence. Proč si podali ruce? Protože v tom oba viděli vůli Boží. Co předcházelo u obou? Čisté nepokálené mládí. *Co hledali ve svém svazku?* Nikoli sebe, t. j. své blaho, svou rozkoš, své potěšení, nýbrž Boha; „sloužit Bohu ve stavu, do něhož je jeho prozřetelnost přivedla.“ Nevím, jaké odpovědi by si musili mnohdy i *křesťanští* snoubenci na tyto otázky dát. „Jaká minulost u obou . . . proč si podáváme ruce . . . *co v tomto svazku hledáme . . .*“

Jinde jsem o věci hovořil.⁸ Uctívá-li jinoch a dívka sv. Pannu, hledí-li k ní jako k své hvězdě, nebylo by zvláště záhodno, aby *v této chvíli a při tomto kroku* k ní hleděli a jejího příkladu následovali? Nebylo by zdaleka tolik nešťastných rodin a zoufalých manželů.

Poslední dvě svátosti . . . jedna k tomu, aby ve službách Spasitelových zprostředkovali a udržovali v církvi nadpřirozený život duší ti, kteří se mu k službám nabídnou; druhá k tomu, aby ve službách Stvořitelových prostředkovali a udržovali v lidstvu přirozený život tělesný ti, kteří soudí, že jsou k tomu povoláni. Na přijetí první svátosti se bohoslovec připravuje modlitbou a studiem dlouhá léta, zkoumá své povolání, zda se hodí, zda jest schopen, aby o něm neplatila slova: „Člověk chtějící postavit věž a nezkoumal předem, zda jest s to . . .“ (Lk 14. 28 nn). Jak se připravují snoubenci na přijetí své „velké“ svátosti (Ef 5. 32)? Právý opak: místo dlouholetého studia ukvapenost, místo zkoumání nerozvážnost, místo modlitby hřích . . . To jest základ k životnímu štěstí!

Ve Francii jest zvykem, že svatby se nekonávají před hlavním oltářem, nýbrž v mariánské kapli, je-li v kostele jaká. Snoubenci jsou si vědomi: i když si nemusíme nic vytýkat, jest přece tento krok tak důležitý a má tak dalekosáhlé následky, že nezbytně nutno vyprosit si požehnání na

⁸ Ve šlépějích Neposkvrněné, str. 630, 730.

společnou životní pouť, a sice od nejčistší snoubenky, která kdy na zemi dlela. Katoličtí Švýcaři zase spěchají na milostné mariánské místo Einsiedeln, aby tam postavili pod ochranu nebeské Královny svůj svazek i svůj nový dům. Na Moravě si snoubenci rádi vyprošují požehnání v milostné svatyni vítězné ochránkyně své vlasti. Jeden slovenský kněz našeho řádu mi kdysi vypravoval, co na Sv. Hostýně viděl.

„Konal jsem tam své exercicie . . . Jednou dopoledne byla chudičká svatba. Snoubenci docela sami . . . Po mši sv. šli ven, aby na trávníku poobědvali z toho, co si s sebou přinesli. V poledne jsem je viděl opět v kostele. Modlili se spolu křížovou cestu. Odpoledne jsem je tam viděl zase klečet před oltářem sv. Panny. Ti chápali, co znamená přijmout svátost stavu manželského, zatím co u nás v některých krajích se při svatbě tančí a pije až do rána . . .“ Já sám jsem viděl jednou na milostném místě snoubence, o nichž se mohlo říci: „Přijímají tu svátost s takovou uctivostí jako bohoslovec svatá svěcení.“⁹

Nespouštět nikdy zraku s našeho nebeského vzoru, s naší mořské hvězdy . . . Jsou-li však v životě chvíle, kdy toto slovo jest oprávněno dvojnásobně a desateronásobně, pak jistě k těmto na výsost důležitým okamžikům patří zasnoubení, t. j. volba a příprava. Proč právě při tomto nejméně myslí, nejméně hledí a nejméně následují katoličtí snoubenci svůj nebeský ideál? . . .

⁹ Starý pohanský básník (Homér, *Odysea*, 1. zpěv) uvádí nejvyššího boha, jak praví o lidech: „Smrtelníci sami svou vinou si něco nadrobí, a pak nařikají na bohy, jakoby oni byli vším vini.“ Platí o křesťanech XX. století po K. stejnou měrou jako platilo o pohanech v VIII. stol. před K., s tím rozdílem, že nenařikají na bohy, nýbrž na Boha a jeho prozřetelnost, na osud atd. Utrpení jest sice údělem vyhnaných synů Eviných, ale nezaviňují si více než polovinu všeho neštěstí a trampot sami? Zvláště máme-li na mysli nešťastná manželství?

XXVIII. „Z TEBE NÁM VZEŠLO SLUNCE VĚČNÉ SPÁSY . . .“

Jediný most pojící nebe a zemi. (Proklus. Laudatio in SS. Dei G. 1.)

Poesie milovná Hellas vypravovala: „Daleko na severu k půlnoci, daleko za krajem, odkud k nám přichází severní vítr, jest domovina boha slunce. Tam jest bez ustání uctíván, tam jest blízko svému lidu.“¹ Planá báje — zdálo by se na první pohled — a přece nebyla docela planá. Ta země daleko k půlnoci není leč vlažným Golfem omývána jižní Anglie a Bretoňsko. Tam před dávnými tisíciletími bydleli Keltové, pohané ovšem, ale ne tak hluboce pokleslí jako jiní. Ve zjevech nebeské oblohy pozorovali božské působení a řízení, a toho Boha, který to vše řídí, uctívali, ovšem svým pohanským způsobem. Neměli chrámů, nedělali si modly, pod širým nebem se scházeli k bohoslužbě na určitých místech, označených kameny rozestavenými do ohromných kruhů nebo dlouhých řad. V Bretoňsku se uchovaly dodnes celé daleké aleje takových balvanů. V jižní Anglii u Stonehenge existují trosky takové svatyně dosti zachovalé. Jest obklopena valem a příkopem, a má 60 metrů v průměru. Veliké kameny tvoří uvnitř valu souvislý prstenec, na jednom místě prolomený. S obou stran otvoru uvnitř i zevnitř stojí po jednom kamenu. Postav se dovnitř tak, abys měl tyto dva kameny a průlom před sebou v jedné čáře, a tvé oko padne na místo, kde za letního slunovratu se objeví vycházející slunko. Dnes jest malá odchylka; podle výpočtů astronomických vycházelo přesně v onom bodě slunko před 3700 lety, v den, jenž byl nejdelší v roce; tedy asi 1800 let před naším letopočtem.

Ještě dnes putují ve svatojanské noci obyvatelé okolních vesniček k troskám svatyně. Proč? Řeknou ti, že to je prastarý zvyk a že se to odjakživa tak dělávalo. Nevědí již, že jejich předkové tam tu noc trávívali, aby bohoslužbou uctili toho vzdáleného Boha, neznámého Boha, jenž řídí měsíc i hvězdy a jenž podle jejich názoru na slunci sídlil. Tam před čtyřmi tisíciletími hledívali k východu a pozdravovali letní slunko v den, kdy se jim zdálo být nejbliž.

¹ Diodor Sicilský: „Na dalekém severu za mořem stojí podivuhodný chrám, mající podobu kruhu. Když velekněz — sám král — přináší oběť, slétají se k svatyni hejna labutí, aby spolu Boha oslavovaly.“

Uplynuly doby. To, co bylo tehdy touha a zbožné přání oněch pohanů, stalo se skutkem. Bůh, a sice pravý Bůh, ne onen jejich neznámý, přišel k nám, přišel dobrovolně, z pouhé lásky a milosrdenství k ztracenému lidstvu, přišel skrze Marii. My pak, věřící křesťané, nevyhlížíme k východu s pověrečnou touhou a báječnými představami, nýbrž s hloubkou a pravou vírou hledíme k nebi; ne jednou za rok, nýbrž třikráte denně, když nás k tomu vybídne hlas zvonu; vzpomínáme na Nazaret, kde nám vzešlo slunce spravedlnosti, náš Mesiáš, náš Bůh; vzpomínáme při tom i na tu, skrze niž nám byl dán, a poslední dítko sepne ručky a modlí se: „Anděl Páně zvěstoval Panně Marii . . .“ I naše chrámy stavíme pokud možno tak, aby hlavní oltář byl obrácen k východu, ale nečiníme tak z pověry, jak oni pohanští Keltové. Věřící lid, shromážděný ve chrámě, hledí k Jerusalemu, kde na kříži přinesena pravá a jediná smírná oběť za hříchy světa . . . k Betlemu, kde nám v noci vyšlo světlo a spása . . . k Nazaretu, kde před dvěma tisíciletími Anděl Páně zvěstoval vyvolené Panně radostné poselství, kde Maria počala Syna Božího působením Ducha Svatého, kde v její světelnice Slovo tělem učiněno jest, aby přebývalo mezi námi. Co bájili Řekové o onom neznámém národě na severu, že totiž Bůh mezi nimi přebývá, to se stalo skutečností nám.

„O čem zbožných proroků pěla zbožná ústa,
to již skutkem stalo se, plesej země pustá . . .“

rceme: O čem bájily báje a čemu naslouchali staří národové jako dítky v pohádce, to stalo se skutkem. „Věda Bůh, že lidé se mučí touhou jej uzříti, vyvolil způsob, aby se jim viditelným stal, a sice způsob veliký v očích pozemšťanů a nikoli nepatrný v očích nebešťanů.“ (Petr Chrys. s. 147.)

„Záviděl ďábel člověku jeho důstojnost a poradil mu, aby Boha neposlechl a tak byl vyhnán z ráje . . . Posílal Bůh proroky a učitele na svět, aby učili lidi, by se odvrátili od hříchu, ale nemohli jich obrátit. I řekl Bůh: „Sestoupím, vezmu na sebe lidské tělo a stanu se člověku podoben; budu (sám) učit svého tvora, odvrátí se od ďábelské rady a bude jako Bůh, nikoli přirozeností (jak ďábel slíboval), nýbrž adopcí“ . . .“ (Atanáš quaest. 18).

A my, kterým se toho štěstí dostalo, připomínáme si toto tajemství Boží lásky den co den. Na věži se rozhlaholí zvon, a věřící křesťan ustává v práci, zaletí v myšlenkách do na-

*Zdrávas, hvězdo mořská,
slavná Matko božská,
ustavičná Panno,
šťastná nebes bráno!*

*Přijímajíc Ave
se rtů Gabriele
dej nám mír co věno
a změň Evy jméno.*

*Rozvaž pouta hříšným,
světlo rozsvěť slepým,
vzdal, co duši škodí,
dej, co dobro plodí.*

zaretského domku dvacet století zpět, do jizby, kde vyvolené Panně vložen do rukou náš osud, naše spása, náš věčný život . . . kde ona svým svolením otevřela Synu věčného Otce panenské lůno a vyhnáním synům Eviným nebeskou bránu.

Dovedeme-li pak si vážit svého štěstí, že jsme se totiž zrodili v době mesiášské? „Blahoslavené oči, jež vidí to, co vidíte vy . . .“ (Lk 10, 23). Toto slovo Páně platí nám v nezmenšeném významu jako apoštolům. Abychom chápali dokonale své štěstí, musili bychom se zamyslit důkladně nad tím, co znamená krátké slovo: svět bez Mesiáše — bez Krista — bez Boha — bez milosti — bez pravdy sv. víry.

Svět bez Krista — víš, jak vypadal? Staré pohanstvo . . . jaký pohled očím Nejsvětějšího! Vrána vráně oči nevyklove, člověk však požíral člověka. Ve válkách nikdo milost nedával, nikdo za ni neprosil; kdo padl jako zajatec do rukou nepřítele, v krutých mukách vydechl duši, mnohdy celé tisíce. Otroků byly statisíce, a jejich osud přesmutný. Poslední domácí zvíře bylo na tom lépe, že sám Říman Grakchus byl hluboce dojat pohledem na zástupy ubohých, které viděl při návratu z válečného tažení ze Sardinie. Když student čte klasické spisovatele anebo studuje řecké neb římské dějiny, představuje si tehdejší život bezmála jako pohádku. Schiller a náš vysloužilý básník pohan ho v tom svými verši utvrzují, a on nemá tušení, že by musil ještě mnoho studovat, aby poznal, co bídy a hniloby vězelo za tím pozlátkem. Takový Mecaenas . . . v jeho domě se scházeli básníci a umělci, elita římské inteligence, při pohárech vína hovořili o literatuře a předčítali své verše, zástupy otroků roznášely pochoutky na stříbrných mísách, a sami zakoušeli hlad i ran bez počtu. Po náměstí kandidáti v bílých řízách podpláceli voliče, žebronili o hlas, aby pak jako místokrálové (prokonsulové) se v provinciích obohatili vydíráním ujařmených národů. Lucullus se svými hostinami, z nichž jediná stála víc než půl milionu našich Kč, a opět o něco dál cirkus, eldorado římské luzy, líné, povalečné . . . tam kandidáti jí vystrojovali nákladné zápasy a denní hostiny, aby dostali hlas při volbě. Tak žila luza na útraty ujařmených národů celé týdny a měsíce, celý boží rok . . . Jaké to byly hry? Gladiatoři — buďto váleční zajatci, a když jich nebylo, naverbovaní ze všech konců říše. Celý rok dostali jíst a pít, co chtěli, a pak musili druh druhá před diváky zabíjet. Lidé vykrmení jako dobytče a pak poslaní na jatky, a celý cirkus

radostí řve, když teče lidská krev, když vidí těžce raněného se svíjet v písku. To nejsou lidé, to jsou krvelačné šelmy, horší než dravci. A zase opodál nedaleko Kapitólu tarpejská skála . . . kolik synů vlastního národa odtamtud svrženo z nenávisti, protože byli oblíbení! Na blízku mamertinské vězení . . . kolik jich tam zemřelo hlady jako král Jugurta, kolik tam vydechlo duši se slovy zlořečení na rtech!

Rozhlédni se po celé římské říši, po celém světě. Nic leč války, vraždění, utlačování slabých, mučení zajatých, proklínání otroků, jichž po každé válce bylo na tisíce. Feničané, praví to židé starověku, se táhli jako supi za každou armádou a čekali, aby po bitvě lacino nakoupili lidského zboží. Na jednoho svobodného připadlo několik tisíc otroků, jak v Římě, tak v Athenách a ve Spartě. S tváře lidské zmizel úsměv nadobro: neustálé proklínání, vzájemné zlořečení, rouhání . . .

O pravém Bohu nevědělo lidstvo nic, a své falešné bohy uctívali způsobem, o kterém nemožno mluvit, a obřady, jež nemožno ani zdaleka naznačit. V pohanstvu se nikde nesetkáváme s bojem, jež musí vést křesťanství s nepravostí a nemravností. Pohanské kněžstvo, znajíc dobře lidskou povahu, nejen že nevystupovalo proti jistým hříchům, nýbrž dalo jim i schválení tím, že je postavilo pod ochranu jistých bohů a zvláště bohyň. Čím byla v Římě Venuše a v Řecku Afrodita, jak byla v Kappadocii uctívána Mene, ve Frygii a Lydii Kybele, co znamenají jména bohyň Astarty a Ašery, co se dalo v Egyptě v podzemních kobkách ke cti Isidy a v Kartagu ve chrámech bohyně lásky, jak vypadaly svátky Adonisovy a oběti Molochovy, o tom nemožno hovořit. Řím ovšem nezůstal pozadu, jak možno se dočíst v Augustinově „De civitate Dei“. Ovid praví o chrámech římských bohů, že dívka, jež chce zůstat čistá, se musí chránit do nich vstoupit. Nejinak bylo v příbytcích: stěny plné obrazů, představujících ohavné scény ze života Olympanů. Vykopané Pompeje jsou toho všeho výmluvným dokladem. Proto modloslužba pohanská židy tolik vábila! Nikoli bozi, nýbrž to, co se při bohoslužbě dalo! (Viz str. 130.)

Život rodinný zvrácený, prohnílá rodina, prohnílá společnost. Dítka pohazovány, stávaly se buď kořistí dravců nebo byly sbírány od kupců — k jakým účelům! Ty na tom byly ještě hůř než ubožátka padnuvší za oběť šakalům. Dívky beze vší cudnosti, a ženy? Stačí vyslovit jména Messalina, Fulvia, Kleopatra. Být otrokyní muže, bylo ženě těž-

ké, ale neskonale smutnější, že byla nástrojem a otrokyní jeho vášní. Tak vypadal obraz, jež naše ubohá země skýtala očím Nejvyššího. Všichni se svorně ubírají k peklu: sofista v řecké škole, advokát na římském fóru, otrok v pou- tech nevědoucí nic o dobrotivém Otci na nebi a proklínající svůj osud, labužník u stolu (o jehož hostinách se s odporem vyjadřuje i jeho kolega básník, a ten přece v těchto věcech byl otrlý dost), císař na trůně — napřed obklopen lichotníky a pak odklizen, když se ho nabažili — státník v senátě, voják v legiích a nevěstka v posvátném háji. Procházíme-li ulicemi vykopaných Pompejí, hledíme-li na obrazy a nápisy, svědky to, jak tehdy život pohanstva vypadal, nedivíme se, že Bůh seslal na to město oheň s nebe, jako kdysi na Pěti- městí u Mrtvého moře. Spíše bychom si při pohledu na vše- obecnou záplavu těch ohavností dali otázku: „Odplaví Hos- podín toto bahnisko jako za Noema, anebo ponechá lidstvo jeho osudu? Nechá je shnit anebo se navzájem vyvraždit?“

Milosrdný Tvůrce usoudil jinak. Neodvrátil se lhostejně od člověka, neseslal oheň a síru na tu římskou Sodomu, měl soucit s ubožáky zaprodanými od praotce ještě dříve, než se narodili. Císař pláče nad mrtvolou svého nepřítele Pom- peja, Ferdinand zaslzel nad padlým Gustavem Adolfem, Cy- rus se ujíká s láskou poraženého Kroesa, nebeský Otec se ustrnul nad ubohým opuštěným strádajícím lidstvem. Lid- stvo potřebovalo *lékaře*, Tvůrce mu ho poslal. Nesvěřil ho však cizímu jako onen milosrdný Samaritán v podobenství, nýbrž přišel ve vlastní osobě. Lidstvo potřebovalo *Vykup- pitele*, aby je vykoupil z otroctví. Sv. Vincenc Paulánský jde sám na galeje robotovat, aby za cenu vlastní svobody vyprostil jediného syna opuštěné zadlužené vdovy. Nebeský Otec posílá jednorozeného Syna, aby vykoupil ztraceného služebníka za cenu vlastního života. Lidstvo potřebovalo *Spasitele*, by mu vymohl odpuštění. Dva spartští jinoši se odebrali k perskému králi Xerxovi, aby mu nabídli svůj ži- vot na smír, že jejich krajané proti mezinárodnímu právu zabili jeho vyslance, ale král jejich oběť nepřijal. Syn Boží nabízí Otci život na usmíření za naše viny — tato nabídka byla přijata! Lidstvo potřebovalo *učitele*, pomocníka, vzor, a Bůh mu ho poslal — nikoliv proroka jak dosud činíval, nýbrž svého jednorozeného Syna, a toho jsme dostali skrze Marii.

Z hvězdy vyšlo slunce . . .

Co nám přineslo to slunce věčné spásy! Co nám zjednala vyvolená Panna svým „Amen, staň se!“ Ve svých úvahách přicházíme k chvíli, jež jest daleko posvátnější než proměna a pozdvihování při nejsvětější oběti, kdy andělé obklopují oltář, kdy každé věřící koleno jest skloněno, kdy každá hlava se sklání v úctě před nevystihlým přesvatým tajemstvím — k chvíli tak svaté, že krom onoho okamžiku, kdy se Pán za nás na Golgotě obětoval, nenajdeme chvíle posvátnější, velebnější, důležitější. Při proměně sestupuje Syn Boží ve svátostných způsobách na oltář, na Mariino „staň se“ sestoupil Syn Boží do jejího lůna — ne ve způsobách svátostných, nýbrž aby lidské tělo na sebe vzal. O letnicích sestoupil Duch sv. na apoštoly, aby je obdařil svými dary, v Nazaretě sestupuje na Marii, aby v ní vykonal největší své dílo. Chvíle svatá, chvíle rozhodná . . . Od chvíle, kdy Adam přestoupil zákon Nejvyššího a tím rozhodl osud nás všech, nebylo okamžiku tak rozhodného, okamžiku, od něhož by tolik záviselo, jako byl tento. Osud všeho lidstva zase vložen do rukou jediné křehké lidské bytosti; její jediné slovo, jediné ano nebo ne rozhodne opět o časném i věčném osudu nešťastných synů Adamových.

„Ó Panno, Matko, dcero Syna svého,
jak pokorná, tak velká nejvíc ze všech tvorů,
ty pevný cíle úradku věčného.

Tys lidskou bytost k důstojnosti vzoru
tak povznesla, že její Tvůrce déle
již neváhal dlít ve stvořených sboru.²

V tvém lůně ona láska vzplála vřele,
jejímžto svatým žářem v míru věčném
ta nebes růže se rozvila tak stkvěle.³

(Dante, Paradiso 33, 1.)

² Vergine Madre, Figlia del tuo Figlio,
umile ad alta più che creatura,
termine fisso del eterno consiglio.
Tu se colei, che l'umana natura
nobilitasti sì, che il suo Fattore
non disdegnò di farsi sua fattura.

³ Myslí sbor církve vítězné, jenž v jeho Ráji tvoří mystickou
růži kol trůnu Nejvyššího.

XXIX. ANDĚL PÁNĚ ZVĚSTOVAL PANNĚ MARIÍ

Ó šťastná, přešťastná, Ave jež přijala.

Nazaret, město Marie Panny, asi 120 kilometrů severně od Jerusalema, 525 m nad mořem, skoro uprostřed mezi jezerem Genezaretským a mořem Středoziemním, vděčil za své jméno¹ úchvatně krásné poloze. Svatý Jeroným praví, že Nazaret jest jako růže otvírající k nebi svou rozvitou korunu, a jiný cestovatel dodává, že jest olemován pahorky jako květ listy. Klidně jako hnízdečko leží na zeleném koberci, rozkládajícím se na dně kotliny a na svahu pahorku, který se na západě pne strmě do výše 150 m nad městečkem a převyšuje ostatních čtrnáct vršků. Jakoby se spolu smluvily, že dají čarovnému údolíčku pěkné zarámování, zvedají se kol kolem jako okraj mušle, aby chránily skromné a rozmilé městečko před dotěrnými zraky. Bílé, čisté domky s plochými střechami vystupují terasovitě s orientální nepravidelností až do poloviny svahu; napolo ukryty v hustém křoví kaktusů, fíkovníků a granátových jabloní, vypadá každý jak perla zasazená do zeleně a květů. Úbočí pahorku od jihu k východu jsou dobře vzdělávaná. Obilná pole se střídají s vinicemi, plantáže datlovníků a fíkovníků sem a tam roztroušené dodávají kraji svérázný charakter. Hřmot a rá-

¹ Nazaret znamená totiž „květ“, přeložili bychom tedy „Florencie“ (dnes nazýván En Zerich, Ain Nazara, Pramen květů, Květový zdroj). Popis městečka a vůbec všechny popisy svaté země jsou vzaty z nejlepších cestopisů, líčení palestinské přírody pochází od očitých svědků. Neudáváme pramenů, aby objem knihy nevzrostl. Pro náš čistě praktický účel knihy nemá ostatně citování pramenů valného významu. — Několik kroků za městečkem je studna „Marie Panny“, jediná studna v okolí; není tedy pochyby, že tam chodívala Matka Boží denně pro vodu. Kdekoli v Orientě rozlévá skrytý zdroj své vlny po suché půdě, tam dříve neb později vznikne osada. Tak bylo i u pramene vytryskujícího v horské kotlině na sever od Esdrelonské roviny. První osadníci tu našli asi poloviční nebo úplné jeskyně, takže příbytky byly spíše do hory vestavěny než na svahu postaveny. Takových jeskynních obydlí bylo dosti mnoho objeveno v okolí chrámu Zvěstování. Starý Nazaret byl velkým zájezdním hostincem karavan a cestujících k vůli svému zdroji. V suchém Orientě má tato věc veliký význam! U studny bývaly časté hádky a rvačky, a nazaretští se netěšili nejlepší pověsti.

mus světa tichne a zaniká na prahu úzké kotliny, v níž městečko leží. I bouře se uklidní, než do údolíčka vniknou. V této tiché, požehnané samotě, vzdálen všeho lidského pozorování, se rozvíjel květ, který měl dát světu božský plod. Tak tiše se rozvíjel, jak tiše a klidně se vine údolíčkem na západní straně k jihu potůček.

Kdo vystoupí na vrchol nejvyššího pahorku, tomu se rozevře překrásný rozhled: Karmel a za ním modrá hladina Středozemního moře, k jihu Esdrelonská pláň, za ní Gelboe a horstvo Samařské, sousedící s pestrá rovina Jesreelskou, k severu Malý Hermon a zasněžený Velký Hermon, a konečně na východ za Genezaretským jezerem řetězy hor. Městečkem prochází hluboká cesta, jež se za posledními domky rozšiřuje v přirozený mlat. Tam za žní svážejí obyvatelé sousedních kotlin a údolí, bohatých na úrodná role, všecko obilí na velbloudech, mezcích a oslech.

Jak vypadal dům svaté rodiny? Plochá střecha se zábradlím, kde se celá rodina, zvláště v letě, shromažďovala k modlitbě, k jídlu, ba i k spánku pod jakousi stříškou nebo loubím z listů neb z rákosí. Pohyblivé nebo pevné schody vedou se střechy do dvorka ohraničeného zdí nebo živým plotem. Tam byla v koutě malá pec, obyčejně z kamene, často také fík nebo réva. Dům čtyřhranný míval dvě (zřídka tři) světnice. Nábytek byl docela prostý: stůl, několik stoliček, truhla na prádlo a šatstvo, podle zdí několik divanů, podušek a hrubých koberců, lampa, několik džbánů, ruční mlýn; to bylo vše kromě několika nezbytných nástrojů hospodářských. Podle nových vykopávek dalo by se soudit, že domek Panny tvořila zpola jeskyně.

Nazaret... které věřící dítě by neznalo toho jména! Vesnička, jejíž jméno ve Starém Zákoně se ani jednou nevyskytuje, z níž nepochází žádný král, žádný prorok, žádný velký muž, k níž se nepojí žádná velká událost v dějinách vyvoleného národa², a přec její sláva sahá až do nebes a do končin země, převyšuje slávu i věčného města, klasického i papežského Říma, vesnička posvěcená přítomností Mesiáše a jeho Neposkvrněné Matky.

Jako my do chrámu, s takovými pocity vstupuje poutník do malého městečka, když vystoupí ze železničního vozu a

² Vyplnilo se proroctví Is 7. 16, že Mesiáš (Emmanuel, syn panské Matky Is 7. 14) bude vyrůstat nikoli v Jerusalemě nebo Judsku, nýbrž ve vzdálené Galileji, v situaci tísnivé, v chudobě. Poslední dcera královského rodu v nepatrném městečku (str. 150).

kráčí uličkami, jimiž se kdysi ubíraly nejsvětější bytosti, co jich kdy na naší ubohé zemi žilo. S posvátnou úctou se blíží chrámu Zvěstování, vstoupí do něho a za hlavním oltářem po patnáctistupňovém schodišti sestoupí do krypty, projde kaplí andělskou, mine oltáře svatého Gabriela, Joachima a Anny, vejde do jeskyně Zvěstování, právě to velesvatyně, pokryté docela mramorovými deskami. Tam padá na kolena před oltářem z bílého mramoru, hledí na mramorovou růžici pod deskou oltářní, osvětčovanou pěti stříbrnými lampami, hořícími dnem i nocí, a čte na ní slova: „Zde Slovo tělem učiněno jest . . .“³

Nazaret — co učinilo tvé jméno tak slavným? V tobě vykonáno největší tajemství — vtělení Syna Božího. Všechna ostatní tajemství sv. víry se kupí kolem něho jako hvězdy kolem slunce: ta, jež předcházela, na ně ukazovala a připravovala; ta, jež následovala, hledí k němu jako k svému zřídлу. *Vtělení, základní a centrální tajemství* sv. víry, tajemství, na něž lidstvo celá tisíciletí čekalo, tajemství, které jest základ a důvod vší velikosti a důstojnosti Marie Panny, tajemství, které jest základ našeho spasení a naší víry, to vykonáno v tobě! Co praví apoštol národů o zmrtvýchvstání Páně (1 Kor 15. 14), platí ještě větším právem o vtělení: nestal-li se Syn Boží člověkem, marná jest víra naše, plané kázání naše, lichá naděje naše. S tímto tajemstvím stojí a padá veškeré křesťanství. Zhasne-li slunce, zhasne i měsíc a hvězdy, které od něho dostávají světlo. Bez Nazaretu nebylo by Betlema, nebylo by Kalvarie, nebylo by vykoupení. Vtělení jest událost stojící uprostřed světových dějin. Weiss, zesnulý profesor historie na universitě ve Štyrském Hradci, tvrdí, že není správné dělit dějiny na starověk, středověk a novověk. Jediná událost opravdu světová, dělící národy na dvě části, jediná událost, jež dala dějinám lidstva nový směr a obnovila tvářnost země, jest příchod Kristův na tento svět. *Na dvě části se dělí dějiny*: na dobu před Kristem, dobu temnoty a bídy, a na dobu po Kristu, dobu křesťanskou, dobu světla a lásky.

Klečíme před tajemstvím, jemuž se klanějí legie andělů, jemuž se klaní veškeré věřící křesťanstvo, jemuž se věčně budou klanět vyvolení v nebesích, jehož hlubin však nepronikne ani inteligence cherubínů po všechny věky nekonečné věčnosti. My však se chceme zamyslit nad tím, jakou účast

³ V Nazaretě se modlí věřící Anděl Páně s malou obměnou; třetí antifona zní: „Zde Slovo tělem učiněno jest . . .“

má ve vykonání tohoto díla Boží moci a moudrosti a lásky Neposkvrněná Panna, jaký význam má *pro ni* toto tajemství, jež zasazujeme jako první růži do diadému Královny svatého Růžence.

Jak nám líčí Písmo sv. toto dílo Boží všemohoucnosti? Událost, která otřese světem, vyprázdní peklo, otevře zamčený ráj a přivede zbloudilého člověka do náručí nebeského Otce? Událost, která je střediskem dějin? Docela prostince a jednoduše, beze všeho vzletu a bombastu, jak jest přiměřeno velikosti a vznešenosti předmětu. Duch sv. jest původce Pisma sv., Duch sv., jenž ve vyvolené Panně veliké tajemství vykonal, líčí skrze evangelistu své vlastní dílo, a Bůh se své velikosti a moci a moudrosti nediví.⁴ Jak nenápadně, neviděn a neslyšen toto tajemství vykonal, tak nenápadně a prostě je sděluje a vypravuje. Slyš slova evangelia (Lk 1, 26—38): „Za onoho času poslán byl anděl Gabriel od Boha do města galilejského, jemuž jméno Nazaret, ku panně (zasnoubené muži, jemuž jméno bylo Josef) z domu Davidova, a jméno panny Maria. A vešed k ní anděl řekl: „Zdrávas, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami.“ Ona pak uslyševši jej užasla nad řečí jeho a uvažovala, jaké by bylo toto pozdravení. I řekl jí anděl: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha; aj, počneš v životě a porodíš Syna a nazveš jméno jeho Ježíš. Ten bude veliký a Synem Nejvyššího slouti bude a dá jemu Hospodin Bůh trůn Davida, otce jeho, a kralovati bude v domě Jakubově na věky, a království jeho nebude konce.“ I řekla Maria k andělu: „Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznávám?“ A odpověděv anděl řekl jí: „Duch sv. sestoupí na tě a moc Nejvyššího zastíní tebe, a proto, co svatého z tebe se narodí, slouti bude Syn Boží. A aj, Alžběta, příbuzná tvá, i ona počala syna ve stáří svém, a nyní jest již v šestém měsíci, ta, kteráž slove neplodná, neboť u Boha není nemožná nižádná věc.“ I řekla Maria: „Aj, já služebnice Páně, staniž se mi podle slova tvého.“ I odešel anděl od ní.“

Tato krátká perikopa obsahuje v jádře veškerou mariolo-

⁴ „Způsob vyjadřování Pisma sv. jest takový, že jest všem přístupný, třebaže pramálo kteří jej veskrze pochopí. Co jest zřejmé, to vypravuje jako důvěrný přítel srdcím učených i neučených, beze všeho bombastu. Co jest však tajemné, ani to nevyjadřuje pyšně vysokou mluvou, takže by se mysl nevzdělaná bála jako chudšas k bohatému, nýbrž pokornou řečí všechny zve . . .“ (Aug. ep. 137.)

gii — vše, co velikého se může a musí o sv. Panně říci. Tento rozhovor vyvolené Panny s andělem jest nevyčerpatelný zdroj mariánských chval a zároveň klíč, jenž nám odmyká poklady mariánské theologie. S jakou nedostižnou poesíí opěvoval tuto scénu Efrém! S jakým nadšením o ní mluvil ve svých adventních kázáních Bernard! Co ctností z ní vyčetl Ambrož! S jakou hloubkou myšlenek z ní vyvozuje Tomáš Aq. velikost Matky Boží! (Sum. th. III q. 30.) Suarez k tomu dodává: „Bylo třeba, aby nejbl. Panna se k přijetí této důstojnosti co nejvíce připravila a pokud možná se jí stala hodnou. To učinila (rceme: to jest nejlépe zjevno) v rozmluvě s andělem, při níž osvědčuje neobyčejnou víru, poslušnost, pokoru, velkomyslnost, jedinečnou moudrost, dbalost o zachování panenství, nejvyšší úctu a lásku k Bohu.“ (Quaest. 30. a. 1.) Magna charta libertatis, veliká listina svobody zaprodaného lidstva!

Zde vrchol všech tajemství života sv. Panny, tajemství jejího božského mateřství, jež splývá v jedno s tajemstvím vtělení Páně. Vtělení a Zvěstování jest tajemství jedno a totéž — Bůh chtěl, aby Maria se nejen Matkou jeho Syna stala, nýbrž aby se jí stala *dobrovolně*. Přicházíme k středu a centru věčných úradků Božích, a Bůh je učinil závislými od Mariina svolení, od jejího „staň se“. Vtělení, vykoupení a s nimi nerozlučně spojené božské mateřství... velikost a vznešenost našeho předmětu záleží v tom, že toto jediné velké tajemství znamená *spojení Tvůrce s jeho vlastním dílem*, korunu všech skutků Nejvyššího. Všechny milosti obdržela sv. Panna k vůli tomuto tajemství, aby byla k jeho vykonání důstojně disponována, a po jeho vykonání jsou mimořádné dary jí udělené jeho ovocem.

„Nastává již chvíle, bratří nejmilejší, abychom Davidovými slovy zvolali: ‚Jak velkolepá jsou díla tvoje, Hospodine: všecko moudře jsi učinil.‘ (Ž. 103, 24.) Tato slavnost jest totiž *začátek* všech našich svátků a *hlava* všech slavností⁵. Byli jsme dříve spoluvinníci prvotné vzpoury... a obyvatelé temna a kraje smrti. Žádný z proroků od Boha poslaných, žádný ze svatých a spravedlivých nám nemohl zjednat svět-

⁵ Právě-li Jiří Nikodémský v jedné řeči totéž o slavnosti Neposkrvněného Početí, nutno tomu rozumět takto: Jiří mluví o tajemství, jež *časově* jest první článek velkého díla spásy, a tedy jaksi základ. Jan zase prohlašuje, že *věcně* (významem a důležitostí, logicky) jest základem (střediskem i hlavou) všeho tajemství vtělení. (Výrok Jiřího viz str. 298.)

lo tím, že by nás byl vykoupil od hříchu a ničemnosti našich přestupků. Proto Stvořitel sám Vykupitelem se stal a nás osvětlil světlem svého příchodu k nám . . . Dnešní den jest původ našich slavností a začátek naší spásy: dnes Syn Boží, jenž jest starší všech časů, stává se v tomto čase synem člověka: dnes jest počátek obnovy lidské přirozenosti: dnes jest shlazen prvotný hřích: dnes jest posvěcena naše přirozenost tím, že Tvůrce sám si v ní příbytek učinil . . . Chrám, v němž by dlel, jest Maria, panna převzácná, požehnaná, svatá, nejčistší výkvět Adamova pokolení a Královna lidského rodu. Čistá, nad níž nikde se nenajde tělem čistší v celém lidském pokolení; svatá, nad níž nebude nikdo duší světlejší mezi lidmi ani mezi anděly . . ." (Jan Damašský, In Ann. 1.)

Pouhých třináct veršů stačilo, aby nás evangelista zpravil o události, kolem níž se točí celý svět, nebe i země. Bezprostředně před tím mluví o zvěstování narození Předchůdce Páně, a pak pokračuje: „Měsíce pak šestého . . ." t. j. za půl roku potom. Docela nenuceně nás přenáší z hlavního města judského do zapadlé galilejské vesničky, z chrámu jerusalemského do tiché světničky nazaretské, zprostřed zástupu poutníků shromážděných u ranní obvyklé oběti chrámové do jizby, kde o samotě dlí na modlitbách neznámá dívka.

Prostince zní vypravování evangelistovo; přece však nelze nepozorovat slavnostní tón, jímž ohlašuje velké tajemství. Při vši jednoduchosti a prostotě prozrazuje, že jde o věc velikou, neskonale velikou a důležitou, o věc nedozírného významu a dosahu. Slavnostní tón patrný už na tom, jak nám představuje všechny účastněné osoby: toho, jenž posílá, koho posílá, ke komu posílá; nadto i čas a místo — vše zevrubně, jak na to již upozornil sv. Petr Chrysolog, kazatel Zvěstování.

Čas: „Měsíce pak šestého . . ." Za půl roku po oznámení narození Janova . . . To byla chvíle, kterou zaslíbil Hospodin v ráji, na niž proroci připravovali lid israelský, na niž čekal veškeren svět. Apoštol národů praví krátce: „Když přišla plnost času, poslal Bůh syna svého . . ." (Gal 4. 4) Plnost času . . . když nouze nejvyšší . . . Národ vyvolený: tam zkostnatělí pokrytci a pobožnůstkáři, fariseové, vyžírající domy vdov a sirotků, známí svou lakotou všemu lidu, a vedle nich zjevní nevěrci, saduceové, k nimž patřila i rodina velekněžská (Annáš, Kaifáš a celé příbuzenstvo). Ve-

lekněz nevěrec! Koupil si od římské vlády svůj úřad, z něhož vytloukal miliony. Na trůně Davidově cizinec, Idumejec, člen národa, jenž byl zapřísáhlým nepřítelem Israele, a nadto pohan, Herodes, od pohanského císaře židům za krále vnucený, a rod Davidův v ponížení! Jeho potomek chudým tesařem! Politická rozháranost, nespokojenost se stávajícími poměry, nenávisť cizí vlády. Vlastenci nenáviděli římskou vládu, někteří židé se zase stali odrodilci („Herodiáni“). Z toho třídní nenávisť, zatím co „praví“ židé si ztrpčovali život nechutnými spory a slovíčkářstvím ve školách. Jen málo bylo takových, kterým mohlo dát Písmo svědectví, že byli spravedliví a bohabojní, jak svědčí o Zachariášovi, Alžbětě, Josefovi, Simeonovi a Anně, a ti se modlili a doufali. Jen málo bylo jemnějších pohanů, a ti pravého Boha neznali a zoufali.

Všecko jest veliké a vznešené v tomto tajemství. „Vznešený, jenž posílá, vznešený, jenž jest poslán, vznešený, k vůli němuž jest poslán, veliká záležitost, o niž jde, vznešená ta, k níž jest anděl poslán.“ (Tom. Vill. De Ann. I.)

Osoba toho, jenž jest poslán. „Poslán jest *anděl Gabriel* . . .“ Proč posílá Bůh anděla?

1. Aby *anděl světla napravil*, co v ráji pokazil anděl temna. Tam padlý anděl svou řečí započal dílo zkázy, zde anděl světla svým pozdravem započiná dílo nápravy. Tam anděl svedl ženu, skrze ni ošálil muže, a skrze oba uvrhl lidstvo do propasti neštěstí a bídy. Zde přináší anděl ženě od Boha zvěst pravou a neklamnou, ženě, skrze niž má být lidstvu dán druhý Adam, a skrze oba, Krista a Marii, lidstvo povstane z propasti zkázy k svobodě a věčnému štěstí. (Viz na př. Eleutherius Tornac. In Ann.)

2. Velikost a *vznešenost tohoto tajemství* vymáhala, aby Bůh svou vůli ohlásil nikoliv skrze proroka, jako na př. skrze Nathana Davidovi, nýbrž skrze anděla. Příchod Krále všech králů musil být ohlášen nejvznešenějším heroldem — nikoliv člověkem, synem pozemských niv, nýbrž čistým duchem z ráje. „Slušelo se, aby Boží snížení andělská vznešenost pověděla . . . slávu takového narození aby anděl zvěstoval.“ Ildefons, De virg. perp. ss. M. 10. „Blaze tobě, protože doplnění zmenšené vlasti tvé zvěstuješ (str. 67); blaze mně, protože do řad andělských jsem přijat. Údělem tvým jest, že jsi nikdy ze stavu blaženosti nevypadl; údělem mým jest, že po pádu mém jsem napraven, an Bůh můj tělo na sebe bere.“ (Ib.)

3. Vyvolená *Panna* měla podle vůle Boží *dát souhlas*, aby Duch sv. v ní toto tajemství vykonal. Proto musila být napřed poučena. Neslušelo se však, aby člověk, buď si on kdokoli, zvěděl od Boha o tomto tajemství dříve než ona. Proto ne člověku, nýbrž andělu bylo svěřeno od Nejvyššího vznešené poselství; ne člověk, nýbrž anděl měl přinést Pánu svolení vyvolené Snoubenky.

„Bylo záhodné a nutné toto zvěstování ze čtyř důvodů: aby Bůh byl oslaven, aby se zjevila důstojnost anděla, aby byla uctěna nejblahoslavenější Panna, a k našemu užitku . . . Co se sv. Panny týče . . . její ctnost jest zjevena, její zásluha zvětšena, a ona sama zevně (slovem andělovým) i uvnitř (Duchem sv.) osvícena, vše pak trojím způsobem: patrna jest její pokora v tom, že užasla, opatrnost v tom, že se tázala, víra tím, že svolila; její zásluha byla rozmnožena tím, že věřila poslu, svolila k poselství, pokořila se před Bohem“ atd. (Alb. Vel., Super Missus q. 1.) Viz Tom. Aq., Summa th. q. 30, a. 1. et 2.

„Přiměřený způsob (vykoupení) jest onen, kde lék odpovídá nemoci (medicina morbo, reparatio lapsui, remedium nocumento). Protože tudíž lidské pokolení padlo ďábelským svodem, svolením svedené ženy a plozením tělesnou žádostivostí, jež přelévá (přenáší) dědičný hřích na potomstvo: bylo třeba, aby zde dobrý anděl povzbuzoval k dobrému, aby Panna uvěřila a svolila v dobrou zvěst, aby láska Ducha sv. ji posvětila a způsobila, by v ní bez poskvrny počato bylo dítě . . . Jako žena od ďábla svedená a od muže v žádostivosti poznána a porušená na všechny přenesla *vinu*, *nemoc* a *smrt*, tak žena od anděla poučená a Duchem sv. posvěcená beze vší poruchy mysli i těla zrodila dítě, jež by všem prosícím dalo *milost*, *zdraví* (spásu) a *život* . . . Vtělením Slova se doplňují řady andělů a jest vykoupěn člověk v obojím pohlaví; proto se slušelo, aby k vtělení spolupůsobili anděl, žena i muž: anděl jako posel, žena jakožto matka, muž jakožto vtělený Spasitel. Gabriel posel Otce, Panna chrám Ducha sv., její dítě sama osoba Slova (Syna) . . .“ (Bonav. Breviloquium IV. 3.)

K tomuto poslání na výsost čestnému vyhlédnut Gabriel („má síla jest Bůh“). Tento anděl nám není neznámý. Danielovi v babylonském zajetí sdělil proroctví o sedmdesáti týdnech a o době příchodu Mesiášova, Zachariášovi zvěstoval narození předchůdce, a nyní vyvolené Panně zvěstuje narození Syna Božího. Andělem vtělení ho nazývají svatí

Otcové; velká prorocství týkající se vtělení Syna Božího zjevoval Bůh skrze něho. Dnes však ohlašuje nikoliv prorocství, nýbrž naplnění.

Poslán jest anděl Gabriel . . . žádný anděl, ani Michaela nevyjímaje, není tak hluboko vepsán do vědomí křesťanského lidu, žádný tak často zobrazován, an stojí před omilostněnou Pannou očekává její svolení. Žádného tak často na modlitbách nevzpomínají. Jakmile se rozhlaholí zvon ke cti panenské Matky Páně, sepnou věřící ruce, a rty šeptají překrásnou modlitbu, v níž vzpomínají, že právě on byl poslán, aby zvěstoval Panně Marii nebeské poselství.

Gabriel, vyslanec Nejvyššího . . . Syn Boží chce sobě zasnoubit lidskou přirozenost, a sice v lůně Marie Panny. Chce se stát člověkem, ale nechce se vnutit; lidstvo ho má přijmout dobrovolně. Chce se stát jedním z nás, ale ne bez našeho svolení; chce vstoupit v příbuzenský, ba v pokrevenský svazek s námi, ale nechce se vetřít do naší rodiny proti naší vůli. Bylo třeba souhlasu s naší strany, a Maria byla vyhlédnuta, aby zastupovala veškeré lidské pokolení a jednala jménem naším jako Gabriel jménem Božím. Gabriel zastupoval nebe, Maria zemi, a ti dva vyjednali zasnoubení Syna Božího s lidskou přirozeností — zasnoubení, jímž se mělo podle vůle Nejvyššího urovnat odvěké nepřátelství mezi Bohem a hříšným člověkem. — Nepatří snad tento anděl jako Rafael k oněm sedmi, kteří stojí před Hospodinem? (Tob 12. 15)

Osoba, k níž byl anděl poslán. Evangelista nám představuje hlavní osobu tohoto tajemství: Pannu v ráji zaslíbenou, od proroků předpovídanou, od Boha od věčnosti k tomuto úkolu vyvolenou, Pannu, za jejíhož svolení a s jejímž spolupůsobením a v níž bylo toto tajemství vykonáno. Ona spolu s Mesiášem, Osvoboditelem a Vykupitelem, bude pracovat o naší spáse, s ním jsouc nerozlučně spojena ve vítězství nad starým hadem. Její lůno bude dílnou Ducha sv., v níž vytvoří tělo Synu Božímu, a stánkem, v němž bude po devět měsíců vtělená Boží moudrost a láska přebývat. Panna, k níž budou hledět oči všeho lidstva a všech věků, která bude předmětem oslavy a lásky všech pokolení, jejíž jméno nikdy nevymizí z paměti vykoupených, jejíž památka potrvá věčně, jež spolu s Ježíšem bude střediskem dějin, radostí věřících, Královnou andělů, Panna, k níž budou zpívat věrní Kristovi z hloubi duše: „Po Bohu nad tebe nemáme.“

„*Poslán jest ku Panně . . .*“ První, co se o Marii z evange-

lia dovídáme, jest, že byla pannou. Legenda vypravuje, že sv. Lukáš, malíř, maloval obraz Matky Boží; nad obrazem usnul, a tu sestoupila s nebes ta, jejíž tvář chtěl štětcem zvěčnit, a sama malbu dokončila. Není tomu tak, nebyl malířem, ale v jeho evangeliu nám vykreslilo jeho péro nedostupný obraz nadpřirozené krásy a vznešenosti Neposkvrněné Panny. První barva, do níž ponořil štětec, byla bělost její andělské čistoty. Že mu nejbl. Panna „pomáhala malovat“ — tím chce legenda říci, že jedině od ní, z jejích úst, z jejího vypravování mohl on a ostatní evangelisté zvědět o událostech v Nazaretě a v Betlemě. Můžeme též říci, že sv. Lukáš sestavil v evangeliu mosaiku představující „pravou podobu“ nejsv. Panny. První kámen, který vzal do rukou, byla perla svaté čistoty.

„Ku panně . . .“ dvakrát ve dvou verších s nepopíratelným důrazem připomíná evangelista, že ta, k níž byl anděl poslán, byla *pannou*. Jakoby sv. Písmo samo bylo opojeno krásou panenství a jakoby se nasytit nemohlo pohledem na tu panenskou, nadzemskou čistotu. Zároveň však poukazuje na to, jak důležité je vědět, že Matka Mesiáše byla pannou při jeho početí i při jeho narození. U Marie nebylo panenství pouhou ozdobou. Nikoli, Syn Boží nemohl mít matku jinou, leč panenskou. Lůno, které chovalo Syna Božího, nesmělo ani před tím ani po tom chovat jiného. Jako chrám jest zasvěcen jedině Bohu, tak lůno a vůbec celá bytost Mariína patřila docela a jedině jemu a nesměla patřit nikomu jinému, ani pozemskému snoubenci, ani pozemské lásce (kap. 26.). Byla Snoubenka Nejvyššího, nikdo jiný na ni nemohl mít nárok. Jako snoubenci, kteří si před oltářem dali slovo, jsou nerozlučně svoji a nikdo z nich nemůže nikdy jinému náležet, tak Maria neotevře nikdy své srdce jiné lásce a nikdo se nebude smět přiblížit Snoubence Nejvyššího. O kterém si králi středověkém se vypravuje, že nechtěl sednout na koně, na němž jel kněz s Velebnou Svátostí. V životě papeže Jana I. se dočítáme, že kůň, který ho nesl, nesnesl jiného jezdce. Co tedy soudit o lůně, které nosilo po devět měsíců Syna Božího? V křesťanských rodinách mívali vždy v úctě stůl, na němž spočíval eucharistický Spasitel. Bude lůno Matky Mesiáše hodno menší úcty?

Byla sice zasnoubena: „Muži, jemuž jméno bylo Josef“, ale evangelista opět připomíná: byla ještě pannou. Jaký bude tedy úkol snoubence, jemuž podle předpisu zákona podala ruku? Bude ochráncem jejího panenství, ochráncem

a živitelem dítky, kterému ona dá život. Ještě o tom nemá ani tušení, ale až přijde chvíle, kdy uzná Pán za vhodné zasvětit ho do velkého tajemství, pošle k němu anděla — snad téhož, kterého nyní k vyvolené Panně, a ten ho poučí.

Z rodu Davidova byla ta panna, praví evangelista⁶.

„Z života čistého, z rodu královského . . .“ Z královského rodu Davidova, krále podle srdce Hospodina, jemuž dal Hospodin zaslíbení: „Z tvého rodu vzejde Mesiáš.“ Kolikrát mu toto zaslíbení opakovali! K vůli tomu zaslíbení nedopustil, aby jeho rod vyhynul. Nyní je ten rod v chudobě a ponížení; ale Bůh trvá na svém zaslíbení, nezapomíná a neruší.

„Z rodu Davidova . . .“ jen to slovo slyšíme, a v mysli se vynoří vzpomínky na zlatou dobu dějin národa vyvoleného, na královského skladatele žalmů, na zaslíbení jemu od Boha daná, jež znal každý Israelita. Z jeho potomstva vzejde ten, jenž kralovati bude na věky, a jehož království nebude konce.

Ku panně . . . k panně byl tedy anděl poslán, ne k muži, jak se obyčejně stávalo, když Hospodin anděla posílal. K panně poprvé a naposled v Písmě. Má sice již snoubence, a přece nejde anděl k Josefovi, nýbrž k ní: záležitost, k vůli níž přišel, se týká *jedině jí, a jen na ní záleží*, chce-li poslušně, v pokoře a víře otevřít veřeje panenského lůna a přijmout nebeský plod. Josef zůstává tomuto velikému tajemství docela opodál. Později bude jinak: v Betlemě a v Egyptě bude oznamovat anděl vůli Boží jemu, jakožto hlavě sv. rodiny. Nyní však je vyloučen docela, není ani tázán ani žádán o svolení; toto tajemství vykonává Duch sv. *jedině v Marii*, jen s jejím svolením a spolupůsobením.

„A všed k ní anděl . . .“ Podle všeho zastal Gabriel vyvolenou Pannu o samotě v jejím pokojíku pohříženou v rozjímání (Albert Vel., Super Missus q. 12; Godefrid. In Ann. 1. a jiní). Jen taková duše jest schopna přijmout osvětlení Ducha sv., jen k duši povznesené nad malichernosti a prach světa Duch sv. mluvívá, k duši, jejíž nitro jest klidné jako hladina křišťálového horského jezera, nikoliv vzbouřená a zmítaná vášní. Co bylo asi tehdy předmětem její modlitby a jejích vroucích proseb? Snad byla pohřížena v rozjímání o zaslíbech Hospodinových, o šťastné době mesiánské, kte-

⁶ Že se tato slova vztahují na Marii Pannu a nikoli na Josefa, patrně z toho, že ona jest hlavní osobou vypravování, a pak, že o Josefovi nám to praví později (2. 4); nadto verš 32. a 69. předpokládá jako věc známou, že sv. Panna jest dcera Davidova.

rou nedostižně úchvatnými obrazy hebrejské poesie tak krásně líčil Isaiáš, anebo snad prosila a volala spolu s prorokem: „Rosu dejte nebesa shůry a oblakové konečně už dštěte Spravedlivého . . . Pošli již, Pane, jehož poslati hodláš . . . Kéž bys prolomil nebesa a sestoupil . . .“ „Kteréhož neodbytné a neustálé volání patriarchů a proroků přemoci nemohlo, toho prosbami svými přemohla a s nebe na zemi přitáhla Panna přesvatá.“ (Godefrid, In Ass. II.)

Ó čase časů všech od dávna toužený,
kdy skrze anděla Bůh pozdrav vznešený
Marii posílá:
vidí to moře běd, prvního hříchu plod,
na těžké viny shléd, starý jež spáchal rod,
a smyl je docela.
Ó šťastná, přestátná, Ave jež přijala,
Panna ta přejasná, spásu jež vydala
společnou lidu všem.
Panna, vzor svatosti, Rodičkou stává se,
zázraku milosti příroda vzdává se,
v úžasu hledí zem.

Lüttwitz ve své „Košili šťastného člověka“ vypravuje událost, jež se stala ve Wahrheimu v Německu. Lesní pozoruje, že nějaký pytlák mu v lese „pracuje“, zmizel mnohdy i srnec. Přišel mu na stopu a zaříkal se, že ho zastřelí, jakmile ho v lese zastihne. Pytlák, známý surovec a povaleč, zase přísahal v hospodě mezi pijany, že zastřelí lesního, jakmile se mu do rukou dostane. Jednou v letě večer jde po stopě jelena, a pak v úkrytu „na čekané“ vyčkává. V tom se objeví lesník, vyjde na mýtinu, přímo proti němu. Dábelská radost zkříví úsměchem jeho tvář, zvedne ručnici a čeká, až se jeho oběť přiblíží. Lesník se zastaví, zapaluje si dýmku . . . „Teď ti ani Pán Bůh nepomůže . . .“ V tom slyšet z Wahrheimu zvonek . . . Anděl Páně . . . Lesník sejme čapku, poklekne, pytlák mu míří přímo na srdce, v tom ho pojme děs a hrůza — děkuje sv. Panně, že ho v rozhodné chvíli zachránila před vraždou, a stal se pořádným člověkem. Anděl Páně — jednomu zachránil život a druhému duši.

Pěknější doklad tajemné moci andělského pozdravu nám sděluje vídeňský kazatel P. Wickel. Jinoch, jež na bludných cestách zachránil jedině obraz Mariin, líčí sám proces svého obrácení. V jeho vnitřní rozervanosti zmocní se ho zoufal-

ství a žene ho do hor. Tam pod strmou skalou černé jezero — stačí jediný skok, a má všechno za sebou. Jest večer, stmívá se, když stane na osudné skále. „A což matka, sestra, nemyslíš na ně?“ Hluchý k tomuto hlasu anděla strážného už se chystá ke skoku, když v tom z údolíčka slyšet hlas zvonku. Zarazí se, a v tom shora z horské kapličky druhý zvonek. „Anděl Páně zvěstoval Panně Marii . . .“ Jaký to kontrast! Jeho pusté srdce a ten milý hlas, který zdola i shora se k němu nese a jej ovívá jako nebeské poselství míru! Modlí se Ave, s počátku jen šepem, pak ale hlasitě, ozvěna se odráží od hor i skal, a mladé srdce zachráněno.

Windthorst, „Gedeon německých katolíků XIX. století“, neochvějný odpůrce všemohoucího kancléře v kulturním boji, nepřemožitelný zastánce církve, kterou chtěl Bismark zotročit, jest proslaven po celém světě jako výtečný politik a diamantový charakter. Méně známa asi jest jeho úcta k přesvaté Panně. Když v jeho domovském městě Hannoveru byl stavěn mariánský chrám, neostýchal se prosit o milodary. „Kdo mi chce udělat radost, ať mi něco dá na kostel Panny Marie.“ Několik měsíců před smrtí řekl: „Až dokonám, dejte mi zvonit nikolí umíráčkem, nýbrž zvonem, kterým se vyzvání Anděl Páně.“ Přál si odebrat se na věčnost s andělským pozdravem na rtech, a jeho přání se vyplnilo. Po jeho smrti vzpomínaly katolické časopisy jakési staré legendy: Jeden ctitel Matky Boží skonal s Ave Maria na rtech; na jeho hrobě pak vyrostla z kamene bělostná lilie, na jejímž každém bělostném lístku bylo zlaté Ave. Nad hrobem Windthorstovým se zdvihá mariánský chrám, v kámen vtesané Ave Maria, a on sám očekává slavné vzkříšení pod věží, ve které jest „andělský“ zvon, zvoucí třikrát denně věřící k andělskému pozdravu.

XXX. AVE!

Zdrávas, omilostněná, ze všech pokolení vyvolená; zdrávas, přede všemi věky Tvůrci a Králi věků předurčená; zdrávas, spono Starého a Nového Zákona; zdrávas, společná spáso všech končin země; zdrávas, vykoupení a návrate vyhnaných. (Jan Damašský, In Ann. 2.)

Benátky... kdysi hrdá, mocná, bohatá republika, perla Italie a vládkyně moří... dnes jen žije z bývalé slávy, dnes jen dóžecí palác, most Rialto, lvi v průčelí katedrály sv. Marka a jiné památníky hlásají turistovi, že bývalo kdysi jinak...

Zajdeme o dvě nebo tři staletí dozadu. Je právě před polednem, hluk a ruch, jak přirozeno ve velkém, čilém obchodním městě; gondoly letí jak šipky po vodě sem a tam, dív se v lagunách nesrazí, a což teprv na náměstí sv. Marka! Tam lomoz k nepopsání. V tom se ozve s věže katedrály zvon a hlásá celému městu událost sběhlou před mnoha staletími v zapadlém městečku daleko na východě. Na první úder zvonu okamžitě ztichl všecken ruch v ulicích; gondoly se na vlnách zastavily, stráž před dožecím palácem vzdávala čest týmž způsobem, jako když se objevil vládce, a všichni bez rozdílu, bohatí i chudí, vznešení i prostí, poklekli, hleděli k soše Královny nebes, která trůnila nad postranní branou katedrály; valící se zástupové, jakoby očarování a k zemi přikování, nepromluvili slůvka, a rty šeptaly modlitbu. Teprve když zvon umlkl, zvedli se, a obvyklý ruch vládl v ulicích dál. Podobnou podívanou zažije i dnes turista na Manile. Při prvním úderu zvonu vše se zastaví, dělník i turista, vznešení páni, pohaněči mezků i vozy, muži obnaží hlavu a modlí se.

Zdrávas Maria, anděl Páně s nebe
poselství spásy všemu světu nese,
a všecko tvorstvo pozdravuje tebe,
Rodičko Boží, u radostném plese...

Hlas zvonu působí na srdce věřících jako lyra Orfeova¹.

¹ Orfeus, postava z řeckého bájesloví; když zasáhl do strun své lyry, umlkli ptáci, přibíhala zvěř a naslouchala, ba i kamenem pohnul jeho zpěv. Jeden malíř zobrazil „Anděl Páně v hospodě“. Zastavil se cestou do Říma v jakémsi hostinci, tam se klelo, pilo,

Přenáší nás v myšlenkách v onu přesvatou chvíli, již rovné svět před tím neviděl a nikdy již neužří. Kolikrát slunko již vyšlo a ozařovalo zemi, a kolikrát ještě vyjde a bude hledět na naše slzavé údolí, tak svaté chvíle nespatrilo a nespatri. Nás pak nutí vděčnost, abychom den co den děkovali Pánu za všechny milosti, jichž pramenem jest veliké tajemství, vykonané skrze vyvolenou Pannu.

Anděl pověřený velikým úkolem vstupuje do pokojíka, na němž tu chvíli spočíval zrak nebeského Otce, k němuž hleděla mysl andělů i touha spravedlivých z předpekli.

Při povrchním pohledu na evangelistovu zprávu má čtoucí dojem: nic na světě nebylo méně připraveno, nic náhodnější, než tato scéna. „Poslán byl anděl k *jedné* panně . . .“ Jest už na čase, aby Spasitel přišel — jedna z Eviných dcer jest vybrána, aby mu otevřela lůno —

Již v minulé stati jsme viděli, že tomu tak není, a jiný evangelista (Mt 1. 22) podotýká výslovně: „Toto pak všechno se stalo, aby se naplnilo, což pověděno bylo od Hospodina skrze proroka řkoucího: *Aj panna počne . . .*“ Tato předpověď jest však jen jediný článek v dlouhém řetězu nesčetných proroctví; doba jejich vyplnění přichází teď! Vše připraveno, od věčnosti připraveno, zevrubně připraveno! Na nic není zapomenuto, žádná „maličkost“ není přehlédnuta v tom plánu Božím, nejméně pak Matka Vykupitele!

Jisté slovo Jeremiášovo (33. 20) překládá Galatinus z hebrejštiny takto: „Kdyby nebylo mého ustanovení (totiž aby Syn vzal na sebe člověčenství), nebyl bych učinil dne ani noci, zákonů země ani nebes.“ Nevím, co odborníci tomuto překladu řeknou. Kdyby se dal udržet, byl by jen potvrzení skotistické sentence (str. 34), a musilo by se z něho odvodit, že nebe i země stvořena k oslavě vtělené božské Moudrosti — a její Matky! „K vůli ní stvořen veškeren svět“ (Bern. supp.).

První, jenž se před ní v hluboké úctě sklání, jest vyslanec Nejvyššího, a činí tak z rozkazu Boha samého.

„*Zdrávas, omilostněná, milostiplná . . .*“ Není nic neobyčejného, že anděl pozdravuje člověka. Tak učinil na př. Geleonovi, Tobiášovi . . . ale jak dnes pozdravil vyvolenou Pannu, tak nepozdravil ještě nikdy nikoho. Neslýchaný,

hrálo v karty, hádky a rvačky — v tom se ozve zvon, dítko hostinského vstoupí a začne se nahlas modlit andělské pozdravení, všichni umlkli, sňali klobouky, žádný smích, ba ani hřmot sklenic — jen modlící se dítko bylo slyšet.

ojedinělý jest tento pozdrav. „Novým pozdravem pozdravuje Marii anděl, pozdravem, jemuž podobného jsem na žádné stránce Písma nalézt nemohl... Marii samojediné byl vyhrazen.“ (Origen, In Luc. h. 6.) Prstem trojjediného Boha jest napsán tento pozdrav a přednímu ministru nebeského paláce odevzdán, aby jej Marii doručil (Bern. supp.). Archanděl nese pozdrav své Královně, od svého Krále, Vládkyni a paní nebe i země od Vládce a Pána všehomíra.

„Veskrze omilostněná.“² Sv. Lukáš nám nesděljuje ani slova o kráse té dívky, s níž anděl mluví. Spokojuje se jen označením, že byla pannou. Mimoděk se nám dere na rty otázka: „Proč tento malíř mariánský, jenž vydává svědectví předchůdcovým rodičům, že byli oba spravedliví před Bohem, jenž mluví o bohobojnosti a ctnostech Simeona a Anny, proč jen o této panně ani slova? O ní, kterou znal, kterou podle všeho viděl a slyšel?“ Přenechává andělovi, aby nám pověděl sám, jak krásná, čistá, bohumilá a svatá byla tato vyvolená. Kratičký pozdrav andělův nám sděluje víc, než by bylo mohlo povědět mnoho slov evangelistových.

Milostiplná, omilostněná... v tom slově jest obsaženo vše, co se dá říci o nadpřirozené kráse a svatosti Neposkvřené Panny. Milosti plná, svatosti plná, svatostí naplněná až po okraj. Tvá duše pojala tolik milosti a svatosti, co jí pojmut mohla, tak jako místnost obrácená k slunci pojme otevřeným oknem tolik světla, co obsáhnout může, jsouc jím prozářena skrz naskrz. Není koutku, není místečka, jež by bylo světa prosto. Plná milosti — Dítko při křtu sv. ... co milosti se již v této svátosti duším dostalo a dostane! Věřící u stolu Páně... denně se Eucharistií v duších milost rozmnožuje. Kolik svatých přijímání den co den od chvíle, kdy Pán sám sebe apoštolům po prvé podával, až do dneška, až do konce světa... jaká záplava milostí, jež ze svato-stánku do duší věřících se řine! Spoj všechnu tu milost, shrň ji v jednu duši, přidej k tomu milosti, již dosáhli všichni vy-

² Tak jest nejpřesnější překlad řeckého slova *κεχαριτωμένη*; obvyklé „milostiplná“ smyslem se ovšem neliší od našeho překladu. Uvedený řecký termín se vyskytuje v Písmě jen na tomto místě, znamená milost (dar, přízeň) od *Boha* udělenou; tedy „Zdrávas, milostí od Boha zahrnutá.“ — Anděl oslovil sv. Pannu v její mateřštině (aramštině); řekl tedy „Pokoř tobě, omilostněná.“ Mluví docela jinak s touto prostou dívkou než před půl rokem s knězem Hospodinovým ve svatyni. Tam výrazy autority a rozkazu, zde neobyčejná uctivost a pokora.

volenci zásluhami svého svatého života, připoj k tomu svatost všech andělů, a ještě jsi nedosáhl náplně milosti, již se stkvěla duše vyvolené Panny.³

Milostiplná . . . docela a veskrze ještě před příchodem Syna Božího, dříve, než se Matkou Boží stala. Tato náplň a velikost svatosti nepřipouští omezení pražádného, ani co do množství, ani co do trvání, t. j. musí se vztahovat na celý její život, nevyjímaje ani první okamžik. Jinými slovy: už v prvním okamžiku svého života byla omilostněná, svatá, neposkvrněná, tedy počata beze skvrny hříchu.⁴ Byla milostí plná, protože vyvolena a předurčena za Matku Boží dříve, než na svět přišla a než byla v lůně matčině počata. K důstojnosti Matky Boží byla stvořena, a tedy již první krok do života stál pod vlivem tohoto vyvolení.⁵ Její poměr a vztah k vtělenému Synu Božímu byl v prvním okamžiku jejího života týž jako ve chvíli, kdy k ní anděl mluvil.⁶

Patřila cele Bohu, tudíž ani začátek jejího života nemohl patřit jinému, zejména ne satanu a hříchu.

Milosti plná andělem jsi zvána,
bez vady hříchu počata jsi byla,
lilie čistá, Matko Krista Pána,
životem nebes na zemi jsi žila . . .

Od prvního okamžiku života předmětem Boží lásky. Změř hlubiny té Boží lásky, a pak se ti podaří změřit i ten oceán milostí a svatosti, která naplňovala duši vyvolené Panny, kterou obdařil Otec svou prvorozenou dceru, Syn svou milovanou Matku, Duch sv. svůj stánek a chrám, nejsv. Trojice Královnu andělů a svatých.

³ Tak alespoň učí sv. Otcové a učitelé církevní. Viz na př. Suarezův komentář k Summě sv. Tomáše Aq.

⁴ Proto čte církev svatá toto evangelium ve svátek Neposkvrněného Početí. Docela právem odvozují učitelé církevní ze slov andělových tuto první výsadu sv. Panny, a Pius IX. v dogmatické bulle *Ineffabilis Deus* (8. prosince 1854) se též andělského pozdravu dovolává jako skripturistického důkazu.

⁵ Výroky sv. Otců: *oppignorata Christo, praesponsata* a pod.

⁶ Prvorozený syn královský jest následník trůnu od narození; důstojenství a úřad, který ho čeká („pro který jest narozen“) podmiňuje jeho výchovu, dává jí určitý ráz a směr . . . Důstojenství, k němuž byla Maria vyvolena a „narozena“, podmiňovala plnost milosti a svatosti již od toho okamžiku, kdy byla k svému velkému úřadu předurčena, t. j. od prvního okamžiku života.

Pozdrav andělský a rajská předpověď — dvojí zvěst, obojí přišlá přímo s nebes. Tato přednesená na počátku historie lidstva, onen v plnosti času, tato ústy Nejvyššího, onen jeho vyslancem — tvoří stěžeje, v nichž se otáčí dílo spásy. Ohlašuje-li protoevangelium ženu, matku Osvoboditele, jako vítěznou odpůrkyni satana, prohlašuje ji pozdrav andělský za omilostněnou dceru nebeského Otce a naznačuje nepřímě, že bude pramenem milosti všemu lidstvu.

K pochopení andělského pozdravu stůj zde přirovnání. Chápeš, jaký jest rozdíl mezi oslovením „Buď zdráv, moudrý Šalomouně“ a mezi pozdravem „Buď zdráv, nejmoudřejší“? V prvním případě dávám na srozuměnou, že mluvím s někým, jenž jest obdařen moudrostí, ne však samojediný na světě. V druhém případě chci říci, že jeho moudrost jest jedinečná, že vyniká nade všechny ostatní a že se s ním měřit nemůže nikdo. Anděl neřekl: „Buď zdráva, Maria, obdařená milostí“, nýbrž „Zdrávas, milostiplná — —“ jakoby řekl: „Zdrávas, Neposkvrněná, přesvatá — —“ ty jediná mezi všemi (srov. str. 266).

V Písmě svatém čteme o nejednom muži, že byl pln Ducha svatého (Štěpán, Skut. 7. 55, jeho druzi ib 6. 3, Petr ib 4. 8, apoštolé ib 2. 4, Pavel ib 13. 9 atd), ba i ve S. Zákoně tak čteme, na př. o Josefovi Egyptském (Gn 41. 38) a o Josuovi (Dt 34. 9 „naplněn Duchem moudrosti“). Co znamená toto slovo? Že byl naplněn některým darem Ducha sv., a ten se zvláštním způsobem projevoval navenek (zázraky, řeči, předpovědi atd). Vyvolená Panna (a sice jediná) byla plna jeho *svatosti*, jsouc stánek Synu Božímu připravený, bezvadný a ve všem dokonalý, aby mohl bez odkladu do něho vstoupit. Měla svatosti tolik, kolik jí co vyvolená Matka Boží mít musila a kolik vymáhala důstojnost, pro niž byla zrozena.

Plna *vší* svatosti, vzdálena *všeho* hříchu... Dante vyjadřuje svým obvyklým hlubokým způsobem tuto pravdu sv. víry. V prvním dílu jeho trilogie, v jeho Inferno (Peklu, 34 zpěvů) není ani jednou vysloveno jméno Bůh, Kristus, *Maria*. Vyjadřuje tím totéž co Augustin (str. 271). O Marii nesmí být ani zmínky tam, kde vládne satan, temno, hřích a věčné zavržení — na místě od Boha na věky opuštěném, jeho vzdáleném a s ním navždy rozdvojeném.

„Vzmuž se a statečně si veď, neboj se ani se nelekej, neboť Pán s tebou jest, kamkoli se obrátíš...“ (Jos. 1. 9) Tak oslovuje Hospodin po smrti Mojžíšově Josua, když ho posílá

v čele lidu vyvoleného dobýt zaslíbené země. Ludvík XIV. praví svému vyslanci: „Nebojte se, mluvte neohroženě, za vámi stojí sto tisíc bodáků . . .“ Tak mluví pozemský vládce: nemá-li tisícovou armádu, jest hotov . . . Hospodin však praví svým vyvolencům: „Neboj se, *já* jsem s tebou, *já* stojím za tebou, *já* jsem tvá pomoc a ochrana . . .“

Hospodin s tebou jest . . . Není tedy Starému Zákonu neznámo ani cizí další slovo andělského pozdravu: „Pán s tebou.“ Gedeona anděl právě tak pozdravuje (Sd 6. 12), o Samuelovi čteme, že Pán byl s ním (1 Kr 3. 19), taktéž o Jakubovi (Gn 28. 15), Mojžíšovi (Ex 3. 12). My sami užíváme téhož úsloví, máme-li se podjati velkého úkolu: „Pán Bůh buď s tebou . . . Pán Bůh tě provázej . . . Pán budiž s námi.“ Těmi slovy si vyprošovali mučedníci sílu a pomoc Boží k těžkému zápasu, těmi provázíme své drahé a svoláváme na ně sílu s nebes v těžké zkoušce. „Pán jest s námi“ jásají vítězové v boji nad nepřáteli jména Kristova.

Co znamená toto slovo na rtech anděla? Jest to přání „Pán *budiž* s tebou“ nebo výpověď „Pán „*jest* s tebou“? Rozhodně ne přání. Gabriel vyjadřuje milostiplné spojení vyvolené Panny s Nejvyšším. Pán jest s tebou — —

Docela jinak však zní toto rčení zde než na jiných místech Písma sv. Hospodin byl s nimi, s vyvolenými nástroji svých záměrů, t. j. byl přítomen svou pomocí, aby dostáli velkému úkolu na ně vloženému, aby šťastně provedli a dokonali, co jim Bůh uložil a co bylo na pohled nad jejich síly. Byla s touto pomocí (milostí pomáhající) Nejvyššího spojena také milost posvěcující, t. j. vnitřní svatost? Nezbytně nikoli! Gedeon na př. se po vítězství nad nepřáteli lidu Božího oddal modlářství (Sd 8. 27).

Je-li však sv. Panna pozdravena „Pán s tebou“, nemůže slovo andělovo znamenat nic jiného leč přítomnost milosti. S ní byl Pán, ne aby skrze ni porazil nepřátele svého lidu, nýbrž aby skrze ni zničil vládu knížete temna. Jaké bylo k tomu zapotřebí výzbroje, jsme slyšeli v kap. 6. Pán s tebou — aby s tebou a skrze tebe vykonal své největší dílo, a abys ty s jeho pomocí dobyla největšího vítězství — vítězství nad mocí a vládou hříchu. Jest třeba dokazovat, že k tomu i onomu, k důstojnému vykonání vtělení Syna Božího v ní a k vyvrácení moci satanovy skrze ni, byla nezbytná plnost svatosti?

Pán s tebou — s tebou spojen a ty s ním, a sice od chvíle, kdy tě k obojímu velkému úkolu vyvolil, tedy zase od první-

ho okamžiku tvého života. Vstoupila do údolí slzavého ozářena jasně tohoto dvojího povolání (Matky Syna Božího a vítězky nad pekelným hadem). Bez něho se nedá Maria myslit, bez něho by nebyla tím, čím jest.

„Pán s tebou, Panno panen vyvolená . . .“ s tebou — svou láskou, svou milostí, brzo bude s tebou i svou tělesnou přítomností (Bern.), a pak skrze tebe bude i s námi. Emmanuel, s námi Bůh — osobně i svým požehnáním, jež se bude prostřednictvím Mariiným rozlévat na všechno vykoupené lidstvo. Maria, naše cesta k Bohu, vedoucí zbloudilé ze tmy k světlu, ze zkázy ke spáse.

Konvertitka Louisa Bergerová byla děvčátko čtrnáctileté, když se jí náhodou dostala do ruky katolická modlitební knížka. V ní našla přirozeně andělský pozdrav a ta modlitba se jí líbila tak, že se jí modlila stále, nedbajíc smíchu protestantských přátel. Pocházela z rodiny neobyčejně zámožné; brzo musila do plesů a společnosti, ale žádného upokojení tam nenalezala. Jenom ve své milé modlitbě načerpala její rozptýlená duše trochu klidu. Po smrti otcově se odebrala s matkou do katolické krajiny, a tam se konečně rozhodla, že se stane katoličkou. Přes odpor matky provedla svůj úmysl a po jejím skonání byla matkou chudiny. Zase jedna duše z mnohých získaných Kristu skrze Marii.

Jako tuto přivedl pozdrav andělský do pravé církve, tak i u jiné konvertitky, Heleny Mostové, byl alespoň mezníkem v procesu jejího obrácení. V berlínském pensionátě, kde studovala, poprosila jednou katolickou družku, aby jí předříkala Zdrávas Maria. Napsala si modlitbu na listek, nosila ji dlouho pod víčkem hodinek, ale neodvážila se ji modlit. Jednou v listopadě večer obklopily ji družky (protestantky), živé a veselé jako vždycky. Ona však před tím zabrána o samotě v modlitbu, neměla chuti k zábavě. Přistoupila tedy k oknu, pohlíží mlčky k hvězdné obloze, a po prvé se modlí Ave. Líčí pak sama, jaký klid a blaho se sneslo v její duši. „Jakási posvátná atmosféra míru a radosti mne obklopovala. Ta, kterou nikdo marně o pomoc nevzýval, vzala mne pod svou ochranu. Prvním svým Ave jsem nabyla práva dítěte, má věc (totiž přestup do pravé církve, na nějž pomýšlela) se dostala do dobrých rukou.“ Po čase zatoužila mít také růženec. Nikomu nic neprozradila, podle návodu katechismu si jej sama zhotovila z kovových perliček, ozdoby to zděděné po zesnulé matce. „Byla jsem šťastná, před spa-

ním jej vždy ovinula kolem ruky, a usínala s blaženým pocitem: teď ať se svět třeba zboří, já jsem katolička."

V městě Orvieto byl zaveden r. 1592 zvyk, že bylo dáno znamení zvonem, kdykoli se magistrát sešel k sezení. Všichni bez rozdílu, shromáždění na radnici, řemeslník v dílně, stařena u kolébky dítěte, žena v kuchyni, služebná v zahradě nebo ve sklepě se pomodlili jedno Ave, aby vyprosili osvětlení a požehnání s nebe. Členové paulánského řádu se pozdravovali „Ave Maria“. Andělským pozdravem začínali i své hovory. Barcelonské děti tak zdravily bl. Josefa Ariola, a šlechtic Alexander Luzzano v Brescii si pokládal za čest zvonit na svém venkovském statku třikrát denně Anděl Páně.

„Zdrávas, milosti plná . . . V tomto pozdravu každá slabika dýše vůní ráje, protože slova ta jsou nebesa medem tekoucí a protože vycházejí od (nebeského) trůnu; cizí jsou v tomto slzavém údolí a nebydlí v hliněných domech synů Eviných. Tento pozdrav byl prstem Božím ve svatyni nejsv. Trojice napsán, jednomu z předních dvořanů nebeského paláce odevzdán, aby jej dodal . . . (vyvolené) spoluvládkyni paláce. Spěchá k Panně, předrahé nebeskému Králi, a to tím rychleji, protože andělé, kteří měli doposud jen Krále, budou mít od nynějška i Královnu." (Suppos. Bern., Laudes gloriosae V. M.)

XXXI. JEDINÁ MEZI VŠEMI

K údolí panenské pokory snesla se celá vlna božství. (Adam Perseniae.)

Journal de la Grotte de Lourdes sděluje 3. července 1904, že kdesi ve Francii vypravoval ve společnosti či na schůzi kněz:

„V australské Sydney si hrával nejmladší hošík protestantské rodiny s dětmi katolického souseda. Kdykoli v poledne nebo večer se ozval zvon, ustaly děti okamžitě ve hře a modlily se andělské pozdravení. Šestiletému Eduardovi se modlitba zalíbila a snadno si ji zapamatoval. Jednou, právě ve svátek Zvěstování Panny Marie, ho matka ukládá na lože, on na jejích kolenou sepne ručky a začne Ave.

„Kde jsi se tomu naučil?“

„Malí Francouzi, s nimiž si hrávám, se tak modlí, když se ozve s věže katedrály zvon.“

„Nech je, ať si dělají, co chtějí, ale ty ať mi už nikdy nic podobného nevyslovíš, sice si s nimi nebudeš smět hrát. To je papeženská pověra.“

Hošík poslechl a pustil Ave z mysli. Uplynuly asi dva roky. Jednou čekal na kohosi v přijímacím pokoji, z dlouhé chvíle vzal do rukou bibli ležící na stole, otevřel ji a zrak padl náhodou na první kapitolu sv. Lukáše. To byl objev! „Maminko, maminko, Ave je v bibli, proč je tedy pověra je odříkávat?“ Máti se začervenala, vytrhla mu knihu z ruky a zakázala mu, že s ní o tom už nikdy nesmí ani slova promluvit. Nepromluvil tedy, ale modlil se teď Ave neustále. Pozoroval, že v jeho srdci se vzrývá láska k Matce Boží tím více, čím více Písmo sv. studoval. Poslední rozpaky a pochybnosti rozptýlil Magnifikat. Ve 13 letech byl již rozhodnut, že se stane katolickým křesťanem. Asi po třech letech se hovořilo v jeho přítomnosti proti úctě mariánské, ale náš Eduard spustil:

„Nikdy ne, Maria není jako jiné ženy, byla pozdravena od anděla jako žádná jiná. Protestanté říkají, že Písmo je základ a jediná norma víry. Proč tedy neposlouchají bibli, když jim doporučí úctu mariánskou? Tam přece mohou číst: ‚Aj, od nynějška blahoslaví mne budou všechna pokolení.‘ Ať jsou jenom trochu důslednější!“

Matka se zhrozila. „To dítě bude jednou ještě katolické.“

Stalo se tak po letech a po velkých překážkách. Potom jeho starší sestra, zaryté protestantce, těžce onemocnělo

dítě, a lékaři se vzdali vši naděje. „Učiň slib Matce Boží, že budeš studovat katolické náboženství, jestliže se ti dítě uzdraví,“ praví Eduard. Dala si říci, a umírající dítě druhého dne běhalo. Lékaři byli z toho zmateni nevědouce, co o tom soudit. Za několik měsíců stala se s dětmi i s mladší sestrou katoličkou.“

Kněz se odmlčel, a pak dodal: „Chcete-li vědět, kdo ten šťastný konvertita jest — je to ten, jenž k vám mluví.“ Byl to P. Tuckvell, vysvěcený na kněze v Aire od biskupa Delannoy.

Protestant Vilmar soudil rozumněji než matka tohoto konvertity. V dětském věku na něj zvláštním dojmem působil hlas zvonu, ale když se tázal svých, proč na konec jiný větší zvon třikrát udeří, dostával vyhýbavou odpověď. Teprve po dlouhých letech zvěděl, co to znamená, a pravil: „Pozdravení andělské už dávno vymizelo z protestantské církve, ale věřící protestant se může s dobrým svědomím modlit biblické Ave jako každý jiný verš z Písma a zachovávat tento tisíciletý zvyk. Anděl Páně je hlas zmizelé slávy, jehož význam v protestantství už neznají.“ A přece by stačilo jenom se trochu zamyslit.

Tys z Evy dcer ta požehnaná žena,
která nám Syna Božího jsi dala . . .

požehnaná, vyvolená, přesfaštná žena, o níž píše starokřesťanský básník: „Jediná ze všech jsi žen, která mohla se líbiti Kristu.“ (Sedulius, Carmen Pasch, l. II.)

„*Požehnaná ty mezi ženami . . .*“¹ Gabriel mluvil v mateřštině svaté Panny, a v této řeči znamená jeho slovo: „Požehnaná jsi ty mezi všemi ženami jediná, nejen více než ostatní, nýbrž jako žádná z ostatních; tedy nade všechny ženy, nade všechny lidi. Co požehnání se lidstvu od Nejvyššího kdy dostalo a dostane, to vše mizí u porovnání s požehnáním, jehož se dostalo tobě. Nade všechny blahohoslašená.“

Požehnaný od Hospodina znamená v Písmě „přízni Boží se těšící, projevy jeho přízně vyznamenaný, jeho dary a milostmi obdařený.“ I o jiných ženách čteme, že byly požehná-

¹ Schäfer škrtá tato slova z pozdravu andělského se Sinaj. a Vatic. Jsou však v A C D, evang. Jakub., Itale, syr., aeth. (překlady starší než B i Sinaj), u Tert (taktéž starší); proto právem je podržujeme.

ny od Nejvyššího, na př. Judit. Ale slovo, kterého Písmo sv. o ní užívá, bychom mohli přeložit: „požehnáním obdařená“, zatím co o Marii užívá evangelium slova,² jež by se dalo nejlépe přeložit „požehnáním veskrze naplněna, úplně zahrnutá“, takže už není možno většího požehnání jí dát; „tak tě požehnáním zahrnul Hospodin, že dále už jít nemohl.“

Chápeme ovšem, proč tak anděl mluvil, a které je to požehnání, o němž je řeč. Vyvolena jediná z dcer Eviných, aby světu zrodila původce spásy, toho, jenž bude všemu lidstvu zdrojem vši milosti, z něhož se bude rozlévat na tvorstvo všechno požehnání, toho, jemuž dobrořečit budou všechna pokolení země, obdržet od věčného Otce za Syna toho, jehož on nazývá jednorozeným Synem svým — dá se myslit co většího?

Milostiplná — protože vyvolena za Matku Boží.

Pán s tebou — protože předurčena za stánek Synu Božímu.

Z téhož a nejíného důvodu *požehnaná mezi ženami*. Tři výroky, všechny tři prohlašují sv. Pannu za ženu jedinou a jedinečnou, jež nemá nic společného s ostatními, nikterak se s nimi nesdílejíc o jejich bídu a kletbu. Slova andělova mají hlubší pozadí, než by se na první pohled zdálo.

Požehnaná — nevzpomeneme mimoděk na kletbu, jež tížila ženu, hříšnou Evu, příčinu pádu a podnět prvního hříchu? To vše již víme z úst samého Hospodina (Gn 3. 15).

Anděl vyjadřuje tedy svými slovy, že na místo Evino nastupuje Maria co Královna a Matka lidského pokolení. V tom máme i měřítko pro množství požehnání, jehož se nové Matce všech živých dostalo. Podle hlubokosti prvního pádu, podle velikosti kletby, jež všude ženu tížila, musíme měřit hojnost a bohatství požehnání, jehož se vyvolené Panně dostalo. Oč hlouběji klesla první matka, o to výše musí stát druhá. Kletba Evina byla následek hříchu, požehnání Mariino má svůj důvod ve vítězství nad hříchem. Čím dokonalejší vítězství, tím neomezenější požehnání. Vítězství naprosté předpokládá požehnání neomezené. Kde vládne kletba a hřích, tam vládne nyní požehnání, to pak vylučuje jakýkoli stín hříchu, byť šlo o jediný okamžik. Kletbou nesměla být zasažena Panna vyvolená k tomu, aby ji s hříšných sňala. Matka požehnání nemůže být dcerou kletby.

² εὐλογημένη ἐν γ. — slovo značící dokonalou plnost všeho požehnání; v Písmě se ho užívá jen o Kristu (Lc 1. 42, 13. 35 et parall.), o vyvolencích v nebi (Mt 25. 34) a o Marii. Judita jest εὐλογητὴ παρὰ . . . (13. 23, 15. 11), u Sd 5. 24 čteme εὐλογηθεῖη ἐκ γ.

Vztah ke Kristu, za jehož matku Maria vyvolena, vystupuje a uplatňuje se ve třetím slově Gabrielově daleko více než v prvních dvou člancích andělského pozdravu. Nadevše patrný jest ve slovech Alžbětíných: „A požehnaný plod života tvého.“ Tak ještě nemohl mluvit anděl před početím Syna Božího, ale promluvil tak Duch sv. skrze matku předchůdcovu, když sv. Panna již zaslíbeného osvoboditele v lůně měla.

Požehnaná ty nade všechny ženy, *stejně* jako jest požehnaný a *protože* jest požehnaný plod života tvého. Zase Maria spojena s Ježíšem. Jako červená nit se vine tato myšlenka našimi úvahami, a nejinak učením sv. víry. Ježíš jest jediný důvod její velikosti a jejího povýšení. S ním spojena v odvěkých úradcích, v rajském zaslíbení, v proroctvích, ve zvěsti andělské i ve chválách Alžbětíných. Požehnaná jediná ze všech žen a nade všechny, protože má v lůně pramen všeho požehnání. Maria a Ježíš tvoří nerozlučné společenství všeho požehnání, zvláště jde-li o jeho *zprostředkování* vykoupnému lidstvu — oba společný zdroj, z něhož spasenému světu všechno požehnání vyvěrá.

Přijímajíc Ave
se rtů Gabriele
dej nám mír co věno
a změň Evy jméno.³

Jenom panna vezdy čistá a neposkvrněná mohla slout Matkou všeho požehnání.

„Z tebe se narodil Mesiáš, jenž sňal kletbu a dal nám požehnání, přemohl smrt a daroval nám život věčný.“ Tato modlitba církevní nám podává klíč k porozumění, jak vyvolená Panna sňala s lidstva kletbu skrze svého Syna a ji proměnila v požehnání. „K údolí panenské pokory snesla se celá vlna božství; běda stromu, jenž touto vlahou nenapájí své kořeny: zůstane neplodný a uschne.“ (Adam Pers. in Ann.)

Juditu, předobraz vítězné Panny, oslovuje po jejím vítězství kněz Osiáš (Jud 13. 23 nn): „Požehnaná ty od Hospodina Boha nejvyššího nade všechny ženy... dnes jméno tvé tak zvelebil, že chvála tvá nikdy neustane na rtech lidí, kteří pamětliví budou Hospodina na věky.“ Osiáš tím chtěl

³ V latině slovní hříčka: Ave jest obrácené slovo Eva.

řící, že nikdy nepomíne vděčnost národa israelského k ženě, skrze niž ho Pán vysvobodil z rukou nepřátel. Judit, předobraz . . . oč neskonale vyšší a vznešenější a krásnější jest vyplnění než předobraz, skutečnost než stín! Jaké vítězství tam, jaké zde! Tam šlo o vysvobození obleženého městečka z rukou asyrského generála, zde o vysvobození všeho lidstva z moci satana, a obojího vítězství mělo být podle vůle Boží dosaženo prostřednictvím ženy. Jakým právem smíme a máme vítěznou Pannu oslavovat my! „Požehnaná ty mezi ženami . . . neustále bude se ozývat chvála na rtech všeho lidstva, jemuž jsi zjednala svobodu skrze požehnaný plod panenského života svého.“

Jistěže . . . neustále bude znít chvála tvá, dokud bude na zemi jediný Adamův syn, nezapomínající povinností vděčnosti vůči té, skrze niž se nám dostalo všeho dobra. Ave Maria . . . Tiše, v osamělé světničce vyslovil anděl tato slova, a přec jeho pozdrav jest slyšen po celém světě, zní po veškeré zemi od moře k moři, od Karmélu k Pyrenejím, od pólu k pólu. Ozvěna jeho pozdravu se rozléhá v milionech a miliardách srdcí, a kdekoli jednou uslyšen, tam nikdy neumlká. Andělské Ave jest první modlitba, již se učí dítě na klíně matky, již šeptá dívka v pokušení, již se sílí ve starostech a trampotách života muž znavený břemenem dne i horka, již naposled vysílá k nebi stařec na úmrtním loži. Modlitba, kterou šeptají miliony rtů v utrpení a bolesti stejně jako v zanícení ve svaté radosti, častěji než údery tvého srdce. Kdo jest, čím jest a čím byla tedy všemu lidstvu ta, která jest tolikrát bez ustání pozdravována? Spíše spočítáš krůpěje rosy na lučině neb sněhové vločky v zimě po krajině než všechna ta Ave, která se denně nesou k trůnu vyvolené Panny, nyní Královny nebe a země, ať překrásnými kompozicemi Palestrinovými z našich katedrál nebo prostým zpěvem z rákosových kostelíků černošské neb indiánské misijní stanice ve žhoucím slunci tropického kraje nebo při večerní modlitbě z ledové eskymácké boudy v arktické zimě a tmě. Kolikrát opakuje andělské Ave církev v kněžských hodinkách, kolikrát věřící v růženci a při jiných pobožnostech den co den, kolikrát zbožná ruka vyšla Ave na antipendia, kolik obrazů svaté Panny tím pozdravem ozdobeno, kolikrát v Lurdech Ave zpíváno? A když skončí před lurdskou basilikou světelný průvod, při němž Ave stokrát a tisíckrát opakováno, když utichne modlitba i zpěv a nastane noční klid, jehož ani tichounce tekoucí Gave svy-

mi vlnami neruší, pak každou hodinu do hvězdné pyrenejské noci pějí zvonky s věže: „Ave, Ave, Ave Maria . . .“

Ze světových Lurdů zaleťme do malé vesničky. Cecilie Faberová, dcera německého konvertity, narozená ve Španělsku, vypravuje: „V prostičké vesničce mého domova den co den při soumraku, sotvaže slunko zapadne, se na vížce zvoní. Už dlouhá staletí trvá ten zvyk. Doby šťastné i zlé se přehnaly přes osadu, mnohou změnu s sebou přinesly, ale ten zvonek zvonil ustavičně, neumkl ani v dobách smutných, rozhlaholil se i v radostných. Mnohý zvon s jiných věží sňat a přelit v dělo, ale tento malý zvonek na vížce mariánské kapličky zůstal nedotčen a setrval na místě, aby večer co večer plnil svůj úkol a zval obyvatele do kaple. Kolikráte při mobilisaci se vesnička zpola vyprázdnila . . . nezáleželo na tom; zbylí spěchali do kaple den co den. Mnozí zůstali na bojišti, a ty, kteří se vrátili, zase vítal milý hlas. Generace odcházely, generace přicházely, zvoník se střídal za zvoníkem, zvonek přečkal všecky. K čemu svolával věřící? K růženci! Proto mu říkali růžencový zvonek.“

Ave Maria . . . spasným poselstvím byl tento pozdrav v nouzi a bídě opuštěného lidstva, světlým paprskem v noci Starého Zákona.

„Ó hvězdo jitřní, světa zatmělého . . .“

světa propadlého temnotám hříchu a bídy, sviť mu na cestu zpět do ztraceného ráje a na srdce Otce, jehož se hříchem zřekl a od něhož byl z trestu za svou vinu opuštěn, a proto strádal a úpěl . . .

„Poselství spásy anděl všemu světu nese . . .“

Deset let už káže, diskutuje a napomíná horlivý kazatel, ježž Boží prozřetelnost vyvolila za nástroj k obrácení zbloudilé Provence, a nic naplat. Rakovina bludu se šíří čím dál víc, a věřící, kteří neodpadli, propadli vlažnosti a hověli všemožným náruživostem. Co dělat? Dominik odchází z Toulousu do blízkého lesa, tam tráví tři dny na modlitbách a rozjímání, a uvažuje: „Andělské Ave bylo kdysi signálem opuštěnému lidstvu, že návrat k Bohu je mu zase umožněn. Budiž mi toto Ave zase mocným prostředkem, abych zbloudilé křesťany přivedl zpět ke Kristu, jehož opustili.“ Tak řekl, tak učinil. Vrací se do Toulousu . . . zvony právě svo-

lávají lid do chrámu; vystoupí na kazatelnu, a místo obvyklé učené rozpravy vezme do rukou růženec a vysvětluje Ave. Někteří bludaři si z toho tropí posměch a odcházejí, ale prudká bouře je přinutí vrátit se pod střechu chrámovou, volky nevolky musí poslouchat až do konce. Dominik káže dál, káže o té, které anděl Páně přinesl nebeské poselství, a pak všichni před obrazem svaté Panny se modlí růženec. Jedno Ave za druhým se nese k nebi, a než přešla bouře, zřikají se skoro všichni svých bludů.

„Nevím, zda může co účinněji a lahodněji působit na povznesení mravů než rozjímání o tomto tajemství, t. j. o vtělení Páně. Co může roznítit člověka k lásce Boží tak, jako mocná láska Boží k člověku, kterou ho předešel, že pro člověka se chtěl člověkem stát? Co tak podporuje lásku bliženskou jako to, že vidím obraz a přirozenost bližního v člověčenství vtěleného Boha? Pro pokoru se nedá, soudím, ani pomyslit větší příklad, než sebezmaření Boha. K čistotě pak co nás povzbuzuje tak, jako to, že čistota vydává Spasitele? Co ukazuje ctnost a zásluhu víry zřejměji než že Panna Boha vírou počala a vírou zasloužila, že bylo vyplněno vše, co jí bylo od Boha slíbeno?“ (Guerricus, *De Inc.* s. 2.)

„Kdo je ta Panna tak vznešená, že byla pozdravena od anděla, tak pokorná, že byla zasnoubena tesaři? Překrásné spojení panenství a pokory. Věru nemálo se líbí Bohu duše, v níž pokora provází čistotu a kde lilie čistoty krásí pokoru. Slyšíš, že se stkví panenstvím, slyšíš, že vyniká pokorou. Nemůžeš-li jí následovat v její čistotě, následuj ji alespoň v její pokoře. Překrásná jest panenská čistota, ale potřebnější jest pokora. Panenství Bůh radí, pokoru ti káže. K čistotě panenské Pán zve, pokoru ti poroučí. Bez pokory by se ani Mariino panenství Bohu nelíbilo. Na kom spočine, praví Hospodin, Duch můj, ne-li na pokorném? Kdyby Maria pokorná nebyla, moc Ducha sv. by na ní nespočinula, Matkou Boží by se nestala; a jestliže se Bohu svým panenstvím zalíbila, přece jedině pokorou Syna Božího počala.

Jest však cosi většího ještě, čemu jest se ti na Marii divit: s lilii panenství spojená růže mateřství. A což, uvážíme-li nad to, či Matkou se stala Maria! Zdaž nenazývá Synem svým Boha a Pána andělů? Nemůžeš-li však ty následovat Syna Božího do závratné výše, kam za ním šla Maria, následuj ho alespoň do hlubokého snížení, kam z lásky k tobě sestoupil on. Nemůžeš-li jít za ním po vznešené cestě panenské čistoty, jdi za ním po jisté a bezpečné pěšince po-

kory. Panenství Mariině se obdivuj, její pokoru však následuj!

Takovou Matku si tedy musil vyvolit a vytvořit Tvůrce člověka, když se rozhodl člověkem se stát. Chtěl, aby byla pannou, aby z Neposkvrněné neposkvrněný se narodil a s nás skvrny hříchu smyl. Chtěl, aby byla pokorná, z níž by on, tichý a pokorný srdcem, člověčenství naše na sebe vzal a nám spasitelný příklad pokory dal. Těmito drahokamy ctností královská Panna okrášlena, dvojí zdobou těla i duše ozářena, spanilostí a krásou svou nebe na sebe upozornila, oči nebeského Krále na sebe upoutala a andělského posla k sobě shůry svábila.

Raduj se, praotče Adame, ale ještě více ty, pramáti Evo, jásej! Vy dva, kteří jste se stali rodiči všech lidí podle těla, ale zároveň jejich zhoubci podle duše: radujte se z dcery, a sice z takové dcery, která pohanu vaši odstraní. Dal nám Bůh druhou ženu místo první, opatrnou za neopatrnou, pokornou za pyšnou, Marii za Evu, která místo plodu smrti podá nám plod života, a místo otráveného pokrmu hořkosti nám dá chléb ustavičné sladkosti." (Bern. Super Missus 1. et 2.)

XXXII. ÚMLUVA VĚČNÉHO MÍRU

*„Stín již pravdě ustupuje,
tmu teď plaší denní jas...“*

Po roce 1930 to bylo; nepokojné Španělsko zase zmítáno občanskou válkou. Strana Karlistů nakonec podlehla, a mimo jiné postaven před vojenský soud Don Zavalla. Po krátké poradě prohodí předseda: „Zpovědníka.“ „Jak dlouho ještě?“ „Půl hodiny před klekáním.“ Klidně přijal rozsudek, vykonal sv. zpověď, večer vyveden za město, vojáci už přiložili pušky k líci, když v tom se ozval zvon: „K modlitbě“, zní povel; všechny pušky skloněny dolů, všichni se modlí Anděl Páně, a odsouzený šlechtic s nimi. „Poslední Ave mého života.“ Než však skončili, přihnál se jezdec, přinášeje milost. Zavalla se pak zřekl světa a zbytek života, který takto pokládal za nezasloužený dar nebes, docela obětoval Pánu Bohu. Jeho poslední slovo bylo Ave Maria. Jemu andělské Ave přineslo záchranu jako kdysi všemu lidstvu přinášelo osvobození a vykoupení.

Přinášelo... Ale na kom záviselo, zda se lidstvu té spásy dostane? Na kom jiném, leč na té, kterou anděl oslovil! Jak přijme jeho poselství? Na její odpovědi teď záviselo všecko.

Jaký dojem učinila na omilostněnou Pannu řeč Gabriellova? „Ona pak užasla nad jeho řečí a uvažovala, co ten pozdrav znamená.“ Tak přesný překlad. Řecké slovo, jehož evangelista užívá, nutno přeložit: „Přenesmírně užasla, byla zmatena“ — nikoli její čistota při pohledu na anděla, jak se někdy nesprávně pojímá, nýbrž její *pokora* při pozdravu jí s nebe poslaném byla zmatena.¹ Vědělať, kdo ji oslovil. Tolik osvícení jí Moudrost Nejvyššího nade vši pochybu dala, aby věděla, koho má před sebou. Posílá k ní svého vyslance, chce s ní skrze něho vyjednávat, žádá od ní skrze anděla odpověď, rozhodnutí, souhlas, a to k vykonání největšího tajemství, a při tom ponechá vyvolenou Pannu v nejistotě! Věděla určitě, že s ní jménem Božím mluví jeho vyslanec. Ale právě proto, že to věděla, užasla. Vyslanec Nejvyššího — jeho pozdrav není tudíž klam ani lichocením! Anděl Hospodinův přichází beze vši pochyby v záležitosti na výsost důležité. Nejpokornější Panna počíná tušit, že se stala předmětem nějakého zvláštního úradku

¹ Kdyby byla Maria věděla, že již někdo jiný byl podobně osloven (vyznalať se v Zákoně a předpovědi proroků *denním rozjímáním* si osvojila), nebyl by ji pozdrav jako neobyčejný překvapil. (Orig. In Luc h. 6.)

Božího, a že jí Pán chce užít k provedení mimořádného, a sice jak patrně velikého a důležitého záměru, k jakému ještě žádná žena vyvolena nebyla. Proto žasne a ve své pokoře přemítá, co znamená tento úvodní neobyčejný pozdrav. Kterápak z velkých žen S. Z. byla kdy takto od anděla pozdravena? Sestra Aronova, Debora, Judít . . .

Jen převeliká pokora uschopnila vyvolenou Pannu, aby snesla takový pozdrav. Neobyčejné pokory je třeba, aby kdo vynikal zázraky nebo podivuhodným obrácením zbloudilých aneb jinými mimořádnými dary, a při tom nezpyšněl. Jistý společník sv. Jana Kapistrána byl omilostněn takovými charismaty, že papež si ho přál vidět, a při audienci ho posadil vedle sebe na trůn. Vrátil se, a Kapistrán ho oslovil: „Co anděl jsi odešel, co ďábel ses vrátil.“ A měl pravdu. Vyznamenání, jehož se mu od hlavy všeho křesťanstva dostalo, naplnilo jej pýchou, a pýcha, začátek všeho hříchu, ho přivedla na scestí — tento tak omilostněný muž zemřel v nekajcnosti!

Jen u Panny nejpokornější nebylo nebezpečí pýchy. Z pokory žasla nad řečí andělovou, a její úžas byl tím větší, že vždy o sobě pokorně smýšlela. Co bylo tajnou touhou každé israelské ženy a matky, totiž stát se matkou Mesiáše, to jí nikdy na mysl nepřišlo, tím méně po tom kdy zatoužila. Když čestný gardista podle obvyklého obyčeje přál kardinálu Sartovi při vstupu do konklave, aby z něho vyšel jako papež, odpověděl mu: „Příteli rozmilý, už jsem si koupil zpáteční lístek!“ A právě tento muž, na něhož nikdo nemyslel a jenž sám se toho nejméně nadál, byl od Prozřetelnosti vyvolen, aby v těžké době řídil loďku Petrovu a aby pro církev vykonal za krátkou dobu svého pontifikátu díla neménší než dlouho vládnuvší jeho velcí předchůdci Pius IX. a Lev XIII. Tak i za matku Mesiášovu a pomocnici na jeho velikém díle vyvolil Pán tu, jež to nejméně tušila.

Tato přepokorná Panna nyní vidí, že jest předmětem chvály dotud neslýchané. A nejen to. Anděl jí už předem blahopřeje. „Požehnaná ty nade všechny ženy . . .“ Jaké záměry má Nejvyšší s ní, dívkou neznámou a nepatrnou? O tom uvažuje, ale nemluví ani slova. Mlčí — známka pokorné duše jest mlčet, když je chválena. Madame Dacierová († 1720) žádána od německého šlechtice za podpis do jeho alba vzpírá se tomu, když v něm čte jména slavných mužů, a konečně na naléhavé prosby napsala mu do památníku verš ze Sofokla: „Mlčení jest nejkrásnější ozdoba ženy.“

Přemítej, jak chceš, nevymyslíš žádné odpovědi, která by té chvíli byla tak přiměřena a tak krásná, jako Mariino mlčení. Žádná odpověď, kterou by kdo pro ten okamžik chtěl svaté Panně na rty vložit, byť sebe skromnější, nebyla by dost skromná a pokorná.² Nepředbíhá, nevyzvídá vše- tečně, neptá se, čeká, až vyslanec nebe sám promluví a poví, proč přišel, případně proč byl poslán. Mlčení svaté Panny jest zároveň projev opatrnosti — opak neopatrné a povídavé Evy, která se pustila nerozumně s hadem do roz- právky. — To jest první obraz naší Královny, jež nám evangelista maluje: Panna klečící na modlitbách se svato- září čistoty a pokory.

„*Neboj se, Maria . . .*“ Anděl plaší úžas, jenž se zmocnil duše vyvolené Panny. Netřeba se bát . . . nejsem poslán k tobě s tvrdým poselstvím (3 Kr 14. 6), nýbrž jako posel po- koje. „Radostná zvěst“ (řecky „eu angelium“, evangelium) v ráji slíbená, proroky věštěná, jest tobě dnes poslaná, pře- de všemi ostatními tobě zvěstovaná.

„*Nalezla jsi milost u Boha . . .*“ Obvyklé rčení v Písmě. Znamená: jsi Bohu milá, zrak Nejvyššího na tobě s láskou spočinul, omilostní tebe zvláštním, mimořádným způsobem nad ostatní tvé současníky. Tak čteme o Noemovi, že na- lezl milost před očima Hospodinovýmá, a byl zachráněn ze všeobecné zkázy (Gn 6. 8), Mojžíš (Ex 33. 13) a Gedeon (Sd 6. 17) prosí Pána: „Nalezl-li jsem milost před očima tvýma . . .“ Jakou milost nalezla Maria? Bernard praví krátce: „Dostalo se ti, čeho se nedostalo nikomu před te- bou . . . Smír mezi Bohem a lidmi, smrt zničena, život navrác- cen (mortis destructionem, vitae reparationem): to jest mí- lost, kterou jsi nalezla u Boha.“ (Super Missus 3.) „Milost, kterou pokolení lidské pýchou praotce ztratilo, tys v hlubi- nách své pokory nalezla.“ (Ct. Godefrid, In Ann. I.)

Jak vítáno radostné poselství! Jakub okrál na těle i na duchu, když mu zvěstováno: „Syn tvůj jest živ a vládne ce- lému Egyptu“ (Gn 45. 26). Celý Řím jásal, když očekáváje na modlitbách zprávu z bojiště dostal zprávu o vítězství

² Pulchra tacens, pulchra os aperiens. „Z toho, co mluvila a jak jednala při oné podivuhodné rozmluvě s andělem, vzrostl celý les chval“ praví Tomáš Vill. (De Ann. II.) odpovídaje na námitku, že Písmo nám málo o sv. Panně sděluje. Týž pokračuje: „V báje- sloví (řeckém) se dočítáme o ženě (Pandoře), jež svou krásou v úžas přivedla bohy, kteří ji stvořili. Tato Panna nenutkala svého Boha k úžasu, nýbrž k lásce: zalíbila se mu panenstvím, zalíbila čistotou, zalíbila pokorou, zalíbila se mu konečně vši ctností.“

křesťanských zbraní u Lepanta a o záchraně celé Evropy. Sv. Panna na modlitbách slyší zvěst neskonale vyšší: „Celé lidstvo zachráněno, vysvobozeno z otroctví pekelného knížete, a sice skrze *tebe*.“ Ferdinand I. přijímá s velikou slávou poselství přinášející mu toužebnou zvěst, že zvolen za českého krále, Přemysl podle pověsti zatkl hůl do země na místě, kde se setkal s posly Libušinými, aby vypučíc okamžitě ve strom byla věkům budoucím hlasatelkou radostné chvíle, jež sjednotila všechny české kmeny pod jedním žezlem — Který památník bude připomínat všem staletím místo a chvíli, kdy učiněn začátek spojení všeho rozdvojeného lidstva v ovčinci Kristově? Žádný památník z mrtvého kamene, nýbrž vzpomínka vepsaná v srdce vykoupených a rozezvučená denně hlasem zvonů celé katolické církve.

Nalezla jsi milost — dostává se ti milosti, Bůh ti posílá milost, a sice jedinečnou — takovou, že naplní tebe, a přetéka jíc jako proud břehy zaplaví veškerou zemi. Vyslanec nebes neotálí a hned vysvětluje vyvolené Panně, jaká jest milost, kterou jí od Pána přináší. „*Aj počneš v životě a porodíš syna.*“ Nelze tu vzpomenout slov skoro docela stejných, jež promluvil anděl k matce Samsonově (Sd 13. 3), a na podobnou řeč, kterou mluvil Pán k Abrahamovi (Gn 18. 10)? Tam slíbeno narození vítěze nad nepřáteli lidu Hospodinova, zde narození praotce vyvoleného národa — či narození zvěstuje Neposkvrněné Panně Gabriel? Opakuje skoro doslova velké proroctví Isaiášovo (7. 14): „*Aj panna počne a porodí syna, a nazve jméno jeho Emmanuel.*“

„*Nazveš jméno jeho Ježíš*“. U Israelitů dával jméno dítěti výhradně otec. Právě-li anděl skoro stejně jako prorok: „*Ty nazveš, ty dáš jméno dítěti*“, nastiňuje tím již poněkud, že působení pozemského otce bude při početí a narození jejího dítěte vyloučeno. Již okolnost, že anděl poslán k matce, naznačuje alespoň nepřímou panenskou početí zvěstovaného Syna. Šlo-li o zaslíbení dítěte, posílán anděl vždy k otci (jediná výjimka Sd 13. 3). Zde však anděl o otci nečiní ani zmínky.

Poprvé vysloveno zde jméno Ježíš,³ jméno, ve kterém

³ „Od nynějška budeme nerozlučně jednat o Matce a Synu“ praví Suarez, když ve svém traktátu o Matce Boží přichází k tajemství Zvěstování (Disp. 9. s. 1.). „Toto jest spásonosný den . . . jenž zemi s nebesy smiřuje, kdy k nám božství Vykupitele sestupuje, aby naše člověčenství k nebesům mohlo vystoupit.“ (Eleutherius Tornac. In Ann. Podobně Ivo Carnot. De Ann.) —

klekati bude každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí, jméno svaté, mocné, slavné, drahé všem vykoupeným. Proroci různými jmény jmenovali zaslíbeného Mesiáše. Isaiáš na př. kromě uvedeného jména Emmanuel: „Nazváno bude jméno jeho Podivuhodný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje.“ (9. 6) Sv. Bernard podotýká k tomu verši: „Kdepak jest ale jméno Ježíš, jméno, které jest nade všechno jméno?“ Důvod jest samozřejmý: vlastní jméno Mesiášovo neslušelo se zjevit nikomu dříve než jeho vyvolené Matce.

„Ten bude veliký a Synem Nejvyššího slouti bude, a dá jemu Hospodin trůn Davida, otce jeho, a královati bude v domě Jakubově na věky, a království jeho nebude konce.“ Není pochyby. Z těchto slov poznává sv. Panna okamžitě a určitě, že jde o Mesiáše. Kolik slov, tolik narázek na proroctví, a který Israelita by se byl nevyznal v Písmě, zvláště v proroctvích? Který vzdělaný Israelita by nebyl četl ne jednou, ale bezpočtukrát všechna zaslíbení daná praotcům? Který syn vyvoleného národa by nevěděl, že Mesiáš přijde z rodu Davidova a že jedině o něm platí slova: „Zasedne na trůn Davidův a kralovati bude bez konce, a sice v domě Jakubově, t. j. lidu Hospodinově?“⁴ Zvláště pak dcera královského pěvce znala předobře žalmy, v nichž její praotec tolikrát mluví o zaslíbeních jemu daných. V žalmu 131 (v. 11 n) slibuje Pán Davidovi, že jeho trůn skrze Mesiáše bude utvrzen na věky, v žalmu 88. jest třikrát řeč o věčném trůnu Davidově (5. 30. 38) a dvakrát jest tam Mesiáš uváděn jako jeho syn (30. 37: símě jeho, Davidovo, na věky potrvá). Žalm 71. mluví zase o věčném království Davidově a Mesiášově, a 44? Tam jest nejenom řeč o věčném království zaslíbeného Mesiáše, nýbrž i o tom, jakou účast bude mít na jeho slávě jeho vyvolená Matka. „Slyš dcero a viz . . . Král zatouží po kráse tvé . . . On jest zajisté Hospodin, Bůh tvůj, a (proto) jemu se klaněti budou; dcery Tyru (= pohanští národové) přispěchají k tobě, uctíti dary tvář tvou (t. j. budou ti skládat hold jako královně) . . . zástupy panen půjdou ke králi ve tvých šlépějích.“ Žalmy samy by

⁴ Gn 28. 14, Nm 24. 17, viz též 2 Kr 7. 24. Že se království Mesiášovo neomezí na pouhý dům Jakubův (pouze na národ Israel-ský), nýbrž že jeho žezlu bude poddána veškerá země, věděla sv. Panna též (Is 2, 2 nn; 14, 1; 49. 6; celá hl. 60 a 61 atd; Ez 37, 21. 26 atd), věděli to i mudrci, kteří se přišli poklonit králi židovskému jako vládci všech národů.

stačily, aby sv. Panna poznala, o kom jest řeč, nehledě ani k prorokům (Isaiáš, Daniel atd.), kteří mluví bez počtu o věčném království Mesiášově.⁵

To jest tedy ta milost, o které anděl mluvil, a záležitost, k vůli níž byl poslán. Mesiáš, po kterém toužilo veškeré lidstvo a po němž toužila i ona, má se stát jejím dítkem — on jest ta „blahá zvěst“, na níž čeká veškerá země a jež přináší hříšnému člověku odpuštění, zaprodanému vykoupení, zavrženému smíření. Maria jest první, již tato blahá zvěst byla dána, první, již zvěstován příchod Osvoboditele, jí první, protože vyvolena, aby byla jeho Matkou. Svou nebeskou zvěstí vysvětlil anděl zároveň svůj pozdrav; teď rozumí Maria, proč je požehnaná nade všechny ženy.

„Synem Nejvyššího slouti bude . . .“ Velebně se nese řeč Gabrielova, velebně zní každé jeho slovo. Tu poprvé Nejvyššímu přidružen Syn: syn Mariin bude zároveň synem Hospodinovým. Za chvíli bude jmenovat anděl i třetí božskou osobu: „Duch sv. sestoupí v tebe.“ V poselství přineseném od anděla vyvolené Panně byl poprvé odhalen lidskému zraku závoj se svatosvatého, neproniknutelného a dotud neznámého tajemství nejsv. Trojice. Maria Panna je první ze všech synů a dcer Adamových, již bylo toto tajemství (třebaže jen temně) zjeveno; v jejím pokojíku poprvé byla vyslovena jména všech osob vši úcty hodné Trojice tak jako tam po prvé vysloveno jméno Ježíš.

Pozastavme se u této andělské zvěsti. Vezmi do rukou učebnice dějepisu: najdeš tam mnoho stran popsaných činy mužů, které svět pokládá za velké, ale o příchodě Kristově na svět najdeš sotva zmínku na dvou řádcích; o křesťanství snad ani tolik, a o neposkvrněné Panně? Komu by vůbec napadlo o ní zmínku učinit? Historický význam osoby Kristovy nechápou nebo chápat nechtějí — Krista, jenž vtiskl dějinám i životu lidstva nový ráz a jenž obnovil tvářnost země, ne sice naráz, nýbrž ponenáhlu, jak sám předpověděl (v podobenství o kvasu), Krista, jenž svou naukou změnil docela svět a z divých šelem učinil lidi, Krista a jeho příchod — událost, která je střediskem dějin — odbudou poznámkou, a rozepisují se široce o mužích podle jejich názoru na výsost „ženiálních, kdyžtž po jeden celý lidský věk ovládali veřejné mínění“ a byli kočími evropské politiky po pří-

⁵ Království jeho nebude konce: Ž 44. 7; 144, 13; Is 9, 6; 2 Kr 7, 12; 1 Par 22, 10; Dn 2, 44; 7, 27. Kromě toho viz Jer 23, 5; 30. 9; Ez 21, 27; 34, 23; 37, 24. Mích 4, 7; Amos 9, 11.

kladě josefinského ministra. Dnes jest ženiální státník, jehož dílo potrvá několik desítek let. Byli mužové, kteří dovedli svému dílu zajistit delší trvání, ačli raději nechceme říci, že jim osud přál a situace byla příznivá jejich plánům a stavbě. Byly události na pohled nepatrné, které měly dosah nedozírný na celá staletí, ale co mělo důsledky tak dalekosáhlé jako tajemství, o němž mluvíme? Korunovace Karla Velikého byla základem díla, jež trvalo bezmála tisíc let. Darovací listiny Pippinovy (r. 755, 756) založily církevní stát, jenž potrvál přes celé tisíciletí. Věčné následky však neměla žádná událost na světě — leč jen neblahý čin našich prarodičů, a pak dílo, o němž pracovala s Ježíšem Maria. Takový význam pro všechno lidstvo a tak požehnaná pro celý svět jako zvěst andělská nikdy nebyla a nikdy nebude událost nižádná. Zatím co tehdejší tak zvaný vzdělaný svět (t. j. Řím) provozoval politiku „ve velkém“ právě tak jako dnes, spekuluje jen, jak by se vzcháhal, na cizí útraty se obohacoval, jiné zdeptal, ujařmil a podvedl, vyjednává se v nazaretské světnice záležitost, jež bude mít následky věčné a v jistém smysle nekonečné.

Stojíš u ústí Rýna, hledíš s úžasem a skoro s úctou na jeho mohutné vody, a zatím turista, jenž tu chvíli vidí u Svatého Gottharda vytékat z ledovce bystrinku, sotva si uvědomí, jak mohutný veletok z ní bude a co požehnání přinese celým krajům. Tak tato andělská zvěst. Dva tisíce let můžeme sledovat dějinami lidstva kulturního i nekulturního tento proud, jehož zřídlo najdeme v Nazaretě. Jako veletok jest učení a působení Kristovo. Geograf ti poví, že bez Nilu by Egypt byl Saharou, bez Žluté řeky střední Čína pouští. Kristus svým učením proměnil v ráj poušť, v níž lidstvo před jeho příchodem strádalo a hynulo. Učení Kristovo působí tiše, nenápadně, ale tím požehnaněji. Jenže, zdá se, lidem imponuje víc ten, jenž boří, než ten, kdo staví. Větší respekt mají před tím, jenž rozséval na všechny strany zkázu, než před tím, jenž rozséval požehnání. Zase bych se mohl odvolat na učebnici dějepisu, nad kterou jsí sedával. Mnoho-li řádků tam bylo věnováno kulturní práci misionářů, ať před tisícem roků ve střední Evropě nebo před dvěma sty roků v jižní Americe? Zato jména Attila, Žižka, Fridrich II., Saraceni, Gustav Adolf atd. atd. tam jistě nescházela. Kristus nebořil, nýbrž stavěl; přišel na svět, aby přinesl štěstí a požehnání, přišel skrze Marii. To je ta milost, kterou našla u Boha.

Ano, nalezla milost u Boha, milost takovou, jaké se nedostalo a nedostane žádné dceři Evině, milost nade všechny milosti: být Matkou jednoho z nejsv. Trojice, být takto spojena s Bohem jako žádný tvor, a vystoupit nade všechno viditelné i neviditelné tvorstvo. Dát lidstvu Spasitele, získat si tím o ně zásluhy jako žádná stvořená osoba, a pojistit si vděčnost všech věků i všech pokolení. Závrať nás pojímá z toho povýšení, ale nepojala závrať ji, nejpokornější Pannu. Jen jedna věc ji mohla přivést do vytržení: vědomí, že jest od Boha tak neskonale milována — tak neskonale, jak sama nikdy netušila — od Boha, jenž sám byl předmětem její nejvroucnější lásky. Nikoliv důstojnost, k níž byla povýšena, nýbrž vědomí lásky, kterou ji Nejvyšší obdařil, naplnila tu chvíli nepopsatelným blahem její srdce, a my se divíme, že nebyla vtržena jako Pavel do třetího nebe a že snesla ten příval nadzemské blaženosti.

Marie Antoinetta jásá, když do Vídně přichází zpráva: vyhlédnuta za manželku dauphina! Tedy jednou bude francouzskou královnou! — Všemocný ministr Rostopčin, jenž vlastně sám v zemi vládl, musil po smrti cara Pavla I. ode dvora, a po vavřínech, slávě a hodnostech našel štěstí na venkovském statku Woronovo. Láska jeho šlechtné milované manželky (stala se katoličkou) mu byla zdrojem nezkaleného blaha, takže léta 1800—1812, jež prožil v ústraní, vzdálen přízně i lesku dvora, prohlásil za nejšťastnější celého života. — Sv. Panně se dostává obojího, jak povýšení, tak lásky (rozumí se, že Boží). Co z obého ji více blažilo? Uvedené příklady nám umožňují vhled do toho, co zakoušelo její srdce při andělské zvěsti. Radost z povýšení jest někdy planá, jak vidno na zmíněné vídeňské princezně. Docelá jiná, klidná sice, ale vroucí, trvalá a blažící jest radost pocházející z lásky, ačli jest čistá a pravá. Snoubenci tak čistou láskou se milující (sv. Alžběta a Ludvík, sv. Elzeard a sv. Delfína atd.) ať nám to povědí! Jejich blaha neubývalo (jak se obyčejně v manželství stává), nýbrž přibývalo. Proč? Protože plynulo z čisté lásky, láska se opírala o ctnost, a ctnosti si tím více vážíme, čím lépe ji vidíme z blízka. Se vzájemným poznáním a úctou rostla i láska, a spolu s ní i blaho u vědomí, od *jaké bytosti* jsou milováni. Nejblahoslavenější Panna poznávala Boha vždy dokonaleji, chápala jeho velikost vždy lépe a více — jak asi se tudíž den ze dne rozmáhalo blaho jejího čistého srdce u vědomí, že od tohoto

Boha byla vyvolena a tak neskonale nad všechno ostatní tvorstvo milována?

Povýšení sv. Panny — Nešlo o planou, nejistou, pomíjející velikost. „Šťastnou mne ženy nazvou“, praví první manželka Jakubova, mluvíc o dětském požehnání (Gn 30. 13). „Blahoslavít mne budou všechna pokolení“, praví sv. Panna — jest si vědoma, co jí přinesla andělská zvěst. Ale při slovech andělových nemyslí zdaleka tak na povýšení jako na lásku, kterou ji Nejvyšší jejím vyvolením obdařil. — Sv. Adléta upadla po smrti prvního manžela Lothara do moci hraběte Berengara. Tento muž splácel Lotharovi jeho velká dobrodiní hrubým nevďekem, a nyní nutil mladičkou vdovu, aby se stala chotí jeho syna. Odmítla, a za to byla v temné komůrce vězněna, bita, kopána, zůstala však pevná. Konečně se jí podařilo uniknout a stala se císařovnou. Oto I. jí podal ruku. Co ji blažilo více, láska jejího manžela a ochránce, anebo povýšení, jež jí ta láska přinesla? Odpověď není nesnadná. Ba, toto povýšení ji těšilo jen potud, pokud bylo projevem jeho lásky.⁶ Ovšem — čím větší dar, tím větší láska dárce. Komu se však kdy dostalo více než vyvolené Panně? Konvertitka Julie Meinekeová píše v den svého přestoupení Albánu Stolzovi dopis překypující radostí a štěstím z toho, že nyní (v katolické církvi) jest dítětem Božím a zároveň jista Boží láskou. Nejinak Maria: plesá nad tím, že od Boha tak milována. Zárukou lásky té jest její vyvolení jakož i ten, jehož jí Otec dával: jeho jednorozený Syn, pravý Bůh a Vykupitel lidstva.

⁶ Po každé slavnosti, při nichž ozdobena šperky seděla uprostřed říšských velmožů po boku manželově, se odebrala do své komnaty a šila si v noci rubáš, aby vzpomínka na smrt ji chránila před pýchou. Pravý opak řecké císařovny Theodory, manželky Justiniána I., jež z žebráckého děvčete se stala císařovnou a již se pýchou nikdo nevyrovnal.

XXXIII. OTÁZKA A ODPOVĚĎ

Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznáváme? (Lk 1. 34.)

A

Roku 918 to bylo. Saský král Jindřich si hraje na svém letohrádku v Quedlinburku s ptáky, když k němu přichází Eberhard, bratr právě zesnulého krále Konráda I. Prosí, aby se všichni na chvíli vzdálili, pokleká před Jindřichem, podává překvapenému korunu s žezlem a sděluje mu poslední vůli zemřelého bratra. Umírající král totiž si snažně přál, aby velmoži za jeho nástupce zvolili saského krále, jeho nepřítele! Proč? Aby bylo pomůženo zubožené vlasti! Z lásky k vlasti se za živa vzdal své lásky a při volbě snoubenky měl na zřeteli nikoli potěšení a štěstí své, nýbrž prospěch říše, a nyní ve smrti nechce zachovat korunu svému rodu, nýbrž vyhlédl za nástupce nejschopnějšího knížete, byť svého nepřítele, protože jen od něho doufal pomoc celému národu. A Jindřich? Všeho jiného by se byl nadál než toho, ale přijal nabízenou korunu — proč? Z lásky k vlasti? Či ze ctižádosti? Nevím . . .

Jak si počínají světci, nabízí-li se jim důstojnost? Efrém se tvářil pomateným, když ho poslové umírajícího sv. Basila hledali, aby ho uvedli na uprázdněný biskupský stolec, Řehoř Veliký se skryl, aby nemusil přijmout tiaru, Filip Benitijs tímž způsobem unikl papežské důstojnosti, Hildebrandovi se pětikrát podařilo zamezit svou volbu, až konečně přece jen musil na stolec Petrův zasednout (Řehoř VII.), Kliment IV. se přestrojil za žebravého mnicha, Alfons Liguori upadl v bezvědomí při zprávě, že jest jmenován od papeže biskupem ve Svaté Agatě, Mezzofanti přijímá kardinálský klobouk s povzdechem: „Ten purpur mne bude stát mnoho dnů očistce . . .“ Tyto příklady by se daly rozvádět bez konce. Světci neradi na sebe brali povýšení; věděli, že důstojenství jest zahrada, v níž se fialce pokory daří nevalně.

Sv. Panně přináší anděl větší důstojnost než legáti Jindřichovi I., Klementu IV. nebo Mezzofantimu, Maria se ještě méně nadála než oni, k čemu bude povýšena a vyvolena, ne od lidí, nýbrž od Boha samého, k důstojnosti, která převyšuje všecku stvořenou důstojnost a velebnost, k důstojenství, jež potrvá na věky. Smrt vezme jednou Jindřichovi z ruky žezlo a dá je jinému, Kliment složí tiaru a jiný si ji

vsadí na hlavu, ale důstojnost Matky Boží bude trvat tak dlouho, jak dlouho bude Kristus jejím synem, tedy na věky.

Jak přijímá Panna nejpokornější toto povýšení? Právě proto, že byla nejpokornější, nemusila říci jak onen kardinál: „Mne bude stát toto poselství mnoho dnů očistce.“ Nemusila se obávat, že jest ohrožena její pokora. Bůh si tak přeje, je tedy hotova ke všemu. Zdálo by se tedy, že i anděl jest hotov se svým poselstvím. Vzkaz Nejvyššího vyřídil, svůj úkol vyplnil, co ještě zbývá? Ale neodchází, čeká na odpověď a na svolení omilostněné Panny. Syn Boží nechce se stát jejím dítkem proti její vůli, nechce si otevřít cestu do jejího svatého lůna násilím.

Maria však ukázala, že jest nejenom Panna nejpokornější a nejposlušnější, nýbrž i nejmoudřejší. Velikost jejího povýšení ji neoslnila. Naopak, pamatuje na věc, o níž se anděl nezmínil, věc, která nebyla bez významu ve vykonání tohoto tajemství a na niž bylo třeba mít ohled. Co se stane s jejím panenstvím? Byla přec vázána slibem! Proto nedává hned určitou odpověď, nýbrž odpovídá otázkou. Chce si vyžádat vysvětlení v záležitosti, na niž nezapomněla ani při svém povýšení.

„Kterak se to stane, kdyžtě muže nepoznávám? . . .“ První slovo Mariino, které nám evangelia zaznamenávají, druhý okamžik (po mlčení, jímž odpověděla na pozdrav), který nám otvírá vhléd do jejího srdce a prozrazuje, co ctností zdobí její přesvatou duši. V její odpovědi se nejeví údiv nad neuvěřitelnou zvěstí nebeského posla. Všemohoucí Bůh tak praví, sv. Panna ví, že jemu není nic nemožné, přijímá andělova slova bez námitky a bez pochybování. Ale právě z její víry plyne uvedená otázka. Nepraví: „Kterak je to možno“, nýbrž „Jakým způsobem vykoná ve mně Bůh vše to, co jsi zvěstoval, když jsem mu podle jeho vůle své panenství navždy zasvětila a bez zázraku tudíž toto dílo vykonáno být nemůže?“

Kterak se to stane . . . Zvěst Gabrielova ji naplnila nevýslovnou radostí, nemohla ji nechat lhostejnou; vždyť zvěstoval příchod Mesiášův! Příchod toho, jenž oblaží a vykoupí všechno lidstvo a vrátí mu ztracené nebe! Zvěst, která by radostí naplnila každého Israelitu (vzpomeň Simeona ve chrámě!), čím více tedy ji, když slyší, nejen že uzří, nýbrž že zrodí přicházejícího Osloboditele! Radost naplnila její srdce, ale pokora zůstala táž, ani stopy po sebe menší samolibosti. S pokorou se snoubí láska k panenství, a obojí

tato ctnost spolu s poslušností ji nutká k úvaze: „Co dělat, abych vyhověla vůli Boží?“ A na to se táže, na nic jiného.

„Kterak se to stane, kdyžte muže nepoznávám?“ Tato slova v ústech *zasnoubené Panny*, jež co nevidět bude slavit sňatek, nemohou mít podle tehdejšího způsobu mluvení¹ jiný význam leč tento jediný: „Co mám tedy dělat, jak se mám podle vůle Boží zařídit, když si přeje, abych se stala matkou, a já jsem přece vázána slibem ustavičné čistoty?“ Tento slib (resp. předsevzetí) jest nade vši pochybnost jistý a patrný z jejích slov.² Jaký smysl by jinak její otázka měla? Všecky vytáčky protestantů zhatí jediné slovo evangelistovo: vyvolená Panna byla *zasnoubena*. Kdyby nebyla slibem vázána, byla by její otázka nad pomyslením naivní a zasloužila by jedinou odpověď: „Vždyť se chystáš k svatbě! Co se ptáš?“ „Muže nepoznávám“ může tedy znamenat jediné: „Jsem odhodlána muže nikdy nepoznat.“³

Protestanty, kteří ve slovech svaté Panny vidí pochyb-

¹ Ostatně ani naše vyjadřování není tomuto způsobu mluvení cizí. Každý rozumí, co chci říci, když pravím: „Nepijí vína . . . nehovořím anglicky . . . nehraji šachy . . .“ (Aut propositum aut impotentia.) Vzkazuje-li Datan a Abiron Mojžíšovi: „Nejdeme“ (Nm 16. 12 LXX), hrozí-li dvořan Ambrožovi: „Caput tibi *tollo*“, jest obojí důkazem, že zvláště tehdy byl tento způsob vyjadřování ve zvyku.

² „Kdyby byla měla v úmyslu žít s Josefem jako manželka, proč by byla tak užasla při slově andělově jako k neslýchané věci, kdyžtž byla sama čekala, že se stane přirozeným způsobem matkou? Protože však bylo třeba, aby *tělo Bohu zasvěcené* (caro consecrata) bylo uchováno neporušené na způsob votivních darů, ptá se: „Třebaže jsi anděl, třebaže s nebe přicházíš: přece nemožno jest, abych muže poznala! . . .“ (Řeh. Nys. In Nat. Dom.) Překrásně dovozuje slib ustavičného panenství Augustin (De virg.) Ze slov sv. Panny plyne jen *předsevzetí* ustavičného panenství. Podle stálé jednomyslné tradice církve se však zavázala slibem.

³ O protestantech praví Petavius (De Inc. 14. 4): „Takovou nenávisť sv. čistoty (zvláště slibem posvěcené) plane tento rod, že i nejsv. Panně raději by převzácný květ panenství vyrvali, než by ji tuto ctnost doznali . . . Kalvín (jak jest u lidí jeho druhu obyčejem) raději nové a nesmyslné věci smýšlí, jen aby pravdu zastřel, než by přijal obvyklý smysl. Proto vymyslí nějaký výklad oněch slov, z nichž zřejmě plyne její (Mariino) předsevzetí a slib ustavičného panenství.“ O něm a o Bezovi praví: „Nic hloupějšího (stupidius) nad takový výklad.“ Augustina se Luteráni dovolávají bez ustání, ale když zastává čest Mariina panenství, prohlásili: „Nejapné jest, co praví.“ (Centuriatores Magdeb.)

nost, stačí odkázat na scénu se Zachariášem. „Po čem to poznám? Hle, já už jsem stár . . .“ Chce říci: „To není možno, abych ještě syna dostal,“ a přece měl příklady ze Starého Zákona, že Bůh dal neplodným dítě. Že slova svaté Panny nebyla projevem pochybnosti, jest nad slunce jasněji patrné i z toho, že týž anděl, jenž otci předchůdce pro jeho pochybovačnost ohlásil trest, dává svaté Panně žádanou odpověď, a to s největší uctivostí. Její otázka tedy není zbytečná ani zvědavá, o pochybovačnosti ani nemluvě.

Při bližším výkladu slov svaté Panny se rozcházejí katoličtí bohoslovci na dvě nebo tři strany. Někteří tvrdí, že sv. Panna kladla podmínku: „Jen pod tou podmínkou jsem hotova vyhovět přání Nejvyššího, zůstane-li mé panenství neporušené.“ Tedy raději by se byla vzdala důstojnosti Matky Boží než by pozbyla panenství. Toto mínění dnes skoro všeobecně rozšířené, vyslovil po prvé, pokud vím, sv. Alfons z Liguori; není tedy tak starobylé a rozhodně není správné.⁴ Nelze jinak než přisvědčit sv. Bernardu (Super Miss. 4) a Dionysovi Karth. (De praecon. III. 26). Oba dva⁵ soudí správně: Bohu jest milejší *poslušnost než oběti*, a tvor se nikterak nesluší, aby Tvůrci kladl podmínky, za kterých jest ochoten poslechnout. Být Boha poslušen jest vyšší ctnost než sama ustavičná čistota. Vyjednávat, klást podmínky, říci Tvůrci: „V tom případě ti nevyhovím,“ bylo by nedokonalostí, a sice velikou, a vrhlo by značný stín na svatost a nadpřirozenou dokonalost, kterou se Maria stkvěla. Kdyby byl Pán žádal: „Ano, přeji si, vzdej se panenství,“ byla by poslechla. Vůči Tvůrci má tvor jedinou povinnost: poslouchat.⁶ (Viz 1 Kv 15, 22.)

⁴ Sv. Alfons chtěl osvětlit lásku sv. Panny k panenské čistotě. Někteří vysvětlují jeho výrok takto: „*Je-li mi ponecháno na vůli*, pak volím raději zůstat pannou než se stát Matkou Boží se ztrátou panenství. Ne-li, jsem ochotna poslechnout.“ Proti tomu ovšem nenamítáme ničeho.

⁵ Jinde však praví sv. Bernard: „Nepohnuté předsevzetí panenství, jež se ani dost málo nevíklalo, když anděl syna sliboval.“ (In Ass. 4.) Tento výrok praví totéž, o čem je řeč v dalším odstavci.

⁶ Mějme na zřeteli, že panenství samo není cílem, nýbrž *prostředkem* k cíli, t. j. k spojení s Bohem, a jen potud má význam (cenu) a jest ctností, pokud nás vede k Bohu blíž (odpoutávajíc nás od lásky stvořené). Jiné ctnosti (nejen božské, nýbrž i mravní) nás spojují s Bohem víc! „Milejší jest Bohu pokorná kajicnice než pyšná panna“ (Bern. Sup. Mis.). O pravoslavných sestrách

Ale právě tak nesprávné jest, že se svatá Panna o své panenství bála a že její slova jsou dokonce projevem úzkosti. Svatý Ambrož vysvětluje otázku Marie Panny ze všech nejkrásněji. Byla si přece vědoma, že slib ustavičné čistoty složila z vnuknutí Božího, že Bůh ji k ustavičnému panenství volal, její zasvěcení přijal. Odporovalo by tedy Boží moudrosti, kdyby ji volal jenom na čas, a potom slib zrušil a kázal, by dokonala manželství se snoubencem. Otázka svaté Panny znamená tedy jen tolik: chce vědět a *musí* vědět, jak se srovná s jejím slibem to, co anděl zvěstoval. Co má tedy dělat, aby Pánu vyhověla? Ne pochybování, také ne podmínka, nýbrž prosba o vysvětlení a poučení, spojená s ochotnou poslušností: „Ano, bez váhání vyhovím vůli Boží, jen v jedné věci žádám vysvětlení.“ Neptá se, zda zůstane pannou, nýbrž *jak chce v ní Nejvyšší spojit panenství a mateřství*, jež přirozeně spolu přece obstát nemohou. Moudrost a opatrnost se zračí v její otázce. Neví, jak si má počínat, aby vůli Boží splnila, a proto nechce dát na neurčito odpověď. Nejen tedy, že měla na takovou otázku právo, nýbrž tento dotaz byl povinností její opatrnosti (*prudencia*).

Jak krásně osvětluje mimo to toto slovo její lásku k ctnosti andělské! Ve chvíli tak důležité, kdy anděl s ní vyjednává o spáse lidstva a o vtělení Syna Božího, ve chvíli, kdy na jejích rtech lpěl Gabriel a spolu s ním jeho druhové v nebesích i spravedliví v předpekli, nezapomíná Omilostněná na to, čím se Bohu zasvětila. Na nic jiného se neptá, leč na to, jak srovnat andělovu zvěst a její slib.

Nepozastavuje se však nikterak nad tím, že Bůh ji, neznámou, nepatrnou dívku vyvolil, a to k největšímu dílu své moci, moudrosti a lásky. Jak vysoko tu stojí víra Mariina nad vírou Mojžíšovou, jenž poslán od Hospodina co vůdce v čelo lidu namítá: „Kdo jsem já, abych vyvedl syny Israelské z Egypta?“ (Ex 3. 11.) Gedeon odpovídá andělovi: „Jak osvobodím Israele? Hle, já jsem nejmenší v domě otce svého.“ (Sd 6. 15) Ba i Abraham, patriarcha víry, si jednou dovolil námitku (Gn 15. 2; 17. 17). Gedeon žádal třikrát za sebou znamení, Barak se zpěchoval uvěřit ve své vyvolení (Soud. 4, 8), Maria však nežádá znamení, neprosí z falešné

cařihradských klášterů před vyvrácením města r. 1453 píše kronika: „Čisté jak anděl, pyšné jak ďábel.“ Z lásky k Bohu se Maria rozhodla být pannou. Kdyby nyní k vůli panenství odepřela Bohu poslušnost, byla by láska k panenství na ujmu lásce k Bohu, přestala by být ctností a prozradila by se, že jest falešná.

pokory jako Mojžíš, aby byla ušetřena toho povýšení, neprohlašuje se za nehodnou té důstojnosti a za neschopnou úřadu na ni vzneseného. Duše pokorná, poslušná, věřící se neomlouvá, nezpěčuje, nevytáčí, neodmlouvá Pánu. Když on ji k velkému úkolu ve své nevyzpytatelné Prozřetelnosti vyvolil, pak ji i uschoptil, aby svému poslání vyhověla. Nejvyšší má své důvody, proč vyvolil právě ji. Pátá ctnost, jež se tedy zračí v jejím slově, jest pokora. Z pokory čerpala její víra všechnu sílu a moc, jen Panna nejpokornější dovedla být tak poslušná a tak věřící.

B

Anděl dává tedy ochotně žádané vysvětlení. „*Duch sv. sestoupí v tebe a moc Nejvyššího zastíní tebe, a protož, co svatého z tebe se narodí, slouiti bude Syn Boží.*“ Duch svatý . . . třetí božská osoba zde jmenována. Marii tane na mysli, jak bude při narození Mesiášově nahrazeno to, co jest vždy úkolem otce, kdyžť ona jest a zůstane pannou. V odpovědi andělově dostává vysvětlení: „Duch svatý sestoupí v tebe.“ Tím jí bylo okamžitě vše jasno. V první kapitole Písma svatého četla: „Duch Boží vznášel se nad vodami,“ aby je oživil a do nich vložil svou tvůrčí mocí zárodky života. Tento Duch svatý na ní spočine, jeho působením se stane matkou, on svou mocí božskou vykoná to, co jest vždy úkolem otce, ovšem nikoli tělesně. Svou všemohoucností stvořil kdysi tělo prvního člověka z hlíny, a teď vytvoří tělo Syna Božího v lůně neporušené Panny pouhým pokynem své vůle.

„*Zastíní tebe*“⁷ . . . Anděl mluvil k sv. Panně v její mateřštině, užil tedy slova „spočine na tobě“ (Ex 40. 35, Num 9. 22 heb. text), možná že dokonce „velebnost Páně spočine na tobě“ (3 Kr 8. 10). Kterému Israelitovi by nebyl tento obraz běžný? V Písmě znamenal vždy, že Bůh si učiní příbytek uprostřed svého lidu, navštíví jej ve viditelném

⁷ „*Moc Nejvyššího*“ znamená zase Ducha sv. Vtělení jest nejen dílo Boží lásky (a moudrosti), nýbr. i jeho *moci*. „*Zastíní*“ — narážka na oblak (Ex 40. 35, Num 9. 22 LXX); toto slovo naznačuje krásně a něžně, že žár vášně a hříšné žádostivosti bude docela vyloučen při početí Syna Božího v panenském lůně. Netanul snad při tom sv. Panně na mysli jiný obraz S. Z.? „*Oblakové* dštěte spravedlnost . . . země vypuč spásu (spása = Ježíš)“, Is 45. 8. Tento déšť (rosa) s oblaků na zemi kanoucí jest zase krásný a něžný obraz: Slovo věčné sneslo se do panenského lůna (infudit se) z lůna Otce trůnícího nad oblaky.

symbolu (oblaku!) a bude v jeho středu přebývat (srov. též Ex 19. 9; 24. 16). „Oblak⁸ naplnil dům Hospodinův . . . neboť sláva (velebnost) Hospodinova naplnila dům Páně“ (3 Kr 8. 10 n). Slova andělova znamenají tedy nejen, že Duch sv. na ni sestoupí a v ní bude působit svou tvůrčí mocí, nýbrž že Bůh skrze ni chce dlít *trvale* uprostřed člověčenstva. Emmanuel — Bůh s námi — se zde stává skutečností, a sice prostřednictvím panenské matky, jak předpověděl prorok. Tím dán sv. Panně klíč k porozumění Isaiášova proroctví, a zároveň vysvětleno, nač se ptala — jak totiž v ní vykoná Bůh spojení panenství a mateřství.⁹

Bude-li Syn Boží počat v jejím lůně působením Ducha Posvětitel, pak ovšem bude vyloučeno vše, co by mohlo porušit panenství omilostněné dívky. Svatost Ducha Božího na ní spočine a ji zastíní, jako naplnil kdysi oblak chrám. Co jiného leč čistota a záplava milostí může být následek příchodu Posvětitel? Proto nazývá se Maria chrámem a stánkem Ducha svatého, Duch svatosti je tvůrce tohoto tajemství, čistota Mariina tudíž nejenom nebyla zmenšena,

⁸ Oblak, jenž naplnil chrám Hospodinův v Jerusalemě a po celou dobu putování na poušti se vznášel nad svatostánkem (resp. nad archou úmluvy, Lv 16. 2), symbol přítomnosti Hospodinovy, zavalil podnět, proč nazývána sv. Panna archou úmluvy, domem Božím (lit. Lor.), stánkem Nejvyššího (Otcové).

⁹ „Jenž se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny . . .“ modlí se věřící lid denně. Proč se právě Duchu sv. přivlastňuje vykonání tohoto tajemství, viz kap. 4. Uvažovali jsme již, že Neposkvrněná sama jest celá dílem Ducha svatého, po vtěleném Synu Božím největší. V Neposkvrněném Početí ji zahrnul plností milosti posvěcující, ve chrámě, kde podle tradice trávila dětská léta, ji osvěcoval, vychovával, z jeho vnuknutí se zsvětla Nejvyššímu slibem ustavičného panenství, Duch sv. sám byl jejím učitelem. Nyní při početí Syna Božího ji zastíní svou božskou mocí. Milostí posvěcující přebývá a působí Duch sv. v každé duši věřící; jaké asi bylo pouto, které pojilo s ním Pannu milosti plnou, v milosti utvrzenou, takže nemohla o milost přijít a od Ducha sv. být nikdy opuštěna jako my, hříšní synové hříšného Adama? A dejme tomu, že některý světec nikdy těžce nehřešil, a že si „uchoval křestní nevinnost“ až do skonání, jak se vyjadřuje dogmatika: stojí přece neskonale hluboko pod vyvolenou pannou. Do jeho duše zavítal Duch sv. se svou milostí teprve při křtu sv. a ne v prvním okamžiku života, nedostalo se mu plnosti milosti, a konečně aspoň možnost tu byla pozbyt milosti a tím i Ducha sv., zatím co u sv. Panny i možnost byla vyloučena, ovšem zvláštní výsadou Nejvyššího z ohledu a pro zásluhy jejího Syna.

když počala, nýbrž byla posvěcena, rozmnožena a větší než před tím. Tím zastíněním též vysvětlen něžný vztah Neposkvrněné Panny k Duchu svatému.

Přijď, Tvůrce Duchu svatý k nám,
ty myslí našich navštív chrám . . .

Creator Spiritus, tvůrčí Duch Boží . . . čteme o něm, že na počátku se vznášel nad vodami a svým oživujícím dechem vložil do nich zárodky života. Otcí se připisuje stvoření hmoty, oživujícímu Duchu svatému připadl úkol mrtvou hmotu oživit. Jeho tvůrčí moc vyvrcholila tehdy v tom, že *spojil hmotu a ducha*, a stvořil člověka. Daleko podivuhodnější dílo vytvořil teď; spojil nikoli ducha a hlínu, nýbrž *panenství a mateřství*, v Kristu nad to *božství a člověčenství*. Ne bez důvodu prohlašují svatí Otcové dílo vtělení za větší div a projev Boží moci než stvoření celého vesmíru. „Bože, jenž jsi důstojnost lidské přirozenosti podivuhodně stvořil a *podivuhodněji obnovil* (panenským mateřstvím Mariiným a vtělením jedné božské osoby)“, modlí se církev denně při nejsvětější oběti, když kněz při obětování mísí víno a vodu, symbol božství a člověčenství spojeného v osobě Vykupitele. Odleskem tohoto tajemství bude třetí dílo Ducha svatého. V lůně církve se snáší na křestní vodu a uschopňuje ji svou mocí, aby vydala nové pokolení, Duch oživitel v křestních vlnách sdílí mrtvým nadpřirozený život, posvěcující milostí sestupuje do duší věřících a spojuje je s Kristem. Creator Spiritus, Duch sv., tvůrce nadpřirozeného řádu.

Tento nadpřirozený řád tkví nyní po pádu Adamově v tajemství vtělení. Bez vtělení není vykoupení, není oživení našich mrtvých duší, není nadpřirozeného života v duších, není věčného života, není nebe, jest jen věčná smrt a věčné peklo. Má-li tudíž vtělení takový význam pro naši spásu, pro veškeré lidstvo ztracené a k Bohu zase přivedené, sud sám, čím jest lidstvu ta, bez které se toto tajemství neobešlo, a jaké postavení má ve věrouce bytost, v níž a skrze níž toto tajemství naší obnovy a záchrany Duch sv. vykonal, ba od jejíhož souhlasu do jisté míry záviselo. Vtělení jest zdrojem vši milosti a vši svatosti padlému lidstvu. Po-chopitelně tedy, že vše musí být svaté v tomto tajemství; svatá jest Panna, která ho počne, svatý Duch Posvětitel, jehož působením počne, svatý způsob, jakým Syna počne, a svatý také ten, jehož počne. „*A protož, co svatého (z tebe)*

se narodí, slouti bude Syn Boží.“ Co slovo, to nové zjevení. „Co z tebe svatého¹⁰ se narodí...“ na rozdíl ode všech ostatních synů a dcer Eviných, o nichž platí slova žalmu (50. 7): „V nepravostech počat jsem, a ve hříchu počala mne matka má.“ Hříšní hříšného ve hříších zrodili (Bern. supp.), jen o Vykupiteli platí: Neposkvrněná svatého svatě počala a zrodila.¹¹

V těchto slovech andělské poselství vrcholí. Vysvětlují sv. Panně vše, co jí bylo nejasné a co ji při pozdravu učinilo „zmatenou“. Nyní chápe, proč ji nazval požehnanou nade všechny ženy. Tento poslední důsledek velikého poselství rozlévá plné světlo na omilostněnou.

„A protož...“: proto tedy, poněvadž se staneš matkou nadpřirozeným způsobem, působením Ducha svatosti, zastíněním Posvětitele, přímým zázračným zasažením božské moci s vyloučením vši tělesnosti, zrodí se z tebe nikoli dítě hříchu, nýbrž svatost sama. „Slouti bude Syn Boží.“¹² Nejvyšší zjevení, jehož se sv. Panně dostává. „Dítě, jež z vůle Boží (a ne z vůle muže a těla) počneš, bude nejenom zaslíbený Mesiáš, nýbrž sám Syn Boží.“ Že Mesiáš bude Syn Boží a tedy pravý Bůh, bylo jen nezřetelně v proroctvích naznačeno. Opět jest Neposkvrněná první, již bylo toto tajemství jasně zjeveno. „Tvé dítě bude Syn Boží, ty budeš tedy přirozeně *Matkou Boží!*“ Toho se nedovídáme ani od evangelisty Starého Zákona, mariánského proroka Isaiáše, jenž přece mluví o panenské matce Emmanuelově.

Anděl ještě dodává: „A *aj Alžběta, příbuzná tvá, i ona počala syna ve stáří svém... ta, jež platí za neplodnou*“

¹⁰ *Podstatně* bude svatý (svou vlastní přirozeností) syn Marie Panny, svatost sama — jeho lidská přirozenost bude veskrze proniknuta svatostí jeho božství — bude „Pomazaný“ (řecky *Kristus*, hebrejsky *Mesiáš*), t. j. svatý par excel.

¹¹ Dvakrát anděl mluví (odezíráme-li od pozdravu). Obojí řeč jest Marii zvěstí a zjevením (annuntiatio et revelatio), a sice stupňovaným (gradatio). První jest méně určitá a méně vznešená. Třebaže jest zjevně řeč o Mesiáši, není vyjádřena božská přirozenost zvěstovaného dítěte. Druhá řeč andělova obsahuje zjevení úplné: a) zrození dítěte bude zázračné (nadpřirozené), božské, b) a tím zároveň vyjádřena božská přirozenost dítěte. Plodem *takového* zrození (působením Ducha sv.) nemůže být pouhý člověk, syn hříšného Adama.

¹² Hebrejské rčení, znamená: „Co z tebe se narodí, *bude* Syn Boží...“ Syrský text: „Pročež ten, jenž z tebe se narodí, bude sám svatý a slouti bude Syn Boží.“

(přísluvečně, u všech, kdož ji znají) . . . Svatá Panna nežádala znamení, anděl jí ho dává sám. Znamením jeho slova skutečně jsou: Za prvé neuvádí doklad ze S. Z., některý ze známých příkladů, že neplodná se stala matkou (Sara atd.). Za druhé oznamuje věc, kterou nikdo přirozeným způsobem vědět nemohl: dítě, které po třech měsících její příbuzná dostane, bude syn. Ve S. Z. dával někdy Hospodin znamení těm, kteří za ně ve slabé víře žádali, na př. Gedeonovi; jindy těm, kteří za ně sice nežádali, ale jejichž slabá víra utvrzení potřebovala, na př. Mojžíšovi, Achazovi, Ezechiášovi. Znamení však dostává též Abraham, vzor pevné víry. Proč dostává znamení omilostněná Panna, kdyžť ho nepotřebuje a za ně nežádá? Jest odměnou za její víru, a zároveň jím sleduje Nejvyšší své záměry. Druhé tajemství růžencové navazuje na tato andělská slova. Ostatně znamení, které anděl Marii dává, stojí hluboko pod tím, co Duch svatý se chystá vykonat v ní. Ona počne panensky, zatím co její příbuzná, třebaže stařena, stala se matkou způsobem přirozeným jako nejedna neplodná žena ve Starém Zákoně (matka Isákova, Jakubova, Josefova, Samuelova atd.).

Někdy dával Hospodin znamení své vševědouce — věc, která se stane teprve v budoucnosti (Ex 3. 12). Zde však „moc“ Nejvyššího, která ji zastíní, jí dává znamení božské všemohoucnosti.

„*Nebude u Boha nemožná žádná věc.*“ Toto poslední andělovo slovo vyvolává zase vzpomínku na událost z Písma. Abraham přijal pod střechu svého stanu anděly, a jeden z nich („Hospodin“, t. j. anděl jménem Hospodinovým) mu oznamuje, že jeho neplodná manželka dostane syna. Sara stojí za dveřmi, poslouchá a usměje se — slova Hospodinova se jí zdají čirou nemožností, nevěří jim. „I řekl Hospodin: Proč se smála Sara . . . ? Nebude (hebraismus, = není) u Boha nemožná žádná věc“ (Gn 18. 13 n LXX; Vulg: „Zdaliž jest Bohu co nesnadné?“). Tam šlo o Isáka, syna zaslíbení, praotce Mesiášova — Abraham svou vírou se stal hodným, aby z jeho potomstva vzešel Mesiáš. Nyní jeho omilostněná dcera svou vírou umožní vyplnění těchto zaslíbů a přivede je k cíli: slíbený Mesiáš vzejde z jejího lůna, a sice panensky — Bohu není nic nemožné. Tím slovem končí a uzavírá vyslanec nebes své poselství. Co třeba, vyřídil — co bylo Omilostněné nejasné, vysvětlil — na její otázku odpověděl, domluvil, a čeká. Vyvolená Panna teď ví, na čem jest. Co bylo nutné, o tom byla poučena — není, nač by se

ještě tázala. Nezbyvá již nic, leč dát odpověď nebeskému vyslanci, říci své „ano“ a tím dát jménem lidstva svolení k zasnoubení lidské přirozenosti s věčným Slovem.

Proč ale anděl nepověděl sv. Panně ihned vše, co bylo třeba k jejímu poučení, tak aby se ho nemusila tázat? Sotva najdeme jiný důvod leč ten, že Pán chtěl dát Mariinou otázkou všemu světu příklad nadpřirozené moudrosti. Již byla řeč o odevzdanosti do vůle Boží (str. 336 nn) i o tom, jak se nám této ctnosti nedostává. Nedbáme Boha, spoléháme jen na sebe. Ale jsou chvíle, kdy věřící velice rádi se dovolávají Boží prozřetelnosti, a to tehdy, kdy rozum radí: „Uvažuj, přemýšlej, rozmysli si . . .“ a vašeň žene k nerozváznému činu. Pak lze často slyšet jako jedinou odpověď na každou radu a výstrahu: „Jsme v rukou Božích . . .“

V kap. 21 jsme slyšeli, že Pius IX. neřekl: „Bůh nedopustí, abych se ve věcech víry zmýlil“, nýbrž modlil se, radil se, uvažoval. Čteme-li, že některého světce Pán zjevením poučil o jeho povolání, je to řídká výjimka. Co přivedlo sv. Jana Berchmanse do řádu? Modlil se, radil se, uvažoval . . . Ignác a jiní světci byli přesvědčeni, že jsou od Boha povoláni, by založili řád, a přece mnoha modlitbami si vyprošovali osvětlení a pomoc k dílu. Vzpomeňme na „moderního“ světce Jana Bosca! Papež Sixtus V. byl velice zlý na ty, kteří nezdar svých prací omlouvali, že prý to Pán Bůh nechtěl nebo dopustil . . . „Neber jméno Boží nadarmo, lenochu! Přičinit ses měl, a byla by věc jinak dopadla, nikoli svalovat vinu na Boží prozřetelnost.“

Budíž tato krátká poznámka doplněním toho, co řečeno na str. 339. A nejen při volbě stavu, nýbrž při každém důležitém kroku si budme vědomi: s modlitbou nutno spojit vlastní přičinění, užít a chopit se všech (dovolených!) prostředků, především bedlivé úvahy — a pak teprve s odevzdaností do vůle Nejvyššího přikročit k dílu, jako nejbl. Panna napřed sama uvažuje a táže se, a když je jí vše jasno, pak teprve odpovídá: „Staň se vůle Páně.“

XXXIV. STAŇ SE!

Raduj se, Adame: skrze ženu jsi byl z ráje vyhnán, skrze ženu se do něho zas vracíš.

Kterási konvertitka vypravuje: „Vyrostla jsem v životě plném studia a práce. Protestantští rodiče mne posílali napřed do školy luteránské, potom do beznáboženské. Mé nitro při tom cítilo totéž, co Augustin, když si povzdechl: „Nepokojné jest srdce naše, dokavad nespočine v tobě.“ V této rozháranosti jsem si navykla chodit do katolického chrámu, nikoli abych se modlila, nýbrž zoufale hledajíc pravdu. Jednota katolické církve, kterou jsem z blízka pozorovala na svých cestách po jižní Evropě a Orientě, na mne působila zvlášť mocně. V těchto bojích jsem zaklepala na bránu kteréhosi kláštera, prosíc nikoli za almužnu, nýbrž za pomocnou ruku ve svých zmatcích. Starý řeholník, profesor matematiky, mi řekl: „Začněte uctívat nejblahoslavenější Pannu, a pod její ochranou přijdete tam, kde vás Spasitel chce mít.“ S takovou jistotou a přesvědčením to řekl! Začala jsem tedy, ale šlo to těžko. Nicméně jsem vytrvala, klečívala přechoasto u nohou Matky Boží a prosívala ji: „Dej ať mohu jednou říci: Ty má matka, já tvé dítě.“ Pak jsem ji prosila, aby mne přivedla do domu, kde jest vroucně milována. Byla jsem vyslyšena, dostala jsem místo vychovatelky v upřímně katolické rodině. Tam zmizely poslední pochybnosti a překonány poslední překážky. V srdci jsem byla katoličkou, na venek jsem zůstala protestantkou. Konečně jsem si řekla: „Nechci být Viktorinem.“ Zaklepala jsem zase na bránu jednoho kláštera, a podivuhodným řízením našla jsem tam toho, jenž v jiném městě a v jiné zemi mi před lety řekl: „Miluj Marii.“ 18. únor 1904 byl můj radostný den. Štěstí, jež jsem zakoušela, svět nechápe. Bylo mi jako námořníku, který po dlouhé plavbě na rozbouřeném moři přistane konečně k pevné zemi. Dlouholetý boj vyzněl ve svaté „Pokoj tobě.“ Po slavnosti jsem dlouho trvala na rozjímání. Teď jsem mohla Marii poprvé doopravdy říci: Ty má Matka, já tvé dítě!“ (Unter der Fahne Mariens 1904, str. 77.)

Životní běh této dívky nám poněkud reprodukuje v malém cestu, již se bralo veškero potomstvo Adamovo. Ona protestantka, tedy vinou rodičů, nikoli svou, žije vzdálena Boha a pravé víry, v srdci nespokojená, touží po pravdě, a konečně jí dosáhne přímlovou a pomocí svaté Panny. Lidstvo vinou prarodičů také bloudí vzdáleno nebeského Otce, v sobě

rozerváno, pravého Boha neznajíc, bez světla pravdy, bez tepla lásky, a přece po obojím toužíc. Konečně i tomuto zbloudilému člověku zasvitl den, kdy spočinul v náručí Otce, jehož hledal; na jeho otcovské srdce byl přiveden taktéž prostřednictvím Marie Panny. Když ona vyslovila v Nazaretě své památné „Staň se“, mohl člověk po několikatisíciletém bloudění a opuštěnosti poprvé zase zvolat: „Ty můj otec, já tvé dítě.“

V předešlé kapitole jsme slyšeli slova, jimiž anděl skončil své poselství. Domluvil a čeká. Stojíme před chvílí, kdy osud lidstva svěřen rozhodnutí vyvolené Panny. Neznámý autor řeči připisované sv. Augustinu líčí velikost toho okamžiku:

„Panno svatá, odpověz přece! Proč zdržuješ anděla a život světu oddaluješ? Anděl čeká na tvoje svolení, a proto neodchází. Brána nebe, již Adam zavřel, pootevřela se, Syn Boží stojí v ní a čeká anděla, jehož ty zdržuješ. Vyhnaný Adam s veškerým potomstvem, Abraham, David, patriarchové všichni, ano, svět celý klečí u nohou tvých: země, předpekli i nebe a tvorstvo všechno očekává rozhodné slovo tvé, jeho prosebný pohled tě zapřisahá: Panno svatá, naprav chybu, prarodiči našimi spáchanou, rci „ano“, a nebe se nám zas otevře. Tvé lůno jest svatyně, ve které chystá Bůh zasnoubení svému Synu, a Syn v radosti a veselí zasnubu odpustí člověku hříšnému provinu. A ty, anděle Boží, vyslanče tajemných úradků jeho, jenž s nebes paláce přinášíš odpuštění hříšníkům, život zemřelým, svobodu zajatým, přidej se k nám a domlouvej i ty Panně vyvolené, nutkej ji, ať promluví slovo rozhodné. Druzi tvoji v nebesích budou plni radosti, dobře-li pořídíš, šťastně-li přivedeš k cíli záležitost, na které záleží nebi i zemi. Skrze Evu jsme od tebe, jakož i druhů tvých odloučení, tobě dán úkol, vyjednat s Pannou vyvolenou, jak bychom byli k vám navráceni. Pohleď, v jak přehrozném otroctví úpíme, a řekni Marii: „Panno svatá, pročpak mne zdržuješ? Čeká mne Syn Boží, druzi moji, nebeští andělé, též na mne čekají, a já mám tak naspěch. Promluv slovo, na které čeká Bůh, otevři panenské lůno své, aby v ně sestoupil Král slávy. Tuto chvíli osud tvorstva všeho v rukou tvých spočívá: slovo tvé člověku nebe docela otevře, nebo pootevřené po druhé uzavře.“¹

¹ Podobně mluví medotekoucí učitel: „Jemuž jsi se zalíbila mlčením, tomu se zalíbíš ještě více, když promluvíš. Sám volá k tobě s nebe: ‚Ó krásná mezi ženami, dej mi slyšet hlas tvůj‘ (Pís 8. 13). Dáš-li mu ty slyšet hlas svůj, dá on tobě vidět spásu naši.

Gabriel čeká . . . čeká na rozhodnutí omilostněné Panny. Co vše záviselo na jejím jediném slově! Cena našeho vykoupení, několikatisícileté očekávání a touha celého světa, nejvroucnější prosby a naděje patriarchů, předpovědi proroků, předobrazy Starého Zákona, pád modloslužby, oslava Tvůrce, osvobození zaprodaného lidstva, příchod nového věku, království pokoje a míru, odemčení zavřeného nebe a ráje, jedním slovem spása a vykoupení lidstva: to vše učinil Nejvyšší závislé na Mariině amen. Skoro zavrať nás pojímá při tom pomyslení. Bůh sice věděl, že Panna nejpokornější a nejposlušnější neodmítne souhlas, zvláště když ví, že jde o spásu všeho lidstva a že v její ruce jest vloženo otevřít vyhnancům zavřenou rajskou bránu. I my můžeme tušit, ba skoro s jistotou říci, jakou odpověď dá bytost tonoucí v záplavě milostí, bytost, které Bůh skoro odhalil své věčné úradky: jistě že ne odpověď, která by nebyla výrazem nejvyšší dokonalosti a jež by zhatila úmysly i plány Nejvyššího. Nicméně Otcové učí svorně, že Maria byla v tu chvíli naprosto svobodná a že ji Pán nikterak nenutil.

Odpověď vyvolené Panny známe. Co svět stojí, neslyšel dosud slova takové pokory a takové nadzemské moudrosti. Kolik ctností se zračí v tomto jediném slově! Víra, poslušnost, odevzdanost do vůle Boží, panenská čistota, láska, pokora, moudrost. Třikrát ji anděl oslovil, třikrát mu svatá Panna odpovídá, a v té trojí odpovědi vidět, jak se stupňuje její víra, odevzdanost i pokora. Napřed pozdravena, a na to odpovídá mlčením — jediná odpověď, jež byla na místě. Anděl mluví po druhé; omilostněná Panna není oslněna svým povýšením, přijímá s klidem a vírou druhé slovo nebeského posla, ještě podivuhodnější než byl jeho pozdrav. Jen otázku mu klade, jednu jedinou, a ta byla nutná z ohledu na její slib a na nezbytné spolupůsobení, jež zvěstované tajemství od ní vymáhalo. Anděl mluví po třetí, ubezpečuje ji: „Budeš matkou a pannou zároveň, matkou panenskou, Matkou Boží“ — věc, která převyšovala vše, co jí dosud zvěstoval, zázrak, jemuž nebylo a nebude podobného, co svět stojí

Zdaž to není věc, za níž jsi prosila, po níž jsi toužebně volala, za ní dnem i nocí se tiše modlila? Což tedy? Ty-li jsi ta, již se tohoto zaslíbení dostane, či na jinou čekáme? (Lk 7. 19.) Vpravdě tys to a ne jiná: ty ona zaslíbená, ona očekávaná, ona toužená, v níž a skrze níž Bůh sám, Král náš, před věky ustanovil vykonat spásu uprostřed země (Ž. 73, 12). Aj, očekávaný všech národů venku na dveře tluče; vstaň, pospěš, otevř mu . . .“ (Sup. Mis. 4.)

a stát bude — a na jeho třetí slovo odpovídá Maria slovem pevné víry, nejvroucnější lásky, naprosté odevzdanosti, úplné poslušnosti a nejhlubší pokory: „Aj, služebnice Páně!“ Jako ďáblovou pýchou počala všechna zkáza, tak Mariinou pokorou začalo naše štěstí. (Dion. Kart. In Ann. 6.)

Kdyby se nebyla otázala: „Kterak se to stane“, mohli bychom pochybovat, zda vůbec jasně chápala, co jí anděl zvěstoval. Kdyby nebyla odpověděla: „Aj, služebnice Páně“, musili bychom pochybovat o její víře. Teď nebylo místa k dalšímu vyptávání; co musila vědět, zvěděla, vše ostatní se slušelo svěřit Pánu. Byla-li Maria nejdokonalejší ze všech bytostí, které země kdy nosila, pak jediné, co mohla učinit, bylo říci poslušně a odevzdaně s pevnou vírou: „Ano, staň se!“ A to Maria učinila. Svou odpovědí dokázala, že stojí na vrcholu ctností, které ji učinily hodnou jejího vyvolení.

V Písmě najdeš slova, na nichž poznáš na první pohled: jejich původce může být jen Duch svatý. Člověk sám bez jeho osvícení nikdy by nedokázal v dané situaci vyslovit slovo tak krásné a vznešené. K těmto slovům patří i odpověď svaté Panny. Uvažuj a přemýšlej, jak chceš, pozvi si na pomoc cherubíny s nebe a namáhejte se spolu, jak dlouho chcete: krásnější odpovědi nevymyslíš, vznešenější odpovědi neporadí přesv. Panně celý svět, nebe i země spolu.² „Aj, služebnice Páně . . .“ Kdo by si nepředstavil při těch slovech Neposkvrněnou, jak ji vídáme na obrazech klečící, ruce v naprosté odevzdanosti zkřížené na prsou, obětující Tvůrci celý život, vše, co jest a co má! „Aj, služebnice Páně . . . tu jsem, nejsem nic víc než služebnice Nejvyššího, a služebníku přísluší jediné poslouchat. Netřeba mu víc, leč poznat vůli svého Pána, a pak nemá, co by dělal, leč se podrobil. Tu jsem, nechať se mnou naloží, jak se mu líbí,³ jsem k jeho dispozici, ke všemu hotova.“ Východní liturgie rozvádí odpověď sv. Panny. „Aj, dívka Páně . . . Tvůrci jest volno bydlit ve stánku svého tvora, a budovatel vesmíru nechť ráčí navštívit dílo rukou svých podle svého nevyzpytatelného milosrdenství.“

² Sv. Germán, autor překrásných mariánských řečí, se o to pokusil (In Ann.); tato jeho řeč jest bezcenná. Jak naivní a skoro nedůstojná slova klade na rty sv. Panně!

³ Narážka na Gn 16. 6: „Aj, služebnice tvá (jest), jest v rukou (v moci) tvých, jednej s ní, jak za dobré uznáš.“ Na rtech sv. Panny mluvící k *Tvůrci* má ovšem toto slovo význam neskonale hlubší.

„Na jak závratnou výši nade vše lidské pomyšlení se viděla pozvednutou, jež slyšela, že se stává Matkou svého Tvůrce? Ale ta, jež zasloužila být tak povznesena v očích Božích, do jaké hlubokosti pokory sestupuje v očích svých! Praví: „Aj, služebnice Páně . . .“ Matkou Boží jest od anděla zvána, a sama se služebnicí Páně prohlašuje. Jest sice vpravdě Matka i služebnice zároveň: služebnice společnou se všemi lidmi přirozeností, Matka nevýslovnou štědrostí Boží milosti. Ještě nebylo evangelium napsáno, a evangelické příkazy již zachovávala.“ (Petr Dam. In. Nat. B. M. V.)

Aj, služebnice Páně . . . Maria akceptuje své vyvolení, přijímá důstojnost Matky Vykupitele, s ní však všechny následky, jež její svolení pro ni bude mít. Slova sv. Panny nejsou projev radosti, nýbrž projevem odevzdanosti. Neznala proroctví o Mesiáši „muži bolesti“ (Is 53. 3)? Nemluvil o jeho utrpení nejvíce právě ten prorok, jenž věstil její velikost? Co jí přineslo její povýšení? V tomto životě odříkání a utrpení. Jest si vědoma, že cestou bolestnou půjde s Vykupitelem i jeho matka. Avšak ve chvíli, kdy Pán čeká na její souhlas, mizí jí s očí vše ostatní, její vlastní velikost i vyhlídka ve strastnou budoucnost, a její srdce bije dvojí láskou: láskou k Bohu a láskou k ztracenému lidstvu. Bůh a spása světa, na ty dvě věci myslí a ne na sebe, a ve vzletu této dvojí lásky, o níž si nikdo nedovede učinit ani představy, dává vyslanci nebes odpověď. „Spása jest konečně tu — vyhnanec vrací se zpět“: tato jediná myšlenka plnila radostí nevýslovnou její duši nás tak vroucně milující, ale té se oddala až po odchodu nebeského posla.

„*Staniž se mi podle slova tvého.*“⁴ Otevři první knihu Moj-

⁴ Text aeth. pers. „*sit mihi . . .*“ sunt verba *consentientis*, *minime vero desiderantis*, *optantis* vel *obsecrantis*. Že anděl byl poslán pro souhlas vyvolené Panny, patrně z toho, že vyřídív své poselství neodchází, dokud nedostává odpověď. Připomeňme si krátce, proč žádal Pán její souhlas. a) Vtělení bylo jaksi zasnoubením lidské přirozenosti s božskou osobou; při zasnoubení se žádá souhlas obou stran — jménem lidstva jej pronesla sv. Panna. b) Lidstvo mělo přijmout Vykupitele dobrovolně a říci „chci“, tak jako v ráji se dobrovolně Boha vzdálilo. c) Jako Eva souhlasila se slovy svůdce, tak měla projevít souhlas k nápravě Eva druhá. d) Bůh neobnoví lidstvo bez jeho spolupůsobení. Člověk jest povinen k své spáse vykonat, co na něm jest a co síly stačí. (Tom. Aq. III. q. 30.) — Je-li celá perikopa andělského zvěstování nazývaná „*magna charta libertatis*“, pak jest Mariino fiat pečetí. Tím, že spolupůsobila k vykonání tajemství, jež jest základ ob-

žíšovu. Tam čteš: „I řekl Bůh: Staň se, fiat lux, budiž světlo! A bylo světlo.“ Bůh vyslovil fiat, na jeho slovo nesčetné tvorstvo se vyrojilo z prázdna a oživilo zemi, na jeho fiat vody, povětří a země se hemžila živočištvem. Teď vyslovila Maria „staň se, fiat“, v její mateřštině „amen“, a svým slovem dala život vtělenému Synu Božímu, na její fiat vykonáno dílo vznešenější, krásnější, mocnější než stvoření milionů světů. Tvůrcovo „staň se“ oživilo zemi tvorstvem, Mariiným „staň se“ naplněno nebe vyvolenými. Jejím slovem se dostalo Bohu oslavy, jaké se mu dotud nedostalo a dostat nemohlo. Všechny zásluhy andělů se nevyrovnají zásluze svaté Panny, obsažené v tomto jediném slově.

Tak stojí toto tajemství ojedinělé ve všech tajemstvích naší svaté víry, jako strmí nebetyčná hora nad pahorky se skupenými kolem ní. Kromě nejsvětější Trojice jest tajemstvím největším. Vyniká nad ostatní nevyzpytatelností, vznešeností, velikostí, jest začátek a původ, středisko a základ všech ostatních. Taková jest hloubka v těch třinácti verších mariánského evangelisty. Bezpočtukráte byla jeho kratinká a prostinká zpráva čtena, rozjímána a vykládána od velkých Otců. Kdokoli kdy chtěl něco zvědět o Mariině velikosti a ctnostech, otevřel vždy první kapitolu „malíře Rodičky Boží“, a našel tam pokaždé zlatou žílu. Kdybychom o ní nevěděli víc než co nám sděluje zmíněných třináct veršů, stačilo by to, abychom si utvořili dokonalý obraz její nadpřirozené krásy. Lukáš mluví ještě několikráte o Matce Spasitele, ale vše ostatní, co nám o ní sděluje, nás již nepřekvapuje — jest docela v souhlase s obrazem, který jeho štětec světu vymaloval ve 26—38 verši 1. kapitoly. Co se od něho o Neposkvrněné ještě dovíme, jen doplňuje tento obraz

novy a nadpřirozeného řádu, byla sv. Panna přidružena k vykonání celého díla (vykoupení). Svým „fiat“ stala se Matkou Boží, Matkou a Pomocnicí Vykupitelovou, duchovní matkou vykoupěných, druhou Evou a matkou obnoveného lidstva, Prostřednicí mezi spasenými a Spasitelem, Zprostředkovatelkou milostí atd. — o jejím postavení v rodině Kristově (v církvi vítězné i bojující) rozhodlo její „staň se“. „Ó fiat mocné, ó fiat účinné, ó fiat věčné úcty hodné! Tímto slovem byl kdysi učiněn svět . . . ale takové fiat ještě nezaznělo na zemi nikdy, jaké jsi nyní ty, Blahoslavená, promluvila. Co jsi svým fiat učinila? Kdo jest s to, aby to pověděl? Příroda žasne, rozum vázne, mysl nechápe, co bylo učiněno v Marii, když pronesla toto slovo: Staniž se mi podle slova tvého.“ (Tom. Vil., De Ann. 1.)

a staví její ctnosti do jasnějšího lesku, ale podstatného sotva co přidá.

A její „staň se“? To jí pojistilo na věky vděčnost všech těch, kteří kdy budou čerpat milosti ze studnic Spasitele, kteří budou mít jaký podíl na požehnání mesiášském, kteří jsou vykoupeni předrahou krví jejího božského Syna. S truchlivými vzpomínkami hledíme k pramáteři — s tím větší vděčností a radostí vzpomínáme té, která požehnaným plodem svého panenství nám vrátila ztracený ráj. Její „staň se“ jest pro nás pramenem požehnání, útěchy, štěstí a radosti, zdrojem věčného života. Ano, věčný život nám zprostředkovala Maria svým fiat. Toto slovo jediné by dostačilo, aby ji blahoslavila a žehnala všechna pokolení, aby v ní viděla příčinu vši své radosti a svého spasení.

*

Zpěv Jakuba Saruga.

Na modlitbách, s myslí prostou a čistou, přijala Maria nadzemské zjevení, stojíc před Bohem v hluboké úctě a srdce své ve vroucí modlitbě vylévajíc. Na modlitbách byla jako kdysi Daniel, když anděl v ohnivém lesku k němu sestoupil. Stejně zastihl anděl Zachariáše, an ve stánku dlel a k Bohu modlitby vysílal. Tak i tato Panna byla v modlitbu pohroužena, když byla uznána za hodnou velikého zjevení. Čistá modlitba spojuje duši tajemně s Bohem, rozmlouvá s ním, vnímá jeho odpověď a dostává posilu od něho.

Anděl sestoupil, když Maria na modlitbách dlela, a přinesl jí pozdrav od Nejvyššího poslaný: „Zdravas Maria, Pán náš s tebou jest, ó blahoslavená: požehnaná jsi ty, protože požehnaný jest plod života tvého.“ Slyšíc to Maria, uvažovala, co jest asi příčinou tak nezvyklého pozdravu. Tu pravil k ní anděl: „Upokoj se, milostí plná; Pán žádá od tebe, abys v panenství svém se stala jeho Matkou. Svatě počneš, a Krále, věčného království vládce, porodíš.“ Byl to podivuhodný a významný okamžik, kdy Maria s Gabrielem rozmlouvala. Pokorná dívka v chudobě narozená a anděl se setkali, a měli spolu podivuhodný rozhovor. Čistá Panna a zářící anděl vyjednávali spolu, a tajemné jejich vyjednávání obnovilo mír mezi nebem a zemí. Prostá dívka uzavřela s knížetem všech andělských legií smlouvu o smíření celého světa. Postavili se jako rozsudí mezi obyvatele nebes a obyvatele země, mluvili, slyšeli, mír zprostředkovali mezi znepřátelenými; do

pořádku uvedli starou záležitost, urovnali spor mezi Pánem a Adamem. Velký onen spor, který pod stromy rajskými se přihodil, přišel teď k projednání.

Místo hada začal teď Gabriel rozmluvu, a místo Evy poslouchala ho Maria. Místo lháře, který lstí přivedl na svět smrt, stál tu pravdomluvný, aby svým poselstvím zvěstoval (přinesl) život. Místo matky, která pod stromy úpis podepsala, nastoupila dcera, která zapravila veškeren dluh svého otce Adama. Had a Eva proměnili se v anděla a v Marii, a sporná záležitost, od počátku zauzlená, jest zase urovnána. Gabriel postavil znova budovu od hada zbořenou, a Maria vzdělala zase dům, jež strhla v ráji Eva. Dvě panny přijaly zvěst od dvou různých poslů, kteří byli ve dvojím různém věku odesláni. Satan poslal své tajemství Evě prostřednictvím hada, a Pán poslal svou zvěst Marii skrze anděla. Toutéž branou, kterou vešla smrt, vkročil nyní život, a rozvázáno bylo velké pouto, jímž nás nepřítel tehdy svázal. Kde na počátku kralovala vina a smrt, tam nyní milost žezla se ujala.

Had nedal Evě pozdravení pokoje, když ji oslovil; není pokoje na cestě smrti. Anděl Marii pozdravil, pokoj jí zvěstoval,⁵ a odstranil všechny škody hadem způsobené. Had postavil zeď mezi Boha a nás, Syn Boží ji strhl při svém sestoupení, tak aby nikdy již znovu zřízena nebyla.

Hle, jak září Maria všem, kdož na ni hledí, a jak drahá jsou její slova i skutky těm, kteří jim rozumějí! Že se anděla tázala, aby měla jistotu o svém početí, učinila sama od sebe, ale zároveň k prospěchu všech, kteří ji slyší. Eva se hada, svého svůdce, netázala, nýbrž mlčela a (jeho) lži uvěřila. Maria slyšela pravdu, a přece žádala za jasné vysvětlení. Eva slyšela, že ovocem stromu stane se rovnou Bohu, a neotázala se: „Kterak se může stát to, co pravíš?“ Poznej tedy z toho, oč krásnější jest tato než ona. Pro tuto její krásu vyvolil ji Pán a učinil ji Matkou svou. Čím více pokárání jest hodna Eva, tím větší chvály hodna jest Maria; její moudrost tím více vyniká, čím zřejmější jest bláznovství Evino.

Maria jest kniha zapečetěná, v níž jsou skryta tajemství a hlubiny jejího Syna. Své svaté tělo nabídla jako čistý list, a Slovo věčné sebe samo tělesně naň vepsalo. Syn jest Slovo, Maria pak listem (knihou, epistola), jímž bylo celému světu ohlášeno odpuštění. Není listem, který byl napřed popsán

⁵ Jakub Sarug v Syrii, píše syrsky, v kteréžto řeči stejně jako v hebrejštině zní andělský pozdrav: „Pokoj tobě, milosti plná . . .“

a pak zapečetěn, nýbrž napřed od nejsv. Trojice zapečetěn a potom popsán, načež i čten, nejsa rozpečetěn; neobyčejně vznešená tajemství v něm zjevil Bůh (světu). Bez porušení pečeti Slovo vstoupilo a v ní přebývalo . . . Skrze ní uzavřená cesta k ráji zase stala se schůdnou, had byl zahnán a lidem přístup k Bohu otevřen. Skrze ní cherub skryl svůj meč a přestal bránit přístup k stromu života, který se nám sám za pokrm dává. Maria nám darovala sladký plod života (životodárný plod), abychom z něho jedli a na věky s Bohem žili. Z ní zazářilo (světu) Slunce spravedlnosti a světlo veselí, které zapudilo temnotu ze všech úhlů světa.

„Od nynějška blahoslaviti mne budou všechna pokolení,“ tak mluvila Maria s duší Bohem osvícenou. Viděla, jak vysoko vystoupila, a že svět v nejhlubším úžase jí bude blahoslaviti. Zřela v duchu . . . budoucnost a zvěštovala, že národové země budou blahoslaviti její panenství. Od Ducha sv. byla poučena, že její Syn bude králem všech národů; proto žádala ode všech jazyků chválu jako povinný tribut. Proto oslavujeme tuto přesfastnou (Pannu), jejíž štěstí jest příliš vznešené i jazykům celého světa.

XXXV. POSLUŠNÁ SLUŽEBNICE PÁNĚ

*Tys dívkou Páně poslušnou se zvala,
Tys z Evy dcer ta požehnaná žena,
která nám Syna Božího jsi dala.*

Vít de Fontgalland, hošík zesnulý u věku 12 let 24. ledna 1925, dnes již známý všemu křesťanstvu a miláček věřících, napsal si při exerciciích před prvním sv. přijímáním do zápisníku: „Nejkrásnější slovo, jež může tvor Pánu Bohu říci, jest „ano.“ Kdyby nebyla Panna Maria řekla Pánu Bohu „ano“, nebyl by přišel Spasitel a nebyli bychom dodnes vykoupeni.“

V těchto prostých slovech dítěte ještě ne desetiletého jest hluboká moudrost. Kromě jejího chvalozpěvu žádné slovo sv. Panny nám neodhaluje hlubiny jejího srdce a nezjevuje krásu její duše nebeskou moudrostí naplněné, jako její fiat, staň se. „Aj, služebnice Páně . . .“ Slovo, promluvené ve svaté chvíli, kdy trojjediný Bůh vložil do jejích rukou osud a spásu všeho lidstva . . . životní program omilostněné Panny. Do své odpovědi na andělskou zvěst vložila celou svou Boha milující a jemu naprosto oddanou duši, jí napravila Evin hřích, a sice napravila jej dvojnásob. Nejen, že svým „staň se“ dala život Osvoboditeli: její slovo ukazuje též, v čem záležela velká vina Evina, a vyjadřuje *životní úkol*, poslání a povolání *člověka* a každého tvora.

Služebnice Páně . . . Naše pramáteř zapomněla, že jest tvor a že tvor může pravé štěstí najít jedině v Bohu — jen když jest svému Tvůrci podroben a jemu slouží. Bohu sloužit znamená kralovat, praví liturgie. Blahoslavený, jenž nesloužil nehodným sebe (Sir 25. 11), ať světu nebo satanu, ať vlastní nezřízené vášni, buďsi ctižádosti nebo tělu a pod. Život nás už dávno vyléčil z iluse, že se bude celý svět kolem nás točit a nám bude k službám. Sloužit musíme my — záleží jen na tom, *komu* se dobrovolně do služeb dáme. Čím vznešenější ten, jemuž sloužím, tím čestnější služba. *Sloužit Tvůrci* nemá tedy v sobě nic ponižujícího, nýbrž jest *pro tvora cti*. „Člověk jest stvořen, aby Bohu sloužil“ . . . tak zní první exerciční pravda. To plyne z pojmu a přirozenosti tvora. Tvor jest od přirozenosti služebník svého Stvořitele, *servus natus*. Jím jest od narození, jím se stal stvořením, a nemůže ničím jiným být. Nic na světě — ani zázrak božské všemohoucnosti — ho nemůže vymanit z tohoto poddanství a nemůže učinit, aby vystoupil ze služeb svého Tvůrce.

To však, co patří jako podstatná část k naší přirozenosti, nemůže být pro nás ani pokořující ani neblahé. Údům není na škodu, nýbrž na prospěch, že slouží hlavě . . . planetě, že krouží kolem slunce . . . rybě, že žije ve vodě. Vytáhni rybu z jejího živlu, vyraz hvězdu z její dráhy, odtrhni úd od těla — a jaký bude následek? Vytáhni člověka z jeho živlu, kde jediné může bez pohromy obstát, a co ho stihne? Katastrofa, záhuba, zkáza.

O to se pokusil padlý anděl. Kdysi prohlásil „Nebudu sloužit — roven budu Nejvyššímu“ (Is 14. 14), a nyní k témuž svádí ženu: „Budete jako bohové“ (Gn 3. 5) . . . udělej to jako já, rci: „Nebudu sloužit, neposlechni.“ Zamlčuje ovšem, co ho stihlo.

Eva, nerozumná, zapomíná, čím jest a čím jediné může být; nepovází, že tvor nikdy nemůže být roven Tvůrci a člověk Bohu. Proviňuje se proti první a základní pravdě, na níž stojí veškeré náboženství. Neposlechla, proti výslovnému rozkazu Hospodinovu vztáhla ruku po ovoci zapověděném, provinila se proti nejsvětější povinnosti, kterou jako tvor měla, svým skutkem popřela a zapřela své postavení jakožto tvora.¹ Požívá zapověděného ovoce a bezděky opakuje slova satanova: „Podobna budu Nejvyššímu . . .“ Její čin jest projev tohoto přesvědčení, padlým andělem jí vočkovaného, jest emancipace z poddanosti Nejvyššího. Hvězda opustivší vykázanou dráhu, ryba vytažená ze svého živlu . . . To byl velký hřích naší pramatky.

V Nazaretě vidíme podobnou skupinu jako v ráji. Zase žena, zase anděl, ale anděl světla, jeden z těch, kteří na svádění Luciferovo odpověděli spolu s Michaelem: „Kdo jako Bůh?“ Nezpronevěřil se cíli a úkolu, pro nějž byl stvořen, pamatoval, že jest tvor a co jest jeho nejsvětější povinností jakožto tvora, zůstal Tvůrci poddán, a proto zůstal andělem. A tento čistý nebeský duch vyjednává s vyvolenou pannou o spáse člověčenstva, o tom, aby pomohla lidstvu vrátit se k Bohu, jehož opustilo, a tím k pravému štěstí, o něž se připravilo. Svou odpovědí ukázala Neposkvrněná, *jak* člověku možno k Bohu se vrátit. Heslo Luciferovo „Nebudu sloužit“, jež Eva od něho přijala, lidstvo o Boha i o nebe připravilo; heslo Mariino „Aj služebnice Hospodinova“ přivede opět lidstvo zpět, odkud vypadlo, a vrátí mu Boha, nebe i věčnou blaženost.

Evě nabízí padlý anděl lživě falešnou důstojnost, nemož-

¹ Ihre Kreatürlichkeit. (Jagen.)

nou velikost: „Budete jako bohové“. Pozdě poznala, že vystoupit nad hvězdy (Is 14. 14) a být roven tomu, jenž přebývá ve světle nepřístupném (1 Tim 6. 16) jest pokus, jenž skončí jako muška, jež se vrhne do plamene světla, neb jako v řecké mytologii Ikaros, jenž s voskovými křídly vzlétl ke slunci a se zřítíl do hlubin. Být Bohu podroben, v tom naše *bezpečnost*, asi jako dítě je bezpečné, dokud je v náručí matky, od ní se dávajíc vodit a řídit, nebo jak rybka, kterou její živel nese a živí. Sloužit Bohu jest pro člověka nejen povinností a tedy nutné, nýbrž i přirozené a blahodárné a tudíž užitečné. Ba nutno jít ještě dál a říci: služba Boží jest pro tvora pramen pravé radosti a štěstí, a cesta k pravému blahu.

Marii Panně přináší vyslanec nebe pravou velikost, důstojnost převyšující vše, co lze myslí pojmout, a povýšení závratné. Nikoli: „Budeš jako Bůh“ — to nemůže učinit ani božská všemohoucnost — nýbrž: „Budeš Matkou Boží“, a omilostněná odpovídá slovem nejhlubší odevzdanosti a poddanosti: „Aj služebnice Hospodinova.“ Chápeme plně tento projev Neposkvrněné Panny? „Vina Evina dokázala s dostatek, že odvrátit se od Boha a hledat mimo Boha štěstí neb velikost nepřinese člověku ani povýšení ani prospěch ani radost. Pravou velikost a pravou blaženost najde tvor jen tehdy, když se k Tvůrci zase vrátí a jemu řekne: Můj Pán a Bůh jsi ty, a já služebník tvůj.“

„Aj . . .“, tu jsem, tu mne máš, jsem docela a bez výhrady k tvým službám. Podobně odpověděl Isaiáš na otázku Hospodinovu: „Koho pošlu? A kdo nám půjde?“ „Aj, tu jsem, pošli mne.“ (6. 8)

Služebnice Páně — Slovo „služebnice“ bylo obvyklé v ústech Israelity, mluvil-li s osobou výše postavenou (1 Kr 1. 18), zvláště s králem. Povídává Thekuanka (2 Kr 14) v řeči s Davidem opakuje za každým druhým slovem: „Tvá ponížená služebnice“. Jak docela jinak zní toto slovo na rtech nejsv. Panny! Nikoli planá fráze a jalový kompliment, nýbrž projev jejího nejvnitřnějšího smýšlení, vyjádření životního programu jak jejího, tak každého z nás.

Služebnice . . . Slovo Mariino — slovo pokory, ale pokora jest *pravda*, slovo sv. Panny jest tudíž projev naprosté pravdy. K důstojenství Matky Boží jest povýšena a služebnicí Nejvyššího se nazývá. Ponižovalo ji doznání a fakt, že jest povinna být mu poddána? Nenazývá prorok i jejího božského Syna poslušným služebníkem Hospodinovým, v němž se

Otci dobře zalíbilo (Is 42. 1) právě pro jeho poslušnost? Přišel, aby napravil neposlušnost Adamovu — tím, že sám bude poslušen až k smrti, a to k smrti kříže (Fil 2. 8). „Služební duchové“ jest jméno udělené v Písmě nebeským andělům (Žd 1. 14); první čestný název udělený od církve mužům, jimž připravuje čest oltáře, jest „ctihodný služebník Boží“. Vzpírá-li se tvor (ať slovem ať skutkem) uznat tuto pravdu osvědčenou slovy i životem obou nejvznešenějších bytostí, co jich kdy naše ubohá země nosila, projeví-li jednáním, že té pravdy nedbá, spěje neodvratné katastrofě vstříc. Pak teprve pozná a uzná (ovšem že pozdě, k své vlastní škodě), že jest tvor a že pro tvora jest nejlépe, dbá-li a pamatuje-li, čím jest.

První lekce, kterou nám vyvolená Matka Boží dává... první naučení... Touto pravdou začínají exercície, tato pravda jest základ budovy křesťanské dokonalosti, zde se stýkají první začátky bohumilého života i nejvyšší sféry svatosti. Svým slovem ohlašuje Maria návrat k Bohu, jako satan svým slovem chystal vyhnání z ráje.

Pozastavme se ještě na chvíli u tohoto 38. verše 1. kapitoly Lukášovy. Již v úvodu jsem sdělil, oč mi při spisování knihy šlo. Nikoli podat pouhý životopis svaté Panny — třebaže každého krajně zajímá i nejmenší událost ze života milované bytosti — ani pouhou dogmatiku mariologie. Nás neuspokojí ani životopis světců, je-li pouhá snůška dat. Nechceme bezduchou mrtvou biografii, nýbrž toužíme poznat jeho vnitřní život: genesi a vývoj jeho svatosti, jeho snahu, práce, boje a triumfy, krátce chceme sledovat cestu, po níž se dopracoval na „vrchol Olympu“. Takový životopis nazve psycholog „zajímavým“ a věřící křesťan pro svůj duchovní prospěch užitečným a cenným. Nám jde o Královnu všech svatých. Osvětlit význam úcty mariánské a její vliv pro praktický život. Právě-li Pán zástupům: „Slova, jež já k vám mluvím, jsou duch a život“ (Jan 6. 64), lze-li totéž říci i o jeho každém činu, není pochyby, že život jeho panenské Matky nelze pokládat za mrtvou událost zmizelou v moři minulosti a dějin. Nahlédnout do její duše — a to nám umožňují zprávy evangelistů nejednou přese vši svou stručnost. Nahlédneme-li pak skutečně do hlubin jejího srdce, co jiného objevíme než zářící vzory *životných* ctností? Nebude pro nás každé její slovo školou moudrosti a svatosti? Při rozjímání o jejím chvalozpěvu nám bude dáno jasně vše to poznat.

Je-li tudíž v odpovědi Mariině na andělské poselství obsažena první exerciční pravda, t. j. dá-li se z jejího slova vyvodit úplná nauka o cíli a určení člověka, jest to doklad našeho tvrzení: mariologie (a úcta mariánská) jest život a duch, nikoli pouhá krásná ozdoba církve a neživý klenot v její pokladnici. Poslední slova umírajícího císaře Augusta byla: „Jest po komedii“ — tak ohlašoval za starověku herec publiku, že divadelní kus jest skončen. Toto slovo píše vládce světové říše na konec svého života, plného velikých (v očích světa!) činů a vítězství! Na konec dlouhé, mocné a slavné vlády! Filosof Descartes († 1650) pojímal jinak svůj život. Na stupních oltáře slibuje Nejvyššímu, že celý život vynaloží práci pro čest a slávu Boží a pro blaho lidstva. Proto zůstal neženatý, aby se mohl této práci nerušeně celou duší věnovat, a odmítl i povýšení do stavu říšských knížat, jež mu Kristina Švédská nabízela.² Nejsou jeho slova obměnou hesla sv. Ignáce „Vše ke cti a slávě Boží“? (Doslava: „K větší . . .“) Konečně výroky sv. Petra („Ve všem budiž oslavován Bůh“ 1 Pt 4. 11), Řehoře Nyssenského („Mé největší štěstí, bude-li Bůh mým životem oslaven“) a jiných spolu s uvedenými — nepoznáme na nich, že pocházejí ze školy Marie Panny? Sv. Efrém osvědčuje: „Kdo nechce sloužit Bohu jednomu a pravému, musí sloužit bůžkům mnohým a falešným.“

Vilém, důstojník burgundského krále Karla Smělého, si pořídil na náhrobek nápis: „Zde odpočívá muž . . . , co živ byl, neúnavně sloužil, ale jen pozemskému pánu, proto nic sobě nezasloužil,³ a z tohoto světa odešel, nevěda, proč na svět přišel.“ Tak mluví na prahu věčnosti muž 70letý! Velký vojevůdce Crillon odchází po míru Lyonském do Avignonu (r. 1601), aby nyní sloužil Bohu se stejnou horlivostí jako dříve králi, a umírá po 14 letech. Onen lká nad ztraceným celým životem, tento hledí zachránit aspoň zbytek života. Neposkvvrněná nám svou odpovědí prozrazuje, že Nejvyššímu patřil celý její život. Kdesi otec, ve víře lhostejný, vykládá: „Člověk je na světě, aby užíval.“ Sedmiletá dceruška, chodící do klášterní školy, se ozvala: „Nikoli, člověk je na světě, aby sloužil Pánu Bohu.“

² Tento muž bojoval na Bílé Hoře v katolickém vojsku. Žel, že na filosofickém poli se nedal vést bezpečnou naukou církve, a tak (mimo svůj úmysl) se stal z velké části předchůdcem, ba otcem bezbožecké novověké filosofie.

³ V originálu hříčka: „aulae oblatu, sui oblitus.“

Touha mnohé duše vykonat něco velikého... Jde jen o to, v čem pravá velikost záleží. V čem ji hledali staří pohané, v čem moderní svět Bohu odcizený! Ve věcech, které učiní rozruch a pominou — spolu s tebou i se světem. „Nic smrtelného pro srdce nesmrtelné“ zní heslo kardinála Berullea. Marie Kristina Savojská, kněžna, jež u věku 23 let skonala v pověsti svatosti v Neapoli (1836), ubírá se na mši svatou. Služebník nese za ní modlicí knížku, nahlédne do ní, a vidí v ní lístek se slovy: „Jsem-li sličná, bohatá, zdravá, milovaná, co na tom záleží! Jen kdo Bohu slouží, tomu bude po smrti všecko patřit.“ Zasloužit si věčný život — tím, že Tvůrci sloužím, t. j. tím, že jeho vůli plním. Plnit vůli Boží, v tom záleží všechna dokonalost. Kdesi odnášeli ze stavení maličkou rakev. Uplakaný hošík se vytrhl příbuzným a capal za rakví. „Kam běžíš?“ „Za sestřičkou do nebe.“ „Ty musíš být napřed velký, dělat Pánu Bohu radost, a pak teprve budeš moci do nebe.“ Hošík se zamyslel a opakoval slova duchovního správce, nevěda, jak hluboká pravda se v nich tají: „Napřed hodně mnoho radosti Pánu Bohu, a pak do nebe.“ Člověk jest stvořen, aby Bohu sloužil a tím spasil svou duši (slova exerciční knížky). Neposkvrněné Panně se dostalo takového fondu milostí jako žádnému synu Adamovu. S tím fondem však těžila, svědomitým plněním vůle Boží jej rozmnožovala, a jen tak si zasloužila pokorná služebnice Páně stát se jednou Královnou andělů a svatých.

S milostí Boží končíme první díl svých mariánských úvah. Není snad jediné věřící duše, jež by po bedlivém jich pročtení neuznala, co bylo řečeno v úvodě: úcta k Neposkvrněné Panně není zkamenělina bez života a síly; půvab jí sice neupře ani ten, kdo jí zůstává cizí; ale že by měla nebo mohla mít pronikavý vliv na celou společnost, a dokonce na moderní lidstvo? Důkaz jsme podali. Tato úcta vyniká životností takovou, že nám připomíná mohutný strom v plném rozkvětu máje. Košatá koruna obalená květy, jež blaží oko, dýší vůní do dáli a šíře, zvou včelky, aby sbíraly med, a slibují přehojný plod. Životnost, význam pro praktický život, a sice každému: věřícímu, jemuž jde doopravdy o život z víry a v duchu Kristově, i lhostejnému, jenž hledá lék ranám, z nichž krvácí a jistě v y k r v á c í moderní lidstvo. Úcta mariánská má neskonale vznešenější cíl než aby nejbl. Panna jen „pomáhala“ prosícím a potřebným anebo aby byla pěkným ornamentem v církvi Kristově. Vést duše ke Kristu — vést l i d s t v o celé k nebeskému Učiteli a Lékaři — vésti je k cíli, pro nějž jest stvořeno. Konrád Saský praví pěkně (Speculum B. M. V. 1. 6), navazuje na Is 11. 1 („Vyjde ratolest z kořene Jesse, a květ z kořene jeho vystoupí, a spočine na něm Duch Páně“): „Skrze ratolest (= Marii) přicházíme ke květu, skrze květ (= Kristus) k Duchu svatému, jenž na něm spočinul.“ Ke Kristu, k Duchu sv., k trojjedinému Bohu, k věčnému životu — — skrze Marii!

REJSTŘÍK

- Abekir 105
 Adam viz hřích
 Albert Vel. 203, 276, 355
 Alexander VII. 280
 Alfons Lig. 389
 Ambrož 253, 269, 325 n, 390
 Anglie, úcta M. 228
 Anna 368
 Anselm 126
 Archa Noemova 158, 161
 Archa úmluvy
 Atanáš 342
 Augustin 40, 70, 101, 270 n, 331 n, 351
 Ave 362 nn
 Bernard 37, 49, 174, 273, 326 n, 375 n, 389
 Bernardin Sien. 241 n, 313
 Bezhrášnost M. 81, 238
 Bonaventura 40, 277, 355
 Brána Ezech. 163
 Brigita 317
 Cíl člověka 406 nn
 Čistota M. v. panenství
 Dante 50, 203, 347, 365
 Davidův rod 307 n, 358
 upadlý 173
 Dcera Boha Otce 57
 Dědičný hřích v. hřích
 Dětství M. 320 nn
 Dionysius Kartus. 6, 203, 316, 389
 Dívky 130 nn
 Dominik 374 n
 Duha Noemova 162
 Duch sv. v. Maria
 Dům sv. rodiny 349
 Dům zlatý 163
 Duns Scotus v. Scotus
 Duše M. viz Krása
 Důvěra k M. 48 n
 Eadmer 127, 173 n, 398 n
 Efrém 33, 74, 101, 269
 Emmanuel 149 nn
 Eva v. hřích, Maria.
 Fulbertus Carnot. 251
 Gabriel 354 nn
 Germán 108 n
 Gerson 208 nn
 Grignon z Montf. 251
 Guerricus 375
 Holubice Noem. 162
 Hvězda jitřní 180 nn
 Hřích dědič. 76, 190 n
 prarodičů 67 nn
 Hvězda jitřní 180 nn
 mořská 256, 311 nn
 Ideál 246, 248 nn
 Ildefons 354
 Irenej 99
 Isaiáš VII. 148 nn
 Jan Damaš. 301, 352 n
 Jeremiáš 155
 Jeroným 311
 Jerusaleml, rodiště M. 301
 Ježíš 380 n
 Jinoši 156, 256, 258 324
 Jitřenka 180 nn
 Jiří Nikoméd. 298
 Jméno M. 309 nn
 Joachim 307
 Josef 210 n, 336
 Justin 98
 Keř hořící 162
 Konrád Saský 200, 313
 Královna 62 n
 míru 109
 Krása M. 21 nn, 249 nn
 nadpřirozená 215
 nn 224 nn přirozená: tělo M. 201 n, duše M. 203 nn
 Kristus, příchod K. 350
 Kterak se to stane 387
 Láska Boží k M. 364, 384 n
 M. k Bohu 384
 Lukáš 357
 Maria a Bůh Otec 57
 a Duch sv. 60, 62, 64, 391 nn
 a Ježíš 15, 23, 25, 372
 a pohanstvo (tradice) 142 nn
 a rajskeý záslib 77 nn
 a sekty 90
 a Syn Boží 55 n
 a Trojice nejsv. 55 nn
 a vtělení 32
 druhá Eva 86, 94 nn
 mezník (spona) S. a N. Z. 184
 naděje S. Z. 155

- prosta všeho poku-
 šení 235 a všeho
 hříchu 81, 238
 prosta vši žádosti-
 vosti 231 nn
 utvrzena v milosti
 236 n
 v plánu stvoření
 22 nn
 v plánu vykoupení
 46 nn
 vykoupěna 195
 zvláštní předmět
 Boží prozřetelnosti
 48
 Mariánské družiny
 294 nn
 Mariologie 7; Schee-
 ben 8; Suarez 10
 Micheáš 154
 Milost posvěcující
 213 nn
 Milostiplná 215 nn,
 224 nn, 363 n
 Mládež a M. 254 nn,
 293 n
 Moudrost M. P. 379,
 387
 Nadpřiroz. v. stav,
 krása
 Narození M. 300 nn
 Nazaret 349 n
 Neposkvřněné Poče-
 tí 80, 183, 192 nn
 213 nn, 246, 364
 definováno 285 n
 jubileum definování
 287 n
 odsouzením moder-
 ních bludů 290 nn
 sněm basilej. a tri-
 dent. 278 n
 svátek 272 n, 280,
 282
 Španělsko 280 n,
 287
 v Okcidentě 270 n,
 274 nn
 v Orientě 263 nn
 Obětování M. 322 nn
 Obnovení člověka
 245
 tvorstva 124 nn,
 140, 185
 Odevzdanost M.
 Ondřej Květský 304
 Origenes 276, 363
 Pán s tebou 366
 Panenství M. 326 nn
 357, 387 nn
 Passaglia 284 n
 Petavius 208 nn, 388
 Petr Dam. 302 n, 401
 Chrysol 342 353
 Píseň Šal. 250
 Pius IX. 11, 284 nn
 Plán stvoření 17, 20,
 73
 vykoupení 35 nn
 80 nn
 Plnost času 353
 Početí z Ducha sv.
 64, 391 nn
 Pohanstvo 130, 344 n
 Pokora M. 378
 Pomocnice křesť. 87
 v pokušení 91
 Vykupitele 113 nn
 Poselkyně spásy 183
 Poslušnost M. 389,
 399
 Potěšení zarmouc.
 155, 175
 Pozdrav andělský
 362 nn
 Požehnaná mezi že-
 namí 370 n
 Protestanté a M. 16,
 129, 153 n, 388 n
 Protoevangelium
 77 nn, 365
 Předobrazy M.
 159 nn
 Předurčení Kristovo
 33 n
 M. 15, 47
 Příčina naší radosti
 175 nn
 Příprava na Vykupí-
 tele 169 nn
 Příroz. v. stav, krása
 Přísloví VIII. 17, 23
 Rajská země 161
 Richard a S. V. 201
 Rodokmen Kristův a
 M. 307 n
 Rouno Gedeonovo
 164
 Řád nadpřir. v. Stav
 Řehoř Nyssenský 388
 Salmanticenses 327
 Sarug 252, 403
 Scotus 34, 274
 Sedulius 195
 Sirach XXIV. 23
 Sixtus IV. 278
 Slib v. Panenství
 Sloup ohnivý 162
 Služebnice Páně
 399 nn, 407 n
 Staň se! 399 nn
 Stav nadpřirozený
 30, 213, 393
 přirozený 30
 Strom života 161
 Suarez 10, 15, 328,
 352
 Svatost M. v. Milos-
 tiplná
 Svátosti (přijímala
 M.?) 222 nn
 Svatostánek 22 nn
 Tarasius 313
 Tělo M. 201 nn
 Tertullián 98
 Těšitelka v. Potěšení
 Theodot Ancyrr. 208,
 298
 Tomáš Aq. 38, 276,
 337, 355, 401
 Tomáš Villan, 49,
 354, 379, 402
 Touha po Vykup.
 168 n
 Trojice nejsv., zjeve-
 na Marii 382

Trůn Šalom. 164	Vědění M. 205 nn	Zásluhy M. 220 nn
Tvorstvo 121 nn	Věž David. 165	238
	Víra M.	Zasnoubení M. 335
Úcta M. nediskretní	Vítězná Panna 80 nn	nn
210	Vtělení 31, 33, 42 n,	Zeměkoule, místo
sociální význam	393	vtělení 42
225 nn, 409 n	convenientia 37 nn	Zrcadlo spravedl-
Ujařmení tvorstva	Vykoupení 40, 45,	nosti 198
122 n	95 n, 139, 346	Zvěstování 242 nn
Úradky Boží 15 nn	Mariino 195	
28 nn	Vyvolení M. 14 nn	Žádostivost 231 nn
Úrna s mannou 164	22 nn, 28 nn, 46	Žebř Jakubův 162
Útočiště hříšníků	Vyznání víry (místo	Žena povznesena
136 n	M. ve v. v.) 25	skrze M. 130 nn

*

Z tiskových omylů, jež zůstaly nedopatřením v knize, upozorňujeme aspoň na tyto:

Na str. 211 v posledním odstavci sub e) slovo „dobrovolný“ lehký hřích pojmáme jako protivu k polodobrovolnému, nikoli nedobrovolnému (co jest nedobrovolné, není vůbec hřích).

Na str. 308 v posledním odstavci má stát: „C t. Maria Agredo ve své Mystica C i u d a d . . .“

OBSAH

Předmluva	7
I. V mysli svojí od věčnosti	11
II. „Tys od věků se Otci svému ...“	27
III. „Kterás Bohem vyvolena spasení nám zrodila“	44
IV. Maria a nejsv. Trojice	54
V. Zkázonosný strom	66
VI. Vítězná Panna	76
VII. Což Eva ztratila, Panna navrátila	93
VIII. Pomocnice Vykupitele	110
IX. Obnovíš tvářnost země	121
X. Od proroků věštěná	142
XI. Předobrazy nastíněná	158
XII. Rosu dejte nebesa shůry	168
XIII. Ó hvězdo jitřní světa zatmělého	179
XIV. „Ten, jenž řídí nebesa, vládne zemi, vodám, tebe hříchu uchránil, kterým hřešil Adam“	189
XV. Všecka jsi krásná ... (přirozená краса M. P.)	198
XVI. Milosti plná (nadpřirozená краса M. P.)	212
XVII. Rajské květy	229
XVIII. Za ideálem	243
XIX. Neposkvrněná a stará církev	259
XX. „Jenž jsi ji pro předvěděnou smrt Syna svého vší poskvrny uchoval ...“	274
XXI. Velký den	283
XXII. Neposkvrněná a dnešek	289
XXIII. Červánky očekávaného jitra	299
XXIV. K hvězdě se dívej, Marii vzývej!	309
XXV. Ve škole Ducha sv.	319
XXVI. Zápalná oběť	325
XXVII. Poslední přípravy	334
XXVIII. „Z tebe nám vzešlo slunce věčné spásy ...“	341
XXIX. Anděl Páně zvěstoval Panně Marii	348
XXX. Ave!	361
XXXI. Jediná mezi všemi	369
XXXII. Úmluva věčného míru	377
XXXIII. Otázka a odpověď	386
XXXIV. Staň se!	397
XXXV. Poslušná služebnice Páně	406
Abecední rejstřík	413